GUBĀRĪ ABDURRAHMAN VE KA^{c}BENĀME'Sİ

ÖZAY KARADAĞ

Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Türk Dili ve Edebiyatı
Ana Bilim Dalı ve Yeni Türk Dili için Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Olarak Hazırlanmıştır

Sivas-1999

ÖZET

"Ka^{c}benâme" 1562 yılında tamamlanmış bir mesnevidir. Eser, Gubârî Abdurrahman tarafından ortaya konmuştur. Devrin padişahı olan Kanûnî Sutan Süleyman'a sunulmuştur. Eser, Ka^{c}be, hacc ve umre kavramları hakında geniş bilgi vermektedir.

Eser üzerinde yapılan çalışma şu bölümlerden oluşmuştur:

I. Edebî İnceleme: Bu bölümde şairin hayatı, edebî kişiliği, eserleri alatılmıştır. Eserde anlatılan konu özetlenerek, eserin vezni ve kafiye düzeni hakkında bilgi verilmiştir.

II. Dil İncelemesi: Metin bu bölümde ses ve şekil bilgisi bakımından incelenmiştir.

III. Metin: Bu bölümde ketin sağlıklı bir biçimde ortaya konmaya çalışılmıştır. Eserin iki nüshası karşılaştırılmıştır.

IV. Dizin: Bu bölümde metinde geçen bütün kelimeler anlamlandırılmıştır. Ayrıca, metinde geçen bütün çekim eklerinin dökümü yapılmıştır.

SUMMARY

"Ka^{c}bename", which was completed in 1562, is a kind of poem called "mesnevi". The work waswritten by Gubârî Abdurrahman. Thewas presented to Magnificient Süleyman who was the Sultan of the era. The written work is ebaut Kaaba at Macca, Pilgrim and visitings like pilgrim that is called "Umre" and it gives detailed information abaut al the concept of pilgrim.

The study onthis work consists of the following parts;

I. Literary research: In this part, the life of the author (writer) andhis works were examined. The subjekt matter was summarized and evauated in respeckt of metre and rhyme.

II. Language research: In this part, the work was examined in respeckt of phonetic and morpology.

III. Text: In this part, the text was tried to gut in order correctly as much as possible. The comparison was done between two copies of exactlythe same text.

IV. Index: In this part, all of the words used in the text was named. Besides, all of the terminations were presented orderly.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ VI
KAYNAKLAR VIII
KISALTMALAR X
GİRİŞ XI
Metnin Özelikleri XI
1. Şekil Özellikleri XI
2. Dil Özellikleri XI
3. İmlâ Özellikleri XI
Metni Kurarken Tutulan Yol XIII
I. GUBĀRĪ ABDURRAHMAN 1
A. Gubârî'nin Hayatı 1
B. Gubârî'nin Eserleri 2
1. Ka'benâme 2
2. Şâhnâme 2
3. Şebistân- Hayâl 3
4. Yusuf u Züleyhâ 3
5. Menâsikü'l-Hacc 3
6. Mesâhatnâme 3
7. Gazavât-ı Midilli 3
C. Gubârî'nin Edebî Kişiliği 3
II. GUBĀRĪ ABDURRAHMAN'IN KA'BENĀME'Sİ 4
A. EDEBĪ İNCELEME 4
1. Eser Hakkında Genel Bilgiler 4
a. Eserin Yazılışı ve İstinsahı 4
b. Vezin 4
c. Beyit Sayısı 4
ç. Dili ve Anlatımı 4
d. Nüshaları 6
2. Eserin İçeriği 6
a. Başlangıç Bölümü 6
b. Konunun İşlendiği Bölüm 10
c. Sonuç Bölümü 12
B. DİL İNCELEMESİ 15
1. SES BİLGİSİ 15
a. ÜNLÜLER 15
a.a. Daralma 15
a.b. Genişleme 15
a.c. Düzleşme 16
a.ç. Yuvarlaklaşma 21
a.d. İncelme 27
a.e. Kalınlaşma 27
a.f. Ünlü Düşmesi 28
a.g. Ünlü Türemesi 28
a.ğ. Ünlü Kaynaşması 28
a.h. Ünlü Uyumu 28
Kalırlık-İncelik Uyumu 28
Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu 30

b. ÜNSÜZLER 32
b.a. Ünsüz Değişmeleri 32
b.b. Ünsüz Benzeşmesi 33
b.c. Ünsüz Türemesi 33
b.ç. Ünsüz Düşmesi 34
b.d. Ünsüz Yer Değiştirmesi 34
b.e. Hece Düşmesi 34
2. ŞEKİL BİLGİSİ 35
a. İSİM 35
a.a. Çokluk Eki 35
a.b. İyelik Ekleri 35
a.c. Aitlik Eki 37
a.ç. Hâl Ekleri 37
1. Eksiz (Yalın) Hâl 37
2. İlgi Hâli Eki 38
3. Yükleme Hâli Ekleri 38
4. Yaklaşma Hâli Ekleri 38
5. Bulunma Hâli Eki 38
6. Ayrılma Hâli Eki 39
7. Eşitlik Hâli Eki 39
8. Vasıta Hâli Ekleri 39
9. Yön Gösterme Hâli Ekleri 39
a.d. Sayı İsimleri 40
a.e. Soru Eki 40
a.f. İsimden isim Yapma Ekleri 40
a.g. Fiilden isim Yapma Ekleri 42
b. SIFAT 43
b.a. Sıfatlarda karşılaştırma 43
b.b. Niteleme Sıfatları 43
b.c. Belirtme Sıfatları 43
1. Sayı Sıfatları 43
2. İşaret Sıfatları 44
3. Soru Sıfatları 44
4. Belirsizlik Sıfatları 45
c. ZAMİR 46
c.a. Şahıs Zamirleri 46
c.b. İşaret Zamirleri 48
c.c. Dönüşlülük Zamirleri 49
c.ç. Belirsizlik Zamirleri 49
c.d. Soru zamirleri 50
c.e. Bağlama Zamirleri 50
d. ZARF 50
d.a. Hâl Zarfları 50
d.b. Zaman Zarfları 51
d.c. Yer-Yön Zarfları 52
d.ç. Miktar Zarfları 52
e. EDAT 53
e.a. Bağlama Edatları 53
e.b. Son Çekim Edatları 55
e.c. Soru Edatları 56
e.ç. İşaret Edatları 56

e.d. Kuvvetlendirme Edatları 57
e.e. Çağırma-Hitap Edatları 57
e.f. Ünlemler 57
f. FİİL 58
f.a. Olumsuzluk Eki 58
f.b. Şahıs Ekleri 58
f.c. Fiil Çekimi 59
1. Haber Kipleri 59
a. Bilinen Geçmiş Zaman 59
b. Öğrenilen Geçmiş Zaman 60
c. Geniş Zaman 61
ç. Şimdiki Zaman 62
d. Gelecek Zaman 63
2. Dilek Kipleri 63
a. Emir 63
b. Şart 64
c. Gereklik 65
ç. İstek 65
3. Birleşik Çekimler 66
a. Hikâye 66
b. Şart 66
f.ç. Soru Eki 67
f.d. Ek Fiil 67
f.e. İsimden Fiil Yapma Ekleri 68
f.f. Fiil Fiil Yapma Ekleri 68
f.g. Zarf-Fiiller 68
f.ğ. Sıfat-Fiiller 69
f.h. Birleşik Fiiller 69
SONUÇ 71
METİN 72
DİZİN 298
ÖRNEK METİNLER 589

ÖN SÖZ

Eski Anadolu Türkçesi devresi, Türkiye Türkçesinin oluşumunun başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde yeni gramer şekilleri oluşmaya başlamıştır. Bu da Batı Türkçesi içinde Türkiye Türkçesinin temelini oluşturmaktadır. Yine bu dönem, Türkçenin dış unsurlardan en fazla etkileneceği sürecin başlangıcıdır. XIV. yüzyıldan itibaren Tarihî Türkiye Türkçesi, Arapça ve Farsçanın etkisi altına girmeye başlamıştır. XVI. yüzyıla gelindiğinde bu etkilenme had safhaya ulaşmıştır.

Ka^{c}benâme, bu adla ortaya konulmuş ve Ka^{c}be'yi anlatan ilk eserdir. Daha önceki dönemlerde kutsal yerleri ve buralarda yapılan ibâdetleri anlatan çeşitli eserler bulunmaktadır. Genel olarak *Menâsikü'l-Hacc* adını alan bu eserler gezi rehberi niteliğindedir. 13. yüzyıl Anadolu şairlerinden Ahmed Fakih'in *"Kitâb u Evsâf-ı Mesâcidi'ş-Şerife"* adlı eseri hac ziyâreti sırasında gezilip görülen yerleri anlatmaktadır. Sünbülî Yusuf Sinan Efendi'nin *Menasikü'l-Hacc* adlı eseri mensur olarak kaleme alınmıştır. Yine Gubârî'nin de aynı adla kaleme aldığı bir eseri vardır.

Ka^{c}benâme Müslümanlarca kutsal kabul edilen ve hac ibadetinin yapıldığı Ka^{c}be ve Mekke'yi anlatmakla birlikte bu yerin tarihini de ortaya koymaktadır. Eserde, Ka^{c}be'nin ilk yapılışından başlayarak zaman içinde uğradığı felâketler, tekrar kimler tarafından ve nasıl onarıldığı ayrıntılarıyla anlatılmaktadır. Eserde Hz. İbrâhîm ve Hz. İsmâîl'e fazlaca yer verilmiştir. Hz. İbrâhim'in bir erkek çocuk istemesinden başlayarak, Hz. İsmaîl'in doğması, Hz. İbrâhim'in, Hz. Hacir ile İsmaîl'i Hz. Sara'nın çekememesi sonucu Mekke'ye götürüp yalnız bırakması, Hz. Hacir'in su bulabilmek için çırpınmaları, Zemzem'in Allah tarafından onlara bahşedilmesi, Hz. İbrâhim'in Allah'a verdiği sözü tutmak için İsmaîl'i kurban etmeye gitmesi, Şeytan ile bunların mücadeleleri, İsmaîl'in affedilip gökten kurban için bir koç indirilmesi, Ka^{c}be'nin tekrar tamir edilmesi, hac ibâdeti ve önemi eserde ayrıntılarıyla anlatılmıştır.

Eser, H. 963 (M.1562) yılında yazılmıştır. Bu tarih Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş dönemine rastlamaktadır. Bu yüzden eserde hem Eski Anadolu Türkçesi özellikleri hem de Osmanlı Türkçesi özellikleri bir arada bulunmaktadır. Aynı beyit içinde bile iki farklı imlâ kullanılmıştır. Bu sebeple eser Latin harflerine aktarılırken Eski Anadolu Türkçesi imlâsına uyulmamıştır.

Eser üzerinde yaptığımız çalışma; edebi inceleme, gramer incelemesi, metin ve indeks olmak üzere dört aşamadan oluştu.

Edebi inceleme bölümünde çok fazla ayrıntıya inilmemekle birlikte temel konular ortaya konmaya çalışıldı.

Gramer bölümünde metinden fişlenen örneklerle ses ve şekil bilgisi özellikleri incelenmeye çalışıldı.

Metin bölümünde yapılan çalışma iki aşamadan oluştu. Öncelikle esas alınan TDK nüshası transkribe edildi. Daha sonra diğer nüshalar değerlendirilerek SA nüshası ile edisyon kritik yapıldı. Elimizde bulunan

diğer üç nüsha, eksik, çok hatalı, MN hariç harekesiz olduğundan edisyon kritiğe dahil edilmedi. Ancak çalışmamızda bu nüshalardan da faydalanıldı.

Çalışmanın sözlük bölümünde metinde geçen bütün kelimeler incelenerek, kelimelerin aldıkları çekim eklerinin dökümü yapıldı.

Bu çalışmada, sıkıntıları birlikte paylaştığımız Yrd. Doç. Dr. Necati DEMİR'e; bilgi, beceri ve tecrübeleriyle bana yol gösteren, çalışmanın her safhasında yardımlarını esirgemeyen, değerli hocam Doç. Dr. Bilâl YÜCEL'e teşekkürü bir borç bilirim.

Özay KARADAĞ

KAYNAKLAR

Ahdî, Gülşen-i Şuarâ. vr. 166a.

-----------, "Gubârî", İslâm Anskiklopedisi, C. 14, İstanbul 1996.

ALPARSLAN, Ali; "Gubârî Abrurrahman", TDV İslam Ansiklopedisi, C.14, Ankara 1996.

ARAT, Reşit Rahmeti; Kutadgu Bilig I (Metin) TDK Yayınları, Ankara 1979.

ATALAY, Besim; Divânü Lügâti't-türk Dizini, TDK Yayınları, Ankara 1984-1986.

BANGUOĞLU, Tahsin; Türkçenin Grameri, Baha Matbaası, İstanbul 1974.

Beyânî, Tezkiretü'ş-şuarâ, (Haz. İbrahim KUTLUK), TTK Yay., Ankara 1997.

CANÖZ, Behçet; Gubârî'nin Kâbenâmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara 1996

CLAUSON, Sir Gerard; An Etymological Dictionary of pre-Thirteeth Century Turkish, Oxford, At the larendon Press, 1972

Çelebi, Âşık; Meşâirü'ş-şuarâ, vr. 285a-286a.

ÇELEBİOĞLU, Âmil; Kanûnî Sultan Süleymân Devri Türk Edebiyatı, MEB Yay., İsanbul 1994.

DEMİR, Necati; " İnan- Fiili Üzerine" Türk Dili, Ankara 1998, s. 555, s. 200.

DEVELLİOĞLU, Ferit; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi, Ankara 1982

ECKMANN, Janos; Nehcü'l-Ferâdis, TDK Yay., Ankara 1984

ERASLAN, Kemal; Eski Türkçede İsim-Fiiller, İÜEF, İstanbul 1980.

ERGİN, Muharrem; Türk Dil Bilgisi, Boğaziçi Yay., İstanbul 1988.

FAHİR, Süleyman; Kur'ân-ı Kerim ve Meâli, Saadet Yay., İstanbul

GABAIN, A. Von; Eski Türkçenin Grameri, (Çev. M. AKALIN), TDK Yay., Ankara 1988

GÜLSEVİN, Gürer; Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yay., Ankara 1977.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin; Karahanlı Türkçesi Grameri, TDK Yay., Ankara 1996.

-----------, Necmettin; Türk Dilinde Edatlar, MEB Yay., İstanbul 1992.

-----------, Necmettin; Yapı Bakımından Türk Dilinde Fiiller, KB Yay., Ankara 1992

İPEKTEN, Halûk; Divan Edebiyatında Edebî Muhitler, MEB Yay., Ankara 1993.

İSEN, Mustafa; Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1994, s. 247.

KARAHAN, Leylâ; Erzurumlu Darîr Kıssa-i Yûsuf, TDK Yay., Ankara 1994

Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-şuarâ, C..2, (Haz. İbrahim KUTLUK), TTK Yay, Ankara 1989.

KORKMAZ, Zeynep; "Eski Anadolu Türkçesindeki -van/-ven, -vuz/-vüz Kişi ve Bildime Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları", TDAY-Belleten, 1964

------------, Zeynep; Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yay., Ankara 1992
Latifî, Latîfî Tezkiresi, s. 252, 253.
MAZİOĞLU, Hasibe; Kitâb u Evsâfı Mesâcidi'ş Şerife, TDK Yay, Ankara 1974.
ORKUN, Hüseyin Namık, Eski Türk Yazıtları, TDK Yay., Ankara 1994
PARMAKSIZOĞLU, İsmet; "Abdurrahman Gubârî Hayatı ve Eserleri", İstabul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, İstanbul 1950, C.1, S. 2, s. 347-356.
STEINGASS, Sir James W.; A Turkısh and English Lexıcon, Beirut 1987
Şemseddin Sâmi, Kâmusu'l-A'lâm, C. 5, s. 3256.
TİMURTAŞ, Faruk Kadri; Eski Türkiye Türkçesi, İÜEF. Yay., İstanbul 1981
Türk Dil Kurumu, Yeni Tarama Sözlüğü, 8 C.
Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, 2 C. Ankara 1988.
YILMAZ, Mehmet; Edebiyâtımızda İslâmî Kaynaklı Sözler, İstanbul 1992
YÜKSEL, Hasan; DELİCE, H. İbrahim; AKSOYAK, İ. Hakkı; İslâmî'nin Mesnevisi, Sivas 1996

KISALTMALAR

A	: Arapça
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.bl.	: Adı Geçen Bölüm
a.g.md.	: Adı Geçen Madde
bkz.	: bakınız
Bl.	: Bölüm
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DLT	: Divânü Lûğati't-Türk
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
ET	: Eski Türkçe
F	: Farsça
Haz.	: Hazırlayan
İÜEF	: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
KB	: Kutadgu Bilig
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
nr.	: numara
OT	: Orta Türkçe
s.	: sayfa
SA	: Selim Ağa Nüshası
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyânet Vakfı
vr.	: varak
Yay	: Yayınları

GİRİŞ

Metnin Özellikleri

1. Şekil Özellikleri

İncelediğimiz Kabenâme adlı mesnevinin beş nüshası bulunmaktadır. İncelemeye esas alınan nüshalar Türk Dil Kurumu nüshası ve Selim Ağa nüshalarıdır. Bu iki nüsha tam ve birbirini tamamlar niteliktedir. Diğer nüshaların son kısmı eksiktir. TDK nüshası TDK Yazma A/398 numarada kayıtlıdır. Kitap 145 yapraklıdır. Harekeli olan bu nüsha diğer nüshalara göre daha temiz ve tutarlıdır. Bu nüshada anlatılan bölüme uygun tasviri resimler bulunmaktadır. Küçük boy bir kitap halindedir. Bir sayfada 11 sıra, bir varakta 22 beyit bulunmaktadır. İlk sayfada kitabın vakfiyesi ve mührü bulunmaktadır. Edisyon kritikte kullanılan nüsha ise Üsküdar Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, Kemankeş Emîr Hoca Bölülümü nr. 223'te kayıtlıdır. Selim Ağa nüshası hareksiz olmakla birlikte tam olan ikinci nüshadır.

2. Dil Özellikleri

Ka[c]benâme 16. yüzyılda ortaya konmuş bir eserdir. EAT döneminin sonrasında kaleme alınmıştır. Bu yönüyle geçiş dönemi eseri sayılmalıdır. Esasen eser tam anlamıyla geçiş dönemi özelliklerini yansıtmaktadır. Bir yanda EAT özelliklerini muhafaza ederken diğer tarafdan Osmanlı Türkçesi özellikleri göstermektedir. Bu konuda gerekli açıklamalar inceleme bölümünde verilmiştir.

Metnimiz e>i değişiminde "i" yanındadır.

Eserin başından sonuna kadar en dikkat çekici yanı EAT'nin aksine bir düzleşme eğilimi göstermesidir. EAT'de yuvarlak olarak kullanılan bir çok örnek metnimizde düz şekliyle karşımıza çıkmaktadır. Konuyla ilgili örnekler düzleşme bölümünde ayrıntılarıyla sıralanmıştır.

Eserde Arapça ve Farsça kelime çok kullanılmıştır. Bunun sebebi de işlenen konu olsa gerektir. Arapça ve Farsça kelimelerin yer yer Türkçeye uydurulduğu görülmektedir.

3. İmlâ Özellikleri

İncelemeye esas aldığımız iki nüshadan SA nüshası harekesiz, TDK nüshası harekelidir. Bu yüzden metin TDK nüshasından aktarılmış, SA nüshasıyla edisyon kritik yapılarak eksik bölümler de tamamlanmıştır.

Eserde imlâ bakımından dikkat çekici örnekler şunlardır:

Vezin gereği Türkçe Kelimelerin uzun yazıldığı görülmektedir: (قاره ذکیز) 69, (اکم) 88, 89...

"ñ" sesi kef harfinin üzerine üç nokta konarak gösterilmektedir: (اڭ) 91, 98...

Atıf vav'ı bazan hareke ile bazende bizzat harfle gösterilmektedir. Aynı beyit içinde bu iki kullanıma rastlamak mümkündür: (حمدُ ثنا) 90, (حمدو ثنا) 90, (دلو جان) 108

Cevher fiillerin yazımında birlik yoktur. Bazı örneklerde cevher fiil ayrı yazılırken, bazı örneklerde kendinden önce gelen kelime ile birleşik yazılmaktadır. (جهان ایدی) 755, (لشکر یدی) 762...

"kim" edatının farklı şekilerde yazıldığı görülmektedir.
(کرچه کیم) 694, (کوهر کیم) 672

Mısra başında "ve iy" birleşik olarak "v'iy" (وی) 679, 1808..., biçiminde yazılmaktadır.

Vezin gereği birbuçuk hece olması gereken kelimeler şöyle yazılmaktadır: (شعر) 644

METNİ KURARKEN TUTULAN YOL

Ka^{c}benāme üzerinde yaptığımız çalışma; edebî inceleme, dil incelemesi, metin ve dizin bölümlerinden oluştu.

Metin bölümünde ve metinden incelemeye örnek olarak alınan bölümlerde transkripsiyon işaretlerini kullandık. İki nüshadan karşılaştırarak oluşturduğumuz metnimizde nüsha farklılıklarını göstermeye çalıştık. Metinde geçen ayetler Latin harfleri ile okundu ve Türkçe meali verildi. Ayetlerin yazımında ve mealinde Saadet Yayınları tarafından basılan *"Kur'ân-ı Kerîm ve Meâli"*, adlı eseri esas aldık.

Ka^{c}benāme 16. yüzyılda kaleme alınmıştır. Eserde, geçiş dönemi özellikleri bulunmaktadır. Eser, bir yandan Eski Anadolu Türkçesi özellikleri taşırken, diğer yandan Osmanlı Türkçesi özellikleri taşımaktadır. Bu sebeple, metni Latin harflerine aktarırken Eski Türkiye Türkçesi imlasına uymadık. Orijinal metinde görülen bütün farklı kullanımlar yeni yazıya aktarıldı. Bu farklılıkar düzleşme ve yuvarlaklaşma bölümlerinde anlatılmıştır.

Metinde birleşik yazılan kelimeler "-" işaretiyle gösterilmiştir.

Türkçe kelimelerin yazımıda Tarama Sözlüğünü ve Türkçe Sözlüğü; Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında Ferit DEVELLİOĞLU'nun Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat'ini esas aldık.

Eserin nüshaları şunlardır: Süleymaniye Kütüphanesi Hekimoğlu Ali Paşa Bl., nr. 764; Manisa İl Halk Kütüphanesi, Muradiye, nr. 1346.

3. Şebistân-ı Ḫayâl: Farsça bir mesnevidir. Tasavvufî aşkı anlatır. Fettâhî'nin aynı isimli eserine nazîredir. Şair 969'da (1561) Yenihisar'da hapis iken yazmaya başladığı eseri Mekke'de 1562 yılında tamamlamıştır. Eserin nüshaları şunlardır: Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 3830; Manisa İl Halk Kütüphanesi, Muradiye, nr. 2715

4. Yûsuf u Züleyhâ: II. Selim'e ithaf edilmiştir. Abdurrahman Câmî ve Hamdî'nin aynı adlı eserlerine nazîre olarak yazılmıştır. Şair bu vadide yazılan eserlerin esas konudan uzaklaştığını, kendsinin ise eserini Kur'an'daki Yûsuf sûresine sadık kalarak yazdığını bildirir[12]. Eserin tek nüshası Manisa İl Halk Kütüphanesi nr. 1215/5'te kayıtlıdır.

5. Menâsikü'l-Hacc: 1560-1561 yıllarıda tamamlanmıştır. Hac adabıyla alakalı olan bu mesnevi altıyüz beyit civarındadır. Eserin tek nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine, nr. 146'da kayıtlıdır.

6. Mesâhatnâme: Menâsik-i Hac yazmasının içinde 23a-38a arasında yer alan mensur bir risâledir. Mekke'deki bazı eserlerin yapım tarihi ve bunların mimari ölçüleri hakkında bilgi vermektedir. Eserin bir diğer nüshası Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya, nr. 3989'de kayıtlıdır.

7. Gazavât-ı Midilli: Tarihi bir eserdir. Süleymâniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar bl. nr. 1285'te kayıtlıdır.

C. Gubârî'nin Edebi Kişiliği

Gubârî, Türkçe ve Farsça eserler vermiş bir şairdir. Her iki dilde usta olan şair uzun zaman Mekke'de bulunmuştur. Hemen bütün tezkireciler onun usta bir şair oduğunu bildirmektedir[13]. Hasan Çelebi Tezkiresi'nde onun;

Ġafil olma gözün aç ᶜalem-i kübrâsın sen
Sidre vü levḥ-i ḳalem ᶜarş-ı muᶜallâsın sen

beytiyle başlayan terci-i bendiyle şairler arasında şöhret bulduğu kaydedilmektedir. Bu eseri ile devrinde ve sonra Şeyh Galib'e kadar tesir eden meşhur şairlerden olmuştur. Şam kadısı iken yazdığı;

Naḳş eden Ḥaḳḳı hilâli tâḳ-ı mîna üstüne
Görmedüm ebrû ben ol ebrû-yı ġarrâ üstüne

matla'lı gazeli de çok meşhur olmuş ve pek çok şair nazîre söylemiştir.[14]

Gubârî Abdurrahman mutasavvuf bir şairdir. Eserlerinde dini ve tasavvufi konuları işlemiştir. Nakşibendi şeyhi olması bunda etkili olmuştur. Gubârî'nin

---

12 İsmet PARMAKSIZOĞLU, "Abdurrahman Gubârî Hayatı ve Eserleri", İstabul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, İstanbul 1950, C.1, S. 2, s. 347-356.

13 Halûk İPEKTEN, Divan Edebiyatında Edebî Muhitler, İstanbul 1996, s. 105

14 Âşık Çelebi, a.g.e., 350b.

Ka^cbenâme, Menâsikü'l-Hac, Mesâhatnâme, Yusuf u Zeleyhâ gibi dînî, tarîhî mesnevileri arsında Şebistân-ı Hayâl adlı sekiz yüz beyitli mesnevisi de tasavvufî mahiyettedir. Şehzâde Bayezid olayından sonra hapsedildiği Yenihisar'da yazmaya başlayıp, Mekke'de tamamladığı bu eser ilâhî aşkı terennüm eder [15].

Ka^cbenâme, şairin en önemli eserlerindendir. Edebiyatımızda bu isimle yazılmış tek eserdir. Şairin, ölümüne yakın tamamladığı bu eserde, şiir söylemedeki ustalığı görülmektedir. Anlatılan konunun da etkisiyle dili oldukça ağırdır. Buna karşılık sade ve gösterişsiz anlatımı eserin başından sonuna kadar dikkati çeken en önemli özelliğidir.

II. GUBĀRÎ ABDURRAHMAN'IN KA^cBENĀMESİ

A. EDEBÎ İNCELEME

1. Eser Hakkında Genel Bilgiler

a. Eserin Yazılışı ve İstinsahı:

Ka^cbenâme H.963 (M.1556) yılında Gubârî'nin Mekke'de bulunduğu sırada tamamlanmış ve padişaha sunulmuştur. Eserin orjinal nüshası bugün elimizde değildir. İnceleme yaptığımız TDK nüshasının istinsah tarihi 969 tarihidir. Selim Ağa nüshasının sonunda 963 tarihi yazılmıştır. Ancak bunun istinsah tarihi olması mümkün değildir. Burada müstensih eserin yazılış tarihini yazmış olsa gerektir. Diğer nüshalar tam olmadığından herhangi bir tarih elde etmek mümkün olmamıştır.

b. Vezin

Eser aruzun remel bahrinin *"Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün"* vezninde yazılmıştır. Bu veznin kullanılmasının sebebi, mesnevi türüne yatkın olmasıdır. Edebiyatımızda mesnevi vezni olarak çok sık kullanılmıştır. 11'li hece veznine tekabül eder. TDK nüshası vezin olarak en sağlam görünen nüshadır. Diğer nüshalarda vezin hatasına çok sık rastlanılmıştır. Şair metnin genelinde vezin bakımından çok fazla sıkıntıya düşmemiştir.

c. Beyit Sayısı

TDK ve Selim Ağa nüshalarından oluşturduğumuz metnin beyit sayısı 3213'tür. TDK nüshasında bazı bölümlerin eksik olduğu saptanmış, bunlar edisyon kritik çalışmamız sırasında Selim Ağa nüshasından tamamlanmıştır. Bunun dışında zaman zaman tek beyitlik eksikliklerle de karşılaşılmıştır. Eksik olan beyitler diğer nüshadan tamamlanarak dipnot ile bildirilmiştir.

ç. Dili ve Anlatımı

Gubârî'nin anlatımı gösterişsiz olmasına rağmen dili oldukça ağırdır. Gerek anlatılan konu itibariyle gerekse medresede hocalık yapmış olmasından dolayı, Arapça ve Farsça kelimeleri oldukça fazla kullanmıştır. Eser içinde zaman zaman Arapça ve Farsça beyitlere rastlamak mümkündür. Bunun sebebi dönemin etkisi olsa

---

15 Âmil ÇELEBİOĞLU, Kanûnî Sultan Süleymân Devri Türk Edebiyatı, İsanbul 1994, s. 91

gerektir. Buna karşılık hikaye bölümleri oldukça sadedir. Bu bölümlerde Türkçe kelimelerin oranının arttığı hemen göze çarpmaktadır.

Şair eserinde şu beyitlerle bu konudaki düşüncesini ortaya koymuştur:

Baḫr u berden söyler olsam ger ḫaber
Raṭb-ı yābisdür kelāmum ser-be-ser (553)

Ol-daḫı ola ḫuṣūṣā terk-i dil
Söyledikce oluram her dem ḫacil (554)

Her ne deñlü k'olsa bir rengīn ḫayāl
Terk-i elfāẓıla gösterem cemāl (555)

Līkin olsa Fārisī lafẓıla ol
Her kişi dilden anı eyler ḳabūl (556)

Belki naẓm-ı sāde olsa daḫı süst
Görinür ol Fārisī dilde dürüst (557)

Hem daḫı āyīne-pāk olmaḳ gerek
Gün gibi dil tāb-nāk olmaḳ gerek (558)

Eserde, özellikle Hz. İbrâhîm ve Hz. İsmaîl arasında geçen olayların anlatıldığı bölümde, dil ve anlatım çok sadedir:

Baña ne gökçek vaṣiyyet eylediñ
Hem daḫı ne ḫoş naṣiḥat eylediñ (1843)

Ger naṣiḥat ger vaṣiyyet iy piser
Başım üzre olsun iy nūr-ı baṣar (1844)

Ağlayu ağlayu ol-demde Ḫalīl
Didi İsmā^cīl'e iy ḳadr-i Celīl (1845)

Vir mübārek elleriñ bağlayayım
Kendi elimle bağrımı ṭağlayayım (1846)

Şundı destin rāżı oldı sözine
Öpdi İbrāhīm sürdi yüzine (1847)

Çün mübārek ellerini bağladı
Riḳḳat idüp şiddetile ağladı (1848)

Bağladı daḫı iki ayağını
Keskin itdi hem daḫı bıçağını (1849)

Ḳıbleye döndürdi ol-dem yüzini
Yumdı İsmā^cīl iki gözüni (1850)

Beyitlerin bugün de herkes tarafından anlaşılabileceği görülmektedir.

d. Nüshaları

Şimdiye kadar eserin beş nüshası tespit edilmiştir. İncelemeye esas alınan nüshalar iki tanedir. Bunlar; TDK Kütüphanesi Yazma A 398 /Mikrofilm 88 ve Üsküdar Selim Ağa Kütüphanesi, Kemankeş Emîr Hoca Bl., nr. 223'te kayıtlıdır. TDK nüshasında 11 satır ve 11 beyit bulunmaktadır. 145 varaktır. Selim Ağa nüshasında ise her sayfada 9 satır (mısra) yeralmaktadır. 209 varaktır. TDK nüshasında anlatılan konuyla ilgili resimler bulunmaktadır. Bu resimler çalışmamızın sonunda sunulmuştur. Selim Ağa nüshasında ise herhangi bir resme rastlanmamıştır. Diğer nüshalar ise; Manisa İl Halk Kütüphanesi, Çaşnigir Bl. nr. 4952, Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi nr. 168, Konya Mevlâna Müzesi Kütüphanesi nr. ....'te kayıtlıdır.

Eser üzerinde İsmet Parmaksızoğlu "Abdurrahman Gubârî ve Eserleri" adıyla bir makale yayımlamıştır[16]. Bu makalede şairin hayatı ve eserleri kısaca anlatılmıştır. İslam Ansiklopedisinin Gubârî maddesini Ali Alparslan yazmıştır[17]. Bu maddede de şairin hayatı ve eserleri kısaca tanıtılmıştır. Ayrıca eser, Behçet Canöz tarafından halk edebiyatı açısından değerlendirilmiştir[18]. Ancak bu çalışma oldukça hatalı ve eksiktir.

2.ESERİN İÇERİĞİ

a. Başlangıç Bölümü

Şair Ka^{c}benâme'nin giriş bölümüne kaleme seslenerek başlar. İlk 70 beyit bu konudadır.

Dur yiter yatdıñ ḳıyām it iy ḳalem
Ka^{c}be'den yaña ḫırām it iy ḳalem (1)

Gel-berü terk it ḳalemdānı bugün
Ṣalın iy serv-i ḫırāmānī bugün (2)

71-83. beyitler arasında kalemin cevabı yer almaktadır. 83. beyitten sonra Allah'ın isimleri zikredilerek manaları açıklanmaktadır. Bu bölümde Ka^{c}be'yi anlatan şair Allah'ın yeryüzünde bir eve ihtiyacı olmadığını ancak onun evi olan Ka^{c}be'nin insanlara yol göstereceğini anlatmaktadır.

Yoḫsa yā Rab sen nidersin ḫāneyi
Ḫaṣṣa vīrān içre bir vīrāneyi (121)

Bu bölüm 134. beyite kadar devam eder. Bu bölümden sonra hac ve umre ibadetinin hikmetleri anlatılmaktadır:

Hep bular biz ḳullara raḥmet-durur
Ser-be-ser devlet-durur ^{c}izzet-durur (149)

---

16 İsmet PARMAKSIZOĞLU, a.g.m.

17 Ali ALPARSLAN, a.g.md.

18 Behçet CANÖZ, Gubârî'nin Kâbenâme'si, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara 1996

Bu bölüm 174. beyite kadar devam eder. 174. beyitten itibaren şairin Ka[c]be'ye gidişine sebep olan hadise ve bu yolculuğu anlatılmaktadır.

Tā ki didüñ gel ṭavāf it ḫānemi
Ol zamān terk eyledüm vīrānemi (181)

Bu bölüm içinde kıble, Mekke, Ka[c]be ve bunların önemi anlatılmaktadır. 300. beyite kadar devam etmektedir.

Devam eden beyitlerde Hz. Peygamber'in bahsine geçilir. 324-339. beyitler arası Farsça olarak kaleme alınmıştır.

Zindegi āb-ı ḥayvān ez lebet
Sib ü bih teşne-lebān ġabġabet (333)

Bu bölüm 339. beyitte son bulmuştur.

Bundan sonra dört halifenin övgüsüne geçilmiştir. 339-344 arasında Hz. Ebu Bekir'in; 344-350 arasında Hz. Ömer'in;. 350-356 arasında Hz. Osman'ın; 356-362 arasında Hz. Ali'nin övgüsü bulunmaktadır.

362. beyitten itibaren Kanûnî Sultan Süleymân'ın övgüsüne geçilmiştir.

İy Süleymān-ı sulṭān-ı [c]adl ü dād
V'iy şehinşāh-ı cihān [c]ālīnezād (369)

Rum'un yani Anadolu'nun bolluk, zenginlik ve refah içinde olduğunu anlatan şair, bunun başta bulunan padişah Kanûnî'nin eseri olduğunu ifade etmektedir.

Rūmda olursa n'ola altun çoḳ
Rūma aḳar dem-be-dem altun oluḳ (392)

Ṣanma andan ṣāfi ṣu cereyan ider
Belki Rūm'a feyż-i İlaḳ feyżan ider (393)

Şair 415. beyitten itibaren Kanûnî ile Rüstem'i karşılaştırıp Kanûnî'nin ondan daha üstün olduğunu ifade etmektedir. Bu bölüm 434. beyite kadar devam eder.

434. beyitten itibaren şair, eseri yazma sebebini anlatmaktadır. Bu bölümde önce kendini över, daha sonra bu eserin kendisinden yazılmasının istendiğini şu beyitlerde ifade eder:

Ya[c]nī taḥrīr eyle sende bir kitāb
Aña bāb-ı Ka[c]be'den ḳıl fetḥ-i bāb (512)

Aṣl-ı faṣl-ı Ka[c]be'yi eyle beyān
Evvelinden tāb-ı āḫir ḳıl [c]ayān (513)

Hem daḫı di Ka[c]benāme nām aña
Tā ki iḳbāl ide ḫāṣ u [c]ām aña (514)

Nāmuñ olsun Ka^cbe gibi nām-dār
Ka^cbe-veş bulsun cihānda iştihār (515)

Ka^cbe'ye geydir bugün tāze libās
Olmasun evvelkisine iltibās (516)

Olmasun ol dībā vü zībā nāzenīn
Tā dīsünler bārek'allah āferin (517)

Bu bölüm 525. beyte kadar devam etmiştir.

Şair, 525. beyitten sonra eseri yazma kararı aldığını şu beyitlerle anlatmaktadır:

Çünki teklīfini ol itdi tamām
Bu ḥaḳīr-i ^cācize degdi kelām (526)

Aña didüm iy enis-i ḫoş-mend
İrmesün hergiz saña ġamm u güzend (527)

Şair; *"Ben direm şā^cirlerin ayağıyam/Belki olarıñ ayağı tozıyam (534)"* beyitiyle mütevazılığını göstermektedir. Bu bölüm 602. beyite kadar devam eder.

602. beyitten itibaren tekrar Sultan Süleymân'a seslenen şair ondan kendisini affetmesini istemektedir. Gubârî zaman zaman Kanûnî ile ters düşmüş ve Şehzâde Bayezid olayından dolayı bir süre hapsedilmiştir. Kanûnî'nin gözüne girmek isteyen şair bu bölümde başından geçen olayları anlatarak Kanûnî'den özür dilemektedir. Bu bölüm 678. beyite kadar devam eder.

Şair, 678. beyitten itibaren devam eden beyitlerde isteklerini sıralamaktadır.

Tā o cevherle sözüm altun ola
Ḳıymeti günden güne altun ola (711)

Pūte-i dilde anı ḳāl eyleyem
Sikke-i şāhıla ikmāl eyleyem (712)

Bu beyitlerle sultandan isteğini açıkça dile getirmektedir. Bu bölüm 732. beyite kadar devam eder.

733. beyitten itibaren devam eden bölüm tenbih bölümüdür. Burada şair kendine seslenerek;

İy Ġubārī ġāfil olma ac gözüñ
Pākdan pākīze-ter ḳıl her sözüñ (733)

Ka^cbe-veş her beytiñi ma^cmür ḳıl
Çün Medine şehriñi pür-nür ḳıl (734)

her sözünün Ka^cbe gibi ma^cmûr ve kalıcı olmasını istemektedir. Bu bölüm 750. beyte kadar devam etmektedir.

Şair 750. beyitten itibaren yine Allah'a övgüler sunmaktadır. Bu bölüm 778. beyite kadar devam eder. Bundan sonra devam eden beyitlerde ᶜâlemlerin yaratılması ve bunun için Allah'ın "ol" demesinin yeterli olduğu anlatılmaktadır.

Ḫāmeye irdi o dem zaḫm-ı tırāş
Ṣadr-ı levḥa irdi hem zaḫm-ı tırāş (789)

İbtidā levḥa yazıldı "kāf u nūn"
Kāf u nūndan ṭoġdı hem şems-i şü'ūn (790)

Bu bölüm 797. beyte kadar devam etmektedir.

798. beytten itibaren insanları doğru yola davet etmek için her kavme bir peygamber gönderildiği anlatılmaktadır.

Gönderildi daḫı her ḳavme Resūl
Tā varup ol ḳavmi daᶜvet ide ol (803)

Bu bölüm 820. beyte kadar devam etmektedir. Şair burada bir örnek vererek, eğer Sultan Süleymân kendisini davet edip ihsânda bulunacağını söylerse bu daveti canı gönülden kabul edeceğini söylemektedir:

İşidip bu daᶜveti bu niᶜmeti
Cānıla dilden idersin raġbeti (830)

Davete icâbetin sünnet olduğunu söyleyen şair, 842-862. beyitler arasında Mekke'de başından geçen bir olayı aktararak düşüncesini geliştirmektedir. Burada Kanûnî'yi yücelten şair isteklerinin kabul edilmesini ve padişahın kendisiyle ilgilenmesini istemektedir. Bu bölüm 886. beyte kadar devam eder.

886-941 arasında sözün kıymeti anlatılmaktadır. 941-1056 arasında şair sırasıyla Allah'ın ᶜâlemleri sudan yaratmasını, sonra yeryüzündeki hayvanları yaratmasını ve son olarak insanı yaratmasını ayetlerle örneklendirerek anlatmaktadır.

Şair, 1071. beyitten itibaren dünya üzerindeki insanların iki farklı yol tuttuğunu; birinin Timur Leng gibi zulmü seçtiğini, birinin de Kanûnî gibi tebâsına hizmet ettiğini, ihsanlarda bulunduğunu anlatmaktadır:

Kimi Timur Leng gibi ḳalb-i seng
Oldı rāh-ı ᶜadl ü dād içinde leng (1076)

Kimi oldı ᶜadlile şāh-ı cihān
Oldı devrinde riᶜāyet kāmurān (1078)

Bu bölüm 1091 beyitte son bulmuştur. Bundan sonra 1091-1107. beyitler arasında âriflerin; 1107-1116. beyitler arasında gâfillerin; 1116-1134 arasında hacıların; 1134-1140 arasında gâzilerin; 1140-1147 arasında tâcirlerin; 1147-1175 arasında ehl-i fakîrin durumu

anlatılmıştır. 1175-1196. beyitler arasında insanların Allah'a niyâzı anlatılmıştır.

b. Konunun İşlendiği Bölüm

1196. beyitten itbaren esas konuya geçilmiştir. Bu bölümde sırasıyla anlatılanlar şunlardır:

1196-1216 Ka^{c}be'nin ilk yapımı.

1216-1255 Ka^{c}be'nin ibadet yeri olarak kullanılması.

1255-1268 Ka^{c}be'nin önemi ve bu konuda öğüt.

1268-1291 arası Ka^{c}be'nin kıble olması, Nuh tufanı ile yıkılıp yerinin kaybolması.

1291-1344 Hz. İbrahim'in Şamda yaşadığı hayat, Allah'tan bir evlat istemesi, Hz. Hacer ile Hz. Sara'nın rızası ile evlenmesi, Hz. İsma^{c}îl'in ve Hz. İshak'ın doğması.

1344-1414 Hz. Hacer ve İsma^{c}îl'in Şamdan ayrılıp Mekke'ye gelmeleri.

1414-1491 Hz. Hacer ve Hz. İsma^{c}îl'in çektikleri sıkıntı, Zemzemi bulmaları.

1491-1540 Kavm-i Amâlik'in Zemzem'i haber alıp Mekke'ye Hz. Hacer'in yanına yerleşmeleri.

1540-1579 Hz. İbrahîm'in bu duruma sevinerek Şam'a geri dönüşü.

1579-1606 Hz. İsma^{c}îl'in 13 yaşına girip babasını daha sık görmek istemesi.

1606-1910 Hz. İbrâhîm'in bir rüya görüp Hz. İsma^{c}îl'i kurban etmek üzere Mekke'ye gelmesi; oğlunu Allah'a kurban etmek üzere götürmesi; bu sırada Şeytan'ın onları kandırmaya çalışması; daha sonra Allah'ın kurban edilmek üzere gökten bir koç indirmesi; kurban edilen koçun başının Ka^{c}beye asılıp insanlara ibret olması.

1910-1964 Allah'ın emri ile Hz. İbrâhîm'in Ka^{c}be'yi tamir etmek üzere Şamdan Mekkeye sefer etmesi.

1964-2014 Hz. İbrâhîm'in tamire başlaması; bu sırada bütün eşyanın tamirde kullanılmak istemesi, dağların bu yolda feryad etmeleri.

2014-2056 Allah'ın tamire yardım etmesi için yedi melek göndermesi.

2056-2093 Allah'ın Ka^{c}be'yi yapmak için beş dağı Hz. İbrâhîm'e bildirmesi.

2093-2135 Cennet'ten iki Hacer indirilip birisinin bina'nın içine yerleştirilmesi ve diğerinin iskele olarak kullanılması; iskele olarak kullanılan Hacer'in istenilen yüksekliğe yükselip alçalması.

2135-2167 Ka^{c}be inşaâtının tamamlanması.

2167-2185 Ka^{c}be'nin tamamlanmasından sonra Allah'ın Hz. İbrâhîm'e "insanları davet eyle, beytimi tavaf etsinler" diye emir göndermesi.

2185-2198 Gubârî'ye düşünde ümmet-i Muhammed'i hacca da^{c}vet eyle diye emr olunulması ve bu eserin yazılması.

2198-2304 Haccın gerekliliği, hac farz olan kişilerin hacca gitmek istememelerine karşılık başlarına gelecek halin anlatılması.

2304-2332 Hac ve zekat ibâdetlerini yerine getirmeyenlerin halinin anlatılması.

2332-2354 Yeryüzünün ve gökyüzünün sırlarının anlatılması.

2354-2365 Her gece yetmiş bin meleğin Ka^{c}be'yi tavaf etmesi.

2365-2373 Allah'ın dünyaya baktığında ilkin Ka^{c}be'yi görmesi.

2373-2378 Ka^{c}be'ye her sabah yüz yirmi rahmet inmesi ve taksim olunması.

2378-2381 Ka^{c}be'ye imânla yönelenlerin günahlarının affedilip anadan doğma olması.

2381-2386 Ka^{c}be'nin üstünde gece gündüz yetmiş bin meleğin dolaşması.

2386-2391 Ka^{c}be'de hergün yetmiş bin meleğin ümmet-i Muhammed için Allah'a niyazda bulunmaları.

2391-2434 Ka^{c}be'ye gönülden yönelenler ve evini ona benzetenlerin kazanacağı sevâplar.

2434-2457 Makâm-ı İbrâhîm'in Cennet'den çıkıp Hz. İbrâhîm tarafından Ka^{c}be'nin yapımı sırasında iskele olarak kullanılması.

2457-2486 Zemzem'in faziletleri.

2486-2533 Bâb-ı Ka^{c}be'nin faziletleri.

2533-2555 Zemzem Suyunun faydaları (Mizāb-ı feyz).

2555-2580 Haccedenlerin Allah katındaki kıymeti.

2580-2619 Ka^{c}be'nin Amalik kavmi tarafından yeniden tamir edilmesi.

2619-2681 Ka^{c}be'nin duvarlarının yıkılıp tamirine başlanması.

2681-2850 Ka^{c}be'nin tekrar yıkılıp Kureyş Kabilesi tarafından tamir edilmeye başlanması, Hz. Muhammed'in Hacerü'l-Esved'i yerleştirmesi.

2850-2959 Hac ibâdetinin sırrı ve hikmetinin anlatılması

2959-2999 Hz Muhammed'in ümmetinin hac ibâdetini yerine getirip Peygamber'in mezarını ziyâret etmesinin gerekliliği.

2999-3023 Hac adabının anlatılması.

3023-3057 Hac'ın insana kazandıracaklarının anlatılması.

3057-3073 Hac ibâdetini yerine getirenlerin Hz. Muhammed'in feyzine mâlik olacakları.

3073-3159 Mekke'de Mirâc gecesi.

c. Sonuç Bölümü

Eserin sonuç bölümü 3159. beyitle başlamaktadır. Şair, bu bölümde eserini övmektedir. Arzusu, eserinin insanlar arasında sevilip okunması ve değer verilmesidir.

Kimse toz ḳondurmaya bir ḥarfine
Belki ḥarfine degil hem ẓarfına (3174)

Beytiyle şair eserine ne kadar değer verdiğini ortaya koymaktadır. Şair aşağıdaki beyitlerle eserini Mekke'de sürekli yanında taşıdığını ve mütâkip defalar Ka^{c}be'ye bıraktığını anlatmaktadır:

Ka^{c}be'de her dem ki oldı fetḥ-i bāb
Anda ḳoynumda bulundı bu kitāb (3178)

Yidi kerre Ka^{c}be'ye ḳoydım bunı
Cāmesin alup revān ṣoydum bunı (3179)

Bu bölümde şair, eserine adını kendisinin vermediğini bunun gökten indiğini söylemektedir:

Cāme-i Ka^{c}be oldı çün iḥrām aña
Ka^{c}benāme indi gökden nām aña (3183)

Yine bu bölümde Gubârî Ka[c]benâme'si ile şöhretinin bir kat daha arttığını şu beyitle ifade etmektedir:

Oldı bu nāmıla nāmum nām-dār
Ka[c]be-veş buldı cihānda istiḫār (3184)

3199. beyitten itibâren devam eden beyitler dua bölümüdür.

GRAMER

B. DİL İNCELEMESİ

1. SES BİLGİSİ

a. Ünlüler

a.a. Daralma

Geniş bir ünlünün, yanındaki ünsüzün etkisiyle dar ünlüye dönüşmesine daralma adı verilir.

Üzerinde inceleme yaptığımız Ka^cbenâme adlı eserin, incelemeye esas alınan TDK nüshası harekeli, edisyon kritik yapılan SA nüshası harekesizdir. Bu yüzden ses değişimleri TDK nüshasından takip edilmiştir. Eserde daralmaya örnek kullanımlar şunlardır: akrabâ>akrıbâ 2879, 2884, 2893; bel>bil 75, 518, 2872; beş>biş 2056; de->di- 621, 1684; geri>girü 3104; muğber>muğbir 561; yeg>yig 3197; yeñ>yiñ 1832; yeñi>yiñi 2646; yet->yit-3

Örneklerden de anlaşılacağı gibi eser "e>i" değişimi bakımından "i" yanındadır. Metinde kapalı e (é) ile yazılmış birkaç örnek bulunmaktadır. Bu örnekler şunlardır: bél 166; béş 576, 583, 1161, 2057, 2064, 2065, 2067, 2707, 2804; éşik 2084; yég 933; yétmiş S168a (Başlık)

Yukarıdaki örneklerden başka kapalı e (é) ile yazılmış kelimeye rastlanmamıştır. Bu kelimelerde de kapalı e (é) sesinin gösteren özel bir işâret bulunmamaktadır. Bunlarda da (é) sesi hareke ile gösterilmiştir.

Metinde ikili kullanımlar da dikkat çekmektedir. Hatta bir beyit içinde aynı kelimenin iki farklı şeklinin kullanıldığı görülmektedir.

bil (bel) 75, 518; biş (beş sayısı) 573, 2056; yig (yeğ, daha üstün) 3197; yitmiş (yetmiş sayısı) 2363, 2382, 2387

Evvelâ dördidi soñra oldı béş
Bişiken bir dahı oldı oldı şeş (573)

Yukarıdaki beyitte bugün "beş" biçiminde kullandığımız kelime béş ve biş biçimiyle kullanılmıştır.

Günümüzde "e" ile kullandığımız birçok kelimenin eserde "i" ile yazıldığı görülmektedir. di- (demek, söylemek) 36, 496, 514...; dir-(dermek) 892, gice(gece) 439, 440, 995...; giç(geç) 1980; giri(geri) 1349, 1446; yidi(yedi sayısı) 490, 584, 642...; yil(yel, hafif rüzgar) 1862, 2351; yi-(yemek) 1455, 1457, 1976; yiñi (yeni) 2646; yir (yer) 606, 723, 854, ...; yit-(yetmek, kâfi gelmek) 3, 802, 1192...

a.b. Genişleme

Bir dar ünlünün farklı sebeplerle geniş ünlüye değişmesine genişleme adı verilir. Ka^cbenâme'de genişlemeyle ilgili örnekler Arapça, Farsça'dır. Metinde genişlemeye örnek olabilecek kullanımların bazıları şunlardır: bûsitân>bostân 1581, pinhân>penhân 113.

a.c. Düzleşme

Yuvarlak ünlülerin farklı sebeplerle düz ünlüye dönüşmesine düzleşme adı verilir. İncelemesini yaptığımız Ka'benâme adlı eser XVI. yüzyılda ortaya konmuştur. Bu yüzden eserde EAT özellikleri bulunmakla beraber Osmanlı Türkçesi özellikleri de ağırlıklı olarak görülmektedir. Düzleşme de metinde sıkça karşılaştığımız bir ses olayıdır.

Kelime kökünde düzleşme

boynuz>boynız 1906

doğru>doğrı 36

kendöziñ>kediziñ 1326

ḳoñşu>ḳonşı 1526

ḳuru>ḳurı 854, 932

ḳuru->ḳurı- 3176

ḳurul->ḳurıl- 788

ḳuyu>ḳuyı 2129

ḳuzu>ḳuzı 1817

mollā>mellā 636

otur->otır- 981

öyle>eyle 1337

uş bu>işbu 94, 861, 1518

Eklerde düzleşme

Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak olarak kullanılan birçok ek metnimizde düz olarak kullanılmıştır. Eserdeki genel eğilim düzleşmeden yanadır. Ancak bu düzleşme belli kurallara bağlı değildir. Bazı kelimeler aldıkları bu eklerle düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyarken bazıları da bu kurala uymamaktadır. Üzerinde inceleme yaptığımız eser bu yönüyle günümüz Türkçesiyle benzerlikler göstermektedir.

"-ıp, -ip" zarf fiil eki: Bu ek ET'de -p şeklindedir. EAT'de *"-up, -üp"* biçiminde kullanılmaktadır[19].

açıp	"açıp" 2922
bakıp	"bakıp" 1426
çıkıp	"çıkıp" 2416
kaldırıp	"kaldırıp" 500
gelip	"gelip" 1118
girip	"girip" 1578
silip	"silip" 3141

"-dır, -dir" fiilden fiil ettirgenlik eki

kaldır-	"kaldırmak" 494
yıldır-	"yıldırmak, korkutmak" 2201
bildir-	"bildirmek" T99b (Başlık)
bindir-	"bindirmek" 2878
geydir-	"giydirmek" 516
sevindir-	"sevindirmek" 413
yidir-	"yedirmek" 807

"-ır, -ir" fiilden fiil ettirgenlik ekleri

yatır-	"yatırmak" 1868
bişir-	"pişirmek" 2861
içir-	"içirmek" 808
yitir-	"yitirmek" 1496

"-sın, -sin; -sınlar, -sinler" 3. şahıs emir ekleri

olsın	"olsun" 131

19 Faruk Kadri TİMURTAŞ, Eski Türkiye Türkçesi, İstanbul 1994, s.140.

görsin "görsün" 2170

irsin "ulaşsın" 290

itsin "etsin" 1627

yisin "yesin" 826

eylesinler "eylesinler" 2169

"-dır, -dir" bildirme eki

ābdır "sudur" 2460

Allah'dır "Allah'dır" 606

cāndır "candır" 672

dergāhdır "dergahdır" 1259

Ḫalıḳ'dır "Allah'dır" 619

ḫakdır "topraktır" 1282

"+ım, +im; +(ı)mız, +(i)miz" 1. Şahıs iyelik ekleri

başım "başım" 1756

ismim "adım" 1864

işim "işim" 747

ḳalbim "kalbim" 3085

ḳudretim "kudretim" 1885

du^c^āmız "duamız" 2779

iltic̄āmız "ilticamız" 25492

istikbālimiz "geleceğimiz" 111

"+ıñ, +iñ; +°ñız, +°ñiz" 2. şahıs iyelik ekleri

āsitānıñ "eşiğin" 142

bābıñ "kapın" 2160

başıñ "başın" 2155

beytiñ "beytin" 144

daᶜvetiñ "davetin" 281

derdiñ "derdin" 1682

Bu ekin +°ñız, +°ñiz şekline metinde bir kelimede rastlanmıştır.

şirbiñiz "su payınız" 1454

"+lı, +li" isimden isim sıfat yapma eki

Eski Türkçe döneminde kelime kökündaki ünlüye tâbi olan bu ek metnimizde düz ünlüyle de yazılmıştır.

başlı "başlı, kafası olan" 1900

kaşlı "kaşlı" 1900

ḳollı "kolu olan" 3112

gizli "saklanmış olan" 1900

gözli "gözü olan" 1900

ölümli "ölümlü" 2854

"+sız, +siz" isimden isim sıfat yapma eki

Eski Anadolu Türkçesinde sürekli yuvarlak olan bu ek metnimizde genellikle düz ünlüyle yazılmıştır.

ādābsız "edepsiz" 3002

bābsız "arasız" 3002

imânsız "imânsız" 2316

dinsiz "dinsiz" 2316

ḫānesiz "evsiz" 125

şübhesiz "şüpesiz" 621, 2466

"-dım, -dim" görülen geçmiş zaman teklik 1. şahıs eki

Bu ek Eski Türkçe döneminde "-t°m" şeklinde yazılırken Eski Anadolu Türkçesinde genellikle yuvarlak ünlü ile gösterilmiştir. Metnimizde hem yuvarlak hem de düz ünlüyle yazılmıştır.

oldum "oldum" 764, 1179

ḳıldım "yaptım" 1981

ḳoydım	"koydum" 3179
oturdım	"oturdum" 3105, 3118
bildim	"bildim" 43
eyledim	"eyledim" 164
geldim	"geldim" 284
getirdim	"getirdim" 2098
içdim	"içtim" 3135

"-dıñ, -diñ" görülen geçmi zaman teklik 2. şahıs eki

Eski Anadolu Türkçesinde sürekli yuvarlak ünlü ile yazılan bu ek metinde ağırlıklı olarak düz ünlü ile yazılmaktadır.

añladıñ	"anladın" 647
dutduñ	"tuttun" 2930
ısmarladıñ	"ısmarladın" 1389
ḳıldıñ	"yaptın" 1319
sandıñ	"zannettin" 1770
bildiñ	"bilddin" 1746
eylediñ	"eyledin" 279
geldiñ	"geldin" 1554
virdiñ	"verdin" 129
yitirdiñ	"yitirdin" 1681

"-dıḳ, -dik" sıfat fiil eki

Bu ek Eski Anadolu Türkçesinde sürekli yuvarlak ünlü ile yazılmaktadır. Üzerinde inceleme yaptığımız eserde ağırlıklı olarak düz ünlü ile yazılmıştır.

ağlaşdıḳları	"ağlaşdıkları" 2944
oldıḳça	"oldukça" 2825
vardıḳ	" vardık" 853
yapdıḳ	"yaptık" 2615

gitdikleri "gittikleri" 2941
gönderdikleri "gönderdikleri" 110
yitdikçe "yettikçe" 1761
yügrüşdikleri "koşuştukları" 2948

"-ır, -ir" geniş zaman eki

çıkarır "çıkarır" 2877

kıjğırır "kışkırır" 2745

tağılır "dağılır" 2884

varır "varır" 843

bilir "bilir" 671

segrişir "koşuşur" 1309

virir "verir" 2311

yügrişir "koşuşuşur" 1309

a.ç. Yuvarlaklaşma

Düz ünlülerin farklı sebeplerle yuvarlak ünlüye dönüşmesi olayına yuvarlaklaşma adı verilir. Yuvarlaklaşma EAT döneminin genel özelliklerindendir. Üzerinde çalışma yaptığımız Ka'benâme adlı eser EAT devresi içine girmemektedir. Bununla birlikte yuvarlaklaşmaya dair örnekler bulunmaktadır.

Kelimelerde Yuvarlaklaşma

Eski Türkçe ve Orta Türkçe devresinde bazı kelimelerin aslında bulunan "-ğ" (<ḳ) sesi ünlüyle kaynaşarak düşmüş, düşerken kendinden önce gelen ünlüyü yuvarlaklaştırmıştır:

ḳapu "kapı" 193, 2494, 2703<DLT, KB ḳapuğ<ET ḳapığ

"kapu" kelimesindeki yuvarlaklaşmada "p" sesinin de etkisi olmuştur.

ulu "ulu, yüce" 86, 611, 1960... DLT uluğ<ET uluğ

Ayrıca "b, m, p, v" gibi dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle yuvarlak ünlü taşıyan örneğe de rastlanmıştır:

yavuz "kötü, yaman" 1862 DLT yawuz<ET yabız

Arapçadan dilimize geçen bazı kelimelerde de yuvarlaklaşma olayı görülmektedir:

zübān "dil" 324, 690 <zebān
ḳuṣṣa "kıssa" 620 <ḳıṣṣa

Eklerde Yuvarlaklaşma

Eski Türkçeden EAT'ye kadar yuvarlak olduğunu gördüğümüz ve metinde de yuvarlak olarak karşımıza çıkan ekler şunlardır:

"-uḳ, -ük" fiilden ad yapma eki

buyruḳ	"emir" 2046
dutruḳ	"ateş tutuşturmaya yarayan şey" 2046
ḳonuḳ	"misafir, konuk" 2551

"-aru, -erü" yön gösterme eki

içerü	"içeri" 1214

"-up, -üp; -uban, -üben" zarf fiil eki

açılup	"açılıp" 1852
ḳalup	"kalıp" 270
bilüp	"bilip" 1105
dirilüp	"dirilip" 3025
çeküben	"çekerek" 2808
düşüben	"düşünce" 1670
oluban	"olarak, olunca" 1253, 1856

"-up, -üp" ekleri Eski Türkçe devresinden beri yuvarlak olarak kullanılmış; bunların genişletilmiş şekilleri olan "-uban, -üben" şekilleri de metnimizde yer almıştır. Ancak "-ubanın, -übenin" şekillerine metinde rastlanmamıştır. "-up, -üp" eklnin düz şekli de incelediğimiz eserde sıkça kullanılmıştır. Bununla ilgili örnekler düzleşme bölümünde sıralanmıştır.

"-dur, -dür" fiilden fiil ettirgenlik eki

ḳondur-	"kondurmak, yerleştirmek" 1364, 3174
ṭoldur-	"doldurmak" 2508, 2324
unutdur-	"unutturmak" 1412
döndür-	"döndürmek" 1850
öldür-	"öldürmek" 250, 2324

"-ur, -ür" fiilden fiil ettirgenlik ekleri

Bu eke bir örnekte rastlanmıştır: ṭuyur- "duyurmak" 1510

"-sun, -sün; -sunlar, -sünler" 3. şahıs emir ekleri

açmasun	"açmasın"	145
bulsun	"bulsun"	19, 515
dursun	"dursun"	224
düşsün	"düşsün"	523
eylesün	"eylesin"	520, 745
gelsün	"gelsin"	824
geysün	"giysin"	2170
görsün	"görsün"	316, 3046
içsün	"içsin"	826
irsünler	"ulaşsınlar"	2166
olsunlar	"olsunlar"	737

Bu ekin düz şekilleri de metinde bulunmaktadır[20].

"-dur, -dür" bildirme eki

Bildirme eki çok sık kullanılan bir ektir. Metinde geçen bazı örnekleri şunlardır:

acdur	"açdır"	379
altundur	"altındır	2545
anıñdur	"onundur"	1882
budur	"budur"	737
bulardur	"bunlardır"	890

"tur-" fiilinden gelen bu ekin *"-durur"* şekli de kullanılmaktadır ve bu ek kelimeden ayrı yazılmaktadır.

ᶜAm'ruñ-durur	"Amr'ındır"	2695
bes-durur	"yeterlidir"	727
cünbüş-durur	"cünbüşdür"	395

---

20 Bkz. Düzleşme ve Düzlük Yuvarlaklık Uyumu

çalmış-durur "çalmıştır" 562

çok-durur "çoktur" 614

Bildirme eki metinde "-dır, -dir" biçiminde daha fazla kullanılmaktadır[21].

"+um, +üm; +(u)muz, +(ü)müz" 1. şahıs iyelik ekleri

Bu ekin ünlüsü Eski Türkçede kökte yuvarlak ünlü bulunuyorsa yuvarlak olmaktadır. Ancak Eski Anadolu Türkçesinde sürekli yuvarlak olarak kullanılmıştır. İnceleme yaptığımız metinde hem yuvarlak hem de düz biçimleri bulunmaktadır[22]. Düz ünlü ile yazılan örnekler düzleşme bölümünde sıralanmıştır.

āhum "ahım" 3082

ayağum "ayağım" 74

maᶜbūdumuz "yaratıcımız" 112, 116

maḳsūdumuz "niyetimiz" 112, 116

cümlemüz "hepimiz" 1391

ḫānemüz "evimiz" 2636

"+uñ, +üñ" 2. şahıs iyelik ekleri

Bu ekin +°ñuz, +°ñüz şekline metinde rastlanmamıştır. Ancak bunların düz şekli olan +°ñiz şekline bir örnekte (şirbiñiz 1454) rastlanmıştır. +uñ, +üñ ekinin düz şekli sıklıkla kullanılmıştır.[23]

barmağuñ "senin parmağın" 836

bāzāruñ "senin pazarın" 622

dürcüñ "senin sandığın" 669

göñlüñ "senin gönlün" 905

---

21 Bkz. a.g.bl.

22 Faruk Kadri TİMURTAŞ, a.g.e.

23 Bkz. a.g.bl.

gözüñ	"senin gözün" 838

"+uñ, +üñ; +nuñ, +nüñ" ilgi hâli eki

İlgi eki Eski Anadolu Türkçesinde sürekli yuvarlak kullanılmıştır[24]. Metnimizde hem düz[25] hem de yuvarlak şekiller birlikte kullanılmıştır.

bularuñ (ᶜaczi)	"bunların çaresizliği" 1501
Ḥaḳḳı'uñ (ḫānesi)	"Allah'ın evi" 401
ḥırmanuñ (içi)	"ümitsizliğin içi" 230
iştibāhuñ (āḫiri)	"şüphelenmenin sonu" 1662
Kaᶜbe'nüñ yiri	"Kabe'nin yeri" 1232
rü'yenüñ (taᶜbiri)	"rüyânın yorumu" 1619
Ḫudā'nuñ ḫānesi	"Allah'ın evi" 400
bunuñ (gibi işi)	"bunun gibi işi" 1684

"+lu. +lü" isimden isim sıfat yapma eki

Bu ek Eski Türkçe döneminde kelime kökündeki ünlüye tâbidir. Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlaklaşmıştır. Eserde düz şekilleri de bulunmaktadır.[26]

dürlü	"türlü, çeşitli" 242, 806
sevgülü	"sevgili, sevgisi olan" 2558
başlu	"başlı, kafası olan" 1307
ḳanlu	"kanlı" 1673
ṭonlu	"elbiseli" 186

"+suz, +süz" isimden isim sıfat yapma eki

Eski Anadolu Türkçesinde sürekli yuvarlak olan bu ek metnimizde genellikle düz ünlüyle yazılmıştır.[27] Sadece bir örnekte yuvarlak ünlü ile yazılmıştır.

susuz	"susuz, suyu olmayan" 1439

---

24 Faruk Kadri TİMURTAŞ, a.g.e., s. 66

25 Bkz. a.g.bl.

26 Bkz. a.g.bl.

27 Bkz. a.g.bl.

"-dum, -düm" görülen geçmiş zaman teklik 1. şahıs eki

Bu ek Eski Türkçe döneminde "-t°m" şeklinde yazılırken Eski Anadolu Türkçesinde genellikle yuvarlak ünlü ile gösterilmiştir. Metnimizde hem yuvarlak hem de düz ünlüyle yazılmıştır.[28]

buldum	"buldum" 182
çıḳardum	"çıkardım" 23
satdum	"satdım" 15
soydum	"soydum" 222
sürdüm	"sürdüm" 3180
bildüm	"bildim" 171
çevürdüm	"çevirdim" 170

"-duñ, -düñ" görülen geçmiş zaman teklik 2. şahıs eki

Eski Anadolu Türkçesinde sürekli yuvarlak ünlü ile yazılan bu ekin metinde geçen örneklerinin tamamı aşağıda verilmiştir. Metinde bu ek ağırlıklı olarak düz ünlü ile yazılmaktadır[29].

bozduñ	"bozdun" 2188
olduñ	"oldun" 3, 1192
uyduñ	"uydun, tābi oldun" 2204
didüñ	"dedin" 181
eyledüñ	"eyledin" 128
itdüñ	"yaptın" 30

"-duḳ, -dük" görülen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs eki

Bu ek Eski Anadolu Türkçesinde sürekli yuvarlak ünlü ile yazılmaktadır. Üzerinde inceleme yaptığımız eserde ağırlıklı olarak düz ünlü ile yazılmıştır. Yuvarlak ünlü ile yazılan bütün örnekleri aşağıya çıkarılmıştır:

olduḳ	"olduk" 1516
üşdük	"üşüşdük" 2948
geldük	"geldik" 2027

28 Bkz. a.g.bl.
29 Bkz. a.g.bl.

"-vuz, -vüz" çokluk 1. şahıs eki

Bu ek metinde iki yerde geçmektedir.

yapmayavuz	"yapmayalım" 2638
olavuz	"olalım" 2023

"-ur, -ür" geniş zaman eki.

Bu ek de diğerlerinde olduğu gibi Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlü ile yazılırken, metnimizde hem yuvarlak hem de düz ünlüyle yazılmıştır[30].

bulur	"bulur" 2000
durur	"durur" 380
ḳılur	"yapar" 188
ḳullanur	"kullanır" 208
bilür	"bilir" 1160
devrilür	"devrilir" 2744
gelür	"gelir" 1354
getürür	"getirir" 1406

a.d. İncelme

Kalın ünlülerin belli sebeplerle ince ünlüye dönüşmesi olayına incelme adı verilir. Eserdeki bazı örnekleri şunlardır: ḥabr>ḥibr 69, ḳalā'>ḳale 1811, uşda>işde 1817, uşbu>işbu 1518, 2194, 2371, ...

a.e. Kalınlaşma

İnce ünlülerin belli sebeplerle kalın ünlüye değişmesi olayına kalınlaşma adı verilir. Metindeki örnekleri şunlardır:

canavar	"canavar" 1857<cān-āver
ḫasta	"hasta" 855 <ḫaste
ḫoca	"hoca" 708, 2414 <ḫᵛāce

30 Bkz. a.g.bl.

a.f. Ünlü Düşmesi

Türkçe ve yabancı bazı kelimelerdeki dar ünlüler (ı, i, u, ü) ilk hece dışında ünlü ile başlayan ek aldıklarında düşerler. Metnimizde bu ses olayı iki heceli bir kelimenin ek alması durumunda vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi olarak görülür. Örnekleri şunlardır: ağız>ağzın 2745, alın>alnım 2084, boyun>boynı 1860, buyur->buyruğı 2046, çevir->çevril- 2773, çağır->çağrış- 1852, kıvır->ḳıvrıl- 2744, duturuğ>dutruğ 2046

a.g. Ünlü Türemesi

Bir kelimede birleşemeyen iki sesi bağlamak için kelimede bir ünlü artması olayına ses türemesi adı verilir. Daha çok Arapça ve Farsça kelimelerde karşımıza çıkan bu ses olayının bazı örnekleri şunlardır:

ᶜāciz	"güçsüz, zayıf" 195, 240	<ᶜacz
bāğıçe	"bahçe" 1015	<bāğçe
emir	"emir" 2632	<emr
ḳavüm	"kavim" 1527	<ḳavm

a.ğ. Ünlü Kaynaşması

Bir çeşit ünlü düşmesi olayıdır. Ünlü ile biten bir kelimenin yine ünlüyle başlayan bir kelimeyle birleşmesi sonucunda yan yana gelen iki ünlüden birinin düşmesi olaydır.Metindeki bazı örnekler şunlardır:

böyle	<bu ile 475
kendözü	<kendi özü 293
yoḫsa	<yoḳ ise 121

a.h. Ünlü Uyumu

Türkçe kelimelerde ünlüler kalınlık-incelik, düzlük-yuvarlaklık bakımından uygunluk gösterir. Türkçenin bütün dönemlerinde olduğu gibi kalınlık-incelik uyumu kuralı metnimizde daha kuvvetlidir.

Kalınlık-İncelik Uyumu

Yukarıda da belirttiğimiz gibi kalınlık-incelik uyumu metnimizde geçerlidir. Esasen bu uyum Eski Türkçeden beri kuvvetlidir. Türkçe kelimenin ilk hecesindeki ünlü kalın ise ondan sonra gelen bütün ünlüler kalın; ilk hecedeki ünlü ince ise ondan sonra gelen bütün ünlüler ince ünlü olmak zorundadır. Bu uyum dışında kalan örnek çok azdır.

Metnimizde "inan-" 1709 fiili bir yerde kullanılmıştır, Esasen Türkçe olmasına karşın bu kelime Kalınlık-İncelik uyumu kuralına uymamaktadır.

Muharrem Ergin, "inan-" fiilinin aslının "ınan-" biçiminde olduğunu, ancak normalden kısa olan "ı" ünlüsünün tek başına hecenin yükünü taşıyamamasından dolayı "inan-" şekline girdiğini söylemektedir.[31] Necati Demir, kelimenin kalınlık-incelik uyumuna aykırı bir gelişme gösterdiğini bildirmektedir[32].

"-ki" aitlik eki

Bu ek Türkiye Türkçesinde sürekli olarak "-ki" biçiminde kullanılmaktadır. Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde hem ince hem kalın şekilleri birlikte kullanılmıştır. İsimlerin üzerine getirilerek aitlik anlamı veren bu ek cümle içinde bulunma hali üzerine geldiği zaman kendisinden sonraki ismin sıfatı durumuna girer[33]. Metnimizde bu eke altı kelime üzerinde rastlanmıştır.

gökdeki (kevākib) 1220

evvelki (maḥal) 2843

içindeki (esrār) 226

Türkçe olmayan kelimelerdeki kullanımları şunlardır:

erkāndağı (ġufran) 227

maḥşerdeki (ᶜāsiler) 2920

Bir kelimede kalınlık-incelik uyumu kuralına uymamakta, günümüzde kullanıldığı gibi kullanılmaktadır:

ṭaşındaki (āstār) 226

"-ken" gerindium eki

i- fiilinin gerindium ekidir. Bu yüzden kalın ünlüye sahip kelimelere eklenirken ünlü uyumlarına aykırılık gösterir[34]. Metnimizde kalınlık-incelik uyumunu bozmaktadır. "-kan" şekli hiç kullanılmamıştır.

dururken	"dururken, durduğu zaman" 2790
olmışıken	"olduğu zaman" 1860
otururken	"oturduğu zaman, otururken" 1507
yapılırken	"yapılırken, yapıldığı zaman" 2807

---

31 Muharrem ERGİN, Türk Dil Bilgisi, İstanbul 1988

32 Necati DEMİR, "İnan- Fiili Üzerine" Türk Dili, TDK Yay., Ankara 1998, S. 555, s. 200

33 Necmettin HACIEMİNOĞLU, Karahanlı Türkçesi Grameri, Ankkara 1996

34 Muharrem ERGİN; a.g.e.

varıken "var iken, var olduğu zaman" 618

yoğıken "yok iken" 1875

Eserde bazı yabancı kelimeler kalınlık-incelik uyumuna uydurulmuştur.

baḫça "bahçe" 182, 1016<bāğçe

bostan "bostan, bahçe" 299, 1030 <bū-sitān

Cebre'il "Cebrâil" 1304, 1361, 1364 <Cebrā'īl

dünye "dünya" 2853, 3033 <dünyā

düşmen "düşman" 1948, 2676 <düşmân

Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Bu uyum kalınlık-incelik uyumuna göre daha zayıftır. Esasen bu uyum Eski Türkçeden beri bir birlik göstermez. Eski Anadolu Türkçesi devresinde genel olarak bir yuvarlaklaşma eğilimi bulunmaktadır. Bu yuvarlaklaşma dönemin sonunda düzleşmeye doğru kaymaktadır. Üzerinde inceleme yaptığımız eserde genel bir düzleşme eğilimi göze çarpmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde sürekli yuvarlak yazılan eklerin düz şekilleri ayrıntılı olarak düzleşme bölümünde incelenmiştir.

"+ı, +i; +(n)ı, +(n)i; +(y)ı, +(y)i" belirtme hâli eki

üstüni "üstünü" 1012

yüzüni "yüzünü" 2388

oğlunı "oğlunu" 1404

göñlüñi "gönlünü" 905

yüzüñi "yüzünü" 2056

"+ı, +i; +sı, +si" iyelik eki

boynızı "boynuzu" 1906

boynı "boynu" 1860

buyruğı "emri" 2046

çöpi "çöpü" 857

dutruğı "tutuşturacağı şeyi" 2046

ḳapusı	"kapısı" 1852
ulusı	"yücesi" 2688

"-dı, -di" görülen geçmiş zaman teklik 3. şahıs

buldı	"buldu" 1032
bulundı	"bulundu" 3178
durdı	"durdu" 1600
dutdı	"tuttu" 1366
düzdi	"düzdü, tamamladı" 1070
düşdi	"düştü" 2041
oldı	"oldu" 398
olundı	"olundu" 1205
örtdi	"örttü" 2700
ötdi	"öttü" 1061
ṣordı	"sordu" 1561

"mı, mi" soru eki

Türkiye Türkçesinde kendinden önce gelen kelimenin ünlüsüne göre değişen soru eki metnimizde düz olarak yazılmıştır.

bu mıdır	"bu mudur" 1718
yoḳ mı	"yok mu" 2990
yoḳ mıdır	"yok mudur" 2207

"-(ı)n, -(i)n" fiilden fiil, çatı eki

olındıḳca	"olundukça" 2825
görindi	"göründü" 531

Bu ekin yuvarlak ünlü ile yazılmış örnekleri şunlardır:

göründi	"göründü" 1354
bulundı	"bulundu" 3178
olundı	"olundu" 996

"-(ı)l, -(i)l" fiilden fiil edilgenlik eki

Bu ek metnimizde üç kelimede kurala aykırılık göstermektedir.

ḳurılup	"kurulup" 788
dökilir	"dökülür" 2432

"-mış, -miş" öğrenilen geçmiş zaman 3. şahıs eki

buyurmış	"buyurmuş" 2379
ḳonmışdur	"yerleşmiştir" 2497
olunmışdur	"olunmuştur" 1274
ṭolmışdur	"dolmuştur" 552
dönmişdür	"dönmüştür" 551
düşmişdir	"düşmüştür" 2523
öldürmiş	"öldürmüş" 250

Metnimizde bu ekin az da olsa yuvarlak şekillerine rastlanmıştır.

olmuş	"olmuş" 395, 1467

b. ÜNSÜZLER

b.a. Ünsüz Değişmeleri

Türkiye Türkçesinde "p" sesiyle kullanılan kelimeler eserde "b" sesiyle kullanılmıştır.

barmaġ/ḳ	"parmak" 25, 1477, 3141
bıñar	"pınar" 905
biş-	"piş-" 594
bişir-	"pişir-" 2861

Türkiye Türkçesinde "ḳ" sesi ile kullanılan kelimeler eserde "ġ" ile kullanılmıştır.

ġavġa "ḳavġa" 601

Türkiye Türkçesinde "v" sesi ile döv- biçiminde kullanılan kelime eserde "g" sesi ile kullanılmıştır.

dög- "döv-" 784

Türkiye Türkçesinde "t" sesiyle kullanılan kelimeler eserde "d" sesiyle kullanılmıştır.

dep- "tep-" 1444

düken- "tüken-" 1415

b.b. Ünsüz Benzeşmesi

Sadalılaşma

ç>c

güc "kuvvet" 1735

ḳoc "koyunun erkeği" 132

ucına "ucuna" 3120

ucunda "ucunda" 3118

t>d

idesin 878

ḳışlada 2551

k>g, ḳ>ġ

başduġı 2048

çıḳdıġı 2419

çiçegi 2223

deprenmege 572

b.c. Ünsüz Türemesi

İnceleme yaptığımız eserde kelime içindeki ünsüz türemeleri yardımcı ünsüz biçimindedir. Yardımcı ünsüzlere bazı örnekler şunlardır:

-y-

ağlayup 1378

aḳrabaya 168

bağçeyile 182

baṭḥäyıla 2706

-n-

beyānı*nda* 212

bıçağı*nı* 1849

ḫalvāsı*nı* 2861

medinesi*ni* 745

Metnimizde kelime başında ünsüz türemesine ve ikizleşmeye örnek olacak kullanımlar yoktur.

b.ç. Ünsüz düşmesi

Metnimizde ET'den EAT'ye kadar olan dönemde gelişen *ḳapuğ>ḳapu 2494* gibi ünsüz düşmesi olaylarına rastlanmaktadır. Bu ve benzeri örnekler EAT dönemine kadar gelişimini tamamladığından burada tekrarlanmamıştır. Buna karşılık EAT döneminden sonra gelişen bir ünsüz düşmesi olayına rastlanmamıştır.

b.d. Ünsüz Yer Değiştirmesi

Birbirine yakın olan ünsüzlerin yer değiştirmesi olayıdır. Ünsüz yer değiştirmesi daha ziyade halk ağzında görülmektedir. Metnimizde bu olaya örnek olabilecek bir kullanım bulunmaktadır: kibrüg<kirpik 1322

b.e. Hece Düşmesi

Metnimizde bu olaya iki kelimede rastlanmaktadır.

ḳardaşını<ḳarındaşını 2861

şimden<şimdiden 1349

eylik<edgülük 615

2. ŞEKİL BİLGİSİ

a. İSİM

a.a. Çokluk Eki

Türkçede çokluk eki "*-lar, -ler*" dir.

atalar	"atalar" 617
aylar	"aylar" 1584
cānlar	"canlar" 1597
dostlar	"dostlar" 2884
ırmağlar	"ırmaklar" 1011
ḳamışlar	"kamışlar" 69
ḳızlıḳlar	"kızlıklar" 581
devletler	"devletler" 2998
melekler	"melekler" 221
merdāneler	"mert olanlar" 404
mermerler	"mermerler" 389
yiller	"yeller, rüzgarlar" 2272

a.b. İyelik Ekleri

Teklik 1. Şahıs: *-m; -(ı)m, -(i)m; -(u)m, -(ü)m:* Metnimizde iyelik ekinin yardımcı ünlüsü hem düz hem yuvarlak şekilleri bulunmaktadır. Bu kullanımlar zaman zaman düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozmaktadır.

anam	"annem" 1833
āyinem	"aynam, gönlüm" 261
dīdem	"gözüm" 1437
ḫalam	"halam" 2829
ḫāṭırım	"hatırım" 564
bağrım	"bağrım" 2194
murādım	"arzum, isteğim" 1891
sağım	"sağ tarafım" 210
tenim	"tenim, derim" 695
türbetim	"türbem" 3050
ümmetim	"ümmetim" 3041
āvāzum	"bağırmam, avazım" 2187
boynum	"boynum" 1817
cevābum	"yanıtım" 605
esrārum	"sırrım" 198
sözüm	"sözüm" 1822
cennetüm	"cennetim" 871
göñlüm	"gönlüm" 413
gözüm	"gözüm" 293

Teklik 2. Şahıs: *-ñ; -(i)ñ, -(ı)ñ; -(u)ñ, -(ü)ñ:* Bu ekin ünlüsü hem düz hem de yuvarlak olarak kullanılmaktadır. Bazı durumlarda ünlü uyumlarına aykırılık göstermektedir.

ᶜaṣāñ	"değneğin" 18
babañ	"baban" 1406
curᶜañ	"yudumun" 302
ġamzeñ	"gamzen" 1053
naẓmuñ	"şiirin" 488
nāmuñ	"namın" 515
oġluñ	"oğlun" 1605
ḥarfüñ	"harfin" 25
ḳālüñ	"sözün" 1720
milküñ	"mülkün" 126
rūzigārıñ	"devrin" 345
sırrıñ	"sırrın" 988
destgīriñ	"yardımcın" 1922

Teklik 3. Şahıs: *-ı, -i, -sı, -si:* Bu ek metnimizde genellikle düz-dar ünlü ile yazılmıştır. Ancak bazı örneklerde yuvarlak kullanıldığı da görülmektedir.

cūdı	"cömertliği" 2549
dutruġı	"ateş tutuşturacak çöpü" 2046
gümānı	"şüphesi" 1639
ᶜādeti	"alışkanlığı 446
āḫiri	"sonu, sonrası" 615
beyni	"beyni" 2792
cismi	"bedeni" 814
ḳapusı	"kapısı" 1852
ḳarası	"karası" 191
ṣafḥası	"aşaması" 3185
ulusı	"ulusu, yücesi" 2688
vīrānesi	"yıkıntısı" 1254
bāḳīsi	"kalıcısı" 2377
cümlesi	"hepsi" 2798
çāresi	"çaresi" 191

Yuvarlak şekillerine örnnek şunlardır:

gülzārıı	"bahçesi, gül bahçesi" 1017
üstü	"üstü" 836, 2310

Şu kelimelerde iki tane iyelik eki üst üste gelmiştir: birisi 476..., birisine 201..., kimisi 523...

Çokluk 1. Şahıs: *-müz, -(i)müz, -(ı)mız, -(i)miz :*

cümlemüz	"hepimiz" 1391
ḫānemüz	"evimiz" 2636
iḳbālimüz	"ikbālimiz" 111
du^cāmız	"duamız" 2779
kārımız	"işimiz" 1766
ḳaṣdımız	"kasdımız" 2757
miḳdārımız	"miktarımız" 2639
aḥvālimiz	"durumumuz" 1390
cem^cimiz	"hepimiz" 1354
ḥālimiz	"halimiz" 1390
istiḳbālimiz	"geleceğimiz" 111

Çokluk 2. Şahıs: Metnimizde bu ek bir kelimede, düz ünlü ile (-(ı)ñız) kullanılmıştır. Başka örneğe rastlanmamıştır.

şirbiñiz "su hisseniz" 1454

Çokluk 3. şahıs: *-ları, -leri :*

altunları	"altınları" 2545
ayağları	"ayakları" 2770
dānāları	"bilginleri" 42
ḫurmaları	"hurmaları" 1415
^cişretleri	"içkileri" 1567
menzilleri	"durakları" 2898
nergesleri	"nergisleri" 159
ni^cmetleri	"nimetleri"826

a.c. Aitlik Eki

-ḳı, -ki: Aitlik ekinin Eski Türkiye Türkçesi metinlerinde uyuma tâbi olduğu anlaşılmaktadır. Metnimizde örnekleri çok fazla yoktur. Altı kelimedeki kullanımları şunlardır:

gökdeki (kevākib) 1220
evvelki (maḥal) 2843
içindeki (esrār) 226
maḥşerdeki (^cāsiler) 2920
ṭaşındaki (āstār) 226

Bir kelimede ekin ünlü ve ünsüz uyumuna girdiği anlaşılmaktadır:

erkāndaġı (ġufran) 227

a.ç. Hâl Ekleri

1. Eksiz (yalın) Hâl

aġa	"büyük, ağa" 2385
aḳ	"ak, beyaz" 389
aḳrabā	"akraba, hısım" 168
cevāb	"cevap, yanıt" 21
dilek	"istek" 3287

kūs	"kös, savaş davulu" 765
oluḳ	"su yolu, oluk" 392
peder	"baba" 204

2. İlgi Hâli Eki: Ünsüzlerle biten kelimelerde -uñ, -üñ", -ıñ, -iñ, ünlülerle biten kelimelerde " -nuñ, -nüñ, -nıñ, -niñ ekleri kullanılır. Bu ek metnimizde ağırlıklı olarak düz ünlü ile yazılmıştır.

gülzāruñ (güli)	3206
Ḥaḳḳuñ (ḫānesi)	401
göñlümüñ (virānesi)	905
Resūl'üñ (ḥücceti)	804
sipihriñ (bāmı)	389
şiᶜriñ (feyzi)	657
çeşmeniñ (ᶜaṭşānı)	2974
geminiñ (aḫşābı)	2784
Ḫudā'nıñ (ḥikmeti)	1603
ḳıṣṣanıñ (sırrı)	1996

3. Yükleme Hâli Eki: *-ı, -i, -nı, -ni* : bi-seri 30, serveri 30, kāşāneyi 128, ḫāneyi 128, bunı 1392

-n: anasın 1404, atasın 1404, babasın 1379, eşmesin 1475, çeşmesin 1475

4. Yaklaşma Hâli Eki "*-a, -e*":

aca	"ac olana" 2474
aḥbāba	"dosta" 2856
dergāha	"dergaha" 364
ervāha	"ruhlara" 2172
feryāda	"feryada" 1377
ḫᵛāba	"uykuya" 1556
Ḥacir'e	"Hacer'e" 1322
herkese	"herkese" 1324
ize	"ize" 7
ḳabre	"mezara" 2882
merkeze	"merkeze" 956
mermere	"mermere" 2609

5. Bulunma Hâli Eki: *-da, -de:*

arada	"arada" 1349
belāda	"belada" 160
bucaḳda	"bucakta" 855
deryāde	"denizde" 1283
devletde	"devletde 2154
elde	"elde" 166
gökde	"gökte" 1220
ilde	"ilde" 2284
Kaᶜbe'de	"Kabe'de" 1173

6. Ayrılma Hâli Eki: *-dan, -den:*

anadan	"anadan" 2377
başdan	"başdan" 264
dergāhdan	"dergahdan" 1722
ġabradan	"denizden" 450
ḫāneden	"evden" 2232
Ka^cbe'den	"Kabe'den" 1
kāşāneden	"köşkten" 2875
maġribden	"batıdan" 2512
şehirden	"şehirden" 1052

7. Eşitlik Hâli Eki: *-ca, -ce, -ça, -çe*

bunca	"bunca" 275
ḳılca	"kıl kadar" 1720
ṭaġca	" tağ kadar" 268
aḳça	"beyaz gibi, beyaza yakın" 581
sence	"sence" 1724
ẓerrece	"zerre kadar" 564

Şu kelimede kalıplaşmış olarak geçer:

nice	"nice" 103
niçe	"nice" 41

8. Vasıta Hâli Ekleri: *"-ıla, -ile":*

sevdāyıla 1092

taḳvāyıla 1092

hicrānile 1577

ḫiẓmetile 1969

celāyile 1362

9. Yön Gösterme Hâli Ekleri *:-arı, -eri, -aru, -erü, -ra, -re, -rı, -ri, -ru, -rü:*

yuḳarı	"yukarı" 666
içeri	"içeri" 2826
içerü	"içeri" 1214
bura	"bura" 2033
içre	"içeri" 121
soñra	"sonra" 464
ṭaşra	"dışarı" 782
beri	"beri" 816
berü	"beri" 901

a.d. Sayı İsimleri

Yalnız başlarına kullanıldıkları zaman isim olan sayılar isimlerin önünde kullanıldıkları zaman sıfat olurlar. Metnimizde geçen sayı adları şunlardır:

bir	122
iki	173
üç	1339
dörd	856
beş	1161
biş	2056
altı	2715
yidi	490
sekiz	2822
tokuz	2125
on	1476
on beş	3075
on sekiz	797
yigirmi	2372
otuz	2018
kırk	2477
elli	2652
yitmiş	2363

a.e. Soru Eki

-mı, -mi: Günümüzde kendinden önce gelen kelimenin ünlüsüne uygun olarak gelen soru eki metnimizde sürekli olarak düz ünlü ile kullanılmıştır.

bu mıdır "bu mudur" 1718
yok mı "yok mu" 2990
yok mıdır "yok mudur" 2207

a.f. İsimden İsim Yapma Ekleri

1. *"-lık, -lik, -luk, -lük"*: Sıfat ve isimlerden soyut isimler yapan bu ek metnimizde genellikle düzdür. Yalnızca bir kelimede yuvarlak ünlü ile yazılmıştır.

āşinālık	1533
karalık	2114
birlik	764
gölgelik	1513
ucuzluk	579

2. *"-cı, -ci, -çı, -çi"*: İsimlerden meslek isimleri yapar.

duᶜācı "duacı" 380

3. *"-lı, -li, -lu, -lü"*: Olumlu sıfat yapar. Metnimizde hem düz hem de yuvarlak şekilleri bulunmaktadır.

başlı "başlı" 1900
kaşlı "kaşlı" 1900

ölümli	"ölümlü" 2854
gizli	"gizli" 23
başlu	"başlı" 1307
ḳanlu	"kanlı" 1673
sevgülü	"sevgili" 2558
yirlü	"yerli" 786

4. *"-sız, -siz"*: İsimlerden olumsuz sıfat yapar. Metnimizde düz ünlü ile yazılmıştır.

ādābsız	"edebsiz" 3002
bābız	"bölümsüz, arasız" 3002
imānsız	"imansız" 2316
şānsız	"ünü olmayan, ünsüz" 31
çerḫsiz	"bahtsız" 545
dīnsiz	"dinsiz" 2316
ḫanesiz	"evsiz" 125
şüphesiz	"şüphesiz" 2466

5. *"-daş, -ṭaş"*: İsimlerden eşitlik, ortaklık ve bağlılık manasında isimler yapar.

ḳardaş	"kardeş" 2861
yoldaş	"yoldaş" 1110
yolṭaş	"yoldaş" 2029

6. *"-(i)nci"*: İsimlerden derece bildiren isimler yapar.

onbeşinci	"onbeşinci" 3075

7. *"-ki"*: İsimlere aitlik ve bulunma manası verir.

gökdeki	"gökteki" 1220
evvelki	"evvelki" 2843
ṭaşındaki	"dışındaki" 226
erkāndağı	"önde gelendeki" 227

8. *"-raḳ, -rek"*: Çokluk ve fazlalık bildiren karşılaştırma ekidir. Fazla işlek değildir.

yigirek	"daha iyi" 850

9. *"-duz, -düz"*: İşlek olmayan bir ektir.

gündüz	"gündüz" 2343

10. *"-ḳa, -ge"*: Donmuş olarak iki kelimede görülür.

başḳa	"başka" 296
özge	"özge" 1881

11. *"-l"*: Benzetme bildirir

ḳızıl	"kırmızıya çalan renk" 157

12. *"-an, -en"*: Çok işlek değildir.

oğlan	"oğlan" 1496

13. *"-kek"*: Metnimizde bir kelimede görülmektedir.

irkek	"erkek" 1816

14. *"-çek"*: Metnimizde bir kelimede görülmektedir.

gökçek	"güzelce, iyi" 1843

a.g. Fiilden İsim Yapma Ekleri

1 . *"-maḳ, -mek"*: Bütün fiil kök veya gövdelerine gelen bu ek, geçici hareket ismleri yapar.

açmaḳ	"açmak" 2732
aḳmaḳ	"akmak" 1447
bulmaḳ	"bulmak" 2848
bilmek	"bilmek" 991
ölmek	"ölmek" 2853

Bazen de kalıcı isimler yapar.

yimek	"yemek, aş" 1160

2. *"-ma, -me"*: İş ve alet isimleri yapar. Bütün fiilleri kök ve gövdelerine gelebilmesine rağmen metnimizde örneği oldukça azdır.

eşme	"biraz eşilerek çıkan su" 393
sürme	"göze sürülün boya" 3084

3. *"-k, -ıḳ, -ik, -uḳ, -ük"*: Fiilden mücerret isim ve sıfatlar yapar.

dilek	"dilek, istek" 3287
ıraḳ	"uzak" 2281
artıḳ	"artık" 1900
çatıḳ	"çatılmış olan" 1900
delik	"delik" 2194
eksik	"eksik" 1349
buyruḳ	"emir"2046
ḳonuḳ	"misafir" 2551
büyük	"büyük" 1692

Bir kelimede -ġ ile yazılmıştır.

ıraġ	"uzak" 2988

4. *"-ak, -ek"*: Umumiyetle âlet ve yer isimleri yapar. Metnimizde işlek değildir.

yatak "yatak" 264

5. *"-n"*: Türkçede çok kullanılan eklerden biri olmasına rağmen metnimizde bir kelimede geçmektedir.

uzun "uzun" 601

6. *"-gı, -gi"*: Kalıcı isimler yapar:

sevgi "sevgi" 2558

7. *"-ı, -u"*: Metnimizde fazla örneği yoktur.

kazı "kazı" 884

korku "korku" 1864

8. *"-mur"*: Yalnızca bir kelimede vardır.

yağmur "yağmur" 1495

9. *"-°m"* :

ölüm "ölüm" 2854

b. SIFAT

b.a. Sıfatlarda Karşılaştırma: *-rak, -rek:* Sıfatlarının üstünlük derecesini yapmaktadır. Metnimizdeki örneği şudur:

"Dostlarla toz şekerden yigirek" 850

b.b. Niteleme Sıfatları

Nesnelerin vasıflarını, niteliklerini bildiren niteleme sıfatları metnimizde oldukça çok kullanılmıştır. Bu tür sıfatlar, sıfat tamlaması kurarak nesnelerin, vasıflarını bildirirler. Metnimizdeki bazı örnekler:

altun (oluk)	392
büyük (bıçak)	1692
eski (taş)	2646
kara (su)	74
kızıl (güller)	6
sarı (altun)	617
toğrı (harf)	769
yavuz (yil)	1862

b.c. Belirtme Sıfatları

1. Sayı Sıfatları: Nesnelerin sayılarını çeşitli şekillerde bildiren kelimelerdir. Tek başlarına kullanıldığında sayı isimleridir. Metnimizde asıl, sıra, üleştirme ve kesir sayı sıfatlarının örnekleri mevcuttur. Topluluk sayı sıfatına ise rastlanmamıştır.

Asıl Sayı Sıfatları:

bir (vādī)	122
iki (cihān)	173
üç (sünen)	1339
dörd (evlād)	856
şeş (evlād)	583
altı (zirā^c)	2707
yidi (beyt)	490
ṭokuz (zirā^c)	2125
oniki (ırmaḳ)	1476
onbeş (gün)	3075
otuz (yaş)	2018
ḳırḳ (gün)	2477
yüz elli (deve)	2652
onsekizbiñ (^{c}ālem)	797
yitmiş biñ (melek)	2363

Sıra Sayı Sıfatları: Sayı isimlerine isimden isim yapma ekleri getirilerek yapılmaktadır. Ek, genellikle *"-(ı)ncı, -(ı)nci"* şeklindedir. Metnimizde bir kelimede kullanılmıştır:

onbeşinci (gün) 3075

2. İşaret Sıfatları

İşaret sıfatları *"bu, işbu/uşbu, o, ol, şol,"* dur. Nesneleri işaret yoluyla bildirir.

bu	bu (ḳamu)	24
	bu (dem)	26
	bu (ḳaṣr)	540
	bu (da^{c}vet)	888
işbu/uşbu	işbu (ḳıble)	94
	işbu (ān)	861
	işbu (su)	1518
o	Eski Türkiye Türkçesi döneminde az rastlanan bu işaret sıfatı metnimizde çok sık kullanılmıştır.	
	o (ḥarem)	237
	o (dem)	787
	o (gün)	1303
ol	ol (^{c}ālem)	24
	ol (mizāb)	16
	ol (ma^{c}āş)	592
	ol (kitāb)	869
şol	şol (Ḥacer)	224
	şol (ṣāḥib)	471
	şol (kişi)	578
	şol (güher)	672

3. Soru Sıfatları

Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

ḳanḳı	ḳanḳı (ṭağ)	51

	ḳanḳı (tarīḫ)	53
	ḳanḳı (yaña)	832
	ḳanḳı (vādi)	1669
ne	ne (ḫızmet)	82
	ne (ᶜur u ūryān)	136
	ne (ḳıyām)	200
	ne (rükū)	201
niçe	niçe (bī-nām)	29
	niçe (bī-ünvān)	29
	niçe (mürde)	41
	niçe (eyyām)	53

4. Belirsizlik Sıfatları

Nesnelerin dış özelliklerini, sayılarını ve miktarlarını belirsiz olarak bildiren sıfatlardır. Metnimizde çeşitli belirsizlik sıfatları kullanılmıştır. Örnekleri şunlardır:

başġa/başḳa	başġa (nüş)	296
bir	bir (berāt)	32
	bir (varaḳ)	67
	bir (ẓerre)	206
	bir (bezm)	287
bir ḳaç	bir ḳaç (lebbeyk)	2177
bir niçe	Bu sıfata metnimizde bir yerde rastlanmıştır.	
	bir niçe (ḳuşlar)	1508
cümle	cümle (aḫbār)	63
	cümle (aḳrabā)	178
	cümle (ṣıfāt)	101
	cümle (yārān)	180
çoḳ	çoḳ (āh)	236
	çoḳ (cünbüş)	694
	çoḳ (fesād)	1042
	çoḳ (müddet)	281
her	her (āb-ı revān)	183
	her (bay u faḳīr)	160
	her (ᶜibādet)	158
	her (maḳṣūd)	146
her bir	her bir (berāt)	32
	her bir (ḫāne)	3001
	her bir (kişi)	3027
	her bir (ṭaş)	1235
hiç	hiç (kes)	2678
	hiç (kimse)	815

ḳamu	ḳamu (emr)	2222
	ḳamu (nām u nişān)	24
	ḳamu (tırnaḳ)	2770
nice/niçe	nice (bilād)	1042
	nice (mi^c^mār)	402
	niçe (pādişāh)	1079
	niçe (bende)	1080

c. ZAMİR

c.a. Şahıs Zamirleri

Şahıs zamirleri açısından metnimiz incelendiğinde Eski Anadolu Türkçesi ile çok fazla farklılık göstermemektedir. Ancak zamirler, zamirlerin hâl ekleri ile çekiminde, edatlara bağlanışında düzleşme eğilimi görülmektedir.

Teklik 1. Şahıs Zamiri: *ben:* Yaklaşma eki geldiğinde kök ünlüsü değişmektedir. İlgi hâlinde iken ek ünlüsü bâzen dardır:

"Cünbüşüñden *ben* seni bildim yaḳin" 43

"Fażlıñı *ben* nice taḥrīr eyleyem" 68

benim (mecālim) 566

benim (ḥālim) 566

benüm (cevābım) 605

benüm (ḫānum) 179

"Birisi sürer *beni* biri yider" 205

"Gizleme kendüñi *benden* iy emīn" 43

"Barmağıñla yik işāret it *baña*" 80

"K'ola mesḳen *baña* bu iki ḥarem" 173

"Oḳuduğun ṭutmayan ^c^ālim *benem*

Nefsine ẓulm eyleyen ẓālim *benem*" 197

Teklik 2. Şahıs Zamiri: *sen, sin:* "Sen" şahıs zamirine bulunma hâli eki geldiğinde kök ünlüsü kurallı olarak değişmektedir:

"Yoḫsa yā Rab *sen* nidersin ḫāneyi" 121

"Ḳandasın *sen* iy dil ü cān ḳıblesi" 108

"Bilki *sensin* cümle aḫbāra lisān" 63

"Şimdi ebrār içre *sensin* tercümān" 64

"Lā-mekānsın *sen saña* yoḳdur mekān
Bī-nişānsın *sen saña* yoḳdur nişān" 124

"Naẓmıña nisbet *senüñ* hep Şa^cbe'de" 489

"Her yidi beytiñ *seniñ* bir seb^cadır"490
"Subḥatü'l-ebrārdur naẓmıñ *seniñ*
Tuhfetü'l-aḥrārdur naẓmıñ *senüñ*" 491

Teklik 2. şahıs zamiri metnimizde iki yerde "*sin*" şeklinde tesbit edilmiştir.
"Ḫoş tırāş itmiş velī Bārī sini" 62
"Sini yoḳdan var iden ol pādişāh" 868

Teklik 3. Şahıs Zamiri: *o, ol:* Teklik 3. şahıs zamirine ek geldiğinde kök ünlüsü deşişmektedi.

"Ḳalsun ol senden cihānda yādigār" 508

"Çünki teklīfini ol itdi tamām" 526

"Görinür ol Fārisī dilde dürüst" 557

"Mekke'de ola ḫuṣūṣā ol da hem" 580

"Merve'den yaña o da oldı revān" 1421

"İdesin andan dirīġ iḥsānıñı" 278

"Ṣanma andan ṣāfī ṣu cereyān ider" 393

"Eyledi reşk aña her la^cl ü güher" 394

"Çünki aña itdim heme ^cöẓrüm beyān" 603

"Pūte-i dilde anı ḳāl eyleyem" 712

"Seyr ide ^cārifler anı sū-be-sū" 724

"Boynına anuñ ṭaḳıp zencīrler" 812

"Çünki vardıḳ anuñıla ḫāneye" 853

"Tā ḳavī ola anuñla da^cveti" 804

Çokluk 1. Şahıs Zamiri: *biz:*

"Reh-nümā-yı Ka^cbe ol biz ġāfile " 46

"Ḳıble oldıġı yiter bize delīl" 121

"Ḫızmete geldük bize ḫızmet gerek" 2027

"Ḳanda gidersin bizi ḳoyup ẓelil" 1387

"Nice olısar bizim aḥvālimiz" 1390

"Baḫt u devlet ger bizimle yārısa" 1509

"Didiler kim biziz evlād-ı Resūl" 3144

Çokluk 2. Şahıs Zamiri: *siz:*

"Tek hemān siz bize eydiñ ṭaş ṭaşı" 2031

"Serv gibi size olsun her zamān" 3207

"Belki ḳıble hem size muḥtācdur" 384

"Ehl-i Mekke sizden istimdād ider" 382

"Olduğıçun sizde sırr-ı ḳıblegāh" 383

"Didi peyġamber size ẓıll-ı ilāh" 383

"Didi kim ışmarladım Haḳḳ'a sizi" 1391

Çokluk 3. Şahıs Zamiri: *olar, anlar:*

"İtmediler fehm olar azı çoğı" 1054

"Yine Ḫālıḳdır olarıñ rāzıḳı" 619

"Belki olarıñ ayağı tozıyam" 534

"Vardan ᶜadd itdiler anlar yoğı" 1054

"Gitmediler anlar illā odına" 1707

"Yoḳ mıdır anlar ḳadar miḳdārımız" 2639

c.b. İşâret Zamirleri

İşaret zamirleri "*bu, bular, bunlar, şu*"dır. "*o*", "*ol*", "*olar*", "*anlar*" işaret zamirlerinin şekil ve fonksiyon bakımından şahıs zamirlerinden farklı bir durumu yoktur.

bu: "Pes bu olsun fikr ü ẓikri her nefes" 907

bular:"Sırr-ı beytiñden bular esrārdur" 144

bunlar:"Ẕerrede bunlar görürler āfitāb" 895

şu:"Bu iki kıble şu kim ikbāl ider" 2004

c.c. Dönüşlülük Zamirleri

Dönüşlülük zamirleri "*öz, kendü, kendöz*" dür. "*kendü*" zamiri oldukça çok kullanılmıştır. "*öz*" ve "*kendüz*" zamirleri ise daha az karşımıza çıkmaktadır.

kendü:"İtdügini kendü cānında bulur" 2322
"Belki hem haşrıla neşriñ kendidür" 2917

öz: "cIyd-ı vuşlatda özin kurbān vire" 1138

kendöz:"Yavı kılayum o demde kendözüm" 293

c.ç. Belirsizlik Zamirleri

Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

birbiri/biribiri :"Şanasın bir birinüñ kardaşları" 2068

biri/birisi :"Görmemiş hergiz biri zahm u hıraş" 2069
"Her birisi görmemiş zahm-ı tıraş" 2095

cümle :"Kūt olmaz belki cümle kahr olur" 596

herkes :"K'ide herkes emr-i şāha ittibāc" 801

her biri/her birisi "Oldığıçun her biri cüz ü cüdā" 1225
"Şimdi anuñ her birisi yād olur" 476

her ki/her kim :"Bu Hacer'den her ki Zemzem nūş ider" 2448
"Bu makāmda her kim eyler ser-fürū" 2453

hiçkes :"Olmadı rencīde andan hiçkes" 2678

kamu :"Sen hod ekremsin kamudan iy Hudā" 277

kimi/kimisi: "Kimi lacl ü kimi gevherdir anuñ" 1276
"Kimi şağına kimisi şolına" 3112

kimesne :"Ol kimesne mevtden bula necāt" 808

kimse :"Bacde-zīn bir kimse ızlāl itmeyem" 1696

ne/neler :"Ol vaşiyyet her ne ise kıl beyān" 1827
"Bilmezem dahı neler toğar neler" 574

nesne :"Mā-haşal ortada nesnem yok benim" 695

c.d. Soru Zamirleri

Şahıslar için "*kim*", nesneler için "*ne*" zamiri kullanılmıştır.

kim :"Hem daḫı kim dizdi ol cevherleri" 52

"Anı kim vażᶜ itdi Rükn-i Evvele" 55

ne :"Naḳd-i vaḳdümden ne varısa revān" 163

"Bilelim dār u dükānuñda ne var" 668

c.e. Bağlama Zamirleri

Bağlama zamirleri "*kim*" ve "*ki*"dir. Bu zamirler "ki o" manası verir. Metnimizde daha çok özel isimler hakkında geniş bilgi verilmek için kullanılmıştır.

ki :"Ol-durur bārān ki oluḳ işlede" 2551

"İze ki baş indürür ehl-i ḥikem" 7

kim :"Bu iki ḳıble şu kim iḳbāl ider" 2004

"Geşt-i Nūḥ'uñ kim ol ṭurāġıdır" 2062

d. ZARF

Kaᶜbenâme'deki zarflar, doğrudan doğruya zarf olan kelimelerle isimlerden, zamirlerden ve sıfatlardan türetme ekleriyle zarf olmuş kelimelerdir. Metnimizdeki bu türden kelimeleri şu başlıklar altında inceleyebiliriz.

d.a. Hâl Zarfları

Hâl, durum ve tavır ifade eden zarflardır. Metnimizde tesbit ettiğimiz örneklerden bazıları şunlardır:

ancaḳ :"Yüri sen şeyṭānsın ancaḳ iy laᶜīn" 1721

böyle :"Bildiler kim böyle ḳalmaz rūzigār" 475

eyle "*öyle*" :"Nice emr itdiyse eyle itdi ol" 1337

nā-geh :"Dīdeme ḫᵛāb oldı nā-geh perde-sāz" 3095

ne deñlü :"Her ne deñlü k'olsa bir rengīn ḫayāl" 555

nice :"Bu belāda nice terk itdiñ bizi" 1389

ser-ā-ser :"Noḳṭa-i şekki ser-ā-ser itdi ḥaḳ" 1661

yine :"Ṭīb-ı ḫāṭırla yine ide ᶜubūr" 2709

d.b. **Zaman Zarfları**

Metnimizde Türkçe ve yabancı menşeli pek çok zaman zarfı kullanılmıştır. Bu zarfların bir kısmı basit, bir kısmı da birleşiktir. Bazıları da çeşitli çekim ekleri ve edatlarla beraber kurulmuştur. Metnimizdeki örnekler:

1. **İsim ve Sıfatlardan**

āḫir	:"ᶜĀḳıbet rūz āḫir oldı āfitāb" 1622
ᶜāḳıbet	:"Oldı nāmı ᶜāḳıbet Mollā-yı Rūm" 1152
bir dem	:"Baña dut billāhi bir dem gūşuñı" 2305
bu dem	:"Dilegim senden budur bu dem hemīn" 3198
bu gün	:"Didi Hācir kim bu gün n'oldı saña" 1676
dāyim	:"Āsitīn dāyim tehīdir kārdan " 693
dem-ā-dem	:"Segrişirlerdi dem-ā-dem sū-be-sū" 1309
dem-be-dem	:"Her ne suya sevḳ iderse dem-be-dem" 210
evvel	:"Mā-ḥaṣal ᶜarż evvel oldı bī-gümān" 997
evvelā	:"Evvelā fetḥ it żiyāfet ḥücresin" 286
hemān	:"Sen hemān eyle temāşā ḥikmeti" 628
her dem	:"Rūm'dur her dem yüzüm aġ eyleyen" 747
her zamān	:"Bu meṣeldir kim dinilir her zamān" 1776
hergiz	:"Sen ṣanursın belki hergiz uymadıñ" 2204
ol dem	:"Ḳoşulup ol dem revān segriştiler" 1313
ol gice	:"Ol gice itmişdi saᶜdeyn iḳtirān" 440
yarın	:"Göre yarın her ziyān u sūdını" 146

2. **İsme Son Çekim Edatları Getirilerek**

-a/-a dek	:"Devr-i Ādem'den dem ü ṭūfāna dek" 1269
	"Emr olunduġı yire dek oldı pāk" 1233
-dan/-den beri	:"Ol zamāndan beri oldı sünnet ol" 1388
	"Devr-i ādemden beri iy şeyḫ-i ḳavm" 1771

3. Doğrudan Doğruya Edat ve Zarf Olanlar

girü *"sonra"*	:"Didi şimden giri budur mā-ḥaṣal" 1349
hemîşe	:"Yügrüşirlerdi hemîşe kū-be-kū" 1309
imdi	:"İmdi ger varısa idrākiñ seniñ" 881
ḳaçan	:"Her ḳaçan ādem aña olsa ḳarīb" 2743
şimdi	:"Eylemişsin şimdi taġyīr-i libās" 44

d.c. Yer-Yön Zarfları

Fiilde ifade edilen iş, oluş ve haraketin yerini bildiren zarflardır. Metnimizdeki örnekleri Türkçedir. Örnekler:

beri/berü	:"Gel beri iy ḳaṭre-i baḥr-ı ezel" 751 "Ḫayr-maḳdem gel berü cānım diyüp" 831
içeri/içerü	:"Aldı ol yidi zirāᶜı içeri" 2838 "Girmezidi içerü bir āb-ı rū" 1214
ileri	"Varmadı bir kimse hergiz ileri" 2746
ḳarşı/ḳarşu	"Ḳarşı geldi yine ol şūm u zelīl" 1791 "Yine ḳarşu geldi başdı ḳāl u ḳīl" 1794
ṭaşra	:"Kaᶜbe'den ṭaşra ḳodılar bī-nizāᶜ" 2833
yaḳın	:"Cān atar dimez aña yaḳın ıraġ" 2989
yuḳarı	:"Dur yuḳarı merdiseñ meydāna gel"

d.ç. Miktar Zarfları

Bir kısmı sıfatlardan, bir kısmı da kelime tekrarlarından meydana gelmiştir. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

1. Doğrudan Doğruya Zarf Olanlar

key	:"Key ṣaḳın maᶜmūrı virān eyleme" 1258
	"Şehri hem olurdı key şehr-i ᶜaẓīm" 2286

2. Sıfatlardan Yapılanlar

artuḳ	:"Senden artıḳ ḳomadı kimse nişān" 27
az	:"Ṣora ṣora içdi ṣuyı az az" 3139

biraz :"Çalduġuñla kesdigüñ biraz ola" 1836

çoḳ :"Yaᶜnī çoḳ ᶜarż-ı muḥabbet eyledi" 849

eksik :"Eksik olmaz hiç erbāb-ı ṭaleb" 374

3. Kelime Tekrarı İle yapılanlar

az az :"Ṣora ṣora içdi ṣuyı az az" 3139

e. EDAT

e.a. Bağlama Edatları

Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri biribirine bağlayan Türkçe ve yabancı menşeli edatlar metnimizde çok miktarda kullanılmıştır:

1. Şart Bildirenler

eger :"Deynile alsam eger bir pāre nān" 593

"Ol-dem uçardıñ eger bulsañ ḳanad" 837

ger :"Pāyıña yüz sürmese ger iy güher" 33

"İtmeseydiñ ger aña ᶜāli naẓar" 385

gerçi :"Beytiñedür gerçi istiḳbālimiz" 111

"Miṣli yoḳdur gerçi-kim ol tekkeniñ" 187

şāyed :"Vire Hācir'den saña şāyed ṣamed" 1301

"Ḫānedānuñda olur şāyed ḫalel" 1355

2. Sıralama Bildirenler

ammā :"Ol gün ammā ẕebḥi te'ḫīr eyledi" 1667

"Uyduñ ammā uyduġuñı ṭuymadıñ" 2204

likin :"Līkin añılmaz yanında Mekke'niñ" 187

"Līkin olmaz Mekke şehrine ḥarīf" 190

velī :"Ḫoş tırāş itmiş velī Bārī sini" 62

"Ḥażret-i Sāra velī ṭoldı teraḥ" 1318

3. Sebep Bildirenler

çü :"Geh çü gird-i bād ser-gerdān ider" 212

"Ṣan devātı pür-siyāhīdür çü zāġ" 552

çün	:"Çün elif kılsañ devāt içre karār" 12
	"Çün Ḫalīl itdi Burak'ından nüzūl" 1548
çünki	:"Çünki Hācir gördi bu kavmi o dem" 1529
	"Ẓāhir oldı çünki āsār-ı cemāl" 1538
çünkim	:"Hācir'e keşf olmadı çünkim bu rāz" 1686
	"Ṣoñra çünkim Kaᶜbe'yi yapdı Ḫalīl" 1902

4. İstisnâ Bildirenler

belki	:"Belki nice inᶜikās āyīne de" 103
	"Belki ehlimle iḳāmet eyledim" 283
illā	:"Ṭuymasın ol bezmi illā kim ḫavāṣ" 287
	"Lā-vuṣūl illā der Aḳdām-ı Resūl" 817
meger	:"Eyle olmışdı meger emr-i ilāh" 2137
	"Görmeye anı meger ehl-i ḥarem" 2273
yaᶜni	:"Hem emīrü'l-mü'minīn yaᶜnī ᶜÖmer" 2813

5. Cümle Bağlayıcılar

ki	:"Dir ki şeyṭān terk idüp Raḥmān sözin" 2930
kim	:"Ṣanma kim ol ᶜālem-i nefsānidir" 2940

6. Atıf Edatları

ile	:"ᶜAks ile āyīnede çün yoḳ ṣebāt" 104
yā	:"Şemsidi yā ṭoğdı bürc-i Mekke'den" 312
yāḫūd	:"Maᶜnide yāḫūd degirmen der-muṭāf" 231

7. Atıf Vavı

vü/u/ü	:"Yirde vü gökde melekler ḥaḳḳıçun" 255
	"Anda olan ṭıfl u ᶜāciz ḥaḳḳıçun" 240
	"Merve'de mihr ü vefālar ḥaḳḳıçun" 245
	"Hem olur cinn ü ḥarāmīden emīn" 2411

8. Benzetme Bildirenler

nite kim :"Encümile nitekim çerḫ ü berīn" 1224

ola kim :"Ḫızmetile ola kim bulam şeref" 1969

şaḳın :"Ki şaḳın sen çekmegil hergiz ta^cab" 629

şankim :"Cedvelile şankim itmişler tırāş" 2072

e.b. Son Çekim Edatları

Görevleri bakımından hâl eklerine benzeyen bu edatlar, isimden sonra gelirler ve isimleri diğer unsurlara bağlarlar. Büyük bir kısmı hâl eklerinden, bir kısmı da isimlerin eksiz hâllerinden sonra gelir:

1. Eksiz Hâl İsteyen Edatlar

Bu edatlar, genellikle isimlerin eksiz hâlinden sonra gelirler. Zamirlerle birleşmeleri ise umumiyetle ilgi hâli ekiyledir[35].

a. Benzetme Bildiren

gibi :"Gün gibi āyīnem olsun pür-ṣafā" 261

Zamirlerden sonra:

"Anuñıçun-kim bunuñ gibi işi" 1684

b. Sebep Bildiren

için/içün :"Sācidin için mesācid itdiler
^cĀbidīn içün ma^cābid yapdılar" 1223

"Hācir'i ıżlāl içün ol bed fi^cāl" 1701

Zamirlerden sonra:

"Mesken eyle bunlar içün cenneti" 2390

"Ka^cbe'yi anuñçun eylerler ṭavāf" 2915

c. Beraberlik Bildirenler

birle :"Feyż-i cüduñ birle ḳudret vir baña" 707

"Baña feyżiñ birle vir şol cevheri" 710

ile :"Zeyn-i taḥsīn ile tezyīn eyledi" 1316

---

35 Geniş bilgi için bkz. Muharrem ERGİN, a.g.e., s. 367.

"Yād ile şefḳati oldı ziyād" 1540

ç. Yer ve Tarz Bildirenler

içre :"Tā ki başdı gölgelik içre ḳadem" 1550

üzre :"Ḫoş süvār oldı Buraḳ üzre hemān" 1590

2. Yaklaşma Hâli Eki İsteyen Edatlar

-a/-e dek :"Emr olunduğı yire dek oldı pāk" 1233

"Devr-i İbrāhīm'e dek tā ol esās" 1290

tā Bu edat Farsçadır. "*-a/-e ḳadar*" manası ifâde etmektedir:

"Yoğudı tā ol-zamān saḳfı anıñ" 2703

"Ḳalmaya tā nefs-i nefsāniyyetiñ" 3013

3. Ayrılma Hâli Eki İsteyen Edatlar

a. Yer ve Zaman Bildirenler

-dan/-den beri :"Devr-i ādemden beri iy şeyḫ-i ḳavm" 1771

"Ol zamāndan beri oldı sünnet ol" 1338

e.c. Soru Edatları

Soru ifade eden edatlardır. Sayıları sınırlı olup aynı köklerden türeyerek çoğalmışlardır.

ᶜaceb :"Yā ᶜaceb rü'yā-yı şeyṭānī midir" 1620

"Öldügi vaḳtin ᶜaceb mi ger o ḳul" 2319

nedir :"Kaᶜbe ḥaḳḳında nedir ḳavl-i Ḥasen" 2694

neden :"Ümm-i ġaylāndan neden kişi bulmaz mecāl" 85

niçe :"Kim niçe mürde dile virdiñ ḥayāt" 41

"Ola anda niçe rūḥānī ḫayāl" 935

e.ç. İşâret Edatları

İşaret edatlarının sayıları oldukça azdır. Bunlar "işbu, işde ve uş" dur. Herhangi bir şeyi göstermek için kullanılırlar:

işde :"Ḫoş Semiᶜnā işde boynum ḳıl ḳadar" 1817

uş	:"Rūz u şeb ḫızmetdeyem uş sū-be-sū" 74

e.d. Kuvvetlendirme Edatları

Fiildeki ifadeyi kuvvetlendirmek için kullanılan bu edatların metnimizde geçen örnekleri şunlardır:

ammā	:"Resmi ammā ẓāhir ü mevcūddur" 2817
aṣlā	:"Anda ṣūret virmez aṣlā in^{c}ikās" 560
da/de	:"Mekke'de ola ḫuṣūṣā ol da hem" 580
	"Sen de bu virānda ṣāḥib-gencsin" 667
daḫı	:"Ẕerreden ġayrı daḫı pes ben neyem" 697
	"Hem daḫı sāyeñde irse aña tāb" 702
hem	:"Ḳıl derūnuñ pāk hem aṣnāmdan" 2724
illā	:"Ḳaṣdımız bizim degil illā ṣalāḥ" 2757

e.e. Çağırma-Hitap Edatları

Hiçbir manası olmayan bu edatlar sadece seslenmede kullanılır. His ve heyecan bildiren bu ek veya kelimelerin örenekleri şunlardır:

ey	:"Didi Cürhüm ḳavmine iy ḳavm-i ^{c}āl" 2642
hey	:"Hey meded iḥsān demidir hey meded" 378
yā	:"Didiler kim ḳor bunı yā Rabbenā" 2788

e.f. Ünlemler

His ve heyecan ifade ederler. Tek başına da kullanılabilen bu ḳelimelerin metnimizdeki örnekleri çoğunlukla yabancı menşelidir:

āh
"Her nefesde derdile ṣad āh idem" 2163

dirīġā
"Ḥasretā derdā dirīġā āh u vāh" 1703

meded
"Hey meded iḥsān demidir hey meded" 378

f. FİİL

f.a. Olumsuzluk Eki

Çok işlek bir ektir. Fiillerde olumsuzluk, fiil kök veya gövdelerine " *-ma-*, *-me-* " eki getirilerek yapılmaktadır. Fiillerden menfîlik ifade eden fiiller yapar:

alṭa*maz*	"aldatmaz" 158
ṭaġlama	"dağlama" 98
itme	"etme, yapma" 1438
virme	"verme" 31

f.b. Şahıs Ekleri

1. Zamir Menşeyli Şahıs Ekleri

Teklik 1. Şahıs: -am, -em
2. Şahıs: -sın, -sin
3. Şahıs: - (-dur, -dür, -durur)
Çokluk 1. Şahıs: -uz, -üz, -vuz, -vüz
2 Şahıs: -sız, -siz
3. Şahıs: -lar, -ler

2. İyelik Menşeyli Şahıs Ekleri

Teklik 1. Şahıs: -m
2. Şahıs: -ñ
3. Şahıs: -
Çokluk 1. Şahıs: -k, -ḳ (Şart'ta "-k, -ḳ" ve "-vuz, -vüz" ekleri kullanılmaktadır.)
2. Şahıs: -ñız, -ñiz, -ñuz, -ñüz
3: şahıs: -lar, -ler

3. Emir Ekleri: Emir çekiminde her şahıs için ayrı ek veya ekler mevcuttur.

Teklik 1. Şahıs: -ayın, -eyin, -ayım, -eyim, -ayum, -eyüm
2. Şahıs: -eksiz, -ġıl, -gil
3. Şahıs: -sın, -sin, -sun, -sün
Çokluk 1. Şahıs: -alım, -elim, -alum, -elüm
2. Şahıs: -ñuz, -ñüz, -(ı)ñız, -(i)ñiz, -(ı)ñuz, -(i)ñüz, (u)ñuz, -(ü)ñüz
3. Şahıs: -sunlar, -sünler

Çokluk 2. şahısta ise düzlük-yuvarlaklık uyumu sebebiyle ekin oldukça çok şekli görülmektedir.

f.c. Fiil Çekimi

1. Haber Kipleri

a. Bilinen Geçmiş Zaman

Bilinen geçmiş zaman eki metnimizde genellikle düz ünlü ile yazılmıştır. Ancak yuvarlak ünlü ile yazılan örnekleri de bulunmaktadır. Eklerdeki düzleşme kurallı değildir. Fiil kökündeki yuvarlak ünlüden sonra düz şekilde eklenmektedir.

Teklik 1. Şahıs: *-dı-m, -di-m, -du-m, -dü-m:*

ḳıldım	"yaptım" 1981
ḳoydum	"koydum" 3179
bildim	"bildim" 43
eyledim	"eyledim" 168
oldum	"oldum" 1179
satdum	"satdım" 15
eyledüm	"eyledüm" 166
sürdüm	"sürdüm" 3180

Teklik 2. Şahıs: *-dı-ñ, -di-ñ, -du-ñ, -dü-ñ:*

ıṣmarladıñ	"ısmarladın" 1389
yapdıñ	" yaptın" 128
itdiñ	"etdin" 160
virdiñ	"verdin" 129
bozduñ	"bozdun" 2188
olduñ	"oldun" 1192
didüñ	"dedin" 181
eyledüñ	"eyledin" 128

Teklik 3. Şahıs: *-dı, -di:*

ḳaçdı	"kaçtı" 1793
ḳapdı	"kaptı" 367
kesdi	"kesti" 1873
öpdi	"öptü" 1315

Çokluk 1. Şahıs: *-du-ķ, -dü-k:*

olduķ	"olduk" 1516
geldük	"geldik" 2027

Çokluk 2. Şahıs: *-dı-ñuz, -di-ñiz:*

dutdıñuz	"tuttunuz" 2930
itdiñiz	"ettiniz" 2933

Çokluk 3: şahıs: *-dı-lar, di-ler:*

yalvardılar	"yalvardılar" 365
yapdılar	"yaptılar" 1223
sevdiler	"sevdiler" 1411
verdiler	"verdiler" 2825

Olumsuzu

aṣmadı	"asmadı" 25
bamadı	"bakmadı" 1141
dimedi	"söylemedi" 2178
döymedi	"dayanmadı" 1381

b. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Gelişmesini Türkçenin ilk yazılı metinlerinden beri izleyebildiğimiz bu zamanın eki, Türkiye Türkçesine kadar hep düzlük-yuvarlaklık uyumu dışında, "*-mış, -miş*" şeklinde kalmıştır. Birkaç örnekte yuvarlak ünlü ile kullanılmıştır: ol*muş* 395

Teklik 1. Şahıs: *-mış-am, -miş-em:*

olmışam	"olmuşum" 1682
gelmişem	"gelmişim" 2161
umagelmişem	"umagelmişim" 280

Teklik 2. Şahıs: *-mış-sın, miş-sin:*

eylemişsin	"eylemişsin" 536

Teklik 3. Şahıs: *-mış, -miş, -muş (-dur, -dür, -durur):*

olmış	"olmış" 952
unutmış	"unutmuş" 855
bilmiş	"bilmiş" 800

virmiş	"vermiş" 1593
dönmişdür	"dönmüşdür" 551
ḳonmışdur	"konmuşdur, yerleşmişdir" 2497
tapmış-durur	"tapmışdır" 2047

Çokluk 1. Şahıs: Metnimizde bu çekime bir örnek yoktur.

Çokluk 3. Şahıs: *mış-lar, -miş-ler:*

itmişler	"etmişler" 2072
eylemişler	"eylemişler3 3032

Olumsuzu:

dönmemişdür	"dönmemiştir" 543
görmemiş	"görmemiş" 276

c. Geniş Zaman

Türkçenin ilk yazılı metinlerinden beri genel olarak kullanılan üç ek de metnimizde kullanılmıştır. Türkiye Türkçesinde kullanılan "*-ır, -ir*" şekli de metnimizde sık sık kullanılmaktadır.

Teklik 1. Şahıs: *-ar-am, -er-em, -ir-em, -ur-am, -ür-em:*

ḳorḳaram	"korkarım" 2316
umaram	"ümid ederim" 2552
giderem	"giderim" 82
iderem	"ederim" 203
bilürem	"bilirim" 532
oluram	"olurum" 554
bilirem	"bilirim" 1707

Teklik 2. Şahıs: *-ar-sın, -er-sin, -ır-sın, -ir-sin, -ur-sın, -ür-sin:*

atarsın	"atarsın" 839
gidersin	"gidersin" 1387
unutırsın	"unutursun" 840
bilirsin	"bilirsin" 1972
yaturşın	"yatırsın" 493
bilürsin	"bilirsin" 1176

Teklik 3. Şahıs: *-r, -ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür:*

bağışlar	"bağışlar" 1597
başar	"basar" 911

biter	"biter" 6
ḳalır	"kalır" 181
bilir	"bilir" 671
bulur	"bulur" 2000
devrilür	"devrilür" 2744

Çokluk 1. Şahıs: Metinde bu çekime örnek olabilecek bir örnek bulunmaktadır.

isteriz	"isteriz" 2043

Çokluk 2 Şahıs: Metinde bu çekime örnek olabilecek bir kullanım bulunmaktadır.

Çokluk 3. Şahıs: *-r-lar, -r-ler, -ar-lar, -er-ler, -ır-lar, -ir-ler, -ur-lar, -ür-ler:*

bağışlarlar	"bağışlarlar" 2365
dirler	"söylerler" 2328
yaparlar	"yaparlar" 2013
giderler	"giderler" 1694
segrişirler	"koşarlar" 1309
ağlaşırlar	"ağlaşırlar" 2874
olurlar	"olurlar" 2411
görürler	"görürler" 895

Olumsuzu:

alṭamaz	"aldatmaz" 158
inanmaz	"inanmaz" 1709
ḳalmaz	"kalmaz" 2669
yazmaz	"yazmaz" 548

ç. Şimdiki Zaman: Metnimizde şimdiki zaman eki *"-yor, -yorur"* eklerine rastlanmamıştır. Şimdiki zaman görevinde kullanılan *"-mekde"* ekinin örnekleri şunlardır:

getürmekde	"getiriyor" 2029
virmekde	"veriyor" 3129

d. Gelecek Zaman: Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan *"-ısar, -iser"* eki metnimizde dört kelimede bulunmaktadır:

olısar	"olacak" 1195
ṭolısar	"dolacak" 2410
gidiser	"gidecek" 1730

Bu örneklerden başka gelecek zaman ekine rastlanmamıştır.

2. Dilek Kipleri

a. Emir

Teklik 1. Şahıs: *-ayın, -eyin, -ayım, -eyim:*

dutayın	"tutayım" 1879
ḳılayım	"yapayım" 827
vireyim	"vereyim" 2326

Teklik 2. Şahıs: İki şekilde çekimlenmiştir: *-eksiz, ġıl, -gil:*

ağla	"ağla" 1405
aḳıt	"akıt" 2154
bağlaġıl	"bağla" 501
çalġıl	"çal" 1867
digil	"söyle" 907
eylegil	"yap, eyle" 287

Teklik 3. Şahıs: *-sın, -sin, -sun, -sün:*

ḳılsın	"yapsın" 115
yisin	"yesin" 826
açmasun	"açmasın" 145
düşsün	"düşsün" 523

Çokluk 1. Şahıs: *-alım, -elim:*

bulalım	"bulalım" 2643
ḳapalım	"kapalım" 2081
bilelim	"bilelim" 92
virelim	"verelim" 2735

Çokluk 2. Şahıs: Metinde bu çekime örnek yoktur.

Çokluk 3. Şahıs: *-sun-lar, -sün-ler:*

olsunlar	"olsunlar" 737
irsünler	"erişsinler" 2166

Olumsuzu:

olmağıl	"olma" 903
çekmegil	"çekme" 629
olmasın	"olmasın" 718
olmasun	"olmasın" 289

b. Şart

Teklik 1. Şahıs: *-sa-m, -se-m:*

yazsam	"yazsam" 2292
disem	"söylesem" 1161

Teklik 2. Şahıs: *-sa-ñ, -se-ñ:*

ḳılsañ	"yapsam" 12
diseñ	"söylesen" 2083

Teklik 3. Şahıs: *-sa, -se:*

ḳonsa	"konsa, yerleşse" 2310
virse	"verse" 823

Çokluk 1. Şahıs: Metinde bu çekime rastlanmamıştır.

Çokluk 2. Şahıs: Metinde bu çekime rastlanmamıştır.

Çokluk 3. Şahıs: *-sa-lar, -se-ler:*

olsalar	"olsalar" 1464
gelseler	"gelseler" 1463
içseler	"içseler" 1464
itseler	"yapsalar" 894

Olumsuzu:

olmasa	"olmasa" 322
olmaṣun	"olmasın" 289
esmese	"esmese" 546
gelmese	"gelmese" 322

c. Gereklik

Metnimizde bu kip için "*-maḳ/-mek gerek,*" kullanılmıştır.

gitmek gerek	"gitmeli" 1669
itmek gerek	"gitmeli" 1669
olmaḳ gerek	"olmalı" 558
varmaḳ gerek	"varmalı" 1812

ç. İstek

Metnimizde istek kipi için "*-a, -e*" eki kullanılmıştır.

Teklik 1. Şahıs: *-a-m, -e-m:*

bulam	"bulam" 1969
çıḳaram	"çıkaram" 264
idem	"gidem" 1490
gösterem	"gösterem" 555

Teklik 2. Şahıs: *-a-sın, -e-sin:*

bulasın	"bulasın" 1006
olasın	"alasın" 1006
ṣanasın	"sanasın" 1535
idesin	"yapasın" 879

Teklik 3. Şahıs: *-a, -e:*

ḳala	"kalsın" 1490
ide	"yapsın" 412
idine	"edine, elde ede" 1948
isteye	"isteye" 877

Çokluk 1. Şahıs: *-a-vuz, -e-vüz:*

olavuz	"olalım" 2023

Çokluk 2. Şahıs: *"-a-siz, -e-siz"*

diyesiz	"söyleyin" 2032

Çokluk 3. Şahıs: *-a-lar, -e-ler:*

bulalar	"bulalar" 351
dutalar	"tutalar" 2019
ideler	"yapalar" 2277

Olumsuzu:

ḳondurmaya	"kondurmaya" 3174
olmayam	"olmayam" 262
bilmeye	"bilmeye" 3027
girmeye	"girmeye" 2396

3. Birleşik Çekimler

a. Hikâye

Öğrenilen geçmiş Zamanın Hikâyesi

Teklik 1. Şahış: eylemişdüm 208

Teklik 3. Şahıs: ırmışdı 2050, ḳalmışdı 1905, ṭoldurmışdı 2706, virmişdi 1294

Geniş Zamanın Hikâyesi

Teklik 2. Şahıs: ḳılırdıñ 839, gelirdiñ 26

Teklik 3. Şahıs:ağlardı 2073, ḳordı 2076, oḳurdı 940, oynardı 1310

Çokluk 3. Şahıs:segrişirlerdi 1309

Şartın Hikâyesi

Teklik 3. Şahıs: olsaydı 1773, gelseydi 26, savmeseydi 2559

c. Şart

Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı

Teklik 2. Şahıs: anladıñsa 2723

Geniş Zamanın Şartı

Teklik 1. Şahıs: eylersem 2190

Teklik 2. Şahıs: isteriseñ 172, evlerseñ 905

Teklik 3. Şahıs: isterse 2043, eylerse 2142

f.ç. Soru Eki

Metnimizde fiil çekim eki olarak soru ekine üç yerde rastlanmaktadır:

bilmez mi	1724
ola mı	2461
olur mı	572

f.d. Ek Fiil

Bilinen Geçmiş Zamanı

Metnimizde teklik 2. ve 3. şahıs çekimi mevcuttur. Diğer şahıslarda örnekler tesbit edilememiştir: ḳanda idiñ 2329; olmaz idi 322, taḳvā idi 353, dirlikde idi 764, içre idi 766, varıdı 441, yoğıdı 756

Geniş Zamanı

Ek fiilin geniş zamanı şimdiki zaman ifadesi de taşımaktadır. Metnimizdeki örneklerde "i-" fiili düşmüştür.

Teklik 1. Şahıs: " -am, -em ": devvāram 79, regāram 79, pür-ġamam 202, āletem 1882, benem 197, bī-kesem 276

Teklik 2. Şahıs: -sın, -sin :ābādsın 1912, bī-nişānsın 124, esrārsın 4, fikretsin 1677, ġanisin 158, gevher-sencsin 667

Teklik 3. Şahıs: -dur, -dür : güftārdur 930, gülistāndur 2958, Ḫudā'dur 1750, İbrāhīm'dür 1351, ḳalbdür 2003, ḳāyimdür 1455

Çokluk 1. Şahıs: -iz: biziz 3144

Öğrenilen Geçmiş Zamanı

Teklik 3. Şahıs: mestūrımış 3145, meşhūrımış 3145

Şartı

Teklik 2. Şahıs: ᶜāşıḳısañ 2988, merdānısañ 2995 ṣadıḳısañ 2987, er-iseñ 2232, merdiseñ 497, ṭalibiseñ 901

Teklik 3. Şahıs: mevcūdātısa 1164, varısa 483. yārısa 1509, dercise 669

f.e. İsimden Fiil Yapma Ekleri

1. *"-la-, -le-"*: bağla- 518, başla- 1377, ḫātırla-358, hecele- 940, işle- 1814, izle- 918

2. *"-a-"* : oyna- 1555

3. *"-ı-, -i-, -u-, -ü-"*: İsimden olma veya yapma ifade eden fiiller yapar: ağrı- 1908

4. *"-ar-, -er-"*: Daha çok renk isimlerinden fiiller yapar. Bazen de olma ifade eder: ağar-2209

5. *"-ğır-, -ḳır-"*: Tabiat taklidi kelimelerden fiiller yapar: ḳıjğır- 2745

f.f. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

1. *"-n-"*: Dönüşlülük eki: bağlan- 1545

2. *"-l-, -n-"*: Meçhullük ve pasiflik eki: alın- 51, bağlan- 1545, bulun- 3178, döşen- 389, görin- 531, ḳılın- 1266, pārelen- 2623, añıl- 187, binil- 3107, çevril- 2773, dökül- 2594, kesil- 1776

3. *"-ş-"*: Ortaklaşma ve müşâreket eki: ḳucış- 141, öpüş- 141, sarmaş- 368, segriş-1311, tutuş- 1386, yügriş- 1311, yügrüş- 2948

4. Faktitif Ekleri:

a. *"-ır, -ir, -ur-, -ür-"*: yatır- 1820, bişir- 2861, içir- 808, ṭuyur- 1510

b. *"-°t-"*: ḳışlat- 2551, aḳıt- 2154, işlet- 2550

c. *"-dır, -dir, -dur-, -dür-"*: Geçişli filler yapan işlek bir ektir: yıldır- 2201, ḳaldır- 1184, bildir- 99, yidir- 807, ḳondur- 1364, ṭoldur- 2508, döndür- 112

ç. *"-gir-, -gür-"*: irgir- 182, irgür- 716

f.g. Zarf Fiiller

Zarf-fiil eklerinin bazıları birleşik durumdadır. Bazıları da sıfat-fiil eklerinin genişlemesinden meydana gelmiştir.

"-a, -e" : vara vara 975, köne köne 2744

"-u, -ü" : ağlayu ağlayu 1845

"-arak, -erek" : dökerek 2870, giderek 1500, iderek 2897

"-uban, -üben": : oluban 1253, çeküben 2808, düşüben 1670, idüben 1635, sürüben 2425

"-ınca, -ince" :olınca 1253, varınca 1202, dükenince 77, gelince 1453, inince 2356

"-dıḳda, -dikde" : vardıḳda 2116, yapdıḳda 2832, girdikde 2131, gitdikde 1909

"-duḳca" : olduḳca 3169

"-madan, -meden (-madın)": almadan 216, olmadan 126, dönmeden 961, ṭolmadın 297

"-ıp, -up, -üp" : açıp 2922, açup 2383, olup 259, yıḳup 2619, bilüp 1105, dönüp 857, eyleyüp 207

f.ğ. Sıfat Fiil

"-an, -en" :aḳan 233, olanlar 471, çeken 400, görenler 35

"-duḳ, -dük, -dıḳ, -dik" : buyurduġuñ 535, didigüñ 535, durduġuñ 606, oḳuduġuñ 197

"-mış,-miş" : açılmış kitāb 2923, ḳabre girmiş mürde 2887, yapılmış ḫāne 2014

"-ıcı, -ici" : def^c idici 606, işleyici 1825

f.h. Birleşik Fiiller

Birleşik fiiller yardımcı fiillerdle yapıldığı gibi iki fiilin bir araya gelmesiyle de yapılmaktadır. Çoğunlukla *"it-"*, *"ol-"*, *"eyle-"* yardımcı fiilleri kullanılmıştır.

lezzet al-	593
bil baġla-	75
^cafv eyle-	2923
menfa^cat gör-	2170
yüz göster-	1427
beyān it-	2425
da^cve it-	2168
tamām it-	2167
luṭf it-	2157
iltica eyle-	2142
ṣāf eyle-	2121
yādigār ḳıl-	2087

ṣalāvāt ḳıl-	2066
eksik ol-	1350
tecdī olun-	2825
el vir-	2998
şan vir-	29
edegör-	2334

SONUÇ

Kacbenâme, Abdurrahman Gubârî'nin en önemli eserlerinden biridir. Şair hayatı boyunca dinî hizmetlerde bulunmuştur. Eserlerinin hemen hepsinde dinî-tasavvufî konuları işlemiştir. Kacbenâme'yi, Mekke'de surre eminliği görevi yaptığı sırada kaleme almış ve devrin padişâhı Kanûnî Sultan Süleyman'a sunmuştur.

Araştırmamıza konu olan eser, bu adla ortaya konmuş ilk örnektir. Hz. İbrâhim Peygamber ile ilgili bölümler âyetlerden hareketle ortaya konmuştur. Tercüme değildir. Bu yönüyle edebiyat tarihimizde de önemli bir yer işgal eder.

Kacbenâme üzerinde yaptığımız çalışmada, iki nüshayı karşılaştırarak aslına yakın bir metin ortaya koymaya çalıştık. Çalışmamamızın ilk bölümünde Gubârî'nin hayatı ve edebî şahsiyeti konusunda bilgi verdik. Dil incelemesinde geçiş dönemi özellikleri ortaya konuldu. Metin bölümünde edisyon kritik yaparak metni sağlam bir şekilde kurmayı hedefledik. İndeks bölümünde de metinde geçen bütün kelimeleri tarayarak, tüm çekim eklerinin dökümü verildi. İncelememizde şu sonuca ulaştık:

1.Kacbenâme tam anlamıyla bir geçiş dönemi ürünüdür. EAT ile Osmanlı Türkçesi arasında bir köprü durumundadır. Bu sebeple önemli ve daha dikkatle incelenmesi gereken bir eserdir.

2. Eserde en dikkat çekici olan özellik, düzleşme eğilimin bulunmasıdır. Bilindiği gibi EAT döneminde genel bir yuvarlaklaşma eğilimi vardır. Kacbenâme 16. yüzyılda kaleme alınmış bir eserdir ve bu dönemde EAT'de görülen yuvarlaklaşma, yerini düzleşmeye bırakmaktadır. Türkçenin tabiî seyri içinde normal karşılanabilecek olan bu olay metin içinde tutarsızlıklar göstermektedir. Bir beyit içinde aynı kelimenin iki farklı şekilde yazıldığı birçok örneğe rastlanmıştır. İncelenen örneklerde düzleşmenin kurallı olmadığı görülmektedir. Bu da düzleşmenin henüz tam olarak yerleşmediğini göstermektedir.

3. Geçiş Döneminde, hatta daha önceki dönemler metinlerinde görülmeye başlanan şimdiki zaman "-yor" ekine eserimizde rastlanmamıştır.

METİN

[Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün]

T1b S3b 1 Dur yiter yatdıñ ḳıyām it iy ḳalem
Ka^{c}be' den yaña ḫırām it iy ḳalem

2 Gel-berü terk it ḳalemdānı bugün
Ṣalın iy serv-i ḫırāmānī bugün

3 Yiter olduñ münḳaṭı^{c} aṣḥābdan
Yüz çevürme nāme-veş aṣḥābdan[1]

4 Bulmaġ[2] isterseñ eğer ^{c}ömr-i dırāz
Rūz u şeb ^{c}āşıḳlarıñ göñlini yaz

5 Al ^{c}aṣāñı deste baṣ rāha ḳadem
Bağlanup iḥrām it ^{c}azm-i ḥarem

6 Ḳanda baṣṣañ taze sünbüller biter
Gāh olur tāze ḳızıl güller biter

7 Ḫıżr-veş her ḳanda kim baṣṣañ ḳadem
İze ki baş indürür ehl-i ḥikem[3]

S4a 8 Gel ḳadem baṣ ṣafḥa-i nūr üstine
Müşg-i ^{c}anber ṣaç kāfūr üstine

9 Yine göster tāze reftār u reviş
Sende çoḳdur dürlü dürlü yürüyüş

10 Gāh pāy üzre gehī baş üstine
Gāh ^{c}ayn üzre gehī baş üstine

11 Çün senüñ şānıñdadır ...
Sensin aḫbār-ı ^{c}ulūm içre ^{c}alem

12 Çün elif ḳılsañ devāt içre ḳarār
Mīlsin ḳıble-nümāda āşikār

13 İrdi feyżüñ ġarba vü şarḳa çü hūr
Sāye ṣaldı ḳāmetiñ bālā-yı nūr

---

1 S'de *aḫbābdan*

2 S'de *bulmaḳ*

3 Bu beyitten itibaren devam eden 22 beyit T nüshasında yoktur.

14 Ṭūṭī-i gūyā-yı ter-minkārsın
Güft ü gū itseñ şeker güftārsıñ

15 Başlar üzre nāme-i ṭomarsın
S4b Kāmrān u kāşif ü esrārsın

16 Sensin ol mīzāb-ı feyż-i kār-sāz
Yā ḫod engüşt-i kef ^{c}ālem-nüvāz

17 Yine ḥayretde bugün ^{c}aṭşānlaruz
Teşne-leb ser-geşte dil-sūzānlaruz

18 Ur ^{c}aṣāñı tā ki seng-i dil-sipāh
On iki ^{c}ayn aḳde bī-iştibāh

Feḳu'lnażrib bi-^{c}aṣāke'l-ḥacera fe'n-fecerat minhüṣnetā ^{c}aşrate ^{c}aynen[4]

19 ^{c}Ayn-ı ẓulmetden getür āb-ı ḥayāt
Mevtden bulsun Ḫıżr-veş dil necāt

20 Mu^{c}cizāt-ı Mūsi ^{c}İmrān-ṣıfat
^{c}Arż idüp münkirlere ṣad menḳıbet

21 Siḥrin ibṭāl eyle gel sāḥirleriñ
Şi^{c}rini nesḫ eyle gel şā^{c}irleriñ

22 Mülket-i naẓma virüp naẓm-ı niẓām
Luṭfıla göster kemāl-i intiẓām

S5a 23 Ṣan^{c}atı dirler ki çūb altındadur
Gizlidür ya^{c}nī-ki çūb altındadır

24 Sensin ol ^{c}ālemde çūb-ı der-feşān
Kim senüñdür bu ḳamu nām u nişān

25 Ḥarfüñ üzre kimse barmaġ başmadı
Ṣan^{c}atıñ üstine ṣan^{c}at aşmadı

26 Ṣan^{c}atıñdur eyle bu dem āşikār
Görelim kim dest ü pāyuñda ne var

27 Sensin ol tīr-i kemān-ı ^{c}ārifān
Senden artıḳ ḳomadı kimse nişān

---

4 Kur'ān-ı Kerīm, Bakara Sūresi 60, "Dedi ki bizde asan ile taşa vur. Taştan on iki çeşme fışkırdı."

T2a 28 Şekl-i tevḳī^{c}-i hümāyūnuñ seniñ
Fi'l-meṣel ṭāvusıdır bu gülşeniñ

29 Niçe bī-nām u nişāna şān virüp
Niçe bī-^{c}ünvāna ṣad ^{c}ünvān virüp

30 Server itdüñ ṣad hezārān bī-seri
S5b Bī-ser itdüñ ṣad hezārān serveri

31 Şān viren ḥükme nişānıñdır seniñ
Şānsıza şān virme şānıñdır seniñ

32 Bulmasa senden nişān her bir berāt
Cism-i bī-cāndır anı yabana at

33 Nāme olmazdı dem-ā-dem tāc-ı ser
Pāyıña yüz sürmese ger iy güher

34 Naḳş-pāyıñla Süleymān ḫātemi
Zīr dest itdi ser-ā-ser ^{c}ālemi

35 Naḳşıñıñ ḥayrānı naḳḳaşān-ı Çīn
Dir görenler ṣad hezārān āferīn

36 Doğrı di Erjeng-i yemānī misin
Yoḳsa naḳḳāş-ı Süleymānī misin

37 Ḳāmetiñ bālā vü şānıñ müstaḳīm
Cünbüşüñ şīrīn ü ter cismiñ selīm

S6a 38 Serv ü yā naḫl-i cihān-ārā mısın
Yā nihāl-i sidre yā Ṭūbā mısın

T2b 39 Bu cihānı ṭutdı sāyeñ ser-te-ser[5]
Oldı Cibrīl-i ma^{c}āniye maḳar

40 Sen ^{c}aṣā mısın ve yā Mūsā mısın
Yā Ḫıżır mısın ve yā ^{c}Īsā mısın

41 Kim niçe mürde dile virdiñ ḥayāt
Ṣad giriftār-ı ġama virdiñ necāt

42 Leşker-i fir^{c}avn pāmāliñ seniñ
Ejdehālar dir heme nāliñ seniñ

---

5 S'de "kim cihānı ṭutmadı sāyeñ ser-be-ser

43 Cünbüşüñden ben seni bildim yaḳīn
Gizleme kendüñi benden iy emīn

44 Sen Ḫıżır'sın duymamagıçun bu nās
Eylemişsin şimdi taġyīr-i libās

S6b

45 İy Ḫıżır billāhi yoldaş ol bize
Pāyimāl üftāde yüz baş ol-bize

46 Bize ol bu yolda mīr-i ḳāfile
Reh-nümā-yı Ka^{c}be ol biz ġāfile

47 Luṭf idüp bize delīl ol iy Ḫıżır
Reh-nümā-yı selsebīl ol iy Ḫıżır

48 Berr ü baḥrıñ rūz u şeb mellāḥısın[6]
Belki hem seyyāḥı hem mellāḥısın

49 Hem bize iḥsān idüp ol tercümān
Bize aṣl-ı Ka^{c}be'yi eyle beyān

T3a

50 Evvelā kimdür anı bünyād iden
Hem der ü dīvārını ābād iden

51 Ḳanḳı ṭaġdan alınupdur hem[7] Ḥacer
Nice kānıñ gevheridür ol güher

52 Kimler alup geldi ol gevherleri
Hem daḫı kim dizdi ol cevherleri

S7a

53 Niçe eyyām içre pür-nūr oldı ol
Ḳanḳı tarīḫ içre ma^{c}mūr oldı ol[8]

54 Seng-i Esved kim odur sır ma^{c}deni
Kim getirdi bāġ-ı cennetden anı

55 Anı kim vaż^{c} itdi Rükn-i Evvele
Tesmiye idüp yeminu'llāh ile

56 Hem Maḳām-ı Zemzem'in aṣlı nedir
Ḳıl beyān-kim aña diller teşnedir

---

6 S'de *seyyāḥısın*

7 S'de *her*

8 S nüshasında bu beyitin mısraları yer değiştirmiştir. Aslen esas aldığımız T nüshasında da S nüshasındaki gibi yazılmış, ancak daha sonra bir işaretle mısraların yerleri düzeltilmiştir.

57 Hem beyān it Ka^{c}be'niñ mīzānını[9]
Daḫı tebyīn eyle sīmīn bābını

58 Hem daḫı ḳaç def^{c}a vīrān oldı ol
Yıḳılup ḫākile yeksān oldı ol

59 Her yıḳıldıḳda kim ābād eyledi
Kim yapup kim tāze bünyād eyledi

60 Beyt-i Ma^{c}mūr'uñ nüzūlın ḳıl beyān
S7b Hem ^{c}urūcın āsumāna it ^{c}ayān

T3b 61 Kim ma^{c}ānide beyānıñdur bedī^c
Her beyānıñda lisānıñdır serī^c

62 Gerçi naḳḳāş eylemiş bārūsını
Ḫoş tırāş itmiş velī Bārī sini

63 Şimdi sensin ka^{c}bu'l-aḫbār-ı zamān
Bilki sensin cümle aḫbāra lisān

64 Şimdi aḫbār içre sensin ter-zübān
Şimdi ebrār içre sensin tercümān

65 Rūz u şeb taḥrīrini fāżıllarıñ
Ḥarf ḥarf taḳrīrini kāmilleriñ

66 Sensin ol telvīḥi tavżīḥ eyleyen
Sensin ol taṣḥīḥi tenḳīḥ eyleyen

67 Olmasañ sen iy maḥall-i feyż-i ḥaḳ
Hiç çıḳmazdı beyāża bir varaḳ

S8a 68 Fażlıñı ben nice taḥrīr eyleyem
Yā kemāliñ nice taḳrīr eyleyem

69 Ḳaradeñiz ḥibr u ḳamışlar ḳalem
Olsa vaṣfıñda tamām olmaz raḳam

70 Çünki ben itdim temennāmı tamām
Ol elif-ḳāmet revān idüp ḳıyām

71 Der-cevāb-ı ḫāme-i rengīn-raḳām
Küst gūyā ṭūṭī-i bāġ-ı irem

---

9 S'de *mizābını*

T4a 72 Vaż^c idip engüştini ḳaş üstine
Didi emriñ ser-be-ser baş üstine

73 Ser-nüviştimdir benim evvel ḳalem
Kim idem bu yolda ben serden ḳadem

74 Rūz u şeb ḫızmetdeyem uş sū-be-sū
Tā inince ayaġuma ḳara[10] su

S8b 75 Ḫızmete bil baġladım uş bende var
Her sözüñ baş üstüne leyl ü nehār

76 ^{c}Ahdim ol kim ḫizmetiñde ser virem
Aḫir-i ^{c}ömrümde ṣad gevher virem

77 Dönmezem bu ^{c}ahdden kesseñ başım
Ḫızmet üzreyem dükenince yaşım

78 Rāstem ^{c}ahdimde mānend-i elif
Serv-ḳadler gibi olmam münḫarif

79 Dāyireñ devrinde devvāram bugün
Ḫızmete dönmekde pergāram bugün

80 Barmaġıñla yik işāret it baña
Ḫızmetiñ birle beşāret it baña

81 Şarḳa gönderseñ dilim pür-nūr olur
Ġarba gönderseñ tenim mesrūr olur

82 Her ne ḫızmet emr iderseñ iderem
Ẓulmet iḳlimine dirseñ giderem

T4b S9a 83 Der beyān-ı ẕikr-i nām-ı ān[11] Raḥim
Kūst miftaḥ-ı der-i genc-i Ḥakim

84 İbtidā ẕikr olmasa nām-ı ilāh
Fetḥ olunmaz Ka^{c}be-i maḳṣūda rāh

85 Ümm-i ġaylāndan neden kişi bulmaz mecāl[12]
Rik-i miḥnetden olur geçmek muḥāl

S'de yanlış olarak *ḳāme* yazılmış.

S'de *nāmirān*

Bu beyitte vezin hatalıdır.

86 Deşt-i ḥayretde ḳalup güm-rāh olur
Teşne-leb ter-dīde işi āh olur

87 Ẕikr iden nām-ı Ḫudā'yı ibtidā
Ka^{c}be-i maḳṣūda olur reh-nümā

88 Gözleri olur anuñ ḳıble-nümā
Aña usṭurlab olur ^{c}arż u semā

89 Ka^{c}be-i maḳṣūda olur vāṣıl ol
Bī-ḳuṣūr eyler murādın ḥāṣıl ol

90 Söz-ki anda olmaya ḥamd ü ṡenā
S9b İrmez ol sözden dile ḥamd ü[13] ṡenā

91 Ḥamd-ı bī-ḥad u ṡenā-yı lā-yu^{c}ad
Aña lāyıḳdur ki ola bī-^{c}aded[14]

92 *İnnema'llāhu ilāhu'n-vaḥidun*[15]
İnnema'llāhu ilāhu'n-vācidun

93 Ḥamd aña ki ḳıble-i cān ol-durur[16]
Aña bu ḳıble hemān bir yol-durur[17]

T5a 94 İşbu ḳıble ḳıble-i ṣūrī durur
Pes o ḳıble ḳıble-i nūrī durur

95 Ḳıble-i nūrī kücā ṣūrī kücā[18]
Farḳ-ı rūşendir miyān-ı her dücā

96 Oldıġıçun aña bu ḳıble mużāf
Buldı ^{c}izzetle şeref pes bī-ḫilāf

97 Bu cihetdir ḳıble-i mescūd odur
Secde añadır ki pes ma^{c}būd odur

S10a 98 Aña lāyıḳdır rükū^{c} ü hem sücūd
Anuñ içün-kim anuñdur pes vücūd

---

13 S'de *hergiz*
14 S'de *"Aña lāyıḳdur hemān ki oldur aḥad"*
15 Kur'ān-ı Kerīm, Nisā Sūresi 171, *"Allah ancak tek bir İlah'tır."*
16 S'de *oldur*
17 S'de *yoldur*
18 S'de *"Ḳıble-i ṣurī kücā nūrī kücā"*

99 Aña nisbet ma-sivā ma^{c}dūmdur
Daḫı ma^{c}dūmiyyeti ma^{c}lūmdur

100 Pes vücūd oldur ki ol ẓātı ola
Mā-sivā ser cümle mi'rātı ola

101 Mā-sivādır maẓhar-ı cümle ṣıfāt
Berḳ-i ḫāṭıfdur aña yoḳdur s̱ebāt[19]

102 Görinür āyinede gāhi ṣıfāt
Oldı āyine-ṣıfāta kāyināt

103 S̱abit olmaz in^{c}ikās āyinede
Belki nice in^{c}ikās āyine de

104 ^{c}Aḳs ile āyinede çün yoḳ s̱ebāt
Baḳma hergiz anlara baḳ sū-yı ẓāt

T5b
S10b
105 Maḳṣad-ı aḳṣā hemān ol-ẓātdır
Maṭlab-ı a^{c}lā hemān ol ẓāṭdır

106 Ka^{c}be-i maḳṣūd aṣlı ol-durur
Ḳıble-i maṭlūb vaṣlı ol-durur

107 Der kücā yā bīm mā sulṭān-ı mā
Cān-ı mā u ḳıble-i cānān-ı mā

108 Ḳandasın sen iy dil ü cān ḳıblesi
Ḳandasın iy cān u cānān ḳıblesi

109 Ḳandasın iy ḳıblegāh-ı kāyināt
Ḳandasın iy ḳıblegāh-ı mümkināt

110 Ḳandasın iy ḳıble-i ḳuddūsiyān
Ḳandasın iy ḳıble-i firdevsiyān

111 Beytiñedür gerçi istiḳbālimiz
Fi'l-ḥaḳīḳa sañadur iḳbālimüz

112 Ẓāt-ı pāküñdür hemān maḳṣūdumuz
Pes hemān sensin bizim ma^{c}būdumuz

S11a
113 İy ṣıfatda ẓātını penhān iden
^{c}Ālemi ḥayrān u ser-gerdān iden

---

19 S'de bu mısra bir sonraki beyitin ikinci mısrası ile yer değiştirmiştir.

114 Luṭf idüben ḳıl bize ^{c}arż-ı cemāl
Gün gibi raḫşān olup māh-ı viṣāl

115 Ber-ṭaraf olsun ḥicāb-ı mümkināt
^{c}Ālemi ḳılsun münevver nūr-ı ẕāt

T6a 116 Ẓāhir olsun Ka^{c}be-i maḳṣūdumuz
Bāhir olsun hem daḫı ma^{c}būdumuz

117 Der beyān-ı sırr u Beytu'llāh gū
Ḳıblegāh-ı ^{c}ālemest ez çār sū

118 Yā ilāhī Ka^{c}be'yi icād idüp
Vādi-i bī-zer^{c}ada ābād idip

119 Anı ẕāt-ı pākile idüp mużāf
Yā^{c}nī beytim didiñ aña bī-ḫilāf

120 Bu iżāfetden ġarażı ta^{c}rifdir
S11b Hem daḫı ta^{c}ẓimdir teşrīfdir

121 Yoḫsa yā Rab sen nidersin ḫāneyi
Ḫaṣṣa vīrān içre bir vīrāneyi

122 Ol-daḫı bir vādi-i pür-nārda
Der-miyān-ı saḫt çend kühsārda

123 Nice beyt olur saña beyt-i ḥicāz
Ol meger ola ḥaḳiḳatde mecāz

124 Lā-mekānsın sen saña yoḳdur mekān
Bi-nişānsın sen saña yoḳdur nişān

125 Ḫāne anuñdur ki ol muḥtāc ola
Māl u milki ḫānesiz tārāc ola

126 Sen ġanisin beyte muḥtāc olmadan
Māl u milküñ daḫı tārāc olmadan

T6b 127 Ḳullarıñdır ḫāneye muḥtāc olan
Māl u milki ḫānesiz tārāc olan

S12a 128 Pes bizim-çün yapdıñ ol kāşāneyi
Bize teslim eyledüñ ol ḫāneyi

129 Bize virdiñ ḳuflını miftāḥını
Bize virdiñ fetḥini fettāḥını

130 Hem didiñ bize idiñ anı ṭavāf
Her ki ider anı ṭavāf olsun mu^{c}āf

131 Hem aña dāḫil olan olsın emīn
Dāḫil olmaz ille Aṣḥābi'l-yemīn

132 Pes ġaraż bu Ka^{c}be'yi īcāddan
^{c}İllet-i ġā'iyye bu ābāddan

133 Luṭf u iḥsāndur hemān ḳullara pes
Nūr-ı luṭfuñdan budur pes muḳtebes

134 Der beyān-ı ḥikmet-i ḥacc u ^{c}umre
Ki heme luṭfest ez Ḥaḳ ser-be-ser

S12b 135 Hem daḫı erkān-ı ḥacc herne-ki var
Beyt ü vaḳfa ṭavāf u heft-bār

136 ^{c}Āşıḳa ne ^{c}ūr u ^{c}uryān olmalar
Pā-bürehne peyk ü pūyān olmalar[20]

137 Mürdeler gibi kefen-pūş olmalar
^{c}Işḳuñıla mest ü bī-hūş olmalar

138 Zevḳıla sa^{c}y-ı ṣafā u cemreler
Şevḳıla lebbeyk-gūyān ^{c}umreler

T7a 139 Giryelerden dīdeler ḳan olmalar
Ka^{c}be-i kūyuñda ḳurbān olmalar

140 Ka^{c}be'yi ṭavfıla devrān itmeler
Şevḳıla çāk-i girībān itmeler

141 Rükn-i A^{c}ẓam birle ol öpüşmeler
Mültezim birle daḫı ḳucışmalar

142 Āsıtānıñda olan nāz u niyāz
Āh u dil-sūz ile vāh u cān güdāz

S13a 143 Her kişi derd ü dilin yād itmeler
Sözile derdile feryād itmeler

144 Sırr-ı beytiñden bular esrārdur
Her biri sırrıla bir bāzārdur

---

20 Bu beyit T nüshasında yoktur.

145 Ḫarc iden naḳdini bu bāzārda
Dutdı yükin açmasun bu dārda

146 Göre yarın her ziyān u sūdını
Yük içre bula her maḳṣūdını

147 Ger bu bāzārı iderse bir gedā
Devlet-i kevneyn olur aña ridā

148 Gicesi ḳadr olur anuñ rūz u ^{c}ıyd
Ṭāli^c-i mes^{c}ūd olur ẕātı sa^{c}īd

149 Hep bular biz ḳullara raḥmet-durur
Ser-be-ser devlet-durur ^{c}izzet-durur

T7b 150 Hep bizedir bu ^{c}ināyetler bize
S13b Hep bizedir bu ṣa^{c}ādetler bize

151 Sen nidersin ḥaccı yaḫūd ^{c}umreyi
Yā ṭavāf u sa^{c}yı yaḫūd cemreyi

152 Sen nidersin ^{c}ūr u ^{c}uryān olmaġı
Pā-bürehne peyk ü pūyān olmaġı

153 Sen nidersin mest-i bī-hūş olmaġı
Mürdeler gibi kefen-pūş olmaġı

154 Sen nidersin dideler ḳan olmaġı
Ka^{c}be-i küyuñda ḳurbān olmaġı

155 Sen nidersin devr ü devrān itmegi
Şevḳıla çāk-i girībān itmegi

156 Sen nidersin derd ü dil-yād itmegi
Sözile derdile feryād itmegi

157 Cümle hep ^{c}uşşāḳadır bu şiveler
Ser-be-ser müştāḳdır bu mīveler

S14a 158 Sen ġanīsin her ^{c}ibādetden ġanī
Alṭamaz kimse ^{c}ibādetle seni

159 Cümle ẕerrātı cihān olsa ^{c}ibād
Hergiz olmaz ẕerrece mülkiñ ziyād

160 Dahı ᶜişyān itse her bay u faķīr
Milkiñ olmaz żerrece noķṣān peẕir[21]

161 Der beyān-ı bāᶜiṣ-i iķbāl ü ḥacc
Ellezi yetinehu min küll-i fec

162 Vāķıf oldum çünki bu esrāra ben
Meyl idüp cānıla bu bāzāra ben

163 Naķd-i vaķdümden ne varısa revān
Kīse-i dilde dahı der ceyb-i cān

164 Cümle der hemyānı himmet eyledim
Nefse ᶜarż-ı istiṭāᶜat eyledim

S14b 165 Sīm-i eşküm ḫod ḥaķīķat bī-şümār
Rū-yı zerdüm hemçü zerr-i sikke-dār

166 Eyledüm ġayret ķuşağın belde bend
Hem ᶜaṣā-yı himmeti elde bülend

167 Dāmen-i tacridi itdüm der-miyān
ᶜIşķıla oldum ṭufeyl-i kārvān

168 Aķrabā cemᶜ oldı idüp ictimāᶜ
Aķrabāya eyledim ol-dem vedāᶜ

169 Ķaṣd idüp reftāra himmet eyledim
Kaᶜbe'ye dilden ᶜazīmet eyledim

170 Ḫoş çevürdüm Rūm'dan ol-dem yüzüm
Ol-zamān Ķıble-nümā oldı gözüm

171 Ķıbleye çün gördüm istiķbālümi
Bildüm ol-dem devlet ü iķbālümi

172 Şekker-i şükri mükerrer eyledim
Dilde bu emri muķarrer eyledim

S15a 173 K'ola mesken baña bu iki ḥarem
Tā olam iki cihānda muḥterem

174 Cānib-i Rūm'a teveccüh itmeyem
Bu ḥaremden ġayrı yire gitmeyem

---

21 Bu beyitten itibaren S32a'ya kadar olan bölüm T nüshasında yoktur.

175 Kendi kendümle idüp ^{c}ahd u ḳarār
Eyledüm dilde bu ^{c}ahdi üstüvār

176 Eyledim ol-dem bu ^{c}ahd üzre ...
^{c}Ahdüm üzre tā olam s̱ābit ḳadem

177 Der beyān-ı vech-i rüchān-ı ḥarem
Ber belā dem küst çün bāġ-ı irem

178 Mekke'de çünkim işitdüm rūz-ı ^{c}ıyd
Oldı cümle aḳrabā baña ba^{c}id

179 Ka^{c}be'ye yüz dutdı çün ḫānum benüm
Çıḳdı dilden cümle ıḫvānum benüm

180 Tā[22] k'işitdüm Vaḳfa'nuñ cem^{c}iyyetin
S15b Aña ṣatdum cümle yārān ṣoḥbetin

181 Tā ki didüñ gel ṭavāf it ḫānemi
Ol zamān terk eyledüm vīrānemi

182 Çün ḥarem ṣaḥnına itdüm iḫtiṣāṣ
Bāġçeyle bāġdan buldum ḫalāṣ

183 Zemzeme çün aḳdı bu dil-teşne cān
Gözlerimden çıḳdı her āb-ı revān

184 Çünki bū-yı gülsitān-ı Muṣṭafā
Bu meşām-ı cāna virdi ṣad ṣafā

185 Göñlüme şevḳıla düşdi nārlar
Gözüme oldı diken gülzārlar

186 Nā-geh işitdüm ḳara ṭonlu Mekke'yi[23]
Vādi-i dilden çıḳardum tekkeyi

187 Mis̱li yoḳdur gerçi-kim ol tekkeniñ
Likin añılmaz yanında Mekke'niñ

S16a 188 Didi kim zibā teferrüc-gāhdur
Tekke-i sulṭān-ı ^{c}Abdullāh'dur

189 Mekke şehrin dilde çün berk eyledim
Akşehiri ol zamān terk eyledim

---

22 M'de *çünkim*

23 M'de *"Gözlerüm çün gördi şehr-i Mekke'yi"*

190 ..... gerçi ol şehr-i şerif
Līkin olmaz Mekke şehrine ḥarif[24]

191 Akşehir'iñ kaldı gözde karası
Şimdi göz yummakdur anuñ çāresi

192 Mā-ḥaṣal terk eyleyüp dār u diyār
Ka^{c}be-i kūyuñı itdüm iḫtiyār

193 Ben de uş yüz süre geldüm kapuña
Bir gedāyam kim yüz urdum ṭapuña

194 Bir ża^{c}if ü nā-tüvān bī-çāreyem
Bi-kes ü bi-kesb ü kār āvāreyem

195 Bir zebūn u ^{c}āciz ü dermāndeyem
Bilmezem kendümi ġamdan ḳandayam

196 Ẓāhirā yokdur vücūdumda ḫalel
S16b Līk gelmez dest ü pāyumdan ^{c}amel

197 Okuduġun ṭutmayan ^{c}ālim benem
Nefsine ẓulm eyleyen ẓālim benem

198 Saña ẓāhir cümle esrārum[25] benüm
Sen bilürsin cümle eṭvārum[26] benim

199 Bende yok ^{c}ilm ü ^{c}amel zühd ü ra^c
Lik var ṭūl-ı emel ḥırṣ u ṭama^c

200 Ne ṣıyām u ne kıyāmum var benüm
Ne ṣalāt u ne selāmum var benüm

201 Ne rükū^c u ne sücūdum var benüm
Hem ne cūd u ne vücūdum var benüm

202 Bir faḳīr-i pür-ġamam ġāyet ża^{c}if
Bir ḥakīr ü pür-ġamam ġāyet naḥif

203 Kemm ü kemmiyyetde kemden kem-terem
Bu ḳadar var ki hemān ḥāk iderem

---

24 S'de bu beyit bulunmuyor. M nüshasında ise var.
25 M'de aḥvālüm
26 M'de a^{c}mālim

S17a 204 Gerçi-kim vardum[27] elimde iḫtiyār
Lik anuñ ṣarfına yoḳdur iḳtidār

205 Pīş ü pes her dem ḳażāyıla ḳader
Birisi sürer beni biri yider

206 Fi'lmeŝel bir źerreyem ben der-hevā
Bī-vücūd u bī-mecāl u bī-nevā

207 Rūz u şeb bu rūzigār-ı zūr-kār
Eyleyüp cevf-i hevāda bī-ḳarār

208 Ḳullanur her dem beni bī-iḫtiyār
İḫtiyārum eylemişdüm[28] tārumār

209 Gāh olur ġarba gehī şarḳa sürer
Gāh olur ḫarḳa gehī ġarḳa sürer

210 Her ne suya sevḳ iderse dem-be-dem
İderem ol sūda[29] ben serden ḳadem

211 Gāh olur ṣaḥrā-be-ṣaḥrā serserī
S17b Yıldurur mānend-i perīn[30] kemteri

212 Ġam beyānında ki pūyān ider
Geh çü gird-i bād ser-gerdān ider

213 Gāh olur ḳahrıla ḫāk ālūd ider
Gāh maḳāmum luṭfıla maḥmūd ider

214 Gāh olur kim menzilüm eflāk olur
Cāy-gāhum gāh rū-yı ḫāk olur

215 Gehi seyrgāhum feżā-yı ᶜarş olur
Gehi bezmgāhum bisāṭ-ı ferş olur

216 Mā-ḥaṣal ber-bād olupdur iḫtiyār
Gelmez anıñçun almadan kesb ü kār

217 Der münācāt u niyāz-ı bende kist
ᶜArż-ı ḥācāt u ᶜamiz[31] efkende kīst

---

27 M'de *vardur*
28 M'de *eylemişdür*
29 M'de *yolda*
30 M'de *bergeyn*
31 M'de *ġam u*

218 Yā ilāhī ^{c}arş u kürsī ḥaḳḳıçun
Nūr u ā^{c}ẓam rūḥ-ı ḳudsī ḥaḳḳıçun

S18a 219 Yā ilāhī beyt-i ma^{c}mūr ḥaḳḳıçun
Yā ilāhī saḳf-ı pür-nūr ḥaḳḳıçun

220 Yā ilāhī Ka^{c}be-i kübrā içün
Yā ilāhī Ka^{c}be-i ṣuġrā içün

221 Anı devr iden melekler ḥaḳḳıçun
Üstine dönen felekler ḥaḳḳıçun

222 Anda devrān eyleyen ervāḥ içün
Anda ser-gerdān olan eşbāḥ içün

223 Anda olan sırr u ^{c}izzet ḥaḳḳıçun
Zemzem ü mizāb-ı raḥmet ḥaḳḳıçun

224 Şol Ḥacer ḥaḳḳıña[32] cümle ḫāṣ u ^{c}ām
Döne döne eyler anı[33] istilām

225 Anda olan ^{c}ahd-nāme ḥaḳḳıçun
Nāme yazan ḫāṣ ḫāme ḥaḳḳıçun

226 Ka^{c}benüñ içindeki esrār içün
S18b Hem daḫı ṭaşındaki[34] āstār içün

227 Çār genc-i künc ü çār erkān içün
Ol cihār erkāndaġı ġufrān içün

228 Ol maṭāf ḥaḳḳıña cümle enbiyā
Anda itmişdür ṭavāf-ı bī-riyā

229 Ol-durur ^{c}ālemde da^{c}vet-i ḫırmanı
Hem ^{c}ibādet hem sa^{c}ādet ḫırmanı

230 Dānesi ol ḫırmanıñ gözler yaşı
Kim ṭolar ol ḫırmanuñ içi ṭaşı

231 Ma^{c}nide yāḫūd degirmen der-muṭāf
Devr-i dāyim üzre döner bī-ḫilāf

---

32 M'de *Hācerü'l-esved ḥaḳḳıyla*
33 M'de *eyleyenler*
34 M'de *ṭaşındaġı*

232 Döne döne anda daḳāyıḳ ḥall olur
^{c}Uḳde-i müşkil heme[35] münḥal olur

233 Ol degirmende aḳan seyl-ābıçun
Çeşm-i giryān sīne-i pür-tāb içün

S19a 234 Hem maḳām ḥaḳḳıña odur seng-i şerīf
Çıḳdı cennetden Ḥacer'le ol laṭīf

235 Ol maḳāma pā ḳoyan evvāh içün
Ya^{c}nī kim bennā-yı Beytu'llāh içün

236 Hem anıñ çoḳ āhı içün yā kerīm
İnne İbrāhīme le-evvāhun[36] *ḥalīm*[37]

237 O ḥarem ḥaḳḳıña oldur muḥterem
Maḥrem-i beyt-i şerīf-i ẕi'l-kerem

238 Anda cem^{c} olan cemā^{c}at ḥaḳḳıçun
Anda olan ehl-i sa^{c}ādet ḥaḳḳıçun

239 *Ṣaibūne'l-^{c}ābidūne'l-ḥāmidūn*
Saiḥūne'r-raki^{c}ūne's-sācidūn[38]

240 Anda olan pīr-i ^{c}āciz ḥaḳḳıçun
Anda olan ṭıfl u ^{c}āciz ḥaḳḳıçun

241 Müslimātin mü'minātin kā'ināt
S19b Tāibātin ^{c}ābidātin sa'iḥāt

242 Olan anda dürlü ṭā^{c}at ḥaḳḳıçun
Anda olan her ^{c}ibādet ḥaḳḳıçun

243 And'olan dürlü namāzlar ḥaḳḳıçun
Anda olan nāz u[39] niyāzlar ḥaḳḳıçun

244 And'olan dürlü du^{c}ālar ḥaḳḳıçun
And'olan ḥamd u ṡenālar ḥaḳḳıçnn

---

35 M'de *^{c}Uḳde-i ṣad müşkilāt*

36 S'de bu kelime *evvāhun* biçiminde yazılmıştır.

37 Kur'ān-ı Kerīm, Tevbe Sūresi 114, *" Zira İbrāhim gerçekten pek yufka kalpli, halim bir zāttı."*

38 Kur'ān-ı Kerīm, Tevbe Sūresi 112, *"O tevbe edenler, ibādet edenler, hamd ü senā edenler, seyahāt edenler, rükū edenler..."* (Metinde ayet, mısralar yer değiştirilerek verilmiştir.)

39 M'de *dürlü*

245 Hem Ṣafā üzre ṣafālar ḥaḳḳıçun
Merve'de mihr ü vefālar ḥaḳḳıçun

246 Hem daḫı Mes^{c}ā'da sā^{c}iyeler içün
Cān u dilden anda dā^{c}īyeler içün

247 Vaḳfede vāḳıf olan ḥüccāc içün
El açup her yalvaran[40] muḥtāc içün

248 Anda olan dīde-i giryān içün
Anda olan sīne-i sūzān içün

S20a 249 Anda olan mürde-dil ^{c}uryān içün
Anda olan ḥayrān u ser-gerdān içün

250 Nefsin öldürmiş kefen-pūşan içün
Mürde şekl üftāde bī-hūşyān içün

251 Cām-ı vaḥdetden ḳadeḥ nūşān içün
Āteş-i şevḳıla[41] dil-cūşān içün

252 Kes̱ret içre ehl-i vaḥdet ḥaḳḳıçun
Vaḥdet içre ehl-i kes̱ret[42] ḥaḳḳıçun

253 Anda olan her dil-i āgāh içün
Her dil-i āgāhdan ṣad āh içün

254 Anda olan cem^c-i cem^{c}iyyet içün
Anda olan vaḥdet ü kes̱ret içün

255 Cümle sükkān-ı felekler ḥaḳḳıçun
Yirde vü gökde melekler ḥaḳḳıçun

256 Enbiyā vü Mürsel ü Aḫyār içün
S20b Hem ḥabībiñ Aḥmed-i Muḫtār içün

257 Āli içün daḫı aṣḥābı içün
Yirde vü göklerde aḥbābı içün

258 Ẕerremi ḳıl bād-ı ṣarṣardan ḫalāṣ
Hem ḥaremden vir baña bir genc-i ḫāṣ

---

40 M'de *cevher-i*

41 M'de *^{c}aşḳıla*

42 M'de *ehl-i vuṣlat*

259 Pester ü bālin olup ḫākile seng
Yā tam ol künc içre ḫoş bi-nām u teng

260 Mesken olsun baña ol künc-i ḫumūl
Me'men olsun baña ol künc-i vuṣūl

261 Çeşm-i gerdūndan idüp ḫoş iḫtifā
Gün gibi āyinem olsun pür-ṣafā

262 Olmayam tā gün gibi ^{c}ayn u ^{c}ayān
Ẕerreyem çün ẕerre-vār olam nihān

263 Ẕerre çün ola cihānda āşikār
Bād-ı ṣarṣar idiser anı āşikār

S21a 264 Zir-i pāy idüp ferāġat dāmenin
Çıḳaram başdan cihān pirāhenin

265 ^{c}Ayn-ı ^{c}ālemden idüp aġmāż-ı ^{c}ayn
^{c}Ayn u ^{c}ālem olmaya ^{c}ayn u meh ġayn

266 Cām-veş ceyb-i firāġa ser çekem
Raḫte-i sū-yı ^{c}ālem-i diger çekem

267 Vir baña hem ẕerre mihriñden fürūġ
Tā çıḳa dilden cihān-ı pür-dürūġ

268 Eyle ser-gerdān gird-i bād-ı mihr
Gitmesün hergiz dilimden yād-ı mihr

269 Ḳalbimi mihriñle pür-nūr eylegil
Sırrım esrārıñla mesrūr eylegil

270 Tābiş-i mihriñ ḳalup tābende dil
Pertevinden āfitāb olsun ḫacil

271 Mā-ḥaṣal iy nūr-ı baḫş-ı āfitāb
S21b İşbudur aṣl-ı su'āl ü hem cevāb

272 Ehl-i küfre küfr ü ehl-i dīne dīn
Ẕerre-i mihriñ ġubārına hemīn

273 Der żiyāfet ḫ^{v}āsten ez ẕü'l-kerem
Zü'l-kerem gū dāde ^{c}ālemrā ni^{c}am

274 İy semāṭ-ārā-yı ehl-i baḥr u ber
V'iy kerāmet göster vü şām u seher

275 Bunca yıllardur ki bu ben ḫākisār
Şevḳ-i mihriñle dem-ā-dem ẕerre-vār

276 Ka^{c}be-i kūyıñda ser-gerdānıñam
Bir ġaribem bī-kesem mihmānıñam

277 Ẓiyafına ikrām ider şāh u gedā
Sen ḫod ekremsin ḳamudan iy Ḫudā

278 Ḥāşa senden kim görüp mihmānuñı
İdesin andan dirīġ iḥsānıñı

S22a 279 Ḥaṣṣa kim luṭfuñla da^{c}vet eylediñ
Bende ki ġāyetde ^{c}izzet eylediñ

280 Da^{c}vetiñle gelmişdir ḫāneñe
Luṭfuñ umagelmişem kāşāneñe

281 Da^{c}vetiñden ṣad muḥabbet añladım
^{c}İzzetiñden çoḳ müddet añladım

282 Pes kişi sevdügine ^{c}izzet ider
Ḫānesine dostın da^{c}vet ider

283 Da^{c}vetiñ yārabb icābet eyledim
Belki ehlimle iḳāmet eyledim

284 Ẓayfıñam yārabb żiyāfet isterem
Ḫāneñe geldim ri^{c}āyet isterem

285 Sen saña lāyıḳ żiyāfet it meni
Ben faḳīrsem n'ola sen ḫod ġanī

286 Evvelā fetḥ it żiyāfet ḥücresin
S22b Ba^{c}de basṭ it kerāmet sofrasın

287 Anda tertib eylegil bir bezm-i ḫāṣ
Ṭuymasın ol bezmi illā kim ḫavāṣ

288 Bezm-i vaḥdet olsun ol bezm-i ṣafā
Sāḳī olsun anda sırr-ı Muṣṭafā

289 Anda bes yār olsun aġyār olmasın
Sāḳī olsun daḫı deyyār olmasun

290 Nuḳl-ı vaḥdet birle pür olsun sumāṭ
Ġāyete irsin bisāṭ-ı inbisāṭ

291 Nār-ı ᶜışḳıla ciger olsun kebāb
Ḫumm-ı vaḥdetden ḳadeḥ ṭolsun şarāb

292 Cām-ı vaḥdetden anı nūş ideyim
Mest olup kendim ferāmūş ideyim

293 Açmayayum mest olup hergiz gözüm
Yavı ḳılayum o demde kendözüm

S23a 294 Baña bir olsun geceyle gündüzüñ
Māh-veş görünce yārabbī yüzüñ

295 Bu żiyāfetde Ġubārī eyle dād[43]
Yaᶜnī sulṭānı o demde eyle yād[44]

296 Cāmı başḳa başḳa nūş eyleme
Şeh Süleymān'ı ferāmūş eyleme

297 Şeh Süleymān adına nūş eyle cām
Ṭolmadın peymāne çek cāmıñ tamām

298 ᶜIşḳ-ı cānānıla ḳıl cūş u ḫurūş
Nām-ı sulṭānıla eyle bāde nūş

299 Bu mis̱āldür der-miyān-ı dūstān
Dūstānrā yād kün der būstān

300 Der ṭaleb kerden zī sāḳī-i ḳaṭre'i
Ḳaṭre-i kū cān dehed bā zerre'i

301 Merḥabā iy sırr-ı pāk-i Muṣṭafā
S23b Merḥabā ehlā vü sehlā merḥabā

302 Merḥabā iy sāḳī-i bezm-i elest
Dü cihān bir cürᶜañıla oldı mest

303 ᶜArş-ı kürsī mest ü heft eflāk mest
Milk mest ü mülk mest emlāk mest

304 Enbiyā mest ü daḫı aḫbār mest
Aṣfiyā[45] mest ü daḫı ebrār mest

---

43 M'de *yār*
44 M'de *yar*
45 M'de *evliyā*

305 El mest aṣḥāb mest aḥbāb mest
Daḫı aḥbāb-ı heme aṣḥāb mest

306 Sāḳi mest ü cām mest ü bāde mest
Bu üçünden ^{c}āşıḳ-ı dildāre mest

307 Baña da bir ḳaṭre vir ol cür^{c}adan
İdeyim şevḳıla çāk-i pirehen

308 ^{c}Işḳıla ol ḳaṭreyi nūş ideyim
Mest olup kendüm ferāmūş ideyim

S24a 309 Baḥr-ı na^{c}tıñ içre ġavvāṣ olayım
Ṭālib-i her gevher-i ḫāṣ olayım

310 Dürr-i ni^{c}met pāküñ iḫrāc ideyim
Her birini dürretü't-tāc ideyim

311 Süften-i dürhā-yı na^{c}t-ı Muṣṭafā
Goften-i evṣāḳ-ı medḥ-i pür-ṣafā

312 Ol güher kim çıḳdı dürc-i Mekke'den
Şemsidi yā ṭoġdı bürc-i Mekke'den

313 ^{c}Ālemi ṭutdı żiyāsı ser-be-ser
Ḳalmadı ^{c}ālemde ẓulmetden eṣer

314 Ẓāhir idüp mu^{c}cizāt-ı bāhirāt
Mu^{c}cizātı birle ṭoldı şeş cihāt

315 Āfitāb-ı şer^c ü din bedr-i ṣafā
Şem^c-i cem^c her dü ^{c}ālem Muṣṭafā

316 Ḫ^{v}āce-i kevneyn ü sulṭān-ı rüsül
S24b Rehnümā-yı din ü hādī-i sübül

317 Ṣāhib-i ^{c}ayne'l-yaḳīn ḥaḳḳe'l-yaḳin
Nūr-ı Raḥmān raḥmete'l-^{c}ālemin

318 Server-i kevneyn ü faḫre'l-^{c}ālemin
Nūr-ı baḫş-ı āfitāb-ı maşrıḳeyn[46]

319 Kevkeb-i bürc-i şeref necm-i hüdā
Nūr u baḫş-ı mihr ü meh nūr-ı Ḫudā

---

46 M'de *"Āfitāb-ı maşrıḳeyn ü maġrıbeyn"*

320 Server-i kevneyn Resūl-i ins ü cān
Āfitāb-ı ṭārem-i [47]her dü cihān

321 Pīşvā-yı enbiyā vü evliyā
Muḳtedā-yı etḳıyā vü aṣfiyā

322 Olmasa ol olmaz idi mümkināt
Gelmese ol gelmezidi kā'ināt

323 Oldı anuñçun zemīn ü āsumān
Ne zemīn ü āsumān her dü cihān

324 Der zübān-ı Fārisī na^{c}t-ı dīger
Ya^{c}nī na^{c}t-ı Muṣṭafā-yı pür güher[48]

S25a 325 İy dürr-i yektā-yı baḥr-ı pür şeref
... peydā çün tu der ender ṣadef

326 Dürretü't-tac sırr-ı ^{c}ālem tūyi
Reyb gūş-ı hūş-ı her ādem tūyi

327 Reyb ü zībā bī-dü ^{c}ālem ez tū yaft
Gülşen-i āzāyī dü ^{c}ālem ez tū yaft

328 Ra^{c}şe-i ḫurşīd-i dehr ez mihr-i tū
Şa^{c}şe-i ḳarż-ı ḳamer ez çihr-i tū

329 Revnaḳ-ı māh-ı nüvāz ebrū-yı tū
Ḳadr-i leyle ḳadr-i ez-geysū-yı tū

330 Bāġ-ı cennet ez nesīm-i kū-yı tū
Ḥoḳḳa-i ġonçe pür est bū-yı tū

331 Rūşen ez şem^{c}et çerāġ-ı kün fe-kān
Gülşenest ez luṭf-ı tū ḫār u ḫasān

332 Devlet-i iḳbāl Ka^{c}be ez tū yaft
S25b Der Medine nūr-ı tābān ez tū yaft

333 Zindegī āb-ı ḥayvān ez lebet
Sīb ü bih teşne-lebān ġabġabet

334 Tū ḥabīb-i Ḥaḳ tū maḥbūb-ı Ḥaḳ
Tū hemīşe ṭālib-i maṭlūb-ı Ḥaḳ

---

47 M'de *Şehsüvār-ı ^{c}arṣa-i*

48 Bu beyit S nüshasında yoktur.

335 Rūz ki her nefes nefsī mizened
Perde-i ṣad ᶜār u nāmūs-ı dirend

336 Der cūnīn dem destgīrī pest tūrast
Cümle feryād-ı kesī bi-kes tūrast

337 Çün ḳavī üftādegān-rā destgīr
Ez kerem dest-i Gubārīrā be-gīr

338 Ez kerem luṭf u şefāᶜat kün bero
Hem şefāᶜat hem ᶜināyet kün bero

339 Der beyān-ı fażl-ı ṣıddīḳ-ı Ṣadīḳ
Gūş ... bā Muṣṭafā evvel refīḳ

S26a 340 Ḥażret-i Bū Bikr esās-ı ṣıddīḳ u dīn
Ṣaḥibü'l-temkīn imāmü'l-müttaḳīm

341 Ol ferīdü'd-dehre evvel yar odur
S̱āni-yi isneyn ez-hümā fi'l-ġār odur

342 Ağzına almışdı ol seng-i sükūt
Ol sükūt olmışıdı rūḥuna ḳūt

343 Evvel ol geydi ḫilāfet ḫātemin
Lāyıḳ-ı baᶜde'n-nebī oldur hemīn

344 Der beyān-ı fażl-ı evṣāf-ı ᶜÖmer
Kū bidāde şemᶜ ü dīnrā nūr u fer

345 S̱ānī-i mīrü'l-mü'minīn yaᶜni ᶜÖmer
Ol kelāmı Ḥaḳḳ ḳatında muᶜteber

S26b 346 Didi taḥḳīḳ aña ol aṣl-ı uṣūl
Sen gelirdiñ baᶜdi gelseydi Resūl

347 Sāyesin görseydi şeyṭān-ı laᶜīn
Şebbere günden ḳaçar gibi hemīn

348 Dūrdan dūr idüp eylerdi ḳarār
Nūrdan pes dūr olusar ehl-i nār

349 S̱āni ol geydi ḫilāfet ḫātemin
Ehl-i küfrüñ ḫatın ol mātemin

350 Der beyān-ı fażl-ı ᶜOs̱mān-ı şehir
Kū şode ḥaḳḳā şehir ü hem saᶜīr

351 S̱ālis̱i ^{c}Os̱mān emīrü'l-mü'minīn
Menba^{c}-ı ḥilm ü ḥayā vü ^{c}aḳl u dīn

352 Cāmi^{c}ü'l-ḳurān u zü'n-nūreyn odur
Nūr-ı baḫş-ı ^{c}arṣa-ı kevneyn odur

353 Andan eylerdi melek şerm-i ḥayā
Baḥr-ı taḳvā idi hem baḥr-ı seḥā

S27a 354 Dest-i peyġamber aña çün oldı dest
Leşker-i küffār o dem oldı şikest

355 S̱ālis̱ ol geydi ḫilāfet ḫātemin
Ol bitürdi ol sa^{c}ādet ḫātemi

356 Der beyān-ı fażl u evṣāf-ı ^{c}Alī
Kū şode ser çeşme-i cümle velī

357 Rabi^{c}-i kerrār eminü'l-mü'minīn
Kāşif-i esrār çerḫ-i heftümīn

358 Vāḳıf u sırr-ı zemīn ü āsumān
Fātiḥ-i gencīne-i her dü cihān

359 Menba^{c}-ı ṣıddīḳ-ı ṣafā mihr ü vefā
Şīr-i Yezdān ibn-i ^{c}amm-ı Muṣṭafā

360 Dürr-i yektā-yı zevc-i Betūl
Ḫ^{v}īş ü ḫ^{v}īşāvend ü dāmād-ı Resūl

361 İndi sāninde anuñ çün *hel-etā*[49]
S27b Anuñ adın medḥ ider pes lā-fetā

362 Der beyān-ı fażl u vaṣf-ı aḥseneyn
Aḥseneyn ü efżaleyn ü ekmeleyn

363 Ol ḥasībeyn-i nesībeyn-i ol dü şāh
Ol imāmeyn ü hümāmeyn ü ol dü māh

364 Ol laṭīfeyn ü şerīfeyn eşrefeyn
Ol münīfeyn ü ẓarīfeyn-i eẓrafeyn

365 Ol ṣadaḳ dürcünde dürrīn-i ezherīn
Ol şeref burcunda necmeyn-i envereyn

---

49 Kur'ān-ı Kerīm, ed-Dehr Sūresi 1, *"Hayır öyle değil!"*

366 Ecmeleyn ü emleceyn ü aḥseneyn
Ekmeleyn ü efżaleyn ü elsineyn

367 İkisidür ma^{c}nide iki hümā
Diyelüm Allah yerżā ^{c}anhümā

368 Medḥet Süleymān-ı sulṭān-ı zamān
Küst şāh-ı kişverā emn ü amān

S28a 369 İy Süleymān-ı sulṭān-ı ^{c}adl ü dād
V'iy şehinşāh-ı cihān ^{c}ālinezād

370 İy Ḫıdīv-i Ḫüsrev-i fīrūz-baḫt
V'iy ḫudāvend-i mülük-i taḫt u tāc

371 İy ser-efrāz-ı gürūh-ı ḫüsrevān
^{c}Āşir-i ser ḥalḳa-i ^{c}Os̱māniyān

372 Āsitānıñ Ka^{c}be-i ṣāḥib-i dilān
Ḫāk-i pāyıñ ḳıblegah-ı muḳbilān

373 Ḳıble ḥācātsın kūyıñ maṭāf
Anuñ içün ḫalḳ ider kūyuñ ṭavāf

374 Ḫāṣṣa ehl-i Mekke'den her rūz u şeb
Eksik olmaz hiç erbāb-ı ṭaleb

375 Ḳıbleye miḥrāb-veş idbār idüp
Ya^{c}nī iḳbāl içün istiẓhār idüp

376 Eyleyüp beyti vesile bābuña
S28b Her biri ḥaccın virüp bevvabuña

377 Āsitānuñda iderler vaḳfede
Her birinüñ ellerinde tuḥfeler

378 Luṭfıla iḥsān emirler bī-^{c}aded
Hey meded iḥsān demidir hey meded

379 Anuñ içün-kim heme muḥtacdur
Her biri ġāyet faḳir ü açdur

380 Cümlesi ṣādıḳ du^{c}ācılar durur
Ka^{c}be-i kūyuñda ḥācılar durur

381 Lāyıḳ oldur kim olalar ber murād
Ola iḥsānuñ ziyād-ender-ziyād

382 Ehl-i Mekke sizden istimdād ider
Ehl-i ḳıble sizden istirşād ider

383 Olduġıçun sizde sırr-ı ḳıblegāh
Didi peyġamber size ẓıll-ı ilāh

S29a 384 Belki ḳıble hem size muḥtācdur
Ḫāk-i pāyı gerçi-kim ser tācdur

385 İtmeseydiñ ger aña ^{c}āli naẓar
Saḳfı olurdı anuñ zīr ü zeber

386 Ya^{c}nī çūb-ı Ka^{c}be olmışdı şikest
Saḳf-ı merḳu^{c}ı anuñ olmışdı pest

387 Himmet ü sa^{c}yıñla ol fi'l-ḥāl cüst
Hemçü saḳf-ı asmān oldı dürüst

388 Saḳf-ber-saḳf eylediler iki ḳat
Tā-ki mümted ola anuñçun s̱ebāt

389 Aḳ mermerler döşendi ṭamına
Ṣaldı pertev ol sipihriñ bāmına

390 İçine döşendi rengārenk ferş
Ferşi anuñ oldı Ḥaḳḳ'a reşk-i ^{c}arş

391 Himmetin hem ḳıldı sīmīn bāb aña
S29b Ṣarı zanbaḳ-veş ẕeheb mīzāb aña

392 Rūmda olursa n'ola altun çoḳ
Rūma aḳar dem-be-dem altun oluḳ

393 Ṣanma andan ṣāfi ṣu cereyān ider
Belki Rūm'a feyż-i Ḥaḳ feyżān ider

394 Hem muṭāfa döşenüp māvi ḥacer
Eyledi reşk aña her la^{c}l ü güher

395 Eyle pāk olmuş durur ferş-i muṭāf
Baḥr-ı nī cünbüş-durur güyā-ki ṣāf

396 Yāḫūd ol yek pāre bir mi'rātdur
Ka^{c}be anda ^{c}aks-i nūr-ı ẕātdur

397 Ḥaḳ budur kim sa^{c}yı meşkūr eylediñ
Ka^{c}be'yi siz beyt-i ma^{c}mūr eylediñ

398 Anuñçun oldı tārīḫ tamām
Beyt-i Ma^{c}mūr-ı Süleymān ve's-selām

S30a 399 ^{c}Arż-ı lağmir-i dil-i vīrāne est
Ki sutūneşrā ġam-ı gerdūn şikest

400 İy Ḫudā'nuñ ḫānesin ma^{c}mūr iden
Nūr-ı himmetle anı pür-nūr iden

401 Gerçi ma^{c}mūr oldı Ḥaḳḳ'uñ ḫānesi
Līk ḳaldı ammā göñlümüñ vīrānesi

402 Bunı ta^{c}mīr ider mi^{c}mār yoḳ
Hey nice mi^{c}mār bir mismār yoḳ

403 Çünki ma^{c}mūr oldı Ḥaḳḳ'ıñ ḫānesi
Niçün olmaya anuñ şükrānesi

404 Sābıḳa ta^{c}mīr iden merdāneler
Bi-nihāyet itdiler şükrāneler

405 İş budur şükrānesi anuñ ki şāh
Eyleyüp luṭfıla ben ḫāke nigāh

406 Ben Ġubārī ḫakden ref^c eyleyüp
S30b Jeng-i mir'āt-ı dilidef^c eyleyüp

407 Beyt-i Ma^{c}mūr'ıla Beytu'llāh içün
Ravża-i pāk-i Ḥabību'llāh içün

408 Bir ev iḥsān eyleye evladuma
Vaḳf ola evlāduma aḥfaduma

409 Ḫāne ḫāne gezmeden bulup ḫalāṣ
Şāha iḫlāṣum ola iḫlāṣ-ı ḫāṣ

410 Hem du^{c}āyı şāh içün her ṣubḥ u şām
Ba^{c}iṣ ola tā ilā yevmi'l-ḳıyām

411 Mekke'de-kim ola bir ḫānem benim
Cümle ma^{c}mūr ola vīrānem benim

412 Ḥāşa şehden-ki beni maḥrūm ide
Bu teb-i ḥırmānıla maḥmūm ide

413 Beyt-i Ma^{c}mūr it dil-i vīrānemi
Al ele göñlüm sevindir cānumı

414 Dil-i be-dest ...
Ez hezārān Ka^{c}be yek dil mihterest

415 Ẕikr-i vaṣf-ı Rüstem devr-i zamān
Çün büzür cimhir-i şem^{c}-i dīn ü dān

S31a 416 Rükn-i Ā^{c}ẓam mefḫar-ı erkān-ı dīn
Āfitāb-ı āsumān-ı çārumin

417 Zīver-i ṣadr-ı vezāret hemçü cān
Āṣaf-ı sulṭān Süleymān-ı zamān

418 Rüstem-i gülzār-ı rāy u meşveret
Ya^{c}ni verd-i gülsitān-ı ma^{c}delet

419 Püşt-i püştibān-ı dār-ı salṭanat
Ḫ^{v}ışt dīvār-ı serāy-ı memleket

420 Ẓıll u ẓıllu'llāh fi't-tihi'l-ḥarūr
Nūr u nūru'llāh fi'l-vadi's-sürūr

421 Manẓar-ı manẓūr-ı ^{c}ayn-ı lā-tenām
Maẓhar-ı nūr-ı ḥidāyet ṣubḥ u şām

422 Melce-i maẓlūm u kehfü'l-ḫā'ifīn
Mürşid-i gümgeşte kān u dāllīn

423 Ṭāli^{c}eş mes^{c}ūd baḫteş kāmurān
S31b Kevkebeş bā mihr ü meh kerde Ḳurān

424 Destgīr-i ^{c}āciz ü üftādegān
Dil-nüvāz-bende vü āzādegān

425 Menba^{c}-ı cūd u seḥā vü mekremet
Ma^{c}din-i faẓl u kemāl ü ma^{c}rifet

426 Ẕātuhū ẕatun kerīmün zü'l-kerem
Nefsihu nefsün nefīsün zü'l-himem

427 Ḫulḳuhū ḫulḳun ^{c}azīmün ke'l-^{c}Ömer
Vechhuhū vechün vecīdun ke'l-ḳamer

T9a[50] 428 ^{c}Āḳluhū ^{c}aḳlun selīmün ke's-selīm
Zihnuhū zihnün zekiyyün müstaḳīm

---

50 T nüshasında 8a, 8b sayfaları boştur.

429 Lafẓ-ı Ḥassān lafẓ-ı günbeddir faṣīḥ
Ḳavl-i Nu^{c}mān ḳavl-i ...ṣaḥīḥ[51]

430 Miṣl-i Ḥassān lafẓuhu lafẓun faṣīh
Miṣl ü Nu^{c}mān ḳavluhu ḳavlun ṣaḥīh

S32a 431 Dāfi^{c}-i şer-i şürūr-ı ẓalimān
Rāfi^{c}-i ^{c}ilam-ı ^{c}ilm-i ^{c}ālimān

432 Miṣl-i Ḥātem fī-ṭarīḳ-i asḫıyā[52]
Miṣl-i sālim fī-ṭarīḳ-i etḳıyā[53]

433 Ṣaḥib'ül-ḫayrāt fī-külli'l-bilād
Ḳażiü'l-ḥacāt fī-külli'l-bilād

434 Der beyān-ı bā^{c}iṣ-i naẓmü'l-kitāb
Kū şode ḫoş tuḫfe-i müşgin niḳāb

435 Bir gece nā-geh bu dīr ü pür günāh
Olmışıdı Ka^{c}be-veş cāme siyāh

436 Līk pür-envārıdı ṣaḥn-ı ḥarem
Dehridi nūr-ı ḥaremle muḥterem

437 Şeb degildi bilki rūşen rūzıdı
Şeb-çirağı Ka^{c}be Şām efrūzıdı[54]

438 Ḳadrine nisbet ḳader bī-ḳadrıdı
S32b Aḫter-i burc-ı şerefde bedridi

439 Ṭali^{c}-i dehr ol gice mes^{c}ūdıdı
Menzili her kevkebiñ maḥmūdıdı

T9b 440 Ol gice itmişdi sa^{c}deyn iḳtirān
Reşk iderdi ol iḳtirāna fırḳadān

441 Bir enis-i ḫoş-celisim varıdı
Ya^{c}ni bir yār-ı nefisim varıdı

442 Nām-ı dil dil-kişverine şāhıdı
Ser-be-ser esrārıma āgāh idi

---

51 Bu beyit T nüshasında yoktur
52 S'de *ṭariḳi'l-asfiyā*
53 S'de *ṭarīḳi'l-etḳıyā*
54 S nüshasında bu beyitin mısraları yer değiştirmiştir.

443 Gün gibi rūşen dil ü rūşen-żamīr
Dil-güşā vü dil-sitān u dil-pe͏̱zīr

444 Geldi ḫalvet-gāhuma ol nā-gehān
Rū-güşāde hemçü meh dil şādumān

445 Ben yitirdim künc-i ġamda ḫaste-vār
Sākit idüm ġonçe-i dem-beste-vār

S33a 446 ᶜĀdeti üzre virüp baña selām
Oturup ḫoş eyledi fetḥ-i kelām

447 Güşe güşe sū-be-sū vü kū-be-kū
Her ṭarafdan eyledi ṣad güft ü gū

448 Geh ḥavādis̱den ḥikāyet eyledi
Geh tevārīḫden rivāyet eyledi

449 Geh ḥikāyet eyledi ezmandan
Geh şikāyet eyledi devrāndan

450 Gāh deryādan dürer-bār oldı ol
Gāh ġabrādan güher-bār oldı ol

T10a 451 Gāh nevādirden leṭāyif söyledi
Gāh ekābirden ẓarāyif[55] söyledi

452 Gāh baḥs̱-ı ᶜilm tefsīr eyledi
Gāh ḥadīs̱ ü fıḳh taḳrīr eyledi[56]

453 Gāh baḥs̱-i keşf-i keşşāf eyledi
Gāh gāh taḥsīn-i islāf eyledi

454 Gāh itdi baḥs̱-i fürūᶜ u geh uṣūl
Eyle baḥs̱ itdi-kim irişmez ᶜuḳūl

455 Gāh telvīḥ eyledi tavżīḥi ol
Gāh tavżīḥ eyledi telvīḥi ol

456 Gāh itdi keşf-i taḥḳīḳ-i lügāt
Gāh itdi ḥall-ı ᶜaḳd müşkilāt

---

55 S'de *ẓarā'if*

56 Bu beyitle birlekte bundan sonraki on beyit S nüshasında yoktur.

M21a 457 Gāh miftāḥ u muvāfıḳ söyledi
Gāh avvarif gāh ma^{c}ārif söyledi

458 Gāh ma^{c}ānīden bedāi^c söyledi
Gāh bedi^c ü pür-ṣenāyi söyledi

459 Gāh beyān-ı isti^{c}ārāt söyledi
Gāh baḥṣ-i ^{c}ilm-i tevḥīd eyledi

460 Söyledi gāh zirve-i eflākden
Gāh itdi baḥṣ-i zīr-i ḫākden

461 Gāh hey'et baḥṣin itdi ki nücūm
Ẕikr olundı mā-ḥaṣal cümle ^{c}ulūm

462 Her ṭarīḳiñ yad idüp fazıllarıñ
Her feniñ ẕikr eyleyüp kāmillerin

463 ^{c}Āḳıbet erbāb-ı naẓmı itdi yād
S33b Anları yād eyledikde oldı ṣad

464 Evvelā añdı ^{c}Arab şā^{c}irlerin
Soñra ẕikr itdi ^{c}Acem sāḥirlerin

465 Ba^{c}dehū şeyḫ-i şüyūḫ-ı Rūmiyān
Ḫüsrev ü şīrīn-zübān u ^{c}ārifān

466 Yā^{c}ni Şeyḫī ḥażretin yād eyledi
Fātiḥayla rūḥını şād eyledi

467 Ba^{c}de evvel Yūsuf u Mıṣr-ı naẓım
Ol ^{c}aziz ü zīver-i ḳaṣr-ı naẓım

468 Ya^{c}ni ta^{c}rif itdi ḥamd-ı ḥażretin
Āferinler itdi añup ḳudretin

469 Ba^{c}de evvel lem^{c}a-i nūr-ı Ḫudā
Ol żiyā-yı şem^{c}a-i ḳaṣr-ı hüdā

470 Lāmi^{c}ī ḥażretlerin yād eyledi
Fātiḥayla ḳabrin ābād eyledi

S34a 471 Daḫı şol ṣāḥib kitāb olanları
Añdı hep ender-hisāb olanları

T10b 472 Didi kim ^{c}ālemde Ḫıżr-ı kā'ināt[57]
Pes bulardur kim içüp āb-ı ḥayāt

473 Her biri buldı ḥayāt u cāvidān
Oldılarsa n'ola ger gözden nihān

474 Her biri bir şehr bünyād eyledi
Her der ü dīvārın ābād eyledi

475 Bildiler kim böyle ḳalmaz rūzigār
Her biri ḳodı cihānda yādigār

476 Şimdi anuñ her birisi yād olur
Yād olup ḫayrıla rūḥı şād olur

477 Ḫayrıla çün bunları ẕikr eyledi
Sākit olup[58] bir zaman fikr eyledi

478 Ba^{c}dehū idüp teveccüh bendeye
S34b Gül gibi açıldı geldi ḫandeye

479 Bu faḳīre[59] eyleyüp ḥüsn-i ḫiṭāb
Gül gibi hüsn ü ḫiṭāb-ı müsteṭāb

480 Didi-kim iy ḳıble-i erbāb-ı naẓm
Sen emīr ü ḳāfileñ aṣḥāb-ı naẓm

481 Mekke'de sensin bugün mu^{c}ciz-kelām
Pes müsellemdir saña naẓm u niẓām

482 Ḳalb-i pāküñ çāh-ı Zemzem'dür meger
K'oldı naẓm-ı āb-dāruñ mu^{c}teber

T11a 483 Varısa mīzāb-ı ḥikmetdir diliñ
Menba^{c}-ı āb-ı kerāmetdir diliñ

484 Ka^{c}be'dendir feyż-i Rabbānī saña
Dād-ı ḥaḳdır naẓm-ı Raḥmānī saña

485 Beyt-i Ma^{c}mūr olsa her beytiñ n'ola
Ka^{c}be'dir bünyādı anuñ evvelā

---

57 S'de *kāyināt*

58 S'de *oldı*

59 S'de *ḥaḳīre*

S35a 486 Belki her beytüñe dirsem ḳıble-gāh
Ehl-i ḳıble hep olur baña güvāh

487 Cümle beytiñ feyżi Beytu'llāh'dır
Naẓmıñ anuñçun heme dil-ḫ^{v}āhdır

488 Rūḥ-ı ḳudsī naẓmuñı tezyīn ider
Sırr-ı Ḥassān şi^{c}riñe taḥsīn ider

489 Seb^{c}a k'olmuşdur mu^{c}allaḳ Ka^{c}be'de
Naẓmıña nisbet senüñ hep Şa^{c}be'de

490 Her yidi beytiñ seniñ bir seb^{c}adır
Seb^{c}a her beytiñ yanında lem^{c}adır

491 Subḥatü'l-ebrārdur naẓmıñ seniñ
Tuḥfetü'l-aḥrārdur naẓmıñ senüñ

492 Maṭla^{c}-ı Envār'dur[60] her maṭla^{c}un
Maḫzen'ül-Esrar'dur her mıṣra^{c}ıñ

493 Sen niçün fāriġ yatursın ḫaste-vār
S35b Sākit olup ġonçe-i dem-beste-vār

T11b 494 Başıñı ḳaldır dur iy ḫāk-i mizāc
Āb-ı Zemzem'le vużū ḳıl gözüñ ac

495 Mā-sivādan özi fāriġ-bāl ḳıl
Ka^{c}be-i maḳṣūda istiḳbāl ḳıl

496 İstiṭā^{c}at mūceb-i ḥacc oldı çün
Sen niçün fāriġ yatırsın di niçün

497 Ḳudretüñ ḫod var niçün yoḳ himmetiñ
Merdiseñ fi^{c}le getür dur ḳudretüñ

498 Hem bu keṣretden özüñ tefrīd ḳıl
Ġam ḳabāsından teniñ[61] tecrīd ḳıl

499 Āb-ı Zemzemden idüp ḫoş iġtisāl
Pāk-pākān gibi ol pākīze ḥāl

500 Ḳıl iki rek^{c}at ḫuşū^{c}ile namāz
Ba^{c}dehū el ḳaldırıp eyle niyāz

---

60 S'de *Maṭla^{c}ü'l-Envārdur*

61 S'de *tenüñ*

S36a 501 Niyyet it cānıla iḥrām bağlağıl
Ḫāme gibi dem-be-dem ḳan ağlağıl

502 Nāle ḳıl lebbeyk-gūyān her zamān
Güm güm ötsün ḳubbe-i heft āsumān

503 Ka^{c}be-i maḳṣūduña cūyende ol
Pā-bürehne yola gir pūyende ol

504 Al ele ya^{c}nī şikeste ḫāmeñi
Yaz sevād-ı çeşmile ser-nāmeñi

T12a 505 Şā^{c}irān şi^{c}rile şehr-engīz olur
Mu^{c}cize-gūyān u siḥr-āmīz olur

506 Sen-daḫı bir şehr bünyād eylegil
Her der ü dīvārın ābād eylegil

507 Mekke var olsun sevād-ı a^{c}ẓam ol
Sūr çek zerden ola tā muḥkem ol

508 Ka^{c}be-veş her beyti olsun üstüvār
S36b Ḳalsun ol senden cihānda yādigār

509 Eylesüñler nāmuñı ḫayrıla yād
Raḥm idüp disünler olsun rūḥı şād

510 Ka^{c}be-vār olsun heme cāme siyāh
Tā kim ola bed naẓarlardan penāh

511 Bed-zebānı siḥrile dem-beste ḳıl
Bed-naẓarlar dīdesini ḫaste ḳıl

512 Ya^{c}nī taḥrīr eyle sende bir kitāb
Aña bāb-ı Ka^{c}be'den ḳıl fetḥ-i bāb

513 Aṣl-ı faṣl-ı Ka^{c}be'yi eyle beyān
Evvelinden tāb-ı āḫir ḳıl ^{c}ayān

514 Hem daḫı di Ka^{c}benāme nām aña
Tā ki iḳbāl ide ḫāṣ u ^{c}ām aña

515 Nāmuñ olsun Ka^{c}be gibi nām-dār
Ka^{c}be-veş bulsun cihānda iştihār

T12bS37a 516 Ka^{c}be'ye geydir bugün tāze libās
Olmasun evvelkisine iltibās

517 Olmasun ol dibā vü zībā nāzenīn
Tā disünler bārek'allah āferīn

518 Biline bağla anuñ zerrīn netāḳ
Reşk ide tā keh-keşān-ı nüh revāḳ

519 Geydir ol Leylā'ya ḫoş Rūmī libās
Tā ola Mecnūnı anuñ cümle nās

520 Aç ḳınā^c^ın eylesün ^c^arż-ı cemāl
Vāṣıl olsun aña mecnūnı viṣāl

521 Sitt-i Leylā'yı görüp Mecnūnları
Cāmeler çāk eylesin meftūnları

522 Kimisi itsün anuñ kūyıñ[62] ṭavāf
Kimisi kūyında itsün ^c^itikāf

S37b 523 Kimisi ṭağlara düşsün sīne-çāk
Kimi olsun nār-ı ^c^ışḳıla helāk

524 Kimisi nāmına olsun nām u zād
Kimisi vaṣlında olsun ber-murād

525 Der beyān-ı[63] iltimāṣ-ı yār-ı ṣāf
İ^c^tiẕār u i^c^tirāf u bī-ḫilāf

526 Çünki teklīfini ol itdi tamām
Bu ḥaḳīr-i ^c^ācize degdi kelām

T13a 527 Aña didüm iy enīs-i hūş-mend[64]
İrmesün hergiz saña ġam u güzend

528 İltifātuñ baña iy nūr-ı baṣar
Ma^c^nide mi'rāta itmekdir naẓar

529 Ser-be-ser bu ṣafḥa-i āyīnede
Ya^c^nī-kim bir dāi^c^-i deyrīnede

530 Gördügüñ hep nūr-ı dīdeñdir seniñ
Cümle evṣāfı ḥamīdeñdir seniñ

---

62 S'de *kūyuñ*
63 S'de *cevāb-ı*
64 Metinde ḫoş-mend

S38a 531 Eylediñ ḫāke irādetle naẓar
Ḫāk anıñçun saña görindi güher

532 Ben bilürem kendümi kim ben neyem
Pāyimāl-i rāh-ı ġam bir ẕerreyem

533 Dimezem şā^{c}irleriñ ben başıyam
Belki şā^{c}irler içinde nā^{c}şıyam

534 Ben direm şā^{c}irlerin ayağıyam
Belki olarıñ ayağı tozıyam[65]

535 Ol didigüñ istiṭā^{c}at bende yoḳ
Ol buyurduġuñ biżā^{c}at bende yoḳ

536 Eylemişsin çün hilāl egri ḫayāl
Vuṣlat-ı cānān gibi fikr-i muḥāl

537 Şehri bünyād itmege sulṭān gerek
Himmet-i Sulṭān Süleymān Ḫān gerek

T13b S38b 538 Şehr lā-büddür şehi ^{c}ālī-maḳām
Şāhıla olur niẓām u intiẓām

539 İltifāt-ı şehr-i yār ister şehir
İ^{c}tibār-ı kām u kār ister şehir

540 Kār-fermāy itmese fermān-kār
Pür-ḳuṣūr olur bu ḳaṣr-ı kār u bār

541 Kār-fermāyiledir kāra kemāl
Kār-fermāy olmasa bulmaz cemāl

542 Gerçi naḳḳāşıñ-durur naḳş-ı nigār
Kār-fermāyıñdur ammā ḥüsn ü kār

543 Döneli çerḫ ideli baḥr-ı ıżṭırāb
Dönmemişdür daḫı bi-āb āsiyāb

544 Bi-hevā deryā temevvüc eylemez
Bi-ṣabā ġonca tefennüc eylemez

545 Çerḫe girmez ẕerre olmasa hevā
Çerḫsiz devr eylemez hergiz seḥā[66]

---

[65] T'de *ṭoprağıyam*
[66] S'de *sühā*

S39a 546 Esmese ^{c}ālemde bir dem rūzigār
Cünbüş itmez zerrece hergiz ġubār

547 Bī-zübān ^{c}ālemde güftār eylemez
Bī-ḳadem bir kimse reftār eylemez

548 Yazı yazmaz bī-ḳalem hergiz midād
Uçamaz zāġ olmasa iki ḳanad

T14a 549 Pes bu ^{c}ālem ^{c}ālime esbābdur
Bī-sebeb ^{c}ālemde şey nā-yābdur

550 Mekke'de ben bu dimaġ-ı ḫuşkile
Nice dest uram bu kār-ı müşkile

551 Kim ḥarāretden dimāġum her zamān
Ḳubbe-i ḥammāma dönmişdür hemān

552 Eyle ṭolmışdır ki sevdādan dimāġ
Ṣan devātı pür-siyāhīdür çü zāġ

553 Baḥr u berden söyler olsam ger ḫaber
S39b Raṭb-ı yābisdür kelāmum ser-be-ser

554 Ol-daḫı ola ḫuṣūṣā terk-i dil
Söyledikce oluram her dem ḫacil

555 Her ne deñlü k'olsa bir rengin ḫayāl
Terk-i elfāẓıla gösterem[67] cemāl

556 Likin olsa Fārisī lafẓıla ol
Her kişi dilden anı eyler[68] ḳabūl

557 Belki naẓm-ı sāde olsa daḫı süst
Görinür ol Fārisī dilde dürüst

558 Hem daḫı āyīne-pāk olmaḳ gerek
Gün gibi dil tāb-nāk olmaḳ gerek

559 Āfitāba ger ḥicāb olsa ḥicāb
Ẓerrece olmaz dıraḫşān āfitāb

---

67 S'de *göstermez*

68 S'de *Her kişi eyler anı dilden*

T14b 560 Āyineñde ger ġubār olsa yā pas
Anda ṣūret virmez aṣlā in^{c}ikās

S40a 561 Āyinem muġber[69] ġubārumdan benim
Dil-şikeste inkisārumdan benim

562 Döne döne gerd-i bād-ı ġam beni
Yirlere çalmış-durur muḥkem beni

563 Sen didügüñe ferāġ-ı dil gerek
Cümle-i esbāb hem kāmil gerek

564 Zerrece yoḳdur ferāġ-ı ḫāṭırım
Gerçi-kim bī-ġam görünür ẓāhirim

565 Ben ġarīḳ ü baḥr-ı ġamm u miḥnetem
Daḫı ender-ḥayret ender-ḥayretem

566 Gözüm açmaġa mecālim yoḳ benim
Hem dehān açmaġa ḥālim yoḳ benim

567 Çün dehānım açmaġa yoḳdur mecāl
Ḳa^{c}r-ı[70] deryāda ne mümkin ḳīl u ḳāl

568 Hem ferāġ-ı ḫāṭıra vaḥdet gerek
S40a Genc-i pür-genc içre dil-ḫalvet gerek

569 Şimdi vaḥdetden naṣībim yoḳ benim
Keṣrete düşdüm i^{c}yālim çoḳ benim

570 Çün beni devrān i^{c}yāl-mend eyledi
Dest ü pāyumu i^{c}yal-bend eyledi

T15a 571 Ḳayd-ı evlād-ı żu^{c}af-ı müstemend
Boynuma daḳdı kemend ender-kemend

572 Ḳalmadı deprenmege hergiz mecāl
Merd olur mı bendile āsūde ḥāl

573 Evvelā dördidi[71] ṣoñra oldı beş
Bişiken bir daḫı oldı oldı şeş

---

69 T'de *muġbir*

70 S'de *ḳaṣr-ı*

71 S'de *dört idi*

574 Bilmezem dahı neler ṭoğar neler
Ol bilir duhter mi ṭoğar[72] yā piser

575 Çünki şeş oldı bu evlādım benim
İrdi heft eflāke feryādım benim

S41a 576 Bu şeşiñ dahı ḫuṣūṣā beşi ḳız
Derdimi beşile fikr it iy ᶜazīz

577 Şol kişiniñ-ki ola bir duḫteri
Yoḳdur ol şāḫṣıñ felekde aḫteri

578 Şol kişi kim doğdı anuñ bir ḳızı
Doğdığı dem düşdi anıñ yıldızı

579 Her ne deñlü ilde ucuzluḳ ola[73]
Ḳızı olana cihān ḳızlıḳ ola

580 Mekke'de ola ḫuṣūṣā ol da hem
Var ḳıyās eyle ne yüzdendir elem

581 Mekke ḳızlıḳ ḫāne ḳızlıḳ aḳça ḳız
Bir yire cemᶜ oldı ḳızlıḳlar aᶜzīz

T15b 582 Şeş cihātı[74] baña teng itdi bu şeş
Heft eflākı neheng itdi bu şeş

583 Fikr-i şeş evlādıla beş vaḳit namāz
S41b Degmez ol dergāh-ı Ḥaḳda beş piyāz[75]

584 Fikr-i şeş evlādıla yidi ṭavāf
Degmez ol şeş pula el-ḥaḳ bī-ḫilāf

585 Fikr-i şeş evlādıla ger olsa ḥacc
Ḥacc degil ol belki ser-tā-ser ḫarāc

586 Bunlara kisve gerek ṣayf u şitā
Ger bulunmazsa oḳurlar *hel-etā*[76]

587 Hem dahı nafḳa gerek leyl ü nehār
Olmasa bu şeş ider çeşmüm çehār

---

72 S'de *doğar*
73 S'de *olur*
74 S'de *cihānı*
75 S'de *niyāz*
76 Kur'ān-ı Kerim, ed-Dehr Sūresi 1, *"Hayır öyle değil!"*

588 Ḫaṣṣa bir gün hafta ay u yıl degil
Silsiledir kesmege ḳābil degil

589 Muttaṣıl her gün gerek her gün gerek
Ṭurfe bu günden güne efzūn gerek

590 Ḫaṣṣa k'ola ol daḫı boynumda farż
Ger bulunmazısa olur farż ḳarż

S42a 591 Ḳarż hem bulunsa ḫoş ni^{c}met-durur
Soñı ḫayr ola o dem furṣat-durur

592 Vāy aña kim deynile ola ma^{c}aş
Ḥāṣıl olur ol ma^{c}āşdan irti^{c}āş

T16a 593 Deynile alsam eger bir pāre nān
Leẕẕet almaz ẕerre andan cism ü cān

594 Her ḳaçan-kim deynile alsam eti
Şekkerile bişse olmaz leẕẕeti

595 Ṣu içersem deynile zehr-āb olur
Şerbet-i şīrīn heme ḫūn-āb olur

596 Mā-ḥaṣal deynile yiyen zehr olur
Ḳūt olmaz belki cümle ḳahr olur

597 Kimseler ^{c}ālemde medyūn olmasun
Ḥüzn-i dāyin[77] birle maḥzūn olmasun

598 Ḳulların yārabbi medyūn eyleme
S42b Deynile dānāları dūn eyleme

599 Ḳıl edā iḥsān idüp deynim benim
Deynile ṣulḥ eyle mā-beynim benim

600 Deyn elinden al giryebānım benim
İtmeden ṣad pāre dāmānım benim

601 Cümle deyniñdir bu ġavġalar baña
Uzun uzaḳ[78] bunca sevdālar baña

---

77 S'de *Deyyān (Allah)*

78 S'de *uzun*

602 Ḥüsni'l-izām ez ṭarīḳ-i ^{c}ārifān
Çün ḥākim ü feylosof-ı kāmurān[79]

603 Çünki aña itdim heme ^{c}öẕrüm beyān
Cümle aḥvālim aña oldı a^{c}yān

T16b 604 Didi-kim her ^{c}öẕrüñi itdim ḳabūl
Mā-yubālī ġam degil olma melūl

605 Līk bu ^{c}öẕre cevābum var benüm
Bu cevābımda ṣavābım var benim

S43a 606 Durduġuñ yir çünki Bābu'llahdur
Her ġamıñ def^c idici Allah'dır

607 Görinür gerçi beliyyātı anuñ
Çoḳdur elṭāf-ı ḫafiyyātı anuñ

608 Cümle ^{c}usruñ āḫiri yüsret-durur
Āḫiri her fürḳatiñ vuṣlat-durur

609 Faḳr-ı fāḳa enbiyā evṣāfıdur
Ṣūf-i ḫırḳa aṣfiyā evṣāfıdur

610 Merd odur ke'l-faḳru faḫri diye ol
Nite kim faḫr eyleyüp didi Resūl

611 Faḳrıla işledi işin ulular
Faḳrıla irişdi maḳṣūda bular

612 Def^c olur ṣabrıla envā^c-ı ḫarāc
Didiler eṣ ṣabr u miftāḥü'l-ferec

613 Ehl-i ṣabr ol-kim *yuḥibbü'ṣ-ṣābirīn*[80]
S43b Ehl-i şükr ol-kim yuḥibbü'ş-şākirīn

614 Çoḳ-durur Kur'ān'da ṣabruñ āyeti
Pür olupdur lafẓ ṣabrıñ ġāyeti

T17a 615 Bir eyilikdir bu ṣabrıñ āḫiri
Añlamaz bu eyligi biñde biri

616 Gerçi-kim ṣabrıñ acıdır şīvesi
Līk şīrindir be-ġāyet mīvesi

---

79 S'de *"Çün ḥikem-i feyleson-ı kārdān"*

80 Kur'ān-ı Kerīm, Āl-i İmrān Sūresi 146, *"Allah sabredenleri sever."*

617 Atalar kim dürr-i meknūn didiler
Ṣabrı başı ṣarı altun didiler

618 Varıken luṭf u kerīm ü lā-yezāl
Bu maḥalde añma evlād u ^{c}ıyāl

619 Anlarıñ çünkim Ḫudādır ḫālıḳı
Yine Ḫālıḳdır olarıñ rāzıḳı

620 Sen çıḳar dilden bularıñ ġuṣṣasın
Hem ferāmūş it ser-ā-ser ḳıṣṣasın[81]

S44a 621 Şüphesiz evlād-ı ḫod hep fitnedir
Bunlara fitne dimek fikr it nedir

622 Sen ḳo evlādı yüri kāruñı gör[82]
Geçmedin bāzār bāzāruñı gör[83]

623 Baḳma evlād u ^{c}ıyāle el-ḥaẕer
Merdiseñ kārıñda şām u seḥer

624 Ḳalb-i tevcih it cenāb-ı ^{c}izzete
Cānıla dilden yüzüñ ṭut ḥażrete

625 Derd ü dilden Ḫālıḳa eyle niyāz[84]
Kārı teslīm it be-dest-i kār-sāz

T17b 626 Ḳalbiñi pāk eyle aġ u ḳaradan
Ḥaḳḳa tevfīḳ eyle sen çıḳ aradan

627 Luṭfıla di ḫāmeye yaz yā ḳalem
Sensin aḫbār-ı ^{c}ulūm içre ^{c}alem

628 Sen hemān eyle temāşā ḥikmeti
S44b Ḥikmeti vü ^{c}ibreti vü ḳudreti

629 Her nefes feyyāżdan feyż it ṭaleb
Ki ṣaḳın sen çekmegil hergiz ta^{c}ab

630 Fāyiż ü feyż ü riyāż-ı dil odur
Luṭfıla ḥallāl-i her müşkül odur

---

81 T'de *ḳuṣṣasın*
82 S'de *kāruñda ol*
83 S'de *bāzāruñda ol*
84 S'de *"Derdliden eyle hem nāz u niyāz"*

631 Bu şiʿr-i feyż-i ilāhīdir heme
Vāridātı pādişāhīdir heme

632 Şöyle kim feyż olmasa Feyyāżdan
Noḳṭa gelmez ḫāṭıra āʿrāżdan

633 Münḳaṭıʿ olsa vürūd-ı vāridāt
Tār olur cümle ḥavās u şeş cihāt

634 Mülhimüñ ser cümle ilhamıdur ol
Münʿimüñ luṭfıla inʿāmıdır ol

635 Ḳulına Ḥaḳdan ʿināyetdir heme
Līk ḳulıñdan kerāmetdir heme

S45a 636 Anuñıçun didi pes Mollā-yı Rūm
O şeh-i keşşāf-ı üstād-ı[85] ʿulūm

T18a 637 Ez kerāmet-i bülend-i evliyā
Evvelā şiʿrest ü āḫir kīmiyā

638 Līk ber ḳallāb mebġūżest ü saḫt
Zan kez u şod kāsid o rā fıḳd u raḫt

639 Didi hem ʿaṭṭār u sūḳ maʿrifet
Hem zübān-ı murġ-ı bāġ mekremet

640 Şāʿir-i cüzast ez-peyġamberi
Cāhilāneş küfür ḫvāned ez-heri

641 ʿArş u şerʿ u şiʿr ü bā hem ḫvāste est
Her dü ʿālem zīnü ḥarf ārāste est

642 Ḥüccetü'l-İslām Ġazzālī didi
Söz yirine şir ü şekkerler yidi

643 Kūr u kūrān-ı gürūh-ı zeblihān
S45b Bā-hezār teşniʿ-i ṣad ṭaʿne rūnān

644 Şiʿr goftenrā ḥarāmī pendāştend
İstimāʿeş hem ḥarām ingāştend

645 Şiʿr goften ü şiniden nīst ü bed
Her ki bed gūyed beher dü bed küned

---

85 S'de *estār-ı*

646 Varısa ger ẕerre idrākūñ senūñ
Bī-ġubār āyīne-i pākūñ senūñ

647 Fehm iderseñ ya^{c}nī aġı ḳaradan
Añladıñsa sen-daḫı bu aradan

T18b 648 Siḥr-i sāḥirden şa^{c}ir-i şi^{c}rden
Şi^{c}r-i şā^{c}irden şā^{c}iri şi^{c}rden

649 Rūtbe-i şi^{c}ri beyān itdim[86] saña
Rif^{c}at-i şi^{c}ri ^{c}ayān itdim[87] saña

650 Seb^{c}a āvizān-ı miydān-ı seḫun[88]
Cevher-i rizān-ı ^{c}ummān seḫun

S46a 651 Cūmle inkār-ı nübüvvet itdiler
Aḥmede Kur'ān'ı nisbet itdiler

652 Ya^{c}nī şā^{c}irdir Muḥammed didiler
Belki sāḥirdir Muḥammed didiler

653 Ser-be-ser Kur'ān'ı şi^{c}r añladılar
Hem daḫı şi^{c}r içre siḥr añladılar

654 Olsa idi ger şi^{c}rden yik kelām
Ol-durur dirlerdi Kur'ān'ı tamām

Ve mā ^{c}allemnāhū'ş-şı^{c}re ve mā yenbaġī lehu in hüve illā ẕikrün ve Kur'ān'ün mübiynün[89]

655 Baḥr-ı feyżüñ bu şi^{c}r emvācıdur
Dürr-i dil ġavāṣınıñ iḫrācıdur

656 Dürretü't-tāc olsa lāyıḳ dürleri
Baḥr-ı feyżüñ nūrıdur her gevheri

657 ^{c}Ayn-ı şi^{c}riñ feyżidir ser çeşmesi
S46b Ḥavż-ı rıżvān çeşmesinüñ eşmesi

---

86 S'de *idem*

87 S'de *idem*

88 Bu kelime T nüshasında sürekli *seḫun*, S nüshasında ise *süḫan* biçiminde yazılmıştır.

89 Kur'ān-ı Kerīm, Yasin Sūresi 69: "*Biz O'na (Rasūllullāh'a) şiir öğretmedik. Bu O'na layık da değildir. O'na vahyolunan söz, ancak öğüt ve Kur'ān-ı Mübīn'dir.*"

T19a 658 **Gülsitān**-ı ravża ^{c}irfāndur şi^{c}r
Bū sitān-ı feyż-i Yezdāndır şi^{c}r[90]

659 **Şīvesidür** ^{c}ālim ü ġaybıñ şi^{c}r
Mīvesidür bāġ-ı bī ^{c}aybıñ şi^{c}r

660 **Żulmet içre** āb-ı ḥayvāndur şi^{c}r
Anuñ **içün** sırr-ı pinhāndur şi^{c}r

661 **Dürleridür** lücce-i endīşeniñ
Ḥasret**idür** sāḥir-i ṣad pīşeniñ

662 ^{c}Arş-ı **pāy**-ı şer^{c}i çün idindi tāc
Naḳd-i evvel[91] tācıla buldı revāc

663 Pāy-ı ^{c}arşı şi^{c}r idindi tāc-ı ser
Başı ^{c}arşa irdi oldı mu^{c}teber

664 Sen-ki bu ferşiñ ġubārısın bugün
Pā-yı ^{c}arşıñ ḫāk-sārısın bugün

S47a 665 ^{c}Arş u ferşe ḳalbile eyle naẓar
Ki olsın şer^c-i şerīfle mu^{c}teber

666 Dur yuḳarı merdiseñ meydāna gel
Seyr-i Yezdān gibi hem merdāne gel

667 Sen de bu vīrānda ṣāḥib-gencsin
Cevherīler içre gevher-sencsin[92]

668 Görelim ki kis ü kānuñda[93] ne var
Bilelim dār u dükānuñda ne var

T19b 669 Her ne-kim dercise dürcüñde çıḳar
Her ne-kim ḫarcısa ḫurcuñda çıḳar

670 Her ne varısa ^{c}ayān it cevheriñ[94]
Cevherīler cānıla hep müşteriñ[95]

---

90 Bu beyit S nüshasında bir sonraki beyitle yer değiştirmiştir.
91 S'de *Naḳd-i ^{c}arş ol*
92 T'de *gev sencsin*
93 S'de *kāruñda*
94 S'de *cevheri*
95 S'de *müşterin*

671 Cevherī bilir bahā-yı cevherī
Cevherī olmayan olmaz müşterī

672 Şol güher kim Ka[c]be'dir kānı anuñ
S47b Ceyb-i cāndır dār u dükānı anuñ

673 Müşterīdür cānıla sulṭān aña
Ḥażret-i Sulṭān Süleymān Ḫān aña

674 Cevherī Ka[c]be olısar mu[c]teber
Cān virür hep aña ehl-i baḥr u ber

675 Ehl-i ḳıble aña rağbetler ider
Ehl-i Ka[c]be aña [c]izzetler ider

676 Rağbet itmezse nağam aña zeğal
Rūz u şeb ehl eyler anı der-beğal[96]

677 Gāyetile tuḥfedir ḥüccāca ol
Dürretü't-tāc olsa lāyıḳ tāca ol

678 Der münācāt u niyāz u bende kist
[c]Arż u ḥācāt u ğam-efkende kist

679 İy semī[c]-i nāle-i dem bestegān
V'iy baṣir ü ḥāl-i zārī ḫastegān

T20aS48a 680 Çāre-sāz u derd ü her biçāreyi
Cābir-i Kisr-i dili ṣad pāreyi

681 Nūr-baḫş u dīde-i bīnendegān
Perde-dār u dār-ı ğayb u bende-gān

682 Reh-nümā-yı güm-reh-i tīh-i żalāl
Hādī-i necm-i hüdā ender-leyāl

683 Ez [c]adem peydā güni her cism ü ẕāt
Bī-ḳalem naḳḳāş-ı levḥ-i kāyināt

684 Silsile-bend ḳaṭār-ı mümkināt
Mū-be-mū [c]uḳde-güşā-yı müşkilāt

685 Bī-sütūn dārende-i heft āsumān
Cevher-ārā-yı niṭāḳ-ı keh-keşān

---

96 S'de *"Anı ehl eyler hemīşe der-beğal*

686 Münşi-i dīvān-ı her zībā vü zişt
Fāyiż ü feyż ü riyāż heşt behişt

687 ᶜArş u ferş ü ins ü cān bālā vü pest
S48b Şāhidān-ı ḳudret-i tu her çi hest

688 Ḳudretiñ bī-ḥadd ü luṭfuñ bī-girān
Ḳudretiñ ās̱ārıdır her dü cihān

689 Ḳudretüñle oldı bu āb-ı gilim
Ḳudretüñle zindedir cān u dilüm

690 Ḳudretüñ olmasa açmazdım dükān
Ḳudretiñ olmasa deprenmez zübān

T20b 691 Ḳudretiñle deprenir bu iki dest
Ḳudretiñ olmasa olurdı şikest

692 Destiñe destim olupdur āsitīn
Böyle gördi çeşm-i ᶜaḳl rāst-bīn

693 Āsitīn dāyim tehīdir kārdan
Gül deşirmez āsitīn gülzārdan

694 Cümle kār u bār destiñdir hemīn
Gerçi-kim çoḳ cünbüş eyler āsitīn

S49a 695 Hep senüñdir ḳudret ü cān u tenim
Mā-ḥaṣal ortada nesnem yoḳ benim

696 Bir żaᶜif nā-tüvānem bī-vücūd
Hep senüñdür bu görinen fażl u cūd

697 Kaᶜbe-i kūyuñda ben bir ẕerreyem
Ẕerreden ġayrı daḫı pes ben neyem

698 Nesne bitmez ẕerreden maᶜlūmdur
Tā ki feyżüñden seniñ maḥrūmdur

699 Līk feyżüñden k'ire bir ḳaṭre āb
Aḳa andan cūy-bār-ı bī-ḥisāb

700 Her biri ṣad kişveri sīr-āb ide
Çerḫ-i gerdūn aña ṣad dūlāb ide

701 Her biri ola mis̱āl-i selsebīl
Ola bu bāġ-ı cihān içre sebīl

T21a S49b 702 Hem daḫı sāyeñde irse aña tāb
Ṭoğısar ol ẕerreden ṣad āfitāb

703 Her biri ola ḥūrī-i ^{c}ālem-fürūz
Tā başından ola şeb mānend-i rūz

704 Her birisinden bula mihr infi^{c}āl
İnfi^{c}ālinden ire mihre zevāl

705 Sāyeñ irse ẕerreye raḫşān olur
Feyżiñ irse ḳaṭreye ^{c}ummān olur

706 Yā ilāhī feyże sīr-āb it beni
Baḥr-ı feyżiñ içre ġarḳ-āb it beni

707 Feyż-i cūduñ birle ḳudret vir baña
Nā-tüvānem ḳūt u ḳuvvet vir baña

708 Feyżiñ eyler zerr-i ḫāliṣ her şeyi
Ḫoca-ı devrān ider her müflisi

709 Ṭālib-i iksīrem iy feyyāż u dil
Vāṣıl it ben ṭālibi ḳılma ḫacil

S50a 710 Baña feyżiñ birle vir şol cevheri
K'ide mess-i naẓmı ẕerre Ca^{c}ferī

711 Tā o cevherle sözüm altun ola
Ḳıymeti günden güne altun[97] ola

712 Pūte-i dilde anı ḳāl eyleyem
Sikke-i şāhıla ikmāl eyleyem

T21b 713 Cümle-i naḳdim olup kāmil ^{c}ayār
Nām-ı sulṭānıla ola nām-dār

714 Sikke-i sulṭāna çoḳdur iḥtiyāc
Zer ki bī-sikke ola bulmaz revāc

715 Hem daḫı fetḥ it cevāhir kānını
Baña vir dürr-i yetīm ^{c}ummānını

716 Gence irgür tā ki ṣāḥib-genc olam
Gevhere irgür ki gevher-senc olam

---

97 S'de *efzūn*

717 Ma^{c}den-i dürr-i feṣāḥat vir baña
S50b Cevher-i kān-ı belāġat vir baña

718 Kīse kīse baña dürler ḳıl niṣār
Olmasın hergiz birinde inkisār

719 Her birisin luṭfıla nā-süfte vir
Duḫter-i bikr-i seḫun u nā-güfte vir

720 Tā ki virem kişver-i naẓma niẓām
Cem^{c} ola naẓm u niẓām u intiẓām

721 Cevherile zeyn idüp bu kişveri
Her dükān ola dükān-ı cevherī

722 Hemçü ^{c}ummān eyleyem cevher niṣār
Zīr-i pāy-ı şehriyār-ı tāc-dār

723 Neṣr ola yir yir cevāhir ḫākde
Nite k'encüm ḳubbe-i eflākde

T22a 724 Cevher-ile zeyn ola her çār-sū
Seyr ide ^{c}ārifler anı sū-be-sū

S51a 725 Beytler cevherle māla māl olur
Her gören ḥayrān u küng ü lāl olur

726 Rūşen ola şebde çendīn şeb-çerāġ
Şem^{c}-i mehden her kişi bula ferāġ

727 Ger naẓar ḳıla bu şehre şehriyār
Bes-durur şehr ehline bu iftiḫār

728 Tā ḳıyāmet bu şehir ma^{c}mūr ola
Çün Medīne rūz u şeb pür-nūr ola

729 Beyt-i Ma^{c}mūr ola her beyti tamām
Şehri bula şöhreti dārü's-selām

730 Cümle beyti Ka^{c}be-veş bula şeref
Aña iḳbāl ide ḳavm-i her ṭaraf

731 Ḳıble-i erbāb-ı ^{c}irfān ola ol
Ka^{c}be-i aṣḥāb-ı ġufrān ola ol

732 İdeler raġbet o şehr-i ḫāṣ u ^{c}ām
S51b Ḳılalar anı ziyāret ṣubḥ u şām

Tenbih

733 İy Ġubārī ġāfil olma ac gözüñ
Pākdan pākize-ter kıl her sözüñ

T22b 734 Ka^{c}be-veş her beytiñi ma^{c}mūr kıl
Çün Medine şehriñi pür-nūr kıl

735 Zemzem-āsā lafẓuñ eyle pāk u ṣāf
Basṭuñı hem eyle mānend-i muṭāf

736 Hemçü bāb-ı Ka^{c}be muġlāḳ olmasun
Daḫı ḫış u tābıla hem ṭolmasun

737 Müstefid olsunlar andan ḫāṣ u ^{c}ām
Muḫtaṣar olsun k'odur ḫayrü'l-kelām

738 Eyle anı zīb-i bezm-i serverān
Kim göre nā-geh Süleymānī zamān

739 Ṭab^{c}-ı mānend-i melek ṭab^{c}-ı selim
S52a ^{c}Aḳl-ı bi-mānend-i ġāyet müstaḳim

740 Fikr-i mānend-i miyān-ı mūr-i ner
Bel miyān-ı mūrdan bārik-ter

741 Mūr kılsa çeşm-i ^{c}ibretle naẓar
Naẓm ide ṣad mūr-nāme çün güher

742 Pāy-ı mūr üzre o ṭab^{c}-ı dil-pesend
Naẓm ider isterse ṣad terci^{c}-bend

743 Ḳuṭb-ı heft iḳlimiken ol pāk-i nūr
Ṭurfe bu kim menzilidir ḳalb-i mūr

744 Ḳalb-i mūra eylemişdir Ḥaḳḳ naẓar
Oldı anıñçun Süleymān'a maḳar

T23a 745 Ḥaḳ Te^{c}ālā Rūm'ı ma^{c}mūr eylesün
Her medinesini pür-nūr eylesün

746 Āb-rū-yı rub^{c}-ı meskūn Rūm'dur
Me'men ü maḥfūẓ u me'mūn Rūmdur

S52b 747 Rūm'dur her dem yüzüm aġ eyleyen
Rūm'dur dāyim işim ṣaġ eyleyen

748 Fi'l-ḥaḳiḳa vech-i ^{c}ālem Rūm'dur
Her kerāmetle mükerrem Rūm'dur

M32b 749 Rūmdur bu dünyāda dārü's-selām
Ṣānehu'llahü ilā yevmi'l-ḳıyām

750 Vaṣf-ı şāh-ı vaḥdet-i vaḥdet-nişīn
Küst ez ma^{c}dūm u kevneyn-āferin

751 Gel beri iy ḳaṭre-i baḥr-ı ezel
Ḳıl temevvüc hem-çü deryā lem-yezel

752 Hemçü ^{c}ummān gevher işār ol bugün
Çün ṣadef dilden güher-bār ol bugün

753 Şāh-ı milk-i vaḥdet-i vaḥdet-nişīn
Şāhid-i ḫalvet-geh-i ḫalvet-güzin

754 Ḫayme-i bī-çūnda rūz-ı ezel
S53a Bulmayup kendi cemāline bedel

755 Nāẓır u menẓūr ol idi pes hemān
Dü cihān idi nihān-ender-nihān

T23b 756 Nāẓır idi ẕātınıñ mi'rātına
Yoğıdı maẓhar ṣıfāt u ẕātına

757 Mālik ü memlūk u emlāk u melik
Bir idi hergiz yoğıdı ikilik

758 ^{c}Ālem-i ^{c}ilm içredi ^{c}ālem henüz
Bir dem içreydi bu deñli dem henüz

759 Ya^{c}nī ol şāhinşeh-i milk-i ḳıdem
Dikmemişdi daḫı ^{c}arş üzre ^{c}alem

760 Taḫt-ı ḳudret başmamışdı ṭaşra pāy
Olmamışdı daḫı bir ṣırça sarāy

761 Olmamışdı bu oṭaġ-ı nüh ḳıbāb
Yoğıdı ser-ḫayme-i[98] zerrīn ṭınāb

S53b 762 Leşkeridi gerçi-kim ^{c}adden birūn
Lik hergiz yoğıdı ḥadden birūn

---

98 S'de *ser-çeşme-i*

763 İtmemişdi leşkerin ārāste
Ḳılmamışdı milkini pīrāste

764 Şāh u leşker cümle birlikde idi
Leşker oldum özge dirlikde idi

765 Ṭabl-ı şāhī dögmemişdi mehterān
Küs u rıḥlet çalmamışdı kihterān

766 Daḫı ẓarf içreydi mi'rāt-ı cemāl
Hem ġılāf içre idi seyf-i celāl

T24a 767 Yoġıdı dīvān-ḫāne ᶜadl ü dād
Yoġıdı kār-ḫāne-i kevn ü fesād

768 Görmemişidi ḳalem zaḫm u tırāş
Levḥa irmemişdi hem raḫm-ı ḫırāş

769 Çekmemişidi ḳalem bir ṭoġrı ḥarf
S54a Olmamışdı lafẓa hem maᶜnāya ẓarf

770 Resm olunmamışdı aḥkām-ı ḳażā
Naḳş olunmamışdı şekl ü muḳteżā

771 S̱ebt olunmamışdı levḥa "kāf u nūn"
Ṭoġmamışdı hem daḫı şems ü şü'ūn

772 Būd cümle kāyināt ender gümūn
Hemçü mū ender miyān-ı kāf u nūn

773 Baḥr-ı vaḥdet itmemişdi ıżṭırāb
ᶜĀlem eylerdi ᶜadem ḳaṣrında ḫāb

774 Diledi ol şāhid-i milk-i cemāl
Ol şeh-i milk-i kemāl-i lā-yezāl

775 Ḳıla çend āyīne-i ᶜālem-nümā
Her biri mānend-i ḫurşīd-i semā

776 Ola her āyīne içre cilve-ger
Ḳıla bu yüzden cemāline naẓar

S54b 777 Her ṣıfatdan ḫoş tecellī eyleye
Cümle ᶜuşşāḳı tesellī eyleye

T24b 778 İbtidā-yı kār-bār-ı Kird-gār
Kird-i kār kār-gāh-ı her dürer

779 Nā-gehān bād-ı irādet urdı dem
Baḫr-ı vaḥdet eyledi cünbüş o dem

780 Cūş idüp urdı revān mevc üzre mevc
Dürler iḫrāc itdi ol-dem fevc fevc

781 Ya^{c}ni ol şāhinşeh-i milk-i ḳadem
Şevketile dikdi ^{c}arş üzre ^{c}alem

782 Taḫt-ı ḳudret geldi ṭaşra başdı pāy
Naḳş olundı bu ṭoḳuz şırça serāy

783 Ḫoş ḳuruldı bu oṭaġ-ı nüh ḳıbāb
Ber-sereş ser-ḫayme-i zerrīn-ṭanāb

S55a 784 Ṭabl-ı şāhī dögdi ol-dem mihterān
Kūs-ı rıḥlet çaldı ol-dem kihterān

785 İtdi ḳudret leşkerin ārāste
Ḳıldı şevket ^{c}askerin pīrāste

786 Cümle leşker ṭurdı yirlü yirine
Dirlik oldı leşkeriñ her birine

787 Ṭaşraya yüz ṭutdı mi'rāt-ı cemāl
Çıḳdı ḳınından revān seyf ü celāl

788 Ḳurılup dīvān-ḫāne ^{c}adl ü dād
İşledi kār-ḫāne-i kevn-i fesād

T25a 789 Ḫāmeye irdi o dem zaḫm-ı tırāş
Ṣadr-ı levḥa irdi hem zaḫm-ı tırāş[99]

790 İbtidā levḥa yazıldı "kāf u nūn"
Kāf u nūndan ṭoġdı hem şems-i şü'ūn

791 Ya^{c}nī oldı izdivāc-ı "kāf u nūn"
Ṭoġdı andan cümle evlād-ı gümūn

S55b 792 Yazdı levḥ üzre ḳalem çendīn ḥurūf
Ol ḥurūf oldı ma^{c}āniye ẓurūf

793 Resm olundı cümle aḥkām-ı ḳażā
Naḳş olundı anda şekl-i muḳteżā

99 S'd ḫırāş

794 Defter-i ḳānūn u dīvān u ḳader
Ṣabt olundı levḥ üzre ser-be-ser

795 Cā-be-cā oturdı erkān-ı mizāc
Birbiriyle eyleyüp ḫoş-imtizāc

796 Kār-ḫāne kāra geldi kāyināt
Ṭoğdı māderden bu deñlü kāyināt[100]

797 Onsekiz biñ ^{c}ālem īcād eyledi
Mümkinātıñ milkin ābād eyledi

798 Der beyān-ı ḥāl-i irsāl-i rüsül
Ki heme būdend hādī-i sübül

799 Ba^{c}dehū idüp münādīler nidā
S56a O sekiz biñ ^{c}ālemi dutdı ṣadā

T25b 800 Didiler kim iy re^{c}āyā vü sipāh
Bilmiş oluñ birdir emr-i pādişāh

801 K'ide herkes emr-i şāha ittibā^c
Emre hergiz itmeye kimse nizā^c

802 Her kişi emre iṭā^{c}atde ola
Ḳudreti yitdikçe ṭā^{c}atde ola

803 Gönderildi daḫı her ḳavme Resūl
Tā varup ol ḳavmi da^{c}vet ide ol

Ḳale'llāhu Te^{c}ālā velāḳad be^{c}aṣnā fī-külli ümmeti'r-Resūlen eni^{c}budūllahe[101]

804 Her Resūl'üñ var elinde ḥücceti
Tā ḳavī ola anuñla da^{c}veti

805 Da^{c}vetin her kim icābet eyleye
Pādişāh anı żiyāfet eyleye

S55b 806 Eyledi büstān-serāy-ı vaḥdete
Anı ḫoş ġarḳ ide dürlü ni^{c}mete

---

100 S'de *mümkināt*

101 Kur'ān-ı Kerim, Nahl Sūresi 36, *"Celālim hakkı için biz her ümmete 'Allah'a ibādet ve ondan ğayrıya ibādetten kaçının' diye bir peygamber gönderdik."*

807 Geydire aña sa^{c}ādet ḫil^{c}atin
Yidire hem aña cennet ni^{c}metin

808 Ni^{c}met üzre içire āb-ı ḥayāt
Ol kimesne mevtden bula necāt

809 Ol kişi her dem[102] sa^{c}ādetde ola
Rūz u şeb devletde ^{c}izzetde ola

T26a 810 Her ne-kim maḳṣūd idinse bula ol
Ka^{c}be-i maḳṣūda vāṣıl ola ol

Ḳale'llāhu Te^{c}ālā' vemen yutı^{c}ıllāhe ve rasūlehu yüdḫıle cennātin tecrī min taḥtihe'l-enharu ḫalidine fihā ve ẕalike'l fevzü'l-^{c}azīm[103]

811 Emr-i şāha her ki iṭā^{c}at eylemez
S57a Da^{c}vetin hergiz[104] icābet eylemez

812 Boynına anuñ ṭaḳıp zencīrler
Aña ḳavm içre idip teşhīrler

813 Dūzaḫa iltüp zebānīler anı
Tā ebed anda yanar cān u teni

814 Cismi anuñ nārıla yeksān olur
Dem-be-dem işi anuñ efġān olur

815 Kimse olmaz hiç aña feryād-res
Nārdan bulmaz amān ol bir nefes

Ḳale'llahū Te^{c}ālā' ve men ye^{c}ıżallahu ve rasūlehū ve yete^{c}adde ḥudūdehū yūdḫılehu nāran ḫāliden fīhā ve leḥū ^{c}ażabun muhiynün[105]

816 Gel beri iy nefs-i şūm u bed-nihād
Eylegil emr-i İlāha inḳıyād

T26b S57b 817 Hem Resūl'üñ da^{c}vetin eyle ḳabūl
Lā-vuṣūl illā der Aḳdām-ı Resūl

---

102 S'de *dāyim*

103 Kur'ān-ı Kerīm,Nisā Sūresi 13, *"Kim Allah'a ve Resūlüne itāat ederse , Allah, onu altından ırmaklar akan cennetlere koyar, ki onlar orada ebediyen kalacaklardır."*

104 S'de *anuñ*

105 Kur'ān-ı Kerīm, Nisā Sūresi 14, *"Kim de Allah'a ve Resūlüne isyān ederse Allah onu orada ebediyyen kalmak üzere ateşe koyar. Onun için zelīl ve rüsvā edici bir azāb vardır."*

818 Ḳanda kim gitmişdir izin gözlegil
Her ne kim buyurdı anı izlegil[106]

819 Da^{c}vet-i Ḥaḳ'dır ḳabūl eyle ḳabūl
Ka^{c}be-i maḳṣūda istersen̄ vuṣūl

Meṡel

820 Fi'l-meṡel iy nefs-i şūm-ı bī-temīz
Ġāfil ez-aḥvāl-i rūz-ı rüsteḫiz

821 Da^{c}vet itseydi seni ger nā-gehān
Ḥażret-i Sulṭān Süleymān-ı zamān

822 Gönderüp san̄a bir at oġlanını
Belki sekbān başının̄ sekbānını

823 Virse hem destine bir barmaḳ varaḳ
Bir iki söz yazsa keyf mā-ittifaḳ

58a 824 Dise kim gelsün Ġubārī ḫāneme
Ḳonsun ol toz ḳonmayan kāşāneme

825 İdeyim dürlü żiyāfetler an̄a
Geydireyim tāze ḫil^{c}atler an̄a

826 Hem yisin ḫoş şekkerī ni^{c}metleri
Ba^{c}de içsün sükkerī şerbetleri

27a 827 Bi-nihāye ideyim in^{c}ām an̄a
Dürlü dürlü ḳılayım ikrām an̄a

828 An̄a yirden göge iḥsān ideyim
Zerre-i ḫūrşīd-i raḫşān ideyim

829 Līk olsun müddeti bir da^{c}vetin̄
Evveli vü āḫiri bu ni^{c}metin̄

830 İşidip bu da^{c}veti bu ni^{c}meti
58b Cānıla dilden idersin raġbeti

831 Ol at oġlanına sulṭānım diyüp
Ḫayr-maḳdem gel berü cānım diyüp

---

06 S'de *"Her ne kim buyura anı özlegil"*

832 Nice ta[c]ẓīm idecegüñ bilmeyüp
Ḳanḳı yaña gidecegüñ bilmeyüp

833 Nāmeyi öpüp sürüp yüze göze
Bulsañ uçardın o dem toza toza

834 Ḳalmayup bir zerre ḳalbüñde ḳarār
Ḳıl ḳadar daḫı eliñde iḫtiyār

835 Da[c]vet-i şāhı icābet eyleyüp
Cān u dilden aña raġbet eyleyüp

836 Ḳoyup ol-dem barmaġuñ baş üstüne
Dirsin emr-i pādişāh baş üstüne

837 Raḳṣ iderdiñ şād olup çün gird-bād
Ol-dem uçardıñ eger bulsañ ḳanad[107]

T27b S59a 838 Eyle olursın-ki ol-dem şād u mān
İki gözüñden çıḳar iki cihān

839 Yavı ḳılırdıñ ferahdan kendiñi
Göge atarsın revān kendözüñi[108]

840 Bilmez olursın ṣıfāt u ẕātuñı
Unudırsın nefyüñi iṣbātuñı

841 Belki olursın ferahdan hem helāk
Yiriñ eflāk iken[109] olur zīr ü ḫāk

Meṣel-i āḫar

842 Nice şeh ger da[c]vet itse bir gedā
Ol-dem idüp ol gedāya iḳtidā

843 Ḫoş varırsın n'ola da[c]vetdir diyüp
Da[c]vete varmaḳ sünnetdür diyüp

844 İncinür varmaz söz dervīşdür
Ḫāṭırın ḫayr idelim dil-rīşdir

S59b 845 [c]Arż-ı istiġnā idersin ḳālile
Lūta meşġulsın velīkin ḥālile

---

107 Bu beyit S nüshasında üç beyit üste bulunmaktadır.

108 S'de *dil-bendiñi*

109 T'de ve S'de *kiken*

846 Niteki oldı bu ḥikāyet Mekke'de
Başıma geldi bu ḥālet Mekke'de

847 Gör ne yüzden oldı bu ḳıṣṣa baña
Gör nedür bu ḳıṣṣadan ḥiṣṣe baña

T28a 848 Bir gün ehl-i Mekke'den bir āşinā
Göñlüme virdi seḥerden rū-şinā

849 Yaᶜnī çoḳ ᶜarż-ı muḥabbet eyledi
ᶜĀḳıbet beytine daᶜvet eledi

850 Didi kim gel yiyelüm nān u nemek
Dostlarla toz şekerden yigirek

851 Varalım ḫoş n'ola daᶜvetdür diyüp
Daᶜvete varmaḳ sünnetdür diyüp

852 Ṣıdḳıla idüp icābet daᶜveti
S60a Ḫānesinden yaña itdim raġbeti

853 Çünki vardıḳ anuñıla ḫāneye
Nice ḫāne belki bir vīrāneye

854 Gördüm anuñ yoḳ evinde bir ḥaṣır
Ḥaḳ bisāṭın itmiş anuñ ḳurı yir

855 Bir bucaḳda ḫasta yatır ᶜavreti
Bī-ḫod u bī-hūş unutmış ṣıḥḥati

856 Daḫı dörd evlādı var irkek dişi
Her biriniñ girye vü nāle işi

857 Cümle gürās u kesīrden sözleri
Nane çöpine dönüpdür özleri

858 Ol faḳīre bu ne ḥāletdir didüm
Baña bu nice żiyāfetdür didüm

T28b 859 Didi bil bu ḫoş żiyāfetdir saña
Fehm iderseñ dürlü niᶜmetdir saña

S60b 860 Ḥaḳḳa şükr it ki seni ben itmedi
Bu mekānı saña mesken itmedi

861 Nāndan maḳṣūdum işbu āndur
Ṭuzdan maḳṣūd sūz u cāndur

862 **Sūz-ı cānıla bu ān cem^{c}iyyeti**
Ma^{c}nide nān u nemek keyfiyyeti

Faşıl

863 Pes bu ne ḥikmet bu ne ḳudret durur
Bu nice ḥālet bu ne ^{c}ibret-durur

864 Ola maḳbūl da^{c}veti şāh u gedā
Olmaya maḳbūl pes emr ü Ḫuda

865 Ḫaşşa ol da^{c}vetde bir sā^{c}at ola
Da^{c}vet-i sā^{c}at nice ni^{c}met ola

866 Da^{c}vet oldur ki ola ol lā-yezāl
Ni^{c}met oldur ki ola ol bi-zevāl

S61a 867 Ḳanda gitdi ^{c}aḳl u idrākiñ seniñ
Bi-ġubār ayine-i pāküñ senüñ

868 Sini yoḳdan var iden ol pādişāh
Rūz u şeb iḥsānlar iden ol ilāh

T29a 869 Gönderüp saña kitāb-ı müsteṭāb
Ol kitāb içre saña idüp ḫiṭāb

870 Da^{c}vet idüp Aḥmed-i Muḫtār'ıla
İḫtiyār ide seni aḫyārıla

871 Diye kim idüñ icabet da^{c}vetim
Gel teferrüc eyle her dem cennetüm

872 Saña cennetde żiyāfet ideyim
Saña ġāyetde ri^{c}āyet ideyim

873 Gel tenāvül it cinān ni^{c}metlerin
Dem-be-dem nūş it[110] cinān şerbetlerin

874 Sa^{c}y idüp gel gey sa^{c}ādet ḫil^{c}atin
S61b Gör nedir imān-ı İslām devletin

875 Eyle hem āb-ı ḥayātı nūş-ı cān
Bul beḳā bezminde ^{c}ömr-i cavidān

---

110 *S'de eyle*

876 Daḫı her yüzden tecellī ideyim
Cānıña her dem teselli ideyim

877 Çün bu yüzden isteye Allah seni
Da^{c}vet eyleye Rasūlu'llah seni

878 Sen bu da^{c}vetde tekāsül idesin
Sen bu ni^{c}metde teġāfül idesin

879 Seyr idesin sen yabanda serserī
N'ola dirsem ger saña yaban eri

T29b 880 Ḫaṣṣa da^{c}vet ṣāḥibi Allah ola
Daḫı da^{c}vetci Rasūlu'llah ola

881 İmdi ger[111] varısa idrākiñ seniñ
Bī-ġubār āyine-i pākiñ seniñ

S62a 882 Da^{c}vet-i Ḥaḳḳ'ı icābet eylegil
Cān u dilden aña raġbet eylegil

883 Da^{c}vet-i dünyāyı gel terk eylegil
Da^{c}vet-i ^{c}uḳbāya dil berk eylegil

884 Mā-sivāyı ṣafḥa-i dilden ḳazı
Ḳalmasın anda ne noḳṭa ne yazı

885 Gün gibi āyineñi pāk eylegil
Ẓerrede maḳṣūdıñ idrāk eylegil

886 Sefin dürhā-yı baḥr-ı ḫ^{v}ācegān
Ki heme būdend baḥr-ı dür-feşān

887 Gel beri iy ṭālibi bu da^{c}vetiñ
Gel beri v'iy rāġıbı bu ni^{c}metiñ

888 İrmek isterseñ eger bu da^{c}vete
Vuṣlat isterseñ[112] eger bu ni^{c}mete

S62b 889 Cān u dilden ol Ġubārī-veş hemān
Ḫāk-sār-ı rāh-ı pāk-i ḫācegān

890 Kim bulardur bu ṭarīḳiñ rehberi
Belki bihler zümresiniñ bihteri

---

111 S'de *gel*

112 T'de *ister*

T30a 891 Bahr-ı ᶜirfāna bular ġavvāṣdur
Dilleri aṣdāf-ı dürr-i ḫāṣdur

892 Cehdile bunlardır eflāke iren
Bir bir engūr-ı S̱üreyyāyı diren

893 Kīmyānıñ cevheri bunlardadır
Sīmyānıñ rehberi bunlardadır

894 İtseler ḫāk-i siyāha ger naẓar
Olur ol ḫāk-i siyāh ol-dem güher

895 Ẕerrede bunlar görürler āfitāb
Ḳatre içinde hezārān bahr-ı tāb

896 Her serv mūda iderler ṣad şikāf
Noḳta içinde iderler iᶜtikāf

S63a 897 Ṣūret ü siretleri maᶜmūrdur
Āfitāb-ı dilleri pür-nūrdur

898 Keṣret içinde bular vaḥdetdedür
Vaḥdet içinde bular vuṣlatdadur

899 Bunlar eylerler sefer ender-vaṭan
Bunlara ḫalvet olupdur encümen

900 Belki meydān bunlaruñdur bunlaruñ
Küy-ı cevher[113] bunlaruñdur bunlaruñ

901 Ṭālibiseñ gel berü meydāna gel
Yaᶜnī meydān-ı Naḳş-bendāna gel

902 Virmegil her gördügüñ naḳşa göñül
Gül degildür gördügüñ her naḳş-ı gül

T30b 903 Ol Naḳış-bende Naḳış-bend olmaġıl
Naḳş-ı bi-maᶜnāla ṣaḳın ṭolmaġıl

904 Saña kim dir gözi göñli ḳaşa vir
S63b Çün virirsin bāri var naḳḳāşa vir

905 Ṣaḳın ırma göñlüñi naḳḳāşdan
Evle evlerseñ bıñarı başdan

---

113 S'de *gūy-ı çevgān*

906 Naḳş ḳıl naḳḳāş-ı dilde dem-be-dem
Hūş derdem ḳıl naẓar hem ber-ḳadem

907 Hem digil Naḳḳāş pes bāḳī heves
Pes bu olsun fikr ü ẕikri her nefes

908 Tā saña ḫalvet ola her encümen
İdesin her dem sefer ender vaṭan

909 Süften-i dür-hā-yı ᶜummān süḫan
Güften-i esrār-ı meydān-ı süḫan

910 Gel beri gel iy yoġıken var olan
Ḫᵛāb-ı bī-çūndan durup bīdār olan

911 Aç gözüñ benden yaña eyle naẓar
Varısa sende eger nūr-ı baṣar

S64a 912 Hūşıla güftārumı gūş eylegil
Gūşdan āb-ı ḥayāt nūş eylegil

913 Gör neler peydā olur güftārdan
Gör ne ṭoġar Maṭlaᶜ-ı Envār'dan

T31a 914 Gūş-vāra gūş-ı dil güftārdır
Rūḥ u baḫş-ı āb u gil güftārdır

915 Gevher-i baḥr-ı maᶜānīdür seḫun
Rehber-i şehr-i emānīdür seḫun

916 Reh-nümā-yı ceyş-i Mūsā'dır seḫun
Cevher-i enfās-ı ᶜĪsā'dır seḫun

917 Fi'l-ḥaḳīḳa rūḥ-ı ᶜālemdür seḫun
Muᶜciz-i ᶜĪsā bin Meryem'dir seḫun

918 Vaḥy-i baḫş-ı sırr-ı Cebrā'īl'dür
Rūḥ u baḫş u Ṣūr u İsrāfīl'dür

919 Hem-ser ü hem sırr-ı Kurān'dır seḫun
S64b Hem zübān Hüdhüd ü cāndır seḫun

920 ᶜArş-ı āᶜlādan hüveydādur seḫun
Ferşden ṣanma ki peydādır seḫun

921 Fażl u nuṭḳ olmasa ger nevᶜ-i beşer
Cins-i fażlından olurdı bi-ḫaber

922 Nev^{c}-i insāndan kerāmetdir seḫun
Cevher-i cāndur ^{c}alāmetdir seḫun

923 Ādemī olmazdı hergiz ādemī
Olmasa baḥr-ı süḫandan ger demī

924 Zīb-nakş-ı nāme-i tāze rakam
Olmasa olmazdı bu levḥ ü kalem

T31b 925 Dürr-i aṣdāf-ı yemm-i endişedir
Reşk-i cānı sāḥir-i ṣad pişedir

926 Oldı zer nakş-ı seḫunla kām u kār
Kām u kārān içre oldı sikke-dār

S65a 927 Ḫurrem ol ki ola süḫan endişesi
Rūz u şeb nazm-ı cevāhir pişesi

928 Bu meseldir söz güherdir söz güher
Gūş-vāra kıl bu dürr iy püser

929 Her nefes-kim bī-seḫun çekdi livā
Nakd-i ^{c}ömri eyledi bād-ı hevā

930 Her nefes-kim hem dem ü güftārdur
Reşk-i müşg-i nāfe-i Tātārdur

931 Her nefes ki ola anıñ ḥakkı edā
Ol edā olur revān rūḥa ġıdā

932 Ol edā ṣanma kurı efsānedir
Güft ü gūy-ı kām her bīgānedür

933 Her seḫun-kim olmaya ol cāna kūt
Ol seḫundan yeg-durur ṣamt u sükūt

S65b 934 Nokta-i naṭ^{c}ı koma zīr ü zübān
Bī-ġaraż bī-fāyide ki olur ziyān

935 Söz odur kim ola ol siḥr ü ḥelāl
Ola anda niçe rūḥānī ḫayāl

T32a 936 Ḥikmet-āmiz ola hem ^{c}ibret-nümā
^{c}Arş-pervāz ola mānend-i hümā

937 Mebde-i ^{c}ālem heme güftārdur
Menşe-i ^{c}ālem heme güftārdur

938 ^{c}Ālemi ma^{c}mūr iden güftārdur
^{c}Ālemi pür-nūr iden güftārdur

939 Pādişāhum olmasa güftār-ı Ḥaḳ
Sābıḳa levḥa yazılmasa sebaḳ

940 Kim hecelerdi bu ^{c}ibret-nāmeyi
Yā kim oḳurdı bu ḥikmet-nāmeyi

941 Der beyān-ı ḫalḳ ^{c}ālem ez-^{c}adem
^{c}Ālemi-gū būd der ^{c}ilm-i ḳadem

S66a 942 Diñle imdi gel beri güftārumı
Añla bu güftār-ı gevher-bārumı

943 Çün o şāh vaḥdet-i vaḥdet nişān
Diledi-kim ḫalḳ ide iki cihān

944 Ḫālıḳ isminden tecellī eyleye
Cümle maḫlūḳı tesellī eyleye

945 ^{c}Ālemi ketm-i ^{c}ademden var ide
Ḳudret-i pür-ḥikmetin iẓhar ide

946 Cem^{c} idüp "kāf-ile nūnı" didi kün
Nāme-i ṣun^{c}a kün oldı ser seḫun

T32b 947 Ṣādir oldı çün o dem güftār-ı kün
Ẓāhir oldı ol zamān āṣār-ı kün

948 Ez nesīm-i kün ki şod bīkeyf-i kem
Der neyistāni ^{c}adem serzed ḳalem

949 Ḫıẓmete ṭurup revan beste kemer
S66b Her ne hıẓmet varısa didi be-ser

950 Ba^{c}dehū geldi vücūda levḥ-i pāk
Hemçü ḳırtās-ı beyāż u tāb-nāk

951 Ḥaḳ Te^{c}ālā didi kim yaz yā ḳalem
^{c}Ālemi levḥ üstine eyle raḳam

952 Kāyinātı ser-be-ser yazdı tamām
Olmış olacaḳ ilā yevmi'l-ḳıyām

Kale'llahū Te^cālā velā raṭbin ve lā-yābisin illā fī-kitābin mübīnin[114]

953 Bir bulut ḫalḳ eyledi ṣoñra Ḫudā
Ger ṣorarsañ ismini anıñ ᶜAmā

954 Ṣoñra bir cevher yaratdı tāb-dār
Pākden pāk-idi ṣudan āb-dār

955 Ḳıldı heybetle naẓar ol cevhere
Eridi ṣu oldı döndi kevs̱ere

S67b 956 Ḳudretile oldı baḥr-ı bī-girān
Merkeze olup revān dutdı mekān

T33a 957 Çün ṣuyı ḫalḳ eyledi oldı revān
Pes ṣu ardınca hevā-yı bī-gümān

958 Pes hevādan ṣoñra peydā oldı nār
Ol-daḫı dutdı küresinde ḳarār

959 İtdi hem baḥra naẓar baḥr itdi cūş
Ḳaynayup baḥr eyledi cūş u ḫurūş

960 Geldi baḥr üstine kef çıḳdı duḫān
Kaᶜbe yirinde o kef dutdı mekān

961 Ol maḥalde döndi durdı niçe gün
Dönmeden bir laḥẓa bulmadı sükūn

962 Ṣoñra nā-geh ol kef oldı iki şaḳ
Ol ikiden gör ne ḫalḳ itdi o Ḥaḳ

963 Kaᶜbe yirinde biri dutdı medār
S67b Ḫoş Medīne'de biri itdi ḳarār

964 Kaᶜbe yirinde olandan oldı ᶜarż
ᶜĀrıż oldı ᶜarża bunca ṭūl u ᶜarż

T33b 965 Ol kef oldı bu yiriñ sermāyesi
Pes bu kefden oldı ol pāyesi

966 Toḫımı oldı mā-ḥaṣal ᶜarżıñ bu kef
Bu toḫumdan buldı bunca yir şeref

---

114 Kur'ān-ı Kerīm, Enᶜām Sūresi 59, *"Yaş ve kuru hiçbirşey bulunmaz ki, hepsi Kitāb-ı Mübīn'de olmasın"*

967 Beyt-i evvel kim odur ümmü'l-ḳura
Bu kef idi yoğudı ağ u ḳara

967 Der beyān-ı ḫalḳ ^{c}arż-ı pür-ḫużū^{c}
Gü şode der baḥr-ı ḥayret ez-ḫuşū^{c}

968 Diñle imdi nicesi ḫalḳ oldı ^{c}arż
Ṣuya hem ne vechile ġarḳ oldı ^{c}arż

969 Ẓāhir oldı çünki kef āb üstine
Ṣan anuñ ḳuruldı ṭolab üstine

S68a 970 Döne döne devr idüp girdābıla
Raḳṣ idüp ṣad kevne pīç ü tābıla

971 Döndigince dem-be-dem oldı ziyād
Daḫı buldı şıḳletile incimād

972 Līk ḫālī olmadı andan hevā
Belki oldı ol hevā birle sevā

973 Pes hevā virdi o keffe intifāḫ
Ol hevādan buldı vus^{c}atle ferāḫ

974 Hinduvāne gibi oldı ol küri
Oldı bir Ṭūbā müdevver āḫirī

T34a 975 Vara vara büyüyüp oldı şaḳīl
Ṣuya batdı rub^{c}ı anıñ iy Ḫalīl

976 Iżṭırābı līk sākin olmadı
Mevc-i deryādan sükūnet bulmadı

977 Geşti ḫāli-veş oldı bī-ḳarār
S68b Cünbüş itdi durmadı bi-iḫtiyār

978 Ṣoñra çünkim cirm ^{c}arż oldı tamām
Ġarḳ olup nışfı ṣuda dutdı maḳām

979 Yine cünbüşden ferāġat itmedi
Yine żātından o ḫiffet gitmedi

980 Lāzım oldı pes o dem lenger aña
Tā ki cünbüş itmeye ol her yaña

981 Ṭağlar ḫalḳ itdi lenger yirine
Otıra tā kim o gevher yirine

Ḳale'llahū Te^{c}ālā elem nec^{c}ali'l-arża mihāden. Velcibāle evtāden[115]

T34b 982 Ol Ḫudāvend-i zemīn ü āsumān
Ol ḥekīm ü ṣāni^{c} ü her dü cihān

983 Çā-be-cā ^{c}arż üzre kūhsār eyledi
Arża ol kūhsārı mismār eyledi

S69a 984 Ṭağlardan başdı girān oldı zemīn
Ol zamān ḫoş merkezin buldı zemīn

985 Ṭağlardan çünki buldı sıḳleti
Cünbüşin terk itdi gitdi ḫiffeti

986 Baḥra ġarḳ oldı bu sıḳletle zemīn
Rub^{c}ı ḳıldı pes ṣudan ṭaşra hemīn

987 Rub^{c}-ı meskūn kim dinilir pes budur
Mā-^{c}adāsı rub^{c}-ı meskūn heb ṣudur

988 Ger ṣorarsañ sen bu sırrıñ ḥikmetin
İşit imdi ḥikmet-i pür-^{c}ibretin

989 Ḥıfẓ idüp bu rub^{c}-ı me'men eyledi
Cümle ḥayvānāta mesken eyledi

990 Tā ki ḥayvānāt ide anda ma^{c}āş
Ola ḥayvānāt-ı ^{c}arż içün firāş

S69b *Ḳale'llahū Te^{c}ālā inne evvele beytin vużı^{c}a li'n-nāsi le'llezī bi-bekkete mübāreken ve hüden li'l-^{c}ālemīne*[116]

991 Bilmek isterseñ muḥaḳḳaḳ Ka^{c}be'yi
Ḫākdan ḫalḳ eyledi ḥaḳ Ka^{c}be'yi

T35a 992 Muḳteżā-yı ḥikmet-i perverdigār
Bu ki ola Ka^{c}be insāna medār

993 Meyl ide bi't-ṭab^{c} insān Ka^{c}be'ye
Ḳıla istiḳbāl her an Ka^{c}be'ye

---

115 Kur'ān-ı Kerīm, Nebe Sūresi 6-7, *"Biz yeri (size karargah olmak için) yayılmış bir döşek ve dağları (yeri tutan) birer destek yapmadık mı?"*

116 Kur'ān-ı Kerīm, Āl-i İmrān Sūresi 96, *"Gerçek insanların ibādet ve ziyāreti için kurulan mābed, Mekke'deki Beyt'tir ki aynı bereket ve alemler için mahz-ı hidāyettir."*

994 Aṣlına her şey belī māyil durur
Cümle ᶜālem bu söze ḳāyil durur

995 Anuñıçun bu Ġubārī bī-ḫilāf
Gice gündüz Kaᶜbe'yi eyler ṭavāf

996 Çünki ol ṣu ḳaynayup çıḳdı duḫān
Ol düḫāndan ḫalḳ olundı āsumān

Ḳale'llahü Teᶜālā sümme's-tevā ile's-semāi ve hiye düḫānün[117]

S70a 997 Mā-ḥaṣal ᶜarż evvel oldı bī-gümān
Ḫalḳ olundı ṣoñra bu heft asumān

Ḳale'llahü Teᶜālā ḫaleḳa leküm mā fī'lᶜarżı cemiᶜān sümme's-tevā ile's-semā-i fesevvāhünne sebᶜa semāvātin[118]

998 Cümle ᶜarż hem daḫı ᶜarż u semā
Bāḳi her ne varısa beynehümā

999 Altı günde ḫalḳ idüp ol gird-kār
Ṣunᶜıla ketm-i ᶜademden ḳıldı var

1000 Kāra geldi kār-gāh-ı kāyināt
Buldı şeş günde kemālin şeş cihāt

T35b 1001 Ḳādiriken bir nefesde ol İlāh
Düzmege yüz kerre yüz biñ kār-gāh

1002 Ḫalḳa taᶜlīm ü te'ännī itdi ol
Tā ki ḫalḳ olmaya kārında ᶜacūl

S70b *Ḳale'llahü Teᶜālā ḫaleḳa's-semāvāti ve'l-arża ve mā beynehümā fī-sitteti eyyāmin*[119]

1003 Oldı hem yevm[120] ü aḥad bünyād-ı ᶜarż
Yevm-i isneyn oldı ḫoş ābād-ı ᶜarż

---

117 Kur'ān-ı Kerim, Fussilet Sūresi 11, *"Sonra semayı yaratmayı kastetti. Sema ise, bir buhar hālindeydi."*

118 Kur'ān-ı Kerim, Bakara Sūresi 29, *" Yerde ne varsa hepsini sizin için yarattı. Sonra semāya ināyet buyurdu da, onları yedi gök hālinde nizāma koydu."*

119 Kur'ān-ı Kerim, Furkan Sūresi 19, *"O gökleri, yeri ve aralarındakini altı günde halk etti."*

120 S'de *ol hem*

Ḳale'llahū Teᶜālā ḫaleḳa'l-ᶜarża fī-yevmeyni[121]

1004 Ṣoñra tedbīr itdi tedbīr üstine
Ṭağlar ḫalḳ eyledi yir üstine

1005 Gerçi ṭağda tiğ u tārek eyledi
Arż-ı pest idüp mübārek eyledi

1006 Sende ḥāk ol-kim mübārek olasın
Ṭağlardan yüce devlet bulasın

Ḳale'llahū Teᶜālā ve ceᶜale fīhā revāsiye min fevḳıhā ve bāreke fīhā[122]

1007 Baᶜdehū yevm ü s̱elāse erbaᶜā
Ehl-i ᶜarżın ḳūtın itdi müntehā

Ḳale'llahū Teᶜālā ve ḳaddere fīhā aḳvātehā fī-erbeᶜati eyyāmin[123]

T36aS71a 1008 Arżı ḳıldı ibtidā ferş ü firāş
Ṣoñra ḳıldı ᶜarżda ḳūt u maᶜāş

1009 Tā ki ola muġtenem leyl ü nehār
Ademi vü murġ u māh-ı mūr u mār

1010 Her biriñ rızḳın taḳdīr eyledi
Levḥ-i maḥfūẓ üzre taḥrir eyledi

1011 Dürlü niᶜmetler yaratdı bi-girān
Sū-be-sū ırmağlar ḳıldı revān

1012 Eyledi ṭağ üstüni luṭfıla ṭağ[124]
Niᶜmetile ṭoldı cümle bāğ u rāğ

1013 Bāğa döndi ırmağlarıla ṭağlar
1Cā-be-cā döndi behişte bağlar

1014 Bāğlar ḫalḳ eyledi Cennet misāl
Bāğlar içre revān āb-ı zülāl

---

121 Kur'ān-ı Kerīm, Fussilet Sūresi 9, *"Arzı iki günde yarattı"*

122 Kur'ān-ı Kerīm, Fussilet Sūresi 10, *"O yeryüzünde yüksek (sâbit) dağlar yarattı."*

123 Kur'ān-ı Kerīm, Fussilet Sūresi 10, *"Soranlar için bunları tam dört gün içinde tamamladı."*

124 S'de *bāğ*

S71b 1015 Bāġıçe ḫalḳ itdi eşcār eyledi
Her şecer altında enhār eyledi

T36b 1016 Bāġçeler şan cennet-i dīdārdır
Sū-yı tecrīᶜ tahtehe'l-enhārdur

1017 Arż-ı gülzāru gülüstān eyledi
Hem bahāristān u büstān eyledi

1018 Mezraᶜa ḳıldı nebātāt eyledi
Her nebāt üzre ḥubūbāt eyledi

1019 Eyledi milk ü nebātı pür-s̱emer
Niᶜmete ġarḳ oldı ehl-i baḥr u ber

1020 Der beyān-ı ḫalḳ her vaḥş ṭuyūr
Kū-çe-kū büzürg heme ez mār u mūr

1021 Ṣoñra ol perverdigār-ı kāyināt
Virdi bu yüzden daḫı dehre[125] ḥayāt

1022 ᶜĀlem-i ḥayvānı iḥyā eyledi
S72a Arżı ḥayvānāta me'vā eyledi

1023 Ser-be-ser rū-yı zemīn ṭoldı devāb
Her biri bir şekl-i bī-ḥad bī-ḥisāb

1024 Buldılar tenhā bu bāġ-ı ḫurremi
Dutdılar ādemden evvel ᶜālemi

1025 Bilmediler ki ādem içündür heme
Belki ᶜālem oldı bāᶜiṣ ᶜāleme

Ḳale'n-nebiyyi ᶜāleyhi's-selām ḫalaḳa'l-ᶜālemi li'l-insāni ve ḫalaḳa'l-insāne linefsihi

T37a 1026 Ḫoş kemālin buldı aḥvāl-i zemīn
Zī kemāl-i ṣunᶜi Rabbi'l-ᶜalemin[126]

1027 Çünki buldı bu zemīn cels ü celīs
Oldı bünyād semā yevmü'l-ḫamīs

1028 Ḳudreti gör bu yidi çerḫ ü berin
Cümle bir günde tamām oldı hemīn

---

125 S'de *her*

126 S nüshasında bu beyit bir sonraki beyit ile yer değiştirmiştir.

S72b 1029 Bu yidi eflāk ü pāk ü ^{c}āliyāt
Her biri oldı muḥīṭ-i sāfilāt

1030 Gökleri yir üzre dūlāb eyledi
Būstān-ı ^{c}arżı sir-āb eyledi

1031 Çün ḳuruldı bu devālib-i semā
Yevm-i cum^{c}a ḫalḳ olundı mā-^{c}adā

Ḳala'lahū Te^{c}ālā' feḳażāhünne seb^{c}a semāvātin fī-yevmeyni[127]

1032 Ḫalḳ olundı ya^{c}nī bu şems ü ḳamer
Her biri buldı żiyā vü nūr u fer

1033 Ḫalḳ olundı ba^{c}dehu cümle nücūm
Ba^{c}żı anuñ sa^{c}d u ba^{c}żı naḥs-ı şūm

1034 Ba^{c}żı seyyāre vü ba^{c}żı s̱ābitāt
Hep sitārem gibi ammā bī-bis̱āt

1035 Virdi zīnet göge bu şems-i ḳamer
S73a Cā-be-cā ṣaldı kevākib nūr u fer

T37b 1036 Fi'lmes̱el deryā felek encüm dürer
İki şaḳ olmış ṣadef şems ü ḳamer

1037 Ḫalḳ olundı ba^{c}dehu cümle melek
Ser-be-ser ṭoldı meleklerle felek

1038 Her biri ṭurdı revān bir ḫızmete
^{c}İzzet idüp ol Cenāb'ı ^{c}izzete

1039 Ḫalḳ olundı ṣoñra cümle[128] ḳavm ü cān
Ṭoldı ḳavm ü cānıla ṣaḥn-ı cihān

1040 Nūrdan oldı melekler ber-^{c}ömür
Ḫalḳ olundı cān min *nāri's-semūn*[129]

---

127 Kur^{c}ān-i Kerim, Fussılat Sūresi 12, "*Bu sūretle iki günde yedi göğün yaratılışını tamamladı.*"

128 Bu kelime T nüshasında yoktur.

129 Kur^{c}ān-i Kerim, Hicr Sūresi 27

Ḳale'llahū Te^{c}ālā ve'l-cānne ḫaleḳnāhu min ḳabl ü min nāri's-semūmi[130]

1041 İttiler bunlar teḳaddüm ādeme
Geldiler ādemden evvel ^{c}āleme

S73b
1042 Eylediler yir yüzinde çoḳ fesād
Dökdiler ḳan yıḳdılar niçe bilād

1043 Ṣoñra yevm ü cum^{c}anıñ ṣoñ sā^{c}ati
Ḥākden ḫalḳ oldı ādem ḥażreti

1044 Ḳara ṭoprağıken ādem oldı ol
Hep meleklerden mükerrem oldı ol

1045 Başına geydi kerāmet tācını
Buldı ^{c}izzet birle ol mi^{c}rācını

T38a
1046 Ādeme olsun ṣalāt u hem selām
Rūz u şeb bizden ilā yevmi'l-ḳıyām

1047 Didiler sā^{c}at o sā^{c}atde ḳoyar
Ya^{c}ni kim ol vaḳit-ki ḫalḳ üzre ḳoyar

1048 Ol zamān ḳopdı ḳıyāmet ādeme
Kim ḳadem başdı gelüp bu ^{c}āleme

1049 Pes bu dünyā iki sā^{c}atdir heme
S74a
İkisi daḫı ḳıyāmetdir heme

1050 Doğduğuñ ḥinile öldügün zamān
Evvel ü āḫir budur ^{c}ömrüñ hemān

1051 Nitekim naṣb oldı ^{c}azli birle ma^c
Her ne deñli k'olsa vaḳti müttesa^c

1052 Ba^{c}żılar ḫod ^{c}azli evvel gördiler
Naṣbı anuñçun şehirden sürdüler

1053 Mā-^{c}adā-yı ġamzeñi[131] yoḳ ṣaydılar
Añlamayan kişiler çoḳ ṣaydılar

1054 Vardan ^{c}add itdiler anlar yoğı
İtmediler fehm olar azı çoğı

---

130 Kur^{c}ān-ı Kerīm, Hicr Sūresi 27, *"Cânnı (cinlerin babasını) da, ondan önce dumansız ateşten yarattık."*

131 S'de *^{c}ömrüñi*

1055 Der beyān-ı keşret-i rūy-ı zemīn
Ki şode ez ṣāni^c Rabbi'l-^{c}ālemīn

1056 Ādemi ḫalḳ itdi çün perverdigār
Ṭoldı evlādıla her şehr ü diyār

T38bS74 1057 Ba^{c}de Ye'cüc ü Me^{c}cüc oldı ḫalḳ
Fırḳa fırḳa yir yüzine ṭoldı ḫalḳ

1058 Ṭoldı maḫlūḳātıla her baḥr u ber
Oldı pür-şehr-i beyābān[132] kūh u der

1059 ^{c}Ālemi ṭutdı vüḥūşıla ṭuyūr
Yir yüzin ṭutdı sibā^c-ı mār u mūr

1060 Oldılar bāda süvar perrendeler
Çeyre cāri oldı[lar] çerrendeler[133]

1061 Ḫalḳıla ṭoldı zemīn ü āsumān
Güm güm ötdi[134] ḳubbe-i kevn ü mekān

1062 Sū-be-sū dutdı zemīni Zemzeme
Kū-be-kū dutdı demini dem deme

M41b 1063 Ol Ḫudā-yı Ḫālıḳ u kevn ü mekān
Ol ilāh u Ṣāni^{c}i her dü cihān

1064 Eyledi bu ^{c}ālemi ārāste
S75a Ser-be-ser ārāste pīrāste

1065 Ẓāhir oldı maẓhar-ı nūr u cemāl
Bāhir oldı maẓhar-ı ḳahr u celāl

1066 Geldi erbāb-ı sa^{c}ādet fevc fevc
Geldi aṣḥāb-ı şeḳāvet mevc mevc

1067 Çār erkān u se cevher dü cihān
Penç ḥıbs ü şeş cihet heft āsumān

T39a 1068 Kişt peydā īn heme yek Ḫudā
Ḥaşr[135] derdā şodend ez yek Ḫudā

---

132 S'de *beyābāna*
133 S'de *çevvendeler*
134 S'de *oldı*
135 S'de *ḥasretā*

1069 Çār erkāndan ḳuruldı çār sū
Sūḳiyān geçdi dükāna sū-be-sū

1070 Düzdi ḫoş herbir kişi bir kār-gāh
Ṭutdı herbir rāh-rev bir dürlü rāh

1071 Der beyān-ı ḥāl-i şāh an cihān
Būde her yik kāmbeyn ü kāmurān

S75b 1072 Geçdi herbir şeh ḥükūmet taḫtına
Eyledi lāyıḳ olanı baḫtına

1073 Kimisi ^{c}adl eyleyüp dād eyledi
Milkini ^{c}adlile ābād eyledi

1074 Kimi milkin ẓulmile itdi ḫarāb
Salṭanatdan olmadı ol kām-yāb

1075 Kimi oldı ^{c}adlile nūş-ı revān
^{c}Adl ü dādıla ḳodı nām u nişān

1076 Kimi Timur Leng gibi ḳalb-i seng
Oldı rāh-ı ^{c}adl ü dād içinde leng

1077 İstiḳāmet üzre reftār itmedi
Ṭoğrı yolı terk idüp ^{c}ār itmedi

1078 Kimi oldı ^{c}adlile şāh-ı cihān
Oldı devrinde ri^{c}āyet kāmurān

T39b 1079 Bende oldı aña niçe pādişāh
S76a Ser-fürū itdi niçe ṣaḥib-külāh

1080 Virdi niçe bendeye taḫtıla tāc
Aldı niçe şāhdan bāc u ḫarāc

1081 Ger ṣorarsañ kimdir ol şāh-ı cihān
Ḥażret-i Sulṭān Süleymān-ı zamān

1082 Ḫādim ü her dü ḥarem maḫdūm u gil
Maẓhar-ı envār-ı sulṭān-ı Resil

1083 Fātiḥ ü fetḥ-i Belgırad u Rodos
Ḳali^c-i ḳala^c-i Buṭūn Engürüs

1084 Niçe bunlar gibi ṣad şehr ü ḳıla^c
Ḫ^{v}āh u nā-ḫ^{v}āh eylediler ittibā^c

1085 Milki efrence irip tiri anuñ
Ṣaldı pertev berḳ-i şimşiri anuñ

1086 Ẓulmet-i küfri miṣāl-i āfitāb
Ref^{c} idüp virdi cihāna ferr ü tāb

S76b 1087 Dār-ı küfri dār-ı İslām eyledi
Ġayret-i İslāmı itmām eyledi

1088 Aldı taḫt u raḫtını sürḫ u seriñ
Päyimāl itdi serin ṣad serveriñ

1089 Taḫt-ı ẓıllında cihān āsūde ḥāl
İrmesün şems-i vücūdına zevāl

T40a 1090 Pertevinden rūşen olsun şeş cihāt
S̱ābit olsun ẕātı hemçün s̱ābitāt

1091 Der beyān-ı ^{c}ālimān u fāżılān
Der beyān-ı ^{c}ārifān u kāmilān

1092 ^{c}Āmil oldı müftiler fetvāyıla
Ehl-i taḳvādan olan taḳvāyıla

1093 Oldı herbir ḳadı zeyn-i maḥkeme
Ḥākim oldı da^{c}vi-i müstaḥkeme

S77a 1094 Eyledi herbir müderris ders-i ^{c}ām
Fıḳh u tefsīr ü ḥadis̱ ü hem kelām

1095 ^{c}Ālimān ^{c}ilmile ^{c}āmil oldılar
Bildiler noḳṣan-ı kāmil oldılar

1096 Zāhidān zühdile zāhid oldılar
^{c}Ābidān cümle mücāhid oldılar

1097 ^{c}Āşıḳān ^{c}ışḳıla ^{c}āşıḳ oldılar
Ṣādıḳān ṣıdḳıla ṣādıḳ oldılar

1098 ^{c}Ārifān ġarḳ oldı ^{c}irfān baḥrına
Nitekim ġavvāṣ-ı ^{c}ummān baḥrına

1099 Hūş-ı dārān oldı hūşyār u ḫamūş
Gūş-dārān gūşelerde oldı gūş

1100 ^{c}Āḳılān her şeye urdılar ^{c}ıḳāl
Eylediler ẕerreden şemse intiḳāl

T40b 1101 Baḳdılar her şeye ^{c}ibret gözile
Gördiler eşyāyı ḥikmet gözile

S77b 1102 Zerrede mihr-i dıraḫşān gördiler
Ḳaṭrede ṣad baḥr-ı ^{c}ummān gördiler

1103 ^{c}Arş-ı ā^{c}lāyı göñülde[136] buldılar
Ka^{c}be-i ^{c}ulyāyı dilde buldılar

1104 Her ḫarāba Beyt-i Ma^{c}mūr didiler
Beyt-i Ma^{c}mūr'a heme nūr didiler

1105 Mescid-i Aḳṣā bilüp her mescidi
Ma^{c}bed-i ā^{c}lā bilüp her ma^{c}bedi

1106 Ḫoş ḫaber-dār oldılar esrārdan
Her biri vazgeçdi istiḫbārdan

1107 Der beyān-ı vaṣf-ı ḥāl-i ġāfilān
Ki şodend ḥayrān u sekrān der cihān

1108 Ġāfilān geyüp libās-ı ġafleti
Ṣandılar keṣret içinde vaḥdeti

1109 Düşdiler ġafletle baḥr-ı keṣrete
S78a Başmadılar pā-kenār-ı vaḥdete

1110 Çāha düşdi ba^{c}żı meyl-i cāhile
Yār u yoldaş olduġıçun cāhile

1111 Bilmedi-kim manṣıb-ı manṣūbadır
Neylesün miskīn gözi maḥcūbadur

T41a 1112 Zilleti derdā ki ^{c}izzet ṣandı ol
Nikbeti ḥayfā[137] ki devlet ṣandı ol

1113 Bilmedi cāhil ẓarāfet gūşesin
Ṭutmadı bir zerre ^{c}irfān tūşesin

1114 Başına aldı cihan hengāmesin
Pāyimāl itdi sa^{c}ādet nāmesin

---

136 T'de *göñelde*

137 S'de *derdā*

1115 Ger ṣorarsañ baña manṣıbdan ḫaber
Derd-i serdir derd-i serdir derd-i ser

1116 Der beyān-ı vaṣf-ı ḥāl-i ḥāciyān
Ki şodend āgāh ez ḳalb-i cihān

S78b 1117 Ḥāciyān rāh-ı Ḥicāz'a ṭutdı yüz
Hem ḥaḳīḳat hem mecāza ṭutdı yüz

1118 Kaᶜbetullah'a gelip itdi ṭavāf
Eyledi āyīnesin gün gibi ṣāf

1119 Gerçi-kim çekdi belā-yı germ ü serd
ᶜĀḳıbet irdi murāda oldı merd

1120 Merdiseñ dur sen-daḫı meydāna gir
Zen gibi deprenme gel merdāne gir

1121 ᶜĀşıḳāne çāk çāk it cāmeñi
Ḥüccetü'l-İslām idin ḥacc nāmeñi

1122 Ḥācılardır Mekke'de mihmān olan
Ḥācılardır vaḳfede giryān olan

T41b 1123 Ḥācılardır maḥrem ü her dü ḥarem
Ḥācılardır müctebā vü muḥterem

1124 Ḥācılardır ḫāṣ dergāh-ı ilāh
S79a Ḥācılardır nāẓırān-ı ḳıblegāh

1125 Ḥācılardır Zemzem'ile pāk olan
Ḥācılardır sīnesi ṣad çāk[138] olan

1126 Ḥācılardır reh-revān-ı rāh-ı Ḥaḳ
Ḥācılardır kārvān-ı rāh-ı Ḥaḳ

1127 Ḥācılardır rehber-i rāh-ı ilāh
Ḥācılardır ḫāk-i rāh-ı ḳıblegāh

1128 Ḥācılardır zümre-i erbāb-ı dīn
Ḥācılardır ᶜumde-i aṣḥāb-ı dīn

1129 Ḥācılardır zā'ir-i ḳabr-i Resūl
Ḥācılardır nāẓır-ı nūr-ı Resūl

---

138 S'de *pāk*

1130 Ḥācılardır ḳabr içinde ġarḳ-ı nūr
Ḥācılardır maẓhar-ı ᶜafv-ı Ġafūr

1131 Ḥācılardır hep yerin muḥrim ḳopan
Ḥacca varmayan-durur mücrim ḳopan

S79b 1132 Dilleri server[139] olur ḥācıları̃ñ
Yatduġı yir nūr olur ḥācıları̃ñ

1133 Meskeni cennet durnr ḥācıları̃ñ
Me'men-i cennet durur ḥācıları̃ñ

T42a 1134 Der beyān-ı vaṣf-ı ḥāl-i ġāziyān
Der heme kerdend terk-i cism ü cān

1135 Ġāziyān rāh-ı ġazāya gitdiler
Dīn yolında baş u cān terk itdiler

1136 Tīr ü küffāra idüp sīne siper
Ṭaslarla içdiler ḫūn-ı ciger

1137 Dil getirdiler dilāver oldılar
Ser virüp bu yolda server oldılar

1138 Merd odur kim dīn yolında cān vire
ᶜĪyd-ı vuṣlatda özin ḳurbān vire

1139 Merd odur hem ġāzi hem ḥācı ola
S80a Ḫāk-i pāyı başınıñ tācı ola

1140 Der beyān-ı vaṣf-ı ḥāl-i tācirān
Ṣānrā vird-i zübān sūd u ziyān

1141 Tācirān gitdi ticāret yolına
Düşdi sevdāyıla miḥnet yolına

1142 ᶜĀşıḳ oldı rūz u şeb sīm ü zere
Baḳmadı ẕātında olan gevhere

1143 Sīm ü zer ṭutdı derūnında mekān
Çıḳdı göñlinden anuñ iki cihān

1144 Naḳş-ı zer anuñ dilinde ser-be-ser
Naḳş olındı-kim ke-naḳş-ı fi'l-ḥacer

---

39 S'de *mesrūr*

T42b 1145 Ḫaṣṣa-kim naḳş-ı firengī dem-be-dem
Her birisi oldı bir zerrīn ṣanem

1146 Ol ṣanemle oldı[140] bī^{c}at dest-be-dest
Īy dirīġā k'oldı mü'min putperest

S80b 1147 Der beyān-ı vaṣf-ı ḥāl-i ehl-i faḳīr
Der maḳāmāt-ı kemāl-i ehl-i faḳīr

1148 Kimi itdi rāh-ı faḳr-ı iḫtiyār
Ṣabr idüp oldı hidāyet aña yār

1149 Ḫoş ḳanā^{c}at eyleyüp buldı ġınā
Faḳrıyıla oldı tācı aġniyā

1150 Faḳrına baḳmadı ġayret eyledi
Merd olup merdāne himmet eyledi

1151 Cevheriniñ bildi ḳadr u ḳıymetin
Buldı maḫlūḳāt içinde ^{c}izzetin

1152 Faḳr içinde itdi taḥṣīl-i ^{c}ulūm
Oldı nāmı ^{c}āḳıbet Mollā-yı Rūm

1153 Pādişāh-ı dehr aña oldı ġulām
Ḫāk-pāyı oldı anuñ ḫāṣ u ^{c}âm

1154 Faḳrına ṣabr itmeyen oldı gedā
81a Zümre-i insāndan[141] oldı cüdā

1155 Cevher-i pākini nā-pāk eyledi
Belki kendin ḫākden ḫāk eyledi

43a 1156 Bī-ḥayā bī-dīn bī-^{c}ār oldı ol
Pākıken nā-pāk murdār oldı ol

1157 Her dü ^{c}ālem içre meẕmūm oldı ol
Cevherinden dūr u maḥrūm oldı ol[142]

1158 Ne farāyiż bilir ol ne vācibāt
Ne vużū bilir ne ṣavm u ne ṣalāt

---

0 S'de *itdi*

1 S'de *insāndan ol*

2 Bu beyit T nüshasında yoktur.

1159 Ne ġam-ı dünyā ne fikr-i āḫiret
Ne ġam-ı ṣoḥbet ne ẕikr-i āḫiret[143]

1160 Pes yimek içmek bilir ḥayvān gibi
Bir daḫı uyumaḳ bilür ḥayrān gibi

1161 Ḫar disem lâyıḳ aña kim ḫardır ol
Belki ḫardan daḫı beş bedterdir[144] ol

S81b *Ḳala'llāhu Te^{c}ālā' ülā'ike ke'l-en^{c}āmi belhüm eżallü*[145]

1162 Ḫalḳ olundı gerçi ādem ḫākden
Lik olundı ser bülend eflākden

1163 Ḥaḳ te^{c}ālā aña ta^{c}ẓīm eyledi
Luṭfıla tefḫīm ü tekrīm eyledi

1164 ^{c}Alleme esmāe maḫlūḳātısa
Enṭaḳa evṣāfa mevcūdātısa

1165 Ḳıldı esmā levḥinīñ ḫünendesi
İtdi cümle elsinüñ gūyendesi

1166 Hem vücūdından aña virdi vücūd
Ḳıldı anuñçun firiştehler sücūd

T43b 1167 Ser-be-ser eflākı seyrān eyledi
Ḥüsnile emlākı ḥayrān eyledi

1168 Bāġ-ı cennetde ṣalındı serv-vār
S82a Anda ^{c}işret itdi nice rūzigār

1169 Emr olundı ṣoñra bā-ḥükm-i ḳażā
Kim şeref bula anuñla bu feżā

1170 Gülşen-i ^{c}arża inüp virdi şeref
Oldı hem cān ḳavmine ḫayrü'l-ḫalef

1171 Arżda tenhā gezerken başına
Rāst[146] geldi Ka^{c}be'de yoldaşına

---

143 S'de *fikr-i ^{c}āḳıbet*

144 S'de *bedter*

145 Kur^{c}ān-ı Kerīm, ^{c}Arāf Sūresi 179, *"Onlar hayvanlardan daha aşağıdır"*

146 T'de *Ras*

1172 Ya^{c}nī kim Ḥavvā'yıla buluşdı ol
Anuñıla şād olup görüşdi ol

1173 Dutdı mesken Ka^{c}be'de Ḥavvā'yıla
Sākin oldı bir zamān me'vāyıla

1174 Ṣoñra Allah'a münācāt eyledi
^{c}Öẓrile ṣad ^{c}arż-ı ḥācāt eyledi

1175 Der münācāt u niyāz-ı bu'l-beşer
K'amed ez cennet bedeşt-i şūr u şer

S82b 1176 Didi dilden yā İlāhe'l-^{c}ālemin
Sen bilürsin ḥālimi Ḥaḳḳe'l-yaḳin

1177 Cennetiñ içre dilim pür-nūrıdı
Şevḳıla cān u dilim mesrūrıdı

T44a 1178 Berḳ ururdı dem-be-dem nūr-ı cemāl
Şimdi yirde oldı ol nūra celāl

1179 Görmez oldum nūrıñı yāẓe'l-kerem
Başuma dār oldı bu dārü'l-ẓulem

1180 Oldı günden gün ziyāde vaḥşetim
Artdı ḫavfıla ḫuşū^c u deḥşetim

1181 Ḳahrıla düşdüm bu deşt-i ġurbete
Varıken ünsüm behişt-i ḳurbete

1182 Baña oldı bu cihān beytü'l-ḥazen
Baña iḥsān eylegil yaẓe'l-minen

S83a 1183 Niçe bir bu gözlerim giryān ola
Niçe bir bu ḫāṭırım virān ola

1184 Ḫāke düşdüm ḳahrıla eflākden
Luṭf idüp ḳaldır elim el-ḫākden

1185 Göñlümüñ virānın ābād it yine
Bu dil-i pür-ġuṣṣamı şād it yine

1186 N'ola göñlümse seniñ ḫāneñdir ol
Anı ma^{c}mūr it ki vīrāneñdir ol

1187 Luṭfıñıla yapdıġıñ kāşānedir
Ḳahruñıla yıḳdıġıñ vīrānedir

1188 Ġam degil miᶜmār yıḳsa ḫāneyi
Kim yapar her yıḳdığı vīrāneyi

T44b 1189 Belki baḳması anıñ taᶜmīrdir
Kim sebeb birle müsebbeb birdir

1190 Şādmāndur dil ki ġam-ḫāneñdir ol
Daḫı maᶜmūrdur ki vīrāneñdir ol

S83b 1191 İtdi bu vechile çün Ādem niyāz
Ol-niyāzı oldı aña dil-nüvāz

1192 Ḥaḳ Teᶜālā daᶜvetin idüp ḳabūl
Didi kim şād ol yiter olduñ melūl

1193 Göñlüñi vīrānda vīrān eyledim
Ḫāk idip ḫākile yeksān eyledim

1194 Yine maᶜmūrıla maᶜmūr eyleyem
Nūrumıla yine pür-nūr eyleyem

1195 Muḳteżā-yı ḥikmetimdir ser-be-ser
Her ne-kim oldı daḫı hem olısar[147]

1196 Der beyān-ı kenden-i cā-yı esās
Ez berāy-ı Beyt-i Maᶜmūr iy enās

1197 Diñle imdi-kim Ḫudā-yı kār-sāz
Gör ne yüzden olısar bende-nuvāz

1198 Ādemiñ ḳalbin nice maᶜmūr ider
34a Ḫāne-i tārın nice pür-nūr ider

1199 İbn-i ᶜAbbās'dan rivāyetdir ṣaḥīḥ
Efḳa-i nāsdan ḥikāyetdir ṣarīḥ[148]

5a 1200 K'ol kerīm ü lā-yezāl idüp kerem
Gitmek içün ḳalb-i ādemden elem

1201 Eyledi luṭfıla emr-i müsteṭāb
İndiler gökden melekler bī-ḥisāb

S'de *olısar*

S'de *ṣaḥīḥ*

1202 Yidi ḳat yire varınca iy hümām
Kaᶜbe'niñ yirini[149] ḳazdılar tamām

1203 Ḳazdılar yirin melekler Kaᶜbe'niñ
Aldılar ᶜizzetle ṭopraġın anuñ

1204 Dökdiler eṭrāf-ı beyte ṭūl u ᶜarż
Oldı anuñla müşerref rū-yı ᶜarż

1205 Basṭ olundı çünki ḫāk-i muḥterem
Pes o ḫāk-i muḥterem oldı ḥarem

S84b 1206 Oldıġıçun türbe-i beytü'l-ḥarām
Vācib oldı ol türābe iḥtirām

1207 Ṣayd olunmaz anda ḳaṭᶜ olmaz nebāt
Ṣaydı ḳaṭᶜ idenler eyler seyyi'āt

1208 Eyleyüp āfāḳıyān ikrām aña
Başmaz ayaġın bi-iḥrām aña

1209 Oldıġıçun anda bu ḥürmet müdām
Oldı ismi "mescid-i beytü'l-ḥarām"

1210 Ḥükm-i Beytu'llāh anda bāḳīdir
Anuñıçun ḳıble-i āfāḳīdir

T45b 1211 Ḳıbleden cüz oldıġına iy Ḫalīl
Ḳıble oldıġı yiter bize delīl

1212 Daḫı rūşen-ter dilerseñ ḥücceti
Pes-durur gün gibi rūḥāniyyeti

1213 Gör İmām-ı Aᶜẓam idüp nāsa ḫaṣ
S85a İtmedi hergiz ḥarem içre ḥadeṣ

1214 Ṭaşrada eylerdi ger itse vużū
Girmezidi içerü bir āb-ı rū

1215 Oldıġıçun cāme bu iḥrām aña
Oldı sulṭān-ı e'imme nām aña

1216 Der beyān-ı rīhten ān ḫāk-rā
Cā-be-cā rū-yı zemīn pāk-rā

---

149 S'de *yirin*

1217 Ba^{c}de teşrif-i ḥarem ol ḫākile
Oldı ^{c}ālem muḥterem ol pākile

1218 Ol melekler ya^{c}nī bā-emr-i Ḫudā
Ka^{c}be'den ol ḫāki ḫoş idüp cüdā

1219 Dökdiler rū-yı zemīne cā-be-cā
Her biri nūr oldı çün bedr-i dücā

1220 Ṣandılar gökde[150] melekler yirde Ḥaḳ
Gökdeki gibi kevākib itdi Ḥaḳ[151]

S85b 1221 Aç gözüñ gör ol Ḥakīmiñ ḥikmetin
Ṣāni^{c}iñ gör ṣan^{c}at-ı pür-^{c}ibretin

T46a 1222 Gör o ḫāki Ḥaḳ Te^{c}ālā neyledi
Cümleniñ yirin mesācid eyledi

1223 Sācidin için mesācid itdiler
^{c}Ābidīn içün ma^{c}ābid yapdılar

1224 Buldı zīnet ol mesācidle zemīn
Encümile nite-kim çerḫ ü berīn

1225 Oldıġıçun her biri cüz ü cüdā
Dinilür her mescide Beyt-i Ḫudā

1226 İmdi gel her mescidi ṣanma güẓāf
Eylegil her mescid içre i^{c}tikāf

1227 Ka^{c}be ādābıdur ādābı anuñ
Ka^{c}be bābıdur hemān bābı anuñ

1228 Ṣanma beytiñ anı Beytu'llāhdur
S86a Aç gözüñ gör ki ulu dergāhdur

1229 Ṣanma-kim ġaybet mesāvī yiridür
Belki her şaḫṣa müsāvi yiridür

1230 Mescid içre pādişāh ṣadr istemez
Hem hilāli redd idüp bedr istemez

1231 Der nüzūl-i Beyt-i Ma^{c}mūr ez-felek
Ez berāy bu'l-beşer bī-reyb-i şek

---

150 S'de *cümle*

151 S'de *ḫālḳ*

1232 Çün yirin ḳazdı melekler Ka^{c}be'nüñ
Yiri pāk oldı ser-ā-ser Ka^{c}be'nüñ

T46b
1233 Ḳalmadı Ka^{c}be yirinde zerre ḫāk
Emr olunduġı yire dek oldı pāk

1234 Ka^{c}be'yi ol-demde bünyād itdiler
Ṭaşıla bünyādın ābād itdiler

1235 Mekke eṭrāfından alup ṭaşların
Cem^c idüp her bir ṭaşıñ yoldaşların

S86b
1236 Götürüp her ṭaşı tesbīḥātıla
Ḳodılar yirine tekbirātıla

1237 Yir yüzine çün ḳarīb oldı esās
Emr olundı cānib-i Ḥaḳ'dan-ki pes

1238 Cānıla emre iṭā^{c}at itdiler
İşlemekden hep ferāġat itdiler[152]

1239 Oldılar cümle melekler munṭaẓır
Tā ki ẓāhir ola emr-i muḳtedir

1240 Gördiler k'iner melekler bi-ḥisāb
Her birisiniñ cemāli āfitāb

1241 Arża tuḥfe ^{c}ālem-i lāhūtdan
Ka^{c}be resminde bir ev yāḳūtdan

1242 İki yanında zümürrüd iki bāb
Biri şarḳī biri ġarbi müsteṭāb

1243 Gūşeler ṣāfī beyāż elmāsdan
S87a
Ḳalb-i ^{c}āşıḳ-veş müberrā pāsdan

T47a
1244 Eyle elṭāf eylemiş anı Ḫudā
K'itmez aṣlā zerre ḥicāb māverā

1245 İndirip ta^{c}ẓimile ol cevheri
Ḫāke iner gibi şems-i ḫāverī

1246 Ol esāsıñ üstüne vaż^c itdiler
Ba^{c}dehū gör ol melekler nittiler

---

152 Bu beyit S nüshasında bir sonraki beyitle yer değiştirmiştir.

1247 Beyt-i Ma^{c}mūr idi ol beyt-i laṭīf
Ol laṭīf ü ol şerīf ü ol münīf

1248 Ādeme ol-dem didiler(S' de:ki) iy ḥazīn
Ba^{c}dezīn şād ol yiter olduñ enīn

1249 Dur ḳıyām it iy dili vīrān olan
Rūz u şeb ferhāniken ḥüzn-ān olan

1250 Ḫāne-i vīrānı ma^{c}mūr isteyen
Lāne-i tārını pür-nūr isteyen

T47bS87b 1251 Dem-be-dem ḳalbiñ dilerseñ k' ola ṣāf
Beyt-i Ma^{c}mūr' ı durup eyle ṭavāf

1252 Ḥażret-i Ādem revān idüp ḳıyām
Ḫoş Ḥacer rüknüni idüp istilām

1253 Beyt-i Ma^{c}mūr' ı o dem itdi ṭavāf
Ḳalbi ġamdan pāk oluban oldı ṣāf

1254 Oldı ma^{c}mūr Ādemiñ vīrānesi
Oldı pür-nūr ol-zamān kāşānesi

Tenbih

1255 Bir göñül yapmaġıçun gör ol Ḫudā
Eyledi ma^{c}mūrı cānından cüdā

1256 Ḳāyim iken zirve-i eflākde
İndirip vaż^{c} itdi rū-yı ḫākde

1257 Sen-daḫı bu ḳıṣṣadan ol ḥiṣṣedār
Bu dil-i vīrān-ı ma^{c}mūr eyle var

S88a 1258 Key ṣaḳın ma^{c}mūrı vīrān eyleme
Ka^{c}be' yi ḫākile yeksān eyleme

1259 Her dil-i āgāh Beytu' llāh' dur
Yıḳma Beytu' llāh' ı kim dergāhdır[153]

1260 Anuñıçun didi Mollā-yı Cihān
Ḳıble vü ḳıble-nümā-yı sālikān

---

153 S'de *"Yıḳma Beytu'llāhdur gāhdur"*

T48a 1261 Dil be-dest āver ki ḥacc ekberest
Ez hezārān Ka^{c}be yek dil-i bihterest

1262 Ka^{c}be bünyādı Ḫalīl-i Āẕerest
Dil naẓargāhı Celīl-i ekberest

1263 Ādem ü ḥavvā dem-ā-dem bī-ḫilāf
Beyt-i Ma^{c}mūr'ı iderlerdi ṭavāf

1264 Her ṭavāf ardınca iderlerdi namāz
Her namāz ardınca iderlerdi niyāz

1265 Her namāz ol-dem namāz-ı şükridi
S88b Her niyāz ol-dem niyāz-ı şükridi

1266 Şimdi ḳılınan namāz ba^{c}de'l-ṭavāf
Sünnet-i Ādem durur ol bī-ḫilāf

1267 Ba^{c}żılar gerçi aña sünnet didi
Līk Nu^{c}mān vācib ü zimmet didi

1268 Der ṣu^{c}ūd-ı Beyt-i Ma^{c}mūr ber felek
Der dem-i ṭūfān şod ān bī-reyb ü şek

1269 Devr-i Ādem'den dem ü ṭūfāna dek
Beyt-i Ma^{c}mūr ṭurdı ḫoş bī-reyb ü şek

1270 Çünki ṭūfān ẓāhir oldı ibtidā
Ref^{c}ine emr eyledi anuñ Ḫudā

1271 Ref^{c} olundı āsumāna ol güher
Oldı ol yidinci gökde müsteḳar

T48b 1272 Gökde ḳıble itdi anı ol Ġanī
Tā melekler ḫoş ṭavāf ide anı

S89a 1273 Her felekde ṣun^{c}ı birle ol ilāh
Vaż^{c} idipdür dürlü dürlü ḳıble-gāh

1274 Cümle ḳıble Ka^{c}be'niñ üstünde rāst
Vaż^{c} olunmışdur heme bī-kem ü kāst

1275 Her birisi resm-i Ka^{c}be üzredür
Ṣanmañız ki vaż^{c}ı Ṭaybe üzredür

1276 Her biri bir dürlü cevherdir anuñ
Kimi la^{c}l ü kimi gevherdir anuñ

1277 Kimi elmās u muṭahhardan durur
Kimisi yāḳūt-ı aḥmerden durur

1278 Her birisi ḳubbe-i emlākdur
Her biri ser-ḳubbe-i eflākdur

1279 Her birisi gerçi-kim elṭāf durur
Kaʿbe līkin cümleden eşref durur

1280 Anuñıçun-kim mekānı ḫākdür
S89b Ḫāk tāc-ı zirve-i eflākdır

1281 Çün oturdı Kaʿbe rū-yı ḫākde
ʿArşı başdı zirve-i eflākde

1282 Ṣanma cevher maʿdeni eflākdır
Maʿden-i cümle cevāhir ḫākdır

T49a 1283 Rūy-ı deryāda yatur ḫāşāk-ı ter
Ḳaʿr-ı deryāda yatır lü'lü-i ter

1284 Oldığıçun ibn-i Ādem ḫākden
Oldı ʿālī pāyesi eflākden

1285 Rifʿat isterseñ Ġubārī ḫāk ol
Kaʿbe-veş tāc-ı ser-i eflāk ol

1286 Baʿde ṭūfān cemʿ olup yirinde ḫāk
V'oldı cāy-ı mürtefiʿ ol ḫāk-i pāk

1287 Hūd-ı ṣāliḥ hem olaruñ ümmeti
Hep iderlerdi ṭavāf ol türbeti

S90a 1288 Dirleridi Kaʿbetullah'dur bu ḫāk
Küḥl-i çeşm-i cāndır bu ḫāk-i pāk

1289 Rūz u şeb taʿẓīm iderlerdi aña
Yüz sürüp tekrīm iderlerdi aña

1290 Devr-i İbrāhīm'e dek tā ol esās
Ḫāli yetdi ḫākde bilmezdi nās

1291 Ḫvāst İbrāhīm ferzendān-ı Ḫudā
Rab-i habl-i ṣāliḥān mized nidā

1292 İbn-i ʿAbbās'dan budur ḳavl-i ṣaḥīḥ
Efḳa-ı nāsdan budur naḳl-i ṣarīḥ

1293 Didi İbrāhim peyġamber yaḳīn
Sākinidi Şām'da ol tāc-ı dīn

T49b 1294 Her murādın aña virmişdi Ṣamed
Virmemişdi aña likin bir veled

1295 Oğlı olmaduğına maḥzūn idi
S90b Rūz u şeb bu fikrile meftūn idi

1296 İsteyüp derdile bir ṣāliḥ ġulām
Rabb-i habl-i ṣāliḥān dirdi müdām

1297 Sāra aña ḥażretile rūz u şeb
Ḥaḳ Te^c^ālā'dan iderlerdi ṭaleb

1298 Kim vire anlara bir ḫayrü'l-ḫalef
Ol ḫalef birle şeref bula selef

1299 Ḥażret-i Hācir meger kim Sāra'nıñ
Cāriyesiydi o gül rūḫsārınıñ

1300 Anı İbrāhim'e temlīk eyledi
Yudı tezyīn itdi taḥrīk eyledi

1301 Didi benden gelmedi çünkim veled
Vire Hācir'den saña şāyed ṣamed

1302 Ḥaḳ Te^c^ālā'nıñ görüñ bu ḳudretin
Ḳudret-i pür-ḥikmet-i pür-^c^ibretin

91a 1303 Hācir İsmā^c^īl'e ḥublā oldı çün
Sāra İsḥāḳ'a daḫı oldı o gün

1304 Eyledi ol gün beşāret Cebre'īl
Ol beşāret birle şād oldı Ḫalīl

50a 1305 Çün tamām oldı ^c^adedde ay u gün
Ṭoġdı bir günde ol iki ay u gün

1306 Sebḳ-ı İsmā^c^īl merā İsḥāḳ rā
Zūd-ı ez cüfti nümūden ṭāḳ rā

1307 Çünki irdi her biri dört yaşına
Ayaġ üzre geldi başlu başına

1308 Her birisi buldılar[154] neşve nümā
Bulsa ger uçar mānend-i hümā

1309 Segrişirlerdi dem-ā-dem sū-be-sū
Yügrüşirlerdi hemīşe kū-be-kū

1310 Yine bir gün nā-geh oynardı bular
S91b Vālideyn eylerdi bunlara naẓar

1311 Didi İbrāhīm bulara segrişiñ
El ele alup beraber yügrişüñ

1312 Görelim-kim ḳanḳıñız sebḳat ider
Bu sebaḳda ḳanḳıñız sür^{c}at ider

1313 Ḳoşulup ol dem revān segrişdiler
El biriken ellerini şeşdiler

1314 Geçdi İsmā^{c}īl İsḥāḳ'ı revān
Olmadı İsḥāḳ anuñla hem i^{c}nān

1315 Aldı İsmā^{c}īl'i İbrāhīm o dem
Bağrına başdı vü öpdi ḳuçdı hem

T50b 1316 Āferinler itdi taḥsīn eyledi
Zeyn-i taḥsīn ile tezyīn eyledi

1317 Ḥażret-i İsḥāḳ o dem oldı ḫacīl
Hemçü mesbūḳ oldı ġāyet münfa^{c}il

S92a 1318 Ḥażret-i Hācir o dem oldı ferāḥ
Ḥażret-i Sāra velī ṭoldı teraḥ

1319 Ġayrete geldi didi-kim yā Ḫalīl
N'oldı kim İsḥāḳ'ımı ḳıldıñ ḫacīl

1320 Hācir oğlına ri^{c}āyet eylediñ
Benim oğlıma ḥaḳāret eylediñ

1321 Ol-ḳadar oldı-ki ġālib aña ġam
Sāra ġamdan şan[155] helāk oldı o dem

1322 Hācir'e ol-demde ṭutup kibrügin
Ḥiddet idip ol zamān itdi yemīn

---

154 S'de *buldu çün*

155 S'de bu kelime yoktur.

1323 Tā ki Hācir de idüp taġyīr-i ḫalḳ
İde ol taġyīrile tenfīr-i ḫalḳ

1324 Yaᶜni bażı ᶜużvunı anuñ kese
Tā ki nefret ḥāṣıl ola herkese

S92b 1325 Gör ġażab vaḳtinde nefsiñ zilletin
Añlamaz aṣla Ḫudā'nıñ ḥikmetin

1326 Merdiseñ vaḳt-i ġażabda sākin[156] ol
Kendiziñden ġāyib olma ḥāżır ol

T51a 1327 Ḥāżır oldur ki Ḥaḳḳ'ı ḥāżır bile
Ser-be-ser aḥvāline nāẓır bile

1328 Her ne deñli olsa müstevlī ġażab
İtmeye aṣla o dem terk-i edeb

1329 Ṣoñra ḥiddet çünki gitdi Sāra'dan
Çekdi destin Hācir-i bī-çāreden

1330 Gerçi-kim evvelde ḥiddet eyledi
ᶜĀḳıbet ṣoñra nedāmet eyledi

1331 Pes şol aḥvāliñ ki ḥiddetdir öñi
ᶜĀḳıbet ṣoñra[157] nedāmetdir ṣoñı

1332 Çün sükūn geldi revān gitdi ġażab
İtdi İbrāhīmden ḥīle ṭaleb

S93a 1333 Tā yemīninden müberrā ola ol
Ḥınş-ı ᶜārından muᶜarrā ola ol

1334 Didi İbrāhīm ol dem Sāra'ya
Çāre taᶜlīm idüp ol bī-çāreye

1335 Olmaġ istERseñ yemīniñden berī
Daᶜvet eyle yanıña var Hācir'i

1336 Dil ḳulaḳlarını mecrūḥ eylegil
Sünnet idüp anı meşrūḥ eylegil

---

156 S'de *ṣābır*

157 S'de *anuñ*

1337 Sāra emrin eyleyüp anuñ ḳabūl
Nice emr itdiyse eyle itdi ol

T51b 1338 Dildi iki gūşun itdi sünnet ol
Ol zamāndan beri oldı sünnet ol

1339 Sünnet oldı pes bu üçden üç sünen
Ḳavlen ü fi^c len rıżā'en bi-fiten

1340 Hācir'e gerçi-ki miḥnet oldı ol
Fi'l-ḥaḳiḳa aña zinet oldı ol

1341 Hācir aṣdı dürr-i gevher gūşına
Sāra aṣdı anı gūş-ı hūşına

1342 Tā ki daḫı itmeye terk-i edeb
Her ne deñli kim gele aña ġażab

1343 Fi'l-ḥaḳiḳa ^c ayn-ı āteşdir ġażab
Eylemez iṭfā meger āb-ı edeb

1344 Naḳl-i İsmā^c il bā Hācir zi-Şām
Der giriften her dü der Mekke maḳām

1345 Yine birgün ol iki şāh-ı celāl
İtdiler şāhāne cengile cidāl

1346 Çekdiler ^c asker olup iki ṭaraf
Şevketile herbiri bağladı ṣaf

1347 Her ṭarafdan lu^c b u bāzī itdiler
Pā-yı gūy-ı ser firāzī itdiler

S94a 1348 Sāra oldı bu cedelden bi-ḥużūr
Ḳıldı Hācir'den anuñ ḳalbi nüfūr

T52a 1349 Didi şimden giri budur mā-ḥaṣal
Eksik olmaz arada cengi ü cedel

1350 Her ḳaçan cem^c olsa bu iki piser
Eksik olmaz ara yirde şūr u şer

1351 Her biri bir şāh-i bi-ıḳlīmdür
Her birisi ibn-i İbrāhīm'dür

1352 İki şeh ṣığmadı bir iḳlīmde
Nice ṣığar beyt-i İbrāhīm'de

1353 Didi İbrâhim'e iy nûr-ı Ḫudā
Hācir'i luṭf eyle ḳıl benden cüdā

1354 Cem^{c}imizden ḫoş göründi iftirāḳ
Ḫoş gelür baña bu vuṣlatdan firāḳ

1355 Ḫānedānuñda olur şāyed ḫalel
S94b Yā ḫalel yalā eḳal zeb^{c} ü zelel

1356 Ol dem İbrāhīm'e vaḥī itdi Ḫudā
Hācir'i tā Sāra'dan ide cüdā

1357 Oğlı İsmā^{c}īl'i hem hemrāh ide
Anlarıñla ^{c}azm-i Beytu'llāh ide

1358 İsm-i te'ṡīr idüp ol dem Hācir'e
Daḫı İbrāhīm ibn-i Āzere

1359 Hācir'i hicrān u muhācir eyledi
Ka^{c}betullah'a misāfir eyledi

T52b 1360 Emr-i ḫaḳla cem^{c} olup bu üç güher
Şām'dan Ka^{c}be'ye itdiler sefer

1361 Bir Buraḳ'a bindi anuñ her biri
Cebre'il oldı bularıñ rehberi

1362 Ḳıbleye ḳalbile iḳbāl itdiler
Bu celāyile anı iclāl itdiler

S95 1363 Eylediler emr-i Ḫaḳ'la terk-i Şām
Geldiler Ka^{c}be'de dutdılar maḳām

1364 Ḫicre ḳondurdı buları Cebre'il
Üstlerine gölgelik itdi Ḫalil

1365 Ḳodı bir miḳdār ḫurmāyıla su
Ekl ü şurb itmek içün daḫı vużū

T53a 1366 Ba^{c}dehū yüz dutdı ol-dem Şām'a ol
Bil tevaḳḳuf itmedi aḫşāma ol

1367 Sür^{c}at idüp gitdi ol dem ol Ḫabīb
Ḳaldı ġurbet içre bu iki ġarib

1368 Hācir ol-dem gördi çün bu ḫāleti
Añladı ol-dem belā-yı ḫicreti

1369 Gördi kendin vādi-i pür-nārda
Der miyān-ı saḫt çend kühsārda

1370 Ādemīden daḫı ādem-zāddan
S95b Bir kişi yoḳ āşinādan yāddan

1371 Varıdı[158] bī-zer^c ü ẓād u bī-şecer
Teff ü tā bend ü hevā itmez güẓer

1372 Göz yaşından ġayrı yoḳ bir ḳaṭre āb
Her ṭarafdan mevc urur baḥr-ı serāb

1373 Vādi-i ġurbetde genc oğlanıla
Ḳaldı tenhā dide-i giryānıla

1374 Geldi āhından ḳayā-yı[159] ṭağlar
Aḳdı çeşminden ḳızıl ırmağlar

1375 Nāleler itdi-ki Ferhād itmedi
Toz ḳopardı-kim anı bād itmedi

1376 Ya^{c}nī ḳoydı[160] başına ṭoprāğlar
Nār-ı ġamdan yaḳdı dilde ṭāğlar

T53b 1377 Başladı feryāda İsmā^{c}il hem
Vādi-i ġurbetde vaḥşet virdi ġam

S96a 1378 Ağlayup eylerdi[161] eṭrāfa naẓar
Hem döker nergesleri lülü-i ter

1379 İsteyüp her dem babasın yād ider
Ağlayup baba diyü feryād ider

1380 Gāh İsḥāḳ'ı añup eyler ṭaleb
Nār-ı fürḳat cānına virdi ta^{c}ab

1381 Ḥācir āḫir döymedi bu ġurbete
Ġurbete bu fürḳate bu ḥicrete

1382 Dil ü ḳalbi nār-ı ġamdan itdi cūş
Üştüri ser-mest olub ḳıldı ḫurūş

---

158 S'de *vādi-i*
159 S'de *ḳıyāma*
160 S'de *ḳondı*
161 S'de *eyler*

1383 Gitdi destiden ^{c}inān u iḫtiyār
Bād-ı ṣarṣar gibi oldı bī-ḳarār

1384 Ḳoyup İsmā^{c}īli cür'et eyledi
Merd-i merdān gibi himmet eyledi

1385 Ardına düşdi Ḫalīl'iñ ḫoş revān
S96b Berḳ-i ḫāṭif gibi irişdi revān

1386 Anuñıçun kim ser-ā-ser nār idi
Nār-ı ġamdan ṭutuşup yanarıdı

1387 Yana yana didi aña iy Ḫalīl
Ḳanda gidersin bizi ḳoyup ẕelīl

T54a 1388 Bunda ādem daḫı ādem zād yoḳ
Bunda bir vīrāne bir ābād yoḳ

1389 Pes kime ıṣmarladıñ[162] gitdiñ bizi
Bu belāda nice terk itdiñ bizi

1390 Nice olısar bizim aḥvālimiz
Biz kime ^{c}arż idelim bu ḥālimiz

1391 Didi kim ıṣmarladım Haḳḳ'a sizi
Ḥaḳ Te^{c}ālā ṣaḳlasın cümlemüzi

1392 Bu emīn yirdir bunı terk itmeñiz
Bu maḥalden ġayrı yire gitmeñiz

S97a 1393 Ḥaḳ dilerse gelmegedir niyyetim
Rec^{c}at itmek üzredir bu rec^{c}atim

1394 Didi ol ḥīn içre idüp şefḳati
Rabbenā esküntü min zürriyyeti[163]

1395 Ya^{c}nī kim itdi du^{c}ā-yı müsteḥāb
Ol du^{c}āsı cümle oldı müstecāb

Ḳala'llahū Te^{c}ālā Rabbenā innī esküntü min zürriyyetī bivādin ġayri zī-zer^{c}in ^{c}ınde beytike'l-muḥarrem-i Rabbenā liyüki's-

162 S'de *ıṣmarlayup*

163 Kur'ān-ı Kerīm, İbrāhim Sūresi 37, *"Ey Rabbimiz! Zürriyetimden"*

salāti fec^cal ef'ideten mine'n-nāsi tehvī ileyhim verzuḳhüm mine's-semerāti la^callehüm yeşkürūne[164]

T54b 1396 Yine Hācir didi ol-dem iy Ḫalīl
Böyle mi eyle didi saña Celīl

1397 Didi İbrāhīm aña ol dem ne^cam
Didi Hācir eyle ise pes ne ġam

S97b 1398 Ḥasbu'nallah didi ol-dem ẕevḳıla
Ṭoldı ol-demde derūnī şevḳıla

1399 Ḳalmadı ḳalbinde bir zerre ġubār
Oldı mi'rāt-ı derūnı tāb-dār

1400 Ḥaşbiya'llah di-ki dil pür-nūr ola
Nūr-ı Sırru'llah ile mesrūr ola

1401 Her kim ider Ḥaşbiya'llah dem-be-dem
Ol ne ġam görür cihānda ne sitem

1402 Hācirıñ bulup teselli ḫāṭırı
Bī-ġam olup bāṭını vü ẓāhiri

1403 Döndi oġlından yaña ol-dem revān
Ḳanda İsmā^cīl diyü oldı revān

1404 Geldi gördi oġlunı feryād ider
Geh anasın geh atasın yād ider

1405 Didi İsmā^cīl'e cānım aġlama
S98a Nār-ı ḥasretle derūnuñ ṭaġlama

1406 Babañ İbrāhīm uş yine gelür
Saña dürlü dürlü ni^cmet getürür

T55a 1407 Bunı İsmā^cīl işidüp oldı şād
Ḥaḳ Te^cālā ḳalbine virdi güşād

1408 Oynamaġa başladı ol ḫākile
Oldı ḫandān dīde-i nemnākile

---

164 Kur'ān-ı Kerīm, İbrāhīm Sūresi 37, *"Ey Rabbimiz! Zürriyetimden bazısını Sen'in Beyt-i Harām (Haram Evi) in yanında ekin bitmez bir vādīde iskān ettim. Ey Rabbimiz! Tā ki namaz kılsınlar. Artık insanlardan bir kısmının kalplerini onlara meylettir ve nimetine şükretmeleri için bazı meyvalarla onları rızıklandır."*

1409 Çünki irdi sem^{c}ine aḳvāl-i üns
Ḥāl-i vaḥşet gitdi geldi ḥāl-i üns

1410 Mesken oldı anlara ḥicr-i şerīf
Me'men oldı anlara ḥicr-i münīf

1411 Cāna ten gibi ḥicri oldı vaṭan
Sevdiler ḥicri miṡāl-i cān u ten

1412 Ḥicr unutdurdı belā-yı ḥicreti
İtmediler ġayrı yire raġbeti

S98b 1413 Bir niçe gün anda itdiler ḳarār
Ḫoşluġıla geçdi her leyl-i nehār

1414 Der ẓuhūr-ı āb-ı Zemzem ez zemīn
Būd der nefs-i Ḫudā ender kemīn

1415 Nā-gehān bir gün dükendi māllarɪ
Ḳalmadı bir dāne hem ḫurmāları

1416 Ġāyeti ^{c}aṭşile ^{c}aṭşān oldılar
Ġāyeti cu^{c}ıla ciġān oldılar

1417 İdüp İsmā^{c}il gözyaşın revān
Şu diyü leyl ü nehār eyler fiġān

T55b 1418 Hācir İsmā^{c}īli hecr içre ḳoyup
Şu içün sū-yı Ṣafā'ya yüriyüp

1419 Çıḳdı sa^{c}yıla Ṣafā'nıñ üstine
Ya^{c}ni ol kānī vefānıñ üstine

1420 Şū-be-şū şu isteyü ḳıldı naẓar
S99a Ẓāhir olmadı aña şudan eser

1421 Merve'den yaña o da[165] oldı revān
Sa^{c}y idüp cānıla hemçün sā^{c}iyān

1422 Çıḳdı Merve üzre baḳdı sū-be-sū
Görmedi gözi yaşından ġayrı şu

1423 Merve üzre eyledi Ḥaḳḳ'a niyāz
Eyledi ṣad nāle-i Merve-güdāz

---

65 *S'de o dem*

1424 Anda daḫı virmedi Ḥaḳ aña şu
Yine sa^{c}y idüp Ṣafā'ya dutdı rū

1425 Yine dil-teşne Ṣafā'ya çıḳdı ol
Yine ol kāni-vefāya çıḳdı ol

1426 Yine her sūya baḳıp itdi ṭaleb
Sine-sūzān u ciger-ḫūn teşne-leb

1427 Yine şu ol pāke yüz göstermedi
Ne yüz ol ġamnāke göz göstermedi

S99b 1428 Mā-ḥaṣal ol peyk erbāb-ı Ṣafā
Reh-nümā-yı sā^{c}iyān-ı pür-vefā

T56a 1429 Yidi kerre vardı geldi Merve'ye
^{c}Āḳıbet dilden yapışdı ^{c}urveye

1430 Eyleyüp anda ḳarār ol bi-ḳarār
Didi yā Rabb saña ḥālim āşikār

1431 İsterem senden bu dem gūş u ġavāş
Yā ġıyaṣe'l-müstegişinel-gıyāṣ

1432 İrdi ātşıla te^{c}aṭṭaş ġāyete
İrdi teşviş ü teşevvüş ġāyete[166]

1433 Hācir eylerken bu yüzden keşf-i rāz
^{c}Arż iderken ḥażrete nāz u niyāz

1434 Ol zamān Cibrīl[167] idüp ol-dem ṣadā
Virdi rūḥ-ı Hācir'e ol-dem ġıdā

1435 Didi Hācir kimsin iy āvāz iden
S100a Perdeden ben bi-ḥicāba nāz iden

1436 Dil-nüvāz oldı bu āvāzuñ baña
Çāre-sāz oldı bu dem nāzıñ baña

1437 Gel beri iy hātif-i ġayb it ẓuhūr
Kim ẓuhūruñdan dü didem bula nūr

---

[166] Bu beyit S nüshasında yoktur.

[167] S'de *Cebreī'il*

1438 Perdeden **çıḳ** gel beri itme ḥicāb
Bize iḥsān eyle ger varısa āb

1439 Kim şusuzlıḳdan irişdi cān lebe
Çāre ḳıl luṭf eyle bu tāb u tene

T56b 1440 Oğlum İsmā^c^īl ġāyet teşnedür
Nārdan gūyā dili bir deşnedir

1441 Cebre'īl ol-dem aña olup ^c^ayān
Şekl-i A^c^rābī'de gösterdi nişān

1442 Vardı Zemzem yirine ḳıldı ḳarār
İtmege luṭfı ḫafīyi āşikār

S100b 1443 Ḥaḳḳ'a yüz dutup münācāt eyledi
Cān u dilden ^c^arż-ı ḥācāt eyledi

1444 Ökçesiyle depdi Zemzem yirini
Ya^c^nī ol mā-i mu^c^azzam yirini

1445 Ẓāhir oldı ol zaman Zemzem revān
Yir yüzine çıḳdı aḳdı ol zamān

1446 Ḫākile Hācir öñin sedd eyledi
Aḳa yürürken giri redd eyledi

1447 Şandı żāyi^c^ olur ol aḳmağıla
Ṭutdı anuñçun öñin ṭoprağıla

1448 Didi peyġamber ki Hācir ol zamān
Zemzemi dutmasa olurdı revān

1449 Yir yüzinde aḳup olurdı sebīl
Nitekim cennetde āb-ı selsebīl

1450 İçdi İsmā^c^īl Hācir Zemzemi
S101a Oldılar āb u ḥayātıñ maḥremi

T57a 1451 Zemzem oldı anlara āb-ı ḥayāt
Mevtden Zemzemle buldılar necāt

1452 Oldı Zemzem anlara ol-dem ġıdā
İstemediler daḫı şey mā ^c^adā

1453 Didi Cebrā'īl ol-dem Hācir'e
Tā ki İbrāhīm gelince bu yire

1454 Āb u Zemzemdür pes ekl ü şirbiñiz
Kim budur ancaḳ naṣīb ü şirbiñiz

1455 Ġam yime bu su içün dāyimdür ol
Tā ilā yevmü'l ḳıyām ḳāyimdür ol

1456 Bu ṣu içün çekmegil hergiz melāl
Bu ṣuya olmayısar hergiz zevāl

1457 Oğlıñ İsmā^{c}īl içün hem yime ġam
Olısardır ol nebiyy-i muḥterem

S101b 1458 Babası ya^{c}nī Ḫalīlu'llāh ile
Emr-i Ḥaḳ birle vü ^{c}izz ü cāhile

1459 Ka^{c}betullah'ı binā itse gerek
Ḥaḳḳa çoḳ ḥamd u ṡenā itse gerek

1460 Ba^{c}de itmām-ı binā-yı beyt-i Ḥaḳ
Ḳoyup İbrāhīm beyt üzre ayaḳ

1461 Emr-i Ḥaḳ birle nidā itse gerek
Da^{c}vet-i beyt-i Ḫudā itse gerek

T57b 1462 Gelse gerek ḫalḳ-ı ^{c}ālem fevc fevc
Gelse gerek ibn-i Ādem zevc zevc

1463 Gelseler gerek ziyāret itmege
Ḥacc u ^{c}umreyle ^{c}ibādet itmege

1464 İçseler gerek bu ṣudan herbiri
Olsalar gerek günāhlardan beri

S102a Ḳala'llahū Te^{c}ālā ve iz bevve'nā li'ibrāhīme mekāne'l-beyti en lā tüşrik bi-şey'en ve ṭahhir beytiye li'ṭṭa'ifine ve'lḳā'imine ve'r-rükke^{c}ıssücūdi. Ve ezzin fi'n-nāsi bi'l-ḥacci yetūke ricālen ve ^{c}alā külli żamirin ye'tine min külli feccin ^{c}amiḳin. Liyeşhedū menāfi^{c}a lehüm ve yeẕkürü's-mallāhi fī-eyyāmin ma^{c}lūmātin ^{c}alā mā rezaḳahüm min behimeti'l-en^{c}āmi, fekülū minhā ve eṭ^{c}ımü'l-ba'ise'l-faḳire. Ṡümme'l-yaḳżū tefeṡehüm ve'l-yufu bi'l-beyti'l-^{c}atīḳı[168]

---

[168] Kur'ān-ı Kerim, Hacc Sūresi 26, 27, 28, 29, *"Hani biz İbrāhim'e Beyt-i Şerif'in yerini ta^{c}yin etmiş, bildirmiştik. Ve O'na: Bana hiçbir şeyi ortak koşma. Beyt'imi tavāf edenler Mekke'de oturanlar, rükū ve sücūd edenler için temizle diye vahyeylemiştik. İnsanları Hacc'a davet et, onlara haccetmelerini emret! Gerek yaya olarak, gerek her ırak yoldan arık develere binerek sana gelsinler. Tā ki kendileri için dünyevi ve uhrevi menfaatlere hazır olsunlar. Tā ki Allah'ın kendilerine rızk olarak verdiği dört ayaklı hayvanlar (kurbanlıklar) üzerine, belli günlerde Allah'ın ismini ansınlar. Bunların etinden yiyin; ve yoksula, fakire de yedirin. Sonra kirlerini gidersinler. Nezirlerine vefa etsinler ve o kadim olan Ka^{c}be'yi tavāf etsinler."*

1465 Bu beşāret Hācir'i şād eyledi
Pür ġamıdı ġamdan āzād eyledi

1466 Ḥaḳḳa çoḳ ḥamd u s̱enālar eyledi
Yüz yire urdı du^c^ālar eyledi

T58aS102b 1467 Çün başın ḳaldırdı yirden ol ẕelīl
Gördi ġāyib olmuş ol-dem Cebre'īl

1468 Der münācāt u niyāz u bende kist
^c^Arż-ı ḥācāt-ı ġam-ı efkende kist

1469 İy cihānı feyżile seyrāb iden
Baḥr-ı feyż üstine nüh dülāb iden

1470 Zemzemi feyżile ṣalan ^c^āleme
Eşiñ ^c^āşıḳ-veş hezārān Zemzeme

1471 Zemzem-i feyżiñe cānım teşne-leb
Eylerem feyżiñi cānıla ṭaleb

1472 Hācir'i nefsile İsmā^c^īl ü dil
Zemzem-i feyżiñ dilerler muttaṣıl

1473 Vādī-i ġurbetde ser-gerdān u zār
Her birisi teşnelikden bī-ḳarār

S103a 1474 Ka^c^be'de dil teşne nefsim Merve'de
Gözlerim gökde vü destüm ^c^Urvede

1475 Ḥıżra iḥsān eylediñ cān çeşmesin
Virdiñ İsmā^c^īl'e Zemzem eşmesin

1476 Ḥażret-i Mūsā'ya seng-i ḥāradan
On iki ırmaġı sensin yaradan

1477 Aḥmediñ herbir mübārek barmaġı
Oldı ^c^ayn-ı āb-ı ḥayvān ırmaġı

T58b 1478 Ser-be-ser kūhsār u cūy u cūy-bār
Her der ü deşt ü beyābān pür-bigār

1479 Cümle enhār u baḥār u bī-girān
Ḳatre-i feyżüñ-durur bī-imtinān

1480 Bunca enhārıñ ser ü ser çeşmesi
Bu baḥāruñ cūşı vü hem ṭaşması

1481 Feyż-i cūduñdandır iy feyyāż u dil
Selsebīl āsā muselsel muttaṣıl

S103b 1484 Bende feyżiñ teşnesiyem yā kerīm
Umaram-kim idesin feyż-i ^{c}aẓīm

1483 Zemzem ü feyżiñ dilimde cūş ide
Rūz u şeb ol Zemzemi cān nūş ide

1484 Zemzem-i feyżiñle dil sīr-āb ola
Belki hem sīr-āb-ı hem mīzāb[169] ola

1485 Hem nice teşne dile idüp sebīl
Ol sebīle ola teşne selsebīl

1486 Ayağı aḳup anuñ ola buḫūr
Ol buḫūr ola ṭulū aṣdāf-ı nūr

1487 Ṭola ol aṣdāf-ı dürr-i ma^{c}rifet
Ola herbir dürde niçe menḳıbet

1488 Naẓm ola her dürr-i pāk-i āb-dār
Gūş-ı devrāna ola ol gūş-vār

T59a
S104a 1489 Zeyb-i dehr ü zīver-i devrān ola
Herbiri şāyeste-i sulṭān ola

1490 Ola aṣḥāb-ı ṣafāya yādigār
Ben gidem ol ḳala nice rūzigār

Ḳavm-i ^{c}Amālīḳ Ḥażret-i İsmā^{c}īl'iñ ^{c}aleyhi's-selām ve Hācir'iñ ve Zemzem'üñ aḥvālinden ḫaberdār olup Arafat'dan göçüp Mekke-i Mükerreme'de gelüp sākin olduḳlarıdır

1491 Rāvī-i aḫbār-ı ṣıddıḳān-ı dīn
Ḥāvī-i esrār-ı ^{c}ummān-ı yaḳīn

1492 İbn-i ^{c}Abbās'dan rivāyet böyledir
Efḳa-i nāsdan ḥikāyet şöyledir

1493 Ol[170] zamān ḳavm-i ^{c}Amālīḳ-i ^{c}Arab
^{c}Arfede olurlarıdı teşne-leb

---

169 S'de *mīrāb*

170 S'de *Ki ol*

1494 Yoğudı bir ḳaṭre hergiz ṣuları
S104b Ne aḳar varıdı ne ḳuyuları

1495 Gāh yağmur ṣuyın içüp gāh leben
Her biri iderdi ḥamd-ı ẕi'lminen

1496 Bir gün iki nāḳa yitirdi bular
İki oğlan aldılar iki yular

T59b 1497 Gittiler bu iki nāḳa semtine
Ya^{c}nī bu iki ^{c}alāḳa semtine

1498 Ḫoş gezerken sū-be-sū vādileri
Yoġıdı miskinleriñ hādileri

1499 Nā-gehān yitirdiler yollarını
Bilmeyüp ṣağlarını ṣollarını

1500 Giderek ġāyetde ^{c}aṭşān oldılar
Teşne-leb sūzān u giryān oldılar

1501 Bularuñ ^{c}aczi çü erdi ġāyete
Lāyıġ oldılar Ḫudā'dan raḥmete

S105a 1502 İtdi ol hādī hidāyet bunlara
Ol mu^{c}īn itdi ^{c}ināyet bunlara

1503 Ya^{c}nī Ka^{c}be semtine sevḳ eyledi
Dillerin ol semte pür-şevḳ eyledi

1504 Vādī-i İbrāhīm'e geldi bular
Gitdi ṭāḳat ṭāḳ ḳaldılar bular

1505 Ol-zamān nā-gāh zamān-ı ḥārıdı
Ṣanasın vādī ser-ā-ser nārıdı

1506 Bu ḳayayı sāye-bān idindiler
Sāyesin anuñ mekān idindiler

1507 Otururken bu iki teşne lebān
Ka^{c}be semtine olup ḫoş dīde-bān

T60a 1508 Gördiler kim bir niçe ḳuşlar uçar
Kimisi anuñ ḳonar kimi göçer

S105b 1509 Didiler anda ṣu vardır varısa
Baḫt u devlet ger bizimle yārısa

1510 Şu eger olmasa olmazdı ṭuyūr
Varısa Ḥaḳ didi ol ṣuyı ṭuyur

1511 Bu'l-Ḳubeys üstine çıḳdılar revān
Ḳorḳa ḳorḳa ol iki teşne-lebān

1512 Gördiler kim Kaᶜbe öñinde ṣu var
Ne ṣu belki ābrū-yı rūzigār

1513 Gördiler bir gölgelik daḫı durur
Anda bir ḫatūn bir oğlan oturur

1514 Anları görmeklik oldı ġam-küsār
Bī-ġam olup indiler bī-iḫtiyār

1515 Hācir'e taᶜẓīmile virüp selām
Eylediler baᶜdehu fetḥ-i kelām

S106a 1516 Yaᶜnī kim herbiri ṣu idüp ṭaleb
Didiler ᶜaṭşānuz olduḳ teşne-leb

1517 Ḥācir anlara icāzetdir didi
Alup içüñ āb-ı raḥmetdir didi

1518 Yana yana içdiler ḫoş bu ṣudan
Ḳana ḳana içdiler işbu ṣudan

T60b 1519 Ṣordılar hem Hācir'iñ aḥvālini
Diñlediler cümle ḳīl ü ḳālini

1520 Ser-güẕeştin bildiler çün ser-be-ser
Gitdiler ol gice ol iki piser

1521 İrişüp ḳavm-i ᶜAmalīḳ'a revān
Her biri pür-şevḳ-i ẕevḳ u şādumān

1522 Ḳıṣṣayı bir bir ḥikāyet itdiler
Zemzemi añup beşāret itdiler

1523 Hācir'iñ aḥvālini yād itdiler
106b Yādı birle ḳavmi dil-şād itdiler

1524 Ol gice ḳavm-i ᶜAmalīḳ-i ᶜArab
İtdiler ẕevḳile ṣad şevḳ ü şeġab

1525 Ol zamān fi'l-ḥāl ḳalḳıp göçdiler[171]
Ṣubḥ-dem Hācir yanına düşdiler

1526 İtdiler Hācir'den iẕnile ṭaleb
Ḳoñşı olmaġa o ḳavm-i teşne leb

1527 Bu ḳavümden itmedi Hācir ibā
Didi kim ehlā vü seḥlā merḥabā

1528 Ḥayra maḳdem merḥabā iy ḳavm-i üns
Merḥabā ānestüm iy ḳavm-i Ḳudüs

1529 Çünki Hācir gördi bu ḳavmi o dem
Gitdi vaḥşet gitdi deḥşet gitdi ġam

T61a 1530 Bunlara luṭf u leṭāfet eyledi
Āb-ı Zemzemle żiyāfet eyledi

S107a 1531 Ḥāṣıl oldı üns-i İsmā^{c}īl hem
Vaḥşet-i ġurbet aña virmişdi ġam

1532 Oynamaġa başladı eṭfālile
Lu^{c}b u lāġa başladı aḳvālile

1533 Her ṭarafdan oldı dillere āşinā
Āşinālıḳ virdi cāna rū-şinā

1534 Her ṭarafdan ḥāṣıl oldı ittiḥād
Rūz u şeb oldı muḥabbetler ziyād

1535 Ḫūn-ı Zemzem birle hem āş oldılar
Ṣanasın sūd bir ḳarındaş oldılar

1536 Hācir'e ġāyet de ta^{c}ẓīm itdiler
Daḫı İsmā^{c}īl'e tekrīm itdiler

1537 Eyledi her kişi ḫıẕmet bunlara
Rūz u şeb idüp ri^{c}āyet bunlara

1538 Ẓāhir oldı çünki āsār-ı cemāl
S107b Hācir oldı ḫoş dil ü āsūde-ḥāl

1539 Ḥaḳ Te^{c}ālā'nıñ görüp bu ni^{c}metin
Dem-be-dem artırdı şükr-i minnetin

---

171 S'de *göşdüler*

Ḥażret-i İbrāhīm ^{c}aleyhis'selām Şām'dan ḥażret-i İsmā^{c}īl ve Hācir'i T61b Ḳavm-i ^{c}Amālīḳ ile bulup ve muvānesetlerin şādumān gitdigidir.

1540 Bir gün İbrāhīm oğlın itdi yād
Yād ile şefḳati oldı ziyād

1541 Nār-ı ḥasretle ṭaşıp ḫūn-ı ciger
Oldı dilden dīdeden hem perdeder

1542 Cem^{c} idüp ^{c}ıyş u ma^{c}āş esbābını
Aḳıdup gözden ciger ḫūn-ābını

1543 Şevḳıla oldı Burāḳ üzre süvār
S108a Gitdi destinden ^{c}inān u iḫtiyār

1544 Berḳ-i Şāmī-vār tābān oldı ol
Pertev-i berḳ-i şitābān oldı ol

1545 Şevḳıla bağlandı iḥrām-ı ḥarem
Eyledi ^{c}azm-i ḥarem ol muḥterem

1546 Berḳ-i hātif-veş revān oldı Burāḳ
Tāziyāne oldı nār-ı iştiyāḳ

1547 Oldı bir anda aña menzil ḥarem
İrdi ḫāk-i Mekke'ye basdı ḳadem

1548 Çün Ḫalīl itdi Burāḳ'ından nüzūl
Sāye-bān-ı Hācir'e itdi duḫūl

T62a 1549 Ol gice nā-geh şeb-i deycūr idi
Ka^{c}be-veş cāme-siyeh mestūrıdı

1550 Tā ki basdı gölgelik içre ḳadem
Gölgelik envārıla ṭoldı o dem

S108b 1551 Ḥażret-i Hācir meger bīdārıdı
Uyumazdı ġuṣṣadan pür-nārıdı

1552 Gördi kim giren Ḫalīlu'llāhdur
Ol risālet kişverine şāhdır

1553 Düşdi seccāde-misāl ayağına
Sürdi yüzin ayağı ṭoprağına

1554 Didi ḫoş geldiñ gel iy nūr-ı Ḫudā
Merḥabā ehlen ü sehlen merḥabā

1555 Līk İsmā^{c}il mest-i ḫ^{v}ābıdı
Gündüzin oynamadan bī-tābıdı

1556 İtdi çün ṣavt-ı Ḫalīl'i istimā^{c}
Gönli gözi eyledi ḫ^{v}āba vidā^{c}

1557 Gördi İbrāhīm'i oldı şād-kām
Çāme ḫ^{v}ābından çü serv itdi ḳıyām

S109a 1558 Aldı İsmā^{c}īl'i ḫoş ḳuçdı Ḫalīl
İrdi dārū-yı dile cān-ı ^{c}alīl

1559 Bağrına başdı ciger gūşesini
Sīnesine çekdi cān tūşesini

T62b 1560 Her ṭarafdan oldı diller şādumān
Şādılıḳdan oldı gözler der-feşān

1561 Ṣordı Hācir'den o hicriñ ḳıṣṣasın
Didi Hācir ḳıṣṣa-ı pür-ġuṣṣasın

1562 Evvel idüp teşnelikden dil[172] güşād
Ṣoñra Zemzem mācerāsın itdi yād

1563 Didi Cebrā'il[173] beşāret itdügin
Ser-be-ser remz ü işāret itdigin

1564 Didi hem ḳavm ü ^{c}Amalīḳ'iñ tamām
Nice geldügin hem ol iki ġulām

1565 Ḫavf u vaḥşetden emīn olduḳların
Vaḥş u vaḥşetden kemīn olduḳların

S109b 1566 Didi hem elḥamdülillah iy Ḫalīl
Yine gösterdi cemāliñ ol Celīl

1567 Gördi İbrāhīm bu ni^{c}metleri
Ẕevḳıla bu ^{c}ıyşı bu ^{c}işretleri

1568 Bildi kim maḳbūl olmış da^{c}veti
Eyledi Ḥaḳḳ'a ṣenā vü minneti

---

2 S'de *der*

3 S'de *Cebreil'iñ*

1569 Hâcir'e dürlü naṣîḥat eyledi
Hem naṣîḥat hem vaṣiyyet eyledi

1570 Söyledi aña tesellî sözlerin
Sırr-ı envâr-ı tecellî sözlerin

T63a 1571 Didi İsmâᶜîl'e eyle ᶜizzeti[174]
İsteriseñ dü cihânda ᶜizzeti

1572 Virdi bir aylık maᶜâş esbâbını
Ekl ü şirb ü ᶜiş u aş esbâbını

1573 İdüp anlara vidâᶜı ol-zamân
S110a Yine oldı ol gice Şâm'a revân

1574 Ayda bir kerre bu vechile Ḫalîl
Olurıdı Şâm'dan ibni's-sebîl

1575 Anları idüp tefaḳḳud cânıla
Ġarḳ iderdi tuḥfe vü iḥsânıla

1576 Hâcir İsmâᶜîl'i dürlü âlile
Celb idüp ḳalbini ḳîl ü ḳâlile

1577 Geh viṣâlile gehî hicrânile
Gâh ḳahrıla gehî iḥsânile

1578 Niçe yıllar Kaᶜbe'de idüp ḳarâr
Geçdi bu vechile niçe rûzigâr

Ḥażret-i İsmâᶜîl ᶜaleyhi's-selâm on üç yaşına girip[175] ḥażret-i İbrâhîm ᶜaleyhi'sselâm terk-i ᶜâdet idüp niçe ay gelmeyüp ḥażret-i S110a İsmâᶜîl ᶜaleyhi's-selâm ḥażret-i Hâcir Raḍu'allâhü anha iştiyâḳ gönderdikleridir.

T63b S110a 1579 Muḳteżâ-yı ḥikmeti ḥükmi ḳadar
Perdeden gösterdi üslûb-ı diger

1580 Ol gül-i sürḫ-i gülüstân-ı Ḫalîl
Gülbün-i gülzâr-ı büstân-ı Celîl

1581 Ol nihâl-i tâze[176] bostân-ı ṣafâ
Serv ü bâlâ-yı gülistân-ı vefâ

---

174 S'de *ḥizmeti*

175 *Girip* kelimesi S nüshasında yoktur.

176 S'de *nâz-ı*

1582 Ya^{c}ni İsmā^{c}il maḳbūl-ı Celil
Nūr-ı dide ḳurreten ^{c}ayn-ı Ḫalil

1583 Devletile girdi on üç yaşına
Serv ü hem ser irmez[177] oldı başına

1584 Terk-i ^{c}ādet eyleyüp nā-geh Ḫalil
Niçe aylar geçdi ḥicr oldı ṭavil

S111a 1585 Yaḳdı İsmā^{c}il'i nār-ı iştiyāḳ
Hācir'e kār eyledi derd-i firāḳ

1586 Ḳāfileyle nāme irsāl itdiler
Ḥasretile ^{c}arż-ı aḥvāl itdiler

1587 Gördi çün bu nāmeyi yandı Ḫalil
^{c}İllet-i nāme anı ḳıldı ^{c}alil

1588 Yine istiḳbāl itdi Ka^{c}be'ye
Yine ḥācı gibi gitdi Ka^{c}be'ye

1589 Eyleyüp ^{c}azm-i ḥarem iḥrāmıla
Şām'dan itdi sefer aḫşamıla

T64a 1590 Ḫoş süvār oldı Burāḳ üzre hemān
Ka^{c}be'de berḳ urdı çün berḳ-i cihān

1591 Oldı bir sā^{c}atde mihmān-ı ḥarem
Oldı envār-ı ḥaremle muḥterem

1592 Gördi İsmā^{c}il olmış serv-ḳad
S111b Eyledi ḥamd u s̱enā-yı lā-yu^{c}ad

1593 Aña virmiş Ḥaḳ cemāl üzre cemāl
Hem daḫı virmiş kemāl üzre kemāl

1594 Cevher-i cān-baḫş u cān-perver özi
Gevher-i gehvāre-i dil her sözi

1595 Çehresinde lāmi^{c} envār-ı Ḫudā
Cebhesinde ṭāli^{c} aḳmār-ı Ḫudā

---

177 S'de *olmaz*

1596 Enbiyā ṭavrında ḫuy u ḫaṣleti
Aṣfiyā semtinde[178] ḫulḳ u ḫilḳati

1597 Enbiyā ādābı birle pür-edeb
Ṣoḥbeti çānlar bağışlar rūz u şeb

1598 Anı bu vechile çün gördi Ḫalīl
^{c}İllet-i ^{c}ışḳı ile oldı ^{c}alīl

1599 Mübtelā oldı aña Ya^{c}ḳub-vār
^{c}Işḳı birle oldı bī-ṣabr u ḳarār

S112a 1600 Şām'a gitmekden ferāğat eyledi
Mekke'de durdı iḳāmet eyledi

T64b 1601 Her ḳaçan ^{c}āşıḳ irişe vuṣlata
Eylemez hergiz teveccüh fürḳata

1602 Geçdi bu ḥāl üzre eyyām-ı şühūr
Bilmediler kim nedür ḥükm-i ġayūr

1603 Gör Ḫudā'nıñ ḥikmet ü pür-ġayretin
Ġayret ü pür-ḥikmet ü pür-^{c}ibretin

1604 Çün ḫalīl idindi oğlını Ḫalīl
Eyleyüp ġayret bu ḫulletde Celīl

1605 Ẕebḥ-i İsmā^{c}īl'i emr itdi revān
Ẕebḥile itdi Ḫalīl'in imtiḥān

Ḥażret-i İbrāhīm ^{c}aleyhi's-selām üç gice Minā'da mütevālī ..... oğluñ İsmā^{c}īl'i ẕebḥ eyle diyü S112b emr olunup ol daḫı varup Minā'da ẕebḥ idüp bıçağ kesmeyüp Cebrā'īl ^{c}Aleyhi's-selām bir ḳoç indürüp Ḥażret-i İsmā^{c}īl ^{c}Aleyhi's-selām yirine ḳurbān itdükleridir.

1606 Nā-gehān bir gün bu çerḫ-i ser nigūn
İtdi İsmā^{c}ili rūzi ġarḳ-ı ḫūn

1607 Çehre-i ḫakini[179] itdi ḫak-sār
Dār-ı dünyāyı gözine itdi tār

T65a 1608 Dāmen-i eflāki pür-ḳān eyledi
Ṣan ḥamle burcunda ḳurbān eyledi

---

178 S'de yanlış olarak *"Aṣfiyār semende" biçiminde yazılmış"*

179 S'de *pākini*

1609 Çeşm-i İsmā^{c}ile döndi iḥtirān
Eşk-i İbrāhīm'e döndi keh-keşān

1610 Mi^{c}mer-i eflākde yandı sipend
Ol sipend oldı zeminde dīde-bend

S113a 1611 Gözin açdı ḫābdan[180] çerḫ-i berīn
Ḫāba[181] vardı göz yumup ehl-i zemīn

1612 ^{c}Ārıż oldı çeşm-i İbrāhīm'e ḫāb
Çeşm-i cān açıldı ref^c oldı ḥicāb

1613 ^{c}Ālem-i ḫābuñ içinde nā-gehān
Bir güzel kişi aña oldı ^{c}ayān

1614 Luṭfıla didi gözüñ aç iy Ḫalīl
Ben ḳuluñı saña gönderdi Celīl

1615 Didi İsmā^{c}īl'i ḳurbān eylesün
Yir ü gök ḫalḳın giryān eylesin

1616 İstimā^c itdikde bu emri Ḫalīl
Ṣıçrayup bīdār olup oldı ^{c}alīl

1617 Virdi bu rü'yā aña şekk-i gümān
Bulmadı şekk-i gümānından amān

1618 Terviye itdi öziyle ol hümām
S113b Bilmedi her çend ki itdi ihtimām

T65b 1619 Bilmedi bu rü'yenüñ ta^{c}bīrini
Bilmedi bu āyetiñ taġyīrini[182]

1620 Dirdi bu rü'yā-yı raḥmānī midir
Yā ^{c}aceb rü'yā-yı şeyṭānī midir

1621 Ḳaldı ḥayret içre İbrāhīm o gün
Oldı bu rü'yā derūnında dü gün

Ṣıfat-ı Şeb

---

180 T'de *ḫābadan*
181 S'de *ḫ^{v}āba*
182 S'de *tefsīrini*

1622 ^{c}Āḳıbet rūz āḫir oldı āfitāb
Çehresine aṣdı ṣad müşgin niḳāb

1623 Şems-i dülbendin felek itdi tebāh
Ka^{c}be-veş oldı cihān cāme-siyāh

1624 Çeşm-i nergis gibi göz açdı nücūm
^{c}Askeri ḫ^{v}āb itdi ḫalḳ üzre hücūm

S114a 1625 Çeşm-i İbrāhīm'e ḫ^{v}āb aṣdı niḳāb
^{c}Ālemi rü'yādan itdi fetḥ ü bāb

1626 Yine bir kişi gelüp itdi ẓuhūr
Çehresinde berḳ urur gün gibi nūr

1627 Didi kim luṭfıla emr itdi Celīl
Didi İsmā^{c}īl'i ẕebḥ itsin Ḫalīl

1628 Ẕebḥ idüp dur anı ḳurbān eylegil
Yir ü gök ḫalḳın giryān eylegil

T66a 1629 Çünki bu emri yine gūş eyledi
Gūşdan gūyā zehir nūş eyledi

1630 Durdı İbrāhīm ḫābından revān
Didi yā Rabb el amān u el amān

1631 Enbiyādan bir nebiye bu belā
Vāḳi^{c} olmadı nedir bu ibtilā

1632 Yā ilāhī bu emir senden midir
Bilmezem yā nefs-i şeyṭāndan mıdır

S114b 1633 Yā ilāhī yā ilāhe'l-^{c}ālemīn
Bu gümānum zāyil eyle vir yaḳīn

1634 Senden ise ger bu emr ü bu nidā
Nice İsmā^{c}īl saña cānım fidā

1635 Ẕebḥ idüben anı ḳurbān ideyim
Ḳurda vü ḳuşa perişān ideyim

1636 Terviye itmekde taḳṣīr itmedi
Ḳalmadı ṣūret-ki ta^{c}bīr itmedi

1637 Bir yaña mīzānı māyil olmadı
İştibāh u şekki zāyil olmadı

1638 Ber ṭaraf olmadı hergiz iḥtimāl
Ṣandı āḫir iḥtimāl-i bi-me'āl

1639 Āhir oldı yine rūz-ı pür-gümān
Zāyil olmadı gümānı bu zamān

T66b Ṣıfat-ı Şeb

S115a 1640 Tev amān iden yine rūza şebi
Gün yüzine aṣdı niḳāb-ı mağribi

1641 Ẓulm-i ẓulmetden bu deyr-i pür-günāh
Ka^c^be-veş oldı yine câme siyāh

1642 Olmağıçun ẓulm-i ^c^ālemden emīn
Ḫalḳ-ı ^c^ālem oldı cümle der-kemīn

1643 Ḫāba verdi çünki çeşm-i āfitāb
Rūy-ı ^c^arż oldı ser-ā-ser cümle[183] ḫāb

1644 ^c^Ārıż oldı yine İbrāhīm'e ḫāb
Çeşm-i cān açıldı ref^c^ oldı ḥicāb

1645 Görünip şekl-i beşerde bir melek
Çehresine reşk ider şems-i felek

1646 Didi emr idüp Ḫudāvend-i Celil
Didi İsmā^c^īl'i ẕebḥ itsin Ḫalīl

S115b 1647 N'eyler ol beyne'l-Ḫalīl ü ve'l-Celil
Ṭīğ-ı ğayretle anı ḳılsın ḳatil

1648 Ẕebḥ idüben anı ḳurbān eylesin
Yir ü gök ehlin giryān eylesin

1649 Anı ẕebḥ itmekde neẕr itmiş idi
Cān u dilden neẕr cerz itmiş idi[184]

67a 1650 Ḫaṣṣa kim doğduğı-dem mesrūr olup
Belki hem mesrūr hem mağrūr olup

1651 Emrümile neẕrini idip edā
İtsin İsmā^c^īl benimçün fidā

---

3 S'de *câme*

4 Bu beyit S nüshasında bir sonraki beyit ile yer değiştirmiştir.

1652 Leyle-i ᶜārefānıdı nā-geh o şeb
K'oldı sālis bu hıtāb-ı bü'l-ᶜaceb

1653 Çünki oldı bu ḫıṭāb u pür-ᶜiṭāb
Çeşm-i İbrāhīm'den refᶜ oldı ḫāb

1654 Ḫābdan virüp bu tenbīh-i intibāh
Ḫābdan[185] açdı gözüñ[186] gitdi iştibāh

S116a 1655 Neẕr itdi çün melek ẕebḥe delīl
Neẕrini yād eyledi ol-dem Ḫalīl

1656 Ḫāṭırına geldi ol-dem fikr-i ẕebḥ
Naṣṣ-ı ḳāṭıᶜ oldı aña ẕikr-i ẕebḥ

1657 Bendeye bu ḥükm-i sulṭānī durur
Bildi kim bu emr-i raḥmānī durur

1658 Rūz-ı rūşen gibi rūşen oldı ḥāl
Zāyil oldı şeb-ṣıfat her iḥtimāl

1659 Oldı maᶜrūf çün bu emr-i bü'l-ᶜaceb
Yevm-i ᶜarfe dinmege oldı sebeb

1660 Çün dile irdi bu tīr-ı bī-nişān
Ol zamān ṣandı kemān-ı ṣad gümān

T67b 1661 Berḳ urup tīğ-ı yaḳīn bī-reyb-i şek
Noḳṭa-i şekki ser-ā-ser itdi ḥak

1662 İştibāhuñ āḫiri oldı tebāh[187]
S116b Bel tebāh olmadı belki oldı āh

1663 Ṣanmışıdı iḥtimāl-i bī-me'āl
Ẓāhir oldı āḫir me'āl-i iḥtimāl

1664 Yevm-i ᶜarfe ᶜarif oldı çün Ḫalīl
Ẓāhir oldı gün gibi emr-i Celīl

1665 Didi İsmāᶜīl degil cānım fidā
Çünki emriñ böyle oldı iy Ḫudā

---

5 S'de *gözden*
6 S'de *ḫᵛāb*
7 S'de *şāh*

1666 Cān u dilden eyleyüp emri ḳabūl
Didi āmennā ṣaddaḳnā Resūl

1667 Ol gün ammā ẕebḥi te'ḫīr eyledi
Belki bī-te'ḫīr-i tedbīr eyledi

1668 Dirdi yārabbī nice ẕebḥ eyleyem
Tīġ-ı ġayretle nice cürḥ eyleyem

1669 Fikr iderdi nice ẕebḥ itmek gerek
Ḳanḳı vādīye alup gitmek gerek

S117a

1670 Emr-i ẕebḥile düşüben fikrete
Ġarḳ olmışdı biḥār-ı ġayrete[188]

1671 Dirdi ẕebḥ-i ḥabīb āsān degil
Gerçi-kim ṭāᶜatdir ol ᶜiṣyān degil[189]

T68a

1672 Fikr-i[190] ẕebḥile oluban dil-figār
Derdile dilden ḳılurdı āh u zār

1673 Dem-be-dem gözden dökerdi ḳanlu yaş
Aġlarıdı anuñıla ṭaġ u ṭaş

1674 Bād-veş olmışıdı bī-ṣabr u ḳarār
Āh iderdi dem-be-dem bī-iḫtiyār

1675 Rū-yı İsmāᶜīle naṣb idüp gözi
Şemᶜ-veş derdile yanardı odı

1676 Didi Hācir kim bu gün n'oldı saña
Gizleme ḥāliñ ᶜayān eyle baña

S117b

1677 Baḥr-ı fikretsin nedir bu fikretiñ
Ġarḳ-ı ḥayretsin nedir bu ḥayretiñ

1678 Söyle bu fikr-i dil-efgārıñ neden
Derdile bu āh bu zārıñ neden

1679 Di niçünsin böyle bī-ṣabr u ḳarār
Āh idersin dem-be-dem bī-iḫtiyār

---

188 S'de *"Ġarḳ olup-dururdı baḥr-ı ḥayrete"*

189 S'de *"Dirdi ẕebḥ-i ḥabīb āsān beyān*
Gerçi-kim ṭāᶜatdir ol ᶜiṣyān dükān"

190 S'de *Ṭīġ-ı*

1680 Ebr-veş bu gözleriñ giryān neden
Her nefes bu āh bu efġān neden

1681 Gitmez İsmā^{c}īl'den iki gözleriñ
Ḥayret aldı vü yitirdiñ kendöziñ

1682 Derdiñe bā^{c}iṣ nedir di iy Ḫalīl
Derdiñile olmışam ben de ^{c}alīl

T68b 1683 Her ne deñlü eyledi Hācir ḫiṭāb
Virmedi hergiz su'āline cevāb

1684 Anuñıçun-kim bunuñ gibi işi
Dimek olmaz ^{c}avrete hergiz kişi

I18a 1685 Anası ola ḫuṣūṣā anası
Belki şem^{c}-i ḥüsnünüñ pervānesi

1686 Hācir'e keşf olmadı çünkim bu rāz
İtdi İsmā^{c}īl hem ṭūl ü dirāz

1687 Her ne yüzden k'eyledi dürlü ḫiṭāb
Virmedi hergiz Ḫalīl aña cevāb

1688 Geçdi ol gün ol gice bu ḥālile
Āḫir oldı gice ḳīl ü ḳālile

1689 ^{c}Āşiridi ẕilḥiccede k'oldı ṣabāḥ
Ẕebḥ-i İsmā^{c}īl o dem oldı mübāḥ

1690 Kim anuñdur evvel-i eyyām-ı naḥr
Ḫūn-ı ḳurbāndan Minā olur baḥr

1691 Durdı yirinden ḳıyām itdi Ḫalīl
Baḳdı İsmā^{c}īl'e ol ḳadr-i Celīl

1692 Didi al büyük bıçağıla ipi
18b Dur şu vādiye gidelim iy ṣabī

1693 Aldı İsmā^{c}īl anı[191] ipile
Gitdiler ol semte ikisi bile

9a 1694 Ṣandı Hācir kim giderler odına
Bilmez İbrāhīm'iñ ol maḳṣūdı ne

S'de *bıçağı*

Ḥażret-i Hācir'i raḍuallahu ^{c}anhā şeyṭān-ı la^{c}ini ıżlāle ḳaṣd itdigidür.

1695 Gördi bu aḥvāli şeyṭān-ı la^{c}in
Fitneye ḳaṣd eyledi ol-dem hemīn

1696 Didi ger bunlara bir ḥāl itmeyem
Ba^{c}de-zīn bir kimse ıżlāl itmeyem

1697 Şekl-i insāna temeṣṣül eyledi
Fitne fenninde te^{c}emmül eyledi

1698 Vardı evvel Hācir'e virdi selām
Eyledi ba^{c}de's-selām[192] fetḥ-i kelām

S119a 1699 Hācir'iñ ḥālini ṣordı ṣoyladı
Ṣūret-i Ḥaḳḳ'da niçe söz söyledi

1700 Zehr-i sözle şekker-āmīz eyledi
Her delīli[193] ḫūb[194] dilāvīz eyledi

1701 Hācir'i ıżlāl içün ol bed fi^{c}āl
Ṣad ġamıla ^{c}arż idüp rū-yı melāl

1702 Didi iy dürr-i Sımā^{c}īl'e ṣadef
O dürr-i şehvārıla bulan şeref

T69b 1703 Ḥasretā derdā diriġā āh u vāh
K'oldı ol dürr-i girān māyeñ tebāh

1704 İşidüp[195] Hācir sözin itdi fiġān
Didi n'oldı oġluma eyle beyān

1705 Didi İbrāhim İsma^{c}il' ile
Ḳanda gitdiler bıçaġ u ipile

119b 1706 Vādi-i ġamda aña olup delīl
Hiç bilir misin nedir fikr-i Ḫalīl

1707 Didi Hācir bilirem maḳṣūdı[196] ne
Gitmediler anlar illā odına

---

2 S'de *selā*
3 S'de *delilini*
4 Bu kelime S nüshasında yoktur.
5 S'de *işidiñ*
6 S'de *maḳṣu*

1708 Didi lā-vallāhi şeyṭān-ı laᶜīn
Anı zebḥ içün alup gitdi hemīn

1709 Didi Hācir gice didiñ gündüze
Bi-başar daḫı inanmaz bu söze

1710 Ḥāşa İsmāᶜīl'i zebḥ ide Ḫalīl
Cān virirken aña ol ḳadr-i Celīl

1711 Didi şeyṭān yine iy tāc-ı nisā
Sözümi farḳ eyle çün ṣubḥ u mesā

1712 Gün gibi rūşen delīlim var benim
Ṣanma bāṭıl ḳīl ü ḳālim var benim

1713 Ki girüp şeyṭān Ḫalīl'in düşine
Söyledi bāṭıl ḫaberler gūşına

T70aS120a 1714 Didi-kim emr eyleyüp didi Celīl
Oğlı İsmāᶜīl'i zebḥ itsün Ḫalīl

1715 Anı zuᶜm itdi-ki raḥmānīdir ol
Bilmedi-kim mekr-i şeyṭānīdir ol

1716 Ṣandı-kim emre iṭaᶜāt eyler ol
Bilmedi ṣoñra nedāmet eyler ol

1717 Saña maḳṣūdum naṣiḥatdir hemān
Tā varup menᶜ idesin anı revān

1718 Didi Hācir kim delīliñ bu mıdır
Pes me'āl u ḳīl u ḳāliñ bu mıdır

1719 Bu mıdır ol didigiñ rūşen delīl
Yan delīliñle oda hemçün fetīl

1720 Vāḳıf oldum mū-be-mū aḥvāliñe
Ḳılca baḳmazam bu ḳīl u ḳālüñe

S120b 1721 Yüri sen şeyṭānsın ancaḳ iy laᶜīn
Şeyṭanat itme yüri şundan hemīn

1722 Dur gid iy merdūd olan dergāhdan
Sen beni ıżlal idemezsin[197] rāhdan

---

197 S'de *idersin*

1723 Zu^cmıla hergiz Ḫalīl iş işlemez
Ṣonra engüşti nedāmet dişlemez

1724 Ḫayr-ı şerri sence bilmez mi Ḫalīl
Pes niçün didi Ḫalīl aña Celīl[198]

T70b 1725 Emr-i Ḥaḳ olmasa ol virmez nefes
Sözlerin hep bāṭıl ancaḳ söz kes

1726 Aña çün ẕebḥile emr itdi Ḫudā
Emrine oġlum degil cānım fidā

1727 Baḳmadı Hācir çü ḳīl ü ḳaline
Bildi ḳādir olmadı ıżlaline

1728 Hācir'i terk eyleyüp ol-dem la^cīn
İrdi İsma^cīl'iñ ardından hemin

S121a 1729 Gördi İsmā^cil gider dem-be-dem
Babasınıñ izine başıb ḳadem[199]

1730 Didi hiç bilir misin babañ seni
Ḳanda alup gidiser diñle beni

1731 Didi İsmā^cīl odun kesmek içün
Daḫı üstüme ṣabā esmek içün

1732 Didi lā-vallahi ol pür-şūr u şer
Belki mānend-i ġanem ẕebḥ idiser

1733 Didi İsmā^cil neden dirsin bunı
Ben ne ṣuç itdim ki ẕebḥ eyler beni

1734 Ḥaṣṣa ādem ẕebḥ olunmaz ṣuçıla
Bu didigüñ olmaz illā gücile

1735 Baña babam bilürem güc eylemez
Kim nebidir güç idüp ṣuç eylemez

T71a
S121 1736 Didi şeyṭān bilirem ben de anı
Gücile ẕebḥ eylemez babañ seni

---

198 T'de *Ḫalil*

199 Bu beyit esas aldığımız T nüshasında bir sonraki beyitle yer değiştirmiş olarak olunmaktadır. Burada anlama bakılarak ve S nüshasısı göz önüne alınarak düzeltilmiştir.

1737 Lik zu^{c}m idüp belki[200] itdi ġalaṭ
Ṣandı eliñde yazılmışdır bu ḫaṭ

1738 Ya^{c}ni bir gice düşinde bir kişi
Babaña emr eyledi bu şūm işi

1739 Didi-kim emr eyleyüp saña Celil
Oġlı İsmā^{c}īl'i zebḥ itsin Ḫalil

1740 Anı zu^{c}m itdi-ki Raḥmānidür ol
Bilmedi-kim mekr-i şeyṭānidir ol

1741 Ol gelen bedbaḫt şūm İblīsidi
Sözleri tezvir idi telbis idi

1742 Didi İsma^{c}īl iy bergeşte-ḥal
Bu nice sözdür bu ne ṭurfe maḳal

1743 Her ki ^{c}āḳildir bu sözi söylemez
Söyler ol-kim ardın öñin ṣoylamaz

M66a S122a 1744 Göz göre rismana didiñ āsumān
Āsumāna hem didiñ risumān revān

1745 Yir ü gök bu sözleri[201] itmez ḳabūl
Ben nice idem ḳabūl iy bü'l-fużūl

1746 Sen neden bildiñ-ki ol iblisdir
Sözleri tezvīrdir telbīsdür

T71b 1747 Ol niçün olmaya Raḥmanī melek
K'olmaya hergiz sözünde reyb ü şek

1748 Sen babamdan fażlıla fāżıl mısın
Her kemālātıla hem kāmil misin

1749 Sen ne bilürsin düşüñ ta^{c}bīrini
Ol bilir bu āyetin tefsīrini

1750 Şaḫṣ-ı ^{c}āmise ẓalūm u hem cahūl
Ol Ḫalilu'llāhdur daḫı Resūl

1751 Ḳanda bir olur Resūl'ıla cahūl
S122b İy ebu cehl-i cühūl ü bü'l-fużūl

[200] S'de *babañ*
[201] S'de *sözleriñ*

1752 Yüri iy cāhil bunuñ gibi işi
Zu^{c}mıla itmez babam bigi[202] kişi

1753 Zu^{c}mıla ẕebḥ itmez ol evlādını
Kimse vīrān eylemez ābādını

1754 Ẕebḥile emr eylediyse ger Ḫudā
Ṣad hezārān cān Ḫudā içün fidā

1755 Ḳo beni[203] ẕebḥile ḳurbān eylesün
Başumı ḫūn içre ġalṭān eylesün

1756 Başım üzre terk-i tacımdır rıżā
Hem serimdür gūy-ı çevġān-ı ḳażā

1757 Başımı ger tīġıla itse ḳalem
Pes direm-ki budur alnımda raḳam

T72a 1758 Gördi şeyṭān çün anuñ teslīmini
Ḥüsn-i ta^{c}birile her teklīmini

S123a 1759 Bildi kim ıżlāli te' s̱īr itmedi
Ṭoġrı yolı ḳoyup egri gitmedi

1760 Fāriġ oldı cümle ḳīl ü ḳālden
Hem ferāġat eyledi ıżlālden

1761 Gerçi-kim yüz dürlü tedbīr eyledi
Ḳudreti yetdikçe tezvīr eyledi

1762 Döndi tedbīr-i menev tedbīrine
Döndi tezvīr-i menev tezvīrine

1763 Bī-ḥużūr olup menev gibi la^{c}īn
Ol-dem İbrāhīm'e yüz dutdı hemīn

1764 Vardı İbrāhīm'e ḫoş virdi selām
Eyledi ba^{c}de's-selām fetḥ-i kelām

1765 Didi ta^{c}ẓīm ile iy şeyḫ-i ^{c}Arab
Ḳanda gidersin bu yaña iy ^{c}aceb

---

[202] S'de *gibi*

[203] S'de bu kelime yoktur.

S123b 1766 Didi İbrāhīm vardır kārımız
Böyle emr itdi ḫudāvendigārımız

1767 Didi şeyṭān-ı la^{c}īn iy tāc-ı dīn
Baña Ḥaḳ virdi bu dem ^{c}ilm'ül-yaḳīn

1768 Saña şeyṭān ḥīle ü āl eyledi
Düşiñe girdi vü ıżlāl eyledi

T72b 1769 Oġluñ İsmā^{c}īl'i ḳurbān it didi
Yir ü gök ḫalḳını giryān it didi

1770 Sen anı ṣandıñ ki raḥmānīdür ol
Bilmediñ-kim mekr-i şeyṭānīdür ol

1771 Devr-i ādemden beri iy şeyḫ-i ḳavm
Görmedi bir kimse bunuñ gibi nevm

1772 İtmedi bir şaḫṣa bu emri Ḫudā
İrmedi bu vechile sem^{c}a nidā

1773 Ger ṣaḥīḥ olsaydı bu emr-i Celīl
Gönderürdi bir melek saña Celīl

S124a 1774 Ger saña gelse bu emr içün melek
Ḳalmazıdı hiç aṣlā reyb ü şek

1775 Mekr-i şeyṭānıla gel iş işleme
Soñra engüşt-i nedāmet dişleme

1776 Bu meṡeldir kim dinilir her zamān
Kesilen baş yine bitmez bī-gümān

1777 Gerçi bu fi^{c}liñ ṭa^{c}atdir öñi
Līk bilgil kim nedāmetdir ṣoñı

1778 Bildi İbrāhīm kim şeyṭāndır ol
Didi yā mel^{c}ūn yüri var başma yol

1779 Durma şunda ya ^{c}adūvva'llāh didi
Var iy merdūd-ı der ü dergāh didi

73a 1780 Ẓāhir olmışdur baña Ḥaḳḳe'l-yaḳīn
Yüri var telbīsi terk it la^{c}īn

24b 1781 Ol la^{c}īni çünki redd itdi Ḫalīl
Ġāyetile oldı ol mel^{c}ūn zelīl

1782 Ḫavf idüp nūr-ı Ḫalīlu'llāhdan
Bi'ż-żarūri yüz çevürdi rāhdan

1783 Oldı mānend-i menev ġāyet ḫacil
Ser nigūn oldı çü seg ol münfa^c^il

1784 Gördi çün bunlara bir ḥāl itmedi
Bu üçünden birin ıżlāl itmedi

1785 Yaḳdı cism ü cānını nār-ı ḥased
Nār-veş germ oldı bāzār-ı ḥased

1786 Gerçi dūr oldı naẓardan bir zamān
Virmedi līkin ḥased aña amān

1787 Nār-ı ḥırmān cānına kār eyledi
^c^Azm-i İbrāhīme tekrār eyledi

1788 Niçe yüzden yine tedbir eyledi
Niçe yüz telbis ü tezvīr eyledi

S125a 1789 Ḳaṣdı bu kim mekrile āl eyleye
Tā ki İbrāhīm'i ıżlāl eyleye

1790 Çünki İbrāhīm'e görindi Minā
Yaptı şeyṭān mekrile ^c^ālī binā

T73b 1791 İrdi mīl-i evvele çünkim Ḫalīl
Ḳarşı geldi yine ol şūm u ẕelīl

1792 Çünki ıẕlāle yine itdi hücūm
Yidi ṭaşıla Ḫalīl itdi rücūm

1793 Ḳaçdı zaḫmından Ḫalīl'iñ ol merīd
Seng-i ḫode sek bigi oldı ba^c^īd

1794 Çünki mīl-i ṣāniye vardı Ḫalīl
Yine ḳarşu geldi başdı ḳāl u ḳīl

1795 Yidi ṭaşıla yine dūr eyledi
Pā-yı ıżlālini meksūr eyledi

S125b 1796 Sıçrayup āhū gibi[204] ol bed fi^c^āl
Oldı bergeşte yine ol bergeşte ḥāl

---

204 S'de *sıfat*

1797 Çün Ḫalīl irişdi mīl-i s̱ālis̱e
Diñle nice oldı ḥāl u ḥādis̱e

1798 Göz yumup yine hücūm itdi laᶜīn
Mekrile ıżlāle ḳaṣd itdi hemīn

1799 Gördi İbrāhīm ki ol bed nām-ı şūm
Mekr-i ıżlāle yine itdi hücūm

1800 Didi iy melᶜūn daḫı gitmez misin
Şerr-i şūruñ daḫı terk itmez misin

1801 Yidi ṭaş alup yine yirden revān
Atdı ol melᶜūna ḫışmıla hemān

T74a 1802 Gördi İbrāhīm şeyṭān pür-ġażab
Gözleri āteş-ṣıfat pür-tāb u teb

1803 Gördi kim yoḳ hergiz ıżlāle mecāl
Bildi kim telbīsi oldı bī-me'āl

S126a 1804 Döndi mānend-i menev me'yūs olup
Vech-i maᶜkūs u seri menkūs olup

Ḥażret-i İbrāhīm Ḥażret-i İsmāᶜīl ᶜaleyhi's-selām Şiᶜāb ibn-i Şebīr'e iledüp emr-i ẕebḥ-i ᶜalī... ḫaber virüp Ḥażret-i İsmāᶜīl ᶜAleyhi'-selām kemāl-i rıżā ᶜarż itdigidür.

1805 Çünki şeyṭāndan emīn oldı Ḫalīl
Yirine varmaġıçun emr-i Celīl

1806 Şiᶜab ibn-i Şabir'e[205] dutdı yüz
Pes budur ḳavl-i ṣaḥīḥ ü ṭoġrı söz

1807 Menzil oldı çünki bunlara şeᶜab
Emr-i Ḥaḳḳ'ı didi İsmaᶜīle hep

1808 Derd-i dilden didi iy cānı[206] peder
V'iy sürūr-ı sīne-i nūr-ı baṣar

S126b 1809 Ḥaḳ Teᶜālā emr idüp didi baña
Vācib oldı-kim diyem emri saña

205 S'de *Şabīr'e*
206 S'de *cān*

T74b 1810 Oğlın İsmā^{c}īli ḳurbān eylegil
Yir ü gök ehlini giryān eylegil

1811 Gör senüñde rāy-ı tedbīriñ nedir
Bu menām-ı Ḥaḳḳ'a ta^{c}biriñ nedir

Ḳala'llāhū Te^{c}ālā yābüneyye innī erā fī'l-menāmi ennī ezbeḥuke fānẓur māẕā terā, ḳale yā ebiti'f-fe^{c}al mātü'merü setecidünī inşā'allāhū mine'ṣ-ṣabirīne[207]

1812 Didi İsmā^{c}īl o dem-kim iy Ḫalīl
Yirine varmaḳ gerek emr-i Celīl

1813 Emr-i Ḥaḳḳ'da ṣanma dil-berḳ itmeyem
Ḥaḳ yolına cān u ser terk itmeyem

1814 Her ne k'emr itdise işle emr anuñ
S127a Ḳul u ḳurbān u Zeyd ü ^{c}amr anuñ

1815 Ẕebḥ idüp emrile ḳurbān eylegil
Başumı ḫūn içre ġalṭān eylegil

1816 Didiler irkek ḳoyun ḳurbān içün
Cān fidā itmek gerek sulṭān içün

1817 Çün ḥavāle oldı şemşīr-i ḳader
Ḫoş Semi^{c}nā işde boynum ḳıl ḳadar

1818 Gördi İsmā^{c}īl'i İbrāhīm o dem
Fi'l-meṣel ḥilm ü iṭā^{c}atde ġanem

T75a 1819 Ḥaḳ Te^{c}ālā emrini icrā içün
Zimmetinde neẕrini ibrā içün

1820 Ḳıbleye ḳarşu yatırdı ol zamān
Ṣol yanı üzre ḳoyun gibi hemān

1821 Yire basdı alnını ol-dem hemīn
Kim budur ma^{c}nā *vete'llehu li'l-cebīn*

S127b *Ḳale'llāhū Te^{c}ālā felemmā esleme ve tellehū li'lcebīni*[208]

---

207 Kur'ān-ı Kerīm, Sāffāt Sūresi 102, *"Yavrum! dedi, rüyamda seni boğazlıyor gördüm. Bir bak düşün (ne dersin?) Oğlu, "Babacığım! Emrolunduğun şeyi yap! Beni inşallah sabredicilerden bulacaksın."*

208 Kur'ān-ı Kerīm, Sāffāt Sūresi 103, *"Vakta ki, baba-oğul emr-i ilahī'ye boyun eğdiler; babası oğlunu alnı yere gelmek üzere yatırdı"*

1822 Didi İsmā[c]īl o demde iy baba
Bir sözüm var şanma-kim idem īyā

1823 Şabr kıl saña naşīḥat ideyim
Vaḳt-i fürḳatdir vaşiyyet ideyim

1824 Emr-i Ḥaḳḳı şoñra ilet yirine
Çāre yoḳdur çün anuñ tağyīrine

1825 İstedigin işleyici Ḥaḳḳ'dır ol
[c]Ālem üzre ḥākim ü muṭlaḳdır ol

1826 Didi İbrāhīm iy rūḥī peẓer
V'iy devā-yı ḳalb-i mecrūḥ peẓer[209]

1827 Ol vaşiyyet[210] her ne ise ḳıl beyān
Hem naşiḥat[211] eyleyüp eyle [c]ayān

1828 Didi evvel bu ki benden saña pend
Evvelā ḳıl iki destim ḳayd-ı bend

T75bS128a 1829 Şoñra bağla muḥkem iki ayağım
Tā ki cünbüşden ḳala[212] şolum şağım

1830 Iżṭırab itmege ḳādir olmayam
Şoñ nefesde tā ki fācir olmayam

1831 Hem daḫı ḥıfẓ it iki dāmānuñı
Şıġa iki dest-i ḫūn-efşānuñı

1832 Tā yiñüñle dāmenüñ ḳan olmaya
Hem benim ecrimde noḳşān olmaya

1833 Daḫı anam idüp ol ḳana naẓar
Gözlerinden dökmesin ḫūn-ı ciger

1834 Hem bıçağı[213] daḫı keskin eylegil
Ḳalbimi bir pāre teskin eylegil

---

209 S'de *peder*
210 S'de *nasiḥat*
211 S'de *vaşiyyet*
212 S'de *ḳalup*
213 T'de *bıça*

1835 Çalduğuñda hem anı[214] kuvvetle çal
Tā bir ola ittiṣāl ü infiṣāl

S128b 1836 Çalduğuñla kesdigüñ biraz ola
Tā ki mevtiñ zaḥmeti āsān ola

1837 Cān ᶜazizdür iy ᶜazīzüm cān ᶜazīz
Mā-ḥaṣal tīz it anı ġāyetde tīz

1838 Hem daḫı ḳıl anama benden selām
Māceramı ḳıl beyān aña tamām

1839 Daḫı budur senden āḫir dilegim
Tuḥfe[215] ilet aña ḳanlu göñlegim

T76a 1840 Şāyed anuñla dili āram ide
Māceramı dem-be-dem iᶜlām ide

1841 Çün Ḫalīl işitdi bu ġam sözlerin
Garḳ-ı ḫūn-āb itdi iki gözlerin

1842 Didi-kim iy ḳurret-iᶜayn-ı Ḫalīl
V' iy demin Ḥaḳ yoluna iden sebīl

1843 Baña ne gökçek vaṣiyyet eylediñ
Hem daḫı ne ḫoş naṣiḥat eylediñ

S129a 1844 Ger naṣiḥat ger vaṣiyyet iy piser
Başım üzre olsun iy nūr-ı başar

1845 Ağlayu ağlayu ol-demde Ḫalīl
Didi İsmāᶜil'e iy ḳadr-i Celīl

1846 Vir mübārek elleriñ bağlayayım
Kendi elimle bağrımı ṭağlayayım

1847 Ṣundı destin rāżı oldı sözine
Öpdi İbrāhīm sürdi yüzine

1848 Çün mübārek ellerini bağladı
Riḳḳat idüp şiddetile ağladı

1849 Bağladı daḫı iki ayağını
Keskin itdi hem daḫı bıçağını

---

214 S'de *daḫı*

215 S'de *beyān*

1850 Ḳıbleye döndürdi ol-dem yüzini
Yumdı İsmā^{c}il iki gözüni

T76b
S129b
1851 Destine aldı bıçağını Ḫalīl
Varmağıçun yirine emr-i Celīl

1852 Açılup gökler ḳapusı ol zamān
Çağrışıb didi melekler el-amān

1853 Yirde vü gökde melekler her ne var
Durdılar ağlaşdı[216] hep zār u zār

1854 Ditredi ol-dem zemīn ü asūmān
Ġalġalayla ṭoldı bu kevn ü mekān

1855 Yidi deryā ḳaynayuben itdi cūş
Eyledi feryād-ı murġān u vüḥūş

1856 Cem^{c} oluban üstine murġ-ı cihān
Murġdan görünmez oldı āsumān

1857 Canavarlar ṭoldı eṭrāfı anuñ
Ṭoldı vaḥşilerle[217] ektāfı anuñ

1858 Ġabġabına dest urup ol-dem Resūl
Didi bismi'llāhi Āllāh ekber ol

S130a
1859 Zorıla çaldı bıçağı boynına
Nitekim ḳaṣṣāb ḳurbān ḳoyunına

1860 Olmışıken boynı anuñ ḳıl ḳadar
Ḳıl ḳadar tīġ itmedi anda eṡer

1861 Ṣandı İbrāhīm kim kesmez bıçağ
Ṭaşa urdı[218] eyledi keskin yarağ

T77a
1862 Çaldı bir daḫı bıçağı kesmedi
Üstine belki yavuz yil esmedi

1863 Āḫir İsmā^{c}il aytdı iy Ḫalīl
Ḳorḳaram-kim şimdi ḫışm eyler Celīl

---

216 S'de *ağlaşdılar*
217 S'de *vaḥşilerden*
218 S'de *sürdi*

1864 Yirine ilet tīz ol emr-i Ḥaḳḳı
Ḳorḳum oldur yazıla ismim şaḳī

1865 Didi yüzüm üzre yatırġıl beni
Yüzüme baḳma ki künd eyler seni

1866 Tā ki ḳalbiñ baña māyil olmaya
S130b Meyliñ ara yirde ḥāyil olmaya

1867 Çalġıl eñsemden bıçaġı iy peẓer
Tā bıçaġıñ ola ġāyet kār u ger

1868 Anuñ İbrāhīm ḳabūl idüp sözin
Ol-dem İsmā^{c}īl'i yatırdı yüzin

1869 Yine çaldı ḳuvvetile ol[219] Ḫalīl
Kesmedi bir zerre def^{c} itdi Celīl

1870 Çaldı çün üç def^{c}a te'ṣīr itmedi
Nice te'ṣīr belki hem yir itmedi

1871 Ardına döndi bıçaġın hem yüzi
Ḳaldı ḳurbān olmadan körpe ḳuzı

1872 Çünki ḳurbān itmede oldı zelīl
Ḫışm idüp bıçaġa ol-demde Ḫalīl

T77b 1873 Ṭaşlara çaldı anı bī-iḫtiyār
Kesdi ol-dem ṭaşı mānend-i ḫıyār

S131a 1874 Şimdi daḫı bāḳīdir ol seng-i pāk
K'eyledi tīġı Ḫalīlu'llāh çāk

1875 Didi İbrāhīm bıçaġa ol zamān
Yoġıken mihriñ olup ḫoş mihrubān

1876 Ẕebḥ-i İsmā^{c}īl'de künd olasın
Seng-i ḫār eñsemde tünd[220] olasın

1877 Ḥaḳ Te^{c}ālā dil virüp didi bıçaġ
Çün su'āl itdiñ sözüm diñle bu çaġ

---

219 S'de *çün*

220 S'de *bünd*

1878 Gerçi emr[221] idüp baña kes dir Ḫalīl
Līk kesme diyü[222] emr ider Celīl

1879 Ben Celīl'iñ mi dutayın[223] emrini
Yā Ḫalīl'iñ mi dutayın[224] emrini

1880 Ġam degil olsam bu dem künd ü kelīl
Çün icāzet virmedi baña Celīl

T78a
S131b
1881 Belki emr idüp didi özge ḳılın
Kesmegil zinhār bir dāne ḳılın

1882 Ḳaṭᶜ anuñdur arada ben āletem
Maᶜnī anıñdır hemān ben ṣūretem

1883 Ḳaṭᶜ benden eyleme ḳaṭᶜā ṭaleb
Ḳaṭᶜ anuñdur ara yirde ben sebeb

1884 Rişte-i ᶜömr-i müdām oldur kesen
Oldur İsmāᶜīl'i iden ṣaġ esen

1885 Ḳudretim yoḳdur ki ben bir mū kesem
Nice mū belki daḫı hem şu kesem

1886 Her ki ṣafḥamda yazar zerrīn ḫaṭ
Tīġı keskindir diyü eyler ġalaṭ

1887 Çün bıçaġ idüp bu vechile ḫıṭāb
Virdi İbrāhīm'e ḫoş ḳaṭᶜ-ı cevāb

1888 Düşdi İbrāhīm baḥr-ı ḥayrete
Ḳaldı ḥayrān irmedi bu ḥikmete

S132a
1889 Gözleri gibi pür oldı ġammıla
Ġuṣṣaya ġarḳ oldı ṭoldı hemmile

1890 Ġamm-ı İbrāhīm'i defᶜ içün Ḫudā
Eyleyüp ol demde luṭfıla nidā

1891 Didi ḳad ṣadāḳat rū-yı pāk iy Ḫalīl
İmtiḥānıdı murādım eyle bil

---

221 S'de *hışm*
222 S'de *diyüp*
223 S'de *dutayım*
224 S'de *dutayım*

T78b *Kale'llahū Te^cālā ve nādeynāhū en yā İbrāhīm ü kad saddakte'r-rü'yā*[225]

1892 Bu nidāyı çünki gūş itdi Ḫalīl
Gördi bir koçıla indi Cebrā'īl

1893 Didi-kim saña selām itdi Ḫudā
Hem saña bu koçı gönderdi fidā

1894 Oğluñ İsmā^cīl'den olup bedel
İrmeye tā aña kıl deñli ḫalel

S132b 1895 Ol zamān Cibrīl tekbīr eyledi
Koc dahı tekbīri tekrīr eyledi

1896 Ba^cdehū tekbīr itdi hem Ḫalīl
Soñra tekbīr itdi İsmā^cīl bil

1897 Çünki gökden nāzil oldı ol ġanem
Gitdi İbrāhīm'den ol demde ġam

1898 Dahı İsmā^cīl oldı şādumān
Çünki ol kurbānıla buldı amān

Kala'llahū Te^cālā innā kezālike neczī'l-muḥsine. İnne hezā lehüve'l-belāü'lmübīnü. Ve fedeynāhū biẕibḥin ^caẓīmin[226]

1899 Hak Te^cālā çünki kurbān eyledi
Koçı İbrāhīm kurbān eyledi

T79a 1900 Emlaḥıdı vü kara başlıdı ol
Kara gözli vü çatık kaşlıdı ol

S133a 1901 Çünki gördiler gözüni kaşını
Saklayup ḥıfẓ eylediler başını

1902 Soñra çünkim Ka^cbe'yi yapdı Ḫalīl
Gör ne kıldı ol-dem ol kadr-i Celīl

1903 Aşdı mizāb altına ḫoş ol başı
Nāsa ^cibret içün ol gözi kaşı

---

25 Kur'ān-ı Kerīm, Sāffāt Sūresi 104-105, *"İbrāhīm'e şöyle nidā ettik: "Yā İbrāhīm! Rüyāna ıdakat gösterdin"*

26 Kur'ān-ı Kerīm, Sāffāt Sūresi 105-106-107, *"İşte biz ihsān edenleri böyle mükāfatlandırırız. 'ç şuhesiz bu, açık ve katī bir imtihanıdı. Ona, oğlunun yerine büyük bir koç verdik."*

1904 Tā ulūl-eẓkāra ola teẓkire
Hem ulūl-ebṣāra ola tabsıra

1905 İbn-i ᶜAbbās didi gördüm ol seri
Pes ḳafa ḳalmışdı gitmişidi deri

1906 Hem hilāl āyīnidi her boynızı
Gitmişidi maḥv olup ḳaşı gözi

1907 İdüp ehl-i cāhiliyyet iᶜtibār
Aña ḳondurmazlarıdı hem ġubār

1908 Başı ağrıyan kişiye ol ḳafa
Niyyetile varsa olurdı şifā

S133b 1909 Varıp altında iderleridi ḳıyām
Ṣoñra gitdikde iderleridi selām

1910 Midḥat-ı miᶜmārā-ı beyt-i pür-şeref
Kū şode eslafra ḫayrü'l-ḫalef

T79b 1911 Gel gel iy miᶜmār-ı beyt-i pür-şeref
Sensin islāfa bu gün ḫayrü'l-ḫalef

1912 Beyt fenninde bugün üstādsın
Belki şehr-engiz ü şehr ābādsın

1913 Hey'etiñ başdan ayağa hendese
N'ola taᶜlīm eyleseñ Öklid ise

1914 Gūy-ı hey'etdir bugün gūyā felek
Dest-i fikriñ üzre mānend-i kelek

1915 Kevkeb-i keşfiñ bu rū-yı ḫākde
Encüme ṣatar cebe eflākde

1916 Eylemezken ḳısmeti noḳṭa ḳabūl
S134a Kündiken ḳaṭᶜında şemşīr-i ᶜuḳūl

1917 Dileseñ taḳṭīᶜ idersin sen anı
Belki hem terciᶜ[227] idersin sen anı

1918 Noḳṭa-i ᶜarżı idüp tīġuñ dü nīm
Çekti ḫāmeñ ᶜarża ḫaṭṭ-ı müstaḳīm

---

227 S'de *tarṣīᶜ*

1919 Cümle-i eşkāl hep destiñdedir
Dā'ire[228] engüşt peyvestiñdedir

1920 Her dü engüştüñ seniñ pergārdır
Ṣanᶜat-ı pergārda pür-kārdır[229]

1921 Bir mühendissin ki resmiñ bī-naẓīr
Bir mü'essissin ki ṭarḥüñ dil-peẕīr

T80a 1922 Sen-ki üstādıñdır üstād-ı ezel
Destgīriñdir Ḫudā-yı lem-yezel

1923 Saña şakird olmaz[230] üstādlar
Dāᶜireñ[231] devr idemez ferhādlar

S134b 1924 Āteşi terkīb eyle ābıla
Leylī cemᶜ it rūz-ı ᶜālem-tābıla

1925 Olsun ol terkīb misk-i muḥterem
Āb-rū-yı sūreyi nun ve'l-ḳalem

1926 Sen-daḫı ur ābanūsı bir esās
Ol esās olsun heme mikyās-ı nās

1927 Sen-daḫı bir ṭarḥ vir resm it cedīd
Kaᶜbe-veş basṭ eyle bir ṭarz-ı sedīd

1928 Ḳıble-i erbāb-ı ᶜirfān olsun ol
Kaᶜbe-i aṣḥāb-ı ġufrān olsun ol

1929 Ḳapusında ne felek ḥalḳa be-gūş
Āb-ı Zemzem oluġında[232] cürᶜa nūş

1930 Āsitān olsun cebīni's-sācidīn
Rāsitān olsun ḳıyāmü'l-ᶜābidīn

Ḥażret-i İbrāhīm ᶜaleyhi's-selām S135a Şām'da sākin iken yüz yaşına girdikte Kaᶜbetu'llāh'ı şerefe'llahu teᶜālā binā itmek içün bi-emri'llah-ı teᶜālā Şām'dan Mekke'ye sefer itdigidür.

---

228 S'de *dāyire*

229 S'de *"Ṣanᶜat-ıpür-kārda pergārdır"*

230 S'de *olmaz*

231 S'de *dāyireñ*

232 S'de *olduġından*

T80b 1931 Sākiniken Şām'da bir gün Ḫalīl
Nāzil oldı emr-i Ḥaḳḳ'la Cebrā'īl

1932 Didi kim Allah selām itdi saña
Daḫı bī-ḥad iḥtirām itdi saña

1933 Emr idüp didi-ki yarın çin seḥer
Geysin İbrāhīm iḥrām-ı sefer

1934 Çün melek fetḥ-i per ü bāl eylesin
Ḳıble-i ^{c}ulyāya iḳbāl eylesin

1935 Şol maḥalde kim varup anda seḥāb
S135b Sāyebān olup ṭura bī-ıżṭırāb[233]

1936 Ṭaşdan bir beyt bünyād eylesin
Her der ü dīvārın ābād eylesin

1937 Yir yüzinde olsun ol beyt-i ilāh
Olsun ehl-i ḳıbleye ol ḳıblegāh

1938 Ehl-i ḳıble[234] aña iḳbāl eylesün
Ehl-i iclā[235] anı iclā eylesün

1939 Ol yaña ḳılsun namāz ehl-i namāz
Ol yaña itsün niyāz ehli niyāz

1940 Aña hem dāḫil olan olsun emīn
İlticā idenler [hem][236] olsun emīn

Ḳāla'l-lāhu te^{c}ālā vemen deḫala kāne āminen[237]

T81a 1941 Her kim ister rif^{c}ati vü ^{c}izzeti
Eylesün Beytü'l-Ḥarām'a ḥürmeti

1942 Her kim isterse[238] ola şuçı mu^{c}āf
Sa^{c}y idüp gelsin anı itsün ṭavāf

---

233 S nüshasında bu beyit bir sonraki beyit ile yer değiştirmiştir.

234 S'de *iḳbāl*

235 S'de *iclāl*

236 Bu kelime hem T hem de S nüshasında yoktur. Beyitte anlam vezini düzelttiği için eklenmiştir.

237 Kur'ān-ı Kerīm, Āl-i İmrān Sūresi 97, *"Kim oraya girerse emin olur"*

238 S'de *Her ister kim*

S136a 1943 Her kim isterse sa^c^ādet ola yār
Olsun ol cān u göñülden aña cār

1944 Her kim ister yār ola iḳbāl aña
Eylesin ḳalbile istiḳbāl aña

1945 Her kim ister ḳuvvet-i nūrı başar
Ḥasbeten li'llāh aña ḳılsın naẓar

1946 Her kim ister ḳalbi anuñ ṭola nūr
Niyyetile eylesin aña mürūr

1947 Her kim ister ḳalmaya ḳalbinde ġam
Ḳalb-i ġam-ginin aña ḳılsın ḥarem

1948 Her kim ister düşmenin ide esīr
Bāṭınıla idine anı ẓahir

1949 Her kim ister müşkili āsān ola
Bir gice varup aña mihmān ola

1950 Her kim ister ki ola ā^c^dādan emīn
Dāḫil olsun aña niyyetile hemīn

S136b 1951 Çün Ḫalīl'e böyle emr itdi Celīl
Berḳ Şāmī-veş revān oldı Ḫalīl[239]

T81b 1952 Çün Ḥicāz'a itdi ^c^azm ol āfitāb
Ka^c^be resmi üzre bir pāre seḥāb

1953 Cism-i pāki üzre oldı sāye-bān
Sāyesinde gitdi oldı mihr-i cihān

1954 Ebr-i nūrānī murabba^c^ müstaṭīl
Ka^c^be'niñ saḳfı gibi ẓıll u ḳalīl

1955 Sañasın ol ẓıllıdı ẓıll u hümā
Oldı hem ḳıble-nümā hem reh-nümā

1956 Vāṣıl oldı çünki Ka^c^be üstine
Ṣanki ḳuruldı saḥābe üstine

---

39 Bu beyit diğer beyitlerin aksine harekeli olarak yazılmıştır. S nüshasının genelinde Arapça, arsça beyitler yada başlıklar harekesizdir.

1957 Ka[c]be üstinde ḳarār itdi seḥāb
Ol maḥālden itmedi hiç ıżṭırāb

1958 Saḳf-ı Ka[c]be gibi ebr itdi vuḳūf
S137a Gün gibi gösterdi ẓıll-ı ṣıdḳ küsūf

1959 Bildi ḫaṭṭ-ı[240] Ka[c]be'yi ol-dem Ḫalil
Kim beyān itmişdi anı ol Celil

1960 Kim bu ẓıllıñ resm-i Beytu'llahdur
Dār-ı [c]izzetdir ulu dergāhdır

1961 Ẓāhir oldı gün gibi çün ṭūl u [c]arż
Pes şürū[c] oldı İbrāhim'e farż

1962 İmdi gel gūş it Ḥākim'iñ ḥikmetin
İstimā[c] it ḥikmet-i pür-[c]ibretin

T82a 1963 Ka[c]be'yi gör nice bünyād eyledi
Gör nice vechile ābād eyledi

Ḥażret-i İbrāhīm [c]āleyhi's-selām ālāt u esbābā mübāşeret itdükte çār [c]unṣur ve mevālid s̱āläs̱a şeref-i ḫizmet S137b Ka[c]be-i şerif eyle müşerref olmaḳ ṭalep itdikleridür.

1964 Evvel İbrāhim mi[c]mār-ı Ḫudā
Ka[c]be ta[c]mirinde k'oldur muḳtedā

1965 Çün şürū[c] itdi mühimmāt emrine
Ya[c]ni kim esbāb u ālāt emrine

1966 Çār [c]unṣur hem mevālid ü s̱elās̱
Ya[c]ni[241] her şey ger rüba[c] u ger s̱elās̱

1967 Çağrışup hep cümle feryād itdiler
Ḥaḳ Te[c]ālā ismini[242] yād itdiler

1968 Her biri didi beni ḳullan beni
Ol Ḫudā ḥaḳḳı-ki ḫalḳ itdi seni

1969 Olayım ḫızmetde olınca telef
Ḫızmetile ola kim bulam şeref

240 S'de *ḥadd-i*

241 S'de *Ya[c]ni kim*

242 S'de *Ḥaḳḳ Te[c]ālā'nıñ adın*

S138a

1970 Tā ki beyti ḥürmetine ol raḥīm
Cismime irgirmeye nār-ı ḥacim

1971 Baḳdı İbrāhim çün bu ḥikmete[243]
Çün ṣadef ġark oldı baḥr-ı ḥayrete

T82b

1972 Didi yārab sen bilirsin[244] lāyıġın
Cümle eşyāda fevḳ ü fāyıġın[245]

1973 Ḫıẕmete lāyıḳların sevḳ it heme
Lāyıġ[246] olmayanları ᶜavḳ it heme

1974 Gözüme lāyıḳların ḳıl āşikār
Tā gözüm görüp anı duta ḳarār

1975 Nāzil oldı ol-zamān peyk-i Celil
Yaᶜnī kim ṭāvus-ı Sidre Cebrā'il

1976 Didi kim saña selām itdi Celil
Didi kim ġam yimesin hergiz Ḫalil

1977 Ḳalbile olur bu teşḫīṣ ü temiz
Dīde olmaz bu maḥalde ḫāk biz

S138b

1978 Ḳalb-i İbrāhim beyne'l-işbaᶜayn
ᶜAyn-ı İbrāhim eyne ḳalb-i īn[247]

1979 Ḳalbe mālik olmaz[248] hergiz Ḫalil
Ḳalbiñ olmaz māliki illā Celil

1980 Kimse bāzār idemez ḳalbile hiç
Ḳalb-i bāzārı benimdür ir ü giç

1981 Durmasın kārında olsun ṣubḥ u şām
Cümle eşyāyı ḳıldım aña rām

---

243 S'de *ᶜibrete*
244 S'de *bilürsin*
245 S'de *fāyıḳın*
246 S'de *lāyıḳ*
247 S'de *eyn*
248 S'de *olumaz*

1982 Ben aña sevḳ itmem illā lāyıġın[249]
Cümle-i eşyā içinde fāyıġın[250]

T83a 1983 Beytimi yapıp ᶜimāret eylesin
Baᶜdehū her ḳavmi daᶜvet eylesin

1984 Ben anı ḳalbine mālik ideyim
ᶜĀlem-i ḳalbine sālik ideyim

1985 ᶜĀlem-i ḳalbine baḳsın ḳalbile
S139a Ḳalbe deryā gibi aḳsın ḳalbile

1986 İdeyim hem anı Maḥbūbü'l-ḳulūb
Cümleyi ḳavım içre bī-ᶜayb ü ᶜuyūb

1987 Āña hergiz kimse inkār itmesin
Āteş içre ger gire kār itmesin

Faṣıl

1988 Yapdı Beytu'llāhı çünkim ol Ḫalīl
Mālik itdi ḳalbine anı Celīl

1989 ᶜĀlem-i ḳalbine baḳdı ḳalbile
Ḳalbe deryā gibi aḳdı ḳalbile

1990 Ol-dem oldı sırr-ı ḳalbe vāḳıf ol
Ḳalb-i ᶜirfānıla oldı ᶜārif ol

1991 Sırr-ı dilden oldı çün āgāh o dem
Ehl-i dil oldı Ḫalīlu'llāh o dem

1992 Ehl-i dil olmaz dir[251] illā enbiyā
S139b Enbiyā vü evliyā vü aṣfiyā

T83b 1993 Ehl-i dil oldum dime iy ehl-i dil
Ehl-i dilsin sen degilsin ehl-i dil

1994 Ehl-i dil olmaz cihānda ehl-i dil
Bī-dil olur her zamānda ehl-i dil

1995 Der beyān-ı ḥikmet-i īn sırr-ı pāk
Güşeved ẓāhir be-ḳalb-i tāb-nāk

---

49 S'de *lāyıḳın*
50 S'de *fāyıḳın*
51 S'de *dır*

1996 Ger ṣorarsañ sırrını bu ḳıṣṣanıñ
Ḥikmetin bu ḳıṣṣa-i pür-ḥiṣṣeniñ

1997 Gūş-ı hūşıla bu sırrı eyle gūş
Gūşeden gel cām-ı ḥikmet eyle nūş

1998 Ḥikmeti budur ki iy şāh-ı zamān
^{c}Ayn-ı Beytu'llah'dur ḳalb-i cihān

1999 ^{c}Ālem-i nā-sūdede Ka^{c}be hemān
Ḳalb-i insān gibidür bil bī-gümān

S140a 2000 Ka^{c}be'ye iḳbāl iden bulur ḥayāt
Her kim iḳbāl eylemez bulur memāt

2001 Ḳalbe tābi^{c} olmasa ^{c}użvuñ biri
Bu muḳarrerdir kim ol olmaz diri

2002 Ḳalbde nedür cümle-i eṭrafa feyż
Ḳalbdendir cümle-i ektāfe feyż

2003 Ḳalbdür zirā ki rūḥuñ meskeni
Ḳalbdür fetḥ ü fütūḥuñ ma^{c}deni

T84a 2004 Bu iki ḳıble şu kim iḳbāl ider
Rūz u şeb cānıla istiḳbāl ider

2005 Olusar İslām u imānı tamam
Hem olur iḳān u ^{c}irfānı tamam

2006 Ehl-i ḳıble içre ol ḳābil olur
Feyż-i Ḥaḳḳa irişir kāmil olur

S140b 2007 Ehl-i ḳalb olgıl ki kāmil olasın
Feyż-i feyyāżıla fāżıl olasın

2008 Ġāfil olma ḳalb-i ^{c}ālemden ṣaḳın
Manẓar-ı Ḥaḳ ḳalb-i ^{c}ālemdir yaḳin

2009 Çünki ḳalb-i ^{c}ālemi yapdı Ḫalil
Ḳalbe mālik eyledi anı Celil

2010 Ehl-i ḳalb olmaḳ dilerseñ sen-daḫı
Sen-daḫı bir Ka^{c}be yap var iy āḫi

2011 Vādi-i ġamda yıḳılmış Ka^{c}be çok
Likin anı yapar İbrāhim yoḳ

2012 Belki niçe şahṣ-ı İbrāhīm nām
Bir yire cem^c olsa mānend-i hümām

2013 Yapamazlar bir kebūter ḫānesin
Ḳanda yaparlar göñül vīrānesin

2014 Belki yıḳarlar yapılmış ḫāneyi
Kim yapar bu Ka^cbe-i vīrāneyi

T84b S141a Ḥażret-i İbrāhīm ve ḥażret-i İsmā^cīl ^caleyhi's-selām yedi melekle yevm-i aḥadda Ka^cbetullahın şerrefhā'llāh bināsına şürū^c itdiklerdür.

2015 Çünki vāḳi^c oldı bu emr-i Celīl
Ka^cbe'yi tā kim binā ide Ḫalīl

2016 Didi İsmā^cīl'e iy nūr-ı başar[252]
Baña yardım eyle iy cān-ı peẕer

2017 Barmagın ḳoyup revān ḳaş üstine
Didi baba her sözüñ baş üstine

2018 İrmişidi ^cömri otuz yaşına
^cÖmr-i İbrāhīm hem yüz yaşına

2019 Çün muvāfıḳ ola ferzend ü peẕer
Her ne iş-kim dutalar[253] olur güher

S141b 2020 Ḫayra ayaḳ başup elbir itdiler
Ka^cbe'yi yapmaga tedbir itdiler

2021 İndi gökden ol-zamān yidi melek
Her biriniñ ṣūreti şems-i felek

2022 Didiler ol-dem Ḫalīl'e iy Ḫalīl
Ḫiẕmete virdi bizi saña Celīl

2023 Kār-ı Beytu'llāh tamām olunca hep
Ḫıẕmet üzre olavuz her rūz u şeb

T85a 2024 Didi İbrāhīm ehlā merḥabā
Merḥabā ehlā ve[254] sehlā merḥabā

---

252 S'de *peder*
253 S'de *dutulur*
254 S'de *vü*

2025 Ḳazdılar ḫoş yirini idüp ḳıyās
Ẓāhir oldı cümle evvelki esās

2026 Ol esās oldur ki bünyād itdiler
Beyt-i ma^{c}mūr içün ābād itdiler

2027 Cem^{c} oluban didi ol yidi melek
Ḫızmete geldük bize ḫızmet gerek

S142a 2028 Her ne kim ḫızmet ola teklif idiñ
Emr-i ḫızmetle bizi teşrif idiñ

2029 Didi İbrāhīm bize ṭaş gerek
Ṭaş getürmekde bize yolṭaş[255] gerek[256]

2030 Didiler lāzım işāretdür size
Cānıla vācib iṭā^{c}atdir bize

2031 Her ne ṭağıñ dirseñüz[257] gelsün ṭaşı
Tek hemān siz bize eydiñ ṭaş ṭaşı

2032 Her ne ṭaş kim diyesiz baş üstine
Yığalım[258] biñ ṭaşı bir ṭaş üstine

2033 Dirseñiz gelsin buraya ṭağlar
Sū-be-sū olsun revān ırmağlar

Faṣl

T85b 2034 Çün melekler bu sözi itdi tamām
Diñle bir şīrīn ḥikāyet iy hümām

S142b 2035 Ṭağlar ol-demde feryād itdiler
Ḥaḳ Te^{c}ālā'nıñ adın yād itdiler

2036 Ḳa^{c}be nāmın eylediler çünki gūş
Her birisi eyledi cūş u ḫurūş

2037 Her birinüñ şād olup içi ṭaşı
Her biri didi aluñ benden ṭaşı

---

255 S'de *yoldaş*
256 S nüshasındabu beyit iki beyit altdadır.
257 S'de *varsa*
258 S'de *Yığa-kim*

2038 Pāre pāre oldı ol-dem ṭağlar
Pārelerle ṭoldı cümle rāğlar

Ḳala'llahū Teᶜālā ve inne minhā lemmā yehbiṭū min ḫaşyeti'llāh[259]

2039 Çağırup her ṭaş beni alıñ didi
Kaᶜbe'niñ bünyādına ṣalıñ didi[260]

2040 Kimisi dir ben olayım āsitān
Kimisi dir ben olayım rāsitān

S143a 2041 Düşdi her bir ṭaşa şevḳ ü zelzele
ᶜĀlemi dutdı bu yüzden velvele

2042 Ḥaḳ Teᶜālā luṭfıla idüp ḫiṭāb
Didi ṭağlara nedir bu ıżṭırāb

2043 Didiler yārabbī dermān isteriz
Ḫavf idüp ḳahrıñdan iḥsān isteriz

T86a 2044 Tā ki didüñ *fetteḳū'n-nara'lleti*
Bizi yaḳdı bu kelāmıñ şiddeti

2045 Ḥaḳ Teᶜālā eyleyüp yine cevāb[261]
Tağlara iḥsānıla virüp cevāb

2046 Didi ol ṭaşdur cehennem dutruğı
K'ola ᶜāṣī dutmaya ol buyruğı

2047 Daḫı şol ṭaşlar ki olmışdır ṣanem
Anlara tapmış-durur nice ümem

Ḳala'llahū Teᶜālā innehüne ażlalne keṣiren[262]

S143b 2048 Daḫı ḥacc terk ideniñ başduğı ṭaş
Hem namāz terk[263] ideniñ koduğı baş

---

259 Kur'ān-ı Kerīm, Bakara Sūresi 74, *"Bir takımı da Allah'dan korkup dağ başından yuvarlanır"*

260 S'de *"Çağırıñ her ṭaş didi aluñ beni*
Ḳaᶜbe'nüñ bünyādına ṣaluñ beni"

261 S'de *ḫıṭāb*

262 Kur'ān-ı Kerim, İbrāhīm sūresi 36. *"Onlar insanların pekçoğunu yoldan çıkardı."* (S nüshasında bu āyet üç beyit üstte bulunmaktadır.)

263 T'de *ter*

2049 Daḫı şol ṭaşlar ki anıñla beşer
İşlemişdür dürlü dürlü şür u şer

2050 Nāsı ıżlāl eyleyüben her biri
Yoldan ırmışdı hezārān rehberi

Ḳale'llahū Te^c ālā ve ḳalū lā-teẕerünne āliheteküm velā teẕerünne vedden velā süvā^c an velā yeğūs̱e ve ye^c ūḳa ve nesren[264]

2051 Bu cevābı güş idüp her ṭağ u rāğ
Buldılar ḫavfıla ḫaşyetden ferāğ

T86b Tenbih

2052 Çünki olduñ iy göñül ḳıṣṣa-güzār
Ṭaş degilseñ ḳıṣṣadan ol ḥiṣṣedār

S144a 2053 Nār-ı dūzaḫdan ḥazer ḳılıp cibāl
Ağlayup ^c arż eyleyüp dürlü melāl

2054 Ḥaḳ Te^c ālā'nıñ idüp luṭfın recā
Ka^c be'ye her biri itdi iltica

2055 Sen daḫı varısa ḫavf u ḫaşyetiñ
Bir ḳurı ṭaş deñlü ^c ār u ğayretiñ

2056 Gel duḫūl eyle derūn-ı Ka^c be'ye
Sür yüzüñi sür birūn-ı Ka^c be'ye

Ḥażret-i Celil ḥażret-i Ḫalil ^c aleyhi's-selām Ka^c be'yi biş ṭağdan emr itdigidür.

2057 Hem daḫı emr eyledi ol-dem Celil
Ka^c be'yi yapmağa beş[265] ṭağdan Ḫalil

2058 Ger ṣorarṣan ol-mübārek ṭağları
Her birisi ṭağlarıñ tāc-ı seri

S144b 2059 Birisi anuñ Ḥırā ṭağıdır ol
Kim nebiniñ ğār u[266] yaṭağıdır ol

---

264 Kur'ān-ı Kerīm, Nuh Sūresi 23, *"Dedi ki sakın ilāhlarınıza ibādeti bırakmayın. Bilhassa Vedd Süvā, Yegüse, Ye'ük ve Nesr'den katiyyen vazgeçmeyin."*

265 S'de *biş*

266 S'de *ğāri*

2060 Hem biri daḫı anuñ Ṭūr ṭağıdır
Yaᶜnī Mūsā'nıñ münācāt bağıdır

T87a 2061 Biri daḫı kūh-ı Lübnāndır[267] bülend
Ser bülend ü dil pesend ü ercümend

2062 Hem birisi daḫı Cūdī ṭağıdır
Geşt-i Nūḥ'uñ kim ol ṭurāğıdır

2063 Hem birisi daḫı kūh-ı Bü'l-Ḳubeys
Kūhlar içre budur miṣl-i Üveys

2064 Oldı bu beşden çü emr-i bī-niyāz
Tā kim ola ḳıble-i beş[268] vaḳt namāz

2065 Her ki beş[269] vaḳti ḳıla rūz u ḥisāb
Bulur ol beş[270] ṭağca ḥayr u ṣavāb

2066 Ḳıble-i ḥacc oldı kūh-ı ᶜArafāt
Oldı Kaᶜbe nitekim ḳıla[271] ṣalāvāt

S145a 2067 Cümle bu beş[272] ṭağdan ol yidi melek
Aldılar ṭaşları çekdiler emek

2068 Ḫoş getürdiler münāsib ṭaşları
Ṣanasın bir birinüñ ḳardaşları

2069 Görmemiş hergiz biri zaḫm u ḫırāş
Daḫı zaḫm u tīşe ü zaḫm-ı tırāş

2070 Eyle ḫalḳ itmiş k'anı perverdigār
Ẕerre yoḳ hergiz birinde inkisār

2071 Bī-şikāf u bī-şaḳ u bī-pāre hep
Hep dürüst ü rāst u hem-vāre hep

T87b 2072 Ger kebīr ü ger ṣağīr ol-cümle ṭaş
Cedvelile ṣankim itmişler tırāş

---

267 S'de *Büsṭāndır*
268 S'de *penç*
269 S'de *biş*
270 S'de *biş*
271 S'de *ḳıble-i*
272 S'de *biş*

2073 Her ḳaçan-kim alalardı bir ṭaşı
Anuñ ağlardı yanında[273] yolṭaşı

S145b 2074 Dirdi-kim yoldaşım[274] oldı saᶜid
Ben saᶜādetden diriġ oldum baᶜid

2075 Her ṭaşı-kim getürürdi bir melek
Aña reşk eylerdi ḫūrşid-i felek

2076 Her melek k'alırdı bir ṭağdan ḥacer
Anı ḳordı gül gibi bālā-yı ser

2077 İlteridi anı tesbiḥātıla
Daḫı tekbīrāt u tehlīlātıla

2078 Başı üzre ḥamd iderdi her ḥacer
Reşk iderdi aña her laᶜl ü güher

2079 Çünki bir miḳdār cemᶜ oldı ḥacer
Durdı İbrāhim bir gün çin seher

2080 Didi İsmāᶜīl'e emr idüp Ḫudā
Didi bugün Kaᶜbe olsun ibtidā

2081 Gel baña yār ol-ki beyti yapalım
Ṭur saᶜādet ṭoplarını ḳapalım

S146a 2082 Bu ne devletdir ki emr ide[275] Celil
Beytini maᶜmūr ide anuñ Ḫalil

T88a 2083 Didi İsmāᶜīl o dem baş üstine
Ḳoyayım dirseñ başım ṭaş üstine

2084 Ḳapusında ideyim alnım eşik
Üstüḫānım ideyim yir yir helik

2085 Didi İbrāhim oğul sen ṣun ṭaşı
Ben yapayım pes budur işiñ başı

2086 Ṣubḥ-ı şenbih içre bā emr-i Ḫudā
Kaᶜbe'ye bünyād uruldı ibtidā

---

273 S'de *yanındı*
274 S'de *yolṭaşını*
275 S'de *idüp*

2087 Oldi İbrāhīm'e İsmā^c^īl yār
Şundı bir[276] ṭaşı ḳıldı yādigār

2088 İtdiler Rükn-i Ḥacer'den ibtidā
Yine āḫir anda oldı intihā

2089 Ḳodılar iki ṭarafdan iki bāb
S146b Biri şarḳī biri ġarbī müsteṭāb

2090 Tā ki ola dār-ı dünyāya miṡāl
Anı idrāk ide ehl-i intiḳāl

2091 Şundı İsmā^c^īl tekbīrātıla
Yapdı İbrāhīm tehlīlātıla

2092 Eyleyüp devr-i ṭavāf üzre binā
Dirleridi-kim *teḳabbel rabbenā* [277]

Ḥażret-i İbrāhīm ^c^āleyhi's-selām Ka^c^be'yi ḳadd miḳdāryapdı. T88b Erbāb-ı ri^c^āyet edeb-i divār-ı şerīf üzerine çıḳmayup emr-i bināda ^c^aciz olduḳda Ḥażret-i Cebrā'īl ^c^āleyhi's-selām nāzil olup mübārek bād idüp Ḥacerü'l-esved'le maḳām-ı İbrāhīm Cennet'den getürüp bu iki Ḥacer'üñ birini Rükn-i Evvel'e ḳoyup birini iskele eyle didigidür.

S147a 2093 Ka^c^be'yi çün er boyı yapdı Ḫalīl
Ol zamānda nāzil oldı Cebrā'īl

T89a 2094 Ya^c^nī-kim indi mübārek bād içün
Ol şeref-bünyād u ḫayrābād içün

2095 Bāġ-ı cennetden getirdi[278] iki ṭaş
Her birisi görmemiş zaḫm-ı tırāş

2096 Aṣfiyā vechi gibi her biri aġ
Her biri bir nūr u nūrān-ı çirāġ

2097 Didi İbrāhīm nedür bu iki seng
Her biri āyine-veş bī-reng ü jeng[279]

---

276 S'de *herbir*

277 Kur'ān-ı Kerīm, Bakara Sūresi 127, *"Biz rabbimizi kabul ile karşıladık."* (Sūreden alınan bu bölümde vezin gereği kelimelerin yeri değiştirilmiştir.)

278 S'de *getürdi*

279 T nüshasında bu beyit bir beyit sonra gelmektedir. Ancak konunun akışı itibariyle S nüshasındaki şekliyle değiştirilmiştir.

2098 Didi cennetden getirdim iy Ḫalil
Tuḥfe virdi bunları saña Celil

S147b 2099 Her biri bir mu^{c}teber yāḳūtdur
Her biriniñ nūrı rūḥa ḳutdur

2100 Birini važ^{c} eyle Rükn-i Evvele
Birini eyle bināya iskele

2101 Pes nice gösterdi ise Cebrā'il
Anı eyle eyledi ol-dem Ḫalil

2102 Birisin ḳodı Rükn-i Evvele
Birisini daḫı itdi iskele

2103 Çünki anı iskele itdi Ḫalil
İtdi ^{c}āli anı ḳudretle Celil

2104 Ne ḳadar dirse Ḫalil-i ercümend
İskele olurdı ol-deñlü bülend

T89b 2105 İstese kūtāh olup olurdı best[280]
Gāh ayağın ḳordı aña gāh dest

2106 Tā binā-yı Ka^{c}be olunca tamām
S148a Oldı İbrāhīm'e ol ^{c}ālī maḳām

2107 Bir gün ol ṭaş üzre itmişdi ḳıyām
Fikr idüp aḥvāl-i mevti ol hümām

2108 Cān u dilden derdile āh eyledi
Ḥālet-i mevtile Allah eyledi

2109 İsm-i Allah anda te'şīr eyledi
Ṭaşda iki ayağı yir eyledi

2110 Çünki itdi ayağı ṭaşda duḫūl
Ṭaşdan fi'l-ḥāl o dem itdi nüzūl

2111 Didiler kim inmese ger ol zamān
Ayağı ṭaşı delerdi bī-gümān

2112 Ayağı yirinden içüp Zemzemi
Ser nigūn olsun içen cām-ı cem^{c}i

---

280 S'de *pest*

T90a 2113 Rükne konulan taşı ehl-i günāh
Rūz u şeb yüz sürmeden itdi siyāh

S148b 2114 Gör ne yüzi karayam kim ak güher
Karalıkda oldı yüzümden beter

2115 Yā ilāhī baña redd itme diger
Çün yüzüm karasını aldı Hacer

2116 Pes anuñçun sürerem yüzüm aña
Gün gibi ağ ola vardıkda saña

2117 Ol güher kondı çü Rükn-i Ekreme
Şanki yüzüñ kaşı kondı hāteme

2118 Didi İbrāhīm'e ol-dem Cebrā'il
İy sa^{c}ādet-mend ü iy kadr-i Celīl

2119 Yapduğuñ ġāyet ulu dergāhdır
Bu güher bunda yemīnu'llāhdur

2120 Her kaçan-kim yapmağa itseñ kıyām
Gel bu taşı evvel eyle istilām

2121 Ba^{c}dehū beyti yidi-kez it tavāf
S149a Ol tavāfıla derūnuñ eyle sāf

2122 Soñra sıdkıla bināya it şürū^c
Bā-tevażū^c bā-ḫuşū^c u bā-ḫużū^c

2123 Her ne vech üzre ki didi Cebrā'il
Eyle itdi cānıla anı Halil

T90b 2124 Yapdı rūz u hefte vü eyyāmıla
Sad hezārān ^{c}izzet ü ikrāmıla

2125 Kāmet-i beyt oldı çün tokuz zirā^c
Ġāyete irişdi ref^c ü irtifā^c

2126 Nāzil oldı nā-gehān peyk-i Celīl
Didi yiter fariġ olġıl iy Halil

2127 Lutf-ı Hakk'ıla bugün Beytü'l-Harām
Ġāyetine irüşüp oldı tamām

2128 Bareka'llahu lenā mādāmehu
Bareka'llahu lekummākāmehu

S149b 2129 Didi hem beyt içre ḳazıñ bir ḳuyı
Ol ḳadar kim çıḳmasun[281] anıñ ṣuyı

2130 Olsun ol hedi vü hedāyā maḫzeni
Tuḫfe vü neẕr ü veṣāyā maḫzeni

T91a 2131 Ḳapudan girdikde ṣaġ ḳolda o cāh
Bir ḳulaçdır arası bi-iştibāh

2132 ᶜAhd-i İbrāhīm'den bu vaḳte dek
Anı kimse açmadı bi-reyb ü şek

2133 Genc-i Ḳārūn gibi bir gencūrdur
Niçe biñ yıldır ki ol mestūrdur

2134 Her kim anuñ fetḥine itdi heves
Derd idip bulmadı aña dest-res

Kaᶜbetullah'ıñ şerefu'llah çehār dīvārı tamām olup bī-saḳf u bī-saṭḥı ḳalup ve iki ṭarafından iki ḳapusı daḫı bī-levḥ güşāde olduġıdır.

S150a 2135 Kaᶜbe'yi çünkim tamām itdi Ḫalīl
Oldı ḳadr ü ᶜizzeti anuñ Celīl

2136 Gerçi itdi çār dīvārın tamām
Līk saḳf olmadı aña iy hümām

2137 Ḳaldı şöyle hemçü şāh-ı bī-külāh
Eyle olmışdı meger emr-i ilāh

2138 Daḫı ḫāli iki bāb el vāḥdan
Eyle emr olmışdı ol fettāḥdan

T91b 2139 Bāb-ı Ḥaḳ lāyıḳ bu kim bī-bāb ola
Belki hem bī-bāb u bī-bevvāb ola

2140 Rūz u şeb meftūḥdur bāb-ı kerīm
Bī-ḥicāb u ḥācib ü bevvāb u bīm

S150b 2141 Ṣıdḳıla bu bāba her kim yüz sürer
Olur anuñ yüzi mānend-i ḳamer

281 S'de *çıkmasın*

2142 Her kim eylerse bu bāba iltica
Olur anuñ yüzi çün bedr-i dücā

2143 Her ki bu bābı ide ṣıdḳıla daḳ
Ḫāşeli'llāh k'ide maḥrūm anı Ḥaḳ

2144 Bişnev ez min iy gedā-yı derbeder
Yek naṣiḥat ki be ez-çendin her

2145 Gel beri iy derbeder olan gedā
Gel derūndan eyle bu derde nidā

2146 Gel der-i mevlāda şeyli'llāh it
Gel derūn-ı cān u dilden āh it

2147 Derdiñe dermān senüñ bu derdedür
Umduġuñ iḥsān senüñ bu derdedür

2148 Derd-mendāne bu derdendür devā
Bī-nevâya hem bu derdendür nevā

S151a 2149 Oldı bu derde gedālar pādişāh
Buldı bu derde cüdālar rū-yı rāh

T92a 2150 Buldı bu derde selāṭīn tāc u taḫt
Buldı bu derde ḥavāḳin raḫt u baḫt

2151 Buldı bu derde Süleymān Ḫātemī
Buldı bu derde bulan cām-ı cem^{c}i

2152 Hep bu derde buldı devlet enbiyā
Hep bu derde buldı ṣıffet aṣfiyā

2153 Hep bu derde buldı ^{c}izzet her melek
Hep bu derden buldı rif^{c}at her felek

2154 Varısa başıñda devlet baş ḳo baş
Bu der-i devletde aḳıt ḳanlu yaş

2155 Kesseler başıñ bu derden olma dūr
İy Ġubārī ḫāk olınca bunda dur

2156 Der münācāt u niyāz u bende kist
^{c}Arż-ı ḥācāt u ġam u efkende kist[282]

---

282 Bu beyit S nüshasında bir sonraki beyitle yer değiştirmiştir.

S151b 2157 Yā ilāhī ırma bu derden beni
Luṭf it ayırma bu gevherden beni

2158 Derdüme dermān bu derdendir hemīn
Cāna iḥsān bu güherdendir yaḳīn

2159 Gerçi geldüm bu der-i dergāh içün
Gelmedim illā ki şeyli'llah içün

2160 İsterem-kim idesin ṣad fetḥ-i bāb
Ola bābıñda niyāzım müstecāb

T92b 2161 Ben ne tesbīḥ ü namāza gelmişem
Ben niyāz-mendem niyāza gelmişem[283]

2162 ᶜŪr u ᶜuryān bir gedā-yı ḫāliyem
Ten bürehne Rūm ili abdalıyam

2163 Rūmdan geldim ki şeyli'llāh idem
Her nefesde derdile ṣad āh idem

S152a 2164 Rūz u şeb bābıñda şeyli'llāh diyem
Baña iḥsān eyle kim dergāhdayam

2165 İtme ġayrılar ḳapusın menzilim
Ḫūn-ı cūdıñla pür eyle keşkilim[284]

2166 Ben Ġubārī derden iḫrāc eyleme
Ġayrılar bābına muḥtāc eyleme

Beytu'llāh tamām oldukdan soñra Allahu Teᶜālā Ḥażret-i İbrāhīm ᶜāleyhi's-selāma nāsi daᶜvet eyle, tā gelüp beytümi ṭavāf eyleyüp saᶜādete irsünler diyü emr olunduġıdur.

Ḳale'llahū Teᶜālā ve eẕẕin fi'n-nāsi bi'l-ḥacci ye'tūke ricālen ve ᶜāla külli żamirin ye'tine min külli feccin ᶜāmiḳın. Liyeşhedü menafiᶜa lehüm ve yeẕkürü's-mellāhi[285]

T93aS152b 2167 Kaᶜbe'yi çünkim Ḫalil itdi tamām
Nāzil oldı aña Beytu'llāh nām

---

283 S nüshasında bu beyitin yalnız birinci mısrası bulunmaktadır. İkinci mısra yoktur.

284 S'de *keşkülüm*

285 Kur'ān-ı Kerīm, Hacc Sūresi 27-28, "*İnsanları hacca davet et. Onlara haccetmelerini emret. Gerek yaya olarak, gerek her uzak yoldan arık develere binerek sana gelsinler. Onlar bu menfaatlere şahit olsunlar ve Allah'ı zikretsinler.*"

2168 Didi İbrāhīm'e emr idüp Celīl
Da^{c}vet it ḳullarumı dur iy Ḫalīl

2169 Eylesinler beytimi sa^{c}yıla ḥacc
Żāmirin yetinehum min küll-i fec[286]

2170 Ḥacc idüp her biri görsin menfa^{c}at
Daḫı geysün başa tāc-ı mekremet

2171 Çıḳdı Ka^{c}be üstine ol-dem Ḫalīl
Nitekim eyle buyurmışdır Celīl

2172 Cān u dilden eyledi ḥacca nidā
^{c}Ālem-i ervāḥa irdi ol ṣadā

2173 Çünki ervāḥ anı itdi istimā^{c}
Ba^{c}żı ervāḥ itdi şevḳinden semā^{c}

S153a 2174 Hem didi lebbeyk ol-dem cānıla
Eyledi anı ḳabūl īmānıla

2175 Ba^{c}żılar bir kerre lebbeyk eyledi
Ba^{c}żılar lebbeyk ü sa^{c}deyk eyledi

2176 Ba^{c}żılar ṣad-bār lebbeyk eyledi
Ḥacc yolında anı Ḥaḳ peyk eyledi

2177 Şaḫṣ kim lebbeyki bir ḳaç eyledi
Beyt-i lebbeyki ḳadar ḥacc eyledi

T93b 2178 Şol kişi-kim dimedi lebbeyk o dem
Oldı maḥrūm ol-kişi ḥaccdan bu dem

2179 Devlet anuñ kim didi lebbeyk o dem
Ḥacc idüben oldı bu dem muḥterem

2180 Anda āmennā diyen buldı amān
Bunda āmennā diyen oldı yalan

2181 Her kim anda didi oldı ol sa^{c}īd
Her ki bunda didi oldı ol ba^{c}īd

S153b 2182 Anda her kim didi ṣādıḳ didiler
Bunda kim didi münāfıḳ didiler

---

286 Kur'ān-ı Kerīm, Hacc Sūresi 27

2183 Anda taṣdīk eyleyen ṣıddīḳdır
Bunda taṣdīk eyleyen zındīḳdır

2184 Her kim āmennā didi rūz u ezel
Aña virildi sa^{c}ādet lem-yezel

^{c}Ālem-i miṣāl-i bī-miṣālde bu ḥaḳīr daḫı düşinde İbrāhīm ^{c}aleyhi's-selām da^{c}vet itdigi gibi ümmet-i Muḥammed ḥacca da^{c}vet eyle diyi emr olunup bu risāle-i rengīn maḳāla ba^{c}iṣ olduġıdır.

T94a 2185 Bu ḥaḳīre daḫı bir şeb nā-gehān
Emr olundı-kim idem ḥacca ez-ān

2186 Cān u dilden ben de āġāz eyledim
S154a Bu ḥicāz içre ser āġāz eyledim

2187 Ṭoldı āvāzum ^{c}ırāḳ-i ıṣfahān
Ne ^{c}Irāḳ u Iṣfahān ṭoldı cihān

2188 Küçekü bozduñ işidüp nālemi
Dutdı nālem rāst cümle ^{c}ālemi

2189 Çün ḥicāzdan eyledüm şehnāz u nāz[287]
Cümle ^{c}ālem oldı ^{c}uşşāḳ u ḥicāz

2190 N'ola eylersem nevāmı penç-gāh
Fetḥ olur penç-gāhdan ^{c}uşşāḳa rāh

2191 Belki penç-gāh içün oldı Ka^{c}be hem
K'oldı bu penç-gāh ol farż-ı ehem

2192 Rāḥatü'l-ervāḥ oldı her nevām
K'oldı ervāḥ anuñçun şād-kām

2193 Her maḳāmda oldı nālem sāz-kār
K'eyledim her perdede ṣad kevne zār

S154b 2194 Eyledim Rükn-i Ḥacer'de būselik
Eyledi ol būselik baġrım delik

2195 Eyledim rükn-i ^{c}ırāḳide ^{c}ırāḳ
Oldı ^{c}uşşāḳ-ı ḥicāz ehl-i ^{c}ırāḳ

T94b 2196 Rükn-i Şāmide ki nevrūz eyledim
Ehl-i Şām'ı cümle pür-sūz eyledim

---

287 S'de *tāz*

2197 Her ki nālem hūşıla gūş eyledi
Zemzem'i ḥikmetden ol nūş eyledi

Şol kişi kim ḥacc eylemek farż olmışdur. Teġasülü tehāvün idüp ḥaccı farż edā itmek istemez. Aña tenbihdür.

2198 İmdi gel iy reh-rev-i rāh-ı ḍalāl
V'iy giriftār-ı ġam-ı māl u menāl

S155a 2199 İy esīr-i manṣıb u cāh u celāl
V'iy ġulām u nefs ü ḥūm bed fi^{c}al

2200 İy hevā deyrinde olan putperest
V'iy iden nāmūs-ı İslāmın şikest

2201 Rūz u şeb nefs atına olup süvār
Yıldıran ṣaḥrāda çün bād u bahār

2202 Geçdi ^{c}ömr-i nāzenīn mānend-i bād
Devlet-i ^{c}ömrüñden olduñ nā-murād

2203 Ḫāb-ı ġaflet aldı cism-i cānuñı
Sen ferāmūş eylediñ cānānuñı

2204 Sen ṣanursın belki hergiz uymadıñ
Uyduñ ammā uyduġuñı ṭuymadıñ

T95a 2205 Ġafletinden kimse ṭuymaz ġafletin
^{c}İlletinden nitekim hem ^{c}illetin

2206 Niçe bir bu ḫāb-ı ġaflet niçe bir
Niçe bir bu nevm-i nekbet niçe bir

S155b 2207 Niçe bir bu ḫāba ġāyet yoḳ mıdır
Hiç ya[288] bu nevme nihāyet yoḳ mıdır

2208 Dur bu ġafletden uyanup gözüñ aç
Bu maraż mühlikdir it buña ^{c}ilāc

2209 Ṣaḳalıñ aġardı nefsiñ mest-i ḫ^{v}āb
Ṣubḥ-ı ṣādıḳ oldı ṭoġdı āfitāb

288 S'de bu kelime yoktur.

2210 Bişnev iy dil sırr-ı tenbihāt-ı mā
Kār-sāz-ı kün bī-ta^{c}līmāt-ı mā

2211 Ḥaḳ seni çün yoġıken vār eyledi
Maẓhar-ı envārı esrār eyledi

2212 Hem ṭılsım-ı ism-i ā^{c}ẓam eyledi
Cümle ḫalḳ içre mu^{c}azzam eyledi

2213 ^{c}Arş u ferşi saña ḫızmetkār idüp
Yir ü gök ehlini saña yār idüp

S156a

2214 Berile baḥrı musaḫḫār eyleyüp
Āteşile bād-ı çāker eyleyüp

2215 Cümle ḥayvānı saña idip esīr
Ḫızmetiñde her biri fermān peẕīr

T95b

2216 Cümle me'kūlāt u meşrūbāt hem
Süfre-i luṭfı pür-envā^{c}-ı ne^{c}am

2217 *İn te^{c}uddū ni^{c}meta'llahe*[289] āyetin
Oḳuyup fehm it beyānıñ ġāyetin

2218 Çün virildi bunca envā^{c}-ı ne^{c}am
Olduñ envā^{c}-ı ne^{c}amla muġtenem

2219 Ṣanma bu en^{c}ām-ı bī-ḥikmet durur
Yā ġaraż ṣanma behīmiyyet-durur

2220 Maṭlab-ı a^{c}lā ^{c}ubūdiyyet durur
Maḳṣad-ı aḳṣā ^{c}ubūdiyyet-durur

2221 Bunca ni^{c}metden ^{c}ibādetdür ġaraż
Emr-i Mevlāya ^{c}ibādetdür[290] ġaraż

S156b

2222 Tā[291] ki her farż olanı[292] idüp edā
Yirine vara ḳamu emr-i Ḫudā

2223 Ḥaḳ Te^{c}ālā çünki saña virdi māl
Eyledi ol mālıla āsūde ḥāl

---

289 Kur'ān-ı Kerim, İbrāhim Sūresi 34, *"Allah'ın verdiği nimetler..."*
290 S'de *ıṭā^{c}atdür*
291 S'de bu kelime yoktur.
292 S'de *evvelini*

2224 İstiṭā^{c}at bula vācib oldı ḥacc
Ḫaṣṣa o ḥacc daḫı ola bī-ḫarac

2225 Sen ne içün ḥacca rağbet itmeyüp
Allah emr itdigi yola gitmeyüp

2226 Niçin itmezsin anuñ beytin ṭavāf
Tā ki ola āyīneñ gün gibi ṣāf

T96a 2227 Ka^{c}be'yi bir kerre kim[293] eyler ṭavāf
Vācib olur[294] aña cennet bī-ḫilāf

2228 İmdi gel ḥacc it ḫalāṣ it zimmetiñ
Var ṣalın dāyim içinde cennetiñ

2229 Bişnev iy maḥbūs-ı ḫāne güft-i men
S157a Şū-yı Ka^{c}be seyr kün .....

2230 Gel berü iy ḫānede maḥbūs olan
Çoḳ fevāyid ḳalbi me'yūs olan

2231 ^{c}Avretiñdir ḫānede maḥbūslıḳ
Ni^{c}met-i seyrāndan me'yūslıḳ

2232 Dur eriseñ gel beri çıḳ ḫāneden
Ḳıl ṭaleb gencīne-i her vīrāneden

2233 Bāğ-ı ^{c}ālem ser-be-ser her dem bahār
Anda ma^{c}nī çiçegi çendin hezār

2234 Her çiçek ṭopṭolı ^{c}ibret balıla
Her varaḳ pür[295] dürlü ḥikmet balıla

2235 Dur ḫırām eyle bugün mānend-i gül
Geşt-i bāğı ^{c}ālem eyle hemçü nuḫl

2236 Her çiçekden ala gör arı ^{c}asel
Nitekim her dem alır[296] arı ^{c}asel

S157b 2237 Yoḳ mıdır bir arı deñlü[297] ġayretiñ
Ḳudretiñ ḫod var niçün yoḳ himmetiñ

---

293 S'de *kim-ki*
294 S'de *oldur*
295 S'de *bir*
296 S'de *alur*
297 S'de *deñli*

T96b 2238 Ya^c^nī eyle Ka^c^be'den yaña sefer
Rūz u şeb eyle temāşā-yı ^c^iber

2239 Gāh ṣaḥrāda revān ol hemçü āb
Gāh çıḳ kūhsāra mānend-i seḥāb

2240 Gāh vādīlerde seyr it çün tez-rev
Gāh bāġ içre ṣalın mānend-i serv

2241 Gāh deryādan güher-vār it sefer
Eyle aṣdāf-ı derūnuñ pür-güher

2242 Gāh ġavvāṣ-ı biḥār-ı ^c^ibret ol
Gāh raḳḳāṣ-ı diyār-ı ḥikmet ol

2243 Gāh geştī-bān ol mānend-i Nūḥ
Gāh deştī-bān çü ḥāżır ṣad fütūḥ

2244 Gāh deryāda ^c^acāyib seyrin it
S158a Gāh ṣaḥrāda ġarāyib seyrin it

2245 Gāh ṣubḥ-ı ṣādıḳa eyle naẓar
Gāh ḳıl gün gibi ḳalbiñ nūr-ı fer

2246 Çün Sikender seyr ḳıl deşt ü deri
Ḳıl diliñ āyīne-i İskender'i

2247 Dur temāşā ḳıl bu bāġ-ı Ḫurremi
Dīde-i ^c^ibretle seyr it ^c^ālemi

2248 Ṣāni^c^iñ seyr eyle maṣnū^c^ātını
Ḫālıḳıñ seyr eyle maḫlūḳātını

T97a 2249 Seyr-i şehristān eyle çün ḳamer
Eyle meşhūrına her şehriñ naẓar

2250 Her ^c^azīz-i şehre ^c^izzet eylegil
Her birin varup ziyāret eylegil

2251 Ḳanda varısa mezār-ı evliyā
Her birin eyle ziyāret bī-riyā

S158b 2252 Her biriniñ rūḥı pākin yād ḳıl
Her biriñ rūḥından istimdād ḳıl

2253 *Lev teḥeyyertüm zamānen fi'l-umūr*
Feste^c^inū rūḥ-ı aṣḥābi'l-ḳubūr

2254 Refte refte gün gibi her şubḥ-ı şām
Eyleyüp ḳaṭ^c-ı menāzil şād-kām

2255 Menziliñ yā Mıṣr u yā Şām eylegil
Bir niçe gün anda aḫşām eylegil

2256 Cümle gör lāzım olan esbābıñı
Daḫı yoldaş eyle[298] Ḥaḳ aṣḥābuñı

2257 Nitekim luṭfıla didi ol şefīḳ
Errefīḳ u ve'rrefīḳ şümme'ṭ-ṭarīḳ

2258 Hem daḫı buyurdı ol ḳadr-i Celīl
Ed'delīl ü ed'delīl şümme's-şebīl

2259 Ba^{c}dehū olġıl ṭufeyl ü ḳāfile
S159a Key şaḳın yoldaş olma ġāfile

T97b 2260 Der beyān devr-i Ka^{c}be zi-ḫalḳ
Hemçü dil mestūr-ı Ka^{c}be zi-ḫalḳ

2261 Gel gel iy ḫānende-i levḥ-i ḥikem
Naḳd-i Cālinus u Eflāṭūn-şiyem

2262 Gūş-vār it gūşa ḥikmet[299] cevherin
Ceyb-i cānda şaḳla ^{c}ibret gevherin

2263 Muḳteżā-yı ḥikmet-i ḥükm-i mucīd
Bu ki ola Ka^{c}be her şehre ba^{c}īd

2264 Der-miyān-ı rub^c u meskūn ola ol
Ḳalb-i mü'min gibi me'mūn ola ol

2265 Ger su'āl itseñ bu sırrıñ ḥikmetin
Diñle fehm it ḥikmet-i pür-^{c}ibretin

2266 Ḥikmeti bu kim sarāy-ı pādişāh
Lāyıġ[300] oldur kim ola gözden penāh

S159b 2267 Ḫane-i fellāḥdan ol dūr ola
Dīde-i seyyāḥdan mestūr ola

---

298 S'de *olan*
299 S'de *ḥükm*
300 S'de *lāyıḳ*

2268 Sūr ber sūr u ḥarem hem ber ḥarem
Perde ber perde ḥicāb-ı muḥterem

2269 Murġ-ı vaḥşī anda ṭayrān itmeye
Merd-i nāşī anda seyrān itmeye

2270 Ḳadd ḫamīde devrden hemçün felek
Devr ide taᶜẓīmile anı melek

T98a 2271 Başmaya bābında pā-yı ecnebī
Ger olursa daḫı pākize ṣabī

2272 Yillerile yilse ger bād-ı şimāl
Bī-icāzet bulmaya aña mecāl

2273 Görmeye anı meger ehl-i ḥarem
Ol-daḫı ola be-ġāyet[301] muḥterem

2274 Cān vire herkes ziyāret itmege
S160a Daḫı tāᶜẓīm ü riᶜāyet itmege

2275 Herkes ide aña yüz biñ iḥtirām
Cānıla iḳbāl ide her ṣubḥ u şām

2276 Eyleyüp terk-i vaṭan ide sefer
Belki vire ol seferde cān u ser

2277 Hem gidenler ol yola dūr u dırāz
İdeler seyr-i ᶜacāyib ḳış u yaz

2278 Her nice dūr olsa ger dār u ṭarīḳ
Yaᶜzimü'l-ᶜuşşāḳ min fecc-i ᶜamīḳ

2279 İrişenler ḳurb-ı Ḥaḳḳ'a didiler
Raḥmet-i ḳadri'l-meşaḳ didiler

2280 Hem melekler görüp ibn-i ādemi
Olmaġa Beytü'l-Ḥarem'iñ maḥremi

2281 ᶜAzm iderler aña bā-ṣad iştiyāḳ
Hiç biri dimez aña yaḳın ıraḳ

T98b S160b 2282 Cān u dilden anı eylerler ṭavāf
Hem aña[302] iḳbāl iderler bī-ḫilāf

---

301 S'de *ġāyet*

302 Bu kelime S nüshasında yoktur.

2283 Ḥalḳa ger olsa yaḳın ol beyt-i ḫāṣ
İltica eylerdi her ehl-i ḳıṣaṣ

2284 ^{c}Avret ü oğlan daḫı ehl-i hevā
İlde olan bī-ḥayā vü bī-nevā

2285 Cem^{c} olup anda iderlerdi günāh
Hep ^{c}arab olurlarıdı rū siyāh

2286 Şehri hem olurdı key şehr-i ^{c}aẓīm
Ḫalḳ ^{c}ālem anda olurdı muḳīm

2287 Dāyim anda cem^{c} oluban ḫāṣ u ^{c}ām
Ejdeḥām olurdı ġāyet ejdeḥām

2288 İdemezdi kimse keṣretden ṭavāf
Mescid içre olmazıdı i^{c}tikāf

S161a
2289 Ḳılamazlardı iki rek^{c}at namāz
Hem ḥużūrıla olunmazdı niyāz

2290 Hem daḫı fetḥ olsa Ka^{c}be māh u sāl
Girmegiçün aña olurdı ḳıtāl

2291 Mā-ḥaṣal ta^{c}ṭil olurdı emr-i[303] ḥacc
Budur ol bize ẓuhūr iden hücāc

2292 Ka^{c}be'niñ bu^{c}dında ḥikmet çoḳ-durur
Çoġ olur yazsam nihāyet yoḳ-durur

T99a
2293 Anuñıçun ḳıldım anı muḫtasar
Var ḳıyās eyle ḳalanın iy piser

2294 Çün ḳalem oldı bu dem ḳıṣṣa-güzār
^{c}Āḳiliseñ ḳıṣṣadan ol ḥiṣṣedār

2295 Gel vücūduñ ^{c}ālemine ḳıl naẓar
Anda seyrān eyle niçe baḥr u ber

2296 ^{c}Ālem-i kübrāya taṭbīḳ it anı
Añla esrār u dil ü cān u teni

S161b
2297 Der miyān-ı ten dile eyle naẓar
El-ḥaẕer dilden şaḳın itme güzār

---

303 S'de *esvār*

2298 Evvelā fikr eylegil bennāsını
Ṣāniyā ẕikr eylegil mebnāsını

2299 Hem daḫı derk it der ü derbānını
Ehl-i dilseñ añla hem mihmānını

2300 Añla hem sırr-ı süveydā-yı dili
Rükn-i A^{c}ẓam sūd u sevdā-yı dili

2301 Gerçi Ka^{c}be oldı bünyād-ı Ḫalīl
Oldı dil bī-şübhe ābād-ı Celīl

2302 Ka^{c}be-i dil[304] Ka^{c}be-i kübrā durur
Ka^{c}be-i gil Ka^{c}be-i ṣuġrā durur

2303 Ka^{c}be-i kübrā kücā ṣuġrā kücā
Farḳ-ı rūşen der-miyān-ı her dücā

T99b Ḥacc u zekāt farż olup edā itmeyeniñ aḥvālin bildirir.

S162a 2304 Diñle iy ḥacc farż olan kişi sözüm
Saña yanar şem^{c}-veş[305] her dem özüm

2305 Baña dut billāhi bir dem gūşuñı
Cān u dilden belki gūş-ı hūşuñı

2306 Diñleriseñ sözümi devlet seniñ
Diñlemezseñ nıḳmet ü miḥnet seniñ

2307 Her kime kim ḥacc[306] farż itdi Ḫudā
Vācib oldur ki ide anı edā

2308 Kime kim Ḥaḳ virdi ẓād u rāḥıla
Lāyıġ[307] ol olursa[308] mīr ü ḳāfile

2309 Kūh u ṣaḥrā aña seyrān-gāh olur
Baḥr u ber aña kem ü kūtāh olur

---

304 S'de *din*

305 S'de *şem^{c}a-veş*

306 S'de *ḥaccı*

307 S'de *lāyıḳ*

308 S'de *ger olsa*

2310 Ḳanda kim gitse olur ṭağ üstü bāğ
Ḳanda kim ḳonsa bulur fezz ü ferāğ

S162b 2311 Farż u vācib ḫızmetin eyler edā
Hem virir rūḥ-ı revānına ġıdā

2312 Eyler ol zevḳıla ḥaccı bī-ḥarac
Bī-ḥaracdır ser-be-ser aḥvāl-i ḥacc

2313 Ḥacca ḳudret istiṭā^{c}at pes budur
Maṭlab-ı cān u dile herkes budur

T100a 2314 Her ki bu ḳudretle ḥaccı terk ider
Terkin anuñ cān u dilden berk ider

2315 Ḳılca yoḳ göñlinde gitmek niyyeti
Żerre yoḳ olsa vaṣiyyet himmeti

2316 Ḳorḳaram ġāyetde kim ol bü'l-heves
Dinsiz imānsız gider āḫir nefes

2317 Nitekim didi Resūl-i bā-ṣafā
Müctebā vü muḳtedā vü Muṣṭafā

2318 Ḳādir olup ḥaccı terk iden kişi
S163a ^{c}Āḳil ü bāliġ ger irkek ger dişi

2319 Öldügi vaḳtin ^{c}aceb mi ger o ḳul
Yā Yāhūdī ola yā Nāṣranī ol

2320 Hem daḫı didi o mīr ü ḳāfile
Tevbe vü tenbīh içün her ġāfile

2321 Her ki farż oldı aña ḥacc u zekāt
İtmedi hergiz birin itdi vefāt

2322 Ölmedin yirin cehennemde görür
İtdügini kendü cānında bulur

2323 Derd ü ḥasretle nedāmetler ider
Nefs-i şūmından şikāyetler ider

2324 Dir ki yārabbi beni öldürmegil
Gözlerimi ḫākile ṭoldurmağıl

T100b 2325 İdeyim luṭfuñla dünyāya rücū^{c}
Her ne ise añladım aṣl u fürū^{c}

S163b 2326 İdeyim ḥacc vireyim daḫı zekāt
Ola kim bulam cehennemden necāt

2327 Cümle ^{c}ömrüm ṭā^{c}ate ṣarf ideyim
Baḥr-ı raḥmetden meded ġarḳ ideyim

2328 Aña dirler kim tamām oldı ecel
Sedd olundı ba^{c}dezin bāb-ı ^{c}amel

2329 Ḳanda idiñ şimdiye dek iy kişi
İşlemediñ Ḥaḳḳ'a lāyıḳ bu[309] işi

2330 Bulımazsın[310] derdiñe dermān sen
Çünki hergiz tutmadıñ fermān sen

2331 Ka^{c}be'ye çün itmediñ sen ilticā
Ba^{c}dezin var umma ḳaṭ^{c} oldı recā

2332 Keşf-i esrār-ı zemīn-i āsumān
Geşte her dü maḫzen-i esrār-ı cān

2333 Gel beri iy ḥaẓẓ iden esrārdan
S164a Eyle anı nūş dest-i yārdan

2334 Gel berü içdi ġubār-ı cür^{c}adan
Nūş idegör kim bulunmaz her zamān

2335 Ḳatresin nūş eyleyen sekrān olur
Ẕerresin nūş eyleyen ḥayrān olur

T101a 2336 Ya^{c}nī ger varısa idrākiñ seniñ
Bī-ġubār āyine-i pākiñ seniñ

2337 ^{c}Ayn-ı ^{c}ibretle cihāna ḳıl naẓar
Diñle hem ^{c}ilm-i ledünniden ḫaber

2338 Ṣanma kim pes sañadır teklif-i ḥacc
Bī-tekellif bī-te^{c}ātüf bi-ḥarac

2339 Rūz u şeb belki zemīn ü āsumān
Ḫızmet-i ḥacc üzredir hep cāvidān

---

309 S'de *bir*

310 S'de *bulumazsın*

2340 Görmeyesin Ka^c^be'yi bi-reyb-i şek
Rūz u şeb nice ṭavāf eyler felek

S164b 2341 Eyleyüp yidi felek yidi ṭavāf
Heftede olur tamāmı bi-ḫilāf

2342 ^c^Arş u kürsī daḫı bu ḫızmetdedir
Her birinin üstine ^c^işmetdedür

2343 Gice gündüz hem daḫı mihrile māh
Ka^c^be'yi eyler ṭavāf iy pādişāh

2344 S̱ābitātıla heme seyyāre hem
Hem hilāl-i yekşebe mehpāre hem

2345 On iki ayıla on iki hevā
Hep ṭavāf itmekdedürler dāyimā

2346 Rūz u şeb baḥr-ı muḥīṭ u kūh u ḳāf
Döne döne beyti eylerler ṭavāf

T101b 2347 Ṣanma bu kārı bulardan dūrdur
Bil yaḳīn kim her biri me'mūrdur

S165a 2348 Arża olmışdır vücūd-ı Ka^c^be nāf
Arż anuñçun eylemişdür i^c^tikāf

2349 Ka^c^be'ye götürmedir ḫızmet aña
Kūh-veş oturmadır ḫızmet aña

2350 Arż-ı cünbüş eylese olmaz s̱avāb
Cünbüş-i ^c^arżıla beyt olur ḫarāb

2351 Cünbüşi ^c^arżuñ virir beyti yile
Mekke'de olmaz anuñçun zelzele

2352 Hem daḫı her şeb ḳanādil ü muṭāf
Yana yana şevḳıla eylerler ṭavāf

2353 Gel beri[311] gel sen de şevḳıñ varısa
İt ṭavāf beyti zevḳıñ varısa

Her gün gökden Ka^c^betu'llāh'a yitmiş biñ melek nāzil olup Mekke'yi ṭavāf itdikleridir.

---

[311] S'de *berü*

S165b 2354 İbn-i Mesᶜūd ibn-i ᶜAbbās u ᶜÖmer
Bu üçünden naḳl olunur bu ḫaber

2355 Yire iner olsa göklerden melek
Gökde maḥrem olur ol bī-reyb ü şek

T102a 2356 Tā yire ininçe lebbeyk eyler ol
Dem-be-dem lebbeyk ü saᶜdeyk eyler ol

2357 İnmez illā ṭoġrı evvel Kaᶜbe'ye
Yüz sürer evvel mufażżal Kaᶜbe'ye

2358 Kaᶜbetullah'ı ider evvel ṭavāf
Baᶜdehū bir sāᶜat eyler ᶜitikāf

2359 Ṣoñra her ne kārıla me'mūr ise
Her ne kār-ı cebrile mecbūrısa

2360 Kaᶜbe'den iḳbāl ider ol ḫızmete
ᶜAzm ider tezdīk ü devr ol ṭāᶜate

2361 Her ḳaçan-kim ola ḫızmetden muᶜāf
Kaᶜbe'yi eyler gelüp yine ṭavāf

S166a 2362 Ol zamān eyler göge yine ᶜurūc
Zī saᶜādet zī duḫūl zī ḫurūc

2363 Pes bu üslūp üzre yitmiş biñ melek
Gökden iner her seḥer bī-reyb ü şek

2364 Her birisi Kaᶜbe'yi idüp ṭavāf
Baᶜdehū eyler semāya inṣirāf

2365 Hep ṣavāb ṭavfını bu ṭa'ife
Ḫoş baġışlarlar beşerden ṭā'ife

Allahu Teᶜālā dünyāya naẓār ider olsa evvel Kaᶜbetullah'ı naẓār itdügidir.

T102b 2366 Hem buyurdı ol beşirü'l-müminin
Nūr-ı Raḥmān raḥmeten li'l-ᶜālemin

2367 Her ḳaçan k'Allah ide yire naẓar
Kaᶜbetullah'a ider evvel niger

S166b 2368 Baᶜdehū beyti ṭavāf idenlere
Ṭavfıla ḳalbini ṣāf idenlere

2369 Ba^{c}dehū anda namāz idenlere
Ol namāz üzre niyāz idenlere

2370 Ba^{c}dehū ser cümle Mekke ḳavmine
Cümle bīdārına ehl-i nevmine

2371 Ba^{c}dehū sāyir diyāra ser-be-ser
İşbudur taḥḳīḳ ṣādıḳdan ḫaber

2372 Ger ṣorarsañ bu naẓardan menfa^{c}at
Luṭf u iḥsānıla raḥmet mağfiret

Ka^{c}betullah'ı her seḥer yüz yigirmi raḥmet inüp taḳsīm olunduğıdır

2373 İtdi yine ḫ^{v}āce-i kānī güher
Ḥoḳḳa-i la^{c}linden iṣār-ı dürer

S177a 2374 Didi Ka^{c}be ḥürmetine her seḥer
Yüz yigirmi raḥmet-i Raḥmān iner

2375 Altmışı anuñ ṭavāf idenlere
Dillerin ṭavfıla ṣāf idenlere

T103a 2376 Ḳırḳı hem anda namāz idenlere
Geh namāz u geh niyāz idenlere

2377 Bāḳīsi anda olan ḥāżırlara
Ya^{c}nī beyte ḥasbeten nāẓırlara

Ka^{c}betullah'a īmānen ve iḥtisāben naẓār idenler anadan ṭoğma olduḳlarıdır.

2378 Ka^{c}betullah'a idersen bir naẓar
Anadan ṭoğma olursın iy piser

2379 Bu ḥadīṣ-i pāke rāvīdür Enes
Şöyle buyurmış o pākīze nefes

S167b 2380 Pākden pākīze-terdir bu güher
Güş-vār it gūşa bunı iy piser

Ka^{c}betullahıñ üzerinde leyl ü nehār yitmiş biñ melek cevlān itdigidür.

2381 İbn-i ^{c}Abbās rāvī-i aḫbār-ı dīn
Efḳa-i ser cümle aṣḥāb-ı güzīn

2382 Didi işitdim Resūl-i gird-kār
Didi yitmiş biñ melek leyl ü nehār

2383 Ka^cbe'niñ üstinde açup bāl ü per
Perr-i ber per ser-be-ser cevlān ider

2384 Rūz u şeb virdi zübānī her melek
Ol-ḳadardur kim ṭolıdır[312] her felek

T103b 2385 Bunlaruñ dirdin ṣorarsañ iy aġa
Yā kerīm ehl-i ṭavāfı yarlıġa

S168a Ka^cbetulah'ı her rükünde yetmiş biñ melek dāyim ümmet-i Muḥammed içün niyāz itdikleridir

2386 Hem didi necm-i sipihr-i muḥterem
Āfitāb-ı maṭla^c-ı burc u ḥarem

2387 Her rükünde daḫı yitmiş biñ melek
Gice gündüz eyleyüp Ḥaḳ'dan dilek

2388 Her birisi ^carşa dutup yüzüni
Ṣarf idip her sā^cat fīrūzunı

2389 Rūz u şeb dirler[313] ilāhi yā kerīm
Nārdan ehl-i ṭavāfı ḳıl selīm

2390 Kim bulardur hep Muḥammed ümmeti
Mesken eyle bunlar içün cenneti

Ḫāṣiyyet-i sırr-ı Ka^cbetullah şerefehā'llāh fī eyyāmi't-tā^cūn ve'l vebā S168b

2391 Ka^cbe resminde bir ev yapsa kişi
Olsa važ^c-ı Ka^cbe'de içi ṭaşı

2392 Aña sırr-ı Ka^cbe'den sır istese
Aña birr-i Ka^cbe'den birr istese

2393 Ya^cnī varup beyte idüp iltica
Dise yā Ka^cbe budur senden recā

T104a 2394 Ḫānemi sırrıñla teşrīf eylegil
Sırrıñı cānımda tażٰ^cif eylegil

---

312 S'de *ṭolıpdır*
313 S'de *dirki*

2395 İtmese ol ḫānede fısḳ u fesād
Emr-i Ḥaḳḳ'a itse anda inḳıyād

2396 Girmeye taᶜūn ebed ol ḫāneye
Ola sālim giren ol kāşāneye

Ḫāṣiyyet-i sırr-ı Kaᶜbetullah şerefehā'llāh fī ṭalebi'l-mesken ve'l-me'men

S169a 2397 Bir kişi kim ḫāne almaḳ istese
Ḫāne yā virāne almaḳ istese

2398 Yā bir evde sākin olmaḳ istese
Şol eve mālik olammı ki dise

2399 Cān u dilden Kaᶜbe'ye iḳbāl idüp
Niyyet-i pākile istiḳbāl idüp

2400 Yidi kez yā Kaᶜbe diyü yād ide
Hem daḫı sırrından istimdād ide

2401 Hem diye yārabbi Kaᶜbe heft bār
Baᶜdehū ide ṭaleb mesken yā dār

2402 Ḥāṣıl ola mesken aña[314] ᶜan ḳarīb
Diye fiᶜl-ḥāl innehu şeyü'n-ᶜacīb

2403 Hem o ḫāne ḫāne-i iḳbāl ola
Ṣāḥibine devlet ü iclāl ola

T104b S169b 2404 ᶜİtiḳādıñ muḥkem it ṣanma muḥāl
Mekke'de dāyim mücerrebdir bu ḥāl

Ḫāṣiyyet-i sırr-ı Kaᶜbetullah şerefehā'llāh fī-vażᶜ-ı esās ....

2405 Urmaġ[315] isterseñ binā içün esās
Ṣubḥ-ı şenbih ḥażır eyle yidi nās

2406 Her birisi Kaᶜbe'ye varmış ola
Kaᶜbe'niñ bābında yalvarmış ola

---

314 S4de bu kelime bulunmamaktadır.

315 S'de urmaḳ

2407 Ka^{c}be sırrıyla ḳoyup evvel ṭaşı
Fātiḥa oḳusın ol yidi kişi

2408 Hem oḳusın bir kişi bu āyeti
Kim budur bu āyetin ḫāṣiyyeti

İnne evvele beytin vużı^{c}a li'n-nāsı li'llezī bibekkete mübāreken ve hüden li'l-^{c}ālemin[316]

S170a 2409 Ol esās olur mübārek bī-gümān
Ol evüñ sırrı olur emn ü emān

2410 Hem ol ev ġāyet mübārek olısar
Ka^{c}be-veş içi sa^{c}ādet ṭolısar

2411 Hem olur cinn ü ḥarāmiden emīn
Sākin olanlar olurlar sālimīn

2412 Ka^{c}be-veş dāyim ol ev ma^{c}mūr olur
Sırr-ı Beytu'llāh ile mesrūr olur

T105a 2413 Ka^{c}be'niñ çoḳdur daḫı ḫāṣiyyeti
Cümlesin yazsam çoġ[317] olur ġāyeti

Fežāyil Ḥacerü'l-esved ki rükn ü Ka^{c}betu'llāh'da şerrefehā'llāhū Te^{c}ālā važ^{c} olunmıştur.

2414 Gel beri iy ḫoca-ı[318] cevher şinās
Cevheriñ ^{c}arż eyle görsün cümle nās

S170b 2415 Müşterī ḥāżır beyān it ḳıymetin
Eyle hem bir bir ^{c}ayān ḫāṣiyyetin

2416 Nice ma^{c}denden çıḳıpdur ol güher
Hem ne yüzden oldı ġāyet mu^{c}teber

2417 İbn-i ^{c}Abbās ol güher-senc-i ḥikem
Cevher-ārā-yı ser-i ḫayri'l-ümem

2418 Didi cennetden çıḳıpdur ol güher
Pes anıñçun oldı ġāyet mu^{c}teber

---

[316] Kur'ān-ı Kerīm, Āl-i İmrān Sūresi 96, *"Geçek insanların ibādet ve ziyāreti için ilk kurulan mābet Mekke'deki Beyt'ter ki aynı bereket ve ālemler için mahz-ı hidāyettir."*

[317] S'de *çoḳ*

[318] S'de *ḫ^{v}āce-i*

2419 Çıḳdığı demde beyāż idi heme
Ser-be-ser nūr-ı riyāżıdı heme

2420 Rūz u şeb yüz sürmeden ehl-i günāh
İtdiler ol cevheri cümle siyāh

2421 Ger aña olmasa bu yüzden cefā
Cümle-i derde olurdı ol şifā

2422 Şarṭ-ı İslām'ile anı her gören
S171a Cennete girer[319] daḫı yüzin süren

T105b 2423 Hem didi-kim ol ᶜyemīnu'llāhdur
Anı eyle bilmeyen kem-rāhdur[320]

2424 Beyᶜat itmek isteyen Allah ile
Hem daḫı dest-i Resūlu'llāh ile

2425 Yüz sürüben itsin anı istilām
Beyᶜat itmiş olur ol kişi tamām

2426 Hem didi bir gün Resūl-i Kird-gār
Eyleyüp luṭfıla cevherler nişār

2427 Didi bu cevher yarın rūz-ı ḳıyām
Bir melek şeklinde ḫalḳ olup tamām

2428 Cümle anı istilām idenlere
Ḥurmet-i Beyti'l-Ḥarām idenlere

2429 Ḥaḳ ḥużūrında şehādet idiser
Hem şehādet hem şefāᶜat idiser

S171b 2430 Dir ki yārabb bunları eyle muᶜāf
Kim bulardır Kaᶜbe'yi iden ṭavāf

2431 Hem buyurdı-kim ᶜÖmer bir gün Resūl
Kaᶜbetullah'ı ṭavāf iderken[321] ol

2432 Ağlayup yüz sürdi aña itdi āh
Didi bu yirde dökilir çoḳ günāh

2433 Bu Ḥacer'den ġāfil olma iy ᶜÖmer

---

319 S'de *girdi*
320 S'de *gümrāhdur*
321 S'de *eylerken*

Çıḳdı cennetden muḳarra bu Ḥacer

T106a Fezāyil-i maḳām-ı İbrāhīm ki cennetden çıḳıp Ka^{c}be'ye iskele olmuşdur

2434 Gel beri iy yār-ı ḫoş güftār-ı men
Gel beri v'iy cān-ı cevher-dār-ı men

2435 Gel beri iy ṭālib-i ^{c}ālī maḳām
Gel beri v'iy rāğıb-ı dāri's-selām

2436 Varısa ger ^{c}aḳl u idrākiñ seniñ
S172a Bi-ġubār āyine-i pākiñ seniñ

2437 Sözümi gūş eyle cevher-dārsañ
Cevher-i nā-yābdır bīdārsañ

2438 Diñle aḥvāl-i maḳāmı ser-be-ser
Kim odur ^{c}ālemde pākize-güher

2439 Cā-yı gāh-i pā-yı İbrāhīm'dür
Vācibü't-ta^{c}zīm ü ve't-tekrīmdür

2440 Sen bu ṭaşı itme her ṭaşa ḳıyās
Şeb çirāğ eyler bu ṭaşdan iktibās

2441 Didi taḥḳīḳ ol Resūl-i Kird-gār
Eyleyüp luṭfıla gevherler nişār

2442 Bu maḳām pāk-i bā emr-i Celīl
Bāġ-ı cennetden getirdi Cebre'il

2443 Bu Ḥacer taḥḳīḳ cennet ṭaşıdır
Seng-i süduñ yārı vü yoldaşıdır

T106b S172b 2444 Her biri bir mu^{c}teber yāḳūt idi
Rūḥa envārı bularıñ ḳutıdı

2445 Ebyaż idi her biri billūrdan
Cevheri pakize idi nūrdan

2446 Her biri ġāyet laṭif idi laṭif
Ehl-i ^{c}işyān yüz sürüp oldı kesif

2447 Bir kişi bunı ziyāret eylese
Ḥasbeten-li'llāh ri^{c}āyet eylese

2448 Bu Ḥacer'den her ki Zemzem nūş ider
Anda deryā-yı muḥabbet cūş ider

2449 Hem yarın maḥşerde olmaz teşne-leb
O ḥarāretden yarın çekmez ta^cab

2450 Ḥaḳ naṣīb eyler o şaḫṣa cenneti
Cennet içinde bulur ol cenneti[322]

2451 Āb-ı kevs̱er daḫı āb-ı selsebīl
S173a Cennetinde olur ol şaḫṣıñ sebīl

2452 Bu maḳām ardında-kim eyler namāz
Olur ol iki cihānda ser-firāz

2453 Bu maḳāmda her kim eyler ser-fürū
Vechine olur ġubārı āb-ı rū

Maḳām-ı İbrāhīm ^cäleyhisselām[323]

T107a 2454 Bu maḳāma her ki ḳodı[324] destini
Dest-i bala itdi dest-i bestini[325]

2455 Seng-i ḫārālar elinde mūm olur
Sırr-ı kevneyn aña hep ma^clūm olur

2456 Keff-i mīzānı anuñ olur[326] s̱akīl
Her ne deñlü olsa ^camāl-i ḳalīl

2457 Der fażīlethā-yı āb-ı Zemzemest
Āb-ı Zemzem k'āb-ı rū-yı ^cālemest

2458 Gel beri iy ṭālib-i āb-ı ḥayāt
V'iy Sikender ẕat u Eflāṭūn ṣıfat

S173b 2459 Terk id[327] anı kim ḳurı efsānedir
Ṭālibi anıñ tehī peymānedir

---

322 S'de *devleti*

323 Bu ibare T nüshasında vardır. Hazret-i İbrāhim peygamberin makamının resmi üzerinde bulunmaktadır. Giriş bölümünde de ifade edildiği gibi S nüshasında hiç resim yoktur.

324 S'de *sürdü*

325 S'de *pestini*

326 S'de *olur anuñ*

327 S'de *it*

T107b 2460 Gerçi-kim dillerde ol bir ābdır
Fi'l-ḥaḳiḳa likin ol nā-yābdur

2461 Bu fenā ṭasına aç gözüñ beḳā
Ola mı anda ᶜaceb āb-ı beḳā

2462 Bilki anıñ hergiz vücūdı yoḳ-durur
Gerçi-kim vardır diyenler çoḳ-durur

2463 Varısa ol āb-ı Zemzemdür hemān
Kim içer bulur cihāt-ı cāvidān[328]

2464 Hem içen anı günāhdan pāk olur
Hemçü ᶜĪsā menzili eflāk olur

2465 Her ne niyyet üzre içerseñ anı
Ber murād ider Ḫudā bilgil seni

S174a 2466 Şübhesiz her derde bil dermāndur ol
Fi'l-ḥaḳiḳa raḥmet-i Rāḥmāndır ol

2467 Didiler cümle ṣudan elṭafdır ol[329]
Āb-ı Cennetden daḫı eşrefdir ol[330]

2468 İsteriseñ ger bu daᶜvāya delil
Bes-durur bürhān-ı fiᶜl-i Cebre'il[331]

2469 Her ḳaçan ṣadr-ı Resūl'i itdi çāk
Āb-ı Zemzem birle ḳıldı anı pāk

2470 Yumadı āb-ı cinānıla anı
Hem gülāb-ı gülsitānıla anı

T108a 2471 Ḫaṣṣa kim Cibril'e nisbet dü cihān
Fi'l-meṣel bir ḫānedir güyā hemān

2472 Her ne suya ṣunsa destin ol emīn
Ṣunduğı dem irişir bilgil hemīn[332]

---

328 S'de *"Kim içen bulur ḥayāt-ı cāvidān"*
329 S'de *ol kelimesi yok.*
330 S'de *ol* kelimesi yok.
331 S'de *"Pes-durur burhān-ı fiᶜl-i Cebrā'īl"*
332 S'de *yaḳin*

2473 Hem daḫı çoḳdur anuñ ḫāṣiyyeti
Yoḳ-durur ḫāṣiyyetinüñ ġāyeti

S174b 2474 İmtilāya ḳaṭresi olur şifā
Aca olur ol ġıdā-yı pür-ṣafā

2475 Ol ġıdāsıdur faḳīriñ ṣubḥ u şām
Nān-ı ḫuşkile Ḫudā ḫayrü'l-idām[333]

2476 Didiler belki ġıdā-yı rūḥdur
Nūr-ı çeşm ü hem devā-yı rūḥdur

2477 Ḳırḳ gün anı nūş iden pür-nūr olur
Sırr-ı envārıla hem mesrūr olur

2478 Ka^cbe altından gelür anıñ gözi
Böyle anuñçun mübārekdir özi

2479 Ka^cbetullah feyżidür bu āb-ı ṣāf
Buldı anıñçun şerefle ittiṣāf

T108b 2480 Mā'ide dirseñ bu mādır mā'ide
Fā'ide dirseñ bu māda fā'ide

S175a 2481 Āb-ı kevs̱erden mübārekdir bu āb
K'olur üstinde du^cālar müstecāb

2482 Āb-ı rū-yı kāyināt ol pāk-i ẕāt
Pāk-i meşreb ṣaf-ı marżiyye-ṣıfāt

2483 Dest-i pākıla çeküp nūş eyledi
Baḥr-ı ^cirfān oldı vü cūş eyledi

2484 Çāh içene hem daḫı idüp naẓar
Eyledi ol-dem du^cā-yı mu^cteber

2485 Gel beri sen-daḫı çāh-ı Zemzeme
Nūş idüp üstinde eyle Zemzeme

T109a 2486 Der fażīlethā-yı bāb-ı Ka^cbe est
Feyż-i bāb-ı müsteṭāb-ı Ka^cbe est

2487 Yine feyż-i Ka^cbe'den fetḥ oldı bāb
^cĀlem-i esrārdan irdi ḫıṭāb

---

333 S'de *"Nān-ı ḫuşkile ḫod ol ḫayrü'l-idām"*

2488 Yine baḥr-ı feyżi feyyāż itdi cūş
Yümm-i esrār eyledi cūş u ḫurūş

S175b 2489 Teşne iseñ gel-ki sīr-āb ideyim
Çün ṣadef-ġarḳ āb u sīlāb ideyim

2490 Nūş u cān it feyż-i bāb-ı Ka^{c}be'yi
Añla sırr-ı müsteṭāb-ı Ka^{c}be'yi

2491 Ka^{c}be bābından olur her fetḥ-i bāb
Andan olur ḫalḳ-ı ^{c}ālem kām-yāb

2492 İlticāmız rūz u şeb o bābadır
Ṣanma kim[334] mescid ü miḥrābadır

2493 Bize hep ol-bābdandur fetḥ-i bāb
Kim olur anda du^{c}ālar müstecāb

2494 Ḳanda var daḫı bunuñ gibi ḳapu
K'aña cümle kāyināt eyler ṭapu

2495 Bu ḳapunuñ bendesidür enbiyā
Hep bunuñ efkendesidir evliyā

2496 Her kime kim fetḥ ola bir dem bu bāb
S176a İki ^{c}ālemde olur ol kām-yāb

T109b 2497 Cānib-i şarḳa açılmışdır ol bāb
Şarḳa ḳonmışdur o bāb-ı müsteṭāb

2498 Ṣaldı pertev şarḳa işrāḳı anuñ
Nūrı dutdı cümle āfāḳı anuñ

2499 Şarḳa ger olmasa idi fetḥ-i bāb
Şarḳdan ṭoġmazdı māh-ı āfitāb

2500 Feyż-i feyyāż aḳdı bāb-ı Ka^{c}be'den
Cānib-i şarḳa cenāb-ı Ka^{c}be'den

2501 Feyżile müstaġraḳ oldı ehl-i şarḳ
Ehl-i şarḳ oldı anuñçun feyże ġarḳ

2502 Şarḳdan ẓāhir durur āṣār-ı feyż
Şarḳda[335] bāhir durur envār-ı feyż

---

334 S'de *Ṣanmañız kim*
335 S'de *şarḳdan*

2503 ᶜĀlemi ḳıldı münevver berḳ-i şarḳ
Ger disem lāyıḳdır aña şarḳ-ı berḳ

S176b 2504 Şarḳdan ṭoğdı nücūm u enbiyā
Şarḳdan oldı hücūm u evliyā

2505 Nūr-ı İsmāᶜil ü İbrāhim hem
Pertev-i İsḥāḳ u İsra'il hem

2506 Şarḳdan gün gibi tābān oldılar
Şarḳdan cümle dıraḫşān oldılar

2507 Şarḳdan ṭoğdı daḫı hem bi-gümān
Āfitāb-ı ṭārım her dü cihān

T110a 2508 Şarḳdan berḳ urdı işrāḳı anuñ
Pertevi ṭoldurdı āfāḳı anuñ

2509 Anda taḥḳiḳ oldı tefsir ü ḥadiṣ
Andadır hep müstefiż ü müstefiṣ

2510 Anda yandı şemᶜa-i ḫayri'l-ümem
Yaᶜni şemᶜ-i lāle-i nuᶜmān hem

2511 Bunca ehl-i ictihād-ı şerᶜ ü din
S177a Bunca ehl-i keşf ü estār-ı yaḳin

2512 Şarḳdan gün gibi peydā oldılar
Ṣanma mağribden hüveydā oldılar

2513 İtmese şarḳ ehli taḥḳiḳ-i lügāt
Ẕerrece hallolmazıdı müşkilāt

2514 Mekke'de gün gibi ẓāhirdir bu ḥāl
Kim düşüpdür şarḳa her[336] ehl-i kemāl

2515 Tā zamān-ı cāhiliyyet evveli
Mekke ibn-i Ādemile ṭolalı

2516 Cānib-i şarḳa düşüpdür ser-be-ser
Her ne deñli varısa ehl-i hüner

2517 Cānib-i şarḳ evvel ü āḫir heme
Şimdi daḫı bāṭın u ẓāhir heme

---

336 Bu kelime S nüshasında yoktur.

2518 Meskenidür Mekke de fāżılların̄
Me'menidür Mekke de kāmillerin̄

T110b S177b 2519 Ḫānesi hem andadır peyġamberin̄
Mevlūdi hem andadır ol serverin̄

2520 Belki hem cümle mevālid andadır
Va^{c}de-i cümle mevā^{c}id andadır

2521 Ḫāne-i ser cümle aṣḥāb-ı güzin
Cānib-i şarḳa düşüpdür bil yaḳin

T111a 2522 Ḫāne-i sitt-i Ḫadice hem daḫı
Cānib-i şarḳa düşüpdür iy āḫi

2523 Şarḳa düşmişdir metāsın̄[337] cümle heb
Farż u vācib sünnet ü hem müsteḥāb

2524 Andadur hep vaḳfeler ve Cemreler
Andadır tekmil-i ḥacc u ^{c}umreler

2525 Ser-be-ser cümle mesācid andadır
Her ne var cümle ma^{c}ābid andadır

T111b S178a 2526 Mecmā^c-ı ḥüccāc u devrān andadır
Mil ü cemre ḫalḳ u ḳurbān andadır

2527 Daḫı ol cānibdedir şehr-i Minā
Vardır şehr-i Minā'da çoḳ binā[338]

2528 Merve vü Mes^{c}ā Ṣafā hem andadır
Cümle hep[339] mihr ü vefā hep andadır

T112a 2529 Daḫı İbrāhim maḳāmı andadır
Hem daḫı ol işr-i kāmi andadır

2530 Ḥavż-ı ^{c}Abbās cāh-ı Zemzem andadır
Hem Ḥacer Rükn ü Mu^{c}aẓẓam andadır

2531 Andadur daḫı maḳām-ı Cebre'il
Andadır hem mezbaḥ-ı ibn-i Ḫalil

---

337 S'de *menāsın̄*
338 S'de *Minā*
339 S'de *her*

2532 Mā-ḥaṣal cümle ᶜumūr-ı şerᶜ ü dīn
Cümle ol cānibdedür bilgil yaḳīn

2533 Der beyān-ı ḥikmet mīzāb-ı feyż
Kezoy amed rū merā sīlāb-ı feyż[340]

T112a 2534 Gel berü iy teşne-i mīzāb-ı feyż
Gel beri ser-geşte-i sīlāb-ı feyż

S178b 2535 Nūş ḳıl mīzāb-ı raḥmetden bu dem
Cūş ḳıl sīlāb-ı ḳudretden bu dem

2536 Ḳondı çün mīzāb-ı saṭḥ-ı Kaᶜbe'ye
Oldı maẓhār feyż-i fetḥ-i Kaᶜbe'ye

2537 Feyż-i feyyāż anda feyżān eyledi
Āb-ı raḥmet aña[341] ceryān eyledi

2538 Cānib-i Rūm'a revān oldı revān
Rūm'da feyż oldı baḥr-ı bī-girān

2539 Oldı ol feyżüñ mesīl milk-i Rūm
Anuñ içün ol ṭaraf ṭoldı ᶜulūm

2540 ᶜİlm-i ẓāhir ᶜilm-i bāṭın her ne var
Hep bu feyżüñ neş'esidir āşikār

2541 İsmi bil Mīzāb-ı Raḥmetdir bunuñ
Olalı mīzāb-ı saṭḥı Kaᶜbe'niñ

2542 Rūm'a raḥmetdür bu mīzāb iy fulan
S179a Kim olur feyżi anuñ Rūm'a revān

2543 Raḥmet olduğı bu kim ḥüccāc-ı Rūm
Kaᶜbe'ye feyżile eylerler[342] hücūm

2544 Ekṣeri ḥüccāc ehl-i Rūm'dur
Ehl-i Rūm olduğı hem maᶜlūmdur

T113a 2545 Ehl-i Rūm'uñ çoğ olur altunları
Kaᶜbe'ye altundur ilten bunları

2546 Rūm'da altun olursa n'ola çoḳ

---

340 Bu başlık S nüshasında yoktur.
341 S'de *anda*
342 T'de *eyler*

Rūm'a aḳar dem-be-dem altun oluḳ

2547 Bu oluḳ sulṭān Süleymān'ıñ-durur
Pādişāh-ı milk-i ^{c}Os̱mān'ıñ durur

2548 Budur ol sulṭān-ı gerdūn-ı iḳtidār
Ḳuṭb-ı ^{c}ālem noḳṭa-i ^{c}ālem-medār

2549 Yaġalı bārān-ı cūdı rūz u şeb
Sile virdi ser-be-ser dünyāyı heb

S179b 2550 Ol-ḳadar çoġ oldı silābı anuñ
Oluġın işletdi ḫaṭṭ-ı Ka^{c}be'niñ

2551 Ol-durur bārān ki oluḳ işlede
Ol-durur yārān ki ḳonuḳ ḳışlada

2552 İy Ġubārī umaram sulṭāndan
Eyleyüp iḥsān ol-bārāndan

2553 Bu Ġubārī ḳalbimi teskīn ide
Her görüp her işiden taḥsin ide

T113b 2554 Bād-ı ġam bir daḫı muġber itmeye
Rū-yı āyinem mükedder itmeye

M88A 2555 Der beşārethā-yı ān kū kerde ḥacc
Ḫaṣṣa ān ḥācı ki geşte bī-ḥarac

2556 Gel beri iy Ka^{c}be'yi iden ṭavāf
Eyleye āyīnesin gün gibi ṣāf

180a 2557 Ḫurrem ol yiḳ biñ beşāretler saña
Her beşāretden işāretler saña

2558 Bil ki Ḥaḳḳ'ıñ sevgülü bir ḳulısın
Sevgülü ḳullar içinde ulusın

2559 Sevmeseydi ger seni ol pādişāh
Da^{c}vet itmezdi evine ol ilāh

2560 Çünki da^{c}vet eyledi Mevlā seni
Bil ki gördi cümleden a^{c}lā seni

2561 Sen-daḫı fehm it maḳām u rübbetiñ
Añla hem dergāh-ı Ḥaḳḳ'da ^{c}izzetiñ

2562 Nāzenīnler içre ehl-i nāzsın
Ehl-i nāz içre daḫı mümtāzsın

2563 Ḥaḳ seni gör nice mümtāz eyledi
Serverān içre ser-efrāz eyledi

2564 Cümle maḫlūḳ içre efżal eyledi
Cins-i nev^{c}iñden mufażżal eyledi

T114a S180b 2565 İtmedi ġayr ibn-i ādem eyledi
Her kerāmetle mükerrem eyledi

2566 İbn-i ādem itdigiñden ġayrı hem
Nūr-ı İslām'ile ḳıldı muḥterem

2567 Ehl-i İslām içre hem gör devleti
Eyledi zātıñ Muḥammed ümmeti

M88B 2568 Ümmet içre daḫı ḳıldı ehl-i ^{c}ilm
Ehl-i ^{c}ilm içinde ḳıldı ehl-i ḥilm

2569 Ehl-i ḥilm içinde ḳıldı müttaḳī
Müttaḳīler içre hem ḳıldı naḳī

2570 Hem naḳīler içre ḥācı eyledi
Ḫāk-pāyıñ başı tācı eyledi

2571 Niçe yüz biñ kerre yüz biñ kişiden
Ya^{c}nī erkekden daḫı hem dişiden

2572 Bir kişiye ḥacc naṣīb olur hemān
S181a Bāḳīsi ḥasretle ḳalır cāvidān

2573 Ṣad hezārān pādişāh-ı dīn penāh
Her biri meh-menzil ü encüm-sipāh

2574 İrmedi bu devlete bu ni^{c}mete
İrmedi bu furṣata bu nuṣrete

2575 Bu sa^{c}ādet-kim saña virdi Ḫudā
Bu sa^{c}ādetden ṣaḳın olma cüdā

T114b 2576 Her nefesde eyle ṣad ḥamd u ṡenā
Çünki olduñ baḥr-ı luṭfa āşinā

2577 Ṣaḳla her dem Ka^{c}be'niñ ādābını
Cümle Ehlu'llāh bil Ā^{c}rābını

2578 Didi Ehlu'llāh anlara Resūl
Pes Resūl'üñ gitdigidir ṭoğrı yol

2579 Her birisi ḫādim-i dergāhdır
Maḥrem-i Ḥaḳ cümle caru'llāhdur

181b 2580 Ḫākini hem küḥl-i çeşm-i cān bil
İ^{c}tiḳād-ı Ka^{c}be'yi imān bil

Ka^{c}betullah şerefhā Allah ba^{c}de çendīn sāl ^{c}atiḳ lup ^{c}Amāliḳ'a ta^{c}mīr itdügidir.

2581 Diñle iy ma^{c}mūr iden vīrānesin
Kāşi ile naḳş iden kāşānesin

2582 İrgüren keyvāne-i eyvāneti
Zīverile zeyn iden zindāneti

2583 Her ne deñli kim ola ḫāneñ bülend
Saḫt u sengīn ü serāy-ı dil-pesend

2584 İrse bünyād-ı sipihriñ bāmına
Olma mağrūr anuñ istiḥkāmına

115a 2585 Döñe döñe ^{c}āḳıbet anı hemin
Ḥaḳ ider bu iki ṭop āteşin

82a 2586 Ḳulle-i eflākden bu iki ṭop
Ḫāk-sār eyler çü bād-ı ḫāk-i zub

2587 Hiç döymez bu iki ṭopa ḥiṣār
Her ne deñli kim olursa üstüvār

2588 Ḫaṣṣa kim sil-i fenā-i kīne cū
Sū-be-sū dest ura mānend-i ^{c}adū

2589 Ṣanma bu tebdil ü tağyir iy fulan
Pes seniñ eyvānıña olur hemān

2590 Belki bu tebdīl ü bu tağyirden
Bu te'eṣṣürden daḫı te'ṣirden

2591 Ka^{c}betullah daḫı bulmadı Ḫalāṣ
Gerçi-kim geydi libās-ı iḫtiṣāṣ

2592 Ka^{c}be'yi çünkim binā itdi Ḫalīl
Ehl-i beyt olduğına oldı delīl

2593 Ba^{c}de çendīn sāl şemsile ķamer
S182b Çār dīvārına irgirdi[343] żarar

2594 Buldı her dīvārıñ üsti ṣad şikest
Dökülüp eṭrāfa dīvār oldı pest

2595 Ya^{c}ni kim bu rūzigār-ı zūr-kār[344]
Raḫne raḫne[345] itdi mānend-i ḥiṣār

115b 2596 Ol zamānda yoġudı saķfi meger
Yaķdı anuñçun anı şems ü ķamer

2597 Geymemişdi daḫı tāc u cāmesin
Yazmışıdı gerçi-kim ḥacc nāmesin

2598 Ser ki bi-tāc[346] ola lā-büdd germ ü serd
Eyleyüp te'sir irişir aña derd

2599 Naẓm-ı beyte çünkim irişdi ḫalel
Vācibü't-taṣḥiḥ oldı bi-cedel

2600 Ol zamān evlād-ı İsmā^{c}il hep
Ġayrı yirde sākin idi rūz u şeb

183a 2601 Ḫād-i müḥākim ḥaremde ol zamān
Pes ^{c}Amāliķ idi ol şāh-ı cihān

16a 2602 Ķavm-i Cürhüm ol zamān maġlūbudı
Pes ^{c}Amāliķ'iñ sözi merġubıdı

2603 Tābi^c idi ķavm ü Cürhüm anlara
İdemezlerdi teẓāhüm anlara

2604 Cem^c olup ķavm-i ^{c}Amāliķ ol zamān
Kim ki varısa heme pīr ü cüvān

2605 Beyt ta^{c}mirinde tedbīr itdiler
İttifāķıla sözi bir itdiler

2606 Cümle ta^{c}miri münāsib gördiler
Ne münāsib belki vācib gördiler

S'de *irgürdi*

S'derūzgār

S'de *"Raḫte raḫte"*

S'de *Ser tāc*

2607 İndirip ḫoş iki ṣaf ṭaşın anıñ
İtdiler taᶜmīr iç ü ṭaşın anuñ

2608 Ol meremmāt oldı ġāyet muᶜteber
S183b Ḳalmadı bir yirde ḳıl deñlü żarar

2609 Yazdılar tariḫin anuñ mermere
Ḳazdılar tiġıla ki ola teẕkīre

2610 Çün ᶜAmālīḳ eyledi bu ḫıẕmeti
Buldılar bu ḫıẕmetile ᶜizzeti

2611 Çünki oldılar bu yüzden kāmurān
Oldılar ġāyetde şād u şādumān

2612 Çün tamām oldı Ḫudā'nıñ ḫānesi
Ḥamd idüp bu niᶜmetiñ şükrānesi

T116b 2613 Yüz deve ol günde ḳurbān itdiler
Niçe biñ miskīne iḥsān itdiler

2614 Her biri vaḳf itdi beyte ḫānesin
Tā ki tekmīl eyleye şükrānesin

2615 Kaᶜbe'yi yapdıḳ diyü leyl ü nehār
Her birisi eyleridi iftiḫār

S184a 2616 Ḫādimü'l-beyt oldı nāmı anlarıñ
Oldı kāmil iḥtişāmı anlarıñ

2617 Baᶜde çendīn rūzigār u māh u sāl
İrdi aᶜyān-ı ᶜAmālīḳ'a zevāl

2618 Bunlar iken cümle ḳavm içre şerīf
Oldılar günden güne ġāyet żaᶜīf

T117a 2619 Geçdi bu ḥāl üzre niçe rūzigār
Niçe sāl u meh niçe leyl ü nehār

Rūz-ı kār rūzigārına Kaᶜbetullah'ıñ dīvārın yıḳup Cürhüm meremmet itdigidir.

2620 Diñle yine[347] dehr-i dūnuñ kārını
Rūzigārıñ gör yine ıżrārını

[347] S'de *beyte*

2621 Gör yine mihr ü mehiñ te'ŝirini
Gör bu eflākıñ yine taġyīrini

84b 2622 İrmişiken evc ü eflāke cibāl
Āsiyāb-ı dehr anı itdi rimāl

2623 Kūh u kūhsār üzre seng-i ḫāreler
Pārelendi çün dil-i ġam ḫᵛāreler

2624 Her ne deñli-kim bülend olursa kūh
Pür-vaḳār ü pür-ṣalābet pür-şükūh

2625 Pest idüp dehr anı eyler ḫākisār
Rīze rīze idüp eyler tārumār

2626 Her ne deñli-kim bülend olsa menār
Belki olsa saḫt çün sivri ḥiṣār

2627 ᶜĀḳıbet bir gün şikest olsa gerek
Yaᶜni pister gibi pest olsa gerek

2628 Belki bu ᶜarż u semāvāt u ṭıbāḳ
Kār-gāh-ı kāyināt-ı nüh revāḳ

117b 2629 Ser-be-ser cümle helāk olsa gerek
185a Baḥr-ı vaḥdet yine pāk olsa gerek

2630 *Küll ü şeyi'n-ḫālik* oḳur *küll ü şey*[348]
Pest ḥayāt anuñdur oldur daḫı ḥay

2631 Kaᶜbe'yi gör küll-i Beytu'llāh iken
ᶜArş-ı kürsīden ulu dergāh iken

2632 Döñe döñe yine şemsile ḳamer
İtdi dīvārın anuñ zīr u zeber

2633 Raḫne raḫne[349] oldı gitdi rifᶜati
Kūte ü pest oldı ḳadd u ḳāmeti

2634 Yine vācib oldı taᶜmīri anuñ
Belki ᶜiṣyān oldı te'ḫiri anuñ

---

348 Kur'ān-ı Kerīm, En'am Sūresi 102. *"Herşeyin Yaratıcısıdır."*

349 S'de *Raḫte raḫte*

2635 Ḳavm-i Cürhüm ḫādimidi ol zamān
Mekke'de beg[350] Cürhüm idi bī-gümān

T118a 2636 Didiler cümle ^{c}imāret ḫānemüz
Pes niçün vīrān sa^{c}ādet ḫānemüz

S185b 2637 Beytimiz hep cümle ābādān ola
Beyt-i Ḥaḳ lāyıḳ mıdır vīrān ola

2638 İtdi ta^{c}mīrin ^{c}Amāliḳ-i ^{c}Arab
Biz niçün yapmayavuz şimdi ^{c}aceb

2639 Yoḳ mıdır anlar ḳadar miḳdārımız
Ġayret ü nāmūs u nām u ^{c}ārımız

2640 Cürhümüñ dīvānına cem^c oldılar
Ba^{c}żılar dil ba^{c}żılar sem^c oldılar

2641 Beyt içün çoḳ ḳil ü çoḳ ḳāl itdiler
Cürhüme hep ^{c}arż u aḥvāl[351] itdiler

2642 Didi Cürhüm ḳavmine iy ḳavm-i ^{c}āl
Beyti yapmaġa gerek māl-ı ḥelāl

2643 Didiler kim yirde gökde bulalım
Her ne dirseñ emriñ üzre olalım

2644 Merd ü zenden cem^c idüp māl u ḥelāl
S186a İtdiler ta^{c}mīr-i beyte iştiġāl

2645 Cürhüm ol gün Beyt içün idüp ḳıyām
Varıp itdi ^{c}ayn-ı Rükn-i İslām[352]

2646 Cümle eski ṭaşların dūr eyledi
Yiñi ṭaşla beyti ma^{c}mūr eyledi

2647 Cürhüm ol ḫıẕmetde ġayret eyledi
Ka^{c}be'yi yapup meremmet eyledi

T118b 2648 Oldı hep dīvār-ı erkānı anuñ
Ḳalmadı bir yirde noḳṣānı anuñ

---

350 S'de *yek*

351 S'de *^{c}arż u ḥāl*

352 Bu beyit T nüshasında yoktur.

2649 Çünki beytiñ oldı ta^{c}miri tamām
Bāreke'llāh didi cümle ḫāṣ u ^{c}ām

2650 Yazdılar tāriḫin anuñ mermere
Ḳazdılar tīġıla k'ola teẕkire

2651 Çünki ma^{c}mūr oldı Ḥaḳḳıñ ḫānesi
Oldı farż bu ni^{c}metiñ şükrānesi

S186b 2652 İtdi Cürhüm ^{c}āleme iḥsān o gün
İtdi yüz elli deve ḳurbān o gün

2653 Ḳavmini cümle żiyāfet eyledi
Hep ^{c}Amālīḳ'a ri^{c}āyet eyledi

2654 Niçe ḳavmi daḫı da^{c}vet eyledi
Anda her ḳavmi żiyāfet eyledi

T119a 2655 Ḳavm-i Cürhüm cümle oldı şādumān
Her biri şükrane itdi ol zaman

2656 Kimisi vaḳf itdi beyte ḫānesin
Virdi bennāya kimi kāşānesin

2657 Ba^{c}żılar ḫuddām idüp evlādını
Beyte ta^{c}yīn itdi hem aḥfādını

2658 Tā ki bunlar ḫādim-i beyt[353] olalar
Beyte ḫızmetle sa^{c}ādet bulalar

2659 Ḫādimü'l-beyt yaz diyü[354] beyne'l-^{c}arab
S187a İftiḫār eylerler idi rūz u şeb

2660 Ba^{c}de çendīn rūz bir gün nā-gehān
Oldı bārān geldi sīl ü bī-āmān

2661 Nice sīl ol bil-ki çün ṭūfān-ı Nūḥ
Ġarḳa vardı Mekke bā cümle ṣuṭūḥ

2662 Ka^{c}be'yi hep yıḳdı vīrān eyledi
Ṭaşların ālān u ṭārān[355] eyledi

---

353 S'de *ḫādimü'l-beyt*

354 S'de *Ḫādimü'l-beytüz diyü*

355 S'de *talan*

2663 Ol binā kim anı yapmışdı Ḫalīl
Ol binādan ḳalmadı illā ḳalīl

2664 Cürhüm itmişdi merāmmātda meger
Bir kişiniñ ḳalbini zīr ü zeber

2665 Ka^{c}be ma^{c}mūr ol göñül vīrānede
Gice gündüz ol kişi giryānede

T 119b 2666 Yıḳdı anuñ gözi yaşı Ka^{c}be'yi
Sile virdi bağrı yaşı Ka^{c}be'yi

S 187b 2667 Gördi Cürhüm cürminiñ āṣārını
Ka^{c}be'niñ yıḳdı der ü dīvārını

2668 Didi Beytu'llāh'ı yıḳan göz yaşı
Ṭağıdır bir laḥẓada ṭağı ṭaşı

2669 Bu sil anuñ āteş urdı cānına
Bildi ḳalmaz itdigi[356] iş yanına

2670 Ehl-i tedbīr idi tedbīr eyledi
Ya^{c}ni kim tedbīr-i taḳṣīr eyledi

2671 Ol kişiye itdi irsāl-i Resūl
Cānıla ^{c}arż itdi iḳbāl ü ḳabūl

T 120a 2672 Ḫānesine anı da^{c}vet eyledi
Dürlü ni^{c}metle żiyāfet eyledi

2673 Luṭf idüp geydirdi ḫil^{c}atler aña
Cān u dilden itdi ^{c}izzetler aña

2674 Ol dil-i vīrānı ma^{c}mūr eyledi
S 188a Pür-ġamiken anı mesrūr eyledi

2675 Ba^{c}dehū itdi yine beyte[357] şürū^{c}
Bā-tevażū^{c} bā-ḫuşū^{c} vü bā-ḫużū^{c}

2676 Her kişiye ḥüsn-i ḫulḳ iẓhār idüp
Luṭfıla düşmenlerini yār idüp

2677 Ġāyetile ^{c}adl idüp dād eyledi
Ka^{c}be'yi dādıla ābād eyledi

---

356 S'de *itdügi*

357 Beyte *yine itdi*

2678 Olmadı rencīde andan hiçkes
Ḳonmadı bāline bir şahşıñ mekes

2679 Eyleyüp ta^{c}mīr Ḥaḳḳ'ıñ ḫānesin
İtdiler cümle yine şükrānesin

2680 Ḥaḳḳ'a çoḳ ḥamd u s̱enālar itdiler
Hem ḳabūl içün du^{c}ālar itdiler

T120b 2681 Baz te's̱īrāt u kār u mihr-i meh
Kezvey īn dīvār-ı Ka^{c}be şedd tebeh

S188b 2682 Ba^{c}de çendīn sāl u çendīn rūzigār
Ka^{c}be'ye mihr ü meh itdi yine kār

2683 Yine bu bu beyte'l-^{c}atīḳ oldı ^{c}atīḳ
Āsiyāb-ı çerḫ anı itdi daḳīḳ

2684 Oldı her dīvārıñ üsti cümle ḳum
Yire dökdi anı bad-ı pür-hücūm

2685 Yine her dīvāra irdi şad şikest
Yine ḳadd u ḳāmet-i beyt oldı pest

2686 Vācib oldı yine tedbīri anuñ
Belki hem farż oldı ta^{c}mīri anuñ

T121a 2687 Mekke ol-dem yedi beyd çün destemāl
Eylemiş idi Ḳureyşe intiḳāl

2688 Hem Ḳureyş'iñ key ulusı ol-zamān
Pes Ḳuşayyibn-i Kilāb idi hemān

2689 Ka^{c}be'yi hergün iderdi ol ṭavāf
S189a Gāh eylerdi ḥaremde i^{c}tikāf

2690 Nā-gehān bir gün ṭavāf itdi yine
Ḫoş ḥaremde i^{c}tikāf itdi yine

2691 Ka^{c}be'niñ aḥvālini fikr eyledi
Ba^{c}żı aṣḥābına hem ẕikr eyledi

2692 Ḫānesine vardı bu efkārıla
Ḳalbi anuñ ṭoldı bu eẕkārıla

2693 Da^{c}vet itdi Mekke'niñ a^{c}yānını
İtdi zeyn ā^{c}yānıla eyvānını

2694 Didi kim el müsteşār u mu'temen
Ka^{c}be ḥakkında nedir kavl-i Ḥasen

2695 Dıdiler kim emr ülü'l-emriñ durur
Dimeziz Zeydiñ yā ḫod ^{c}Amruñ-durur

2696 Didi vācib oldı tedbīri anuñ
Belki hem farż oldı ta^{c}mīri anuñ

S189b 2697 Didiler cānıla ḫızmet idelim
Sa^{c}y idüp kesb-i sa^{c}ādet idelim

T121b 2698 İttifāḳıla Ḳuṣayyibn-i Kilāb
Beyti ta^{c}mīr idüp aṣdı iki bāb

2699 Hem ziyāde eyledi ṭoḳuz zirā^c
Virdi ḳadd-i Ka^{c}be'ye ḫoş irtifā^c[358]

2700 Devm ağacı vü cerīd-i pākile
Üstüni hem örtdi anuñ ḫākile

2701 Semt-i Rūm'a eyledi mizābını
Sac ağacından hem itdi bābını

2702 Saḳf idip beyti musaḳḳaf eyledi
Saḳfıla anı müşerref eyledi

2703 Yoğudı tā ol-zamān saḳfı anıñ
Ne ḳapu ne kisve ne vaḳfı anuñ

2704 Hem Ḫıżır'dan aña kesūt eyledi
Kisve geydirdi ṣayinat eyledi[359]

2705 Ol zamān hem yoğudı ferş-i muṭāf
S190a Nās ḳum üzre iderdi hep ṭavāf

2706 Sil ṭoldurmışdı eṭrāfın anıñ
Ḳum baṭhāyıla ekṭāfın anuñ

T122a 2707 Ya^{c}ni beytiñ ḳāmetinden bī-nizā^c
Ḳalmamışdı ille beş altı zirā^c

---

358 Bu beyit S nüshasında bulunmamaktadır.

359 Bu beyit T nüshasında bulunmamaktadır.

2708 Nā-gehān bir gice bir ḫātun kişi
Kaᶜbe'ye vardı elinde āteşi

2709 Diledi-kim Kaᶜbe'ye ide[360] buḫūr
Ṭīb-ı ḫāṭırla yine ide ᶜubūr

2710 Tā ki irdi kisve-i beyte şerer
Kisve yandı beyte irişdi żarar

2711 Eylemişdi saḳfıñ eṭrāfı ḫurūc
Ol ṭarafdan eyledi beyteᶜurūc

2712 Saḳf-ı Beytu'llāh yanup ser-be-ser
Her der ü dīvārına irdi żarar

S190b 2713 Hem daḫı putlardan[361] vü aṣnāmdan
Ḳalmadı hep yandı ol bed-nāmdan

2714 Der beyān-ı sırr-ı Ḥaḳḳı Kaᶜbeest
Der beyān sırr-ı ᶜġarḳ-ı Kaᶜbeest

2715 Ger diriseñ Kaᶜbe[362] ḫarḳ olmaḳ neden
Gāh ḫarḳ u gāh ġarḳ olmaḳ neden

2716 Her belādan lāyıġ[363] ol k'ola ᶜatiḳ
Ne ḫārīk ne ġarḳ u ne şeḳiḳ

2717 Ḫarḳıla ġarḳ ehl-i ᶜiṣyānıñ-durur
Yaᶜni Firᶜavn'ıla Hāmānıñ-durur

T122b 2718 İmdi diñlerseñ baña dut gūşuñı
Merdiseñ dut belki gūş-ı hūşuñı

2719 Her kim ehl-i dūzaḫıla yār olur
ᶜĀḳıbet anuñ mekānı nār olur

S191a 2720 Şol-kim olmışdır derūn-ı pür-ṣanem
Āteşe yansa gerek ol lā-cerem

2721 Dūzaḫı itdi pür-āteş duzaḫı
Dūzaḫı itdi pür-āteş berzaḫı

---

360 S'de *idüp*
361 S'de *bütlerden*
362 S'de *beyte*
363 S'de *lāyıḳ*

2722 Yaḳmadı illā ṣanemler Kaʿbe'yi
Yaḳmadı illā o kemler Kaʿbe'yi

2723 Añladıñsa sen de bu esrārdan
Dem-be-dem dūr olġıl ehl-i nārdan

2724 Ḳıl derūnuñ pāk hem aṣnāmdan
Ḳalbiñi pāk it put-ı bed-nāmdan

2725 Bār diger rāy u tedbīr-i Ḳureyş
Der binā-yı Kaʿbe taʿmīr-i Ḳureyş

2726 Çünki oldı bu muṣibet Kaʿbe'ye
Yaʿni bu ḥarḳ u bu ḥurḳat Kaʿbe'ye

2727 Cemʿ olup bir yire aʿyān-ı Ḳureyş
Ṭoldı aʿyānıla meydān-ı Ḳureyş

S191b 2728 Kaʿbe'niñ emrinde tedbīr itdiler
Yaʿni kim tedbīr-i taʿmīr itdiler

T123a 2729 Didiler ol cāh-kim ḳazdı Ḫalīl
Kaʿbe içinde be-emr-i Cebrāyīl

2730 Eyledi anı hedaya maḫzeni
Tuḥfe vü neẕr ü veṣāyā maḫzeni

2731 Genc-i Ḳarūnıla bir gencūrdur
Bunca yıllardur kim ol mestūrdur

2732 Ol zamāndan ta ki bu ezmāna dek
Niçe bir yatır anı açmaḳ gerek

2733 Kaʿbe içün cemʿ oluptur çün o māl
Ḳanda var anuñ-gibi mal u ḥalāl

2734 Kaʿbe'yi anuñla tecdīd idelim
Ḳāmetin hem daḫı teşdīd idelim

S192a 2735 Ṭoldı ḳavm etrafı rifʿat virelim
Ḳāmeti pest oldı ḳamet virelim

2736 Ger ṣorarsañ ḳandadur ol cāh u yol
Ḳapudan girdikde ṣaġ ḳoldadır ol

2737 Bir ḳulaçdır babdan buʿdı anuñ
Çoḳ-durur içinde mevcūdı anuñ

2738 Açmağa ol genci çün ᶜazm itdiler
Anı ḫarc itmekligi cezm itdiler

2739 Ẓâhir oldı nā-gehān bir ejdehā
Ejdehā-yı pür-mehābet müntehā

T123b 2740 Eylemiş ol genc üzre iktināz
Ṭūl u mānend-i resen ṭūl u dirāz

2741 Başını gören keçi başı şanur
Cümlesin gören cihāndan uṣanur

2742 Arḳası ḳara vü ḳarnı altı aġ
Bağlar olsañ dutmaz anı bend ü bağ

S192b 2743 Her ḳaçan ādem aña olsa ḳarib
Gösterir ol ādeme şekl-i mehib

2744 Ḫalḳa ḫalḳa ḳöne ḳöne devrilür
Pür ġazab gāh ḳıvrılır gāh çevrilir

2745 Göz yumup ol ādeme ağzın açar
Ḳıjğırır[364] gāh zehr-i ḳātiller şaçar

2746 Gördiler bu ḥālde çün ol ejderi
Varmadı bir kimse hergiz ileri

2747 İdüp aᶜyān-ı Ḳureyş ol-dem firār
Eylediler Zemzem öñinde ḳarār

2748 Didiler bu gün ferāġat idelim
Yine yarın hep ġarimet idelim

2749 Görelim devrān ne şūret gösterir
Yaᶜni ol şuᶜbān ne ḥālet gösterir

S193a 2750 İrtesi cemᶜ oldı çün ᶜayān yine
Gündüzin ᶜarż eyledi şuᶜbān yine

T124a 2751 Çıḳdı dīvār üstine açup dehān
Ṭurdı dīvār üzre anda bir zamān

2752 Ṭurdı dīvār üzre çün ṭūl-i dirāz
Şoñra kenz üstinde itdi iktināz

364 S'de *ḳıcğırır*

2753 Niçe gün bu resme ol şu^{c}bān yine
Her gün itdi kendözin i^{c}lān yine

2754 Bildiler Ḥaḳ'dan ^{c}ināyet yoḳ-durur
Fetḥ-i kenz içün icāzet yoḳ-durur

2755 Fāriġ olup cümle fetḥ-i cāhdan
İstediler ġayrı fetḥi Allah'dan

2756 Cem^c oluban yine a^{c}yān-ı Ḳureyş
Ṭoldı a^{c}yānıla eyvān-ı Ḳureyş

2757 Didi a^{c}yāndan Velid ibn-i Felāḥ
Ḳaṣdımız bizim degil illā ṣalāḥ

S193b 2758 Ḳaṣdımız ta^{c}mīr-i Beytu'llāh'dır
Cān u dilden ḫıẓmet-i dergāhdır

2759 Ḥaḳ Te^{c}ālā muṣliḥi itmez helāk
Muṣliḥiñ ḳaṣdına mādām ola pāk

2760 Ger murād ise bu ta^{c}mīre mecāl
Evvelā cem^c idelim māl-ı ḥelāl

2761 Buña māl-ı ṭayyib u ṭāhir gerek
Gün gibi ṭāhirliği ẓāhir gerek

T124b 2762 Cümle a^{c}yān itdi bu rāyı ḳabūl
İtmedi kimse ne[365] bu rādan ^{c}udūl

2763 Mā-ḥaṣal cem^c itdiler māl-ı ḥelāl
Sa^{c}y idüben cümle nisvān-ı ricāl

2764 Ṣoñra ṭurup[366] yine beyte vardılar
Baş açup dergāha çoḳ[367] yalvardılar

S194a 2765 Didiler yārabbi varısa rıżā
Ka^{c}be'niñ ta^{c}mīri ise muḳteżā

2766 Ka^{c}be'den dūr eyle bu şu^{c}bānı sen
Bir daḫı gösterme bu ḥayvānı sen

S'de bu kelime yoktur.
S'de *durup*
S'de *dergāhada*

2768 [illegible] cevv-i semādan[369] ol zamān
Bir büyük kuş indi vü kapdı hemān

2769 Arkası kara vü ḳarnı altı aġ
Pençeler güyā demirden bir berāġ

2770 Sīnesi vāṣi^{c} ṣaru ayaḳları
Hem ḥelāl ayın ḳamu ṭırnaḳları

2771 Ẓāhirā ṣūretde mānend-i ^{c}uḳāb
Ma^{c}nide şehbāz u şāhin bi-ḥicāb

2772 Ol zamān kim pençe[370] urdı ejdere
Ṣanasın ṣarmaşdı lenker lenkere

:5aS194b 2773 Bir zamān çevrildi seyrān eyledi
Cānib-i ma^{c}lāya cevlān eyledi

2774 İledüp anı ḥacūna ol zamān
Pençesinden bıraġup oldı revān

2775 Pençesinden çünki düşdi ḫāke ol
Zelzele virdi o ḫāk-i pāke ol

2776 Düşdügi demde yire ol nā-gehān
Yir yarıldı anı yutdı ol zamān

2777 Didiler çünkim olur āḫir zamān
Dabbetü'l-^{c}arż olısar ol bī-gümān

2778 Ol zamān itdi ḥacūndan ol vülūc
^{c}Āḳıbet ider Ṣafādan ol ḫurūc

Be-ġāyeti'llah şu^{c}bān ber ṭaraf olduḳdan ṣoñra yān-ı Ḳureyş ḥalāl māl cem^{c} idüp ittifāk (S195a) ol mānda Rūm'dan Cidde'ye bir Ḫ^{v}āceye gelüp gemisi şikest up aḫşāb vü esbāb ile Beyt-i Şerīf'i ta^{c}mīr itdikleridir.

2779 Ol zamān-kim ejderi ḳapdı ^{c}uḳāb
Didi ḳavm oldı du^{c}āmız müstecāb

S'de *kendözin açup dehān*

S'de *Ḥaḳḳ-ı semādan*

S'de *niçe*

T125b 2780 Şübhesiz Ḥaḳ'dan işāretdir bize
Yaᶜni[371] yapmaġa icāzetdir bize

2781 Her biri ferḥān olup şād oldılar
Şanki ḳullarıdı āzād oldılar

2782 Nā-gehān bir tācir-i Rūm-ı revān
Cidde'ye geldi gemiyle ol zamān

2783 İskeleye ol gemi çün urdı dest
Ḫasteler göñli gibi[372] oldı şikest

2784 O geminiñ aldılar aḫşābını
S195b Hem daḫı lāzım olan esbābını

2785 Anda bir üstād-ı ḳıbṭī varıdı
Şanᶜatında kāmil ü ḫoş kārıdı

2786 Ḫızmet-i beyti ol itdi iltizām
Her ne varısa cidār u saḳf u cām[373]

2787 Cemᶜ idüp bennāsını miᶜmārını
Yapdılar ḫoş Kaᶜbe'niñ dīvārını

2788 Çün Ḥacer yirine irişdi binā
Didiler kim ḳor bunı yā Rabbenā

2789 Cümle aᶜyānı Ḳureyş'iñ ser-be-ser
Her biri k'ide de vażᶜ-ı Ḥacer ister[374]

2790 ᶜUnfıla dir her biri bir birine
Ben dururken kim ḳor anı yirine

T126a 2791 Düşdi aᶜyān-ı Ḳureyş içre ḫilāf
Ġāyete irdi ḫilāf u iḫtilāf

S196a 2792 Hiç biri birine rāżı olmadı
Bunlarıñ beyni terāzi bulmadı

2793 ᶜĀḳıbet didi bulardan birisi
Yaᶜni kim bu ululardan birisi

---

371 S'de *beyti*

372 Bu kelime S nüshasında yoktur.

373 S'de *saḳf-ı bām*

374 S'de *"Her biri ister ki ide vażᶜ-ı Ḥacer"*

2794 Cümle ṣabr idüp ta^{c}āmmül ideler[375]
İttifāḳıla tefa^{c}ül ideler[376]

2795 Cümleniñ re^{c}yile važ^c olsın Ḥacer
Ber-ṭaraf olsın ḫilāf u pür-keder

2796 Evvelā her kim gire ez-ḫās u ^{c}ām
Şimdi ki ḥāletde min-bābi's-selām

2797 Cümleniñ olsun vekili ol kişi
^{c}İzzetile pes ol itsin bu işi

2798 Cānıla bu ḳavle rāżı oldılar
Cümlesi bu ḥükme ḳāżi oldılar

2799 İttifāḳa girmedi illā Resūl
S196b Andan evvel itmedi kimse duḫūl

2800 Didiler ehlā vü sehlā merḥabā
Yā Muḥammed gel ki sensin müctebā

2801 Didiler kim cümleden olup vekil
Eylegil važ^c-ı Ḥacer sen iy aṣil

T126b 2802 Luṭf-ı ta^{c}zimile ol ṣaḥib-güher
Eyledi Ḥātem-ṣıfat važ^c-ı Ḥacer

2803 Server-i kevneyn ü ḫatemi'l-enbiyā
Āfitāb-ı ṭārım her dü serā

2804 Ol-dem irmişdi otuz beş yaşına
Tāc-ı devlet ḳonmamışdı başına

2805 Geymemişdi ol nübüvvet tācını
Bulmamışdı hem daḫı mi^{c}rācını

2806 Lik her kişi ṣeverdi cānıla
Medḥ iderlerdi anı iḥsānıla

S197a 2807 Yapılırken ol zamān beyt-i Ḫudā
Ṭaş ṭaşırdı anda her şāh u gedā

2808 Ṭaş çeküben arḳasıyla hem Resūl
Ka^{c}be'yi taḥḳiḳ böyle yapdı ol

---

375 S'de *idelüm*

376 S'de *idelüm*

2809 Arḳasıyla ol-ḳadar çekdi-ki ṭaş
K' ol mübārek arḳası buldı ḫırāş

2810 Düşdi bir gün yüzi üzere nā-gehān
Ṭaş çekerken beyte ol mihr-i cihān

2811 Düşdi çün ḫāk üstine ol āfitāb
Düşdügi dem aña ref^c oldı ḥicāb

2812 Dimedi bir kimseye ol ḥālini
Setr iderdi her zamān aḥvālini

27a 2813 Hem emīrü'l-mü'minīn ya^cni ^cÖmer
Arḳasıyla beyt içün çekdi ḥacer

2814 Mā-ḥaṣal yapıldı dīvārı anuñ
97b Kāmil oldı cümle kārı Ka^cbe'niñ

2815 Yine örtüp anı tesḳīf itdiler
Kisve ile anı teşrīf itdiler

2816 Daḫı bāb-ı ġarbını sedd itdiler
Andan ādem girmegi redd itdiler

2817 Şimdi daḫı ol-ḳapu mesdūddur[377]
Resmi ammā ẓāhir ü mevcūddur

2818 Ka^cbetullah oldı çün yine tamām
İtdiler şükrāne yine ḫāṣ u ^cām

2819 Yine bī-ḥad deve ḳurbān itdiler
Yine çoḳ miskīne iḥsān itdiler

2820 Eylediler ḳāmet-i beyt-i bülend
Ol bülend oldı be-ġāyet dil-pesend

2821 Evvelā ṭoḳuz zirā^cıdı heme
Belki dirler iki bā^cidi heme

2822 Ṭoḳuz üzre yapdılar ṭoḳuz daḫı
Oldı cümle on sekiz bes iy aḫı

2823 Ger ṣorarsañ şimdi bünyād-ı Ḫalīl
Yir içinde ḳaldı şāhum eyle bil

---

377 [illegible]e *mestūrdur*

T127b 2824 Ol zamān tokuz zirā^{c}idi ^{c}ayān
Çokdan oldı ol tokuz yire nihān

2825 Her zamān tecdīd olundıkca mutāf
Virdiler rif^{c}at mutāfa bī-hilāf

2826 Anuñıçün oldı bünyān-ı Kureyş
Cümleden ā^{c}lā çün eyvān-ı Kureyş

^{c}Abdullah bin Zübeyr Raduallahu ^{c}anh halası ^{c}Āişe'den Raduallahu ^{c}anhā bu hadīs-i şerifi istimā^{c} idüp hātimeden yidi zirāğ içeri koyduğudur.

S198b 2827 Ba^{c}de çendīn sāl u hem ba^{c}de'n-nebī
Dutdı İslām maşrıkla mağribi

2828 Mekke'de beg oldı çün ibn-i Zübeyr
Ehl-i ihsān ehl-i lutf ehl-i hayr

2829 Didi hālam ^{c}Āişe virdi haber
Bu haberdir ğāyetile mu^{c}teber

2830 Hak Resūl'inden rivāyet eyledi
Bu hadīsi hoş hikāyet eyledi

2831 Didi kim didi Resūlu'llāh baña
Eydeyim diñle rivāyet ben saña

2832 Ka^{c}be'yi yapdıkda a^{c}yān-ı Kureyş
Vaki^{c} oldı anda noksān-ı Kureyş

T128a 2833 Cānib-i mīzābdan yidi zirā^{c}
Ka^{c}be'den taşra kodılar bi-nizā^{c}

2834 Bāb-ı ğarbı dahı sedd itdiler
S199a Andan ādem girmegi redd itdiler

2835 Bu hadīsi işidüp ibn-i Zübeyr
Niyyet-i pākile itdi kasd-ı hayr

2836 İndirip dīvār-ı mīzābı tamām
Bā-hezār ikrām u bā-şad ihtirām

2837 Ol mahalden tāze bünyād eyledi
Yapdı ma^{c}mūr itdi ābād eyledi

2838 Aldı ol yidi zirā^{c}ı içeri
Ḳodı yirlü yirine her cevheri

2839 On sekiz üzre yapup ṭoḳuz zirā^{c}
Virdi beytiñ ḳāmetine irtifā^{c}

2840 Ḳāmet-i beyt oldı-yigirmi yidi
Cümle tāriḫ ehli hep böyle didi

2841 Bu ḥadiṡ-i pāke idüp i^{c}timād
Açdı bāb-ı ġarbını aşdı ḳanad

S199b 2842 Ṣoñra Ḥaccāc ibn-i Yūsuf bā-ta^{c}ab
Yapdığın ibn-i Zübeyriñ yıḳdı hep

2843 Yapdı evvelki maḥalde bā-nizā^{c}
Ṭaşra ḳaldı yine ol yidi zirā^{c}

T128b 2844 Eyleyüp dīvār-ı mīzābı tamām
Hem daḫı sedd itdi bābı iy hümām

2845 Şimdi ol dīvār bāḳidür daḫı
Ṭaşraya māyildir ammā iy aḫı

2846 Çoḳ ḫurūc itmişdür ol mīzāndan
Şaḳ olupdur ol iki erkāndan

2847 Ḳorḳaram bir gün[378] o dīvār-ı bülend
Yıḳılup nāgeh ire ḫalḳa güzend

2848 Hem daḫı ṭaşı anuñ olur şikest
Aña ṭaş bulmaḳda olur dest pest

2849 Der beyān-ı ḥikmet-i esrār-ı ḥacc
S200a Elleẕī yetinehū min küll-i fec

2850 Diñleriseñ iy emir-i ḥāciyān
Ḥikmet-i ḥaccı saña idem[379] beyān

2851 Baña dut bir laḥẓa gūş-ı hūşuñı
Dürr-i ḥikmetle pür eyle gūşıñı

---

[378] T nüshasında *"bir gün"* ibaresi yoktur.
[379] S'de *ideyim*

2852 Meyyit aḥvāli-durur aḥvāl-i ḥacc
Mürde aḥvāli-durur ef'āl-i ḥacc

2853 Ma'nide ölmezden öñ ölmek budur
Dünyede girye-künān gülmek budur

2854 Her ki ḥaccıñ yolına dil-bestedir
Fi'l-meṣel ol şaḫṣ ölümli[380] ḫastedir

T129a 2855 Aña vācibdir vaṣiyyet-nāmeler
Tā şikest olunca niçe ḫāmeler

2856 Cümle aḥbāba nidā itmek gerek
Varısa deyni edā itmek gerek

2857 Her günāhın cümle fikr itmek gerek
Bir bir añup dilde ẕikr itmek gerek

S200b 2858 Varsa ger ḫaṣmı ḥalāllaşmaḳ gerek
Dostlarla hep ḥalāllaşmaḳ gerek[381]

2859 Her biriçün tevbeler itmek gerek
Ḥacca pāk u pāk-i[382] ter gitmek gerek

2860 Rızḳını evlādına taḳsīm idüp
Cümle kārubārını tetmīm idüp

2861 Bişirüp ḥalvāsını vü aşını
İdüp evlāda vaṣi ḳardaşını

2862 Rāżı idüp ehlini evlādını
Cümle ḫızmetkār u hem aḥfādını

2863 Aḳrıbāsından daḫı kim varısa
Her kim aña āşinā vü yārısa

2864 Her biriyle ictimā' itmek gerek
S201a Her birisine vedā' itmek gerek

2865 Hemçü meyyit-i ġusl u pāk itmek gerek
Cām-ı ḳalbi tāb-nāk itmek gerek

---

380 S'de *ol-ki*
381 Bu beyit S nüshasında bir üstteki beyitle yer değiştirmiştir.
382 S'de *pāk u pākiz*

T129b 2866 Ḳılıp ol vaḳtin iki rek^cat namāz
Cān-ı dilden eyleyüp ^carż-ı niyāz

2867 Çün kefen geymek gerek iḥrāmını
Ṣanasın-kim içdi mevtin cāmını

2868 K'anı evden geymesi efżal-durur
Niyyet-i ḥacc ḫāneden ekmel durur

2869 Ḳār-ı dünyāyı ol itdi içün[383] tamām
Āḫiret kārında itsin ihtimām

2870 Cem^c idip lāzım olan esbābını
Dökerek dilden ciger ḫūn-ābını

2871 Naḳd-i vaḳtin cümle der-hemyān idip
Sırr-ı cān gibi anı pinhān[384] idip

S201b 2872 Şerr-i şeyṭāndan anı īmān gibi
Bilde ḥıfẓ itmek gerekdir cān gibi

2873 Çünki evden çıḳmaġa cezm eyleye
Ya^cni Beytu'llāh içün ^caẓm eyleye

2874 Ḫāneden ol-dem ḳopar feryādlar
Aġlaşırlar āşinālar yādlar

2875 Ṣanasın meyyit çıḳar ol ḫāneden
^cArşa irer girye ol kāşāneden

2876 Dökilir gözlerden ol-dem yaşlar
Hem olur ol-dem cigerde başlar

T130a 2877 Anı meyyit gibi ẕikrile o dem
Çıḳarırlar ḫāneden evvel ḳadem

2878 Bindirirler çün cenāze atına
Cem^c olurlar cümle anuñ ḳatına

S202a 2879 Aḳrıbāsı ḳavm-i ıḫvānı anuñ
Dostlarla yār u yārānı anuñ

2880 Cem^c olup her biri ol dem yanına
Āteş urup nār-ı fürḳat cānına

---

383 S'de *çün itdi ol*

384 T'de *penhān*

2881 Anı şehrinden çıḳarırlar revān
Girye vü zārıla her pīr ü cüvān

2882 Ṣanasın-kim ḳabre ilterler[385] anı
Ḳabr olur ol gice güyā meskeni

2883 Fürḳat olup āḫiri her ictimā^c
Cümle bir bir aña eylerler vedā^c

2884 Aḳrıbā vü dostlar hep ṭağılır[386]
Ol kişi meyyit gibi tenhā ḳalır

2885 Eyleyüp ol kişi bir ḫāna nüzūl
Ḫavf u ḫaşyetle ider aña duḫūl

2886 Ol gice ḫavfıla yatır anda ol
Çoğ ider dürlü ḫavāṭır anda ol

S202b 2887 Āh u serdile dil-i efsürdedir
Ṣanasın kim ḳabre girmiş mürdedir

T130b 2888 Anda istifsār ḫannār u ^{c}aşīr
^{c}Ayn-ı istifsār Münker ü Nekīr

2889 Ṣoḥbet-i nā-dān ^{c}aẕāb-ı ḳabr aña
Kim ider billāhi bir dem ṣabr aña

2890 Rūz u şeb virir ḥarāmī ıżṭırāb
Ḳabri tende rūḥa eyler ṣad ^{c}aẕāb

2891 Cāme ḫ^{v}ābından-ki ḳalḳtı ol hümām
Ṣanki meyyit itdi ḳabrinden ḳıyām

2892 Ol maḥalden-kim ider o kişi güç
Ṣanki ṣavb-ı Ḥaḳḳ'a eyler ol ^{c}urūc

2893 Aḳrıbādan ister ol her ṣubḥ u şām
Hemçü meyyit ṣad du^{c}ā vü ṣad selām

2894 Cümle dilden dīdeden ol dūr olur
S203a Gāh gāh[387] meyyit gibi meẕkūr olur

---

385 S'de *iltürler*

386 S'de *dağılır*

387 S'de *Gāh ki*

2895 Her ki mekṭubıla anı yād ider
Ḫatmile ṣan rūḥ-ı meyyit şād ider

2896 İḥtiyācı ẓādıla ṣuya hemān
Ṣan du^cāya iḥtilāc u mürde-gān

2897 Rūz u şeb ḳaṭ^c-ı merāḥil iderek
Ḳāfile menzil-be-menzil giderek

2898 Nā-gehān menzilleri mīḳāt olur
Ol zamān evḳāt-ı ḫoş evḳāt olur

T131a 2899 Giyer ādem ḫāṣ u ^cām o dem[388]
Na^cra-ı lebbeykile iḥrām o dem

2900 Her kişi giyip kefen meyyit şi^cār
Rūz-ı ba^cṣetdür kim oldı āşikār

2901 Ṣanki emvāt itdi ḳabrinden ḳıyām
Oldı herkes ṭālib-i dārü's-selām

S203b 2902 Ṣanki İsrāfīl üfürdi ṣūrunı
İşidip terk itdi mevtā gūrunı

2903 Her kişi serpā bürehne der kefen
Germ ü sermāden heme āzürde ten

2904 Ol maḥalden k'ideler ^cazm-i ḥarem
Ḳurb-ı Ḥaḳ ḥāṣıl olur der-her ḳadem

2905 Çün ḥarem ola maḳām u menzili
Ḳoyalar ma^clāda raḫt u maḥmili

2906 Ḥaḳ ḥużūrına gider gibi hemān
Ka^cbe'ye ^cazm eyler ol girye-künān

2907 Aña ol-dem özge ḥāletler olur
Bī-ḫod u bī-hūş olup ḥayret olur

2908 Tā ki varup Ka^cbetullah'ı görür
Ṣanasın kim ol da Allah'ı görür

S204a 2909 Ol zamān ḳalmaz vücūdından eṣer
Ya^cnī kim olur özinden bī-ḫaber

---

388 S'de *"Giyer anda cümle ḫaṣ u ^cām o dem"*

T131b 2910 Rūz-ı ḥaşrıñ mis̱lidir ol gün tamām
Ḫalḳ ider anda be-ġāyet izdiḥām

2911 Bī-ziḥām iḳdāmı tam itmek gerek
Tā Ḥacerle istilām itmek gerek

2912 İstilām būs-ı Rıżau'llāhdur[389]
Būsı anuñ ḳurbet-i dergāhdur

2913 ^{c}Āṣiyān maḥşerde ^{c}afv eyler recā
Cān u dilden ^{c}arşa eyler[390] iltica

2914 Ehl-i ^{c}arżuñ Ka^{c}be ^{c}arşıdır yaḳīn
İltica içün ^{c}uṣātü'l-müslimīn

2915 Ka^{c}be'yi anuñçun eylerler ṭavāf
Tā günāhı cümleniñ ola mu^{c}āf

2916 Ṣoñra kūh-ı Raḥmete vardıḳları
Ve Ḳafa'da cānıla yalvardıḳları

S204b 2917 Rūz-ı ḥaşrıñ ṣūretā mānendidür
Belki hem ḥaşrıla neşriñ kendidür

2918 Seng-i ḫāra ol maḥalde şem^c olur
K'anda niçe yüz biñ ādem cem^c olur[391]

2919 Her birisi aġlayup feryād ider
Dem-be-dem Ḥaḳḳ'a günāhın yād ider

2920 Rūz-ı maḥşerdeki ^{c}āṣiler gibi
Mücrim ü ehl-i ma^{c}āṣiler gibi

T132a 2921 Her ki ^{c}iṣyānın añup giryān olur
Ṣanki a^{c}māli anuñ mīzān olur

2922 Vaḳfede her kim açıpdır ellerin
Fi'l-meṡel maḥşerde oḳur defterin

2923 Desti açılmış kitābıdır anuñ
Fi'l-meṡel rūz-ı ḥisābıdır anuñ

---

389 S'de *yeminu'llāhdur*

390 S'de *idüp*

391 S nüshasında bu beyitin mısraları yer değiştirmiştir.

S205a 2924 Vakfede k'eyler du^c^ā her dem imān
Şan[392] şefa^c^āt eyler Ahmed iy hümām

2925 Her kaçan k'eyler imām ref^c^-i ridā
Şan Muhammed dūzahı eyler cüdā

2926 Şol zamān k'eyler ^c^uşāt üzre hücūm
Mahşer ehlin dutar ol demde ġumūm

2927 Atılan min-i[393] Minā'da bunca taş
Ya^c^nī şeytānıla eylerler şavāş

2928 Şūreti bunuñ yarın şeytānıla
Ceng iderler nitekim ^c^udvānıla

2929 Niçün ıżlāl itdiñ insānı diyü
İtdirüp terk emr-i Rahmānī diyü

2930 Dir ki şeytān terk idüp Rahmān sözin
Siz ne içün dutdıñuz şeytān sözin

2931 Gün gibi hod zāhiridi hayr u şer
Virmişidi size peyġamber haber

T132b S205b 2932 İtmişidi hem dahı Kur'ān beyān
Emr-i Hak ser-tā-ser olmışıdı ^c^ayān

2933 Terk idüp hükm-i kitāb u sünneti
Hazz-ı nefse itdiñiz hep raġbeti

2934 Bu mahalde yok durur şuçum benim
Lā-telūmūnī velūmū nefseküm

2935 Ba^c^dehū hācı k'ider başıñ tırāş
Ol tırāşıñ ideyim sırrıñ fāş

2936 Ehl-i cennet olısardur cürd ü mürd
Hemçü cām-ı şāfı-kim yok anda dörd

2937 Pes bu ma^c^nīye işāretdür tırāş
Anda olmaz illā müjġānıla fāş

2938 Hācı kim rūz-ı Minā kurbān ider
Bir ki miskīne anı ihsān ider

---

392 S'de *Şad*

393 S'de *mil-i*

S206a 2939 Bezl-i nefsinden ᶜibāretdir yerin
Rūḥ-ı maḥż olmaġa işāretdir yerin

2940 Bāġ-ı cennet ᶜālem-i rūḥānidir
Ṣanma kim ol ᶜālem-i nefsānidir

2941 Ṣoñra anda Kaᶜbe'ye gitdikleri
Ehl-i ḥaşrıñ ᶜarşa meyl itdikleri

2942 Kim iderler ᶜarşı ᶜafv içün ṭavāf
İtmek içün cennet içre iᶜtikāf

T133a 2943 Ḥācılar da Kaᶜbe'yi eyler ṭavāf
Tā olalar bāġ-ı cennetde muᶜāf

2944 Mültezimde ṭurup aġlaşdıḳları
Ẓıll-ı ᶜarşa nārdan ḳaşdıḳları

2945 ᶜArşa yüz dutup niyāz itdikleri
Āh u zār u cān-güẕār itdikleri

2946 Giryelerle hem daḫı būs-ı Ḥacer
Dest-būs-ı Aḥmed-i ḫayri'l-beşer

S206b 2947 Tā ki anlara şefāᶜat eyleye
Ḥaḳ Teᶜālā daḫı raḥmet eyleye

2948 Ṣoñra varup Zemzemi üşdükleri
Rūz-ı maḥşer ḥavża yügrüşdikleri

2949 Ṣoñra saᶜy idüp revān oldıḳları
Rūz-ı maḥşerde revān oldıḳları

2950 Baᶜdehū ṭavf-ı vidāᶜ itdikleri
Mültezimde ictimāᶜ itdikleri

2951 Bāġ-ı Firdevs'e icāzetdir hemān
Hem vaṭandan yaña rıḥletdir hemān

2952 Çün vaṭan aṣl-ı cināndır ādeme
Yine mesken ol mekāndır ādeme

2953 Ādemiseñ eylegil ᶜazm-i vaṭan
Ṣanma mesken saña bu dārü'l-maḥan

T133b
S207a 2954 Mā-ḥaṣal iy bülbül-i bāġ-ı cinān
Yapma bu ḫār u ḫas içre āşiyān

2955 Bunda mesken dutma kim fānī-durur
Künc-i virān u beyābānī durur

2956 Mesken oldur kim ola ol cāvidān
Mesken oldur kim ola emn ü emān

2957 Şanma sen-kim bu cihāndır meskenüñ
Bu serā-yı ḳāruvāndur meskeniñ

2958 Belki gülzār-ı cināndır meskeniñ
Gülşenile gülistāndur meskeniñ[394]

2959 Der ziyāret kerden ḳabr-i Resūl
Kū best ender kāyināt aṣl-ı uṣūl

2960 Gel beri iy Muṣṭafā'nıñ ümmeti
Ümmetiseñ diñle bu emniyyeti

2961 Diñle gel gūşuñ degilse gūş-ı ḫar
Gūşıña aş gevheri bālā-güher

S207b 2962 Cevherīyem olmışam cevher-fürūş
Cevherimdir zīb ü zīn ü gūş-ı ḫuş

2963 İdeyim ᶜuşşāḳa cevherler nişār
Ḳılayım müştāḳa gevherler nişār

2964 Şanma sen bu cevher-i kānī ola
Gevherim şanma ki ᶜummānī ola

T134a 2965 Menbaᶜ-ı şānı Muḥammed'dir bunuñ
Baḥr-ı ᶜummānı Muḥammed'dir bunuñ

2966 Dürr-i baḥr-ı Muṣṭafā'dır bu güher
Gevher-i baḥr-ı ṣafādır bu güher

2967 Dü cihān baḥr-ı Muḥammed'den durur
Kün fe-kān baḥr-ı Muḥammed'den-durur

2968 Şanma baḥr-ı Aḥmed'i bir eşmedir
Bilki her dü ᶜāleme ser çeşmedir

2969 Muṣṭafā'dır feyż-i cūd-ı[395] çeşmesi
Ḥavż-ı riżvān çeşmesiniñ eşmesi

---

394 S nüshasında bu mısra yoktur.

395 S'de *cūduñ*

S208a 2970 Maksim-i cümle cedāvil oldur ol
Menba^c-ı cümle mesā'il oldur ol

2971 Enbiyā bu çeşmeden nūş itdi hep
Aṣfiyā bu çeşmeden cūş itdi hep

2972 Zümre-i ebrār bundan itdi nūş
Furḳa-i aḥrār bundan itdi cūş

2973 Zümre-i ^{c}uşşākı sekrān itdi bu
Furḳa-i müştākı ġarkān itdi bu

2974 Dü cihān bu çeşmeniñ ^{c}aṭşānıdır
Kün fe-kān bu çeşmeniñ zamānıdır

2975 Baḥr-ı ^{c}ummān teşne-leb bu çeşmeye
Cümle ekvān teşne hep bu çeşmeye

T134b 2976 Cümle-i aṣḥāba bundan irdi feyż
Cümle-i aḥbāba bundan irdi feyż

2977 Bundan içdi cümle aṣḥāb-ı güzīn
S208b Bundan içdi cümle-i erbāb-ı dīn

2978 Bundan içdi hep gürūh-ı evliyā
Bundan içdi hep gürūh-ı etḳıyā

2979 Gel beri sen-daḫı iy yār eyle nūş
Ḳaynayup deryā-veş eyle sen de cūş

2980 Teşne iseñ çeşmeden iç çeşmeden
Teşne-leb sīr-āb olmaz eşmeden

2981 Bulmaġ[396] isterseñ eger ol çeşmeyi
Gel Medīne şehrine bul çeşmeyi

2982 Didi kim ser çeşme-i cān andadır
Çeşme-sār u āb-ı ḥayvān andadır

2983 Ravża-ı rıżvān-ı ^{c}irfān andadır
Mehbıṭ-ı Cibrīl ü Ḳur'an andadır

2984 Didi kim ol baḥr-ı ^{c}ummān andadır
Didi kim ol nūr-ı Yezdān andadır

---

396 S'de *Bulmaḳ*

S209a 2985 ^{c}Ākiliseñ ^{c}ışkıla ^{c}azm eylegil
Cezm-i ehl-i rezmile cezm eylegil

2986 Dimegil ehl-i ^{c}ayālim var benim
Beste pāyem ben ^{c}ıkālim var benim

T135a 2987 ^{c}Ākiliseñ añma bu yolda ^{c}ıkāl
Ṣādıkısañ añma bu yolda ^{c}ayāl

2988 ^{c}Āşıkısañ dimegil yolum ırağ
^{c}Āşıka Bağdād ırağ olmaz ırağ

2989 Her ḳaçan pervāne görse bu çerāğ
Cān atar dimez aña yaḳın ırağ

2990 Yoḳ mı bir pervāne deñli ġayretiñ
K'artırasın nūr u nūrāniyyetiñ

2991 Teşne iseñ āb-ı ḥayvān içmege
Ṭālib iseñ çeşme-i cān içmege

2992 Eyle mānend-i Ḫıżır yıllar sefer
S209b Tā Ḫıżır gibi olasın behre-ver

2993 Himmet kim bāl ü perdir himmetiñ
Ġayret it-kim pāy ü serdir ġayretiñ[397]

2994 Ehl-i himmetdir irişen devlete
Ehl-i ġayretdir irişen vuṣlata

2995 Merd-i merdānısañ ehl-i himmet ol
Şīr-i Yezdānısañ ehl-i ġayret ol

2996 Himmet idüp ^{c}azm iden ol ḥażrete
Yüz süren varıp o müşgin türbete

2997 Gör ne yüzden geydi devlet tācını
Gör nice buldı göñül mi^{c}rācını

T135b 2998 Gör nice el virdi devletler aña
Gör nice irdi sa^{c}adetler aña

2999 Şart-ı ādāb u ziyāret kerdenest
Ez miyan kū-yı sa^{c}adet bürdenest

397 S'de himmetiñ

S210a 3000 Gel beri iy zāyir-i ḳabr-i Resūl
Diñle ādābın anuñ iy pür-uṣūl

3001 Her ṭarīḳiñ şarṭı var ādābı var
Daḫı her bir ḫāneniñ bir bābı var

3002 Ḫāne olmaz der-cihānda bābsız
Hiç yoḳdur bir ṭarīḳ ādābsız[398]

3003 Yeslikūne't-ṭarīḳe ma^{c}-ādā bihā
Yedḫulūne'd-āre min ebvābihā

3004 Şarṭı evvel devlet-i İslāmdır
Devlet-i İslām hep itmāmdır

3005 Zāyiriñ İslām'ını kāmil gerek
Daḫı cümle şarṭını şāmil gerek

3006 Hem edā-i cümle şarṭ u vācibāt
Kim edā-i farż u vācibdür necāt

3007 Daḫı tekmīl-i sünendür bā-ṣafā
Sünnet oldur kim idipdür Muṣṭafā

3008 Cedvel ü cāndır anuñ her sünneti
S210b Baḥr olur her cedveliñ cem^{c}iyyeti

T136a 3009 Şol dile kim cedāvil-i sünen
Bitmez ol dil mezra^{c}ında yāsemen

3010 Her dile kim aḳa sünnet ırmağı
^{c}Āḳıbet olur o cennet ırmağı

3011 Sa^{c}yıla varıp Medīne şehrine
Cevher-i cāndan defīne şehrine

3012 Anda cānıla riyāżetler gerek
Niçe ḫalvet niçe ^{c}uzletler gerek

3013 Ḳalmaya tā nefs-i nefsāniyyetiñ
Ġālib ola rūḥ u rūḥāniyyetiñ

3014 Tā ki dil āyīnesi bulup ṣafā
Berḳ ura anda cemāl-i Muṣṭafā

398 S nüshasında bu beyit bulunmamaktadır.

3015 İrişüp ol çeşme-sārından anuñ
Baḥra ṭaᶜn iden bigārından anuñ

S211a 3016 Ḳana ḳana ᶜışḳıla nūş idesin
Mevc urup deryā ṣıfat cūş idesin

3017 Pes budur taḥḳīḳ maᶜnā-yı ḥadīs̱
Pes budur tedḳīḳ feḥvā-yı ḥadīs̱

Ḳale'n-Nebī ᶜaleyhi's-selātü ve's-selām min zārī bī-baᶜde memātī kemen zāre bī fī ḥayātī

T136b 3018 Her ki varıp ol münevver ravżanıñ
Ol muḳaddes ol muṭahhar ravżanıñ

3019 Şarṭ u ādābın riᶜāyet eyleye
Cānıla anı ziyāret eyleye

3020 Hem ziyāret eyleye aṣḥābını
Hem mezār-ı ālini aṣḥābını[399]

3021 El vire cümle murādātı anuñ
Cümle maḳbūl ola ḥācātı anuñ

S211b 3022 Ġarḳ ola envār-ı baḥr-ı ḥażrete
Lāyıġ ola dü cihānda ᶜizzete

3023 Der mütābāt-ı ziyāret kerdenest
Der mecāzāt-ı ᶜibādet kerdenest

3024 Diñle imdi bu ziyāret devletin
Bu ziyāret devletiniñ ᶜizzetin

3025 Her ḳaçan ḳopa ḳıyāmet ḥaşr ola
Dirilüp emvāt ḥaşr u neşr ola

3026 Her kişi ḥayrān u ser-gerdān ola
Ḫavf u ḫaşyetden ser-i sekrān ola[400]

3027 Eyle ḥayrān ola kim her bir kişi
Bilmeye nefsini irkek yā dişi

3028 Her kişi ennefs ü nefsī diye bes

---

399 S'de *aḥbābını*

400 S'de bu beyit bulunmamaktadır.

Añmaya nefsinden özge hiç kes

T137a 3029 Heybetinden o günüñ her birini
Şana öz nefsini şaḫṣ-ı ecnebī

3030 Cem^{c} idüp ḳavmini cümle enbiyā
S212a Her biri ḳavmile ṭura bir yaña

3031 Her kişide ola ḫavf u ıżṭırāb
Nice ola diyü[401] su'āl ü hem cevāb

3032 Fırḳa fırḳa oluban cümle ^{c}uṣāt
K'eylemişlerdir cihānda seyyi'āt

3033 Ẕikr ideler dünyede itdiklerin
Nefse uyup egri yol gitdiklerin

3034 Derdile āh idip efġān ideler
Gözleri yaşını ^{c}ummān ideler

3035 Ol-zamānda ol Şefī^{c}ü'l-müznibīn
Nūr-ı raḥmān raḥmete'n-li'l-^{c}ālemīn

3036 Ḫoş livā-i ḥamd idip ser firāz
Cem^{c} ola yanına her ehl-i niyāz

3037 Cem^{c} olup daḫı yanında çār-ı yār
Kimi dura der yemīn kimi yesār

S212b 3038 Cem^{c} olup cümle muhācir bir yaña
Dura hep enṣār-ı ḥāżır bir yaña

3039 Ehl-i Mekke vü Medīne piş ü pes
Böyle buyurdı o pākize nefes

T137b 3040 Ṣoñra ol serdār-ı ser-ḫayl-i rüsül
Server-i ^{c}ālem sipehsālār-ı kül

3041 Diye kim gelsin ḳanı şol ümmetim
Ümmetim içinde ehl-i himmetim

3042 Ki fenā dārını ben terk eyleyüp
^{c}Azm-i dār-ı raḥmete berk eyleyüp

---

[401] S'de *diyüp*

3043 Āḫiret bāğına naḳl itmişiken
Bezm-i kān u vaḥdete yitmişiken

3044 Ḳabrimi geldi ziyāret eyledi
Ol beni sevdi ri^{c}āyet eyledi

S213a 3045 Gelsin ol bende ziyāret ideyim
Nice isterse ri^{c}āyet ideyim

3046 Görsün ol-daḫı ziyāret nic'olur
Görsün ol-daḫı ri^{c}āyet nice olur

3047 İşidüp bu da^{c}veti ol pür-teraḥ
Ola dil-şād oluban ġāyet feraḥ

3048 Ḫoş livā-i ḥamdıñ irüp altına
Reşk ide hep ehl-i maḥşer baḫtına

3049 Pes Resūlu'llāh aña raḥmet idüp
Ḥāl-i zārına anuñ şefḳat idüp

3050 Aña diyüp gel iy ṣādıḳ ümmetim
Eyleyen dilden ziyāret türbetim

T138a 3051 Gel benimçün[402] terk idüp dār-ı diyār
Gel benimçün ġam çeken leyl ü nehār

S213b 3052 Gel beri saña şefā^{c}at ideyim
Ḥaḳ ḥużūrında şehādet ideyim

3053 Ol ḥabīb-i ḫāṣ Rabbi'l-^{c}ālemin
Ol beşīr ü ol Şefī^{c}ü'l-müznibīn

3054 Eyleyüp aña şefa^{c}ātler o gün
Eyleyüp aña ^{c}ināyetler o gün

3055 Ol kimesne görmeye ṣorı ḥisāb
Ne ṣırāṭ ne su'āl ne cevāb

3056 İledip anı melekler cennete
Cennet içinde ire ol devlete

3057 Der ṭaleb kerden zī-feyż-i Muṣṭafā
Feyż-rā sīr-āb-ı geşten bā-ṣafā

---

402 T'de *benimçü*

3058 İy ser-i ser çeşme-i baḫr-ı kerem
Çeşme-sār-ı feyżiñe dil-teşneyem

3059 Deşt-i ḫuşk içinde ḳaldım teşne-leb
S214a Baḫr-ı feyżiñden n'ola[403] itsem ṭaleb

3060 Baḫr-ı cūd-ı feyże sīr-āb it dilim
Çün zemīn-i teşne ġarḳ āb it gilim

3061 Tā ki bu gilde bite ṣad naḫl-i gül
Ola her bir naḫl bezm-ārā-yı gül

T138b 3062 Ola her naḫl üzre şāḫ-ı bi-şümār
Ola her şāḫ üzre ṣad gül āşikār

3063 Ola her gülde hezārān berg-i ter
Ola her bir berg-i ter çün müşg-i ter

3064 Nār-ı ^{c}ışḳıñla virüp her berge tāb
Ola her bir berg-i ter ṣāfī gülāb

3065 Ol gülāb ide cihānı müşg-bū
Olsun ol ruḫsār-ı cāna āb-rū

3066 Tā ki yüz ṣuyıyla varup ḥażrete
Ravża-i pāk-i cenāb-ı ^{c}izzete

S214b 3067 Ravża-i pākiñde yüzüm ḫāk ola
Çehre-i cānıñ Ġubārī[404] pāk ola

3068 Ḥażretiñde ^{c}arż-ı ḥācāt eyleyem
Cān u dilden ṣad münācāt eyleyem

3069 Ola dergāhıñda ḥācātım ḳabūl
Ola hem cümle münācātım ḳabūl

3070 Ya^{c}nī ben ḫāke ^{c}ināyet eyleyüp
Rūz-ı maḥşerde şefā^{c}at eyleyüp

3071 Görmeyem ol günde tā ṣorı ḥisāb
Ne ṣırāṭ u ne su'āl ü ne cevāb

---

403 S'de *bula*

404 T'de *ġubā-yı*

3072 İrişip lutfuñla bāğ-ı cennete
Bāğ-ı cennet içre irem cennete[405]

T139a 3073 Der maḳām-ı leyl-i mi^crāc-ı nebī
Ḳūst der māh-ı receb bihter-i şebi

S215a 3074 Mekke'de bir gün gelip māh-ı Recep
K'anda mi^crāc eyledi Aḥmed be şeb

3075 Onbeşinci gün hezārān şevḳıla
Mekke'den çıḳdı bir ulu ḳāfile

3076 Ṣad hezārān şevḳıla ol ḳāruvān
Ḫoş Medīne semtine oldı revān

3077 Ravżayı tā kim ziyāret ideler
^cArż-ı eşvākı şefā^cat ideler

3078 Ehl-i Mekke girye vü zārı ile
Kārubānı[406] gönderüp vārı ile

3079 Ravżaya idip ṣalātile selām
Daḫı bir[407] ervāḥ-ı aṣḥāb-ı kirām

3080 Her birisi döndi geldi dārına
Her biri meşğul oldı kārına

3081 Kārubān[408] ^cazm itdi rāha dutdı yol
Gözleri ardınca ben ḳaldım melūl

S215b 3082 Göñlüme şevḳ-i Muḥammed urdı nār
Dūd-ı āhum eyledi dünyāyı tār[409]

3083 Pertev-i eşvāḳ-ı mihri kün fe-kān
Āteş urdı ḫırmanı cāna nihān

T139b 3084 Yoğudı ḳudret-ki ben daḫı gidem
Ḫāk-i rāhın gözüme sürme idem

---

405 S'de *devlete*
406 S'de *kārvān*
407 S'de *"bir"* kelimesi yoktur.
408 S'de *kārvān*
409 S'de *nār*

3085 Ḫāk-i ḥasret gibi ḳaldım Kaʿbe'de
Lik ḳalbim ol mübārek Taybede

3086 Leyle-i miʿrāc irişdi nā-gehān
Hemçü müşgin ṭurre-i ḥūr u cinān

3087 K'ol gice buldı o cān miʿrācını
Ol gice geydi saʿādet tācını

3088 Kaʿbe'yi ol gice itdim çoḳ ṭavāf
Tā ki[410] ola āyinem gün gibi ṣāf

S216a 3089 Daḫı çoḳ ḳıldım ḫatīm[411] içre namāz
Eyledim ol bi-niyāza çoḳ niyāz

3090 Ṣoñra ol-dem ḫānede āsūde ten
Tā ki ḳuvvet bula bir pāre beden

3091 Baña[412] oldı ol gice bir vāḳıʿam
Ẕikri anuñ dilden eyler defʿ-i ġam

3092 Ol gice kim leyle-i miʿrācıdı
Ṣanmañız kim leyl-i istidrācıdı

3093 Şeb idi gerçi şeb-i fīrūz idi
Şeb degildi belki ʿayn-ı rūz idi

3094 Ḳadrine nisbet ḳadir bi-ḳadr idi
Aḫter-i burc-ı şerefde bedr idi

T140a 3095 Dideme ḫᵛāb oldı nā-geh[413] perde-sāz
Perdeden itdi hezārān keşf-i rāz

3096 Refʿ idüp çeşm-i dil ü cān-ı perdesin
Defʿ idüp hem rūy-ı cānān perdesin

S216b 3097 Berḳ urdı nūr-ı pāk-i Muṣṭafā
Ṭoldı dil kāşānesi nūr-ı ṣafā

3098 Eyledi ʿarż-ı cemāl ol nūr-ı Ḥaḳ
İtdi ṭıfl-ı cāna taʿlīm-i sebaḳ

---

410 S'de *Tā kim*
411 S'de *ḥalīm*
412 S'de *Tā ki*
413 S'de *tā ki*

3099 Ṣīġa-i mechūli ma^{c}lūm eyledi
Mīve meskūki mefhūm eyledi

3100 Ya^{c}nī gördüm ḫ^{v}ābda bir cem^{c}-i ḫāṣ
Ḥalḳa olmış oturur cümle ḫavāṣ

3101 Her biri ehl-i vaḳār u iḥtişām
Pür edeb mānend-i aṣḥāb-ı kirām

3102 Bedr-i ṣadr-ı ṣuffe-i ṣaff u ṣafā
Server-i kevneyn-i ya^{c}nī[414] Muṣṭafā

3103 Oturur ṣadr-ı şerefde ol beşīr
Encüm-i sa^{c}d içre çün bedr-i münīr

3104 Didiler baña ki gel sen de otur
S217a Vaḥşeti şimden girü dilden götür

3105 Ben daḫı vardım oturdım bende-vār
Ḥalḳa içre kāf-veş ḳıldım[415] ḳarār

T140b 3106 Ṣoñra best oldı sumāṭ-ı pür-ne^{c}am
Oldıġ[416] envā^{c}-ı ne^{c}amla mu^{c}tenem

3107 Binilip ni^{c}met çü ṭayy oldı sumāṭ
Münṭavī oldı bisāṭ-ı inbisāṭ

3108 Ehl-i meclisden durup ba^{c}żı enām
Terk-i meclis itdiler ba^{c}de't-ṭa^{c}ām

3109 Ḳaldı aṣḥāb-ı güzīnile Resūl
Oturup bir pāre ārām itdi ol

3110 Ba^{c}dehū idip bu meclisden ḳıyām
Dutdı bir yirde daḫı varup maḳām[417]

3111 Çün oturdı ṣadra ol şāh-ı güzīn
Yanına oturdı aṣḥāb-ı yemīn

S217b 3112 Her kişi oturdı ḳollı ḳolına
Kimi ṣağına kimisi ṣolına

---

414 S'de *a^{c}nī*
415 S'de *ṭutdum*
416 S'de *oldıḳ*
417 S'de *ḳıyām*

3113 Ḥalḳa olmadı bu kez ḫalḳ oldı ṣaf
Der-yemīn ü der-yesār iki ṭaraf

3114 Ṣoñra geldi Fāṭıma ol nīk-ḫū
Pīş-i peyġamber oturdı rū-be-rū

3115 Varıdı mābeyn her dü bir ḳulaç
Rāstdır bu sözlerim ṣanma ki geç

3116 Baᶜdehū sādātdan nice nüfūs
Fāṭıma yanında oturdılar cülūs

T141a 3117 Bağladı bunlar da bir ṣaf ṣaġ u ṣol
Cümlesi evlādı evlād-ı Resūl

3118 Ben daḫı vardım Yesār-ı Fāṭıma
Ṣaffıñ ucunda oturdım ḫātime

S218a 3119 Ḫoş mertebe oldı çün bu iki ṣaf
Rū-be-rū ṣaf-be-ṣaf iki ṭarāf

3120 Bir kişi destinde ber-ṭaḳ nā-gehān
Geldi ṣaffın ucına oldı ᶜayān

3121 Fāṭıma ṣaffına raġbet eyledi
Evveli ṣaffa ᶜazīmet eyledi

3122 Diledi-kim ḳıla ol ṣu-yı sebil
Ṣaff-ı eşrāfa keṣīr ü ger ḳalīl

3123 Daḫı içmezden öñ evlād-ı nebī
Ṭaşradan ṣu diledi bir ecnebī

3124 Sā'ile virip cevābı didi ol
Bundan içmez ille evlād-ı Resūl

3125 İtmedi pes bir daḫı sā'il su'āl
Bulmadı hergiz su'āle kes mecāl

3126 Evveli ṣaġdan idüp o ibtidā
Virdi bir bir rūḥ-ı eşrāfa ġıdā

S218b 3127 Nevbetile içdi ṣuyı her biri
Geldi nevbet ben faḳīre aḫirī

T141b 3128 Ṣāḳī ṣuyı baña teklīf itmedi
Āb-ı eşrāfıla teşrīf itmedi

3129 Ṭurdı öñümde tevaḳḳuf eyledi
Baña virmekde teḫallüf eyledi

3130 Çün tevaḳḳuf gördi sāḳīde Resūl
Didi sāḳiye revān ol pür-uṣūl

3131 Vir aña daḫı tevaḳḳuf eyleme
Nevbeti geldi teḫallüf eyleme

3132 Didi sāḳī bu da evlāddan mıdır
Bu cemāᶜatden bu āᶜdāddan mıdır

3133 Didi luṭfıla Resūlu'llāh neᶜam
Cümle-i evlāddandır bu da hem

3134 Sāḳīye emr eyledi çünki Resūl
S219a Eyleyüp[418] emr-i Resūl'i ol ḳabūl

3135 Virdi sāḳī bardağı içdim revān
Buldı cān āb-ı ḥayāt-ı cāvidān

3136 Cümle ṣuyı içdüm idüp ḥicāb
Ḳaldı bardaḳ içre bir miḳdār āb

3137 İçdigimden ṣoñra Peyġamber baña
Ḫoş baḳıp ṣundı elin benden yaña

3138 Çün faḳiriñ baḳdı dest-pestine
Bardağı virdim mübārek destine

T142a 3139 Ṣora ṣora içdi ṣuyı az az
Baᶜdehū ḥamd eyleyüp itdi niyāz

3140 Bardağı çünkim lebinden itdi dūr
Bardağuñ ağzında yaş itdi ẓuhūr

3141 Ṣağ yanında otururdı bir kişi
Barmağıla silip aldı ol yaşı

S219b 3142 Ḫoş yaladı barmağıñı bal gibi[419]
Ṣoñra ṣordı ṭıfl-ı fāriġ-bal gibi[420]

---

418 S'de *eyledi*
419 S'de *bigi*
420 S'de *bigi*

3143 Ol kişi çoḳdan vefāt itmiş idi
Terk-i dehri bī-s̱ebāt itmişidi

3144 Ṣoñra neslinden su'āl olundı ol
Didiler kim biziz evlād-ı Resūl

3145 Ḫalḳdan bunlar meger mestūrımış
Ḳavmi beyninde velī meşhūrımış

3146 Vaḳıᶜam uzun velī icāz ḫoş
Söz şeker daḫı olursa iz-ḫoş

3147 ᶜĀlem-i mülki mis̱āl-i bī-mis̱āl
Çünki bu vechile ᶜarż itdi cemāl

3148 Meşreb-i pākini işrāb eyledi
Āb-ı luṭfa cānı sīr-āb eyledi

S220a 3149 Baᶜdehū aṣdı cemāline ḳınāᶜ
Cān-ı müştāḳa o dem itdi vedāᶜ

T142b 3150 Perdesini ḫᵛāb-ı per-tāb eyledi
Dīde-i mestūrı pür-tāb eyledi

3151 Rūşen oldı dīde çün çeşm-i seher
Kesb idüp çeşm-i seherden nūr-ı fer

3152 Ḫatm idüp milk-i mis̱āliñ seyrini
Geldi seyr itdi şehādet deyrini

3153 Ol-ki deyr-i ẓāhiri dānendedir
Ṣol-ki beyt-i bāṭını bīnendedir

3154 Ẕāt-ı pākı ḥaḳḳıçun iy pür-fürūġ
Ṣanma bu seyr ü sülūkümde dürūġ

3155 İy Ġubārī zi saᶜādet zi ṣafā
Kim saña oġlum diye ol Muṣṭafā

3156 Muṣṭafā'nıñ rūḥ-ı pākine müdām
Bizden ulusu ṣad ṣalāt ṣad selām

S220b 3157 Hem daḫı āline hem aṣḥābına
Tabiᶜīne daḫı hem aḥbābına

3158 Kim bulardur maẓhār-ı nūr-ı yaḳīn
Raḥmetu'llāh-ı ᶜaleyhim ecmaᶜīn

3159 Dēr ṭaleb kār-ı .. ḫāteme
Ez Ḫudāvendüm bāl Fāṭıma

T143a 3160 Ḥamdüli'llāh kim bu şehr-i bī-ḳuṣūr
Bāġ-ı cennet gibi ol daḫı pür-ḳuṣūr

3161 Beyt-i Ma^{c}mūr oldı her beyti tamām
Oldı her bir dār içün dārü's-selām

3162 Ṭoldı mānend-i Medine nūr-ı fer
Nūr u nām-ı Aḥmed'ile ser-be-ser

3163 Fi'l-meṣel her ṣafḥasıdur bir ḥarem
Ṣafḥada her beyti beyt-i muḥterem

3164 Ma^{c}nī-i pākize der beyt-i münīr
S221a ^{c}Ayn-ı āb-ı Zemzem-ı rūşen żamir

3165 Cāmesidir Ka^{c}be gibi müşg-i ter
Müşg-i ter belki aña ṣad reşk ider

3166 Ma^{c}nide her beytiñ eṭrāfı muṭaf
Ehl-i beyt olan ider anı ṭavāf

3167 Virdi bārān-ı ma^{c}ānī āb aña
Ehl-i diller dilidir mīzāb aña

3168 Mekke-veş oldı sevād-ı ^{c}aẓm ol
Sūr u zerrin ile oldı muḥkem ol

3169 Umaram Allah'dan her ṣubḥ-ı şām
Ṣubḥu şām oldukca ^{c}ālemde müdām

3170 İrmeye aġ u ḳarasına żarar
Kim döküptür her dü didem nūr-ı fer

T143b 3171 K'aġdı güyā ki didem aġıdur
Ḫaṭṭı anuñ sürme-i māzāġıdur

S221b 3172 Ṣafḥasına ḳonmayıp bir zerre toz
Yüzi pāk ola çü mihr-i dil-fürūz

3173 Çehre-i pāki mükedder olmaya
Riş-i dārān gibi muġber olmaya

3174 Kimse toz ḳondurmaya bir ḥarfine
Belki ḥarfine degil hem ẓarfına

3175 Meger ol kâtip ki müsta^c^cil ola
Tîz dest ü zûdger kâmil ola

3176 Ḫaṭṭ-ı nâmem ḳurıyınca ṭurmaya
Ṣabr idüp bi-kâr u yâr oturmaya

3177 Döke ḫaṭṭ-ı nâmeme nâzuñ ġubâr
Yâ ġubâr u nâfe-i müşg-i Tatâr

3178 Ka^c^be'de her dem ki oldı fetḥ-i bâb
Anda ḳoynumda bulundı bu kitâb

S222a 3179 Yidi kerre Ka^c^be'ye ḳoydım bunı
Câmesin alup revân ṣoydum bunı

3180 Ṣafḥa-i rûyını sürdüm ferşine
Buldı mi^c^râcını çıḳdı ^c^arşa

3181 Çâr-ı erkânı ziyâret eyledi
Anda taḥṣîl-i sa^c^âdet eyledi

T144a 3182 İtdim isṭâr-ı derûn içre nihân
^c^Ayb-ı mestûr ola tâ-kim her zamân

3183 Câme-i Ka^c^be oldı çün iḥrâm aña
Ka^c^benâme indi gökden nâm aña

3184 Oldı bu nâmıla nâmum nâm-dâr
Ka^c^be-veş buldı cihânda istiḫâr

3185 Hem daḫı itdi yidi kerre ṭavâf
Tâ ki ola ṣafḥası gün gibi ṣâf

3186 Ol mübârek ṭaşa hem sürdi yüzin
Pür-şeref itdi giciyle gündüzin

S222b 3187 Hem Ṣafâ'da buldı mi'rât-ı ṣafâ
Merve'de buldı cemâl-i ıṣṭıfâ

3188 Her ḳaçan kim meclis-i ^c^irfânda
Maḥfil-i yârân-ı pür-iḥsânda

3189 İde bu nâmem benim ^c^arż-ı cemâl
Açıla dest-i du^c^â gûyân mişâl

3190 Ṣafḥa dest-i nâ-tüvânımdır benim
Her elif anda benânımdır benim

3191 Her ḳaçan kim fetḫ ola bu dest-i recā
İsterem el açup ıḫvāndan du^{c}ā

3192 Umaram k'oldum bu dest-i kūtehi
İtmeyüp ḫoş naḳd-i Raḥmān'dan[421] tehi

T144b 3193 Dest-i iḥsānı idüp ol-dem güşād
Eyleyüp bu aḥḳarı ḫayrıla yād

3194 Ben Ġubārī ḫākdan ref^{c} eyleyüp
S223a Āyinemden ẓulmeti def^{c} eyleyüp

3195 Dest açup ol-dem du^{c}ālar ideler
Fātiḥa birle s̱enālar ideler

3196 Pes ġaraz budur hemān te'līfden
Hem budur maḳṣūd her taż^{c}ifden

3197 Bir du^{c}ā yigdir hezār taḥsinden
Zīver-i taḥsinile tezyinden

3198 Yā ilāhī yā ilāhe'l-^{c}ālemin
Dilegim senden budur bu dem hemīn

Der münācāt-ı biḳāżi'l-ḥācāt[422]

3199 Ka^{c}be yüzi ṣuyına daḫı Resūl
Sen bu Ka^{c}benāme'mi eyle ḳabūl

3200 Ka^{c}be-veş ḳıl ehl-i ^{c}irfāna medār
Ḳıble-i iḳbāl ḳıl leyl ü nehār[423]

S223b 3201 Hem Medine ḥürmetine yā kerim
Eyle Ka^{c}benāme'miñ ḳadrin ^{c}aẓim

3202 Ravża-i Aḥmed gibi pür-nūr ḳıl
Beyt-i Ma^{c}mūr gibi hem ma^{c}mūr ḳıl

3203 Ḳıl mübārek Mescid-i Aḳṣā gibi
Ser bülend it ḳubbe-i ṣaḫrā gibi

T145a 3204 ^{c}Aybını satarsañ mestūr ḳıl
^{c}Ayn ^{c}ayn luṭfıla menẓūr ḳıl

---

421 S'de *raḥmetden*
422 T nüshasında bu başlık yoktur.
423 T nüshasında bu beyit bulunmamaktadır.

3205 Ṣaḳla her bir ḥarfini ḥürrāfdan
Vir şeref her dīde-i eşrāfdan

3206 Ṣolmasın hergiz bu gülzāruñ güli
Ṭursun aḳ gül üzre müşgin sebili

3207 İrmesin evrāḳına bād-ı ḫazān
Serv gibi size olsun her zamān

3208 Tā ḳıyāmet daḫı olsun ḳāyim ol
S224a Gülşen-i ^{c}ālemde dursun dāyim ol

3209 Ben gidüp ḳalsun bu niçe rūzigār
Olsun ıḫvān-ı ṣafāya yādigār

3210 Hem daḫı eyle bāl-i Fāṭıma
Bā^{c}iṡ ü ḥayret ü ḥüsn-i ḫāteme

3211 Her kim āmīn dise olsun ol āmīn
Fī-emânü'l-emini'l-emin

3212 Ḥamdüli'llāh Ka^{c}benāme iy hümām
Fażl-ı Ḥaḳ'la Ka^{c}be'de oldı tamām

3213 Anuñıçun oldı bes iy pādişāh
Efżāl-ı tārīḫ zi fażl-ı ilāh

DİZİN

A

āb :F su
ā. 19, 183, 333, 57, 483, 494, 499, 660, 689, 699, 808, 875, 912, 914, 969, 1014, 1214, 1343, 1372, 1414, 1438, 1449, 1451, 1454, 1477, 1512, 1517, 1530, 1929, 2239, 2451, 2453, 2457, 2458, 2461, 2463, 2469, 2470, 2479, 2481, 2482, 2489, 2537, 2890, 2982, 2991, 3060, 3128, 3135, 3136, 3148, 3167
ā. -dır 2460
ā. -ıla 1924

ābanūs : abanoz ağacı
ā. -ı 1926

ābād :F mamur, şen, bayındır
ā. 50, 59, 118, 119, 470, 474, 506, 797, 1073, 1185, 1234, 1388, 1936, 1963, 2026, 2301, 2677, 2837
ā. -dan 132
ā. -ını 1753
ā. -sın 1912

ābādān :F mamur, şen
ā. -2637

^{c}Abbās :A Peygamberimizin amcalarından, Mekke fethinde Müslüman olan zât
A. 1905, 2354, 2381, 2530
A. -dan 1199, 1292, 1492

abdal :A dünya ile ilgisini kesip Tanrıya bağlanmış olan derviş.
a. -ıyaın 2162

āb-dār :F sulu, taze; parlak, hoş, güzel
ā. 954, 1488
ā. -uñ 482

^{c}Abdullah :A Akşehir'de bulunan Sultan Abdullah Zaviyesi.
A. -dur 188

^{c}ābidān :A abideler, anıtlar
^{c}ā. 1096

^{c}ābidin :A abide
^{c}a. 1223

āb-rū :F onur, şeref
ā. 746, 1925, 3065

ādāb :F edepler
ā. 2999
ā. -ı 1227, 1597, 3001
ā. -ıdur 1227
ā. -ın 3000, 3019
ā. -ını 2477

ādābsız : edepsiz
ā. 3002

ac : aç, doymamış
a. -a 2474

	a. 2461
	a. -dur 379
ac-	: açmak
	a. 494, 733, 911
^{c}acāyib	:A çok tuhaf şey, anlaşılmaz
	^{c}a. 2244, 2277
^{c}aceb	:A hayret, gariplik, şaşılacak şey
	^{c}a. 1620, 1652, 1659, 1765, 2319, 2461, 2638
^{c}Acem	:A Arap olmayan, Arap'tan gayrı kavim
	^{c}A. 464
acı	: acı, tatlı olmayan
	a. -dır 616
^{c}aciz	:A beceriksizlik
	^{c}a. 88
^{c}āciz	:A eli ermez, zayıf, beceriksiz
	^{c}ā. 195, 240, 424
	^{c}ā. -e 526
^{c}acūl	:A aceleci, içi dar
	a. 1002
^{c}acz	:A beceriksizlik
	^{c}a. -i 1501
aç-	: açmak
	a. 520, 1221, 1614, 2208
	a. -ar 2745
	a. -dı 1611, 1624, 2841
	a. -ıpdır 2922
	a. -up 247, 2383, 2751, 364, 3191, 3195
açıl-	: açılmak
	a. -a 3189
	a. -dı 34, 1612, 1644
	a. -mış 2923
	a. -mışdır 2497
	a. -up 1852
açma-	: açmamak
	a. -dı 2132
	a. -zdım 690
	a. -sun 145
	a. -yayum 293
açmaḳ	: açmak
	a. 2732
	a. -a 566 567, 2738
ad	: isim, ad
	a. -ın 27, 2030
	a. -ına 297
^{c}adā	:A başka
	^{c}a. 1452
ā^{c}dā	:A düşmanlar, yağılar
	ā. -dan 1950
ā^{c}dād	:A sayılar
	ā. -dan 3132
^{c}add	:A sayma, sayılma. itibâr etme, edilme
	^{c}a. 1054
	^{c}a. en 762

^{c}ādet	:A görenek, usul, alışkanlık ^{c}ā. 173, 1584 ^{c}ā. -ı 446
Ādem	:A dünyadan ilk yaratılan adam, ilk insan, Hz. Ādem Ā. 1191, 1252, 1263, 1266, 1284, 1462 Ā. -den 1269 Ā. -e 1046, 1248 Ā. -i 1056
ādem	:A insan a. 326, 1025, 1043, 1044, 1162, 1388, 1388, 1734, 2565, 2566, 2743, 2816, 199, 2899, 2918 ā. -den 1024, 1041, 1200, 1771 ā. -e 1041, 1048, 2743, 2745, 2952, 2952 ā. -i 2280 ā. -ile 2515 ā. iñ 1198, 1254 ā. iseñ 2953 ā. -zāddan 1370 ā. -ī 1009
^{c}adem	:A yokluk ^{c}a. 683, 773, 948 ^{c}a. -den 945, 999
ādemī	: Adem oğlu ā. 923 ā. -den 1370
^{c}adl	:A doğruluk, adâlet ^{c}a. 369, 767, 788, 1073, 1075, 1076, 2677 ^{c}a. -ile 1073, 1075, 1078
^{c}adū	:A düşman, yağı ^{c}a. 2588
^{c}adūvva'llāh	:A Allah düşmanı ^{c}a. 1779
āfāḳ	:A ufuklar, gök kenarları, göğün yerle birleşir gibi göründüğü yerler ā. -ı 2498, 2508
āfāḳıyān	:A dereden tepeden sözler, Mekke'ye hac için giden ya da dönenler ā. 1208
āfāḳī	:A havaî, dereden tepeden söz ā. -dır 1210
āferīn	:F beğenme, alkış, yaşa, bravo ā. 35, 517 ā. -ler 468,1316
āfitāb	:F güneş ā. 270, 271, 315, 318, 320, 416, 559, 895, 897, 1086, 1240, 1622, 1643, 1952, 2209, 2386, 2499,2507, 2803, 2811 ā. -a 559
^{c}afv	:A af, bağışlama ^{c}a. 11302913, 2942
aḳ/ġ	: ak, beyaz a. 626, 747, 967, 2096, 2116, 2742, 2769, 3170 a. -ı 647

a. -ıdur 3171

ağa : ağa, efendi, büyük
a. 2385

ağaç : ağaç
a. -ı 2700
a. -ından 2701

āgāh :F bilme, haberi olma, uyanma, kendine gelme
ā. 253, 442, 1116, 1259, 1991
ā. -dan 253

ağar- : ağarmak, beyazlaşmak
a. -dı 2209

āgāz :F başlama
ā. 2186

ağla- : ağlamak, yaş dökmek
a. 1405
a. -dı 1848
a. -ğıl 501
a. -rdı 2073
a. -rıdı 1673
a. -yu 1845
a. -yup 1378, 1379, 144, 2432, 2919

ağlaş- : ağlaşma, birlikte ağlamak
a. -dı 1853
a. -dıkları 2944
a. -ırlar 2874

ağmaż :A göz yummalar, göz kırpmalar
a. 265

ağniyā :A zenginler
a. 1149

ağrı- : ağrımak
a. -yan 1908

ağyār :A başkaları, yabancılar
a. 289

ağız : ağız
a. -ın 2745
a. -ına 342
a. -ında 3140

āh : ah, yakınma
ā. 86, 253, 116, 142, 188, 1674, 1678, 1679, 1680, 1703, 2108, 2146, 2163, 2432, 2887, 2945, 3034
ā. -ı 236
ā. -ından 1374
ā. -um 3082

aḥad :A bir, kişi, kimse
a. 119
a. -da 141

aḥbāb :A sevgililer, yabancılar
a. 305
a. -a 2856, 2976
a. -ı 257
a. -ına 3157

aḫbār :A haber, Peygamberimizle sahabenin vukûât ve mâcerâlarından, mübârek sözlerinden haber veren ilim.

a. 11, 64, 304, 627, 1491, 2381
a. -a 63

ᶜahd :A söz verme, and, yemin
ᶜa. 175, 176, 2132
ᶜa. -den 77
ᶜa. -i 175
ᶜa. -im 76
ᶜa. -imde 78
ᶜa. -ım 176

ᶜahd-nāme :A anlaşma yazısı
ᶜa. 225

aḥfād :A oğul, oğulları, torunlar
a. -ını 2657
a. -uma 408

aḫfād :A yardımcılar, hizmetkârlar
a. -ını 2862

āḫī : âhi
ā. 2010, 2522

āḫir :A son, sonraki, en sonra
ā. 513, 637, 1050, 1381, 1622, 1638, 1639, 1663, 1839, 1688, 1863, 2088, 2316, 2517, 2777
ā. -i 608, 615, 1662, 2883
ā. -ī 974
ā. -im 564

āḫiret :A öbür dünya, öteki dünya
ā.381, 1159, 3043

aḥkām :A emirler, hükümler
a. 770, 793

aḥḳar :A hakir olan
a. -ı 3193

Aḥmed :A bkz. Hz. Muhammed
A. 20, 390, 215, 870, 2946, 3202
A. -e 651
A. -ile 3162
A. -i 2968
A. -iñ 1477

Aḥmed-i Muḫtār : A bkz. Hz. Muhammed
A. -ıla 870

ḥmer :A kırmızı, kızıl
a. -den 1277

ḥrār :A serbest olanlar, köle ve esir olmayanlar
a. 2972

ḥseneyn :A güzel sûretde
a. 362, 366

hū :F ceylan, karaca
ā. 1796

ıvāl :A haller, durumlar
a. 1026, 1586, 2107, 2312, 2438, 2641, 2852
a. -i 1695
a. -im 603
a. -imiz 1390
a. -in 99
a. -inden 1490

a. -ıne 1327
a. -ını 1519, 1523, 2691, 2812
a. -ıñ 1331
a. -ıñe 1720
a. -ı durur 2852

aḫı :A kardeş
a. 2822, 2845

aḫir :A son, sonunda
a. 76
a. -i 829
a. -ī 3127

aḫşam : akşam
a. 2255
a. -a 1366
a. -ıla 1589

aḫşāb :A kerete, tahta
a. 195
a. -ını 2784

aḫter :F yıldız
a. 32, 3094
a. -i 577

aḫyār :A iyi ve faziletli olanlar
a. 256
a. -ıla 870

ᶜĀişe :A Hz. Ayşe
ᶜĀ. 2829
ᶜĀ. -den 2826

aḳ : ak, beyaz
a. 389, 2114, 3206
a. -a 1446

aḳ- : akmak
a. -a 699, 3010
a. -an 233
a. -ar 392, 104, 2546
a. -dı 157, 183, 1445, 1989, 2500
a. -sın 139
a. -up 1449, 1486

aḳça : akça, beyaza yakın
a. 581

aḳd :A akd, bağ, bağlanma
a. -e 18

ᶜaḳd :A bağ, bağlama, bağlanma
ᶜa. 456

aḳdām-ı Resūl :A Hz. Peygamber'in ayakları
a. 817

aḳıt- : akıtmak
a. 2154
a.-up 1542

ᶜaḳl :A akıl, us
ᶜa. 52351, 692, 867, 2436
ᶜa. -un 428

ᶜākil :A ekl eden, yiyen
ᶜā. -iseñ 2294

aḳınaḳ : akınak
a. -ıla 1447

aḳmār :A ayla, yıldızlar
a. 1595

aḳrabā :A aralarında soy yakınlığı olanlar
a. 168, 178
a. -ya 168

aḳrıbā :A bkz. akrabā
a. 2884
a. dan 2893
a. -sı 2879
a. -sından 2863

^{c}aḳs :A çarpma, çarpıp geri dönme
^{c}a. 104, 396

^{c}āḳıbet :A nihâyet, son
^{c}ā. 463, 849, 1119, 1152, 1330, 1331, 1429, 1622, 2585, 2627, 2719, 2778, 2793, 3010

^{c}āḳılān :A btz. āḳıl
^{c}ā. 1100

^{c}āḳil :A akıllı kimse
^{c}ā. 163
^{c}ā. dir 1743
^{c}ā. iseñ 2987
^{c}ā. iseñ 2985

aḳsā :A son, en son, uzak
a. 105, 1105, 2220, 3203 Mescid-i Aḳsā

Akşehir : Bugün Manisa'ya bağlı olan şehir
A. -i 189
A. -iñ 191

^{c}aḳluhū :A onun aklı
^{c}ā. 428

aḳvāl :A sözler, lakırdılar
a. 1409
a. -ile 1532

^{c}āl A yüce, yüksek, ulu
^{c}ā. 2642

āl :A aile, sülale, soy
ā. 1768, 1789
ā. -i 257
ā. -ile 1576
ā. -ine 3157
ā. -ini 3020

al- : almak
a. 5, 413, 504, 600, 1692
a. -a 2236
a. -alardı 2073
a. -dı 1080, 1088, 1114, 1315, 1558, 1681, 1693, 1851, 2115, 2203, 2838, 3141
a. -dılar 1203, 1496, 2784
a. -ıñ 2039
a. -ır 2236
a. -madan 216
a. -maz 593

a. -mışdı 342
a. -sam 593, 594
a. -uñ 2037
a. -up 52, 1235, 1311, 1517, 1669, 1708, 1730, 1801

ā^{c}lā :A daha yüksek, en yüksek
ā. 1105, 2166, 2220, 2560, 2826
ā. -dan 920
ā. -yı 1103

^{c}alā :A üst, üzere
^{c}a. 102

^{c}alāka :A ilgi, ilişik, münâsebet
^{c}a. 1497

ālān :F yıkma, dağıtma
ā. 2662

^{c}alāmet :A işâret, iz, nişân, belge
^{c}a. -dir 922

ālāt :A vasıtalar, aygıtlar
ā. 1963, 1965

^{c}ālem :A dünya, cihan; eğlence
^{c}ā. 226, 265, 315, 326, 327, 327, 549, 641, 748, 758, 773, 797, 937, 937, 941, 994, 1022, 1025, 1157, 1217, 1241, 1462, 1470, 1613, 1642, 1825, 1984, 1985, 1989, 1999, 2172, 2184, 2233, 2235, 2286, 2296, 2487, 2491, 2548, 2940, 3040, 3147
^{c}ā. -de 24, 229, 313, 472, 546, 547, 549, 597, 2438, 176, 3169, 224
^{c}ā. -den 265, 1642, 2008
^{c}ā. -dir 2008
^{c}ā. -dür 917
^{c}ā. -e 1025, 1041, 1048, 2652, 2968
^{c}ā. -i 34, 56, 113, 115, 313, 938, 938, 945, 951, 1024, 1059, 1064, 2009, 2188, 2247, 2503
^{c}ā. -ine 2295

^{c}alem :A bayrak
^{c}a. 11, 627, 759, 781

^{c}ālemi-gū :F dünyüyı anlatan, âlemi söyleyen
^{c}ā. 941

^{c}ālemrā :F âleme
^{c}ā. 273

^{c}ālem-fürūz :AF cihânı parlatan, bütün âleme ışık saçan
^{c}ā. 703

^{c}ālem-medār :A dünyanın, cihanın yörüngesi
^{c}ā. 2548

^{c}ālem-nümā :AF dünyayı gösteren
^{c}ā. 775

^{c}ālem-nüvāz :F ^{c}âlemi okşayan
^{c}ā. 16

^{c}ālem-tāb :AF dünyüyı parlatan, aydınlatan
^{c}ā. -ıla 1924

^{c}ālemest :AF âlemdir
^{c}ā. 117, 2457

ālet :A vasıta, aygıt
ā. -em 1882

^{c}aleyhim :A karşı, karşıt
^{c}a. 3158

^{c}Alī :A Hz. Ali, Hz. Muhammed'in damadı ve dördüncü İslam halifesi.
^{c}A. 356

^{c}ālī :A yüce, ulu
^{c}ā. 385, 1284, 1790, 2103, 2435

^{c}alīl :A sakat, hasta, kör
^{c}a. 109, 1587, 1598, 1616, 1682

^{c}ālim :A çok okumuş, bilgin
^{c}ā. 197, 659

^{c}ālī-maḳām :A ulu makam, yüce makam
^{c}ā. 538

^{c}ālimān :A âlimler, bilginler
^{c}ā. 431, 1091, 1095
^{c}ā. -e 549

alın : alın, yüzün kaşlarla saçlar arasındaki bölümü
a. -ım 2084
a. -ımda 1757
a. -ını 1821

alın- : alınmak
a.-updur 51

^{c}ālīnezād :A yüce, ulu zâd
^{c}ā. 369

^{c}āliyāt :A yüceler, ulular
^{c}ā. 1029

Allah :A Allah, Tanrı
A. 367, 877, 880, 1858, 1932, 2108, 2109, 2225, 2424, 2580
A. -a 1174
A. -dan 2755, 3169
A. -dır 606
A. -ı 2908

almaḳ : almak
a. 2397

alt : alt, aşağı
a. -ı 999, 2742, 2769
a. -ına 1903, 3048
a. -ında 1015, 1909
a. -ındadır 23
a. -ındadur 23
a. -ından 2478

altı : sayı, altı
a. 2715

altmış : altmış sayısı
a. -ı 2375

altun : altın
a. 392, 392, 617, 711 2546
a. -dur 2545
a. -ları 2545

alṭa- : aldatmak
a. -maz 158

ālūd :F bulaşmış, bulaşık

ā. 213

^{c}amā :A körlük, görmezlik, mânevi körlük, bilgisizlik
^{c}a. 953

a^{c}mâl :A ummalar, ümitler
a. 324
a. -ı 2921

^{c}Amalik :A çok eskiden Sinä Yarımadası bölgesinde yaşadığı sanılan ve gariplikleri ile şöhret bulan bir kavim
^{c}A. 1490, 1524, 2601, 2538
^{c}A. -a 1521, 2580, 2604, 2610, 2617, 2653
^{c}A. -ıñ 1564, 2602

amān :A kurtuluş, korkusuzluk
a. 368, 815, 1617, 1630, 1630, 1640, 1786, 1898, 2180

amed :F gelme, geliş
a. 2533

^{c}amel :A iş, niyet
^{c}a. 16, 199, 2328

āmennā :A inandık, diyecek yok
ā. 1666, 2180, 2184

^{c}amiḳ :A derin
^{c}a. 2278

^{c}āmil :A sebep; işleyen
^{c}ā. 1092, 1095

āmin :A öyle olsun, Tanrım duamızı kabul et
ā. 3211, 3211

āminen :A sağlıkla esenlikle
ā. 234

^{c}amiz :F -le karışık, -yi içine alan
^{c}a. 217

^{c}amm :A amca
^{c}a. 359

ammā :a fakat, lâkin, amma
a. 401, 542, 1034, 1667, 2204, 375, 2845

^{c}Amr :A ^{c}Amr bin Ās: Habeşistan hükümdarı ile arasındaki yakınlıktan dolayı müslümanların Habeşistana göçüne yardım eden kişi.
^{c}A. -uñ-durur 2695

an : an, çok kısa zaman birimi
a. 993, 1071

ān :F güzellik cazibesi
ā. 83, 862, 1216, 1268, 2555
ā. -dur 861

^{c}an :A -dan ve -den
^{c}a. 312

añ- : anmak, hatıra getirmek
a. -dı 464, 471
a. -ma 618, 2987
a. -maya 3028
a. -up 468, 1380, 1522, 2857, 2921

ana : ana, anne
a. -dan 2377, 2378
a. -m 1833
a. -ma 1838

a. -sı 1685
a. -sın 1404

^{c}anber :A ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan kül renginde bir madde
^{c}a. 8

ancaḳ : ancak
a. 1454, 1721, 1725

anda : onda, orada, sonra
a. 90, 222, 223, 225, 228, 232, 238, 240, 242, 243, 242, 246, 248, 249, 253, 254, 287, 288, 289, 396, 560, 793, 813, 884, 935, 990, 1207, 1209, 1210, 1413, 1424, 2181, 1430, 1509, 1513, 1547, 1860, 1935, 2088, 2109, 2180, 2182, 2183, 2233, 2255, 2269, 2269, 2285, 2286, 2287, 2295, 2369, 2376, 2377, 2395, 2461, 2448, 2493, 2509, 2510, 2537, 2654, 2751, 2785, 2807, 2832, 2886, 2888, 2910, 2936, 2937, 2941, 3014, 3014, 3178, 3181, 3190
a. -dır 2509, 2519, 2520, 2524, 2525, 2526, 178, 2528, 337, 2529, 2530, 2531, 2982, 2982, 2983, 2983, 2984
a. -dur 2524, 2531, 2984

andan : ondan
a. 278, 353, 393, 593, 699, 737, 791, 972, 2491, 2678, 2816

and'ol- : onda olmak
a. -an 243, 244, 244

ānestüm :
a. 1528

^{c}anh :A ondan
^{c}a. 2826

^{c}anhā :A şundan
^{c}a. 1694, 2826

anha :A şundan
a. 110

^{c}anhümā :A o ikiden
^{c}a. 367

anı : onu
a. 32, 50, 54, 55, 119, 130, 130, 221, 263, 292, 400, 556, 676, 712, 724, 738, 805, 806, 813, 818, 1186, 1228, 1244, 1272, 1272, 1300, 1336, 1341, 1362, 1375, 1587, 1598, 1628, 1635, 115, 1648, 1693, 1708, 1715, 1717, 1736, 1740, 1770, 1835, 1837, 1873, 1917, 1948, 1974, 1984, 1986, 1988, 2009, 2011, 2077, 2103, 2103, 2123, 2143, 2173, 2076, 2090, 2101, 2132, 2176, 2270, 2273, 2282, 2293, 2296, 304, 164, 2422, 2423, 2425, 2428, 325, 2464, 2465, 2469, 2470, 2470, 2477, 2585, 2596, 2622, 2625, 2663, 2672, 188, 2683, 2684, 2702, 2730, 2732, 2738, 2742, 2774, 2776, 2790, 2806, 2815, 2815, 2871, 2872, 2877, 2881, 2895, 2938, 3019, 3056, 3166

anıñ : onun
a. 236, 578, 931, 953, 975, 1189, 279, 325, 2462, 2478, 2607, 2703, 2706
a. -çun 216, 531, 744, 2418, 2479
a. -dur 1882

a. -la 2049

anlar : onlar

a. 1054, 2639

a. -a 104, 1298, 1410, 1410, 1451, 1452, 1517, 1573, 2047, 2578, 2603, 2603, 2947

a. -ı 33, 1514, 1575

a. -ıñ 619, 2616

A. -ıñla 1357

anuñ : onun

a. 88, 98, 148, 191, 361, 373, 379, 385, 386, 390, 403, 405, 476, 485, 518, 519, 522, 578, 607, 607, 660, 672, 812, 814, 854, 969, 1033, 1085, 1143, 1144, 1153, 1203, 1227, 1270, 1276, 1324, 1337, 1348, 1361, 1486, 1508, 1758, 1814, 1824, 1857, 1860, 1868, 1946, 2059, 2060, 2073, 2134, 2135, 2142, 2179, 2226, 2314, 2375, 2456, 2473, 2498, 2498, 2508, 2508, 2539, 2550, 2584, 2607, 2609, 2632, 2634, 2634, 2648, 2648, 2650, 2666, 2669, 2686, 2692, 2696, 2700, 2703, 2706, 2719, 2737, 2814, 2848, 2878, 2879, 2921, 2923, 3000, 3008, 3015, 3021, 3049, 3171

a. -çun 323, 388, 398, 487, 1052, 1166, 1447, 2116, 2192, 2351, 2478, 2501, 2596, 2915

a. -dur 98, 125, 1690, 1882, 1883

a. -ıçun 636, 995, 1210, 1260, 1386, 2293, 2826, 3213

a. -ıçun-kim 1280, 1684

a. -ıla 853, 1172, 1673

a. -la 804, 1169, 1204, 1314, 1840, 2734

a. -gibi2733

aña : ona

a. 56, 88, 91, 93, 96, 98, 99, 101, 119, 131, 147, 346, 354, 385, 391, 394, 512, 514, 520, 527, 592, 603, 603, 673, 674, 675, 676, 700, 702, 730, 807, 812, 815, 825, 827, 828, 835, 882, 980, 1079, 1148, 1153, 1161, 1163, 1166, 1191, 1208, 1208, 1215, 1267, 1289, 1294, 1297, 1321, 1340, 1342, 1387, 1397, 1424, 1441, 1531, 1547, 1570, 1593, 1599, 1613, 1617, 1656, 1687, 1706, 1710, 1724, 1726, 1786, 1838, 1894, 1907, 1940, 1944, 1945, 1946, 1947, 1949, 1950, 1981, 1982, 1987, 2075, 2078, 2116, 2134, 2136, 2167, 2184, 2197, 2272, 2275, 2281, 2281, 2282, 2290, 2309, 2321,2328, 2349, 2392, 2402, 2421, 2432, 2455, 2503, 2537, 344, 2673, 2673, 2704, 2743, 2811, 2848, 2863, 2883, 2885, 2889, 2907, 2998, 3049, 3050, 3054, 3054, 3131, 3165, 3167, 3183, 3183

a. -dır 97

añıl- : anılmak, hatıra getirilmek

a. -maz187

añla- : anlamak akıl ermek

a. 942, 2296, 2299, 2300, 2490, 2561

a. -dı 1368

a. -dılar 653(iki kez)

a. -dım 281, 2325

a. -dıñsa 647, 2723

	a. mayan 129
	a. -maz 615
ʿār	:A utanma
	ʿā. 335, 1077, 2055
	ʿā. ımız 2639
	ʿā. ından 1333
ara	: aralık, orta yer, ara yer
	a. 1350, 1883
	a. -da 1349, 1882
	a. -dan 626, 647
	a. -sı 2131
aʿrāb	:A çöl arapları
	a. ını 2577
ʿarab	:A kara, siyah, zenci
	ʿa. 2285
ʿArab	:A Irak, Şam, Hicaz, Yemen ile Mısır'da ve Afrika'nın kuzeyinde bulunan semitik kavmin genel adı
	ʿA. 464, 168, 1524, 1765, 2638
Aʿrābī	:A çölde yaşayan Arap
	A. -de 1441
Arafat	:A Haccın icaplarından olmak üzere Kurban Bayramının arefesinde usûlüne göre vakfeye durulan ve Mekke civarında bulunan mukaddes dağ
	ʿA. 2026
	A. -dan 1490
ārām	:F durma, eğlenme, dinlenme
	ā. 1840, 3109
āraste	:F bezenmiş, süslenmiş
	ā. 641, 763, 785, 1064, 75
aʿrāż	:A işaretler, alâmetler
	a. dan 632
ʿārefān	:A arefe geceleri
	ʿā. -ıdı 1652
ʿarfe	:A asl. ʿarefe: dini bayramlardan bir önceki gün
	ʿa. 1659, 1664
	ʿa. -de 168
arı	: arı, bal yapan böcek
	a. 2236, 2237
ʿĀrıż	:A gelen, tesâdüfî vaka
	ʿā. 9641612, 1644
ʿārif	:A bilen, bilgili, irfân sahibi
	ʿā. 1664, 1990
	ʿā. -ler 724
ʿārifān	:A bilenler, bilginler
	ʿā. 27, 465, 602, 1091, 1098
arḳa	: arka
	a. -sı 2742, 2769,2809
	a. -sıyla 2808, 2809, 2813
ʿarṣa	:A yer, toprak
	ʿa. 352
ʿarş	:A arş, dokuzuncu gök; taht
	ʿa. 215, 218, 303, 390, 641, 662, 665, 687, 759, 781, 920, 1103, 2213, 2342, 2631

^{c}a. -a 663, 2388, 2875, 2913, 2941, 2944, 2945, 3180
^{c}a. -ı 663, 1281, 2942
^{c}a. -ıdır 2914
^{c}a. -ıñ 664

^{c}arş-pervāz :F arşa uçan
^{c}a. 936

art- : artmak, çoğalmak
a. -dı 1180

art : arka
a. -ın 1743
a. -ına 1385, 1871
a. -ınca 957, 1264
a. -ından 1728
a. -ında-kim2452

artıḳ : artık, gayrı, başka
a. 27

artır : arttırmak, çoğaltmak
a. -dı 1539

arż :A dünya, toprak, memleket
a.^{c}a. 20, 88, 114, 164, 165, 217, 399, 520, 678, 845, 849, 968, 964, 967, 978, 983, 990, 997, 1005, 1017, 1174, 1204, 1204, 1350, 1390, 1443, 1468, 1586, 1643, 1701, 1804, 1961, 2156, 2628, 2641, 2671, 2866, 3068, 3077, 3098, 3147, 3189
a. -a 964, 983, 1170, 1241, 1918, 2348
a. -da 1008, 1171
a. -ı 1008, 1030, 1918
a. -ıla 2350
a. -ın 1007
a. -ıñ 966
a. -uñ 2351, 2914

aṣ- : asmak, kulağına küpe etmek
a. 2961
a. -dı 1341, 1341, 1622, 1625, 1640, 1903, 2698, 2841, 3149
a. -madı 25

āsā :F -e gibi
ā. 1481

^{c}aṣā :A değnek, sopa, dervişlerin taşıdıkları sopa
^{c}a. 40, 166
^{c}a. -ñı 5, 18

Āṣaf :A Süleyman peygamberin veziri, vezir
Ā. 417

āsān :A kolay
ā. 1671, 128, 1949

āsār :A izler nişâneler
ā. 947, 1538, 2502
ā. -ıdır 688
ā. -ını 2667

^{c}asel :A bal
^{c}a. 2236

aṣfiyā :A samimi, saf, temiz, tuttuğu yol doğru
a. 304, 321, 609, 1596, 2096, 2152, 2971

aṣḫıyā :F temiz kimseler
a. 432

ᶜāṣī :A karşı gelen, haydut
ᶜā. 2046
ᶜā. -ler 2920

ᶜĀṣīyān :A âsîler
ᶜā. 2913

ᶜasker :A er, leşker
ᶜa. 1346
ᶜa. -i 1624
ᶜa. -in 785

asmān :F gök, semâ
a. 387

asumān :F gök, semâ
a. 997

aṣdāf :A sedefler
a. 891, 925, 1486, 1487, 2241

aṣḥāb :A Hz. Muhammed'in arkadaşları. Bunlara hürmet etmeyen îmân etmiş olmaz. Allah Kur'an'da da onları övmekte; peygamberimiz de yıldızlara benzeterek. hangisine uyarsanız hidâyete kavuşursunuz demektedir.
a. 305, 480, 731, 1066, 1128, 1490, 1928, 2381, 2521, 2977, 405, 3101, 3109, 3111
a. -a 2976
a. -dan 3
a. -ı 257
a. -ına 2691, 3157
a. -ını 3020
a. -uñı 296

aṣḥābi'l-ḳubūr :A mezar ehli
a. 2253

Aṣḥābi'l-yemīn :A Âhirette amel defterleri sağ taraflarından verilenler. Bunlar Allah'ın hâlis kullarıdır.
Ā. 131

aṣīl :A asil, edepli, terbiyeli
a. 2801

āsitān :F eşik
ā. 1930, 2040
ā. ıñ 372
ā. -ıñda 142
ā. uñda

āsitīn :F elbise kolu
ā. 692, 693, 694

āsiyāb :F su değirmeni
ā. 543, 2622, 2683

aṣl :A asıl, kök, dip, temel, esas
a. 49, 346, 513, 2325, 2952, 2959
a. -ı 56, 106
a. -ına 994

aṣlā :A asla, hiçbir vakit
a. 560, 1244, 1328, 1774

aṣnām :A putlar
a. -dan359, 2724

astār	:A yazı satırları a. 34
āsumān	:F bkz. āsmān ā. 323, 323, 358, 502, 685, 982, 996, 1061, 1067, 1744, 1856, 2332, 2339 ā. -a 7, 1271, 1744
āsūde	:F rahat, gailesiz, dinç ā. 572, 1089, 2223, 3090 ā. -ḥāl 107
āş	:F yemek ā. 1535, 1572
^{c}āşıḳ	:A birine, bir şeye tutkun ^{c}ā. 306, 1097, 1142, 1601 ^{c}ā. a 136, 2988 ^{c}ā. -ısañ 2988 lanñ 2
^{c}āşıḳ-veş	:AF âşık gibi ^{c}ā. -87, 1470
^{c}Āşıḳān	:A âşıklar ^{c}ā. 1097
^{c}Āşıḳāne	:A âşık gibi, âşığa benzer 1121
āşikār	:F belli, açık ā. 12, 26, 263, 263, 1430, 1442, 1974, 2540, 2900, 3062
āşinā	:F bildik, tanıdık ā. 848, 1533, 2576, 2863 ā. -dan 95 ā. -lar 2874
āşinālıḳ	:F bildik, tanıdık ā. 1533
^{c}aşīr	:A onda bir; arkadş; koca ^{c}a. 2888
^{c}āşir	:A onuncu; öşür toplayan ^{c}ā. -idi 371, 1689
āşiyān	:F yuva, mesken ā. 207 a. -ını 2861
at-	: atmak a. 32 a. -ar 2989 a. -arsın 839 a. -dı 1801
at	:beygir, at a. 822, 831 a. -ına 2201, 2878
ata	: ata, ced a. -lar 617 a. -sın 1404
āteş	:F ateş, od ā. 251, 1987, 2669, 2880, 3083 ā. -dir 1343 ā. -e 191 ā. -i 1924, 2708

ā. -ile 156
ā. -in 2585
ā. -ṣıfat 1802

ᶜatīḳ :A sırtın üst kısmı
ᶜa. 2580, 2683, 361

atıl- : atılmak, fırlatılmak
a. -an 2927

ᶜaṭş :A susuzluk, susama
ᶜa. -ile 1416

ᶜaṭşān :A susuz, susamış
ᶜa. 1416, 1500
ᶜa. -ıdır 2974
ᶜa. laruz 17
ᶜa. uz 1516

ᶜaṭṭār :A güzel kokular, iğne iplik vs. satan, aktar
ᶜa. 639

āvāre :F serseri, boş gezen, işsiz güçsüz, aylak
ā. -yem 194

āvāz :F ses, sedâ
ā. 1435
ā. -um 2187
ā. -uñ 1436

-āver :F getiren, taşıyan
ā. 1261

āvīzān :F asılı bulunanlar
ā. 650

ᶜavḳ :A alıkoyma, durdurma, vazgeçirme
ᶜa. 244

ᶜavret :A insanın gösterilmesi ayıp olan yeri; kadın
ᶜa. 2284
ᶜa. -e 1684
ᶜa. -i 855
ᶜa. -iñdir 2231

ay : ay, senenin on ikide biri
a. 588, 1305, 1305, 173
a. -da 1574
a. -ıla 2345
a. -ın 2770
a. -lar1584

ayaḳ/ġ : ayak
a. 1307, 1560, 2020
a. -a 1913
a. -ı 534, 1486, 1553, 2109, 2110, 2111, 2112
a. -ıın 1829
a. -ın 1208
a. -ına 1553
a. -ını 1849
a. -ıyam 534
a. -ları 2770
a. -uma 74

ᶜayāl : Bkz. ᶜıyāl
ᶜa. 2987
ᶜa. -ım 2986

ᶜayān :A belli, açık, meydanda
ᶜa. 7, 262, 513, 670, 1441, 1613, 1676, 2415, 2750, 2778, 2824, 2932, 3120

aᶜyān :A gözler
a. 603, 2762, 2617, 2727, 2747, 2756, 2791, 2832
a. -dan 2757
a. -ı 2789
a. -ıla 2693, 2727, 2756
a. -ını 2693

ᶜayār :A altının, gümüşün ve başka kıymetli madenlerin karışma derecesi
713

ᶜayb :A utanılacak şey, kusur, ayıp, leke
ᶜa. 3182
ᶜa. ını 3204
ᶜa. ıñ 659

ayır- : ayırmak, uzaklaştırmak
a. -ma 2157

āyet :A Kur'an'ın her bir cümlesi
ā. 614, 2408
ā. -in 1749, 287, 2408
ā. -iñ 1619

āyin :F benzer
ā. -idi 1906

āyine :F ayna
ā. 103, 646, 775 ,776, 867, 110, 2246, 2336, 172
ā. -de 102, 103, 104, 529
ā. -ın 261, 561, 2554
ā. -ınden 223
ā. -ñ 2226
ā. -ñde 560
ā. -ñi 885
ā. -sin 1118, 2556

āyine-pāk : gönlü temiz olan
ā. 558

āyine-şıfāt : ayine sıfat
ā. -a 102

āyine-veş : ayna gibi
ā. 2097

aylık : aylık
a. 1572

ᶜayn :A göz, aslı, kendisi, bir şeyin eşi
ᶜa. 10, 18, 19, 262, 265, 421, 657, 1343, 1477, 1582, 1978, 1998, 2337, 2645, 2888, 3093, 3204

ᶜaynen :A tıpkısı, tamamı, aynı olarak
ᶜa. 18

ᶜayne'l-yakīn :A bir şeyi kendi gözü ile görüp mahiyetini bilme
ᶜa. 317

ayt- : söylmek
a. -dı 1863

az : az, çok olmayan
a. 1836, 3139
a. -ı 1054

āzād :F kurtulmuş, esir olmayan
ā. 1465, 2781

āzāde-gān :F kayıtsız serbest ve hür olanlar
ā. 424

a^{c}ẓam :A daha büyük, en büyük
a. 218, 416, 507, 1213, 2212, 2300

āzāyī :?
ā. 327

āẕer :F ateş
ā. -e1358

^{c}azimet :A gitme, gidiş
^{c}a. 169, 3121

^{c}azīm :^{c}āzim :A niyetli, kesin karar veren
^{c}a. -ün 427

^{c}azīz :A muhterem, sayın; sevgili
^{c}a. 467, 576, 581, 1837, 2250
^{c}a. dür 1837
^{c}a. üm 1837

^{c}azl :A işinden çıkarma, yol verme
^{c}a. -i 1051, 1052

^{c}azm :A kasıt, niyet, karar
^{c}a. 5, 1357, 1545, 1589, 1787, 1952, 2281, 2360, 2738, 2904, 2906, 2953, 2985, 2996, 3042

^{c}ażab :A ^{c}aẓāb: işkence, keder
^{c}a. -un 815

^{c}aẓim : 3201

^{c}aẓīm :A büyük, ulu, iri
^{c}a. 1482, 2286
^{c}a. in 1898

^{c}aẓm :A kemik
^{c}a. 2873, 3168

āzürde :F incinmiş, kırılmışgücenmiş
ā. 2903

B

bā :F ile... -lı, -li
b. 300, 339, 641, 1344, 2086, 2442, 2661

bāb :A bölüm, fasıl, kitap için ara
b. 391, 512, 736, 1242, 2089, 2138, 2139, 2140, 2160, 2328, 2486, 2487, 2490, 2491, 2493, 2496, 2497, 2499, 2500, 2698, 2816, 2834, 2841, 3178
b .-a 2141, 2142
b. -adır 2492
b. -dan 2737
b. -ı 1227, 2143, 2844, 3001
b. -ıdur 1227
b. -ına 2166
b. -ında 2271, 2406
b. -ından 2491
b. -ını 9, 2701

b. -ıñda 2160, 2164
b. -uña 376
b. -u'llahdur 606

baba : baba
b. 1379, 1822, 2017
b. -m 1735, 1752
b. -mdan 1748
b. -ñ 1406, 1730
b. -ña 1738
b. -sı 1458
b. -sın 1379
b. sınıñ 1729

bābsız :bölümsüz, arasız
b. 3002

bāc :F vergi, harç
b. 1080

bād :F rüzgar, yel
b. 212, 258, 263, 268, 562, 779, 929, 1375, 1383, 2094, 2201, 2272, 2554, 2586, 2684, 3207
b. -a 1060
b. -veş 1674

bāde :F şarap içki
b. 298, 306

ba^{c}de :A -den sonra
b. 22, 467, 469, 826, 1057, 1217, 1286, 1460, 2580, 2593, 2617, 2660, 2682, 2827

ba^{c}dehu :A ondan sonra
465, 478, 500, 799, 950, 1007, 1033, 1037, 1246, 1366, 1515, 1896, 1983, 2121, 2259, 2358, 2364, 2368, 2369, 2370, 2371, 2401, 2675, 2935, 2950, 3110, 3116, 3139, 3149

ba^{c}de'l-ṭavāf :A tavaftan sonra
b. 1266

ba^{c}de'n-nebī :A Nebiden sonra
b. 343, 2827

ba^{c}de's-selām :A selamdan sonra
b. 1698, 1764

ba^{c}de't-ṭa^{c}ām :A yemeten sonra
b. 3108

ba^{c}dezīn :A bundan sonra, bundan böyle
b. 1248, 1996, 2328, 2331

bā-emr :A emriyle, emrinden sonra
b. 1218

baġ :F bağ
b. 2742
b. -ıdır 2060

bāġ :F bağ, büyük bahçe, bostan
b. 54, 71, 177, 330, 639, 659, 701, 1024, 1168, 2095, 2233, 2235, 2240, 2247, 2310, 2442, 2940, 2943, 2951, 2954, 30723160
b. -a 1013
b. -dan 182
b. -ına 3043

b. -lar 1014

bağçe :F bahçe
b. -ler 1016
b. -yle 182

Bağdād : Bugün Irak sınırları içinde bulunan ünlü şehir.
B. 2988

bağıçe :F bahçe
b. 1015

bağışla- : bağışlamak, affetmek
b. -r 1597
b. -rlar 2365

bağla- : bağlamak
b. 518, 1829
b. -dı 1346, 1848, 1849, 3117
b. -dım 75
b. -ğıl 501
b. -r 2742
b. -yayım 1846

bağlan- : bağlanmak
b. -dı 1545
b. -up 5

bağır : göğüs
b. -ı 2666
b. -ım 2194
b. -ımı 1846
b. -ına 1315, 1559

bahā :F kıymet, değer
b. 671

bahār :F bahar, ilkyaz, yaz önü
b. 1479, 2201, 2233
b. -uñ 1480

bahāristān :F bahar ülkesi
b. 1017

bā-hezār :F metinde binlerce ikram anlamındadır.
b. 45, 2836

bāhir :A belli, apaçık, besbelli
b. 116, 333, 1065

bāhirāt :A belliler, besbelliler
b. 314

baḥr :A deniz, büyük göl
b. 274, 309, 325, 353, 395, 553, 543, 565, 655, 656,
674, 706, 751, 773, 779, 886, 886, 891, 895, 915, 923,
956, 959, 960, 967, 1102, 1019, 1058, 1109, 1372,
1469, 1677, 1690, 1888, 2295, 2327, 2346, 2483, 2488, 2538,
2576, 2965, 2966, 2967, 2968, 2975, 2984, 3022, 3058,
3060
b. -a 959, 986, 3015
b. -ı 2214
b. -ına 1098
b. -ıñ 48

baḥs :A iddia, bahs
b. 452, 453, 454, 459, 460
b. -in 461

bahş :F verme, bağışlama
b. 271, 318, 319, 352, 914, 918

baht :F baht, talih
b. 1509, 2150
b. -eş 423
b. -ına 1072, 3048

bā-huşū^c :A tevazuyla, alçakgönüllülükle
b. 2122, 355

bā-huzū^c : tevazuyla, alçakgönüllülükle
b. 355, 2122

bā-hükm :A emirle
b. 1169

ba^{c}id :A uzak, ırak
b. 178, 1793, 2181, 2263

bā^{c}id :A uzak, ırak
b. -ı 2821

ba^{c}iş :A sebep olan, gönderen
b. 410, 2184

bā^{c}iş :A ebep olan, gönderen, icap ettiren
b. 161, 434, 1025, 1682, 3210

bak- : bakmak
b. 104
b. -dı 1422, 1691, 1971, 1989, 3138
b. -dılar 1101
b. -ıp 1426, 3137
b. -ma 104, 623, 1865
b. -madı 1142, 1150, 1727
b. -ması 1189
b. -mazam 1720
b. -sın 1985

bāki :A ebedî, sonsuz, geçici olmayan
b. 907, 998
b. -dir 1210, 1874
b. -dür 2845
b. -si 2377

bal : bal
b. 3142
b. -ıla 2234

bāl :F kanat
b. 1934, 2383, 2993, 3159, 3210
b. -ın 259
b. -ine 2678

bālā :F yüksek, yukarı
b. 13, 37,174, 687, 2076

bālā-güher :F çok değerli cevher
b. 2961

bāliğ :A erişmi, büluğa eren
b. 163

bām :F çatı, dam, kubbe
b. -ına 389, 2584

baña : bana
b. 80, 173, 178, 258, 260, 267, 294, 307, 446, 486, 528, 601, 707, 710, 715, 717, 718, 847, 858, 1115, 1182,

1354, 1436, 1436, 1676,1 735, 1767, 1780, 1809, 1843, 1866, 1880, 2081, 2115, 2305, 2718, 2831, 2851, 3104, 3091, 3128, 3129, 3137

bā-nizā^{c} :A kavgayla
b. 2843

Bār :F Allah, Tanrı
B. 2725

bārān :F yağmur
b. 2551, 2549, 2660, 3167

bardaḳ/ġ : bardak
b. 3136
b. -ı 3135, 3138, 3140
b. -uñ 3140

Bareka'llahu :A Allah onu mübârek etsin
b. 2128, 2128

bāreke :A mübârek ola
b. 40

Bāreke'llāh :A Allah mübârek etsin
b. 517, 2649

bārī :F hiç olmassa
b. 62, 63

bārīk-ter :F pek ince
b. 740

barmaḳ/ġ : parmak
b. 25, 823
b. -ı 1477
b. -ıla 3141
b. -ın 2017
b. -ıñı 3142
b. -ıñla 80
b. -uñ 836

bārū :F kale duvarı, sur
b. -sını62

baṣ- : basmak
b. 5, 8
b. -ar 528, 911, 1844, 1945, 2016
b. -dı 782, 984, 1048, 1281, 1315, 1547, 1550, 1559, 1794, 1821
b. -duġı 2048
b. -ıb 1729
b. -ma 1778
b. -madı 25
b. -madılar 78
b. -mamışdı 760
b. -maya 2271
b. -maz 1208
b. -ṣañ 6, 7
b. -up 2020

bā-ṣad :F yüzlerce
b. 2281, 2836

bā-ṣafā :A safayla
b. 2317, 3007, 3057

ba^{c}ṣet :A kıyâmet, hesapların sorulacağı gün

b. -dür 2900

başir
:A görüp anlayan
b. 679

basṭ
:A yayma, açma
b. 22, 1205, 1927
b. -uñı 735

baş
: baş, kafa, reis
b. 7, 10, 72, 364, 836, 1135, 1776, 2017, 2032, 2083, 2154, 2154
b. -a 2170
b. -dan 264, 905, 1913
b. -ı 617, 663, 1903, 1908, 2078, 2085, 2570, 2741
b. -ım 77, 1756, 1844, 2083
b. -ıma 846
b. -ımı 1757
b. -ımıñ 80
b. -ın 1467
b. -ıñ 2155, 2935
b. -ına 1045, 1114 ,1171, 1307, 158, 175, 2804
b. -ıñda 2154
b. -ından 703
b. -ını 133, 2741
b. -ıñı 494
b. -ınıñ 822
b. -ıyam 533
b. -uma 1179
b. -umı 201, 1815

başka
: başka, ortaksız, müstakil
b. 296

başla-
: başlama
b. -dı 1377, 1408, 1532
b. -r 15, 2876

başlı
: başlı, kafalı
b. -dı 1900

başlu
: başlı, kafalı
b. 1307

bat-
: batmak
b. -dı 975

bā-ta^cab
:A yorgunlukla, meşakkatle
b. 2842

bā-tevażū^c
:A tevazuyla, gönül alçaklığıyla
b. 2122, 355

baṭhā
:A çakıl taşlı büyük dere
b. -yıla 2706

bāṭıl
:A boş, beyhude, yalan, çürük
b. 1712, 1713, 1725

bāṭın
:A iç, iç yüz
b. 2517, 2540
b. -ı 1402, 3153
b. -ıla 1948

bay
: bey
b. 160

bāz
:F geri, gerisin geriye, tekrar

b. 2681
bāzār :F pazar, çarşı, alışveriş yeri
b. 81, 144, 1785, 1980
b. -a 162
b. -da 45
b. -ı 147, 1980
b. -unı 122
ba^cżı :A bazı, bir kısım
b. 1033, 1034, 1110, 1324, 2173, 2691, 3108
b. -lar 1052, 1267, 2175, 2175, 2176, 2640, 2657
bāzī :F oyun, eğlence
b. 1347
be :F kelimelere e halini verir
b. 2144, 2939
bed :F fenâ, kötü
b. 510, 645, 1701, 1799
bedāi^c :A sermâyeler, mallar
b. 458
bedbaht :F bahtsız, talihsiz
b. 1741
bedel :A karşılık karşı
b. 53, 1894
beden :A gövde vücut, cisim
b. 3090
be-dest :F el ile
b. 414, 1261
be-deşt :F bozkıra, çöle
b. 1175
bedi^c :A Eşi ve benzeri olmayan
b. 61
bed-nazār :F kötü bakış
b. 511
bed-nām :F kötü üne sahip
b. dan 359, 2724
bed-nihād :F rezil, aslı bozuk, soysuz
b. 816
bedr :A ayın ondördüncü gecesi, dolunay
b. 315, 1219,1230, 2142, 3094,3102, 3103
b. -idi 32
bedter :F daha kötü, çok kötü
b. -dir 1161
bed-zebān :F ağzı bozuk, kötü dilli
b. -ı 511
be-emr :F emir ile
b. 2729
beg : bey
b. 2635, 2828
be-ġāyet :F pek çok, aşırı
b. 616, 2273, 2820, 2910
b. -i'lllah 2778
be-gūş :F kulak ile
b. 1929
beher :F her, herbir, herbiri

b. 645

behişt :F cennet, uçmak

b. 686, 1181

behîmiyyet :A hayvanlık hali

b. -durur 2219

behre-ver :F hisse ve nâsibini almış

b. 209

bekā :A devâm, sebat

b. 875, 2461, 2461

be-ḳalb :F kalbile

b. 1995

bel : belki

b. 740, 116

bel : bel, vücudun göğüs ile kalça arasındaki bölümü

b. -de166

belā :A müsibet, belâ

b. 177, 1119, 1368, 1412, 1631

b. -da 160

b. -dan 2716

belāġat :A konuşma; güzel, pürüzsüz söz söyleme

b. 50

Belgırad : Bugün Yugoslavya'nın sınırları içinde bulunan şehir

B. 1083

beliyyāt :A felâketler, kederler, gamlar

b. -ı 607

belī :A evet

b. 994

belki : belki

b. 6, 103, 283, 384, 393, 486, 533, 534, 557, 585, 596, 652, 822, 841, 853, 890, 900, 972, 1025, 1155, 1161, 1189, 1229, 1484, 1512, 1650, 1667, 1685, 1732, 1737, 1862, 1870, 1881, 1912, 1917, 2012, 2014, 2139, 2191, 2204, 2276, 2305, 2339, 2476, 2520, 2590, 2606, 2626, 2628, 2634, 2686, 2696, 2718, 2821, 2917, 2958, 3093, 3165, 3174

ben : ben

b. 43, 68, 70, 73, 162, 193, 206, 275,285, 405, 406, 532, 533, 534, 550,565, 697, 697, 709, 860, 1490, 1614, 1682, 1733, 1736, 1879, 1882, 1883, 1885, 1984, 2040, 2085, 2161, 2166, 2186, 2790, 2831, 2986, 3042, 3070, 3084, 3105, 3118, 3127, 3194, 3209

b. -den 43, 911, 1301, 1353, 1828, 1838, 1883, 2037, 3137

b. -em 197

b. -i 205, 208, 412, 562, 562, 570, 706, 706, 1722, 1730, 1733, 1755, 1865, 1968, 1968, 2039, 2157, 2157, 2324, 3044

b. -im 73, 26, 411, 411, 68, 566, 569, 575, 599, 600, 605, 695, 1320, 1712, 1832, 2934, 2986, 3189, 3190

b. -imçün 1651, 3051, 400

b. -imdür 1980

b. -üm 179, 200, 201, 605

benān :A parmaklar, parmak uçları

b. -ımdır 3190

bend
:F bağ, köstek
b. 166, 1828, 2742
b. -ıle 572

bende
:F köle, tutsak
b. 75, 199, 217, 279, 535, 678, 1079, 1468, 1482, 2156, 3045
b. -sidür 2495
b. -ye 478, 1080, 1657

bende-gān
:F kullar, köleler
b. 681

bende-nuvāz
:F kölesin, kulunu, adamını taltif eden
b. 1197

bende-vār
:F köle gibi
b. 3105

bennā
:A yapı yapan,mimar
b. -sını 235, 2298, 2787
b. -ya 2656

ber
:F üzerinde, üstünde, üzere
b. 177, 274, 381, 638, 674, 1019, 1058, 1268, 1638, 2268, 2268, 2295, 2309, 2383, 2465, 2778

ber
:F göğüs, sine
b. -den 553

beraber
:F birlikte, bir arada
b. 1311

berağ
:?
b. 2769

berāt
:A rütbe verildiğini bildiren ferman
b. 32

berāy
:F için, maksadıyla
b. 1231
b. -ı 1196

berg
:F yaprak
b. -e 3063, 3064

bergeşte
:F tersine dönmüş, ters olmuş
b. 125

bergeşte-ḥāl
:F geçimi güçleşmiş, işi bozulmuş, düşkün
b. 1742

beri
: beri
b. 751, 816, 887, 910, 942, 1338, 1437, 1438, 1464, 1771, 2145, 2232, 2333, 1335, 2353, 2414, 2434, 2435, 2458, 2485, 2534, 2556, 2960, 2979, 3000, 3052

berin
:F yüksek, en yüce
b. 1028, 1224

berk
: sağlam
b. 189, 883, 2314, 3042

berḳ
:A şimşek
b. 101, 1085, 1178, 1544, 1546, 1590, 1626, 1661, 1951, 2503, 2508, 3014, 3097

berü
:F git
b. 338

berü
: beri
b. 831, 901, 2230, 2334, 2534

berzaḫ :A ölülerin ruhlarının kıyâmete kadar bulunacakları yer b.
b. -ı 2721
ber-ᶜömür :F ömür üzere
b. 1040
ber-bād :F berbat, kötü
b. 216
ber-ḳadem :F ayak üzre
b. 906
ber-murād :F murad üzre, arzusu üzerine
b. 524
berr :A kara, toprak
b. ile 48, 2214
ber-sereş :F baş üzre
b. 783
ber-ṭaḳ :F kubbe üzerine
b. 3120
ber-ṭarāf :F bir yana atılan
b. 115, 2795
bes :F yeter, yetişir
b. 289, 2822, 3028, 3213
b. -durur 727, 2468
be-ser :F baş ile
b. 66
best :F düğüm
b. 2105, 2959, 3106
b. -ini 322
beste :F bağlı
b. 949, 2986
b. -gān 679
beş : beş
b. 583, 1161, 2057, 2064, 2065, 2067, 2707, 2804
b. -den 2064
b. -i 576
b. -ile 576
beşāret :A müjde, muştu
b. 80, 1304, 1465, 1522
b. -den 180
b. -hā 2555
b. -ler 2557
beşer :A insan, insanoğlu
b. 921, 1175, 1231, 2049
b. -de 1645
b. -den 2365
Beşīrü'l-mü'minīn :A Hz. Muhammed için kullanılan "müminlerin müjdecisi" anlamında bir isim
B. 2366
beşīr :A müjde getiren, müjdeci
b. 3053, 3103
beter :F daha kötü, pek fenâ (asl. bed-ter)
b. 2114
Betūl :A Hz, Muhammed'in kızı Fâtımatü'z-Zehrâ ile Hz. Meryem'in lakapları
B. 360

bevvāb :A kapıcı, çocukları okula götürüp getiren ev hademesi
b. 2140
b. -uña 28

bey^{c}at :A kabul ve tasdik muamelesi
b. 2424, 2425

beyābān :F kır, çöl
b. 1058, 1478

beyābānī :F. çöl adamı
b. 2955

beyān :A anlatma, ifâde etme
b. 49, 57, 60, 83, 117, 134, 161, 177, 339, 344, 350, 356, 362, 434, 459, 513, 525, 798, 603, 649, 941, 967, 1020, 1055, 1071, 1091, 1091, 1107, 1116, 1134, 1140, 1147, 1196, 1216, 1838, 1995, 2260, 2415, 2533, 2714, 2849, 2932
b. -ında 212
b. -ıñ 287
b. -ıñda 61
b. -ıñdur 61
b. -kim 56

beyāż :A ak, temiz
b. 950, 1243, 2419
b. -a 67

beyd :A beyt
b. 2687

beynehümā :A ikisi arasında
b. 998

beyn :A ara, aralık, arada
b. -e'l-arab 352
b. -e'l-Ḫalil 1647
b. -e'l-işba^{c}ayn 1978

beyin : beyin
b. -i 2792
b. -inde 3145

beyt :A beyt, mesken, hâne, Ka^{c}be
b. 12, 60, 123, 219, 237, 397, 398, 407, 413, 485, 729, 967, 1104, 1196, 1225, 1231, 1247, 1251, 1352, 1253, 1263, 1268, 1269, 1460, 1461, 1910, 1911, 1912, 1937, 2026, 2125, 2129, 2177, 2283, 2350, 2592, 2605, 2637, 2641, 2645, 2658, 2685, 2807, 2813, 2820, 2840, 3153, 3161, 3163, 3164, 3166, 3202
b. -e 126, 1204, 2377, 2393, 2599, 2614, 186, 2656, 2657, 2675, 2710, 2710, 2711, 364, 2810
b. -e'l-^{c}atiķ 2683
b. -i 376, 508, 729, 730, 1970, 2081, 2121, 2346, 2351, 2368, 2642, 2646, 2698, 2702, 2786, 3161, 3163
b. -e'l-muḥarrem-i 1395
b. -im 119
b. -imi 1983, 2169
b. -in 69, 2226, 2408
b. -ine 849
b. -ini 273
b. -iñ 485, 487, 490, 490, 1228, 2649, 2707, 2839, 3166

b. -iñden 144
b. -iñedür 111
b. -iñi 734
b. -iye 102
b. -ler 725
b. -ümi 2166
b. -üñe
Beyti'l-ᶜatīḳ :A bkz. Kaᶜbe
b. -i 102
Beyti'l-Ḥarām :A bkz Beytü'l-Ḥarām
B. 2428
Beytu'llāh :A bkz. Ka'be
b. 117, 235, 407, 1210, 1357, 2023, 2166, 2167, 2412, 2631, 2712, 2873
B. -dır 487, 2758
B. -ı 1259, 1988, 2668
B. -dur 1259, 1228, 1960
Beytü'l-Ḥarām :A bkz. Kaᶜbe
B. 1206, 2127, 1209,
B. -a 1941
B. -iñ 2280
Beytü'l-ḥazen :A bkz. Kaᶜbe
B. 1182
beẕl :A ol bol verme, saçma, dağıtma
b. 2939
bezm :F meclis
b. 287, 288, 302, 738, 3043
b. -i 287
b. -inde 875
bezm-ārā :F meclis süsleyen
b. 3061
bezmgāh :F meclis yeri
b. -um 215
bezr :F ekim
b. -ün 1020
bıçaḳ/ğ : bıçak
b. 112, 1705, 1861, 1877
b. -a 1872, 1875
b. -ı 1834, 1859, 1862, 1867
b. -ıla 1692
b. -ın 1871
b. -ıñ 1867
b. -ını 1849, 1851
bıñar : pınar, çeşme
b. -ı 905
bırağ/ḳ- : bırakmak
b. -up 2774
bi-āb :F susuz, suyu olmayan
b. 543
bi-ᶜaded :F sayısız
b. 91, 378
bi-āmān :F amansız
b. 2660

bī-ᶜār	:F arı olmayan b. 1156
bīᶜat	:A kabul ve tasdik muâmelesi b. 138
bī-ᶜayb	:F ayıpsız, aybi olmayan b. 1986
bī-bāb	:F arasız, bölümsüz b. 2139, 2139
bī-başar	:F gözsüz b. 1709
bī-baᶜde	:F badesi olayan, şarabı olmayan b. 3017
bī-başar	:F gözsüz b. 1709
bī-bevvāb	:F hademesiz, bakıcısız b. 2139
bī-cān	:F cansız b. -dır 32
bī-cedel	:F tartışmasız b. 2599
bī-çāre	:F çaresiz b. -den1329 b. -ye 1334 b. -yem 194 b. -yi, 680
bī-çūnda	:F nicesiz b. 754 b. -dan 910
bidād	:A hisse, bedel verme b. -e 344
bidār	:F uyanık, uyumayan b. 1616 b. -ıdı 1551 b. -ına 2370
bīdār	:F uyanık, uyumayan, uykusuz b. 910 b. -sañ 2437
bī-dil	:F gönülsüz b. 1994
bī-dīn	:F dinsiz b. 1156
bī-dü ᶜālem	:F iki âlemsiz, iki âlemi de olmayan b. 327
bī-emri'llah :	F Allah'ın emri olmaksızın b 135
bī-fāyide	:F faydasız b. 65
bī-fiten	:F fitnesiz b. 1339
bī-ğam	:F gamsız b. 564, 1402, 1514
bigāne	:F kayıtsız, ilgisiz b. -dür 932

bigār :
b. -ından 3015

bī-ġaraż :F garazsız, garaz etmeden
b. 65

bigi : gibi
b. 1752, 1793

bī-girān :F dolmamış kadeh
b. 688, 956, 1011, 1479, 2538

bī-ġubār :F tozsuz
b. 646, 867, 110, 2336, 172

bī-gümān :F şüphesiz
b. 957, 997, 1776, 1999, 2111, 2409, 2507, 348, 2777

bih :F iyi yeğ
b. 333
b. -ler 890

bihā :A o, onu, ona, ondan, onunla
b. 3003

bī-ḥaber :F habersiz
b. 204

bī-ḫaber :F habersiz
b. 921

bī-ḥad :F hadsiz, sınırsız
b. 91, 688, 1023, 1932, 2819

bī-ḫār :F dikensiz
b. 1670, 2242

bī-ḫarac :F haraçsız, vergisiz
b. 2224, 2312, 2338, 2555
b. -dır 2312

bī-ḥayā :F hâyasız
b. 1156, 2284

bī-hevā :F zevksiz
b. 544

bī-ḥicāb :F utanmaz
b. 2140, 2771
b. -a 100

bī-ḥikmet :F hikmetsiz
b. 2219

bī-ḫilāf :F hilafsız
b. 96, 231, 584, 995, 1263, 1266, 292, 300, 2341, 2825

bī-ḥisāb :F hesapsız
b. 699, 1023, 1201, 1240

bī-ḫod :F miğfersiz
b. 855, 2907

bihter :F daha, pek, en iyi
b. -est 1261
b. -i 890, 3073

bī-hūş :F akılsız
b. 137, 153, 855, 2907

bī-hūşyān :F akılsızlar
b. 250

bī-ḥużūr :F huzursuz
b. 1348, 1763

bī-iḳlim :F memleketsiz

	b. -dür 1351
bī-ıżṭırāb	:F ızdırapsız, sıkıntısız
	b. 135
bī-icāzet	:F izinsiz
	b. 2272
bī-iḥrām	:F ihramsız
	b. 1208
bī-iḫtiyār	:F seçilmez, katlanılmaz
	b. 208, 1514, 1674, 1679, 1873
bī-imtinān	:F iyiliği başa kakmayan
	b. 1479
bī-iştibāh	:F şüphesz
	b. 18, 2131
bī-ḳadem	:F ayaksız
	b. 547
bī-ḳadr	:F değersiz
	b. 3094
	b. -ıdı 438
bī-ḳalem	:F kalemsiz
	b. 548, 683
bī-kār	:F karsız
	b. 3176
bī-ḳarār	:F kararsız
	b. 207, 977, 1383, 1430, 1473
bī-kem	:F kem olmayan
	b. 1274
bī-kes	:F kimsesiz
	b. 194, 336
	b. -em 276
bī-kesb	:F parasız
	b. 194
bikeyf	:F keyifsiz
	b. 948
bikir	:F (asl. bikr) dokunulmamış
	b. 337
Bikir	:Hz. Ebubekir. Adı Abdullah'tır. İlk imân eden hür adamdır. Büyük tüccar idi. Bütün malını, evini bırakıp Resulullah uğrunda harcadı. Müslümanların birinci halifesidir. Aşere-i mübeşşere'nin birincisidir. Hz. Peygamber'den sonra bütün insanların en üstünüdür. Ayetlerle övülmüştür. Kuran'ı ilk olarak toplamıştır. Hicri 13. yılda Cemazilahir ayının 28. salı gecesi vefât etmiştir. Mezarı Hz. Peygamber'in mezarının yanındadır. Kızı Hz. Ayşe Hz. Peygamber'in hanımlarındandır.
	B. 340
bikr	:A dokunulmamış
	b 719
bī-ḳuṣūr	:F kusursuz
	b. 89, 3160
bī-külāh	:F külahsız, başlıksız
	b. 2137
bil	: bel
	b. -ine 518

bil- : bilmek
b. 859, 1366, 1891, 1896, 1999, 2347, 2466, 2521, 2558, 2560, 2577, 2580, 2580, 2823
b. -di 1151, 1568, 1657, 1727, 1759, 1778, 1803, 1959, 2669
b. -diler 475, 1095, 1520, 2754
b. -dim 43
b. -diñ 1746
b. -düm 171
b. -e 1327, 1327
b. -elim 92
b. -gil 1777, 2465, 2472, 2532
b. -ir 574, 671, 1158, 1158, 1160, 1730, 1749
b. -irem 1707, 1736
b. -irsin 1972
b. -ki 63, 427, 2462, 2661, 2968
b. -medi 1113, 1619, 1619, 1716
b. -mediler 1025, 1602
b. -mediñ-kim 1770
b. -medi-kim 1111, 1715, 1740
b. -meye 3027
b. -meyen 2423
b. -meyüp 832, 1499
b. -mez 840, 1694, 1724
b. -mezdi 290
b. -mezem 195, 574, 1632
b. -miş 800
b. -üp 1105
b. -ür 1160
b. -ürem 532, 1735
b. -ürsin 25, 1176, 1749

bil bağla- : bel bağlamak
b. 75
b. -de 2872

bildir- : bildirmek, haber vermek
b. -ir T 89b (Başlık)

bī-levḥ :F levhasız
b. 2134

bilmek : bilmek
b. 991

bilād :A memleketler, şehirler
b. 1042

billāhi :A Allah için
b. 45, 2305, 2889

billūr :A gayet parlak ve şeffaf taş veya pek saf temiz beyaz cam
b. dan 2445

bīm :F korku, tehlike
b. 107, 2140

bī-maᶜnā :F manâsız
b. -la 903

bī-mānend :F eşsiz
b. 52

bī-me'āl :F meâlsiz

b. 1638, 1663, 1803

bi-mecāl
:F mecalsiz
b. 206

bi-miṣāl
:F misalsiz, benzersiz
b. 3147
b. -de 2184

biñ
: sayı, bin
b. 797, 56, 1001, 2133, 2275, 2363, 2380, 2382, 2387, 2557, 2571, 2571, 2613, 2918
b. -de 615

bin-
: binmek
b. 917, 2826
b. -di 1361

binā
:A yapı, ev
b. 1459, 1460, 1790, 2015, 2092, 2106, 2527, 2592, 2663, 2725, 2788
b. -da 88
b. -dan2663
b. -sına 141
b. -ya 2100, 2122

bi-nām
:F şöhretsiz
b. 29, 259

bi-naẓir
:F eşsiz, benzersiz
1921

bindir-
: bindirmek
b. -irler 2878

binende
:F gören, görücü
b. -dir 3153

binendegān
:F görücüler
b. 681

bi-nevā
:F ahenksiz, uyumsuz
b. 206, 2284
b. -ya 2148

bi-nihāye
:F sonsuz
b. 827

bi-nihāyet
:F sonsuz, sınırsız
b. 404

binil-
: binilmek
b. -ip 3107

bi-nişān
:F işâretsiz, izsiz, nişansız
b. 1660
b. -sın 124

bi-niyāz
:F duâ etmeyen, yalvarmayan
b. 2064
b. -a 216

bi-nizā^c
:F çekişmesiz, kavgasız
b. 2707, 2833

bi-pāre
:F parçasız, parçalanmamış
b. 2071

bir
: bir
b. 32, 67, 121, 122, 144, 147, 193, 194, 195, 202, 206, 287, 294, 302, 307, 396, 402, 408, 411, 435, 441, 474, 490, 506, 512, 529, 532, 546, 547, 555, 577, 578,

581, 588, 593, 615, 696, 697, 699, 757, 758, 760, 769, 815, 822, 823, 829, 834, 842, 848, 853, 854, 855, 865, 892, 953, 954, 961, 974, 1001, 1023, 1028, 1038, 1070, 1070, 1113, 1145, 11160, 173, 1183, 1214, 1235, 1241, 1255, 1276, 1294, 1296, 1298, 1305, 1310, 1351, 1352, 1361, 1365, 1372, 1388, 1388, 1399, 1413, 1415, 1440, 1494, 1496, 1508, 1513, 1513, 1513, 1522, 1522, 1535, 1540, 1547, 1572, 1574, 1591, 1606, 1613, 1626, 1631, 1637, 1645, 1696, 1696, 1738, 1738, 1751, 1771, 1772, 1773, 1784, 1786, 1822, 1836, 1862, 1885, 1892, 1921, 1926, 1927, 1927, 1931, 1936, 1949, 1952, 2010, 2012, 2013, 2034, 2041, 2055, 2068, 2073, 2075, 2076, 2079, 2087, 2096, 2099, 2107, 2129, 2131, 2133, 2162, 2175, 2177, 2185, 2206, 2206, 2206, 2206, 2207, 2227, 2237, 2255, 2305, 2358, 2378, 2391, 2397, 2398, 2408, 2415, 2426, 2427, 2431, 2444, 2447, 2460, 2471, 2496, 2554, 2558, 2572, 2605, 2627, 2648, 2660, 2664, 2766, 2668, 2773, 2678, 2690, 2708, 2708, 2727, 2731, 2732, 2737, 2739, 2746, 2751, 2769, 2782, 2785, 2790, 2810, 2812, 2847, 2851, 2857, 2883, 2885, 2889, 2938, 2968, 2990, 3001, 3002, 3027, 3038, 3061, 3063, 3064, 3074, 3075, 3079, 3090, 3100, 3109, 3110, 3115, 3117, 3120, 3123, 3125, 3126, 3126, 3136, 3141, 3161, 3163, 3172, 3174, 3197, 3205

b. -dir 800, 1189

b. -i 144, 205, 379, 473, 474, 475, 615, 700, 701, 703, 775, 963, 1023, 1029, 1032, 1038, 1106, 1219, 1225, 1242, 1276, 1278, 1307, 1351, 1361, 1495, 1521, 1968, 2001, 2037, 2050, 2054, 2060,2061, 2069, 2096, 2096, 2097, 2099, 2170, 2215, 2281, 2347, 2444, 2445, 2446, 2573, 2614, 2655, 2781, 2789, 2790, 2792, 2880, 3080, 3101, 3127

b. -içün 2859

b. -iken 1313

b. -in 1784, 2250, 2251, 2321

b. -iñ 1010, 2252

b. -inde 718, 2070

b. -ine 786, 2790, 2792

b. -ini 310, 2100, 3029

b. -iniñ 856, 2021, 2037, 2099, 2252, 2342

b. -inüñ 377, 2068

b. -isi 205, 476, 1145, 1275, 1278, 1279, 1308, 1351 1473, 2036, 2058, 2059, 2062, 2063, 2364, 2388, 2406, 2579, 2615, 2793, 2793, 2919, 3080

b. -isin 719, 2102

b. -isinden 704

b. -isine 201

b. -isini 2102

b. -isiniñ 1240

b. -iyle 2864

birbir : birbir

b. -iyle 795

bi-reng :F renksiz

	b. 2097
bī-reyb	:F şüphesiz b. 1231, 1268, 1269, 1661, 2132, 2340, 2355, 2363
birgün	: birgün b. 1345
bī-riyā	:F riyâsız, doğru b. 228, 2251
birle	: bile, üzere, ile 80, 141, 141, 290, 314, 707, 710, 972, 1045, 1051, 1189, 1273, 1298, 1304, 1458, 1461, 1535, 1597, 1599, 2469, 3195
birlik	: bir olma, ayrılmama b. -de 764
birr	:A iyilik, güzellik, hayır b. 2392
birūn	:F dışarı, dış, harici b. 762, 2056
bī-ṣabā	:F yelsiz, rüzgarsız b. 544
bī-ṣabr	:F sabırsız b. 1599, 1674, 1679
bī-saḳf	:F tavansız, çatısız b. 2134
bisāṭ	:A kilim, minder, döşeme, hasır b. 215, 290, 3107 b. -ın 854
bī-saṭḥ	:F damsız, çatısız b. -ı 2134
bī-ṣebāt	:F sebatsız, sözünde durmayan b. 3143
bī-sebeb	:F sebepsiz b. 549
bī-seḫun	:F sözsüz b. 929
bī-ser	:F başsız b. 5 b. -i 30
bī-sikke	:F parasız b. 714
bismi'llāh	:A bkz. besmele b. -i 1858
bī-sütūn	:F sütunsuz, dayanaksız b. 685
biş	: beş b. 2056 b. -iken 70
bişir-	: pişirmek b. -üp 2861
biş-	: pişmek b. -se 594
bī-şaḳ	:F yarıksız b. 2071
bī-şecer	:F soysuz

b. 156

bi-şey' :F nesnesez
b. 102

bi-şikāf :F avsız
b. 2071

bişnev :F dinle
b. 2144, 2210, 2229

bi-şümār :F sayısıs, pekçok
b. 165, 3062

bi-şübhe :F şüphesiz
b. 2301

bit- : bitmek, tükenmek
b. -e 3061
b. -er 6
b. -mez 698, 1776, 3009

bi-tāb :F kuvvetsiz, güçsüz
b. -ıdı 1555

bi-tāc :F taçsız
b. 2598

bi-te^c^ātüf :F şefkatsiz
b. 2338

bi-tekellif :F teklifsiz
b. 2338

bi-temiz :F temiz olmayan
b. 820

bi-te'ḫir :F ertelemesiz
b. 1667

bitür : bitirmek
b. -di 355

bi-^c^ünvān :F ünvansız, rütbesi olmayan
b. -a 29

bi-vücūd :F vücutsuz
b. 206, 696

biz : biz
b. 46, 149, 1390, 1977, 2638
b. -den 1046, 3156
b. -e 45, 46, 47, 49, 114, 128, 129, 130, 150, 1211, 1438, 1493, 2027, 2029, 2029, 2030, 255, 301, 2780
b. -edir 150
b. -i 1387, 2022, 2028, 2044
b. -im 112, 1390, 2757
b. -imle 1509
b. -im-çün 128
b. -iz 3144

bizā^c^at :F sermâye, mal
b. 535

bi-zer^c^ :F ekilmez, ziraatsiz
b. -ada 118

bi-zevāl :F zevalsiz, fani, geçici olmayan
b. 866

bi-ziḥām :F sıkışık, kalabalık olmayan
b. 2911

bi-zübān :F dilsiz

b. 547
bostān :F büyük bahçe, bağ
b. 174
boy : boy
b. -ı 2093
boyun : boyun
b. -ı 1860
b. -ına 812, 1859
b. -um 1817
b. -uma 571
b. -umda 590
boynız : boynuz
b. -ı 1906
boz- : bozmak
b. -duñ 2188
böyle :F böyle
b. 475, 692, 1396, 1665, 1679, 1951, 2478, 2808, 2840, 3039
b. -dir 1492
bu : bu
b. 24, 26, 28, 39, 44, 46, 73, 77, 96, 97, 120, 132, 145, 147, 150, 157, 162, 172, 173, 174, 175, 176, 183, 184, 203, 207, 275, 295, 299, 306, 412, 435, 479, 498, 526, 529, 540, 549, 550, 575, 576, 587, 589, 601, 605, 615, 618, 631, 647, 655, 664, 667, 689, 691, 696, 701, 721, 727, 728, 743, 749, 758, 761, 776, 782, 783, 796, 829, 830, 846, 847, 858, 859, 860, 863, 862, 877, 878, 887, 888, 890, 907, 924, 928, 940, 942, 965, 966, 967, 986, 988, 989, 992, 994, 995, 997, 1021, 1024, 1027, 1028, 1029, 1031, 1032, 1035, 1048, 1049, 1064, 1137, 1169, 1179, 1181, 1182, 1183, 1185, 1191, 1209, 1215, 1257, 1288, 1288, 1302, 1312, 1339, 1348, 1350, 1354, 1360, 1362, 1367, 1368, 1381, 1390, 1392, 1393, 1431, 1433, 1436, 1436, 1439, 1453, 1455, 1456, 1464, 1465, 1480, 1497, 1497, 1506, 1507, 1518, 1527, 1529, 1539, 1567, 1574, 1578, 1587, 1598, 1602, 1604, 1606, 1616, 1617, 1619, 1620, 1621, 1629, 1631, 1632, 1633, 1634, 1639, 1641, 1652, 1653, 1654, 1657, 1659, 1660, 1676, 1677, 1678, 1678, 1680, 1680, 1686, 1688, 1695, 1709, 1718, 1718, 1719, 1720, 1734, 1738, 1742, 1743, 1745, 1749, 1765, 1767, 1772, 1773, 1774, 1776, 1777, 1784, 1789, 1811, 1828, 1841, 1854, 1877, 1880, 1887, 1888, 1892, 1893, 1911, 1915, 1960, 1971, 1977, 1996, 1997, 2001, 2004, 2014, 2015, 2034, 2042, 2044, 2051, 2064, 2067, 2082, 2097, 2119, 2120, 2132, 2139, 2141, 2142, 2143, 2145, 2147, 2147, 2148, 2148, 2149, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2157, 2158, 2159, 2178, 2179, 2184, 2185, 2191, 2206, 2207, 2208, 2219, 2247, 2263, 2265, 2266, 2294, 2314, 2329, 2342, 2347, 2363, 2365, 2372, 2379, 2380, 2404, 2408, 2421, 2427, 2432, 2433, 2440, 2442, 2443, 2448, 2452, 2453, 2454, 2461, 2468, 2479, 2480, 2481, 2495, 2496, 2514, 2535, 2535, 2540, 2542, 2543, 2547, 2553, 2574, 2575, 2585, 2586, 2587,

2589, 2590, 2590, 2595, 2610, 2611, 2612, 2619, 2621, 2628, 2651, 2669, 2683, 2692, 2723, 2726, 2732, 2746, 2748, 2753, 2760, 2762, 2766, 2793, 2797, 2798, 2826, 2829, 2830, 2835, 2841, 2934, 2937, 2953, 2957, 2960, 2964, 2966, 2971, 2971, 2973, 2974, 2975, 2987, 2989, 3024, 3047, 3061, 3110, 3113, 3115, 3119, 3132, 3133, 3147, 3154, 3160, 3178, 3184, 3189, 3191, 3192, 3193, 3198, 3199, 3206, 3209
b. -dur 133, 301, 397, 405, 987, 1050, 1292, 1292, 1349, 1454, 1757, 203, 1821, 1839, 1998, 2063, 2085, 2313, 2313, 2393, 2408, 2548, 2853, 2853, 3017, 3017, 3196, 3196, 3198
b. -ña 2208, 2761
b. -nı 402, 1392, 1407, 1733, 2380, 2447, 2788, 3179, 222
b. -nlar 895, 899, 1041, 1084, 2390, 2618, 2658, 3117, 3145
b. -nlara 91, 586, 621, 899, 1502, 1502, 1530, 1537, 1696, 1784, 1807
b. -nlardadır 893
b. -nlardır 892
b. -nları 477, 2098, 2430, 2545
b. -nlarıñ 2792
b. -nlaruñ 900, 2385
b. -nlaruñdur 900
b. -nuñ 1684, 1752, 1771, 2494, 2495, 2541, 2928, 2965, 2965

bū :F koku
b. 184, 330, 340, 658

bucaḳ : bucak
b. -da 855

būd :F varlık
b. 772, 941, 1414

buᶜd :A uzaklık
b. -ı 2737
b. -ında 2292

būde :F oldı, idi
b. 1071

būdend :F oldı
b. 798, 886

bugün : bugün
b. 2, 17, 79, 481, 516, 664, 752, 1912, 1914, 2080, 2127, 2235

buḫūr :F tütsü
b. 358, 1486

bul- : bulmak
b. 394, 875
b. -a 146, 704, 726, 729, 730, 808, 810, 1169, 1298, 1437, 2224, 3090
b. -alar 351
b. -alım 2643
b. -am 1969, 2326
b. -an 1702, 2151

b. -asın 1006
b. -dı 96, 473, 966, 971, 973, 984, 985, 1000, 1026, 1027, 1032, 1045, 1149, 1151, 1224, 1898, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2180, 2479, 2594, 2809, 2997, 3087, 3135, 3180, 3184, 3187, 3187
b. -dılar 134, 1024, 1308, 1451, 2051, 2610
b. -dum 182
b. -ımazsam 2330
b. -madı 961, 976, 1617, 2134, 2591, 2792, 3125
b. -mamışdı 2805
b. -masa 32
b. -maya 2272
b. -mayup 53
b. -maz 85, 541, 714, 815
b. -sa 152
b. -sañ 833, 837
b. -sun 19, 515
b. -up 409, 1402, 61, 3014
b. -ur 267, 2000, 2310, 2322, 2450, 2463

bular
: bunlar
b. 144, 149, 611, 891, 898, 898, 1310, 1496, 1504, 1504
b. -a 1311
b. -dan 2347, 2793
b. -dır 2430
b. -dur 57, 890, 2390, 3158
b. -ı 1364
b. -ıñ 620, 1361, 2444
b. -uñ 1501

bulmağ
: bulmak
b. 4, 2981

bulmaḳ
: bulmak
b. -da 2848

bulun-
: bulunmak
b. -dı 3178
b. -maz 2334
b. -mazısa 590
b. -mazsa 586
b. -sa 591

buluş-
: buluşmak
b. -dı 1172

bulut
: bulut
b. 953

bunca
: bu kadar
b. 77, 275, 964, 966,1480, 2218, 2221, 2511, 2731

bunda
: burada
b. 1388, 1388, 2180, 2119, 2155, 2181, 2182, 2183, 2955

bundan
: bu sebepten, bundan
b. 2972, 2977, 2978, 2976, 2976, 3124

Buraḳ
:A Hz. peygamberin atı, Burak
B. 1543, 1546, 1590
B. -a 1361
B. -ından 1548

bura : bura, burası
b. -ya 2033
burc :A Güneş dönencesinin bölündüğü on iki parçadan herbiri; kale, hisar
b. 32, 2386, 3094
b. -unda 365, 1608
burhān :A delil, ispat, tanık
b. 2468
büselik :F müzik makamı
b. 2194, 2194
büstān :F bostan, bahçe
b. 299, 1030
büs :F öpücük, büse
b. 2912, 2946
b. -ı 387
Buṭün : Andromedia takım yıldızlarından, kinâyeli olarak Yunanistan ve Ege adaları
B. 1083
buyruḳ/ġ : buyruk, emir
b. -ı 2046
buyur- : buyurmak, emretmek
b. -dı 818, 2258, 2366, 3039
b. -dı-kim 2431
b. -duġuñ 535
b. -mış 2379
b. -mışdır 2171
bülbül :F Bülbül
b. 2954
bülend :F yüksek, yüce
b. 166, 637, 1162, 2104, 2583, 2624, 2626, 2820, 2820, 3203
bü'l-Ḳubeys :A Kubeys'in oğlu
b. 2063
bünyād :F binâ, temel, yapı, tesis edilmiş
b. 50, 59, 119, 474, 506, 537, 1027, 1234, 1936, 1963, 2026, 2301, 2584, 2086, 2823, 2837
b. -ı 485, 1262
b. -ın 1234
b. -ına 2039
bünyān :A yapı, binā
b. 2826
bürc :F yaban mersini
b. 312
bürden :F kesmek
b. -est 2999
bürehne :F çıplak
b. 2162, 2903
büstān :F bağ, bahçe
b. 1017, 1580
büstān-serāy- :F gül sarayı
b. 806
büyü- : büyümek
b. -yüp 975

büyük : büyük
b. 1692

büzür :F tohumlar
b. 415

C

cā :F yer, mevki, mekan
c. 1196, 2439

cā-be-cā :F yer yer
c. 795, 983, 1216, 1219

cābir :A cebreden, zorlayan
c. 680

Ca^c^ferī :A Şîîlerden İmmam Ca^c^fer-i Sâdık taraflısı olan
C. 710

cāh :A îtibâr, mevki, makam, orun
c. 2131, 2199, 2530, 2736
c. -dan 2755
c. -kim 2729

cāhil :A câhil, bilgisiz, bilmez adam
c. 1113, 1752
c. -e 1110, 1458

cāhilāneş :A câhilce, bilgisizce
c. 640

cāhiliyyet :A câhillik, bilgisizlik
c. 1907, 2515

cahūl :A câhil, bilgisiz, bilmez adam
c. 1750, 1751

Cālinus :A ilkçağların Hipokrat'la birlikte en büyük Grek hekimi
C. 2261

cām :F kadeh, câm, bardak
c. 251, 292, 297, 306, 1997, 2112, 2151, 2786, 2865, 2936
c. -ı 296
c. -mı 2867
c. -ñ 297

cāme :F çamaşır, elbise
c. 435, 510, 1215, 1527, 1641, 2891, 3183
c. -ler 521
c. -ñi 1121
c. -sidir 3165
c. -sin 222, 2597

cāme-siyāh :A siyah elbise
c. 1623

cāme-siyeh :A siyah elbise
c. 1549

Cāmi^c^ü'l-kurān :A Kuran-ı Kerim'i toplayan, bkz. Ebu Bekir
C. 352

cām-veş :F kadeh gibi
c. 266

cān :F cân, ruh, sevgili

c. 93, 107, 108, 109, 142, 163, 183, 246, 250, 300, 320, 417, 593, 674, 687, 689, 695, 813, 835, 875, 882, 889, 1040, 1134, 1135, 1138, 1170, 1177, 1411, 1439, 1443, 1475, 1483, 1559, 1612, 1644, 1649, 1666, 1710, 1754, 1813, 1837, 2108, 2146, 2172, 2186, 2274, 2276, 2282, 2296, 2305, 2313, 2314, 2332, 2434, 2490, 2399, 2580, 2673, 2758, 2866, 2871, 2872, 2913, 2982, 2989, 3068, 2991, 3087, 3096, 3135
c. -a 184, 933, 1411, 1533, 2158, 3065, 3083, 3098
c. -da 297
c. -dan 3011
c. -dır 47, 64, 1288, 3008
c. -dur 861, 922
c. -ı 925, 3148
c. -ıla 162, 501, 624, 673, 862, 1238, 1471, 1575, 2004, 2030, 2123, 2174, 2275, 671, 2697, 2798, 2806, 2916, 3012, 3019
c. -ım 831, 1405, 1471, 1634, 1665, 1726
c. -ımda 2394
c. -umı 413
c. -ına 1380, 1787, 2669, 2880
c. -ıña876
c. -ında 2322
c. -ından 1255
c. -ını 1785
c. -ıñ 3067
c. -uñı 2203
c. -lar 1597

cānān :F sevgili, gönül verilmiş
c. 108, 297, 536, 3096
c. -ıla 298
c. -uñı 2203

canavar :F cān-āver Masallarda sözü geçen yabanî hayvan
c. -lar 1857

cān-bahş :F can veren, hayat bağışlayan, cana can katan
c. 1594

cān-güzâr :F candan geçer olan, cana dokunan
c. 2945

cānī :A canım, benim canım
c. 1808

cānib :A taraf, yön, cihet
c. 174, 1237, 2497, 2500, 2516, 2517, 2521, 2522, 2538, 2773, 2833
c. -dedir 2527
c. -dedür 2532

ān-perver :F ruh besleyen, iç açan, gönül açan
c. 1594

ārī :A ceryân eden, akan, geçen, yürüyen
c. 1060

āriye :A para ile satın alınan halayık, hizmetçi kız
c. -siydi 1299

āru'llāh :A Mekke'ye çekilip orada oturan
c. -dur 2579

cāvidān	:F sürekli kalacak olan, sonrasız, ebedî c. 473, 875, 2339, 2463, 2956, 3135
cāy	:F yer c. 1286
cāy-gāh	:F yer, mevkî c. -um 214
cebe	: zincirden veya halkadan örme zırh c. 1915
cebhe	:A alın, yüz, yalmaç c. -sinde 1595
cebini's-sācidīn	:A secde edenlerin alnı c. 1930
Cebrā'il	:A Dört büyük melekten biridir. Peygamberlere Allahu taâlâ tarafından gönderilen vahyi getiren melektir. C. 1453, 1563, 1892, 1931, 1975, 88, 2093, 2101, 2118, 2123 C. -dür 918
Cebrāyil	:A bkz. Cebrā'il C. 2729
cebr	:A zor, zorlama c. -ile 2359
Cebre'il	:A bkz. Cebrā'il C. 1304, 1361, 1364, 1441, 1467, 2442, 2468, 2531
cedāvil	:A cetveller c. 2970, 3009
cedel	:A sert münâkaşa, tartışma, kavga c. 1349 c. -den 1348
cedīd	:A yeni, kullanılmamış pek az zamandan beri bilinen c. 1927
cedvel	:A cetvel; düzgün çizgi çizmeye yarayan âlet c. 3008 c. -ile 2072 c. -iñ 210
cefā	:A eziyet, incitme c. 2421
cehd	:A çalışma, gayret c. -ile 892
cehennem	:A ahirette günahkar kulların gideceği azap yeri, tamu c. 2046 c. -de 2322 c. -den 2326
cehl	:A cehl, bilgisizlik c. 122
celā	:A memleketten ayrılma, gurbete düşme c. -yile 1362
celāl	:A ululuk, büyüklük, azamet c. 766, 787, 1065, 1178, 1345, 2199
celb	:A çekme, kendine çekme, yazı ile çağırma c. 1576
Celīl	:A Tanrı, Allah, büyük, ulu C. 1264, 1396, 1566, 1580, 1582, 1604, 1614, 1627, 1646, 1664, 1691, 1710, 1714, 1724, 1739, 1773, 1805,

1812, 1845, 129, 1863, 1880, 1902, 1951, 1975, 1976, 1988, 2009, 2015, 2022, 2056, 2057, 2098, 2103, 2118, 2126, 2135, 2168, 2171, 2258, 2301, 2442
C. -iñ 1879

celis :A birlikte oturan, arkadaş
c. 1027

cels :?
c. 1027

cem^{c} :A toplama biriktirme
c. 168, 238, 254, 315, 581, 720, 946, 1235, 1286, 1350, 1360, 1542, 1856, 1924, 2012, 2027, 2079, 2285, 2287, 2604, 2640, 2644, 2727, 2733, 2750, 2756, 2760, 2763, 2778, 2787, 2870, 2878, 2880, 2918, 3030,3036, 3037, 3038, 3100
c. -i 2112, 2151
c. -imizden 1354

cemā^{c}at :A cemaat, topluluk
c. 238
c. -den 3132

cemāl :A güzellik, yüz gösterme, tasavvufta tarkatte bir makam, mertebe
c. 114, 520, 541, 66, 766, 774, 787, 1065, 1178, 1538, 1593, 3014, 3098, 3147, 3187, 3189
c. -i 1240
c. -ine 53, 776, 3149
c. -iñ 1566

cem^{c}iyyet :A cemiyet, insan topluluğu
c. 254
c. -i 210, 862
c. -in 22

cemre :A ateş halinde kömür, şubat ayında azar azar artan sıcaklık
c. 178
c. -ler 138, 2524
c. -yi 151

cenāb :A şeref, onur, büyüklük terimi
c. 624, 1038, 2500, 3066

cenāze :A insan ölüsü
c. 2878

ceng :F savaş, vuruşma
c. 2928
c. -i 1349
C. -ile 1345

cennātin :A cennetler, uçmaklar
c. 35

cennet :A çennet, uçmak
c. 330, 807, 1014, 1016, 1133, 1175, 2443, 2450, 2936, 2940, 2942, 3010, 3056, 3072, 3160
c. -de 872, 1168, 1449, 2943
c. -den 54, 234, 327, 2095, 2098, 2418, 2433, 106, 2442
c. -e 171, 3056, 3072
c. -i 2390, 2450

c. -inde 173
c. -iñ 1177, 2228
c. -üm 871

cereyān :A akma, akım
c. 393

cerīd :A verimsiz, çorak yer
c. 2700

ceryān :A bkz. cereyân
c. 339

cerz :A kesme, yoketme, öldürme
c. 1649

cevāb :A yanıt
c. 21, 1683, 1687, 1887, 2045, 3055, 3071
c. -ı 2051, 3124
c. -ımda 605
c. -um 605

cevāhir :A özler, mayalar, cevherler
c. 715, 723, 927, 1282

cevf :A boşluk, oyuk
c. 207

cevher :A maya, öz, kıymetli maden
c. 87, 722, 900, 916, 922, 954, 1067, 1282, 316, 2427, 2964
c. -dir 1276
c. -e 955
c. -i 710, 893, 1245, 2420, 2445, 2838
c. -ile 721, 724
c. -imdir 207
c. -in 297
c. -iñ 316, 670
c. -inden 1157
c. -iniñ 1151

cevher-ārā :A cevher süsleyen
c. 685, 2417

cevher-dār :A cevherdâr
c. -sañ 2434, 2437

cevher-fürūş :F cevher satan
c. 2962

cevherī :A cevhere, değerli ta veya inciye ait olan, bunlara yapılmış veya işlenmiş olan
c. 671, 674, 721
c. -le 711, 725
c. -ler 667, 2426, 2963
c. -leri 52
c. -yem 2962

cevlān :A dolaşma, gezme
c. 2380, 2383, 2773

cevv :A hava, boşluk
c. 2768

ceyb :A cep, gömleğin açıklığı
c. 47, 163, 266, 297

ceyş :A asker, ordu
c. 916

cezm :A kesin karar, niyet
c. 2738, 2873, 2985

cibāl :A dağlar
c. 2053, 2622

Cibril :A bkz. Cebrā^{c}il
C. 5, 1434, 1895, 2983
C. -e2471

cidāl :A karşılıklı kavga, savaş
c. 1345

cidār :A duvar, zar
c. 2786

Cidde :A Arabistanda bir kent
C. -ye 195, 2782

ciger :F ciğer, kara ciğer
c. 291, 1136, 1541, 1542, 1559, 1833, 2870
c. -de 2876

ciger-ḫūn :F ciğeri kanı, çok acıklı
c. 1426

cihān :F cihan, dünya, âlem
c. 159, 264, 267, 302, 323, 358, 369, 688, 701, 755, 838, 943, 982, 1063, 1067, 1071, 1078, 1081, 1089, 1107, 1114, 1116, 1143, 1182, 1260, 1590, 1623, 1856, 1953, 1998, 2187, 2471, 2507, 2601, 2810, 2967, 2974
c. -a 1086, 2337
c. -da 173, 263, 475, 515, 1401, 1994, 2452, 3022, 3032, 3184
c. -dan 2741
c. -dır 2957
c. -ı 39, 1469, 3065

cihān-ārā :F cihânı süsleyen, bezeyen
c. 38

cihār :A açık söyleme veya okuma
c. 227

cihāt :A taraflar, yönler
c. 314, 633, 1000, 1090, 2463
c. -ı 582

cihet :A yön, taraf
c. 1067
c. -dir 97

cilve-ger :F cilve eden, cilveli
c. 776

cimhir :?
c. 415

cinān :A cennetler, uçmaklar
c. 873, 109, 2954, 3086
c. -dır 2952, 2958
c. -ıla 2470

cinn :A gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibâret bir varlık
c. 2411

cins :A çeşit, tür, soy
c. 921, 2564

cirm :A cisim, hâcim, oylum
c. 978

cism :A beden, gövde
c. 32, 593, 683, 1134, 1785, 1953, 2203
c. -i 814
c. -ime 138
c. iñ 37

ciğān :?
c. 1416

cu^c :A açlık, aç kalma
c. -ıla 1416

cū :F akarsu, ırmak, çay
c. 2588

cūd :A cömertlik, el açıklığı
c. 201, 425, 696, 2969, 3060
c. -ı 2549
c. -ıñla 2165
c. -uñ 707
c. -uñdandır 1481

Cūdi :A Siirt iline bağlı Şırnak ilçesinin 6 kilometre güney doğusunda bulunan büyük bir dağın adı. Nuh peygamberin gemisinin bu dağın üzerinde oturduğu Kuran'da yazılıdır.
C. 2062

cum^{c}a :A perşembeden sonra gelen gün, toplanma
c. 1031
c. -nıñ 1043

cur^{c}a :F yudum
c. -dan 230, 307, 2334
c. -ñıla 302

cūş :F coşma, kaynama
c. 298, 780, 959, 959, 1382, 1483, 1855, 2036, 2448, 2483, 2488, 2488, 2535, 2971, 2972, 2979, 3016
c. -ı 1480

cūy :F nehir, akarsu, ırmak
c. 1478

cūy-bār :F çay, dere, akarsu
c. 699, 1478

cūyende :F arayıcı, araştırıcı
c. 503

cüdā :F ayrı, ayrı düşmüş, ayrımış
c. 139, 1218, 1225, 1255, 1353, 1356, 2575, 2925
c. -lar 2149

cüft :F çift, ikili, eşi olan, tek olmayan
c. -i 1306

cühūl :A cahiller
c. 122

cülūs :A oturma, tahta çıkma
c. 3116

cümle :A bütün, hep, ekser, tamamen
c. 63, 100, 157, 159, 164, 178, 179, 198, 228, 255, 336, 356, 411, 461, 487, 519, 530, 563, 596, 601, 603, 608, 633, 634, 651, 694, 713, 730, 764, 772, 777, 786, 791, 793, 857, 944, 989, 994, 998, 1028, 1033, 1037, 1039, 1096, 1165, 1239, 1274, 1282, 1395, 1479, 1519, 1642, 1643, 1760, 1967, 1919, 1981, 2002, 2025, 2038, 2067,

2188, 2196, 2212, 2215, 2216, 2256, 2327, 2370, 2381, 2420, 2421, 2428, 2467, 2494, 2498, 2506, 2520, 2521, 2525, 2528, 2532, 2564, 2577, 2579, 2606, 2618, 2629, 2636, 2637, 2646, 2649, 2653, 2655, 2661, 2679, 2684, 2755, 2762, 2763, 2789, 2794, 2822, 2840, 2856, 2857, 2860, 2862, 2871, 2878, 2883, 2894, 2970, 2975, 2976, 2977, 3005, 3006, 3021, 3030, 3032, 3038, 3069, 3100, 3133, 3136
c. -den 1279, 2560, 2801, 2826
c. -müzi 1391
c. -nüñ 1222, 2795, 2797, 2915
c. -si 380, 2798, 3117
c. -sin 2413, 2741
c. -yi 1986

cünbüş :F cünbiş hareket, tavır, davranış
c. 546, 694, 779, 980, 2350
c. -den 979, 1829
c. -i 2351
c. -in 985
c. -üñ 37
c. -üñden 43
c. -durur 395

cünin :F böylece
c. 336

cürd :A tüysüz, kılsız
c. 2936

cür'et :A cesâret, atılganlık, yiğitlik
c. 1384

cürḥ :A yara
c. 1668

Cürhüm :A Mekke'de Hz, Hacer'in yanına yerleşen kavim.
C. 2602, 2603, 2619, 2635, 2642, 2645, 2647, 2652, 2655, 2664, 2667
C. -e 2641
C. -üñ 2640

cürm :A suç
c. -iniñ 2667

cüst :F arama araştırma
c. 387

cüvān :F delikanlı,genç
c. 2604, 2881

cüz :A kısım, parça, bölük
c. 1211, 1225

cüzast :AF bölümdür
c. 640

Ç

çağ : zaman parçası, vakit, yüzyıl
ç. 1877

çağır- : çağırmak, seslenmek

ç. -up 2039

çağrış- : birbirini çağırmak
ç. -ıb 1852
ç. -up 1967

çāh :F kuyu, çukur
ç. 482, 2484, 2485
ç. -a 1110

çāk :F yarık, yırtık
ç. 140, 155, 307, 521, 1121, 1121, 1125, 1874, 2469

çāker :F kul, köle, cariye
ç. 156

çal- : çalmak, başkasının malını gizlice almak
ç. 212
ç. -dı 55, 1859, 1862, 1869, 1870, 1873
ç. -duğuñda 1835
ç. -duğuñla 1836
ç. -ğıl 1867
ç. -memışdı 765
ç. -mış-durur 562

çār :F dört
ç. 117, 227, 1067, 1069, 1963, 1966, 2136, 3181

çāre :F yol, yardım
ç. 1334, 1439, 1824
ç. -si 191

çāre-sāz :F çâre bulan
ç. 680, 1436

çār-ı yār :F dört hâlife
ç. 3037

çārumīn :F dördüncü
ç. 416

çār-sū :F dört taraf, dört tarafı olan şey
ç. 724

çatık : çatılmış olan
ç. 1900

çehār :F dört
ç. 587, 2134

çehre :F yüz, surat
ç. -sinde 1595, 1607, 1626, 3067, 3173
ç. -sine 1622, 1645

çek- : çekmek
ç. 297, 507
ç. -di 929, 1119, 1329, 1559, 2813
ç. -diler 270, 1346
ç. -di-ki 2809
ç. -em 266
ç. -en 400
ç. -erken 2810
ç. -megil 629, 1456
ç. -memişdi 769
ç. -mez 2449
ç. -ti 1818
ç. -üben 2808
ç. -üp 2483

çend :F birkaç
ç. 122, 775, 1369, 113

çendîn :F bu kadar
ç. 726, 792, 2233, 2580, 2593, 2660, 2617, 2682, 2682, 2827, 2989

çerāġ :F fitil, mum
ç. 331

çerḫ :F felek
ç. 357, 543, 700, 1028, 1224, 1606, 2683
ç. -e 545

çerḫsiz : feleksiz, bahtsız
ç. 545

çerrende :?
ç. -ler 1060

çeşm :F göz
ç. 233, 261, 692, 741, 1288, 1609, 1612, 1624, 1625, 1643, 1644, 1653, 2476, 2580, 3096, 3151
ç. -ile 504
ç. -inden 157
ç. -üm 587

çeşme :F su kaynağı, pınar
ç. 356, 2982, 2991, 3058
ç. -den 2971, 2980, 2980
ç. -dir 2968
ç. -niñ 2974
ç. -si 657, 1480
ç. -sin 1475
ç. -siniñ 393
ç. -sinüñ
ç. -ye 2975
ç. -yi 394

çeşme-sār :F çeşmesi bol olan yer
ç. 2982, 3058
ç. -ından 3015

çevgān :F ucu eğri değnek, baston
ç. 1756

çevril- : çevrilmek
ç. -di 2773
ç. -ir 2744

çevür- : çevirmek
ç. -di 1782
ç. -düm 170
ç. -me 3

çeyre :?
ç. 1060

çıḳ- : çıkmak
ç. 626, 1438, 2232, 2239
ç. -a 267
ç. -ar 620, 669, 838, 2875
ç. -dı 179, 183, 234, 312, 787, 960, 996, 1143, 1419, 1422, 1425, 1425, 1445, 2171, 2433, 2751, 3075, 3180
ç. -dığı 2419
ç. -dılar 1511

ç. -ıp 106, 2767
ç. -ıpdur 2416, 2418
ç. -masun 2129
ç. -mayup 88
ç. -mazdı 67

çıḳmaġ/ḳ : çıkmak
ç. -a 2873

çıkar- : çıkarmak
ç. -am 264
ç. -dum 23
ç. -ırlar 2877, 2881

çi :F ne
ç. 48

çiçek : çiçek
ç. -i 2233, 2234

çihr :F yüz, çehre
ç. 328

çīn :F kıvrım, büklüm, çatıklık, buruşukluk
ç. 1933, 2079

Çīn : Çin ülkesi
Ç. 35

çirağ :F fitil, mum
ç. 2096, 2440

çoḳ/ġ : çok
ç. 236, 281, 392, 569, 694, 849, 1042, 129, 1459, 1466, 2011,2230, 2292, 2413, 2432, 2527, 2545, 2546, 2550, 2641, 2641, 2680, 26862819, 2846, 3088, 3089
ç. -ı 1054
ç. -dan 2824, 3143
ç. -dur 9, 607, 714, 2413, 2473
ç. -durur 614, 2292, 2462, 2737

çöp : çöp
ç. -ine 857

çūb :F ağaç değnek, odun, sopa, çöp
ç. 23,24, 386

çü :F çünkü
ç. 13, 212, 552, 1501, 1557, 1727, 1783, 2064, 2117, 2243, 2586, 3107, 3172

çün :F çünki, zaten
ç. 11, 12, 104, 171, 177, 179, 182, 183, 189, 262, 263, 325, 337, 354, 361, 415, 477, 496, 536, 567, 602, 662, 728, 734, 741, 752, 837, 947, 1031, 1056, 1191, 1219, 1232, 1237, 1281, 1303, 1305, 1332, 1368, 1467, 1520, 1548, 1556, 1587, 1590, 1598, 1604, 1655, 1659, 1660, 1664, 1711, 1726, 1758, 1784, 1797, 1817, 1824, 1841, 1848. 1870, 1961, 1971, 1877, 1880, 1887, 1934, 1951, 1952, 1965, 1991, 2019, 2034, 2093, 2115, 2125, 2142, 2189, 2201, 2211, 2218, 2240, 2246, 2249, 2294, 2331, 2489, 2536, 2610, 2612, 2623, 2626, 2661, 2687, 2733, 2738, 2746, 2750, 2752, 2783, 2788, 2811, 2818, 2826, 2828, 2878, 2952, 3060, 3063, 3103, 3111, 3119, 3130, 3138, 3151, 3183

çünki :F çünki, zaten

ç. 70, 162, 184, 403, 526, 575, 603, 606, 853, 969, 985, 996, 1027, 1205, 1270, 1307, 1329, 1409, 1529, 1538, 1629, 1643, 1653, 1665, 1781, 1790, 1792, 1794, 1805, 1807, 1872, 1892, 1897, 1892, 1898, 1899, 1901, 1956, 2009, 2015, 2036, 2052, 2079, 2103, 2110, 2173, 2223, 2560, 2576, 2611, 2649, 2651, 2726, 2775, 2873, 3134, 3147

ünkim :F çünki, zaten
ç. 178, 619, 978, 1301, 1686, 1791, 1902, 1988, 2135, 2167, 2592, 2599, 2777, 3140

D

a : dahı bkz dahı/da
d. 307, 580, 1421, 315, 2908, 2943, 3117, 3132, 3133

)abbetü'l-ᶜarż :A kıyamet alâmetlerinden olmak üzere ortaya çıkacağı söylenen hayvan
D. 2777

ād :F adalet, doğruluk, ihsan, vergi
d. 295, 369, 484, 767. 788, 1073, 1076, 2677
d. -ıla 1075, 2677

āde :F verilmiş, vergi
d. 273

āfiᶜ :A defeden, savucu
d. 431

aḫı :dahı, da/de
d. 9, 52, 58, 99, 116, 126, 135, 141, 160, 163, 246, 257, 289, 304, 305, 471, 514, 543, 557, 558, 565, 574, 576, 587, 590, 653, 697, 702, 715, 736, 759, 760, 766, 771, 803, 834, 856, 876, 880, 971, 998, 1021, 1160, 1161, 1190, 1195, 1212, 1303, 1342, 1358, 1365, 1370, 1388, 1424, 1452, 1513, 1536, 1593, 1709, 1731, 1750, 1800, 1800, 1831, 1833, 1838, 1839, 1843, 1849, 1849, 1862, 1874, 1885, 1898, 1932, 2047, 2048, 2049, 2055, 2057, 2060, 2061, 2062, 2063, 2069, 2077, 2102, 2134, 2138, 2170, 2184, 2185, 2224, 2256, 2258, 2271, 2284, 2290, 2299, 2320, 2326, 2342, 2343, 2352, 2387, 2400, 2413, 2424, 2451, 2473, 2484, 2494, 2507, 2517, 2522, 2527, 2529, 2531, 2554, 2562, 2568, 2571, 2590, 2591, 2597, 2654, 2713, 2734, 2766, 2805, 2816, 2817, 2822, 2834, 2844, 2845, 2848, 2863, 2932, 2946, 2947, 3001, 3005, 3007, 3037, 3079, 3084, 3089, 3105, 3110, 3118, 3125, 3131, 3133, 3146, 3157, 3157, 3160, 3185, 3199, 3208, 3210

āḫil :A iç, içeri
d. 131, 1940, 1950

āiᶜ :A duâ eden duâcı
d. 529

āᶜiye :A içten gelen bir duyguyu teşvik edici hal
d. -ler 246

lak- : takmak
d. 2143

d. -dı 571
ḳāyıḳ :A ince ve anlaşılması güç olan şeyler
d. 232
ḳiḳ :A ince, ufak, duyulmaz, tutulmaz
d. 2683
'āl :A doğru yoldan sapma
d. 682, 2198
līn :A doğru yoldan ayrılanlar
d. 422
nād :F güveyi
d. 360
nān :F etek (elbisenin, dağın)
d. -ım 600
d. -ını 1831
nen :F bkz. dāmān
d. 167, 1608
d. -in 264
d. -ini 1832
ı :F tâne
d. 415
ıā :F bilen, bilici, bilgiç
d. -ları 42
ıe :F tâne, tohum, çekirdek
d. 1415, 131
d. -si 230
ende :F bilen, bilgin, haberli
d. 685
d. -dir 3153
:F ev, yer, yurt
d. 192, 419, 681, 1087, 1179, 1960, 2090, 2278, 2401, 3042, 3161
d. -ān 1099, 3173
d. -da 145
d. -ına 3080
d. -ını 3042
ı's-selām :A selam kapısı
d. 729, 749, 2435, 2901, 3161
ī :F ilaç
d. 109
ı'l-maḥan :A mihnetler evi
d. 2953
ı'l-ẓulem :A zulmet kapısı
d. 1179
'ā :A şikayetçi olarak mahkemeye başvurma, mesele
d. -ya 2468
et :A çağırma, çağrı
d. 229, 279, 282, 803, 819, 821, 835, 842, 849, 865, 866, 870, 877, 880, 882, 883, 1335, 1461, 1983, 2166, 2168, 2184, 2184, 2560, 2654, 2559, 2672, 2693
d. -ci 880
d. -de 865, 878
d. -dir 843
d. -dür 851

d. -e 843, 851, 888
d. -i 804, 830, 852, 864, 1568, 3047
d. -ım 871
d. -in 805, 817, 1192
d. -iñ 283, 829, 887
d. -iñden 281
d. -iñle 280

da^{c}vi :A davâ
d. 1093

dāyim :A asl. dā'im: devamlı, sürekli, daima
d. 231, 693, 747, 2228, 2287, 2404, 2412
d. -dür 1455

dāyimā :A asl. dā'im: daima
d. 2345

dāyin :A borç veren, alacaklı
d. 597

dāyire :A çember
d. -ñ 79

dā'ire :A çember
d. 1919

de : de
d. 103, 193, 667, 1323, 1536, 1682, 1736, 2186, 309, 2518, 2518, 2723, 2789, 2979, 3104

def^{c} :A öteye itme, savma, savulma
d. 410, 606, 612, 217, 1890, 3096

def^{c}a :A kere, kez, yol
d. 58, 1870

defīne :A yere gömülmüş altın vb. gibi değerli eşya
d. 3011

defter :A dikilmiş kağıt mecmuâsı
d. 794
d. -in 1922

deg- : değmek, ulaşmak, sıranın gelmesi
d. -di 526
d. -mez 41, 584

degil : değil
d. 585, 588, 604, 1188, 1665, 1671, 1671, 1726, 1880, 2757, 3174
d. -di 437, 3093
d. -dür 902
d. -se 2961
d. -señ 2052
d. -sin 1993

degirmen : değirmen
d. 231
d. -de 233

dehān :F ağız
d. 566, 2751
d. -ım 567

dehr :A dünya, âlem; zaman, devir
d. 328, 345, 439, 1153, 1489, 2622, 2625
d. -e 1021
d. -i 3143

d. -idi 346

dehşet :A şaşma, korku ve telaş gösterme
d. 1529
d. -im 1180

dek : kadar
d. 1233, 1269, 1290, 2132, 2329, 2732

del- : delmek
d. -erdi 2111

delik : delik
d. 2194

delîl :A yol gösteren, tanık, belge
d. 47, 1211, 1655, 1706, 1719, 2258, 2468, 2592
d. -i 1700
d. -im 1712
d. -iñ 1718
d. -iñle 1719

dem :A zaman
d. 26, 177, 205, 208, 336, 354, 546, 554, 578, 591, 679, 747, 758, 758, 779, 779, 789, 809, 833, 871, 876, 908, 930, 947, 980, 1062, 1253, 1268, 1269, 1313, 1315, 1317, 1318, 1328, 1334, 1356, 1358, 1367, 1379, 1397, 1431, 1436, 1529, 1550, 1689, 1767, 1818, 1880, 1991, 1991, 2083, 2110, 2178, 2178, 2179, 2179, 2233, 2236, 2294, 2305, 2472, 2496, 2535, 2535, 2577, 2811, 2877, 2880, 2889, 2899, 2924, 3178, 3198
d. -de 293, 1822, 1890, 1897, 2419, 2776, 2926
d. -e 1062
d. -idir 378
d. -in 1842
d. -ini 1062
d. -kim 1812

dem-ā-dem :F her vakit, sık sık
d. 33, 275, 1263, 1309

dem-be-dem :F zaman zaman, daima
d. 210, 392, 501, 906, 971, 814, 873, 1145, 1178, 1251, 1401, 1539, 1673, 1674, 1679, 1729, 1840, 2356, 2546, 2723, 2919

dem-beste :F nefesi bağlanmış, susmuş, soluğu kesilmiş
d. 511
d. -vār 445

demî :A zamanla ilgili
d. 923

demir : demir
d. -den 2769

deñli : denli, kadar
d. 758, 1051, 1328, 1342, 1894, 2516, 2583, 2587, 2990
d. -kim 2624, 2626

deñlü : denli, kadar
d. 555, 579, 796, 1683, 2055, 2237

dep- : tepmek
d. -di 1444

depren- : hareketlenmek
d. -ir 691

d. -me 1120
d. -mez 690

deprenmek : hareket etmek, harekeilenmek
d. -e 572

der :F kapı
d. 50, 163, 164, 299, 325, 474, 506, 817, 941, 967, 130, 1107, 1344, 1414, 1478, 1779, 1936, 2146, 2154, 2159, 2299, 2667, 2712, 2903, 3037, 3073, 3164
d. -de 2145, 2149, 2149, 2150, 2150, 2151, 2151, 2152, 2152, 2153, 2421, 2466
d. -dedür 2147
d. -den 2153, 2155, 2157, 2166
d. -dendir 2158
d. -dendür 2148

der :F çöl
d. -i 2246

der :F -de, içinde
d. 83, 107, 117, 134, 161, 177, 217, 273, 300, 324, 325, 336, 339, 344, 350, 356, 362, 434, 525, 678, 798, 941, 948, 967, 1020, 1055, 1071, 1091, 1091, 1107, 1116, 1134, 1134, 1140, 1147, 1147, 1175, 1196, 1216, 1231, 1268, 1268, 1344, 1369, 1414, 1468, 1995, 2156, 2260, 2297, 2457, 2486, 2533, 2555, 2714, 2714, 2725, 2849, 2959, 3023, 3023, 3057, 3073, 3159, 3198

derbān :F kapıcı
d. -ını 2299

derbeder :F kapı kapı gezen, serseri
d. 2144, 2145

der-beġal :F koltukta
d. 676

derc :A sokma, arasına sıkıştırma, toplama biriktirme
d. -ise 669

der-cevāb :F cevap içinde
d. 71

der-cihān :F cihânda, cihân içinde
d. da 3002

derd :F dert, belâ, eziyet, zahmet, hastalık
d. 143, 156, 625, 680, 1115, 1585, 1808, 2134, 2323
d. -ile 143, 156, 188, 1296, 1675, 1678, 2108, 2163, 3034
d. -imi 576
d. -iñe 1682, 2147
d. -iñile 1682
d. -ūme 2158

derdā F yazık, vah vah
d. 133, 1112, 1703

der-dem :F zamanda
d. 906

derd-mendān :F dert sahipleri
d. -e 2148

der-feşān :F saçanların içinde
d. 24, 1560

dergāh :F tekke, dergah
d. 41, 1124, 1779, 2159, 2561, 2631

	d. -a 364	
	d. -dan 1722	
	d. -dayam 152	
	d. -dır 1259, 1960, 2119, 2579, 2758	
	d. -dur 86, 387	
	d. -ıñda 3069	
der-hemyān	:F heybede	
	d. 2871	
der-hevā	:F arzusunda, isteğide	
	d. 206	
deri	: deri	
	d. 1905	
derk	:A anlama, kavrama	
	d. 2299	
der-kemīn	:A pusuda	
	d. 1642	
dermān	:F çare, derman	
	d. 2043, 2147, 2158, 308	
	d. -dur 2466	
dermānde	:F biçare, aciz, beceriksiz, zavallı	
	d. -yem 195	
der-miyān	:F ortada	
	d. 122, 167, 299, 2264, 2303	
der-muṭāf	:F muṭāf içinde	
	d. 231	
ders	:A bir şeyi öğrenmek için öğretmenden azar azar alınan vazife	
	d. 1094	
derūn	:F iç, içeri, dahil	
	d. 2056, 2146, 2720, 3182	
	d. -dan 2145	
	d. -ında 1143, 1621	
	d. -ı 1399	
	uñ 98, 149, 2241, 2724	
derūnī	:F içten, gönülden	
	d. 1398	
dervīş	:F derviş, tarikat mensubu, fakir	
	d. -dür 844	
deryā	:F deniz	
	d. 544, 751, 1036, 1855, 1989, 2448, 3016	
	d. -da 69, 1283, 1283, 2244	
	d. -dan 450, 976, 2241	
	d. -veş 2979	
der-yemīn	:A sağ tarafta	
	d. 3113	
der-yesār	:A sol taraf; zenginlik	
	d. 3113	
dest	:F el	
	d. 26, 34, 337, 354, 550, 570, 691, 1831, 1858, 1914, 2424, 2483, 2588, 2783, 2848, 3175, 3189, 3190, 3191, 3192, 3193, 3195	
	d. -i 2923	
	d. -inden 1383	

d. -im 692, 1828
d. -in 1329, 1847, 2472
d. -inde 3120
d. -inden 108
d. -ine 823, 3138, 1851
d. -ini 322
d. -iñdedir 1919
d. -iñdir 694
d. -iñe 692
d. -üm 103

dest-be-dest :F el ele, elden ele
d. 138

dest-büs :F el öpme
d. 2946

dest-pest :F el ayak???
d. -ine 3138

dest-res :F elerme, kuvvet ve zenginlik
d. 2134

deste :F tutam, bağ, demet
d. 5

destemāl :F mendil
d. 2687

destgir :F yardımcı, elde tutan, yardım eden
d. 336, 337, 424
d. -iñdir 1922

deşir- : deşirmek, toplamak
d. -mez 693

deşne :F hançer
d. -dir 86, 1181, 1440, 3059

deşt :F bozkır, çöl, kın, ova
d. 1478, 2246

deştī-bān :F çöld yürüyen
d. 2243

devā :A ilaç, deva
d. 1826, 2148, 2476

devāb :A yük ve binek hayvanları
d. 1023

devālib :A dolaplar
d. 1031

devāt :A divit, kalem koymak için uzun mâdenî , sapı ve ucunda bir hokkası bulunan âlet.
d. 12
d. -ı 552

deve : deve
d. 2613, 2652, 2819

devlet :A devlet
d. 147, 171, 332, 1006, 1509, 2152, 2154, 2179, 2202, 2306, 2403, 2804, 2997, 3004
d. -de 101, 2154
d. -dir 2082
d. -e 2574, 2994, 3056
d. -i 2567
d. -ile 1583

d. -in 61, 3024
d. -inıñ 3024
d. -ler 2998
d. -durur 149

evm :A bir çeşit hurma ağacı
d. 2700

evr :A devir, zaman, çağ
d. 155, 221,231, 415, 545, 970, 1269, 1290, 1771, 2092, 2260, 2270, 2360
d. -den 2270
d. -inde 79, 1078

evrān :A devir, çağ, zamâne, felek
d. 140, 155, 222, 570, 708, 1489, 2526, 2749
d. -a 1488
d. -dan 449

evril- : devrilmek
d. -ür 2744

evvār :A devreden, çok dönen
d. -am 79

eycūr :A çok karanlık, zulmet
d. 1549

eyn :A borç
d. 600
d. -i 2856
d. -ile 592, 593, 594, 595, 596, 599
d. -im 599
d. -iñdir 601

eyr :A manastır, kilise, insanlık âlemi
d. -inde 529, 1641, 2200, 3153
d. -ini 3152

eyrine :A kilise
d. -de 529

eyyār :A biri, bir kimse, manastır sahibi
d. 289

ıraḫşān :F parlak, parlayan
d. 559, 1102, 2506

ırāz :F uzun
d. 2277

i- : demek, söylemek
d. 36, 496, 514, 627, 1679, 1682
d. -di 72, 188, 346, 383, 472, 610, 636, 639, 642, 850, 859, 946, 951, 1176, 1192, 1260, 1267, 1293, 1301, 1311, 1334, 1349, 1353, 1387, 1391, 1394, 1396, 1397, 1398, 1405, 1430, 1435, 1448, 1453, 1510, 1517, 1527, 1554, 1561, 1563, 1564, 1566, 1571, 1614, 1615, 1627, 1627, 1630, 1646, 1665, 1666, 1676, 1692, 1696, 1702, 1705, 1707, 1708, 1709, 1711, 1714, 1718, 1724, 1730, 1731, 1732, 1733, 1736, 1742, 1765, 1766, 1767, 1769, 1778, 1779, 1800, 1807, 1808, 1809, 1812, 1822, 1826, 1828, 1845, 1852, 1858, 1865, 1875, 1877, 1881, 1891, 1905, 1932, 1968, 1972, 1976, 1976, 2016, 2017, 2024, 2027, 2029, 2037, 2039, 2042, 2046, 2080, 2080, 2083, 2085, 2097, 2098, 2118, 2123, 2126, 2129, 2168, 2174,

2179, 2181, 2182, 2184, 2257, 2317, 2320, 2374, 2382, 2386, 2418, 2426, 2427, 2432, 2441, 2578, 2642, 2649, 2668, 2694, 2696, 2757, 2779, 2793, 2829, 2831, 2840, 2982, 2984, 2984, 3124, 3130, 3132, 3133
d. -gidir 88
d. -digiñ 1719
d. -digüñ 535, 1734
d. -diler 612, 617, 652, 800, 1047, 1104, 1248, 1509, 1516, 1816, 2022, 2030, 2043, 2111, 2182, 2279, 2467, 2476, 2636, 2643, 2695, 2697, 2729, 2748, 2765, 2777, 2788, 2800, 2801, 3104, 3144
d. -iñ 119, 130, 1709, 1744
d. -ki 1400, 1933
d. -kim 480, 604, 1319, 1714, 1739, 1842, 1893, 2423
d. -dügüñe 563
d. -düm 527, 858
d. -düñ 181, 2044
d. -gil 907
d. -me 1993
d. -medi 2178, 2812
d. -megil 2986, 2988
d. -mez 2281, 2989
d. -mezem 533
d. -meziz 2695
d. -r 35, 42, 904, 1992, 2040, 2040, 2324, 2430, 2790, 2930
d.-di 1296, 1620, 1668, 1671
d. -rdi-kim 2074
d. -rem 534
d. -rem-ki 1757
d. -riseñ 2715
d. -rler 23, 2328, 2389, 2821
d. -rlerdi 654
d. -rleridi 1288
d. -rleridi 2092
d. -rse 2104
d. -rsem 486, 879
d. -señ 82, 2083, 2480, 2643
d. -rseñiz 2033
d. -rseñüz 2031
d. -sin 8361733
d. -se 824, 2393, 2398, 3211
d. -sem 1161, 2503
d. -sünler
d. -ye 610, 871, 2401, 3028, 3041, 3155
d. -yelüm 367
d. -yem 1809, 2164
d. -yen 2180
d. -yenler 2462
d. -yesiz 2032
d. -yi 2184
d. -yü 1379, 1403, 1417, 1605, 219, 1886, 2166, 2400, 2615, 2659, 2929, 2929, 3031

d. -yüp 831, 843, 851, 3050

dībā :F renkli dokuma motiflerle süslü bir çeşit lüks ipekli kumaş
d. 517

dīdār :F yüz, çehre
d. -dır 1016

dīde :F göz
d. 248, 681, 1373, 1408, 1582, 1977, 2247, 2267, 3150, 3151, 3205
d. -den 1541, 2894
d. -ler 139, 154
d. -m 1437, 3170, 3171
d. -me 3095
d. -ñdir 530
d. -sini 511

dīde-bān :F gözcü, gözleyici
d. 1507

dīde-bend :
d. 1610

diger :F başka, ayrıca, diğer
d. 266, 324, 1579, 2115, 2725

dik- : dikmek
d. -di 781
d. -memişdi 759

diken : diken
d. 185

dimek : demek, söylemek
d. 621, 1684

dil :F gönül, yürek, kalp
d. 19, 108, 253, 270, 399, 413, 414, 442, 443, 444, 554, 558, 563, 630, 655, 709, 883, 914, 1137, 1185, 1190, 1257, 1261, 1262, 1336, 1382, 1400, 1472, 1474, 1481, 1484, 107, 1562, 1594, 1877, 1991, 1992, 1993, 1993, 1993, 1994, 1994, 1994, 265, 2210, 2260, 2296, 2301, 2302, 2623, 2640, 2674, 2887, 3009, 3096, 3097
d. -de 163, 172, 175, 189, 557, 712, 906, 134, 158, 2857
d. -den 169, 179, 246, 267, 556, 620, 624, 625, 752, 835, 882, 884, 889, 1176, 1429, 1443, 1541, 1649,
1666, 1808, 1991, 2108, 2146, 2172, 2186, 2282, 2297, 2305, 2314, 2399, 2673, 2758, 2866, 2870, 2894, 2913, 3050, 3068
d. -i 680, 1249, 1440, 1840, 2300
d. -idir 3167
d. -im 81, 1177, 3060
d. -imde 1483
d. -imden 268
d. -in 143
d. -inde 1144
d. -iñ 483, 2246
d. -ler 56, 1560, 3167
d. -lerde 2460
d. -e 1533
d. -leri 891, 897, 1132

d. -in 1503, 2375
d. -señ 2299
d. -sin 1993
d. -üm 689

dil- : dilmek, kesmek
d. -di 1338

dil-berk :F gönlü sağlam, sıkı
d. 1813

dil-beste :F gönül bağlamış, âşık
d. -dir 2854

dil-cūşān :F gönlü coşanlar
d. 41

dil-efgār :F gönlü yaralı olan
d. -ıñ 1678

dil-figār :F bkz. dil-efgār
d. 188

dil-fürūz :F gönüle ferahlık veren, sevindiren
d. 3172

dil-güşā :F gönül açan, iç açan
d. 443

dil-ḥalvet :F gönül halveti
d. 40

dil-ḫᵛāh :F gönül isteği
d. -dır 487

dil-kişver :F gönül iklimi, gönül ülkesi
d. -ine 442

dil-nüvāz :F dil-nevāz: gönül okşayan
d. 424, 1191, 1436

dil-pesend :F gönüle hoş gelen, gönlün beğendiği
d. 742, 2583, 2820

dil-pezīr :F bkz. dil-pesend
d. 443, 1921

dil-rīş :F yüreği yaralı, dertli
d. -dir 844

dil-sipāh :F gönül askeri
d. 18

dil-sitān :F gönül bahçesi
d. 443

dil-sūz :F gönül yakan, yürek yakıcı
d. 142

dil-sūzān :F gönül yakanlar
d. -laruz 17

dil-şād :F gönlü hoş, sevinmiş
d. 106, 3047

dil-şikeste :F kalbi kırık
d. 68

dil-teşne :F gönlü susamış, pek istekli
d. 183, 1425
d. -yem 3058

dil-yād :F gönül hatırlayan
d. 156

dilān :F gönüller
d. 372

ilāver :F yiğit, yürekli
d. 1137

ilāviz :F göle asılan, gönül çeken
d. 192

ilāyinesi :F gönül aynası
d. 3014

ildāre :F birinin gönlünü almış, sevgili
d. 306

ile- : dilemek, istemek
d. 41, 1485, 1660, 2297, 2313, 3009, 3010
d. -di 774, 3123
d. -di-kim943, 2709, 3122
d. -rler 1472
d. -rse 1393
d. -rseñ 1212, 1251, 2010
d. -señ 1917

ilek : dilek, istek, arzu
d. 3287
d. -im 1839, 3198

imāğ :A beyin, dimağ
d. 550, 552
d. -um 551

in :A allahu taâla'nın peygamberleri aracılığıyla insanlara gösterdiği doğru yol
d. 272, 315, 24, 340, 351, 415, 416, 1128, 1135, 1138, 1293, 1491, 1767, 2381, 2511, 2532, 2573
d. -e 272

nil- : denmek, söylenmek
d. -ir 987, 1776
d. -ür 1225

nmek : denmek, söylenmek
d. -e 1659

ñle- : dinlemek
d. 942, 968, 1197, 1730, 1797, 1877, 2034, 2265, 2304, 2337, 2438, 2581, 2620, 2831, 2960, 2961, 3000, 3024
d. -diler 1519
d. -mezseñ 2306
d. -riseñ 2306, 2850
d. -rseñ 2718

nsiz : dini olmayan
d. 2316

nrā :A dine
d. 344

r :F geç, çoktan, uzun müddet
d. 435

r- : dermek, toplamak
d. -en 892

rāz :F asl. dırāz: uzun
d. 1686, 2740

rd :A asl. derd: tasa, keder
d. in 2385

rend :?
d. 335

liri : diri, canlı
d. 2001
lirig :F esirgeme, sakınma
d. 278, 145
irigā :F yazık, eyvahlar olsun
d. 138, 1703
iril- : dirilmek, canlanmak
d. -üp 3025
irlik : düzenlik, fitneye yer ermeme
d. 786
d. -de 764
işi : dişi, erkek olmayan
d. 856, 163, 3027
d. -den 2571
işle- : dişlemek, ısırmak
d. -me 1775
d. -mez 1723
itre- : titremek
d. -di 1854
ivān :A meclis
d. 794
d. -ına 686, 2640
ivān-ḫāne :A divan evi
d. 767, 788
vār :F duvar
d. 88, 419, 2594, 2648, 2681, 2751, 2752, 2767, 2836, 2844, 2845
d. -a 2685
d. -ı 2134, 2814
d. -ın 474, 506, 1936, 2136, 2619, 2632
d. -ına 2712
d. -ını 50, 2667, 2787
d. -ıñ 2594, 2684
yār :A ülke, memleketler
d. 192, 1056, 2242
d. -a 2371
z- : dizmek
d. -di 52
ġ- : doğmak, dünyaya gelmek
d. -dı 578
d. -duġı 578
d. -duġı-dem 1650
d. -duġuñ 1050
ġrı : doğru, yanlış olmayan
d. 36
st :A sevişen kimse, sevilen kimse
d. -ın 282
d. -lar 2884
d. -larla 850, 2858
g- : dövmek
d. -di 784
d. -memişdi 765
k- : dökmek

d. -di 2684
d. -diler 1042, 1204, 1219
d. -e 3177
d. -er 159
d. -erdi 1673
d. -erek 2870
d. -mesin 1833
d. -üptür 3170

dökil- : dökülmek
d. -ir 2432, 2876

dökül- : dökülmek
d. -üp 2594

dön- : dönmek
d. -di 955, 961, 1013, 1403, 1609, 1762, 1804, 1871, 3080
d. -dignce 971
d. -e 32, 232, 562, 970, 2346
d. -eli 543
d. -en 221
d. -er 231
d. -meden 961
d. -memişdür 543
d.-mezem 77
d. 551
d. -üptür 857

döndür- : döndürmek, çevirmek
d. -di 1850

döñe döñe : dönerek
d. 2585, 2632

dönmek : dönmek
d. -de 79

dörd : dört
d. 856, 2936
d. -idi 573

dört : dört
d. 1307

döşen- : döşenmek
d. -di 389, 390
d. -üp 394

döy- : dayanmak
d. -medi 1381
d. -mez 2587

du^c^ā :A duâ, istek
d. 1395, 2484, 2893, 2924, 3189, 3191, 3197
d. -lar 244, 1466, 2493, 2680, 3195
d. -mız 2779
d. -sı 1395
d. -ya 2896
d. -yı 410

du^c^ācı :A duâ edenler
d. -lar 380

dūd :F duman, tütün, gam, tasa
d. 3082

duḫān :A tütün, duman
d. 960, 996
d. -dan 996

duḫter :F kız, kerime
d. 719
d. -i 574, 577

duḫūl :A içeri girme, içine girme
d. 1548, 2056, 2110, 2362, 2885

dūlāb :F dolap
d. 700, 1030, 1469

dūr :F uzak; ev
d. 348, 1157, 1786, 1795, 2155, 2267, 2277, 2278,
2646, 2723, 2766, 2894, 3140
d. -dan 348
d. -dur 2347

dur- : durmak
d. 1, 494, 497, 666, 1120, 1249, 1628, 1722, 2155,
2168, 2208, 2232, 2235, 2247
d. -a 3037, 3038
d. -dı 961, 1600, 1630, 1691, 2079
d. -dılar 1853
d. -duğuñ 606
d. -ma 1779
d. -madı 68
d. -masın 1981
d. -sun 224
d. -up 910, 1251, 3108
d. -ur 94, 380, 395, 863. 994, 1133, 1266, 1277,
1279, 1513, 1657, 2219, 2220, 2502, 2547, 2695, 2868,
2934, 2955, 2967
d. -urken 2790

dūstān :F dostlar
d. 299
d. -rā 299

dut- : tutmak
d. 2305, 2718, 2718, 2851
d. -a 1974
d. -alar 2019
d. -ar 2926
d. -ayın 1879
d. -dı 145, 179, 956, 958, 960, 963, 978, 1062, 1173,
1366, 1424, 1763, 2188, 2498, 2827, 3110
d. -dılar 1024, 1363
d. -dıñuz 2930
d. -ma 2955
d. -masa 1448
d. -maya 2046
d. -maz 2742
d. -up 1443, 2388, 2945

dutruḳ/ğ : ateş tutuşturacak çer çöp
d. -ı 2046

duy- : duymak, işitmek
d. -mamagıçun 44

ūzaḫ :F cehennem, tamu
d. -a 813
d. -ı 2721
d. -dan 2053
d. -ı 2925
d. -ıla 2719

ū :F iki
d. 302, 315, 323, 327, 358, 363, 641, 645, 688, 755, 982, 1063, 1067, 1082, 1123, 1157, 1437, 1621, 1918, 1920, 2332, 2471, 2507, 2803, 2967, 2968, 2974, 3022, 3115, 3170

ūcā :F karanlık
d. 18, 1219, 2142, 2303

ūkān :A dükkan
d. 690, 721
d. -a 1069
d. -ı 47
d. -uñda 92

üken- : tükenmek
d. -di 1415
d. -ince 77

ülbend :F tülbend
d. -in 1623

ünyā :A dünya, cihan
d. 1049, 1159
d. -da 749
d. -ya 2090, 2325, 2365
d. -yı 883, 2549, 2869, 3082

ünye :A dünya, cihan
d. -de 2853, 3033

ür :A inci
d. -de 310, 325, 360, 617, 655, 715, 717, 891, 925, 1341, 1487, 1488, 1702, 1702, 1703, 2851, 2966
d. -ler 718, 780
d. -leri 656
d. -leridür 661

ürc :A kutu, kutcuk, sandık
d. -ünde 312, 365
d. -üñde 669

ürer :A büyük inci taneleri
d. 778, 1036, 2373

ürer-bār :A inci yağdıran, inci gibi söz söyleyen
d. 450

ür-feşān :F inci saçan
d. 886

ürhā :A inciler
d. 311, 886, 909

ürlü : türlü, çeşit, çeşitli
d. 9, 242, 243, 244, 806, 825, 827, 859, 1011, 1070, 1273, 1273, 1276, 1406, 1406, 1569, 1576, 1672, 1687, 1761, 2049, 2049, 2886

ürretü't-tac :F taca layık inci
d. 310, 326, 656, 677

dürri :A inci gibi parlayan, parlak, parıltı
d. 928
dürrîn :F inci gibi parlayan
d. 365
dürūğ :F yalan, gerçek olmayan söz
d. 3154
dürüst :F doğru, gerçek, sâlim
d. 387, 557, 2071
düş- : düşmek
d. -di 185, 578, 1110, 1141, 1385, 1553, 2775, 1888, 2041, 2791, 2810, 2811
d. -diler 169, 1109
d. -dügi 2776, 2811
d. -düm 569, 1181, 1184
d. -mişdir 2523
d. -sün 523
d. -üben 1670
d. -üpdür 2514, 2516, 2521, 2522s
düş : düş, rüya
d. -inde 1738, 2184
d. -ine 1713
d. -iñe 1768
d. -üñ 1749
düşmen :F düşman, hasım
d. -in 1948
d. -lerini 2676
düz- : düzmek, tamamlamak
d. -di 1070
d. -mege 1001

E

ebr :F bulut
e. 1954, 1958
e. -veş 1680
ebrār :A hayır sahipleri, iyiler; dindarlar, özü sözü doğru olanlar
e. 64, 45, 2972
ebrū :F kaş
e. 329
ebvāb :A kapılar, kısımlar, bölümler
e. -ihā 3003
ebyaż :A beyaz
e. 2445
ecel :A ölüm anı, ölüm, ecel
e. 2328
ecma^{c}in :A hepsi, cümlesi, topu
e. 3158
ecmel :A en güzel, yakışıklı
e. -eyn 366
ecnebī :A yabancı

e. 2271, 3029, 3123

ecr :A bir iş, hizmet karşılığı verilen şey, sevap
e. -imde 1832

edā :A yapma, kılma, icrâ, yerli yerince, hakkıyla yapma
e. 599, 931, 932, 1651, 2311, 2856, 3006

edeb :A edep, utanma duygusu, hayâ
e. 88, 1328, 1342, 1343, 3101

efʿāl :A işler, fiiller
e. 2852

efġān :f acıyla haykırma, bağırıp çağırma
e. 814, 1680, 3034

ef'idet :A yürekler, kalpler
e. -en 1395

efḳa :A en bilgili
e. 1199, 1292, 1492, 2381

efkār :A düşünceler, fikirler
e. -ıla 2692

efkende :F çeken
e. 1468, 2156
e. -sidir 2495

eflāk :A semâlar, felekler, gökler, küreler; bahtlar, talihler
e. 214, 303, 841, 1029, 1285, 2464
e. -de 723, 1256, 1281, 1610, 1915
e. -den 460, 1162, 1184, 1284, 2586
e. -dır 89, 1282
e. -dur 1278
e. -e 575, 892, 2622
e. -ı 73, 1167
e. -ıñ 2621

eflāki :A gökte oturan, melek
e. 1608

Eflāṭūn :A ünlü Yunan filozofu
E. 2458

Eflāṭūn-şiyem :A Eflâtun tabiatlı
E. 2261

efrenc :A firenk, Avrupalı
e. -e 1085

efrūz :F şûle, parıltı
e. -ıdı 437

efsāne :F gerçek olmayan hikaye
e. -dir 932, 325

efsürde :F donmuş, donuk
e. -dir 2887

efzūn :F fazla, çok, yukarı, aşkın
e. 589

efżal :A daha faziletli; en âlâ, üstün
e. 2564
e. -durur 2868

efżāl :A ziyâdeler, fazlalar
e. 3213

efżaleyn :A iki üstünlük
e. 362, 366

eger :F eğer, doğru olmayan

e. 593, 837, 888, 111, 911, 1510, 394

egri : eğri
e. 536, 1759, 3033

ehem :A daha mühim
e. 2191

ehl :A sahip, ehil
e. 7, 238, 252, 272, 274, 348, 349, 374, 382, 386, 613, 674, 675, 676, 848, 1007, 1019, 1092, 1147, 1147, 1907, 1937, 1938, 1939, 1991, 1992, 1993, 1994, 2006, 2007, 2010, 2090, 2113, 2195, 2196, 2273, 2283, 2284, 2299, 2370, 2385, 2420, 2446, 2501, 2511, 2516, 2544, 2545, 2562, 2567, 2568, 2569, 2592, 2670, 2717, 2719, 2723, 2828, 2914, 2920, 2936, 2941, 2985, 2986, 2994, 2995, 2995, 3036, 3039, 3041, 3048, 3078, 3101, 3108, 3166, 3167, 3200
e. -i 1939, 2513, 2840
e. -imle 283
e. -in 1648, 2926
e. -ine 727
e. -ini 1810, 2213, 2862

ehlā :A hoşgeldiniz
e. 23, 1527, 2024, 2024, 2800

ehlen :A hoş geldiniz
e. 1554

ehlu'llāh :A tanrı adamı, veli
e. 2577, 2578

e'imme :A imamlar
e. 1215

ejdehā :F büyük yılan, korkunç ve hayali bir hayvan
e. 42, 2739
e. -lar 42
e. -m 2287

ejder :F büyük yılan, korkunç ve hayali bir hayvan
e. -e 368
e. -i 2746, 2779

ekābir :A rütbece büyük olanlar, devlet ricâli
e. -den 451

eḳal :A en az, en aşağı
e. 94

ekber :A daha büyük
e. 1858

ekberest : ekberdir
e. 1261, 1262

ekl :A bir şey yeme, yenilme
e. 1365, 1454, 1572

ekmel :A daha kâmil, mükemmel ve kusursuz olan
e. 2868
e. -eyn 362, 366

ekrem :A daha kerim, pek cömert
e. -e 2117
e. -sin 277

ekşer :A en çok, daha ziyade
e. -i 2544

ẹksik : eksik, tam olmayan
e. 374, 1349, 1350
ẹktāf :A omuzlar, omuz kemikleri
e. -e 2002

e. -ın 2706
ẹkvān :A varlıklar, âlemler, dünyalar
e. 2975
ẹl :A harf-i taᶜrif
e. 612, 1630, 2138, 2694
ẹl : organ el; gurbet
e. 247, 305, 500, 1311, 1313, 1630, 3021
e. -de 166
e. -e 413, 504, 1311
e. -elim 1184
e. -imde 27
e. -imle 1846
e. -in 3137
e. -inde 804, 2455, 2708
e. -inden 600
e. -iñde 834
e. -le 161, 200
e. -lerin 2922
e. -lerinde 377
e. -lerini 1313, 1848
e. -leriñ 1846
l aç- : el açmak, yardım istemek
e. -up 3191
l-amān :A aman, medet
e. 1852
lbir : el birliğiyle
e. 2020
le- : elemek
e. -di 849
lem :A üzüntü, ıztırab, sıkıntı içinde olma, rahatsızlık
e. 580, 981, 1200
lest :A Allah'ın ruhları yarattıktan sonra "ben sizin Rabbiniz değil miyim" dediği zaman
e. 302
fāẓ :A kelimeler, sözler
e. -ıla 555
-ḥaḳḳ :A gerçekten, doğrusu
e. 584
-ḫāk :AF toprak
e. -den 1184
ḥamdülillah :A Allah'a hamdolsun, Allah'a şükür
e. 1566
-ḥaẕer :A sakın
e. 623, 2297
if :A Arap alfabesinin ilk harfi
e. 12, 78, 3190
if-ḳāmet :A elif boylu
e. 70

elli	: elli
	e. 2652
elmās	:Yun. bilinen kıymetli taş.
	e. 1277
	e. -dan 1243
elsineyn	:A iki dil
	e. 366
elsin	:A dil
	e. -üñ 1165
elṭaf	:A iyi muâmeleler, iyi davranışlar
	e. 607, 1244, 1279
	e. -dır 2467
el vir-	: el vermek
	e. -di 2998
emān	:A korkusuzluk, eminlik, güven içinde olma
	e. 2409, 2956
emāni	:A arzular, gayeler, istekler, ummalar, emeller
	e. -dür 915
emek	: emek, gayret, zahmet
	e. 270
emel	:A emel, güven, umma
	e. 199
emin	:A emin, emniyetli, güvenilir
	e. 43, 131, 1392, 1565, 1642, 1805, 1940, 1950, 2411, 2472
eminü'l-mü'minin	:A müminlerin emini
	e. 357
emir	:A asl. emr<emir; emir, komut
	e. 1632
	e. -ler 378
emir	:A emîr, sultan, melik, önder, âmir
	e. 480, 2850
emirü'l-mü'minin	:A müminlerin emiri, bkz. Hz. ʿOsmān
	e. 351, 2813
emlaḥ	:
	e. -ıdı 1900
emlāk	:A ev, tarla, bağ, bahçe
	e. 303, 757
	e.-dur 1278
	e. -ı 1167
emleceyn	:?
	e. 366
emn	:A eminlik, korkusuzluk, rahatlık
	e. 368, 2409, 2956
emniyyet	:A eminlik, korkusuzluk, inanma, güven
	e. -i 2960
emr	:A emir, buyruk, hüküm
	e. 800, 801, 811, 816, 836, 82, 864, 1169, 1201, 1233, 1237, 1239, 1270, 1337, 1360, 1363, 1458, 1461, 1605, 1627, 1634, 1646, 1657, 1659, 1664, 1670, 1714, 1725, 1726, 1738, 1739, 1754, 1773, 1774, 1804, 1805, 1807, 1809, 1812, 1813, 1814, 1824, 1864, 1878, 1881, 1931, 1933, 1951, 2015, 2028, 2056, 2057, 2064, 2080, 2082,

		2086, 2137, 2138, 2166, 2168, 2184, 2185, 2221, 2225, 2291, 2395, 2442, 2695, 2929, 2932, 3134
		e. -e 801, 802, 1238, 1716
		e. -e 801
		e. -i 172, 1616, 1629, 1666, 1772, 1809
		e. -ile 1815
		e. -in 1337
		e. -inde 2728
		e. -ine 1965
		e. -ine 1726
		e. -ini 1819, 221, 222
		e. -iñ 72, 1665, 2643
		e. -ümile 1651
emvāc	:A dalgalar	e. -ıdur 655
emvāt	:A ölüler	e. 2901, 3025
en^cām	:A at, deve, sığır, koyun gibi hayvanlar	e. 2219
enām	:A Bütün mahluklar, yaratılmış olan canlılar	e. 3108
enās	:	e. 1196
enbiyā	:A nebîler, peygamberler	e. 228, 256, 304, 321, 609, 1596, 1597, 2152, 2495, 2504, 2971, 3030 e. -dan 1631
encüm	:A yıldızlar	e. 1036, 3103 e. -e 1915 e. -ile 1224
encümen	:A cemiyet, meclis, şura', takım	e. 899, 908
encüm-sipāh	:A yıldızların askerleri	e. 2573
ender	:F -de, içinde	e. 325, 772, 908, 1414, 2959
ender-hisāb :	F hesap içinde	e. 471
ender-ḥayret :	F hayret içinde	e. 565 e. -em 565
ender-leyāl	:F gece içinde	e. 682
ender-vaṭan	: vatan içinde	e. 899
endişe	:F düşünce, vesvese, merak, kaygı	e. -dir 925 e. -niñ 661 e. -si 927
Enes	:A Enes ibn-i Mâlik	E. 2379
enfās	:A nefesler, soluklar	

	e. 916
engūr	:F üzüm
	e. 892
Engürüs	: Macar, Macaristan
	E. 1083
engüşt	:F parmak
	e. 16, 226, 1775
	e. -i 1723
	e. -ini 72
	e. -üñ 1920
enhār	:A ırmaklar, çaylar
	e. 1015, 1479
	e. -ıñ 1480
enīn	:A inilti, inleme
	e. 1248
enīs	:A dost, arkadaş, yar, sevgili
	e. 441, 527
ennefs	:
	e. 3028
enṣār	:A yardımcılar, muâvinler, koruyucular
	e. 3038
enṭaḳa	:A daha iyi söz söyleyen
	e. 1164
envā^c	:A çeşitler, türler
	e. 612, 2218, 2218
envār	:A ziyâlar, ışıklar, parıltılar
	e. -ı 2211, 2444
	e. -ıla 1082, 1550, 1570, 1591, 1595, 2477, 3022
envereyn	:A daha nurlular
	e. 365
eñse	: ense, boyun kökü
	e. -mde 1876
	e. -mden 1867
er	: er, yiğit, kişi, insanoğlu
	e. 2093
	e. -i 879
	e. -iseñ 2232
er-	: ermek, yetişmek, ulaşmak
	e. -di 1501
erba^cā	:A çarşamba günü
	e. 1007
erbāb	:A sahipler
	e. 88. 374, 463, 480, 731, 1066, 1128, 1428, 1928
ercümend	:F muhterem, şerefli, itibarlı, seçkin
	e. 265, 2104
eri-	: erimek, sıvı hale dönüşmek
	e. -di 955
Erjeng	:F İran hurafelerine göre meşhur ressam Mani'nin yaptığı resimleri muhteva eden mecmuâ
	E. 36, 135, 416, 795
erkān	A önde gelen, büyük
	e. 227, 1067
	e. -dağı 227

	e. -dan 1069, 2846
	e. -ı 2648, 3181
kek	: erkek, dişi olmayan
	e. -den 2571
vāḥ	:A ruhlar
	e. 222, 2173, 2173, 2192
	e. -a 2172
sās	:A asıl, temel, kök, doğruluk, gerçek
	e. 340, 1196, 1237, 1290, 1926, 2025, 2026, 2404, 2409
	e. -ıñ 1246
sbāb	:A sebepler
	e. 563, 1965
	e. -ā 1963
	e. -dur 549
	e. -ını 1542, 1572, 1572, 2870
	e. -ıñı 2256
sen	: esen
	e. 1884
s̱er	:A iz, eser
	e. 313, 1860, 2909
sīr	:A düşkün, esir, tutsak
	e. 1948, 2199, 2215
ski	: eski
	e. 2646
skünlü	:A Kur'an-ı Kerim, İbrâhîm sûresi 37
	e. 1394
slāfrā	:A bir memurluk yada hizmette birinden önce bulunmuş olanlar, yerlerine geçilen kimseler, geçmişler
	e. 1910
slem	:A en emin, en doğru, en sağlam
	e. -e 127
smā	:A kulaklar, kulak işitmeleri
	e. 1165
	e. -e 1164
s-	: esmek
	e. -medi 1862
	e. -mese 546
smek	: esmek
	e. 1731
srār	:A sırlar
	e. 226, 357, 909, 1491, 2211, 2332, 2296, 2488, 2849
	e. -a 162
	e. -dan 1106, 2333, 2487, 2723
	e. -dur 144
	e. -ıma 442
	e. -ıñla 269
	e. -sın 4
	e. -um 198
est	:F -dır, -dir
	e. 330, 399, 641, 641, 2486, 2486
estār	:A örtüler, perdeler
	e. 177
esved	:A siyah, kara

e. 54
ıḥ :A vücutlar görünen şeyler
e. 222
.r :A ağaçlar
e. 1015
: eş
e. -iñ 1470
:. : eşik, kapı geçidi
e. 2084
:F gözyaşı
e. 1609
e. -üm 165
āl :A biçimler, sûretler, tarzlar
e. 1919
ne : biraz eşilmekle su çıkan kuyu
e. -den 2980
e. -dir 2968
e. -si 46, 393
e. -sin 1475
āf :A şeref sahibi kimseler, ileri gelenler
e. -a 3122, 3126
e. -dan 3205
e. -ıla 3128
ref :A daha şerefli, onurlu
e. 1279
e. -dir 327
e. -eyn 364
vāḳ :A şiddetli arzular, istekler
e. 3083
e. -ı 3077
şyā :A nesneler, lazım olan şeyler, eşya
e. 247
e. -da 242
e. -yı 1101, 1981
: : et
e. -i 594
ḳıyā :A Allah korkusuyla günah işlemekten çekinenler
e. 321, 2978
ṭrāf :A yanlar, uçlar kıyılar
e. -a 159, 1204, 2002, 2594
e. -ı 1857, 2711, 2735, 3166
e. -ın 2706
e. -ından 1235
ṭfāl :A çocuklar
e. -ile 1532
ṭvār :A hal ve hareketler, tavırlar
e. -um 25
ev : ev
e. 408, 1241, 2391, 2410, 2412
e. -de 2398
e. -den 2868, 2873
e. -e 2398
e. -inde 854

e. -ine 2559
e. -le 905
e. -ūñ 2409

vc :A yūce, yüksek, doruk
e. 2622

vḳāt :A zamanlar, çağlar
e. 2898

vlād :A evlatlar, çocuklar
e. 571, 618, 621, 623, 791, 2600, 3117, 3123, 3124, 3144
e. -a 2861
e. -dan 3132
e. -dandır 3133
e. -ı 622, 856, 3117
e. -ıla 583, 584, 585, 1056
e. -ım 575
e. -ına 2860
e. -ını 1753, 2657, 2862
e. -uma 408, 408

evle- : evlemek
e. -rseñ 905

evliyā :A veliler, erenler, Allah adamları
e. 321, 637, 2251, 2495, 2504, 2978

evrāḳ :A yapraklar, kağıtlar, arşiv
e. -ına 344, 356, 3207

evṣaf :A sıfatlar, kaliteler
e. -ı 530
e.-a 1164
e. -ıdur 609

evṣāḳ :A çok muhkem, pek sağlam, güvenilir, inanılan
e. 311

evvāh :A çok âh eden, çok duâ eden;merhametli
e. 235

evvel :A birinci, önce, en başta, ilk
e. 73, 339, 341, 343, 467, 469, 662, 967, 997, 1024, 1041, 1050, 1052, 1562, 1690, 1698, 1828, 1964, 2120, 2357, 2357, 2358, 2365, 2367, 2407, 2517, 2877, 3004
e. -de 1330
e. -e 55, 69, 1791, 2100, 2102, 2408
e. -i 829, 2515, 3121, 3126
e. -inden 513
e. -ki 2025, 2843
e. -kisine 516

evvelā :A birinci olarak, her şeyden önce, ilkönce
e. 50, 286, 464, 485, 573, 637, 1828, 2298, 2760, 2796, 2821

eyd- : söylemek, konuşmak
e. -eyim 2831

eyilik : iyilik
e. -dir 615

eyle- : eylemek, etmek, yapmak
e. 21, 26, 49, 268, 295, 297, 298, 395, 454, 500, 512, 513, 552, 580, 599, 625, 628, 665, 735, 738, 817, 819,

838, 871, 875, 911, 951, 1244, 1251, 1257, 1335, 1337, 1353, 1396, 1397, 1438, 1439, 1571, 1605, 1633, 1676, 1711, 1891, 1924, 1927, 1997, 2056, 2070, 2100, 2101, 2120, 2123, 2137, 2138, 2145, 2165, 2171, 2184, 2235, 2238, 2241, 2245, 2248, 2249, 2251, 2256, 2293, 2295, 2297, 2390, 2415, 2423, 2430, 2437, 2485, 2576, 2766, 2823, 2851, 2979, 2979, 2992, 3027, 3199, 3201, 3210
e. -dı 59, 394, 446, 447, 448, 449, 452, 453, 455, 459, 466, 470, 474, 477, 570, 779, 797, 806, 849, 929, 953, 957, 959, 983, 989, 991, 1004, 1005, 1010, 1012, 1014, 1015, 1017, 1018, 1019, 1022, 1030, 1064, 1072, 1073, 1087, 1094, 1118, 1150, 1155, 1163, 1167, 1174, 1201, 1222, 1255, 1270, 1300, 1304, 1316, 1330, 1359, 1384, 1423, 1443, 1446, 1465, 1466, 1503, 1530, 1537, 1545, 1556, 1568, 1569, 1585, 1600, 1608, 1629, 1655, 1667, 1683, 1695, 1697, 1698, 1700, 1738, 1760, 1761, 1764, 1768, 1787, 1788, 1795, 1855, 1895, 1899, 1963, 2009, 2036, 2057, 2101, 2108, 2109, 2172, 2175, 2176, 2177, 2194, 2197, 2211, 2212, 2223, 2483, 2484, 2488, 2537, 2560, 2563, 2564, 2565, 2567, 2570, 2610, 2646, 2647, 2653, 2654, 2662, 2670, 2672, 2674, 2677, 2691, 2699, 2701, 2702, 2704, 2711, 2730, 2773, 2802, 2830, 2837, 3044, 3082, 3098, 3099, 3121, 3129, 3134, 3148, 3150, 3181
e. -dıler 388, 1042, 1084, 1100, 1363, 1515, 2036, 2747, 2820
e. -dım 164, 168, 169, 172, 176, 189, 283, 1193, 2186, 2194, 2195, 2196,
e. -dıñ 279, 397, 531, 1320, 1320, 1475, 1843, 2203
e. -dıyse 1754
e. -düm 166, 175, 181, 2189
e. -düñ 128
e. -gil 269, 287, 506, 816, 882, 883, 885, 912, 1182, 1226, 1336, 1628, 1810, 1815, 2250, 2255, 2298, 2394, 2801, 2953, 2985
e. -me 296, 598, 1258, 1883, 2166, 2166, 3131
e. -mez 544, 545, 547, 811, 1343, 1601, 1735, 1753, 2000
e. -mezken 1916
e. -mış 62, 1244, 2687, 2740
e. -mışdı 2711
e. -mışdır 744
e. -mışdüm 208
e. -mışdür 165
e. -mışsın 44, 536
e. -r 89, 556, 676, 694, 708, 995, 1207, 1380, 1417, 1716, 1716, 1733, 1863, 1865, 1886, 2311, 2312, 2340, 2343, 2356, 2358, 2361, 2362, 2364, 2440, 2450, 2452, 2453, 2494, 2586, 2625, 2890, 2892, 2906, 2913, 2925, 2943
e. -rdı 348, 353, 773, 1214,1378, 2075, 2283
e. -rem 1471
e. -ridi 2615

e. -rken 1433
e. -rler 899, 2282, 2346, 2352, 2543, 2883, 2915
e. -rse 2142
e. -rsem 2190
e. -se 2350, 2447
e. -señ 1913
e. -sin 521, 1615, 1648, 1934, 1936, 1944, 1946, 1983
e. -sinler 2169
e. -sün 520, 745, 1615, 1941
e. -süñler 509
e. -ye 408, 777, 805, 877, 944, 1789, 2556, 2614, 2873, 2947, 3019, 3020
e. -yem 68, 712, 712, 722, 1194, 1668, 3068
e. -yen 66, 197, 222, 747, 2183, 2335, 3050
e. -yüben 2050
e. -yüp 192, 207, 376, 405, 406, 462, 610, 795, 835, 1073, 1149, 1208, 1337, 1430, 1584, 1589, 1604, 1666, 1714, 1728, 1739, 1890, 2045, 2166, 2214, 2254, 2276, 2341, 2387, 2426, 2441, 2552, 2679, 2844, 2866, 2885, 3042, 3054, 3070, 3139, 3193, 3194,

eylemek : eylemek, etmek, yapmak
e. 2197

eylik : iyilik
e. -i 615

eyne :A zaman, an
e. 1978

eyvān :A büyük sofa, salon, kemerli yüksek bina
e. -eti 2582, 2756, 2826
e. -ını 2693
e. -ıña 2589

eyyām :A günler, gündüzler
e. 53, 1602, 1690
e. -ıla 2124
e. -ın 70, 1007
e. -i't-tā^c^ūn 168

ez :F -dan, -den anlamına gelir
e. 117, 134, 273, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 337, 338, 365, 414, 602, 637, 683, 750, 948, 1020, 1055, 1116, 1175, 1196, 1231, 1261, 2999, 1306, 1414, 2144, 3159

ezel :A başlangıcı olmayan zaman
e. 751, 754, 1922, 2184

ez̧ :F -den. -dan
e. 341, 2692

ez-^c^adem :F ^c^ademden
e. 941

ez-aḥvāl :F aḥvalden
e. 820

ez-ān :F āndan
e. 2185

ez-çendīn :bu kadardan
e. 2144

ez-felek :F felekten

	e. 1231
:zher	:A parlak, pek beyaz
	e. -i 640
	e. -ın 365
:z-ḫās	:F ḫāsdan
	e. 2796
:z-ḫuşūᶜ	:F huşūdan
	e. 967
ezmān	:A vakitler, anlar, çağlar
	e. -a 2732
	e. -dan 449
ez-peyġamber	:F peygamberden
	e. 640
ezrafeyn	:A aşırı zarif, nârin
	e. 364

F

fācir	:A fısk ve fücür sahibi, sefih, alçak kimse
	f. 1830
faḫr	:A övünme, övünülecek şey
	f. 610
	f. -i 610
faḫre'l-ᶜālemin	:A âlemlerin övüncü
	f. 318
fā'ide	:A fayda, menfaât, kâr, kazanç
	f. 2480
fāḳa	:A fakirlik, yoksulluk
	f. 609
faḳir	:A yosul, züğürt
	f. 160, 202, 379, 1147
	f. -e 479, 858, 3127
	f. -iñ 2475, 3138
	f. -sem 285
faḳr	:A fakirlik, yoksulluk, züğürtlük
	f. 609, 1148, 1152
	f. -ıla 611
	f. -ına 1150, 1154
	f. -ıyıla 1149
fānī	:A gelip geçici, yok olacak
	f. -durur 2955
farāyiż	:A farzlar
	f. 1158
fāriġ	:A çıkma, vazgeçmiş, terk etmiş
	f. 493, 496, 1760, 2126, 2755
fāriġ-bāl	:A başı dinç, rahat
	f. 495
farḳ	:A fark, ayırma, anlama, seçme, bilme
	f. 18, 1711, 2303
farż	:A Allah'ın kesin emri: Allah'ın Kuran'da yapılmasını kesin olarak emrettiği şeylerdir.

f. 590, 590, 1961, 2191, 2197, 2304, 2311, 2321, 2651, 2686, 2696, 3006

fasıl :A ayrıntı, ayırma, bölme, kesinti, bölüm
f. 862, 1987

fasih :A güzel, düzgün, açık konuşan, iyi söz söyleme yeteneği olan
f. 429, 430

faşl :A ayrıntı, ayırma, bölme, kesinti, bölüm
f. 513, 2033

fāżıl :A üstün, değerli
f. -larıñ 2518

fażīlethā :A fazilet
f. 2457, 2486

fażl :A meziyet, lütuf, ihsan
f. 339, 344, 350, 356, 362, 425, 696, 921, 3212, 3213
f. -ıla 1748
f. -ından 921
f. -ıñı 68

Fārisi :A İran dili, Acemce
F. 324, 556, 557

fāş :F meydana çıkma, duyulma, açığa vurma
f. 2935, 2937

Fāṭıma :A Hz. Peygamber'in ilk zevceleri Hz. Hatice'de dünyaya gelen dört kızının en küçüğüdür. Hicri 605 yılında Mekke'de dünyaya gelen Fâtıma 632 yılında vefât etmiştir. 18 yaşında Hz. Ali ile evlenmiş, Hz. Hasan ve Hüseyin'in Ümmükülsüm ve Zeynep isimli kızların annesidir. Hz.Peygamber'de sonra altı ay yaşamıştır.
F. 3114, 3116, 3118, 3121, 3159, 3210

fātiḥ :A feteden, açan
f. 358, 1083

Fātiḥa :A Kuran-ı kerimin il âyetidir, başlangıç anlamına gelir.
F. 2407, 3195
F. -yla 466, 470

fāyıġ :A asl. fā'ik: manevi olarak üstün olan
f. -ın 242, 247

fāyiż :A ödünç verilen paraya karşılık alınan kâr
630, 686

fāżıl :A üstün, değerli
f. 1748, 140
f. -larıñ 65
f. ların 462

fāżılān :A fâzıllar, üstün olanlar
f. 1091

fec :A iki dağ arasındaki yol, boyun, boğaz
f. 161, 2169, 2278

fehm :A anlama, anlayış, kavrama
f. 647, 859, 1054, 2265, 2561

feḥvā :A mâna, anlam, kavram
f. 3017

felāḥ :A kurtuluş, selâmet, onma, kutluluk
f. 2757

felek :A felek, zamâne

f. 1036, 1037, 1268, 1623, 1645, 1914, 1929, 2021, 2075, 2153, 2270, 2340, 2341, 310
f. -de 577, 1273
f. -ler 221, 255

fellāḥ :A ekinci, çiftçi, ekin ekenve biçen,; zenci
f. -dan 2267

fen :A fen
f. -ni 462
f. -ninde 1697, 1912

fenā :A geçici, fânî, kalıcı olmayan, sonu olan
f. 2461, 2588, 3042

feraḥ :A gönül açıklığı, sevinç, sevinme
f. 3047
f. -dan 839, 841

ferāġ :A vazgeçme, bırakıp terketme
f. 563, 564, 568, 726, 2051, 2310

ferāġat :A el çekme, vazgeçme, râhat
f. 264, 979, 1238, 1600, 1760, 2748

ferāḥ :F bol, geniş, yayvan, açık
f. 1318

ferāḫ :F bol,bol, geniş geniş
f. 973

ferāmūş :F unutma, hatırdan çıkama
f. 292, 296, 308, 620, 2203

Ferhād :F Ferhâd ile Şîrîn adıyla ünlenen eski bir hikâyenin erkek kahramanı olup Şîrîn'in âşıkıdır.
F. 1375
F. -lar 229

ferhān :A sevinçli, neşeli
f. 2781
f. -iken 1249

feridü'd-dehre :A cihânın eşsizi, Hz. Peygamber
f. 341

fermān :F buyruk, emir, herhangi bir iş hakkında hükümdarın tuğrasını taşıyan emri demektir
f. 2215, 308

fermān-kār :F emreden
f. 540

ferr :A nur, ışık, zînet, süs, kuvvet, kudret
f. 344, 1032, 1086, 2245, 3151, 3162, 3170

ferş :A yeryüzü; döşeme
f. 215, 390, 395, 687, 1008, 2705
f. -den 920
f. -e 665
f. -i 390, 2213
f. -ine 3180
f. -ni 664

feryād :F idâd isteme, feryâd
f. 143, 156, 336, 1379, 1404, 1855, 1967, 2035, 2919
f. -a 1377
f. -ım 575
f. -lar 2874

feryād-res :F feryâd edenin imdâdına yetişen

f. 815

ferzend :F oğul, çocuk
f. 2019

ferzendān :F çocuklar, oğullar
f. 1291

fesād :A bozukluk, düzensizlik, karışıklık
f. 767, 788, 1042, 2395

feṣāḥat :A bir dilin kolayca ve akıcı olarak söylenip, yazılması
f. 717

feth :A fetih, ele geçirme, alma
f. 84, 286, 446, 512, 715, 1083, 1515, 190, 1764, 1934, 2003, 2160, 2190, 2290, 2487, 2491, 2496, 2499, 2536, 2754, 2755, 3178, 3191
f. -i 2755
f. -ine 2134
f. -ini 129

fetil :A fitil
f. 1719

fettāh :A zafer kazanmış, üstün gemiş, feteden, açan
f. -ını 129
f. -dan 2138

fetvā :A herhangi bir işin Şeri'at'a uygun olup olmadığını bildirmek.
:f. -yıla 1092

fevāyid :A menfaatler, faydalar
f. 2230

fevc :A bölük, takım
f. 780, 780, 1066, 1066, 1462, 1462

fevk :A üst, üst taraf, yukarı
f. 242

feylosof :A filozof, âlim
f. 602

feyyāż :A feyiz, bolluk ve bereket veren; Allah
f. 709, 1481, 2488, 2500, 2537
f. -dan 629,632
f. -ıla 140

feyż :Feyiz, bereket
f. 16, 67, 393, 484, 629, 630, 631, 632; 658, 686, 707, 1469, 1481, 1482, 2002, 2006, 2502, 2486, 2487, 2490, 2500, 2533, 2534, 2536, 2537, 2538, 2969, 2976, 2976
f. -e 706, 2501, 3060
f. -i 487, 2488
f. -idir 657
f. -idür 2479
f. -ile 1469, 1470, 2501, 2543
f. -iñ 705, 706, 708, 710, 1472, 1482, 1483
f. -iñden 214
f. -iñe 1471, 3058
f. -iñi 1471
f. -iñle 1484
f. -üñ 13, 655, 656, 2539, 2540
f. -üñden 698, 699
f. -üñ-durur 1479

feyżān :A feyizler
f. 393, 2537
feyż-rā :A feyze
f. 3057
feżā :A ucu bucağı bulunmayan boşluk, dünyanın sonsuz olan genişliği
f. 215, 1169
fezz :A rahatlık, ferahlık
f. 2310
fıḳd :?
f. 638
fıḳh :A dinin hükümlerini bildiren ilim, fıkıh
f. 77, 452
fırḳa :A insan kalabalığı, grubu
f. 1057, 3032
f. -dān 440
fısḳ :A hak yolundan çıkma, Allah'a isyân etme
f. 2395
fī :A -de, içinde
f. 168, 2396, 3017
fi^{c}āl :A işler, fiiller
f. 1701
f. -en 1339
fidā :A fedâ, kurban
f. 1634, 1651, 1665, 1726, 1754, 1816, 1893
fiġān :F feryâd, sızılı ve acılı bağırma
f. 1417, 193
fī-kitābin :A kitap içinde
f. 952
fikr :A fikir, düşünce
f. 58, 536, 576, 583, 584, 585, 621, 740, 907, 1159, 1656, 1669, 1672, 1678, 2107, 2298, 2691, 2857
f. -ile 90
f. -ini 1914
fikret :A fikir, düşünce
f. -e 1670
f. -ini 1677
f. 1677
fī-külli'l-bilād :A bütün memleketlerin içinde
f. 433, 433
fi^{c}l :A iş, kâr, amel
f. 2468
f. -e 497
f. -ini 1777
fi'l-ġār :A mağara içinde
f. 341
fi'l-ḥacer :A hacerin içinde
f. 1144
fi'l-ḥaḳiḳa :A gerçekten
f. 111, 748, 917, 1343, 1340, 2460, 174
fi'l-ḥāl :A bu anda
f. 387, 1525, 2110
fi'l-menāmi :A rüyada, düşde

	f. 1811
fi'lmeşel	:A örneğin, meselâ f. 28, 206, 820, 1036, 1818, 2471, 2854, 2922, 2923, 3163
fi'l-umūr	:A umūr içinde f. 2253
fi'l-vadi's-sürūr	:A sevinç vadisi içinde f. 420
fi'n-nāsi	:A insanların içinde f. 02, 2166
firāğ	:A ayrılık f. -a 266
firāķ	:A ayrılık f. 1354, 1585
firār	:A kaçma, savuşma, izinsiz olarak ortadan kaybolma f. 2747
firāş	:A döşek, yaygı, hasır f. 990, 1008
firᶜavn	: Fir'avn: Eski Mısır hükümdarlarının 26 fir'avn sülâlesi vardır. Her sülâlede çeşitli fir'avnlar asırlarca hüküm sürdüler. Hz. Musa zamanındaki Fir'avn askeri ile birlikte Kızıl Deniz'de boğuldu. 3000 yıllık cesedi İngiltere'de müzede sergilenmektedir. f. 42 f. -ıla 2717
firāz	:F yokuş, çıkış, yüksek, yukarı f. 3036
firāzī	:F yükseklik, yukarılık f. 1347
firdevsiyān	:A cennet f. 110
Firdevs	:F İran'ın milli destanı olan Şehnâme'nin şâiridir. f. -e 2951
firengi	: Firenk, Avrupalı f. 1145
firişteh	:F melek f. -ler 1166
firūz	:A mesut, mutlu, sevinçli, ferah, iyi bahtlı f. 3093 f. -unı 2388
firūz-baḫt	:A iyi bahtlı, bahtı iyi olan f. 370
fī-ṭarīķ	:A tarikâtte f. 432
fitne	:A fitne, bozukluk, karışıklık, baştan çıkarma f. 621, 1697 f. -dir 621 f. -ye1695
fulan	: falan f. 2542, 2589
furķa	:A fırka f. 2972, 2973
furṣat	:A fırsat

f. -a 2574
f. -durur 591

fürḳat :A ayrılık
f. 1380, 2880, 2883
f. -a 1601
f. -dır 1823
f. -e 1381
f. -iñ 608

fürūᶜ :A dal, şûbe, ikinci derecede olan, tali
f. 454, 2325

fürūġ :F ışık, parlaklık, parıldayış
f. 267

fütūḥ :A zafer, galibiyet, açma, gönül rahatlığı
f. 2243
f. -uñ 2003

G

ġabġab :A çene altı, çifte gerdan
ġ. -et 333
ġ. -ına 1858

ġabrā :A yeryüzü, arz
ġ. -dan 450

ġāfil :A gafil, habersiz
ġ. 733, 820, 2008, 2433
ġ. -e 46, 159, 2320

ġāfilān :A gafiller
ġ. 1107, 1108

ġaflet :A gaflet, dalgınlık, boş bulunma
ġ. 2203, 2206
ġ. -den 2208
ġ. -i 1108
ġ. -in 2205
ġ. -inden 2205
ġ. -le 1109

Ġafūr :A merhamet eden, Allah
Ġ. 1130

gāh :F bâzen, bazı zaman
g. 6, 10, 209, 211, 213, 214, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 458, 459, 460, 461, 495, 1380, 1495, 1577, 278, 2239, 2239, 2240, 2240, 2241, 2242, 2242, 2243, 2243, 2244, 2245, 2245, 2439, 2744

gāhī :F bâzen, arasıra
g. 102

ġaᶜiyye : erekçilik
ġ. 132

ġalaṭ :A yanlış, yanılma
ġ. 198, 1886

ġalġala : şamata, gürültü
ġ. -yla 1854

ġālib :A üstün, muzaffer, kazanmış

	ġ. 1321, 3013
ġalṭān	:F yuvarlanıcı, yuvarlanan, tekerlenen
	ġ. 201, 1815
ġam	:A gam, tasa, kaygı, mesele
	ġ. 212, 227, 399, 498, 562,565, 604, 1159, 1188, 1321, 1377, 1397, 1401, 1455, 1457, 1468, 1529, 1531, 1841, 1880, 1897, 1890, 1947, 1976, 2156, 2198, 2554, 2623
	ġ. -a 41
	ġ. -da 445, 1706, 2011
	ġ. -dan 195, 1253, 1321, 1382, 1386, 1465
	ġ. -ıdı 1465
	ġ. -ıla 1701
	ġ. -ıñ 606
	ġ. -mıla 1889
ġamnāk	: gamlet, kederli, tasalı
	ġ. -e 1427
ġamze	:A süzgün bakış, çene yada yanak çukuru
	ġ. -ñı 1053
ġam-efkende	:AF gam çeken
	ġ. 678
ġam-gīnīn	:AF kederli, tasalı
	ġ. 1947
ġam-ḫāneñdir	:AF gam evi
	ġ. 1190
ġam-küsār	:AF kederi dağıtma
	ġ. 1514
ġanem	:A koyun
	ġ. 1732, 1818, 1897
ġanī	:A zengin, varlıklı, bol, doygun, Allah'ın adlarındar biri
	ġ. 158, 285, 1272
	ġ. -sin 126, 158
ġār	:A mağara
	ġ. 144
ġaraż	:A istek, gâye, maksad, niyet, kasıt
	ġ. 120, 132, 2219, 2221, 3196
ġarāyib	:A tuhaf, şaşılacak şeyler
	ġ. 158
ġarb	:A güneşin battığı taraf, batı
	ġ. -a 13, 81, 209
	ġ. -ı 2834
	ġ. -mı 2816, 2841
ġarbī	:A batılı
	ġ. 1242, 146
ġarīb	:A kimsesiz, zavallı
	ġ. 1367
	ġ. -em 276
ġarīḳ	:A garkolmuş, suya batmış
	ġ. 565
ġarīmet	:
	ġ. 2748
ġarḳ	:A batmış, kendinden geçmiş, batma
	ġ. 117, 806, 968, 978, 986, 1019, 1098, 1130, 1575, 1606, 1670, 1841, 1889, 2327, 2501, 2717, 3032, 3060

	ġ. a 209 2661
	ġ. -ān 2973
ġarḳ-āb	:A suya batan,batmış olan, boğulmuş
	ġ. 706
ġavāṣ	:?
	ġ. 1431
	ġ. -ınıñ 655
ġavġa	:F kavga, dövüşme
	ġ. -lar 601
ġavvāṣ	:A dalgıç, denize dalan kimse
	ġ. 309, 1098, 2242
	ġ. -dur 891
ġayb	:A sır ve gizli olan şeyler
	ġ. 681, 1437
	ġ. -et 1229
	ġ. -ıñ 659
gāyet	:A pek çok, ziyâdesiyle, son derece; son, netice
	g. -ile 677
ġāyet	:A pek çok, ziyâdesiyle, son, netice
	ġ. 202, 202, 379, 52, 1317, 1416, 1440, 1536, 1783, 1867, 2119, 2207, 2287, 2410, 2416, 2418, 2446, 2608, 2618, 3047
	ġ. -de 279, 872, 1500, 1837, 2316, 2611
	ġ. -e 290, 1432, 1432, 1501, 2125, 2791
	ġ. -i 614, 2473
	ġ. -ile 124, 2677, 2829
	ġ. -in 287
	ġ. -ine 2127
ġāyib	:A bilinmeyen
	ġ. 154, 1467
ġayn	:A Osmanlı alfabesinin yirmi ikinci harfi olup ebced hesabında Bin sayısının karşılığıdır.
	ġ. 265
ġayr	:A başka, gayrı
	ġ. 2565
ġayret	:A himmet, gayret
	ġ. 166, 1087, 1150, 1603, 1604, 2639, 2647, 2993, 2995
	ġ. -dir 2994
	ġ. -e 1319, 1670
	ġ. -iñ 2055, 2990, 2993
	ġ. -le 115, 1668
ġayrı	:A başka, gayrı
	ġ. 174, 697, 1372, 1392, 1395, 1412, 1422, 1600, 2566, 2755
	ġ. -lar 2165, 2166
ġayūr	:A gayretli, çok çalışkan; Allah
	ġ. 1602
ġazā	:A gazâ, savaş
	ġ. -ya 1135
ġażab	:A dargınlık, kızgınlık, darılma, kızma, öfke
	ġ. 1325, 1328, 1332, 1342, 1343,2774
	ġ. -da 1326
ġāzi	:A gazi

	ġ. 1139
ġāzlyān	: gaziler ġ. 1134, 1135
Ġazzālī	:A Eş'arî kelâcısı, Şafiî fakihi, mutasavvı, filazoflara yönelttiği eleştirilerle tanınan İslâm düşünürü. Ġ. 642
gece	: gece g. 435 g. -yle 294
geç-	: geçmek g. 3115 g. -di 1069, 1072, 1314, 1413, 1578, 1584, 1602, 1688, 2202, 2619 g. -medin 81
geçmek	: geçmek g. 12
gedā	F dilenci, yoksul g. 147, 277, 842, 864, 1154, 2144, 2145, 2162, 2807 g. -lar 149 g. -ya 842 g. -yam 193
geh	:F bâzen, ara sıra g. 186, 212, 448, 449, 454, 1404, 1577, 2376
gehl	:F bâzen, ara sıra g. 215
gehi	:F bâzen, ara sıra g. 10, 209, 1577
gehvāre	:F beşik g. 1594
gel-	: gelmek g. 8, 21, 181, 666, 751, 816, 831, 850, 871, 873, 874, 883, 887, 901, 910, 942, 1120, 1226, 1437, 1438, 1554, 1775, 1911, 1962, 1997, 2056, 2081, 2120, 2145, 2146, 2198, 2228, 2230, 2232, 2261, 2295, 2333, 2334, 2353, 2414, 2434, 2435, 2458, 2485, 2534, 2556, 2800, 2960, 2961, 2979, 3000, 3050, 3051, 3052, 3104 g. -di 52, 34, 444, 782, 796, 846, 950, 960, 1000,1066, 1307, 1319, 1332, 1374, 1404, 1409, 1429, 1504, 1656, 1791, 1794, 2660, 2782, 3044, 3080, 3114, 3120, 3127, 3131 g. -diler 1041, 1363 g. -dim 284, 2163 g. -diñi 1554 g. -dügin 1564 g. -dük 2027 g. -düm 193, 2159 g. -e 1342 g. -en 1741 g. -ince 1453 g. -ip 1118, 3074 g. -irdiñi 26 g. -medi 1301 g. -medim 2159

g. -megedir 1393
g. -mese 322
g. -meyüp 173
g. -mez 16, 216, 632
g. -mezidi 322
g. -mişdir 280
g. -mişem 2161
g. -se 1462, 1774
g. -seler 1463
g. -seydi 26
g. -sin 236, 2033, 3041, 3045
g. -sün 824
g. -üp 1048, 1490, 1626, 2166, 2361, 195
g. -ür 1354, 1406, 2478
g. -berü 2
g. -ki 2489

geml : gemi
g. 2783
g. -niñ 2784
g. -si 195
g. -yle 2782

genc : genç, yaşlı olmayan
g. 1373
g. -e 716

genc :F hazine
g. 11, 40, 227, 258, 2133, 2731, 2740
g. -i 2738

gencine :F hazine, define
g. 358, 2232

gencür :F hazinedâr, hazine bekçisi
g. -dur 2133, 2731

ger :F eğer, şayet, böylece
g. 33, 147, 385, 473, 553, 559, 560, 585, 586, 590, 646, 654, 727, 821, 842, 879, 881, 894, 921, 923, 953, 988, 1081, 1115, 1214, 1438, 1509, 1634, 1696, 1754, 1757, 1773, 1774, 1844, 1867, 1987, 1996, 2058, 2072, 2111, 2265, 2271, 2272, 2278, 2283, 2319, 2336, 2372, 2421, 2436, 2468, 2499, 2503, 2559, 2715, 2736, 2760, 2823, 2858, 3122

gerçi :F gerçi, zâten, ise de, her ne kadar
g. 62, 111, 190, 401, 542, 607, 1005, 1162, 1267, 1777, 1786, 1878, 2136, 2159, 2301, 3093
g. -ki 1340
g. -kim 187, 204, 384, 564, 616, 694, 762, 1119, 1279, 1330, 1671, 1761, 2460, 2462, 2591, 2597

gerd :F toz, toprak, gubâr; tasa, gam
g. 562

gerdün :F dönücü, dönen, devreden, felek, dünya
g. 399, 700, 2548
g. -dan 261

gerek : gerek, lâzım
g. 537, 558, 563, 568, 586, 587, 589, 1459, 1461, 1461, 1462, 1463, 1464, 1669, 1812, 1816, 2027, 2029, 2627,

2629, 2642, 2732, 2761, 2856, 2857, 2858, 2859, 2864, 2865, 2867, 2911, 3005, 3012
g. -dir 2872

germ :F sıcak
g. 1149, 1785, 2903

geşt :F gezme, seyretme, dolaşma
g. 2062, 2235

geşte :F gezmiş, dönmüş, dolaşmış
g. 2332, 2555

geştî :F çirkinlik, yakışıksızlık
g. 977

geştî-bān :F gezen, seyreden, dolaşan
g. 2243

getir- : getirmek
g. -di 54, 2095, 2442
g. -diler 1137
g. -dim 2098

getür- : getirmek
g. 19, 497
g. -diler 2068
g. -mekde 2029
g. -üp 88
g. -ür 1406
g. -ürdi 2075

gevher :F elmas vb. değerli taş
g. 76, 309, 752, 915, 981, 1341, 1594, 2966
g. -den 2157
g. -dir 1276
g. -e 716, 1142
g. -i 656, 2961
g. -idür 7
g. -im 2964
g. -in 297
g. -ler 2441, 2963
g. -leri 52

gevher-bār :F cevher yağdıran
g. -umı 942

gevher-senc :F cevher saçan
g. 716
g. -sin 667

gey- : giymek
g. 874
g. -di 343, 349, 355, 1045, 2591, 2997, 3087
g. -memişdi 2597, 2805
g. -mesi 2868
g. -sin 1933
g. -sün 2170
g. -üp 1108

geydir- : giydirmek
g. - 516, 519
g. -di 2673, 2704
g. -e 807
g. -eyim 825

geymek : giymek
g. 2867

geysū :F asl. gisū : saç, uzun saç, saç örgüsü
g. 329

gez- : gezmek
g. -erken 1171, 1498
g. -meden 409

ġılāf :A kılıf, kın
ġ. 766

ġınā :A zenginlik, bolluk
ġ. 1149

gıyās :A yardım
ġ. 1431

gibi : gibi
g. 78, 114, 137, 153, 261, 262, 347, 443, 499, 501, 515, 536, 558, 666, 885, 974, 1034, 1076, 1084, 1118, 1120, 1160, 1212, 1245, 1383, 1384, 1411, 1588, 1624, 1626, 1658, 1664, 1684, 1712, 1752, 1763, 1771, 1796, 1820, 1889, 1954, 1958, 1961, 1989, 2076, 2096, 2116, 2133, 2184, 2226, 2245, 2254, 2264, 2494, 2506, 2512, 2514, 2556, 2627, 2761, 2783, 2871, 2872, 2877, 2906, 2920, 2931, 3085, 3142, 3160, 3165, 3173, 3185, 3202, 3203, 3207
g. -dür 1999

gice : gece
g. 439, 440, 995, 1520, 1524, 1549, 1605, 1688, 1709, 1738, 1949, 2343, 2387, 2708, 2665, 2886, 3087, 3087, 3088, 410, 3092
g. -s 148

gici : gece
g. -yle 3186

giç : geç
1980

gid- : gitmek
g. 1722
g. -ecegüñ 832
g. -elim 118
g. -em 1490, 3084
g. -er 729, 2316, 2906
g. -erek 1500, 2897
g. -erem 82
g. -erler 1694
g. -ersin 1387, 1765
g. -iser 1730
g. -üp 3209

giden : giden
g. -ler 2277

gil :A balçık, çamur
g. 914, 1082, 302
g. -de 3061
g. -im 689, 3060

gir- : girmek
g. 503, 1120, 1120

g. -di 1583, 1768
g. -dikde 2131, 2736
g. -dikte 135
g. -e 1987, 2796
g. -en 1552, 2396
g. -er 171
g. -ip 1578
g. -medi 2799
g. -meye 2396
g. -mez 545
g. -mezidi 1214
g. -miş 2887
g. -üp 713

girān :F dolu bardak
g. 984, 1703

gird :F yuvarlak, çevre, değirmi
g. 212, 268
g. -kār 999, 2382

girdāb :F suların döndüğü ve çukurlaştığı yer, onafor, çevrinti
g. -ıla 970

gird-bād :F dönerek çevrinti ile esen rüzgar
g. 837

giri : geri, art, arka
g. 1349, 1446

girībān :F elbise yakası
g. 140, 155

giriftār :F tutulmuş, yakalanmış, esir, düşkün
g. 41, 2198

giriften :F dolaşık, karmaşık
g. 1344

girmek : girmek
g. -i 2816, 199
g. -içün 2290

girü : geri
g. 3104

giryān :F ağlayıcı, ağlayan
g. 233, 248, 1122, 1183, 1500, 1615, 1628, 1648, 1680, 1769, 1810, 2921
g. -ede 2665
g. -ıla 1373

girye :F ağlama, ağlayış, gözyaşı
g. 856, 2875, 2881, 3078
g. -lerden 139
g. -lerle 2946

giryebān :F ağlayan, inleyen
g. -ım 600

girye-künān :F ağlayarak
g. 2853, 2906

git- : gitmek
g. -di 867, 985, 1141, 1329, 1332, 1367, 1383, 1409, 1504, 1529, 1529, 1588, 1708, 1897, 1953
g. -digidir 61, 2578
g. -dikde 1909

g. -dikleri 2941
g. -diklerin 3033
g. -diler 1135, 1520, 1705
g. -diñ 160
g. -medi 979, 1759
g. -mediler 194
g. -meñiz 1392
g. -mesün 268
g. -meyem 174
g. -meyüp 2225
g. -mez 1800
g. -mez 1681
g. -mişdir 818
g. -mişidi 1905, 1906
g. -se 2310
g. -tiler 1497

gitmek : gitmek
g. 1200, 1669, 2315
g. -den 1600

giy- : giymek
g. -er 2899
g. -ip 2900

gizle- : gizlemek
g. -me 43, 1676

gizli : gizli, saklanmış olan
g. -dür 23

goften :F söylemek, konuşmak
g. 311, 645
g. rā 644

ġonca :F açılmış çiçek, gonca
ġ. 544

ġonçe :F açılmış çiçek, gonca
ġ. 330, 445

göç- : bir yerden başka bir yere taşınmak; ölmek
g. -diler 1525
g. -er 1508
g. -üp 1490

gög : gök, semâ
g. e 828, 839, 1035, 2362

gök : gök, semâ
g. 1615, 1628, 1648, 1745, 1769, 1810, 2213
g. -de 255, 1220, 1271, 1272, 1853, 2355, 2643
g. -deki 148
g. -den 1201, 1897, 2021,2362, 3183
g. -ler 1852
g. -lerde 257
g. -lerden 2355
g. -leri 1030

gökçek : güzel, iyi
g. 1843

gölgelik : güneşten korunmak için örtülen örtü
g. 1364, 1513, 1550

gönder- : göndermek

g. -di 1614, 1893
g. -diklerldir 110
g. -señ 81
g. -üp 404, 822, 869
g. ürdi 1773

gönderil- : gönderilmek
g. -di 803

ǵöne ǵöne : ǵöne ǵöne
g. 2744

göñül : gönül
g. -i 904, 1556, 2783
g. -inde 2315
g. -inden 1143
g. -ini 2
g. -üm 413
g. -üme 185, 848, 3082
g. -ümşe 1186
g. -ümüñ 401, 1185
g. -üñi 905, 1193

göñleg : gömlek
g. -im 213

göñül : gönül
g. 902, 1255, 2013, 2052, 2665, 2997
g. -de 1103
g. -den 136

gör- : görmek
g. 622, 847, 913, 962, 1028, 1197, 1213, 1221, 1222, 1246, 1255, 1325, 1603, 1811, 1902, 1963, 2114, 2236, 2256, 2563, 2567, 2621, 2631, 2997, 2998
g. -di 692, 1368, 1369, 1404, 1467, 1552, 1557, 1567, 1587, 1592, 1598, 1695, 1729, 1758, 1784, 1799, 1802, 1803, 1818, 1892, 2560, 2667, 3130
g. -diler 1052, 1101, 1102, 1102, 1240, 1508, 1512, 1513, 1901, 2606, 2746
g. -dügüñ 530, 902, 902
g. -düm 171, 854, 1905, 3100
g. -e 146, 738, 1744
g. -elim 26, 668, 2749
g. -elim-kim 1312
g. -en 725, 2422, 2741, 2741
g. -enler 35
g. -medi 1422, 1771
g.-memiş 276, 2069
g. -memişidi 768
g. -meye 2273, 3055
g. -meyem 3071
g. -meyesin 2340
g. -mez 1179
g. -se 2989
g. -seydi 347
g. -sin 2170
g. -sün 316, 3046
g. -ünce 294

g. -üñ 1302
g. -üp 278, 521, 1539, 1974, 2280, 2553
g. -ür 1401, 2322, 2908
g. -ürler 895

görin- : görünmek, başkası tarafından görülmek
g. -di 531, 1790
g. -en 696
g. -inür 102, 557, 607

görün- : görünmek, başkası tarafından görülmek
g. -di 1354
g. -ip 1645
g. -mez 1856
g. -ür 564

görmeklik : görümlük
g. 1514

görüş- : görüşmek
g. -di 1172

göster- : göstermek
g. 9, 22, 274
g. -di 1441, 1566, 1579, 2101
g. -em 555
g. -ir 2743, 2749, 2749
g. -me 2766
g. -medi 1427

götür- : götürmek
g. 217
g. -medir 2349
g. -üp 1236

göz : göz
g. 191, 1372, 1427, 1624, 1744, 1798, 2668, 2745
g. -de 191
g. -den 473, 1542, 1673, 298
g. -e 833
g. -i 904, 1111, 1422, 1556, 1675, 1903, 1906, 2478, 2666
g. -ile 1101
g. -in 1611
g. -ine 177
g. -ler 230, 1560
g. -lerden 2876
g. -leri 88, 1802, 1889, 3034, 406
g. -lerim 1183
g. -lerim 103
g. -lerimden 183
g. -lerimi 2324
g. -lerin 1841
g. -lerinden 1833
g. -leriñ 1680, 1681
g. -üm 170, 293, 566, 1974
g. -üme 185, 1974, 3084
g. -üni 1850, 1901
g. -üñ 494, 733, 911, 1221, 1614, 2208, 2461
g. -üñden 838

ʊzle- : beklemek, gözlemek
g. -gil 818

ʊzli : gözlü, gözü olan
g. 1900

ʊzyaşı : gözyaşı
g. -n 1417

ubār :A toz
ġ. 546, 560, 1399, 1907, 2334, 3177, 3177
ġ. -ı 2453
ġ. -ına 272
ġ. -ısın 664
ġ. -umdan 68

ubārī : Ġubarî Abdurrahman, ...
Ġ. 295, 406, 733, 824, 995, 1285, 2155, 2166, 2552, 2553, 3067, 3155, 3194
Ġ. -rā 337

ubārī-veş :A Ġubârî gibi
Ġ. 889

ufrān :A affetme, bağışlama
ġ. 227, 731, 1928

ılām :A tüyü bıyığı çıkmamış delikanlı, genç
ġ. 1153, 1296, 1564, 155

ımūm :A kederler, tasalar, gamlar
ġ. 2926

ūr :F mezar, kabir
g. -unı 2902

ırbet :A gariplik, yabancılık
ġ. 1367, 1531
ġ. -de 1373, 1377, 1473
ġ. -e 1181, 1381

ısl :A cünüplü, haviz ve nifas hallerinden sonra din gereği yıkanma, arınma
ġ. 2865

ıṣṣa :A keder, kaygı, tasa
ġ. -dan 1551
ġ. -sın 620
ġ. -ya 1889

iş :F kulak, işitme, dinleme
g. 326, 912, 914, 1099, 1341, 1431, 1488, 1629, 1892, 1962, 1997, 2305, 2036, 2051, 2197, 2437, 2718, 2851, 2961
g. -a 2262, 2380
g. -dan 912, 1629
g. -ına 1341, 1713
g. -ıña 2961
g. -ıñı 2851
g. -un 1338
g. -uñ 2961
g. -uñı 2305, 2718

iş-dārān :F kulak tutanlar
g. 1099

iş-vār :F küpe
g. 914, 928, 1488, 2262, 2380

güşe :F köşe
g. 447
g. -den 1997
g. -ler 1243
g. -lerde 1099
g. -sin 1113
g. -sini 1559

güyā :F söyleyen, söyleyici
g. 14, 71, 1440, 1629

güyān :F söyleyen
g. 3189

güyed :F söyleme
g. 645

güyende :F söyleyen
g. -si 1165

güy :F Acemlere mahsus bir çeşit oyun topu
g. 932, 1347, 1756, 1914

güc : güç, kuvvet
g. 1735
g. -ile 121, 1734

güç : güç, kuvvet
g. 1735, 2892

güdāz :F eriten, yakan, mahveden
g. 142

güden : güden
g. 347

güft ü gū :F dedi kodu
g. 14, 117, 273, 447

güftār :F söz
g. 547, 939, 942, 947, 2434
g. -dan 913
g. -dır 914
g. -dur 930, 937, 938
g. -sıñ 14
g. -umı 912, 942

güften :F söylemek
g. 909

güft :F söylemek
g. 2229

güher :F cevher, gevher, elmas
g. 33, 312, 324, 394, 531, 672, 741, 894, 928, 1271, 1360, 2078, 2114, 2117, 2119, 2373, 2380, 2416, 2418, 2966, 2966
g. -dendir 2158
g. -dir 928

güher-bār :F cevher, yağdıran
g. 450, 752

güher-senc :F cevher saçan
g. 2417

güher-vār :F cevher gibi, cevherli, cevher sahibi
g. 2241

gül : gül çiçeği

g. 693, 902, 1299, 1580, 2076, 2235, 3061, 3061, 3062, 3206
g. -de 3063
g. -ı 3206
g. -ler 6

gülāb :F gülsuyu
g. 2470, 3064, 3065

gülbün :F gül kökü, gül biten yer
g. 1580

gülistān :F gül bahçesi, gülün çok olduğu yer
g. -dur 174, 2958

gülmek : gülmek, sevinmek
g. 2853

gülsitān :F gül bahçesi, gülün çok olduğu yer
g. -184, 418, 658
g. -ıla 2470

gülşen :F gül bahçesi
g. 327, 1170
g. est 331
g. -ile 2958
g. -iñ 28

gülüstān :F gül bahçesi, gülün çok olduğu yer
g. 1017, 1580

gülzār :F gül bahçesi
g. 418, 1580, 2958
g. -dan 693
g. -lar 185
g. -u 1017
g. -uñ 3206

güm güm : güm güm
g. 502, 1061

gümān :F şüphe, zan
g. 1617, 1660
g. -ı 1639
g. -ından 1617
g. -um 1633

gümgeşte :F kaybolmuş
g. 422

gümün :?
g. 772, 791

güm-rāh :F yolunu şaşırmış, doğru yoyoldan ayrılmış
g. 86

güm-reh :F yolunu şaşırmış, doğru yoyoldan ayrılmış
g. 682

gün : gün, gündüz, güneş, aydınlık
g. 114, 261, 262, 443, 558, 588, 589, 848, 885, 961, 1118, 1180, 1212, 1303, 1304, 1305, 1310, 1413, 1415, 1496, 1540, 1606, 1621, 1626, 1640, 1664, 1667, 1676, 1688, 1712, 1911, 1931, 1961, 2079, 2107, 2116, 2226, 2245, 2254, 2255, 2426, 2431, 2477, 2506, 2512, 2514, 2556, 2627, 2645, 2652, 2652, 2660, 2690, 2748, 2753, 2761, 2810, 2847, 2910, 2931, 3054, 3054, 3074, 3075, 3185

g. -de 999, 1000, 1028, 1305, 2613, 3071
g. -den 589, 711, 1180, 2618
g. -e 589, 711, 2618
g. -i 683
g. -ūñ 3029

günāh :F Alah'ın emirlerine aykırı olarak görülen iş , dini suç
g. 435, 2113, 2285, 2420, 2432
g. -dan 2464
g.-ı 2915
g. -ın 2857, 2919
g. -lardan 1464

günbed G. F kümbet, kubbe, üstü yuvarlak şekilde olan bina veya çıkıntı
g. -dir 429

gündüz : gündüz
g. 995, 2343, 2387, 2665
g. -e 1709
g. -in 1555, 3186
g. -üñ 294

gürāni :?
g.643

gürās :F okuyan, dinleyen
g. 857

gürūhi :F cemaate ait, toplulukla ilgili
g. 371, 643, 2978, 2978

güşād :F açma, açılma, açılış
g. 1407, 3193

güşāde :F açılmış, açık, ferah
g. 2134

güvāh :F şahit, delil, tanık
g. 486

güyā :F güyâ
g. 1914, 2471, 2769, 3171
g. -ki 395

güzāf :F beyhūde, boş
g. 967, 1226

güzār :F gezme, geçiş
g. 2297

güzel : güzel
g. 1613

güzend :F zarar
g. 527, 376

güzin :F seçen, seçilmiş, seçkin
g. 2381, 2521, 2977, 3111
g.-ile 3109

H

ḫāb<ḫ^{v}āb :F uyku
ḫ. 773, 1612, 181, 1644, 1653, 2203, 2206
ḫ. -a 178, 1643, 2207

ḫ. -dan 1611, 1654, 1654
ḫ. -ından 1630
ḫ. -uñ 1613

ḫ^{v}āb :F uyku, uyuma
ḫ. 910, 1624, 1625, 2209, 3095, 3150
ḫ. -a 1556
ḫ. -da 3100
ḫ. -ıdı 1555
ḫ. -ından 1557
ḫ. -ından-ki 2891

ḫaber :A haber, malûmat
ḫ. 553, 1115, 2337, 2371, 2829, 2931
ḫ. -dir 2829
ḫ. -ler 1713

ḫaberdār :F haberi olan
ḫ. 1106

ḥabīb :A sevgili, seven, dost
ḥ. 334, 1367, 1671, 3053
ḥ. -iñ 20

Ḥabību'llāh :A Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed
Ḥ. 407

habl :A ip, urgan, halat
h. 1291, 1296

ḥācāt :A istekler, dilekler
ḥ. 217, 678, 1174, 1443, 1468, 2156, 3068
ḥ. -ı 3021
ḥ. -ım 3069
ḥ. -sın 373

ḥacc :A hacc ibâdeti
ḥ. 134, 135, 161, 496, 585, 1121, 1261, 1463, 2048, 2066, 2169, 2170, 2176, 2177, 2179, 2197, 2224, 2224, 2228, 2304, 2307, 2312, 2321, 2326, 2338, 2339, 2524, 2555, 2572, 2597, 2849, 2852, 2852, 2868
ḥ. -a 1131, 2172, 2184, 2185, 2225, 2313, 2859
ḥ. -ı 151, 2166, 2197, 2312, 2314, 2318, 2850
ḥ. -ın 28
ḥ. -ıñ 2854
ḥ. -dan 2178

Ḥaccāc :A Irak valisi olup, Hz. Muhammed soyuna ve taraftarlarına eziyet eden Yusuf bin Sakafî'nin ünvânı
Ḥ. 2842

ḫ^{v}āce :F hoca, öğreten, öğretici
ḫ. -ye 195, 316, 2373

ḫ^{v}ācegān :F hocalar, öğreticiler
ḫ. 886

ḫācegān :F hocalar, öğreticiler
ḫ. 62

ḥacer :A taş
ḥ. 7, 394, 2076, 2078, 2079, 2115, 2530, 2788, 2789, 2795, 2801, 2802, 2813, 2946

Ḥacer :A Kabe'nin duvarında bulunan ve Allah tarafından cennetten indirilen kutsal taş
Ḥ. 224, 1252, 2433, 2443

H. -de 2194
H. -den 2088, 2433
H. -le 234, 2911
H. -den 2448
H. -ūñ 88

Hacerü'l-esved :A Kabe'nin duvarında bulunan ve Allah tarafından cennetten indirilen kutsal taş
H. 315
H. -le 88

ḥācı :A hac ibâdetini yerine getiren
ḥ. 1139, 1588, 2555, 2570, 2935, 2938
ḥ. -lar 380, 2943
ḥ. -lardır 1122, 1123, 1124, 1125, 1125, 1126, 1127, 1128, 1129, 1130, 1131
ḥ. -larıñ 137, 1133,

ḥācib :A kapıcı, perdeci; perde
ḥ. 2140

ḥacil :A utanmış, utancından yüzü kızarmış
ḥ. 270, 554, 709, 1317, 1319, 1783

ḥācir :A hicret eden, bir yerden başka bir yere göç eden
ḥ. 1517

Hācir<Hācer :A Hz. İbrahim Peygamberin ikinci eşi ve Hz. İsmail'in annesidir. Hz. Sara'nın kinini alan Hacer İbrahim Peygamber tarafından Mekke'ye bugünkü Kabe'nin bulunduğu yere bir miktar su ve yiyecekle bırakılmıştır. Su ve erzakları biten Hacer Hz. İsmail'in su için ağlayışları sonucunda çırpınırken Allah tarafından Zemzem suyu bahşedilmiştir.
H. 1299, 1303, 1318, 1320, 1323, 1329, 1341, 1344, 1368, 1381, 1396, 1397, 1418, 1433, 1435, 1446, 1448, 1450, 1527, 1529, 1551, 1561, 1576, 1676, 1683, 1694, 1707, 1709, 1718, 1727
H. -e 1322, 1340, 1358, 165, 1453, 1515, 1536, 1548, 1569, 1585, 1686, 1698
H. -i 1335, 1353, 1356, 1359, 1465, 1472, 1539, 1694, 1701, 1728
H. -iñ 1402
H. -den 1301, 1348, 1526, 1561
H. -iñ 1490, 1519, 1523, 1699

ḥāciyān :A hacılar
ḥ. 1116, 1117, 2850

ḥacūn :?
ḥ. -a 2774
ḥ. -dan 2778

ḥadd :A sınır, derece, uç
ḥ. -en 762

hādi :A hidayet eden, doğru yolu gösteren
h. 24, 682, 798, 1502
h. -leri 1498

Ḥadīce :A Hz.Muhammed'in ilk eşi
H. 2522

ḫādim :A hizmet eden, yarayan
ḫ. 1082, 2579, 2658

ḫ. -idi 2635

Ḫādimü'l-beyt :A beytin hizmetçisi
ḫ. 2616, 2659

ḥadiṣ :A peygamberlerin kutsal sözü
ḥ. 452, 2379, 2509, 2826, 2841, 3017, 3017
ḥ. -i 2830, 2835

ḥādiṣe :A vakıa, olay
ḥ. 1797

ḫafî :A gizli, saklı
ḫ. -yi 1442

ḫafiyyāt :A gizli, saklı şeyler
ḫ. -ı 607

hafta :F hafta, yedi günlük zaman dilimi
h. 588

ḫ^v āh :F isteyen, ister mânâları ile kelimelere takılır
ḫ. 1084

ḫāk :F toprak
ḫ. 80, 203, 213, 214, 372, 384, 494, 531, 894, 1006, 1127, 1155, 1193, 1205, 1233, 1285, 1286, 1288, 1547, 1977, 2155, 2586, 2775, 2811, 3067, 3084, 3085
ḫ. -dan 991, 3194
ḫ. -de 723, 1256, 1281, 1290, 1915
ḫ. -den 406, 460, 1043, 1155, 1162, 1284
ḫ. -dır 1282
ḫ. -dür 1280
ḫ. -e 405, 531, 1184, 1245, 2775, 3070
ḫ. -i 1218, 1222
ḫ. -ile 58, 259, 1193, 1217, 1258, 1408, 1446, 2324, 2700
ḫ. -ini 1607, 2580

Ḥakîm :A Allah; âlim, herşeyi bilen
Ḥ. -in 1221, 1962

ḥākim :A herşeye hükmeden
ḥ. 602, 1093, 1825

ḥakîr :A değersiz, aşağı, âdî
ḥ. -e 202, 526, 2184, 2185

ḥaḳîkat :A gerçek, doğru
ḥ. 165, 1117
ḥ. -de 123

ḫākisār :F asl.ḫak-sār: toz topra içinde kalmış, hali perişan
ḫ. 275, 2625

ḥaḳḳ :A I. Allah; doğru, gerçek; kazanım, hakediş
Ḥ. 67, 134, 334, 345, 393, 397, 744, 745, 854, 939, 951, 962, 991, 1126, 1163, 1192, 1222, 1297, 1302, 1391, 1393, 1407, 1424, 1458, 1460, 1461, 1510, 1539, 1593, 1661, 1725, 1767, 1809, 1813, 1819, 1842, 1877, 1899, 1967, 2008, 2035, 2042, 2045, 2054, 2139, 2143, 2176, 2211, 2223, 2308, 2429, 2450, 2563, 2579, 2585, 2637, 2759, 2830, 2904, 2906, 2932, 2947, 3052, 3098
1811, ḥ. -a 390, 626, 860, 1459, 1466, 1423, 1443, 1568, 2006, 2279, 2329, 2395, 2680, 2892, 2919
ḥ. -da 41, 699, 1813, 2561
ḥ. -dan 635, 2387, 2754, 2780

ḫ. -dan-ki 1237
ḫ. -dır 484, 819, 1825
ḫ. -ı 882, 931, 1327, 1807, 1824, 1864, 2714
ḫ. -ı-çun 218, 219, 221, 223, 225, 238, 240, 242, 243, 244, 245, 252, 255, 3154
ḫ. -ıla 2127
ḫ. -ında 2694
ḫ. -ıñ 403, 2558, 2651, 2679
ḫ. -ıña 224, 228, 234, 237
ḫ. -ı-ki 1968
ḫ. -la 1360, 1363, 1931, 3212
ḫ. -uñ 401

ḥaḳḳā :A doğrusu
ḥ. 350

ḥaḳḳe'l-yaḳīn :A gerçekliğine hiç şüphe olmayan
ḥ. 317, 1176, 1780

ḫāk-pāy :F ayağın toprağı
ḫ. -ı 1153
ḫ. -ıñ 2570

ḫāk-rā :F toprağa
ḫ. 1216

ḫāk-sār :F toz topra içinde kalmış, hali perişan
ḫ. 177, 2586
ḫ. -ısın 664

ḥāl :A şimdiki zaman, hal, durum
ḥ. 499, 572, 679, 798, 1071, 1089, 1107, 1116, 1134, 1140, 1147, 1409, 1602, 1658, 1696, 1784, 1797, 2223, 2404, 2514, 2619, 3049
ḥ. -de 2746
ḥ. -ile 845, 1688
ḥ. -im 566, 1430
ḥ. -imi 1176
ḥ. -imiz 1390
ḥ. -ini 1699, 2812
ḥ. -iñ 1676

ḫāl :A annenin erkek kardeşi, dayı
ḫ. -i 1290, 2138
ḫ. -iden 815

ḫala :A babanın kız kardeşi
ḫ. -ın 2829

ḥalāl :A Yasak edilmiş olmayan, yâhud yasaklanmışsa bile, Şerîat'in özr, mânî ve mecbûriyet tanıdığı sebeplerden birisi ile yasaklığı kaldırılan şeylerdir.
ḥ. 2733, 2778

ḥalāllaşmaḳ : helalleşmek
ḥ. 2858, 2858

ḫalāṣ :A kurtulma, kurtuluş
ḫ. 182, 258, 409, 258, 2228, 2591

ḫalef :A babadan sonra kalan oğul
ḫ. 1298

ḫalel :A iki şey aralığı, bozma, bozukluk
ḫ. 196, 1355, 1894, 2599

ḥālet :A hâl, sûret

h. 846, 863, 2108, 2749
h. -de 2796
h. -dır 858
h. -ı 1368
h. -ler 2907

Ḫālıḳ :A yaratan, Allah
Ḫ. 944, 1063
Ḫ. -a 625
Ḫ. -dır 619
Ḫ. -ı 619
Ḫ. -ıñ 2248

ḫālī :A tenha, boş, sahipsiz
ḫ. 972
ḫ. -yem 2162

Ḫalīl :A Hz. Halil İbrâhim peygamber...
Ḫ. 975, 1211, 1262, 1304, 1319, 1364, 1387, 1396, 1548, 1558, 1566, 1574, 1580, 1582, 1584, 1587, 1598, 1604, 1614, 1616, 1627, 1646, 1655, 1664, 1682, 1687, 1691, 1710, 1714, 1723, 1724, 1739, 1781, 1791, 1792, 1794, 1797, 1805, 1812, 1841, 1842, 1845, 1851, 1863, 1872, 1891, 1892, 1896, 1902, 1931, 1951, 1976, 1988, 2009, 2015, 2022, 2056, 2093, 2098, 2101, 2104, 2103, 2123, 2126, 2135, 2167, 2168, 2171, 2301, 2531, 2592, 2663, 2729, 2823
Ḫ. -e 1951, 2022
Ḫ. -i 1556
Ḫ. -in 1605, 1713
Ḫ. -iñ 1385, 1793

ḫalīl :A gerçek dost
ḫ. 1604

Ḫalīlu'llāh :A Hz. Halil İbrâhim peygamber
Ḫ. 1458, 1874, 1991
Ḫ. -dan 1782
Ḫ. -dur 1552, 1750

ḫalīm :A yumuşak, uysal
ḫ. 36

ḫāliṣ :A hilesiz, katıksız, doğru
ḫ. 708

ḫālī-veş : boş, tenha gibi
ḫ. 977

ḫalḳ :A yaratma, yaratılma; insanlar, tebaa
ḫ. 373, 941, 943, 953, 957, 962, 967, 968, 981, 991, 996, 997, 999, 1002, 1004, 1014, 1015, 1020, 1031, 1032, 1037, 1039, 1040, 1043, 1047, 1056, 1057, 1162, 1057, 1323, 1462, 1624, 1642, 1968, 2070, 2212, 2286, 2427, 2491, 2910, 3113
ḫ. -a 1002, 1929, 2283, 2744
ḫ. -dan 3145
ḫ. -ıla 1061
ḫ. -ın 1615, 1628
ḫ. -ını 1769

ḫalḳa :A halka, ortası boş daire
ḫ. 371, 456, 3100, 3105, 3113

ḫall :A hal, çözme, şüphe bırakmama
ḫ. 232

ḫallāl :A halleden, çözen
ḫ. 630

hallol- : halledilmek
h. -mazıdı 2513

ḫalvā :A helva
ḫ. -sını 2861

ḫalvet :A yalnız kalma, sırdaşlık
ḫ. 899, 908, 3012

ḫalvet-gāh :A Halvet yeri, yalnız olunan yer
ḫ. -uma 444

ḫalvet-geh :A Halvet yeri, yalnız olunan yer
ḫ. 753

ḫalvet-güzīn :AF tenhâyı beğenen, seçen
ḫ. 753

Hāmān :A Hz Musa zamanındaki Mısır Firavunu'nun veziri
H. -ıñ-durur 2717

ḥamd :A hamd, belâ ve musîbette de her hâlden Allahu taâlâdan razı olma
ḥ. 90, 91, 93, 244, 468, 1459, 1466, 1495, 2078, 2576, 2612, 2680, 3036, 3139
ḥ. -ıñı 3048

ḥamdüli'llāh :A Allah'a hamd olsun
ḥ. 3212

ḫāme :F kalem
ḫ. 71, 501, 225
ḫ. -ler 2855
ḫ. -ñ 1918
ḫ. -ñi 504
ḫ. -ye 627, 789

ḫamide :A eğrilmiş bükülmüş, kambur
ḫ. 2270
ḫ. -ñdir 530

ḥamle :A atılış, saldırma, saldırış
ḥ. 1608

ḥammām :A hamam, banyo
ḥ. -a 551

ḫamūş :F daha sessiz, pek sessiz
ḫ. 1099

ḫān :F hükümdar, hakan
ḫ. 537, 673
ḫ. -a 2885
ḫ. -um 179

ḫandān :F gülen, gülücü, sevinçli
ḫ. 1408

ḫande :F gülme, gülüş
ḫ. -ye 34

ḫāne :F ev
ḫ. 84, 125, 409, 581, 853, 1250, 2229, 2267, 2397, 2403, 2521, 2522, 3002
ḫ. -de 2230, 2231, 2395, 3090
ḫ. -den 2232, 2868, 2874, 2875, 2877

ḫ. -dir 2471
ḫ. -m 411
ḫ. -me 824
ḫ. -mi 181, 2394
ḫ. -müz 2636
ḫ. -niñ 3001
ḫ. -ñ 2583
ḫ. -ñdir 1186
ḫ. -ñe 280, 284
ḫ. -si 401, 403, 2519, 2612, 2651
ḫ. -sin 400, 2013, 2614, 2656, 2679
ḫ. -sinden 60
ḫ. -sine 282, 2672, 2692
ḫ. -ye 127, 853, 2396
ḫ. -yi 121, 128, 1188, 2014

ḫvāned :F okudu
ḫ. 640

ḫānedān :F kökten asl ve büyük olan aile
ḫ. -uñda 1355

ḫanende :F şarkı söyleyen
ḫ. 2261

ḫānesiz : evsiz, evi olmayan
ḫ. 125, 127

ḫannār :?
ḫ. 2888

ḫar :F eşek
ḫ. 1161
ḫ. -dan 1161
ḫ. -dır 1161

ḫār :F diken
ḫ. 331, 1876, 207
ḫ. -a 2918
ḫ. -ıdı 1505

ḫāra :F mermer
ḫ. -dan 1476
ḫ. -lar 2455

ḫarāb :A virân, yıkık, ören
ḫ. 1074, 2350
ḫ. -a 1104

ḫarāc :A vaktiyle müslüman olmayanlardan alınan vergi
ḫ. 585, 612, 1080

ḫarc :A harc, geçinecek şey
ḫ. 145
ḫ. -ısa 669

ḫāre :F sert taş, mermer
ḫ. -ler 2623

ḫarem :A herkesin girmesine izin verilmeyen, saygıdeğer ve kutsal yer; hac zamanında ihrama girilen yerden itibaren Kabe'ye doğru olan kısım.
ḫ 5, 173, 177, 182, 237, 436, 1082, 1123, 1205, 1217, 1545, 1545, 1547, 1589, 1591, 1947, 2268, 2268, 2273, 2386, 2904, 2905, 3163
ḫ. -de 189, 2601, 2690

ḥ. -den 174, 258
ḥ. -le 436, 1591

ḥarām :A yapılması dinen yasaklanan şey
ḥ. 644

ḥarāmī :A haydut, yolkesen
ḥ. 644, 2890
ḥ. -den 2411

ḥarāret :A sıcaklık, susuzluk, yanma
ḥ. -den 551, 2449

ḫarc :A vergi, sarf, bir iş için kullanılan madde
ḫ. 2738

ḫᵛāre :F mermer
ḫ. -ler 2623

ḥarf :A harf, laf, söz
ḥ. 65, 641, 769
ḥ. -ine 174, 3174
ḥ. -ini 3205
ḥ. -üñ 25

ḥarīf :A meslekdaş, sanat arkadaşı; teklifsiz dost
ḥ. 190

ḥarḳ :A yakma
ḥ. 360, 2726
ḥ. -a 209
ḥ. -ıla 2717

ḥaṣ :A birini bir işe teşvik etme
ḥ. 1213

ḫāṣ :A mahsus
ḫ. -dur 891

ḫasān :F çöpler
ḫ. 331

ḥasbeten :A sevap olarak
ḥ. 1945, 2377

ḥasbeten-li'llāh :A Allah rızası için
ḥ. 2447

Ḥaṣbiya'llah :A Allah bana yeter
Ḥ. 1400, 1401

ḥasbu'nallah :A hasbunallah
ḥ. 1398

ḥased :A kıskançlık
ḥ. 1785, 1785, 1786

ḥāṣıl :A gelir, peyda olan, ortaya çıkan
ḥ. 89, 592, 1324, 1531, 1534, 2402, 2904

ḥaṣır :A hasır
ḥ. 854

ḥasibeyn :A saygın olan, soyu temiz
ḥ. 363

ḫāṣiyyet :A hususî fayda, üstünlük
ḫ. 2390, 2396, 2404
ḫ. -i 2408, 2413, 2473
ḫ. -in 2415
ḫ. -iniñ 2473

ḫaṣlet :A haslet, huy, gerekli olan beğenilmiş şey, iyi huy
ḫ. -1596

ḫaṣm	:A düşman ḫ. -ı 2858
ḥasret	:A ele geçirilemeyen veya elden kaçırılan bir nimete üzülüp yanma, iç çekme ḥ. 3085 ḥ. -idür 661 ḥ. -ile 1586 ḥ. -le 98, 1541, 2323
ḥasretā	:A hasret ki ḥ. 1703
ḫaṣṣa	:A bir kimseye mahsus olan hal, seçilmiş, özellik ḫ. 121, 279, 374, 588, 590, 880, 865, 1650, 1734, 2224, 2471, 2555, 2588 ḫ. -kim 1145
Ḥassān	:A sahabeden bir zât Ḥ. 429, 430, 488, 2496
ḫᵛāst	:F istemek ḫ. 1291
ḫᵛāste	:F hasta ḫ. 641
ḫasta	:F hasta, rahatsız ḫ. 855
ḫaste	:F hasta, rahatsız ḫ. 511 ḫ. -dir 378 ḫ. -ler 2783
ḫastegān	:F hastalar, rahatsızlar ḫ. 679
ḫᵛāsten	:F istemek ḫ. 273
ḫāṣ u ām	:A herkes ḫ. 32, 225, 258, 287, 309, 409, 514, 732, 737, 1094, 1124, 1153, 2283, 2287, 2649, 2796, 2818, 2899, 3053, 3100 ḫ. -ise 1750
ḫaste-vār	:F hasta gibi ḫ. 445, 493
ḥāşa	:A olmaya, Allah göstermesin ḥ. 278, 412, 1710
ḫāşāk	:F çöp, süprüntü, yonga ḫ. 1283
Ḥāşeli'llāh	:A Allah korusun anlamında bir dua ḥ. 2143
ḥaşr	:A toplanma, cem etme, ölüleri diriltip manşere çıkarma, kıyamet günü ḥ. 1068, 3025 ḥ. -ıla 2917 ḥ. -ıñ 2910, 2917, 2941
ḫaşyet	:A korku, korkma ḫ. -den 2051, 3026 ḫ. -iñ 2055 ḫ. -le 2885
ḫaşyeti'llāh	:A Allah korkusu

	ḫ. 2038
Ḫātem	:A Arap kabilelleri arasında tanınmış "Tayyi" kabilesine mensup ve cömertliği ile bilinen "İbn ü Abdi'llah Bin Sa^cd"ın lâkabı Ḫ. 432
ḫātem	:A Mühür, üstü mühürlü yüzük, son, en son ḫ. -i 34, 355 ḫ. -in 343, 349, 355
ḫāteme	:A Allah sona erdirsin! manasında kullanılan bir dilek ḫ. 2117, 3159, 3210
Ḫātemī	:A Hâtem' e mensub Ḫ. 2151
ḫatemü'l-enbiyā	:A peygamber mührü ḫ. 2803
Ḫātem-ṣıfat	:A Hâtem gibi cömert olan Ḫ. 2802
ḫāṭıf	:A kapıp götüren, göz kamaştıran ḫ. -dur 101
hātif	:A sesi işitilip kendi görünmeyen, seslenici. çağırıcı h. 1437
hātif-veş	:A hâtif gibi ḫ. 1546
ḫatim	:A Kuran'ı baştan sona okuma ḫ. 3089
ḫātime	:A bkz. ḫāteme ḫ. 3118 ḫ. -den 2826
ḫatm	:A bitirme ḫ. 349, 3152 ḫ. -ile 2895
ḫaṭṭ	:A yazı, çizgi ḫ. 198, 1886, 1918, 1959, 2550, 3176, 3177 ḫ. -ı 3171
ḫāṭır	:A hatır ḫ. -ı 1402 ḫ. -ım 564 ḫ. -ın 844 ḫ. -ına 1656
ḫāṭıra	:A anı, hatıra ḫ. 568, 632
ḫāṭırla-	: hatırlamak, aklına gelmek ḫ. 358
ḫatūn	:A kadın ḫ. 1513
ḫavādiş	:A ilgi ile karşılanan haber ḫ. -den 448
ḫavāḳīn	:A hükümdarlar, padişahlar, başbuğlar ḫ. 2150
ḫavāle	:A bir işi veye şeyi başka birine bırakma, ısmarlama ḫ. 1817
ḫavās	:A hasseler, duygular ḫ. 633
ḫavāṣ	:A keyfiyetler, muhterem, saygın olanlar

ḫ. 287, 3100

ḫavāṭır
:A hatıralar, düşünceler, fikirler
ḫ. 2886

ḫāverī
:F şarkla, doğu ile ilgili
ḫ. 1245

ḫavf
:A korku, korkma
ḫ. 1565, 1782, 2043, 2055, 2885, 3026, 3031
ḫ. -ıla 1180, 2051, 2886

ḥāvī
:A ihtiva eden, içine alan
ḥ. 1491

Ḥavvā
:A Hz. Adem'in zevcesi olup, Adem cennetde uykuda iken sol kaburgasından alınan bir kemikten yaratılmış ve bu işten Adem hiç acı duymamıştır.
Ḥ. -yıla 1172, 1173, 1263

Ḥavż
:A suya girme, sakınılacak işe sokulma, girişme
ḥ. 46, 2530, 393

ḥavża
:A kenar, yan, taraf, memleket
ḥ. 2948

ḥayā
:A utanma, sıkılma, ar
ḥ. 351, 353

ḫayāl
:A hayal, düş
ḫ. 536, 555, 935

ḥayāt
:A dirilik, canlılık
ḥ. 19, 41, 57, 473, 808, 912, 1451, 2000, 2458, 3155
ḥ. -ı 875
ḥ. -ıñ 101

ḥayātī
:A hayata, yaşayışa ait, hayatla ilgili
ḥ. 3017

ḥayfā
:A yazık ki
ḥ. 1112

ḫayme
:A çadır
ḫ. 754

ayr
:A hayır, iyilik, sevap
ḫ.591, 844, 2828, 2835
ḫ. -a 2020
ḫ. -ıla 476, 509, 3193

ayr
:A iyilik, faydalı, iyi
ḫ. 268, 1724, 2931
ḫ. -a 1528
ḫ. -ıla 477

ayrābād
:A hayır yapılan yer
ḫ. 2094

ayrān
:A şaşmış, şaşa kalmış, şaşırmış
ḥ. 113, 249, 725, 1107, 1160, 1167, 1888, 2335, 3026, 3027
ḥ. -ı 35

ayret
:A şaşma, şaşırma, ne yapacağını bilememe
ḥ. 967, 1621, 1681, 2907, 3210
ḥ. -de 17, 86
ḥ. -e 1888, 241
ḥ. -iñ 117
ḥ. -sin 117

ıyrü'l-beşer
:A beşerin en hayırlısı

h̬. 2946

h̬ayri'l-ümem	:A ümmetlerin en hayırlısı
	h̬. 2417, 2510
h̬ayrü'l-h̬alef	:A haleflerin en hayırlısı
	h̬. 1170, 1298, 1910, 1911
h̬ayrü'l-idām	:A en hayırlı katık, azık
	h̬. 2475
h̬ayrü'l-kelâm	:A kelamın en hayırlısı
	h̬. 737
h̬ayr-maḳdem	: A hayrlı dönme, hayırlı geri geliş
	h̬. 831
ḥayvān	:A dirilik, hayât
	ḥ. 333, 1160, 1477, 2982, 2991
	ḥ. -dur 660
	ḥ. -ı 1022, 2215, 2766
ḥayvānāt	:A hayvanlar
	ḥ. 990
	ḥ. -a 989, 72
h̬azān	:F sonbahar
	h̬. 3207
ḥazer	:A sakınma, çekinme
	ḥ. 2053
ḥāżır	:A huzurda, meydanda, ortada
	ḥ. 154, 1327, 2415, 3038
	ḥ. -lara 2377
ḥażır	:A hazır
	ḥ. 2243
ḥazīn	:A hüzünlü, mahzun olarak, kederli, gamlı
	ḥ. 1248
ḥażret	:A yüce zât, hazret
	ḥ. 340, 624, 673, 821, 1081, 1252, 1299, 1317, 1318, 1318, 1433, 1476, 1490, 1539, 1551, 1578, 1605, 1694, 1804, 1804, 1804, 1930, 1963, 2056, 2166, 2996, 3022, 3066
	ḥ. -i 1043
	ḥ. -ile 1297
	ḥ. -in 466, 468
	ḥ. -iñde 3068
	ḥ. -lerin 470
ḥaẓẓ	:A hoşa gitme, hoşlanma
	ḥ. 2333, 2933
heb	:F tamâmen, büsbütün
	h. 987, 335, 2549
hecele-	: hecelemek, hece hece söylemek
	h. -rdi 940
hecr	:A ayrılma, terketme, ayrılık
	h. 1418
hedāyā	:A hediye, armağan
	h. 2130, 2730
heft	:F yedi sayısı
	h. 73, 303, 502, 575, 685, 743, 997, 1067,
heft-bār	:F yedi defa, yedi kez
	h. 2401

hefte :F hafta, yedi gün
h. 2124
h. -de 2341

heftümîn :F yedinci
h. 357

hekim :A hekim
h. 982

helâk :A ölme, telef olma
h. 37, 841, 153, 2629, 2759

helâl :A haram olmayan, kullanılmasında dinen sakınca olmayan
h. 935, 2642, 2644, 2760, 2763, 2770

helik : ufak taş parçası
h. 2084

hel-etâ :A Kur'an-ı Kerim'in ed-Dehr sûresinin birinci âyeti
h. 361, 586

hem :F hem, bir de, ayrıca
h. 6, 49, 50, 51, 52, 56, 57, 58, 98, 116, 130, 131, 135, 166, 201, 229, 234, 236, 245, 246, 258, 267, 338, 350, 353, 384, 391, 394, 410, 498, 514, 558, 566, 568, 563, 580, 587, 591, 620, 639, 641, 644, 653, 666, 702, 715, 735, 736, 768, 766, 771, 789, 790, 807, 817, 823, 826, 841, 875, 906, 907, 919, 930, 936, 959, 968, 998, 1003, 1017, 1046, 1117, 1139, 1139, 1166, 1170, 1195, 1230, 1287, 1314, 1315, 1357, 1377, 1415, 1457, 1480, 1484, 1485, 1519, 1531, 1535, 1541, 1564, 1564, 1566, 1569, 1583, 1593, 1650, 1650, 1686, 1744, 1748, 1750, 1756, 1760, 1831, 1832, 1834, 1835, 1838, 1843, 1849, 1870, 1871, 1885, 1893, 1896, 1904, 1906, 1907, 1917, 1940, 1955, 1966, 1986, 2005, 2018, 2057, 2060, 2062, 2063, 2129, 2139, 2148, 2174, 2191, 2205, 2212, 2216, 2258, 2268, 2277, 2280, 2282, 2286, 2290, 2299, 2300, 2311, 2320, 2337, 2343, 2344, 2352, 2366, 2376, 2386, 2400, 2401, 2403, 2408, 2410, 2411, 2415, 2416, 2423, 2424, 2426, 2429, 2431, 2449, 2464, 2470, 2473, 2476, 2477, 2484, 2505, 2507, 2510, 2519, 2520, 2522, 2528, 2529, 2530, 2531, 2544, 2561, 2566, 2567, 2569, 2570, 2571, 2580, 2657, 2680, 2686, 2688, 2691, 2696, 2699, 2700, 2701, 2704, 2705, 2713, 2724, 2734, 2770, 2805, 2808, 2813, 2827, 2844, 2848, 2862, 2876, 2917, 2932, 2946, 2951, 3006, 3020, 3069, 3096, 3133, 3157, 3174, 3185, 3186, 3187, 3196, 3201, 3202, 3210

hemân :F hemen, derhal, anında
h. 16, 105, 112, 133, 203, 551, 628, 755, 889, 1050, 1227, 1590, 1717, 1801, 1820, 1882, 1999, 2463, 2471, 2572, 2589, 2688, 2896, 2906, 2951, 2951, 3196

hemçü :F [onun] gibi
h. 14, 417, 387, 444, 722, 736, 751. 752, 772, 950, 1317, 2137, 2235, 2239, 2260, 2464, 2865, 2893, 2936, 3086

hemçün :F [onun] gibi
h. 1090, 163, 1719, 2270

heme :F cümle, hep, bütün

h. 42, 134, 232, 305, 379, 487, 510, 595, 603, 631, 635, 798, 886, 937, 1020, 1025, 1049, 1068, 1104, 1134, 1274, 1926, 1973, 2344, 2419, 2517, 2604, 2821, 2821, 2903

hemin :F böylece, bunun gibi, daima, derhal
h. 272, 343, 347, 694, 986, 1028, 1695, 1708, 120, 1728, 1763, 1798, 1821, 1950, 2158, 2472, 2585, 3198

hemişe :F daima, her zaman
h. 334, 1309

hemm :A gam, keder
h. -ile 1889

hemrāh :F yoldaş, yol arkadaşı
h. 1357

hemyān :F heybe, dağarcık
h. -ı 164

hem-ser :F arkadaş, kafadar
h. 919

hem-vāre :F daima, her zaman
h. 2071

hendese :A geometri
h. 1913

hengāme :F kavga, gürültü
h. -sin 1114

henüz :F şimdiye kadar, bu ana dek, daha
h 758

hep :F tamâmen, büsbütün
h. 149, 150, 157, 471, 486, 489, 530, 621, 674, 695, 696, 1034, 1044, 1131, 1238, 1287, 1725, 1807, 1919, 1967, 2023, 2071, 2152, 2153, 2285, 2339, 2345, 2365, 2390, 2455, 2493, 2495, 2509, 2524, 2528, 2540, 2600, 2637, 2641, 2648, 2653, 2662, 2748, 2840, 2842, 2858, 2884, 2933, 2971, 2971, 2975, 2978, 2978, 3004, 3038, 3048

her :F her, bütün, değme, her bir
h. 7, 32, 59, 61, 82, 130, 143, 144, 146, 158, 160, 183, 205, 208, 210, 242, 247, 253, 309, 310, 315, 323, 326, 335, 358, 374, 377, 379, 394, 410, 439, 447, 462, 473, 474, 475, 476, 485, 486, 490, 502, 506, 508, 551, 554, 555, 556, 579, 589, 594, 604, 606, 608, 629, 630, 641, 645, 656, 669, 670, 680, 683, 686, 688, 700, 701,703, 704, 708, 719, 721, 724, 725, 726, 729, 730, 733, 734, 745, 747, 748, 775, 776, 777, 778, 786, 802, 803, 804, 805, 809, 810, 811, 818, 856, 871, 876, 896, 902, 907, 908, 929, 930, 931, 932, 933, 980, 982, 993, 994, 998, 1010, 1015, 1018, 1020, 1023, 1029, 1032, 1038, 1051, 1056, 1058, 1063, 1071, 1082, 1100, 1101, 1104, 1105, 1106, 1123, 1145, 1157, 1188, 1195, 1219, 1225, 1226, 1229, 1235, 1236, 1240, 1259, 1264, 1265, 1273, 1275, 1276, 1278, 1279, 1294, 1307, 1308, 1328, 1342, 1344, 1347, 1350, 1351, 1361, 1372, 1379, 1401, 1413, 1426, 1473, 1478, 1488, 1495, 1521, 1533, 1534, 1537, 1560, 1594, 1601, 1658, 1680, 1683, 1687, 1700, 1743, 1748, 1758, 1776, 1814, 1853, 1886, 1906, 1920, 1936, 1941,

1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1968, 1983, 1994, 2000, 2017, 2019, 2021, 2023, 2028, 2031, 2032, 2036, 2037, 2039, 2041, 2050, 2051, 2054, 2058, 2065, 2073, 2075, 2076, 2078, 2096, 2097, 2099, 2120, 2123, 2134, 2141, 2142, 2143, 2144, 2153, 2163, 2170, 2181, 2182, 2184, 2192, 2193, 2197, 2215, 2232, 2233, 2234, 2236, 2249, 2250, 2251, 2252, 2254, 2263, 2275, 2278, 2283, 2303, 2307, 2314, 2320, 2321, 2325, 2332, 2334, 2342, 2347, 2352, 2359, 2361, 2363, 2364, 2367, 2372, 2374, 2384, 2387, 2388, 2406, 2422, 2440, 2444, 2445, 2446, 2448, 2453, 2454, 2465, 2466, 2469, 2472, 2491, 2496, 2507, 2514, 2516, 2525, 2540, 2553, 2565, 2573, 2576, 2577, 2579, 2583, 2587, 2594, 2614, 2615, 2624, 2626, 2643, 2654, 2655, 2676, 2684, 2685, 2712, 2716, 2719, 2743, 2753, 2781, 2786, 2789, 2790, 2796, 2803, 2806, 2807, 2812, 2825, 2838, 2854, 2857, 2859, 2863, 2864, 2880, 2881, 2883, 2893, 2895, 2900, 2903, 2919, 2921, 2922, 2924, 2925, 2968, 2989, 3001, 3008, 3010, 3018, 3025, 3026, 3027, 3038, 3029, 3031, 3036, 3061, 3062, 3063, 3064, 3080, 3101, 3112, 3115, 3127, 3161, 3163, 3166, 3169, 3170, 3178, 3182, 3190, 3191, 3196, 3205, 3207, 3211

herbir : herbir, ayrı ayrı, çeşitli
h. 1070, 1072, 1093, 1094, 1477, 1487
h. -i 104, 1346, 1464, 1516

hergiz :F asla, katiyen, kesinlikle
h. 104, 159, 268, 293, 527, 545, 546, 548, 572, 629, 718, 757, 762, 801, 923, 1456, 1494, 1601, 1638, 1683, 1684, 1687, 1723, 1747, 1803, 1976, 1987, 2069, 2070, 2204, 2321, 2746, 3125, 3206

hergün :F hergün
h. 2689

herkes :F herkes
h. 801, 2274, 2275, 2313, 2901
h. -e 1324

herne :F her ne
h. -ki 135

heşt :F sekiz sayısı
h. 686

hevā :F arzu, istek
h. 545, 929, 957, 972, 973, 2200, 2284, 2345
h. -da 207
h. -dan 958, 973

heves :F istek
h. 907, 2134, 2316

hey : hey
h. 378, 402

heybet :A korku ve hürmet hissi uyandıracak hal, heybet
h. -inden 3029
h. -le 955

hey'et :A şekil, sûret, kıyâfet
h. 461
h. -dir 1914

	ḥ. -ıñ 1913
hezā	:A son
	h. 1898
hezār	:F bin, binlerce
	h. 2233, 3197
hezārān	:F binler, binlerce
	h. 30, 35, 414, 895, 1261, 1470, 1754, 2050, 2124, 2573, 3063, 3075, 3076
ḥıbs	:A hapis
	ḥ. 1067
ḥıfẓ	:A saklama, ezberleme
	ḥ. 989, 1831, 133, 2872
ḥınṣ	:A yeminin hakkından gelmeyiphükmü altında kalma
	ḥ. 1333
Ḥırā	:A Mekkede bulunan ve Hz. Muhammed'e vahiy gelen mağaranında içinde bulunduğu dağ
	Ḥ. 2059
ḫırāş	:F tırmalayan
	ḫ. 768, 2069, 2809
ḫırḳa	:A hırka
	ḫ. 609
ḫırman, ḫırmān	:A mahrumluk, ümitsizlik
	ḫ. 1787
	ḫ. -ı 229, 3083
	ḫ. -ıñ 230
	ḫ. -uñ 230
ḫırmān	:A mahrumluk, ümitsizlik
	ḫ. -ıla 412
ḥırṣ	:A aç gözlülük, ardı arkası kesilmeyen istek
	ḥ. 199
ḫışm	:F kızgınlık, öfke
	ḫ. 1863, 1872
	ḫ. -ıla 1801
ḫış	:F ot
	ḫ. 736
ḫᵛışt	:F kerpiç, tuğla
	ḫ. 419
ḫıṭāb	:A hitap, seslenme, bir yada daha fazla insana konuşmak
	ḫ. 1652, 1653, 1887, 2487
ḫıyār	:A bir işi yapıp yapmamada serbestlik, iyiliği çok olan kimseler
	ḫ. 1873
ḫızmet	:A hizmet
	ḫ. 74, 75, 77, 79, 80, 82, 949, 1038, 1537, 1963, 1969, 1973, 2023, 2027, 2028, 2213, 2215, 2311, 2339, 2342, 2349, 2360, 2361, 2610, 2647, 2697, 2758, 2786, 2862
	ḫ. -de 1969, 2647
	ḫ. -dedir 2342
	ḫ. -den 2361
	ḫ. -deyem 74
	ḫ. -e 75, 79, 949, 1038, 1973, 2022, 2027, 2360
	ḫ. -i 2610
	ḫ. -ile 1969, 2610

ḫ. -ın 2311
ḫ. -ıñ 80
ḫ. -ıñde 76, 2215
ḫ. -le 2028, 351

ḫızmetkār :A hizmet eden, hizmetçi
ḫ. 2213, 2862

Ḫıżır, Ḫıżr :A İçenlere ölümsüzlük veren "âb-ı hayat"ı içmiş bulunan ve kul sıkıldığı zaman imdâdına yetişmekle ünlü olan peygamber
Ḫ. 472
Ḫ. -a 1475
Ḫ. 40, 45, 47, 2992
Ḫ. -dan 2704
Ḫ. -sın 44

Ḫıżr-veş :A Hızır gibi
Ḫ. 7, 19

ḥibr :A mürekkep
ḥ. 69

ḥicāb :A utanma; perde
ḥ. 115, 559, 559, 1244, 1438, 1612, 1644, 2268, 2811, 3136

Ḥicāz :A Arap yarımadasında, Mekke ile Medine'nin bulunduğu ülke
Ḥ. -a 1117

ḥicāz :A Türk müziğinde kullanılan 8 numaralı basit makamdır.
ḥ. 123, 154, 285, 2195
ḥ. -1952
ḥ. -dan 2189

hicr<hicr :A asl. hicr: ayrılık, ayrılma
h. 1410, 1412, 1584
h. -e 1364
h. -i 1411
h. -iñ 1561

hicrān :A ayrılık, unutulmaz acı, keder
h. 1359
h. -ile 1577

hicret<hicret :A göç, göç etme
h. -e 1381
h. -i 1368, 1412

hiç :F hiç, asla
h. 67, 119, 374, 815, 1730, 1774, 1957, 1980, 2207, 2281, 2587, 2678, 2792, 3002, 3028

hidāyet :A doğru yola girme. İslam'ı kabul etme
h. 421, 1148, 1502

ḥiddet :A öfke
ḥ. 1322, 1329, 1330
ḥ. -dir 1331

ḫiffet :A hafiflik, hoppalık
ḫ. 979
ḫ. -i 985

ḥikāyet :A nakil, hikâye
ḥ. 448, 449, 846, 1492, 1522, 2034, 2830
ḥ. -dir 1199

ḥikem	:A hikmetler ḥ. 7, 2261, 2417
ḥikmet	:A gizli sır, hikmet ḥ. 134, 863, 988, 992, 1101, 1603, 1962, 1997, 1995, 2242, 2262, 2263, 2265, 2292, 2533, 2849, 2850 ḥ. -den 2197 ḥ. -dir 483 ḥ. -e 1888, 1971 ḥ. -i 44, 628, 1579, 1998, 2266 ḥ. -imdir 1195 ḥ. -in 988, 1221, 1962, 1996, 2265 ḥ. -le 2851
ḥikmet-āmīz	:AF hikmetle karışık ḥ. 936
ḥikmet-nāme	:A hikmet namesi ḥ. -yi 940
ḥilāf	:A hilaf, zıt, yalan, karşı, aykırı ḥ. 119, 2791, 2795
ḥilāfet	:A hilâfet, halîfeli, müslümanların imamı olan zat, her hususta Hz. Peygamber'e halef olduğundan kendisine halîfe denmiş, bulunduğu makam da hilâfet olarak adlandırılmıştır. Hilâfete imâmet de denir. İslam hükümdarlarından bazıları hakkında ünvan olarak kullanılmıştır. Kısaca din ve dünya işlerinde riyâset-i ammeye hilâfet denir. ḥ. 343, 349, 355
ḥilᶜat	:A eskiden padişah veya vezir tarafından takdir edilen, beğenilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan ḥ. -in 807, 874 ḥ. -ler 825, 2673
hilāl	:A yeni ay h. 536, 1906, 2344 h. -i 1230
ḥile	:A hile, tuzak ḥ. 1332, 1768
ḥilm	:A yumuşaklık, sabır, Allah ḥ. 351, 1818, 2568, 2569
himmet	:A himmet, kerem, lütuf, manevi yardım h. 164, 169, 387, 537, 1150, 1384, 2993, 2995, 2996 h. -dir 2994 h. -i 166, 2315 h. -im 3041 h. -in 391 h. -iñ 497, 295, 2993 h. -le 400
ḥin	:A an, zaman, vakit, sıra ḥ. 1394 ḥ. -ile 1050
Hinduvāne	:A karpuz gibi h. 974
ḥisāb	:A sayı, hesap ḥ. 267, 3055, 3071 ḥ. -ıdır 2923

ḥiṣṣe	:A pay, hisse ḥ. 847
ḥiṣṣedār	:A hisse sahibi ḥ. 1257, 2052, 2294
ḫış	:F ot ḫ736
ḫ^{v}iş	:F akraba ḫ. 360
ḫ^{v}işāvend	:F akraba ḫ. 360
ḫitāb	:A hitap ḫ. 59, 869, 1683, 1687, 2042
ḫizmet	:A hizmet ḫ. -e 2022
ḫoca	:F hoca ḫ. 708, 2414
ḫod	:F kendi ḫ. 16, 165, 277, 285, 497, 621, 1052, 2695, 2931 ḫ. -e 1793
ḥoḳḳa	:A içine mürekkep konan küçük kab ḥ. 330, 2373
ḫoş	:F hoş, iyi, güzel ḫ. 62, 170, 259, 261, 434, 446, 499, 519, 591, 777, 783, 806, 826, 843, 851, 859, 984, 1026, 1070, 1106, 1149, 1218, 1252, 1269, 1272, 1354, 1385, 1498, 1507, 1518, 1554, 1558, 1590, 1764, 1817, 1843, 1875, 1887, 1903, 2025, 2068, 2365, 2434, 2607, 2690, 2699, 2785, 2787, 2830, 2898, 3036, 3048, 3076, 3119, 3137, 3142, 3146, 3192
ḫoşluġ	: hoşluk, güzellik ḫ. -ıla 1413
ḫoş-celisim	:FA hoş arkadaş, iyi arkadaş ḫ. 441
ḫoş-imtizāc	:FA hoş geçinme, iyi geçinme ḫ. 795
ḫoş-mend	:F hoş olan ḫ. 527
ḫūb	:F güzel, hoş iyi ḫ. 191
ḥublā	:A gebe ḥ. 1303
ḥubūbāt	:A tahıl, taneler ḥ. 1018
Hūd	:A Ād kavmine gönderilen peygamber h. 1287
Ḫudā	:F Allah, Tanrı Ḫ. 277, 319, 469, 864, 953, 1068, 1218, 1225, 1244, 1255, 1270, 1291, 1353, 1356, 1414, 1461, 1554, 1595, 1665, 1726, 1754, 1772, 1890, 1893, 1964, 1968, 2080, 2086, 2465, 2475, 2575, 2807 ḫ. -dır 619 ḫ. -dan 1501 ḫ. -nıñ 92, 1603, 2612

	ḫ. -nuñ 400
	ḫ. -yı 87, 1063, 1197, 1922
ḫudāvendigār	:F âmir, hükümdâr, I. Murad'ın ünvanı
	ḫ. -ımız 123
Ḫudāvend	:F Allah, Tanrı
	ḫ. 370, 982, 1646
	ḫ. -üm 3159
ḫuddām	:A hizmetçi
	ḫ. 2657
ḫulḳ	:A huy, tabiat
	ḫ. 176, 2676
	ḫ. -un 427
ḫullet	:A içten sevgi, gerçekdostluk
	ḫ. -de 1604
ḫum	:F küp, şarap küpü
	ḫ. 291
ḫumūl	:A birinin adısanı batma, ünü kaybolma
	ḫ. 260
ḫūn	:F kan, öldürme
	ḫ. 1606, 1136, 1535, 1541, 1690, 1815, 1833, 1831, 2165
ḫūnende	:F öldüren
	ḫ. -si 1165
ḫūn-āb	:F kanlı su
	ḫ. 595, 1841
	ḫ. -ını 1542, 2870
ḫūn-efşān	:F kan saçan
	ḫ. -uñı1831
hūr	:A güneş
	h. 13
ḥūr	:A âhû gözlüler, gözlerinin akı karasından fazla olan, hûrî
	ḥ. 3086
ḫurc	:A deriden yapılmış büyük heybe
	ḫ. -uñda 669
ḥūri	:A cennet kızları, hûrî
	ḥ. 703
ḥurḳat	:A yanma, yanıklık, çıban
	ḥ. -2726
ḫurmā	:A hurma
	ḫ. -y-ıla 1365
	ḫ. -ları 1415
ḫurrem	:F şen, sevinçli
	ḫ. 927, 2557
	ḫ. -i 1024, 2247
ḫurşid	:F güneş
	ḫ. 328, 775, 828, 2075
ḫurūc	:A çıkış, çıkma, dışarı çıkma, ayaklanma
	ḫ. 2362, 2711, 2778, 2846
ḥurūf	:A harfler
	ḥ. 792
ḫurūş	:F coşma, coşku,
	ḫ. 298, 959, 1382, 2036, 2488
ḫuṣūṣā	:A başkaca, ayrıca

ḫ. 554, 576, 580, 1685
ḫuṣūsā :A ayrıca, başkaca
ḫ. 576
hūş :F akıl, fikir, şuur
h. 326, 906, 1099
h. -ıla 912, 1997, 2197
h. -ına 1341
h. -uñı 2305, 2718, 2851
ḫuşk :F kuru
ḫ. 3059
ḫuşūᶜ :A gönül alçaklığı
ḫ. 1180
ḫ. -ile 500
ḫuy :F huy, mizâc
ḫ. 1596
ḥużūr :A hazır bulunma, rahat
ḥ. -ıla 161
ḥ. -ına 2906
ḥ. -ında 2429, 3052
ḥüccāc :A hacılar
ḥ. 247, 2526, 2543, 2544
ḥ. -a 677
ḥüccet :A senet, seçkin âlimlere verilen ünvan
ḥ. -i 804, 1212
Ḥüccetü'l-İslām :A İmâm-ı Gazâlî bkz.Ġazzâlî
Ḥ. 642, 1121
ḥücre :A göz, odacık
ḥ. -sin 286
hücūm :A saldırı, saldırış
h. 1624, 1792, 1798, 1799, 2504, 340, 2926
hüdā A doğru yol gösterme, Kuran-ı Kerim
h. 319, 469, 682
Hüdhüd :A çavuşkuşu, Süleyman Peygamer ile Sebâ Melikesi Belkıs arasında haber ggetirip götüren kuş.
Ḥ. 919
ıükm :A hüküm, emir
ḥ. 1210, 1602, 1657, 2263, 2933
ḥ. -e 31, 2798
ḥ. -i 1579
ükūmet :A idâre etme, hükümet
ḥ. 1072
ımā :F saâdet kuşu, kutluluk, kut
h. 367, 936, 1955
ımām :A himmetli, azimli, hitap edatı
h. 1202, 1618, 2012, 2034, 2107, 2136, 2844, 2891, 3212
māmeyn :A bir işe iki elle sarılan
h. 363
näyūn :F mübârek, kutlu, padişâha ait
h. -uñ 28
ıer :F yetenek, mârifet
h. 2516
met :A hürmet, saygı

ḫ. 1209, 2428
ḫ. -ı 1941
ḫ. -ine 1970, 2374, 3201

ḫürrāf :A hurafeler
ḫ. -dan 3205

ḫüsn :A güzellik, iyilik
ḫ. 59, 542, 1758, 2676, 3210
ḫ. -ile 1167
ḫ. -ünüñ 1685

ḫüsni'l-izām :A uluların, yücelerin güzelliği
ḫ. 602

Ḫüsrev :F Hüsrev ü Şirin hikayesinin erkek kahramanı
ḫ. 370, 465

ḫüsrevān :F padişahlar, hükümdarlar, sultanlar
ḫ. 371

ḫüzn :A hüzün, gam, keder
ḫ. 597

ḫüznān :A üzülenler, kederliler
ḫ. 1249

hüşyār :F aklı başında, akıllı uslu
h. 1099

hüveydā :F açık, apaçık, belli, besbelli
h. 2512
h. -dur 920

I

ıḫvān :F dost
ı. 3209
ı. -dan 3191
ı. -ı 2879
ı. -ım 179

ʿıkāl :A deve ayağına bağlanan bağ, köstek
ʿı. 1100, 2987
ʿı. -im 2986

ır- : uzaklaştırmak, ayırmak
ı. -ma 905, 2157
ı. -mışdı 2050

ıraġ : uzak, ırak
ı. 2988, 2989

ıraḳ : uzak, ırak
ı. 2281

ʿırāḳ :A Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarındandır.
2187, 2195, 2195

ʿırāḳī :A ʿırak makamı ili ilgili
ʿı. -de 2195

ırmaḳ/ġ : ırmak, nehir
ı. -ı 1476, 1477, 3010
ı. -lar 1011, 2033
ı. -larıla 1013

ışfahān : Klasik Türk müziğinde kullanılan bir makam
ı. 2187

İşfahān : İsfahan
İ. 2187

ışmarla- : işi veya bir şeyi başka birine havale etmek
ı. -dım 1391
ı. -dıñ 1389

ıṣṭıfā :A bir şeyin temizini seçip alma
ı. 3187

^{c}ışḳ :A bkz. ^{c}aşḳ
^{c}ı. -ı 1598, 1599
^{c}ı. ıla 167, 291, 298, 308, 1097, 2985, 3016
^{c}ı. -ıñıla 3064
^{c}ı. -uñıla 137

^{c}ıyāl :A bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler
^{c}ı. 618
^{c}ı. -e 623

^{c}ıyd :A bayram
^{c}ı. 148, 178, 1138

^{c}ıyş :F bayram
^{c}ı. 1542
^{c}ı. -ı 1567

ıẓlāl :A gölgelendirme, gölgeli olma
ı. 1696, 1701, 1722, 1768, 1784, 1789, 2050, 2929
ı. -den 1760
ı. -e 1694, 1798, 1799, 1803
ı. -i 1759
ı. -ine 1727
ı. -ini 1795

ıżrār :A zarara sokma, ziyâna uğratma
ı. -ını 345

ıżṭırab :A acı, elem, azap, sıkıntı
ı. 543, 773, 1830, 1957, 2042, 2890, 3031
ı. -ı 976

İ

: imek
i. -di 322, 353, 442, 654, 755, 756, 757, 764, 766, 967, 1247, 1295, 1386, 1549, 1649, 1741, 2419, 2444, 2445, 2446, 2499, 2600, 2601, 2603, 2670, 2687, 2688, 3093, 3094, 3143
i. -din 1121
i. -dindi 662, 663, 1604
i. -diñ 130, 2028, 2329
i. -dip 72, 118, 812, 1193, 1322, 1651, 2134, 2215, 2388, 2702, 2870, 2871, 3034, 3036, 3079, 3110
i. -dipdür 1273, 3007
i. -diser 263, 1732, 2429,
i. -düm 445
i. -düñ 871

i. -düp 20, 47, 49, 55, 70, 118, 119, 162, 168, 169, 175, 261, 264, 265, 314, 348, 375, 462, 478, 499, 509, 599, 721, 780, 799, 842, 852, 869, 870, 874, 946, 970, 989, 999, 1005, 1038, 1077, 1086, 1136, 1148, 1184, 1192, 1200, 1213, 1218, 1230, 1235, 1252, 1323, 1334, 1336, 1358, 1367, 1394, 1417, 1424, 1485, 1516, 1537, 1542, 1562, 1573, 1575, 1576, 1578, 1628, 1646, 1675, 1701, 1735, 1737, 1782, 1809, 1815, 1833, 1848, 1868, 1872, 1881, 1887, 1907, 1918, 1933, 2025, 2042, 2043, 2051, 2054, 2080, 2107, 2168, 2170, 2197, 2213, 2364, 2393, 2399, 2484, 2485, 2612, 2625, 2644, 2645, 2657, 2673, 2676, 2677, 2697, 2698, 2747, 2778, 2787, 2794, 2826, 2841, 2860, 2861, 2862, 2930, 2933, 2949, 2996, 3030, 3049, 3096, 3126, 3136, 3151, 3152, 3176, 3193
i. -ken 841, 1256, 2618, 2631

ibā :A çekinme
i. 1527

ᶜibād :A kullar, ibâdet edenler
ᶜi. 159

ᶜibādet :A Allah'ın emirlerini yerine getime, tapma, tapınma
ᶜi. 229, 242, 1463, 3023
ᶜi. -dir 158
ᶜi. dür 2221,
ᶜi. le 158

ᶜibāret :A ... den meydana gelmiş, bir şeyin aynı
ᶜi. -dir 2939

ᶜiber :A ibretler, alınan kötü dersler
ᶜi. 2238

iblis :A şeytan, lâin, hilekâr
i. -dir 1746
i. -idi 1741

ibn :A oğul
i. 359, 1199, 1284, 1292, 1351, 1358, 1462, 1492, 1804, 1806, 1905, 2280, 2354, 2381, 2417, 2515, 2531, 2565, 2566,2757, 2828, 2835, 2842

ibni's-sebīl :A yolcu
i. 1574

ibrā :A berî kılma, berât etme, temize çıkarılma, aklanma
i. 1819

İbrāhim : İbrâhim Peygamber: Ulu'l-azm peygamberlerdendir ve kendisine, kitap olarak, yirmi forma/sahife indirilmiştir. Hz. Muhammed'in dedelerindendir. O'ndan sonra peygamberlerin en üstünüdür. İsmâil ve İshak aleyhisselâmın babalarıdır. Asıl babası Taruh adında bir mü'mindir. Kâfir olan Azer üvey babası ve amcasıdır. Irak'ta hüküm süren ve yıldızlara tapan Geldanîler'e peygamber olarak gönderilmiştir. Geldanîler Süryânîce konuşurlar ve yazıları İslam yazısına benzerdi. Başşehirleri Babil idi. İbrahim aleyhisselâm'a inanmadılar. Başları olan Nemrut ateşe attı, ateş yakmadı. Kardeşinin oğlu Lut aleyhisselâm ile amcasının kızı Sara'yı ve kendisine imân edenleri alarak önce Şam'a sonra da Mısır'a Ken'an iline gitti. Oğlu İsmail ile birlikte Kabe'yi yeniden yaptı. Yüz

yetmiş beş yaşında vefât etti. Kudüs'te Halilü'l-rahmân civârına defnedilmiştir. Halilu'llah adıyla da meşhurdur.
İ. 1291, 1293, 1311, 1315, 1334, 1358, 1397, 1406, 1453, 1460, 1539, 1540, 1567, 1605, 1621, 1630, 1705, 1766, 1778, 1799, 1802, 1804, 1818, 1826, 1847, 1861, 1868, 1875, 1888, 1899, 1930, 1933, 1963, 1964, 1971, 1978, 2011, 2012, 2018, 2024, 2029, 2079, 2085, 2091, 2097, 2166, 2184, 2453, 2505, 2529
İ. -den 1332
İ. -e 236, 1787
İ. -de 1352
İ. -den 1653, 1897, 2132
İ. -dür 1351, 2439
İ. -e 1290, 1300, 1356, 1504, 1609, 1612, 1625, 1644, 1763, 1764, 1790, 1887, 1961, 2087, 148, 2118, 2168
İ. -i 1557, 1789, 1890
İ. -iñ 1694

^{c}ibret :A kötü bir olaydan ders alma
^{c}i. 1101, 1903, 2234, 2242, 297
^{c}i. -i 44
^{c}i. -le 741, 2247, 2337
^{c}i. -durur 863

^{c}ibret-nāmeyi :A ibret yazısı, Ka^{c}benâme
^{c}i. 940

^{c}ibret-nümā :AF ibret gösteren, ibret olan
^{c}i. 936

ibṭāl :A boş, hükümsüz bırakılma, lağvetme, boşa çıkarma
i. 21

ibtidā :A örneksiz olarak birşeyi meydana getirme, yaratma
i. 84, 87, 778, 790, 1008, 1270, 2080, 2086, 2088, 3126

ibtilā :A tutkunlu, bir şeye düşkün olma
i. 1631

icābet :A kabul etme, kabul edilme
i. 283, 805, 103, 835, 852, 871, 882

icād :A vücuda getirilme, yeniden birşey çıkarma
i. 118, 797
i. -dan 132

icāz :A izin, ruhsat
i. 3146

icāzet :A izin, ruhsat
1880, 2754
i. dir 1517, 369, 2951

iclā :A uzaklaştırma, sürme
i. 232, 233

iclāl :A büyültme, saygı gösterme, ikrâm
i. 1362, 2403

icrā :A yapma, bir işi yürütme, yerine getirme
i. 1819

ictihād :A gücü kuvveti yettiği kadar çalışma, bir kimsenin birşeyden mana ve hüküm çıkararak o iş hakkıdaki fikri, görüşü
i. 2511

ictimā^c :A toplanma, bir araya gelme

i. 168, 2864, 2883, 2950

iç : iç, orta, ara, dahil
i. 2607
i. -i 230, 2037, 2391, 2410
i. -in 1223
i. -inde 533, 895, 896, 898, 1076, 1108, 1130, 1151, 1152, 1613, 2228, 2450, 2558, 2568, 2569, 2729, 2737, 2823, 3041, 3056, 3059
i. -indeki 226
i. -ine 390
i. -üñ 1517

iç- : içmek
i. 2980
i. -di 1450, 2334, 2867, 2977, 2978, 3127, 3139
i. -digimden 3137
i. -diler 1136, 1518, 1518
i. -dim 3135
i. -düm 3136
i. -en 2112, 2464
i. -ene 2484
i. -er 2463
i. -ersem 595
i. -erseñ 2465
i. -mez 3124
i. -mezden 3123
i. -seler 1464
i. -sün 826
i. -üp 57, 1495, 2112

içeri : içeri
i. 2826, 2838

içerü : içeri
i. 1214

içir- : içirmek
i. -e 808

içmek : içmek
i. 1160, 2991

içre : içeriye
i. 11, 12, 53, 64, 121, 146, 252, 259, 309, 627, 653, 660, 667, 701, 706, 766, 776, 812, 869, 926, 1014, 1157, 1177, 1226, 1230, 1367, 1394, 1418, 1550, 1621, 1815, 1986, 1987, 2006, 2063, 2086, 2129, 2212, 2240, 2288, 2562, 2563, 2564, 2567, 2568, 2569, 2570, 2618, 2791, 2942, 3072, 3103, 3105, 3136, 3182
i. -di 758
i. -reydi 758, 766

içün : için
i. 220, 222, 226, 227, 233, 235, 236, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 253, 254, 256, 257, 373, 375, 407, 410, 660, 990, 1200, 1223, 1365, 1418, 1455, 1456, 1457, 1701, 1708, 1731, 1754, 1774, 1816, 1819, 1890, 1903, 2026, 2094, 2159, 2191, 2225, 2320, 2390, 2539, 2641, 2645, 2680, 2733, 2754, 2813, 2869, 2873, 2914, 2930, 2942, 3161

	i. -dür 1025
	i. -kim 98, 379
idbār	:A talihsizlik, işlerin ters gitmesi
	i. 375
idegör-	: yapa durmak
	i. 2334
idici	: idici, edici, yapan
	i. 606
idin-	: edinmek, elde etmek
	i. -diler 1506
	i. -e 1948
	i. -se 810
idrāk	:A anlayış, akıl erdirme
	i. 885, 2090
	i. -iñ 867, 2336, 2436
	i. -üñ 646
iftiḫār	:A övünme, koltuk kabartma
	i. 187, 727, 2615
iftirāḳ	:A ayrılma. dağılma, perişân olma
	i. 1354
iġtisāl	:A gereğine uygun olarak gusletme, yıkanma
	i. 499
iḫlāṣ	:A halis, temiz, doğru sevgi
	i. 409
	i. -um 409
iḫrāc	:A dışarı atma, çıkarma, fazla malı yurt dışına çıkarma
	i. 310, 780, 2166
	i. -ıdur 655
iḥrām	:A Hacıların Kabe'yi tavaf için Mekke haricinde örtünmeye mecbur oldukları dikişsiz bürgü.
	i. 5, 501, 1215, 1545, 1933, 3183
	i. -ıla 1589
	i. -mı 2867
iḥsān	:A iyilik etme, bağış, bağışlama
	i. 49, 378, 408, 599, 828, 1182, 1438, 1475, 2043, 2147, 2158, 2552, 2613, 2652, 2819, 2828, 2938
	i. -dur 133
	i. -ı 3193
	i. -ıla 1575, 259, 2372, 2806
	i. -ıñı 278
	i. -ile 1577
	i. -lar 868
	i. -uñ 381
iḫtifā	:A saklanma, gizlenme
	i. 261
iḫtilāc	:A çarpıntı, çarpınma, seğirme, havale nöbeti tutma
	i. 2896
iḫtilāf	:A ayrılık, anlaşmazlık
	i. 2791
iḥtimāl	:A yüklenme, çekme, mümkün olma, mümkünlük
	i. 1638, 1658, 1663
iḥtirām	:A saygı, hürmet
	i. 1206, 1932, 2275, 2836

ḥtirān :A
i. 1609

ḥtisāben :A hesap sorarak
i. 2377

ḥtiṣāṣ :A bir ilim veya sanat üzerinde fazla çalışarak onda derinleşmiş olma, uzmanlık
i. 182, 2591

ḥtişām :A tantana, depdebe, gösteriş
i. 3101
i. -ı 2616

ḥtiyāc :A gereksinim, ihtiyac, muhtaçlık
i. 714
i. -ı 2896

ḥtiyār :A seçme, seçilme, katlanma
i. 192, 216, 834, 870, 1148, 1383
i. -um 208

iḥyā :A diriltme, diriltilme, uyandırma, tazelik verme
i. 1022

iḳāmet :A oturma
i. 283, 1600

iḳān :A sağlam biliş, bilme
i. 2005

iḳbāl :A baht açıklığı
i. 61, 332, 375, 514, 730, 1362, 1934, 1944, 2000, 2004, 2275, 2360, 2399, 2403, 2671, 3200
i. -imüz 111
i. -ümi 171

iḳdām :A gayretle çalışma, devamlı çalışma
i. -ı 2911

iki : iki
i. 18, 173, 367, 388, 500, 548, 691, 823, 838, 943, 962, 1049, 1036, 1143, 1242, 1305, 1338, 1345, 1346,1350, 1352, 1367, 1476, 1496, 1497, 1507, 1511,1520, 1564, 1681, 1828, 1829, 1831, 1841, 1849, 1850, 2004, 2089, 2097, 2109, 2134, 2138, 2289, 2345, 2452, 2585, 2586, 2587, 2607, 2698, 2821, 2846, 2866, 3113, 3119
i. -den 962
i. -si 189
i. -si 74
i. -sidür 367

ikilik : ikilik, iki taraflılık
i. 757

iḳlīm :F memleket
i. -de 1352
i. -iken 743
i. -ine 82

ikmāl :A kemale erdirme, tamamlama, bitirme
i. 712

ikrām :A ikram, lütuf
i. 277, 827, 1208, 2836
i. -ıla 2124

iksir :A ortaçağ kimyacılarının, çok etkili olduğuna ve herhangi bir madeni altına çevirecek kadar kuvvetli bir hassası olduğuna inandıkları bir madde, tesirli,
i. -em 709

iktibās :A ödünç alma, bir kelimeyi ya da cümleyi veya bunların anlamlarını olduğu gibi aktarma
i. 2440

iḳtidā :A tâbi olma, uyma
i. 842

iḳtidār :A güç, yetme, yapabilme
i. 27, 2548

iktināz :A biriktirmek
i. 2740, 2752

iḳtirān :A yakın varma, yanına gitme
i. 440
i. -a 440

il : il, memleket
i. -de 579, 2284
i. -i 2162

ilā :A -ye, -ye kadar
i. 410, 749, 952, 1046, 1455

ʿilāc :A derde devâ olan şey, çâre, tedbir
ʿi. 2208

ilāh :A ilâh, tanrı
i. 84, 383, 868, 1001, 1063, 1124, 1127, 1273, 1937, 2137, 2559, 3213
i. -a 816

ilāhe'l-ʿālemīn :A âlemlerin İlâhı
i. 1176, 1633, 3198

ilāhī :A ey ilâh
i. 118, 218, 219, 219, 220, 706, 1632, 1633, 2115, 2157, 3198
i. -dir 631

iʿlām :A bildirme, bildirilme, anlatma
i. 1840

iʿlān :A meydana çıkarma, açığa vurma, yayma
i. 2753

ile : ile
i. 55, 104, 142, 1316, 1400, 1458, 1540, 1598, 1765, 2412, 2424, 2581, 2815, 3078, 3168

iled- : iletmek, ulaştırmak
i. -ip 3056
i. -üp 1804, 2774

ileri : ileri
i. 2746

ilet- : iletmek
i. 1824, 213, 1864

ileyhim :A erkek olan tek kişiye, ona
i. 1395

ilhām :A ilham, gönle doğan
i. -ıdur 634

illā :A sâdece, ancak, başka, yalnız, fakat, aksi halde

	i. 287, 654, 817, 952, 1734, 1982, 2159, 2357, 2663, 2722, 2757, 2799, 2937
ille	:A sâdece, ancak, başka, yalnız, fakat, aksi halde
	i. 131, 2707, 3124
ᶜillet	:A hastalık, sakatlık, sık sık tepen hastalık
	ᶜi. -in 132, 1587, 1598, 2205
	ᶜi. -inden 2205
ᶜilm	:A bilme, biliş, bir şeyin doğrusunu bilme
	ᶜi. 199, 431, 758, 941, 2337, 2540, 2568,
	ᶜi. -ile 1095
ᶜilm'ül-yaḳin	:A kesen olarak edinilmiş bilgi
	ᶜi. 1767
ilt-	: iletmek, götürmek, çekmek
	i. -en 2545
	i. -erdi 2077
	i. -erler 2882
	i. -üp 813
iltibās	:A benzerlik, iki şeyin birbirine karışacak kadar benzemesi
	i. 516
iltica	:A sığınma, barınma
	i. 1940, 2054, 2142, 2283, 2331, 2393, 2914
	i. -mız 2492
iltifāt	:A yüzünü çevirip bakma
	i. 539
	i. -ıñ 528
iltimāş	:A kayırma, arka çıkma
	i. 63
iltizām	:A kendi için gerekli sayma, birinin tarafını tutma
	i. 1213, 2786
imām	:A kendisine yulan kişi, imâm
	i. 2925
imāmeyn	:A iki imâm
	i. 363
imāmü'l-müttaḳīm:?	
	i. 340
imān	:A inanma, inanç. İslam dinin kabul etme
	i. 61, 2580, 2872, 2924
	i. -ı 2005
	i. -ıla 153
imānsız	: imānı olmayan
	i. 2316
ᶜimāret	:A umran, bayındırlık
	ᶜi. 1983, 2636
imdi	: şimdi
	i. 881, 942, 968; 1226, 1962, 2198, 2228, 2718, 988, 3024
	i. -kim 1197
ᶜimrān-şıfat	:A Hz. Meryem'in babası gibi olan
	ᶜi. 20
imtiḥān	:A deneme, sınama
	i. 1605
	i. -ıdı 1891
imtilā	:A dolgunluk

i. -ya 2474

īn :F bu
ī. 1068, 1978, 1995, 2217, 2681

in- : inmek
i. -di 361, 1892, 2021, 2094, 3183
i. -diler 1201, 1514
i. -er 1245, 2355, 2363, 2374
i. -ince 74, 2356
i. -üp 170, 2372
i. -mese 2111
i. -mez 2357

in^{c}ām :A nimet verme, iyilik etme
i. 827
i. -ıdır 634

^{c}inān :A dizgin, idâre etme
^{c}i. 1314, 1383

inan- : inanmak
i. -maz 1709

^{c}ināyet :A dikkat, gayret, özenme; yütuf, ihsân, iyilik
^{c}i. 338, 1502, 2754, 3070
^{c}i. -dir 635
^{c}i. -ler 150, 3054

inbisāṭ :A yayılma, açılma, genişleme, iç açılma, ferahlık
i. 290, 3107

incimād :A donma, buz haline gelme
i. 971

incin- : incinmek
i. -ür 844

indir- : indirmek
i. -ip 1245, 1256, 2607, 2836

indür- : indirmek
i. -üp 112
i. -ür 7

infi^{c}āl :A gücenme, darılma
i. 704
i. -inden 704

infiṣāl :A ayrılma, yerinden ayrılma, azledilme
i. 212

in^{c}ikās :A yansıma, yenilme
i. 103, 560

inkār :A kabul ve tasdik etmeme, inanmama
i. 651, 1987

inḳıyād :A boyun eğme, kendini teslim etme
i. 816, 2395

inkisār :A kırılma, gücenme, ilenç
i 718, 2070
i. -umdan 68

inne :A zira
i. 236

innema'llāhu :?
i. 92

ins :A insan, adam
i. 320, 687

insān :A insan, adam
i. 993, 1999
i. -a 992, 1697
i. -dan 922
i. -ı 2929

inşirāf :?
i. 2364

inşā'allāhū :A Allah'ın izniyle
i. 1811

intibāh :A uyanma, uyanıklık
i. 1654

intifāḫ :A kabarma, şişme, vücûdun bir azasının büyümesi
i. 973

intihā :A sona erme, bitme, tükenme, son
i. 2088

intiḳāl :A bir yerden başka bir yere geçme, göçme
i. 1100, 2090, 2687

intiẓām :A nizalı, tertipli, düzgün olma, düzgünlük
i. 22, 38, 720

ipi : ip
i. -i 1692
i. -ile 189, 1705

ir : er geç
i. 160, 443, 1980, 2215

ir- : ulaşmak, erme, yetişmek
i. -di 13, 575, 663, 789, 789, 1119, 1307, 1409, 1432, 1547, 1660, 1728, 1791, 2172, 2487, 2617, 2685, 2710, 2712, 2791, 2976, 2976, 2998
i. -e 704, 376, 3056
i. -em 71, 177, 3072
i. -en 892
i. -er 2875
i. -ip 1085
i. -medi 1772, 1888, 2574, 2574
i. -memişdi 768
i. -mesin 3207
i. -mesün 527, 1089
i. -meye 1894, 3170
i. -mez 9, 1583
i. -mişdi 2804
i. -mişidi 2018
i. -mişiken 2622
i. -se 702, 705, 2584
i. -sin 290
i. 2166
i. -üp 3048

irādet :A rızâ, arzu, emir, fermân, isteme
i. 779
i. -le 531

irfān :A bilme, anlama; kainâtın sırlarını bilme kudreti
ʿi. 731, 1098, 1113, 1928, 2483, 2983
ʿi. -a 891, 3200
ʿi. -da 3188

ᶜi. -dur 658
ᶜi. -ı 2005
ᶜi. -ıla 1990

irgir- : ulaştırmak, eriştirmek
i. -di 182
i. -meye 138

irgür : ulaştırmak, eriştirmek
i. 716
i. -en 2582

iriş- : erişmek, ulaşmak
i. -di 611, 1439, 1797, 2125, 2599, 2710, 2788, 3086
i. -e 1601
i. -en 2994
i. -ler 2279
i. -ip 3072
i. -ir 2006, 2472
i. -mez 454
i. -üp 1521, 3015

irkek : erkek
i. 856, 1816, 3027

irmek : erişmek, ulaşmak
i. 888

irsāl :A gönderme, gönderilme
i. 798, 1586, 2671

irte : yarın, sonra, sabah
i. -si 2750

irtiᶜāş :A titreme, sarsılma
i. 592

irtifāᶜ :A yükselme, yükseklik
i. 2125, 2699, 2839

irüş- : erişmek, ulaşmak
i. -üp 2127

is̱ār :A ikrâm
i. 2373

īs̱ār :A ikram, bağış, cömertlikle verme
i. 752

is̱bāt :A kanıtlama, ortaya çıkarma
i. -uñı 840

ise : ise
i. 1397, 1634, 1913, 2101, 2325, 2359, 2760
i. -ñ 2489, 2980, 2991

İsḥāḳ : İshak peygamber: Hz. İbrahim'in Sara'dan olan oğludur.
İ. 1306, 1314, 1317, 2505
İ. -a 1303
İ. -ı 1314, 1380
İ. -ını 1319

iskele : iskele
i. 88, 2100, 2102, 2103, 2104
i. -ye 2783

İskender : İskender: Makedonya kıralı Filip'in oğludur. ...
İ. -i 2246

islāf :A peşin para verme; tarlayı düzeltme
i. 453

İ. -a 1911

İslām :Hz. Muhammed'in Allah tarafından tebliğine memur olduğu din
İ. 61, 1087, 2005, 2567, 2645, 2827, 3004
İ. -dır 3004
İ. -ı 1087
İ. -ın 2200
İ. -ını 3005
İ. -ile 2422, 2566

ism :A isim, ad
i. 1358, 2109, 2212
i. -i 1209, 2541
i. -im 1864
i. -inden 944
i. -ini 953, 1967

İsmāᶜil : İsmail peygamber: İbrahim peygamberin Hacer'den olma oğludur.
İ. 1306, 1314, 1344, 1377, 1403, 1407, 1417, 1440, 1450, 1457, 1472, 1531, 1539, 1555, 1578, 1582, 1592, 1634, 1651, 1665, 1686, 1689, 1693, 1729, 1731, 1733, 1742, 1804, 1812, 1822, 1850, 1863, 1896, 1898, 2083, 2087, 2091, 2505, 2600
İ. -e 1303, 1405, 1475, 1536, 1571, 1609, 1675, 1691, 1807, 1845, 2016, 2080
İ. -i 1315, 1357, 1384, 1418, 1558, 1576, 1585, 1605, 1606, 1615, 1627, 1646, 1710, 1714, 1739, 1769, 1810, 1818, 1868, 1884
İ. -de 1876
İ. -den 1681, 1894
İ. -ile 1705
İ. -iñ 1490, 1728

ᶜiṣmet :A masumluk, günahsızlık, temizlik
ᶜi. -dedür 2342

isneyn :A iki
i. 341, 119

iṣr :A iz, eser, nişân, alâmet, eslek
i. 2529

İsra'il :A İsrail
İ. 2505

İsrāfil :A dört büyük melekten kıyamet kopacağını öttüreceği boru ile bildirecek olan biri
İ. 2902
İ. -dür 918

isṭār :A yazı yazma, yazılma
i. 3182

iste- : istemek, arzu etmek
i. -digin 1825
i. -diler 2755
i. -mediler 1452
i. -mez 1230, 1230, 2197
i. -r 539, 1941, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 2789, 2893
i. -rem 284, 1431, 3191

i. -rem-kim 2160
i. -riseñ 172, 2468
i. -riz 2043
i. -rse 742, 1942, 1943
i. -rseñ 2, 819, 888, 991, 1285, 1335
i. -se 2105, 2392, 2397, 2398
i. -ye 877
i. -yen 1250, 2424
i. -yü 1420
i. -yüp 1296, 1379

isti^{c}ārāt :A bkz. isti^{c}are
i. 459

istidrāc :A derece derece ilerleme, hakkı olmadığı halda talihin lütfuna uğrama
i. -ıdı 3092

istifsār :A sorma, sorulma
i. 2888,

istiġnā :A aza kanaat etme, tokgözlülük, ihtiyaçsızlık
i. 845

istihār :A geri kalma, geri bırakılma
i. 3184

istiḫbār :A haber ve bilgi alma, duyma
i. -dan 1106

istiḥkām :A sağlamlık, kuvvet, güvenli siper
i. -ına 2584

istiḳāmet :A doğruluk, dürüstlük
i. 1077

istiḳbāl :A istikbal, gelecek
i. 495, 993, 1588, 1944, 2004, 2399
i. -imiz 111
i. -ümi 171

istilām :A öpme yada el sürme, Kabe'nin tavafı sırasında Hacerü'l-Esved'in elle okşanması ve izdiham sebebiyle bizzat el sürülemiyorsa uzaktan okşama işaretinin yapılması
i. 33, 1252, 2120, 2425, 2428, 2911, 2912

istimā^c :A birinin ziyaretine gitme
i. 1556, 1616, 1962, 2173, 2826

istimdād :A medet, yardım isteme, imdat, kuvvet isteme
i. 382, 2252, 2400

istirşād :A hak yoluna gitmek isteme
i. 382

istiṭā^{c}at :A tâkat, kudret, güç yetme, güç yeterlik
i. 164, 496, 535, 2224, 2313

istiẓhār :A dayanma, güvenme, arka verme, yardım isteme
i. 375

^{c}iṣyān :A isyan, emre boyun eğmeme
^{c}i. 160, 1671, 2446, 2634
^{c}i. -ın 2921
^{c}i. -ıñ-durur 2717

iş : iş, fiil,
i. 405, 1723, 1775, 354
i. -i 86, 814, 856, 1684, 1738, 1752, 2797

i. -im 747
i. -in 611
i. -iñ 2085
i. -kim 2019

işāret :A işâret, alâmet, nişân
i. 80, 171
i. -dir 2780
i. -dür 2030, 2937
i. -ler 180

işbu : bi, işbu
i. 94, 861, 1518
i. -dur 21, 2371

işde : işte
i. 1817

işid- : işitmek, duymak
i. -en 2553
i. -ip 830, 2902
i. -üp 407, 1704, 2188, 2835, 3047

işit : işitmek
i. 988
i. -di 1841
i. -dim 2382
i. -düm 178, 186

işle- : işlemek
i. 1814
i. -de 2551
i. -di 611
i. -di 788
i. -me 1775
i. -mediñ 2329
i. -mez 1723
i. -mişdür 2049

işlemek : işlemek
i. -den 1238

işlet- : işletmek
i. -di 2550

işleyici : işleyici
i. 1825

işrāb :A içirme, içirilme; bir maksadı kapalı olarak anlatma
i. 3148

işrāḳ :A Allah'a ortak koşma; çok Allah olduğuna inanma
i. -ı 2498, 2508

ᶜişret :A içki, içki içme
ᶜi. 82
ᶜi. -leri 1567

iştibāh :A şüphelenme, şüphe etme
i. 184, 1637
i. -uñ 1662

iştiġāl :A meşgul olma, bir şeyle uğraşma
i. 186

iştihār :A şöhretlenme, ünlü olma
i. 515

iştiyāḳ :A şevklenme, göreceği gelme, özleme

i. 1546, 1585, 2281

it- : etmek

i. 1, 2, 5, 57, 80, 80, 181, 285, 286, 309, 413, 501, 576, 620, 621, 624, 629, 670, 706, 709, 715, 860, 873, 1121, 1185, 1186, 1249, 1437, 1769, 1780, 1831, 1837, 1924, 1927, 1962,1973, 2121, 2122, 2146, 2146, 2157, 2168, 2208, 2228, 2240, 2241, 2244, 2247, 2262, 2265, 2296, 2299, 2380, 2404, 2415, 2490, 2561, 2724, 3060, 3203

i. -di 34, 55, 454, 456, 456, 460, 461, 463, 464, 468, 468, 526, 780, 785, 959, 962, 981, 985, 1002, 1004, 1007, 1015, 1056, 1074, 1088, 1114, 1118, 1148, 1152, 1165, 1191, 1256, 1272, 1300, 1316, 1322, 1332, 1337, 1338, 1356, 1364, 1382, 1395, 1426, 1502, 1506, 1540, 1548, 1557, 1588, 1589, 1605, 1606, 1618, 1623, 1624, 1626, 1627, 1655, 1661, 1686, 1691, 1726, 1781, 1792, 1798, 1798, 1799, 1841, 1849, 1855, 1892, 1893, 1896, 1932, 1951, 1952, 1957, 1958, 1965, 1968, 1976, 1988, 2034, 2054, 2102, 2103, 2110, 2113, 2123, 2134, 2135, 2136, 2167, 2173, 2321, 2373, 2432, 2469, 2488, 2592, 2614, 2622, 2632, 2638, 2645, 2652, 2655, 2656, 2657, 2671, 2673, 2675, 2682, 2683, 2690, 2693, 2701, 2721, 2752, 2753, 2762, 2778, 2786, 2835, 2837, 2844, 2869, 2891, 2901, 2902, 2971, 2972, 2973, 3098, 3109, 3139, 3140, 3147, 3152, 3185, 3186

i. -digi 2184, 2225, 2669

i. -digidir 2619

i. -digidür 1694, 1804, 135, 2056, 2380

i. -digin 171

i. -digiñden 2566

i. -dikde 1616

i. -dikleri 2941, 2945, 2945, 2950, 2950

i. -dikleridir 168, 309, 195

i. -dikleridür 137, 141

i. -diklerin 3033

i. -diler 404, 651, 651, 1054, 1135, 1223, 1234, 1238, 1246, 1345, 1347, 1360, 1362, 1413, 1522, 1523, 1524, 1526, 1536, 1586, 1967, 2020, 2026, 2088, 2035, 2420, 2605, 2607, 2613, 2641, 2679, 2680, 2728, 2738, 2763, 2815, 2816, 2818, 2819, 2834, 3108

i. -dim 70, 603, 604, 649, 85, 60, 1733, 3088, 3182

i. -diñ 160, 1877, 2929

i. -diñiz 2933

i. -dirüp 2929

i. -dise 1814

i. -diyse 1337

i. -di-ki 1375, 1715, 1740

i. -di-kim 454

i. -dügidir 2365, 2580

i. -dügin 171

i. -dügini 2322

i. -düklerıdir 112

i. -dükte 1963

i. -düm 167, 182, 192

i. -dūñ 30
i. -e 412, 514, 518, 700, 724, 730, 741, 803, 806, 870, 943, 945, 990, 993, 1272, 1323, 1356, 1357, 1483, 1710, 1840, 1948, 2015, 2082, 2090, 2143, 2270, 2275, 2276, 2367, 2400, 2401, 2553, 2709, 358, 3048, 3065, 3189
i. -ecegūñ 832
i. -eler 732, 2277, 2794, 3033, 3034, 3077, 3195
i. -eli 543
i. -elim 844, 1390, 2697, 2734, 2748, 2760
i. -em 73, 199, 1822, 2163,2185, 2850, 3084
i. -emez 229, 1980
i. -emezdi 2288
i. -emezlerdi 2603
i. -emezsin 1722
i. -en 50, 87, 113, 145, 221, 400, 404, 868, 938,1435, 1469, 1640, 1842, 1884, 2000, 2318, 2333, 2430, 2477, 2556, 2581, 2582, 2996, 3015
i. -eniñ 2048, 261
i. -enler 1207, 1940, 2377
i. -enlere 2368, 2369, 2375, 2376, 2428
i. -er 130, 212, 213, 277, 282, 373, 382, 393, 402, 488, 587, 675, 675, 708, 742, 1198, 1312, 1379, 1404, 1645, 2004, 2314, 2323, 2358, 2360, 2365, 2367, 2383, 2448, 2465, 2585, 2778, 2885, 2886, 2889, 2892, 2895, 2910, 2919, 2938, 3165, 3166
i. -erdi 440, 1495, 1575, 1669, 1674, 2078, 2689, 2767, 2812
i. -erdiñ 837
i. -erek 2897
i. -erem 82, 203, 210
i. -erken 1433, 2431
i. -erler 377, 896, 2281, 2928, 2942
i. -erlerdi 1263, 1264, 1287, 1289, 1297, 2285, 2806
i. -erleridi 1909
i. -erse 47, 210
i. -ersen 2378
i. -erseñ 82, 647, 859
i. -ersin 58, 845, 1679, 1917
i. -esin 278, 878, 879, 908, 1482, 1717, 2160, 3016
i. -eyim 292, 307, 308, 310, 825, 827, 828, 872, 876, 1635, 1823, 1984, 1986, 2084, 2325, 2326, 2327, 2489, 2935, 2963, 3045, 3052
i. -kim 2993
i. -me 1438, 2115, 2165, 2297, 2440
i. -mede 1872
i. -meden 600
i. -medi 85, 860, 979, 1077, 1366, 1375, 1527, 1636, 1759, 1772, 1784, 1860, 1870, 1957, 2321, 2565, 2762, 3125, 3128
i. -mediler 1054, 1412
i. -mediñ 2331
i. -meler 140, 143

i. -mem 1982
i. -memişdi 773
i. -memişdi 763
i. -meñiz 1392
i. -mese 540, 2395, 2513
i. -meseydiñ 385
i. -mesin 1987
i. -meye 801, 980, 1328, 1342, 2269, 2554
i. -meyem 174, 1696, 1813
i. -meyen 1154
i. -meyeniñ 99
i. -meyüp 2225, 3192
i. -mez 546, 1752, 1753, 1800, 2759
i. -mezdi 2559
i. -mezse 676
i. -mezsin 2226
i. -miş 62, 854, 1649, 1649, 2070, 2425, 3143
i. -mişdi 440, 238, 2107, 2664
i. -mişdür 228, 2846
i. -mişidi 2932, 3143
i. -mişiken 3043
i. 2072
i. -se 160, 842, 1214, 1459, 1461, 1757, 2395
i. -seler 894
i. -sem 401
i. -señ 14, 2120, 2265
i. -seydi 821
i. -sin 1627, 1646, 1651, 1739, 2425, 2797
i. -sün 522, 1714, 1939
i. -tiler 1041
i. -üben 114, 1635, 1648, 2179, 2763

iṭaʿāt :A boyun eğme, dinleme
i. 811; 1238, 1716
i. -de 802, 1818
i. -dir 2030

iṭfā :A söndürme, söndürülme
i. 1343

iʿtibār :A saygı gösterme, önem verme, şeref, haysiyet
i. 539, 1907

iʿtikāf :A bir yere kapanıp ibâdetle vakit geçirme
i. 62, 896, 1226, 2288, 2580, 2690, 2942

iʿtimād :A dayanma, güvenme, emniyet, güven
i. 2841

iʿtirāf :A suçu veya yerinde olmayan bir hareketinin saklamaktan vazgeçip, söyleme, hakkı teslim etme
i. 63

iʿtiẕār :A özür dileme
i. 63

itmeg : etmek
i. -e 537, 1442, 1463, 1830, 2274
i. -i 155, 156

itmek : etmek

i. 1365, 1393, 1669, 1816, 2197, 2424, 2856, 2857, 2859, 2864, 2865, 2865, 2872, 2911, 2942
i. -de 1636, 1649
i. -dedürler 2345
i. -dir 528

itmeklik : etmeklik
i. -i 2738

itmām :A tamamlama, bitirme, tamam etme
i. 1087, 1460
i. -dır 3004

ittibāʿ :A tâbi olma, uyma
i. 801, 1084

ittifāk :A birleşme, uyuşma, sözleşme
i. 2778
i. -a 2799
i. -ıla 2605, 2698

ittiḥād :A bir olma, birleşme, aynı fikirde olma, birlik
i. 1534

ittiṣāf :A vasıflanma, bir hal takınma
i. 2479

ittiṣāl :A fel.extensif
i. 212

iy : ey
i. 1, 2, 33, 43, 45, 47, 67, 108, 109, 110, 113, 271, 274, 277, 301, 302, 325, 369, 370, 371, 400, 480, 494, 527, 528, 576, 679, 709, 733, 751, 800, 816, 820, 887, 910, 928, 975, 1196, 1202, 1211, 1248, 1249, 1353, 1387, 1396, 1435, 1437, 1469, 1481, 1528, 1528, 1554, 1566, 1614, 1665, 1682, 1702, 1711, 1721, 1722, 1742, 1752, 1765, 1765, 1767, 1771, 1779, 1800, 1808, 1812, 1822, 1826, 1837, 1842, 1844, 1844, 1845, 1863, 1867, 1891, 1911, 1993, 1998, 2010, 2016, 2022, 2034, 2052, 2098, 2118, 2126, 2136, 2144, 2145, 2155, 2168, 2198, 2199, 2200, 2210, 2229, 2230, 2261, 2293, 2304, 2329, 2333, 2343, 2378, 2380, 2385, 2414, 2433, 2434, 2435, 2458, 2522, 2534, 2542, 2552, 2556, 2581, 2589, 2642, 2801, 2822, 2844, 2845, 2850, 2954, 2960, 2979, 3000, 3050, 3058, 3154, 3155, 3212, 3213

iʿyāl :A bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler
i. -im 569

iʿyāl-bend :A bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimselere bağlılık
i. 570

iʿyāl-mend :A iyâlli
i. 570

iz : iz, yol
i. 102
i. -e 7
i. -in 818
i. -ine 1729

iżāfet :A iki şey arasındaki bağ, ilgi
i. -den 120

izdiḥām :A kalabalık, yığılma

i. 2910

izdivāc :A evlenme
i. 791

iẓhār :A gösterme, meydana çıkarma
i. 945, 2676

izle- : izlemek, takip etmek
i. -gil 818

iẕn :A izin
i. -ile 1526

ʿizz :A değer, kıymet
ʿi. 1458

ʿizzet :A A değer, kıymet; yücelik, ululuk
ʿi. 223, 279, 282, 1038, 1045, 1112, 2124, 2153, 2250
ʿi. -de 101
ʿi. -dir 1960
ʿi. -e 624, 1038, 3022, 3066
ʿi. -i 1571, 172, 1941, 2135, 2610
ʿi. -ile 2797
ʿi. -in 1151, 3024
ʿi. -iñ 2561
ʿi. -iñden 281
ʿi. -le 96, 1203
ʿi. -ler 675, 2673
ʿi. -durur 149

J

jeng :F pas, küf, kir
j. 30, 2097

K

'āb : ki su
k. 2457

abā :A üste giyilen elbise, kaftan, cübbe
ḳ. -sından 498

aʿbe :A Beytullah; yeryüzünde ilk yapılan ibâdet yeri, Müslümanların namazda döndükleri cihet. Mekke şehrinde olup Mescid-i Haram'ın ortasında bulunan dört köşeli taştan bir odadır. Müslümanlar hac ibâdetini yapmak için burayı ziyâret ederler. Küp biçiminde olduğundan Kabe denmiştir. Yeryüzünün en kıymetli yeridir. Görünüşte dünyadaki evlerden biriyse de gerçekte âhirettendir. Bu itibarla dünya ve âhireti kendinde toplamıştır. Beytullah (Allah'ın evi) de denir. Kabe'nin yeri yeryüzünün aslı olup, yeryüzünden iki bin yıl evvel yaratılmıştır. Hz. Adem Cennet'ten dünyaya indirilince Allah'a niyâzda bulundu. Beyt-i Mamur da Cennet'ten gönderildi ve

bugünkü Kabe'nin yerine indirildi. Kendisine buranın tavaf edilmesi, etrafında namaz kılması emredildi. Ayrıca aslı beyaz yâkût olan Hacerü'l-esved de gönderildi. Kabe Hz. Adem tarafından binâ edildi. Nuh tufanından sonra Hz. İbrahim ve İsmail aleyhisselâm tarafından yeniden yapıldı. Kabe'nin dört tarafına rükn denir. Bunlar: Şâmî, Yemânî, Irakî ve rükn-i Hacerüleved'dir.

K. 46, 84, 87, 89, 106, 116, 139, 154, 192, 220, 276, 372, 380, 386, 396, 414, 437, 495, 503, 515, 674, 675, 697, 731, 736, 810, 819, 960, 963, 964, 992, 1227, 1233, 1241, 1261, 1262, 1275, 1279, 1281, 1503, 1507, 1512, 1928, 1952, 1956, 1957, 1958, 1964, 1999, 2010, 2011, 2014, 2036, 2066, 2080, 2106, 2171, 2191, 2260, 2260, 2263, 2290, 2301, 2302, 2303,2348, 2374, 2391, 2393, 2400, 2401, 2407, 2478, 2486, 2486, 2491, 2665, 2681, 2694, 2715, 2725, 2729, 2733, 2914, 3165, 3183, 3199

K. -est 2714, 2714

K. -nüñ 226

K. -de 144, 489, 1173, 1363, 1474, 1578, 1590, 2391, 3085, 3178, 3212

K. -den 1, 512, 1218, 2238, 2360, 2392, 2392, 2487, 2500, 2500, 2766, 2833

K. -dendir 484

K. -dir 485, 672

K. -niñ 57, 1202, 1203, 1274, 1954, 2039, 2292, 2383, 2406, 2413, 2541, 2550, 2577, 2667, 2691, 2728, 2787

K. -nüñ 1232

K. -ye 169, 179, 516, 993, 993, 1360, 1588, 1588, 2054, 2056, 2086, 2331, 2349, 2357, 2399, 2406, 2536, 2536, 2543, 2545, 2682, 2699, 2708, 2709, 2726, 2726, 2906, 2941, 3179

K. -ye 2000

K. -yi 49, 118, 132, 140, 397, 513, 991, 991, 995, 1234, 1258, 1902, 1963, 2015, 2056, 2057, 2093, 2135, 2167, 2227, 2340, 2343, 2361, 2364, 2430, 2490, 2490, 2556, 2580, 2592, 2615, 2631, 2647, 2662, 2666, 2666, 2677, 2689, 2722, 2734, 2808, 2832, 2915, 2943, 3088

Kaᶜbenāme :A Kabenâme

K. 514, 3183, 3212, 3214

K. -mi 3199

K. -miñ 3201

Kaᶜbetullah :A bkz. Kaᶜbe

K. 2404, 2479, 2591, 2818

K. -a 309, 1118, 1359, 2367, 2378

K. -dur 1288

K. -ı 1459, 2358, 2431, 2580, 2908

K. -ın 141

K. -ıñ 2380, 2619

Kaᶜbe-vār :A Kabe gibi

K. 510

Kaᶜbe-veş :A Kabe gibi

K. 435, 508, 515, 730, 734, 1285, 1549, 1623, 1641, 1927, 2410, 2412, 3184, 3200

ḳābil :A türlü, cins, nev, çeşit
ḳ. 588, 2006

ḳabr :A mezar
ḳ. 383, 1130, 1129, 2889, 2959, 3000
ḳ. -e 2882, 2887
ḳ. -ı 2890
ḳ. -ini 3044
ḳ. -in 470
ḳ. -inden 2891, 2901

ḳabl :A ön, önce, öndeki, evvel, evvelki
ḳ. 1040

ḳabūl :A kabûl, meyl etme, teveccüh gösterme, beğenme, râzı olma
ḳ. 67, 604, 817, 819, 1192, 1337, 1666, 1868, 1916, 2671, 2680, 2762, 3069, 3199

kaᶜbu'l-aḫbār :A Kaᶜbeden haber veren
ḳ. 63

ḳaç : kaç
ḳ. 58, 2177

ḳaç- : kaçmak
ḳ. -dı 1793
ḳ. -ar 347

ḳaçan : ne zaman ki, ne vakit
ḳ. 1350, 1601, 2367, 2469, 2743, 2925, 2989, 3025, 3188, 3191
ḳ. -kim 594, 2073, 2120, 2361

ḳad :A hırs
ḳ. 1891

ḳadar : kadar
ḳ. 203, 834, 1579, 1817, 1860, 2104, 2129, 2177, 2639

ḳadd :A boy
ḳ. 275, 347, 2270, 2685, 2699

ḳadeḥ :A bardak, küçük bardak, içki bardağı
ḳ. 251, 291

ḳadem :A ayak
ḳ. 5, 7, 8, 73, 176, 781, 941, 1048, 1547, 1550, 1729, 2877, 2904

ḳader :A kader, nasip, kısmet
ḳ. 205, 438, 794, 1817

ḳadir :A kıymet, paha, değer
ḳ. 3094

ḳādir :A muktedir, gücü yeten
ḳ. 1727, 1830, 2318
ḳ. -iken 1001

ḳadr :A kıymet, paha, değer
ḳ. 148, 329, 1151, 2135
ḳ. -in 329, 1691, 1710, 1845, 1902, 2118, 2258, 3201
ḳ. -ine 438, 3094

ḳadri'l-meşaḳ :
ḳ. 2279

ḳadı :A hakim

k. 1093
f :?
k. 2346
fa : kafa, baş
k. 1905, 1908
ıfa :A Kafa, Mekke'de bulunan bir yer
K -da 2916
ile :A kafile, katar
k. 46, 2259, 306, 2320, 3075
k. -ñ 480
k. -yle 1586, 2897
'u nûn :A kün kelimesine karşılıktır. Allah'ın "ol" emrini ifade eder.
k. 772, 790, 791
n. -dan 790
n. -ı 946
ûr :A uzakdoğuda yetişin bir çeşit taflandan elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan ıtırı kuvvetli bir madde
k. 8
-veş :A kaf gibi
k. 3105
ş- : ki ağmak
k. -dı 3171
r :A mahvetme, kahr, ezme, cebr etme, üstünlük
k. 596, 1065
k. -ıla 213, 1181, 1184, 1577
k. -ıñdan 2043
k. -uñıla 1187
ıât :A varolan şeylerin hepsi, dünya
k. 241, 322, 472
:A söz, laf
k. 712, 1794, 2641
k. -den 1760
k. -ile 845, 1576, 1688
k. -im 1712
k. -ine 1727
k. -ini 1519
k. -iñ 1718
k. -üñe 1720
: kalmak
k. -a 1490, 1829
k. -an 2293
k. -dı 191, 401, 1367, 1373, 1621, 1871, 1888, 2137, 2823, 2843, 3109, 3136
k. -dılar 1504
k. -dım 3059, 3085
k. -ır 384
k. -madı 313, 572, 1233, 1399, 1415, 1636, 2648, 2663
k. -mamışdı 2707
k. -masın 884
k. -maya 1947, 3013
k. -mayup 834

ķ. -maz 475, 2669, 2909
ķ. -mazıdı 1774
ķ. -mışdı 1905
ķ. -sun 36, 3209
ķ. -up 86, 270, 2134

k'al- : ki almak
k. -dı 2076

k'Allah : ki allah
k. 2367

ķala[c] :A kalc
ķ. 1083

ķalb :A kalp, yürek
ķ. 482, 624,743, 744, 1076, 1116, 1200, 1826, 1947, 1978, 1980, 1990, 1998, 1999, 2008, 2008, 2009, 2007, 2010, 2264
ķ. -de 2002
ķ. -dendir 2002
ķ. -dür 2003
ķ. -e 1979, 1989, 1990, 2001, 2009
ķ. -i 1253, 1348, 1382, 1692, 1946, 2230, 2865
ķ. -ile 665, 1362, 1944, 1977, 1980, 1985, 1989, 1989
ķ. -im 3085
ķ. -imi 269, 2553
ķ. -in 1198
ķ. -iñ 246
ķ. -inde 1399, 1947
ķ. -ine 1407, 1984, 1985, 1988, 1989
ķ. -iñ 1251, 1866, 2245
ķ. -ini 1576, 2368, 2664
ķ. -iñi 626, 2724
ķ. -üñde 834

ķaldır- : kaldırmak
ķ. 494, 1184
ķ. -dı 1467
ķ. -ıp 500

ķale :A kale
ķ. 1811

ķalem :A kalem
ķ. 1, 69, 73, 627, 768, 769, 792, 924, 948, 951, 1757, 2294

ķalemdān :A kalemlik, kalem kutusu
ķ. -ı 2

ķali[c] :A kökünden çekip koparan
ķ. 1083

ķalil :A az, çok olmayan
ķ. 1954, 324, 2663, 3122

ķalķ- : kalkmak
ķ. -ıp 1525
ķ. -tı 2891

ķallāb :A kalıptan kalıba girin, hileci, düzenbaz
ķ. 638

kām :F damak
k. 539, 926, 932

kāmbeyn	:F merâmına erdiren k. 1071
k'amed	: ki âmed k. 1175
ḳamer	:A ay ḳ. 328, 1032, 1035, 1036, 150, 2249, 2593, 2596, 2632
ḳāmet	:A boy, boybos ḳ. 192, 2125, 2685, 2820, 2840 ḳ. -i 192, 347 ḳ. -in 2734 ḳ. -iñ 37 ḳ. -inden 2707 ḳ. -ine 2839 ḳ. -iñ 13
kāmī	:A kām' eden, ezip kıran k. 2529
kāmil	:A bütün, tam, kemâle ermiş, olgun k. 197, 563, 713, 1095, 1748, 2006, 2007, 2616, 2785, 3005, 3175 k. -lerin 462 k. -leriñ 65, 2518
kāmilān	:A kamiller k. 1091
ḳamış	: kamış ḳ. -lar 69
ḳamu	: bütün, tamamen, hep, cümle ḳ. 24, 290, 2770 ḳ. -dan 277
kāmurān	:F arzusuna, isteğine ulaşmış, mutlu k. 423, 602, 1071, 1078, 2611
kām-yāb	:F kâm bulucu, bulan, talihli, isteğine ulaşmış, bahtiyâr, mutlu k. 1074, 2491, 176
ḳan	: kan, damarda akan sıvı ḳ. 139, 154, 501, 1042, 1832
kān	:F maden ocağı, maden kuyusu, kaynak k. 50, 422, 3043 k. -ı 672 k. -ını 715 k. -ıñ 7 k. -uñda 668
k'aña	: ki ona k. 2494
ḳana	: kana kana ḳ. 1518, 1833, 3016
ḳanā^{c}at	:A yeter bulma, fazlasını bırakma ḳ. 1149
ḳana ḳana	: kana kana ḳ. 1518, 3016
ḳanad	: kanat ḳ. 548, 837, 2841
ḳanādil	:A kandiller ḳ. 2352

ḳanda : nerede, nereye, nerede
ḳ. 6, 7, 818, 867, 1387, 1403, 1705, 1730, 1751, 1765, 2013, 2251, 2310, 2329, 2494, 2733
ḳ. -dur 2736
ḳ. -sın 108, 109, 110
ḳ. -yam 195

k'andaş : ki onda
k. 2918

kāne :A oldu anlamına gelen bazı terkiplere katılır.
k. 234

ḳanı : hani, nerede
ḳ. 3041

k'anı : ki onu
k. 2494, 2868

kāni :A kinâye söyleyen, dokunaklı iğneli söz söyleyen
k. 1419, 2373, 2964

kāni-vefā :A dokunaklı vefa sözü söyleyen
k. -ya 1425

ḳankı : hangi, hengisi, herhangi bir
ḳ. 51, 53, 832, 1669
ḳ. ñız 1312, 1312

ḳanlu : kanlı
ḳ. 1673, 2154

ḳānūn :A kanun, düstur
ḳ. 794

ḳap- : kapmak
ḳ. -alım 2081
ḳ. -dı 367, 2779

ḳapu : kapı, ev
ḳ. 2494, 2703
ḳ. -dan 2131, 2736
ḳ. -nuñ 2495
ḳ. -ña 193
ḳ. -sı 1852, 2134
ḳ. -sın 2165
ḳ. -sında 1929, 2084

kār :F iş, iş güç, kazanç, faide
k. 194, 216, 539, 540, 542, 550, 694, 778, 926, 1585, 1787, 1867, 1987, 2023, 2359, 2619, 2869, 2681, 2682, 2860, 3159
k. -a 541, 796, 1904
k. -a 1000
k. -dan 693
k. ı 83, 2347, 197
k. -ıdı 2785
k. -ıla 2359, 2692
k. -ımız 1766
k. -ına 3080
k. -ında 1002, 1981, 381
k. -ını 345
k. -ıñda 623
k. -uñı 622

k'artır- : ki arttırmak

k. -asın 2990

ḳaᶜr
:A dip, nihâyet, çukur şeyin dibi
ḳ. 567, 1283

ḳara
: kara; siyah
ḳ. 74, 186, 967, 1044, 1900, 2742, 2769
ḳ. -dan 626, 647
ḳ. -sı 191
ḳ. -sına 3170
ḳ. -sını 2115
ḳ. -yam 2114

Ḳaradeñiz
: Karadeniz
Ḳ. 69

ḳaralıḳ
: karanlık
ḳ. -da 2114

kārān
:F işler
k. 926

ḳarār
:A durma, ayakta durma, sebat, süreklilik
ḳ. 12, 175, 348, 834, 958, 1413, 1430, 1442, 1578, 1599, 1674, 1679, 1957, 1974, 2747

kār-bār
:F iş yeri
k. 778

ḳardaş
: kardeş
ḳ. -ını 2861
ḳ. -ları 2068

kār-fermāy
:F buyurma işi, buyruk
k. 540, 541
k. -ıñdur 542
k. -iledir 541

kār-gāh
:F işyeri, çalışma alanı
k. 778, 1000, 1001, 1070, 2628

kār-ḫāne
:F iş yeri, iş işlenen yer
k. 767, 788, 796

ḳarındaş
: kardeş
ḳ. 1535

ḳarīb
:A yakın, yakın olan, uzak olmayan
ḳ. 1237, 2743

ḳarın
: karın, vücudun önyüzü
ḳ. ı 2742, 2769

kār-sāz
:F iş işleyen
k. 16, 83, 1197, 2210

ḳarşı
: karşı, zıt
ḳ. 1791

ḳarşu
: karşı, zıt
ḳ. 1794, 1820

kārubān
:F asl. kār-vān: kervan, kafile, yolcu katarı
k. 3081
k. -ı 3078

kār u bār
:F iş yeri
k. 540, 694

Ḳārūn
:A ben-i İsrâil'de zenginliğiyle meşhur olan bir insan
Ḳ. 2133
Ḳ. -ıla 2731

kārvān
:A kervan, katar

ḳ. 3076
ḳ. -dur 2957

kārvān :F kervan, kafile, yolcu katarı
k. 167, 1126

ḳarż :A ödünç verme, ödünç alma, borç
ḳ. 328, 590, 591

ḳaṣd :A niyet, kasıt, maksat
ḳ. 169, 1694, 1695, 1798, 2835
ḳ. -ı 1789
ḳ. -ına 2759
ḳ. -ımız 2757, 2758

kāsid :A sürümsüz, geçmez, aranmaz
k. 638

ḳaṣr :A kısa kesme, kısaltma, kısma
ḳ. -ında 467, 469, 540, 773

ḳaṣṣāb :A kasap
ḳ. 1859

kāst :F eksik, noksan, kusur
k. 1274

ḳaş : kaş
ḳ. 72, 2017
ḳ. -a 904
ḳ. -ı 1903, 1906, 2117
ḳ. -ını 1901

ḳaş- : kaçmak
ḳ. -dıkları 2944

kāşāne :F mükemmel ev, köşk, mâlikâne
k. -den 2875
k. -dir 1187
k. -me 824
k. -ñe 280
k. -si 1254, 3097
k. -sin 2581, 2656
k. -ye 2396
k. -yi 128

kāşī :F çini, fayans
k. 2581

āşif :A keşfeden, bulan, ortaya çıkaran
k. 4, 357

aşlı : kaşlı, kaşı olan
ḳ. -dı 1900

at : kat, huzur
ḳ. 388, 1202
ḳ. -ına 2878
ḳ. -ında 345

aṭ^{c} :A kesme, kesilme, biçme
ḳ. 1207, 1882, 1883, 1887, 2254, 2331, 2897
ḳ. -ında 134

aṭ^{c}ā :A kesinlikle
ḳ. 1883

aṭār :A katar, kâfile
ḳ. 684

ṭı^{c} :A kesen, durduran

	ḳ. 1656
kâtip	:A yazan, yazıcı k. 3175
ḳātil	:A katil, adam öldüren ḳ. -ler 362
ḳatre	:A damla ḳ. 300, 307, 699, 751, 895, 1372, 1479, 1494 ḳ. -de 1102 ḳ. -i 300 ḳ. -si 2474 ḳ. -sin 2335 ḳ. -ye 705 ḳ. -yi 308
ḳavi	:A güçlü, kuvvetli, büyük, önü alınmaz ḳ. 429, 804, 1292, 203, 2694
ḳavl	:A söz, kavil ḳ. -e 429, 2798 ḳ. -un 430
ḳavlen	:A sözle, fiilen olmayan ḳ. 1339
ḳavm	:A kavm, cemaat ḳ. 730, 812, 1521, 1524, 1528, 1564, 1771, 1986, 2603, 2604, 2618, 2642, 2735, 2779, 2879 ḳ. -e 803 ḳ. -i 803, 1490, 1529, 1983, 2602, 2635, 2654, 2655, 3145 ḳ. -ile 212 ḳ. -ine 1170, 2370, 2642 ḳ. -ini 2653, 3030
ḳavüm	:A kavım, cemaat ḳ. -den 1527
ḳaya	: kaya, büyük taş kütlesi ḳ. 1374 ḳ. -yı 1506
ḳayd	:A kayd, iş, vazife edinme ḳ. 571, 1828
ḳāyil	:A söyleyen, diyen; razı olmuş, boyun eğmiş ḳ. 994
ḳāyim	:A ayakta duran, ayakta bulunan, yüksekte duran, üstün; birinin yerini tutan ḳ. 1256, 3208 k. -dür 1455
kāyināt	:A bkz. kā'ināt k. 102, 109, 683, 772, 796, 796, 1021, 1000, 2482, 2494, 2628, 2959 k. -ı 952
ḳayna-	: kaynamak ḳ. -yuben 1855 ḳ. -yup 959, 996
ḳaz-	: kazmak ḳ. -dı 1232, 2729 ḳ. -dılar 147, 1203, 2025, 2609, 2650 ḳ. -ıñ 2129

ḳażā	:A kazâ, hüküm, emir, amel etme ḳ. 770, 793, 1169, 1756 ḳ. -yıla 205
ḳazı	: kazı ḳ. 884
ḳāżī	:A bkz. ḳażā ḳ. 2798
ḳażīü'l-ḥacāt	:? ḳ. 433
kebāb	:A doğrudan doğruya ateşte veya kab içerisinde pişirilen et k. 291
kebīr	: büyük, ulu, yüce k. 2072
kebüter	:F güvercin k. 2013
keçi	: keçi k. 2741
kef	:F köpük k. 16, 960, 960, 962, 965, 966, 967, 969 k. -den 965
kefen	:A kefen, ölüye mezara girmeden önce sarılan bez k. 2867, 2900, 2903
kefen-pūş	:F kefene sarılmış, kefenlenmiş k. 137, 153
kefen-pūşan	:F kefene sarılanlar k. 250
keff	:A el içi, avuç k. 2456
keffe	:A kefe, terâzi gözü k. 973
kehfü'l-ḫā'ifin	:bedenine, vücuduna eziyet eden k. 422
keh-keşān	:F saman uğrusu, hacılar yolu, saman yolu k. 518, 685, 1609
kelām	:A söz, kelam k. 446, 526, 654, 77, 1515, 190, 1764 k. -ı 345 k. -ıñ 2044 k. -um 39
kelek	: kelek k. 1914
kelil	:A körleşmi, kesmez, işlemez k. 1880
kem	:F az, eksik, fenâ, kötü k. 948, 2309 k. -den 203 k. -ler 2722
kemāl	:A olgunluk, yetginlik k. 22, 425, 541, 774, 1026, 1147, 1593, 1593, 1804 k. -in 1000, 1026 k. -iñ 68
kemālāt	:A olgunluklar

k. -ıla 1748
kemān :F yay, kavis
k. 27, 1660
kemend ender-kemend :F kemend içinde kemend
k. . 571
kemer :F bele takılan,kuşak, kayış
k. 949
kemmiyyet :A nicelik, sayı
k. -de 203
kemin :F çok az; pusuya gizlenmiş adam
k. 1414, 1565
k'emr : ki emr
k. -1814
kem-rāh :F kötü yol
k. -dur 2423
kemter :F daha aşağı, aşağıda bulunan, hakîr
k. -em 203
k'encüm : ki encüm
k. -723
kenden :F kazmak
k. 1196
kendi :kendi, bizzat
k. 53, 175, 1846
k. -dür 2917
k. -m 292
k. -n 1155, 1369
k. -ñi 839

kendözi : kendi özü, kendisi
k. -ñi 2767
k. -ñ 1681, 2753
kendözü : kendi özü, kendisi
k. -m 293
k. -ñi 839
kendü : kendi, bizzat
k. 2322
k. -m 308
k. -mi 195, 532
k. -mle 175
k. -ñi 43
kenz :A hazine, define, yer altında saklı değerli eşya
k. 2752, 2754
kerāmet :A kerem, lütuf, velilerin bazı durumlarda gösterdikler olağanüstü davranış
k. 274, 637, 1045
k. -dir 483, 635, 922
k. -le 748, 2565
kerde :F yapma
k. 31, 2555
kerden :F yapmak, etmek
k. 300, 2959, 3057
kerdend :F yapma

k. 1134

kerdenest :F yaptığıdır
k.2999, 3023, 3023

kerem :A cömertlik, ihsan, bağış
k. 337, 338, 1179, 1200, 3058

kerīm :A izzet ve şeref sahibi, çok cömert
k. 236, 618, 1200, 1482, 2140, 2385, 3201
k. -ün 426

kerrār :A savşta döne döne saldıran
k. 357

kerre : kere
k. 1001, 1429, 1574, 2175, 2227, 2571, 3179, 3185

kes :F kimse, kişi
k. 1725, 219, 2678, 3028, 3125

kes- : kesmek
k. -di 1873
k. -digüñ 1836
k. -e 1324
k. -em 1885, 1885
k. -en 1884
k. -me 219
k. -medi 217, 1862
k. -megil 131
k. -meyüp 112
k. -mez 1861
k. -seler 2155
k. -señ 77

kesb :A çalışıp kazanma, para kazanma
k. 216, 2697, 3151

kesil- : kesilmek
k. -en 1776

kesī :F bir kimse
k. 336

kesīf :A sık, yoğun, kaba
k. 2446

kesīr :A çok olan, sık olan
k. den 857, 3122
k. -en 2047

keskin : keskin
k. 211, 1849
k. -dir 1886

kesmek : kesmek
k. 1731
k. -e 588

keṣret :A çokluk, bolluk
k. 252, 254, 898, 1055, 1108
k. -den 498, 2288
k. -e 569, 1109

keşf :A keşif, açığa çıkarma
k. 453, 456, 1433, 1686, 2332
k. -iñ 1915

keşkil :F asl. keşkül: dilenci çanağı
k. -im 2165

keşşāf :A çok keşif yapan
k. 453, 636
ketm :A sır tutma
k. 945, 999
kevākib :A yıldızlar
k. 73, 148
kevkeb :A yıldız
k. -eş 31
k. -iñ 439
kevn :A olma, varolma, varlık
k. 767, 788, 1063, 1854
k. -e 970, 2193
kevneyn :A cismânî ve ruhânî âlem, dünya ve âhiret
147, 316, 318, 320, 352, 2455, 2803, 3102
kevneyn-āferīn :A iki dünya için de aferin
k. 750
kevşer :A cennette bir suyun adı, maddi ve manevi varoluş
k. 2451
k. -den 2481
k. -e 955
key : çok, pek, fazla, iyice
k. 1258, 2286, 2688
keyf :A sağlık, afiyet, hoşlanma, neşe , keyif
k. 823
keyfiyyet :A keyfiyyet, durum, hal
k. -i 862
k'eyle- : ki eylemek
k. -di 1687, 1874
k. -dim 2193
k. -mişlerdir 3032
k. -r 2924, 2925, 2926
keyvān :Satürn gezegeni
k. -e 2582
kez : kez, defa
k. 638, 2400, 3113
kezoy :?
k. 2533
kezvey :F ki ondan
k. 2681
ke'l-ᶜÖmer :AF Ömer gibi
k. 427
ke'l-enᶜāmi :AF hayvan gibi
k. 81
ke'l-faḳru :Fakir gibi
k. 610
ke'l-ḳamer :F ay gibi
k. 427
ke's-selīm :AF selim gibi
k. 428
ke-naḳş :AF nakş gibi
k. 1144
ḳıbāb :A tepesi yarım küre şeklinde olan bina damları
ḳ. 761, 783

ḳıble :A Kabe'nin bulunduğu taraf
ḳ. 16, 93, 94, 95, 96, 97, 106, 107, 110, 373, 382, 384, 480, 486, 675, 731, 1210, 1211, 1260, 1272, 1274, 1928, 1934, 1938, 2004, 2006, 2064, 2066, 3200
ḳ. -den 1211
ḳ. -si 108
ḳ. -ye 171, 375, 1362, 1820, 1850, 1937
ḳıblegāh :A kılenin bulunduğu semt
ḳ. 109, 372, 383, 486, 1124, 1127, 1937
ḳıble-nümā :A kıbleyi gösteren âlet
ḳ. 88, 170, 1260, 1955
ḳ. -da 12
ḳıbṭī :A çingene
ḳ. 2785
ḳıdem :A rütbe, kıdem
ḳ. 759
ḳıjġır- : haykırmak, gürlemek
ḳ. -ır 2745
ḳıl : kıl, tüy
ḳ. 1860, 1894, 2608
ḳıl- : kılmak, yapmak, etmek; işlemek
ḳ. 56, 60, 114, 258, 298, 494, 495, 498, 500, 502, 511, 512, 513, 599, 718, 733, 734, 751, 834, 906, 928, 1353, 1439, 1817, 1823, 1828, 1860, 1974, 2232, 2245, 2246, 2247, 2252, 2295, 2337, 2535, 2724, 3200, 3202, 3203, 3204
ḳ. -a 727, 775, 776, 993, 2066, 3122
ḳ. -alar 51
ḳ. -amazlardı 2289
ḳ. -ayım 827, 2963
ḳ. -ayum 293
ḳ. -dı 391, 785, 955, 986, 999, 1008, 1011, 1018, 1165, 1166, 1348, 1382, 1420, 1442, 1587, 1902, 2469, 2503, 2566, 2568, 2569
ḳ. 1981, 2293, 3089, 3105
ḳ. -dıñ 1319
ḳ. -ın 1881
ḳ. -ıp 2053, 2866
ḳ. -ırdıñ 839
ḳ. -ma 709
ḳ. -mamışdı 763
ḳ. -sa 741
ḳ. -sañ 12
ḳ. -sın 115, 1945, 1947
ḳ. -sun 115, 1939
ḳ. -urdı 188
ḳılaᶜ :A kale
ḳ. 1084
ḳılca : kıl kadar
ḳ. 1720, 2315
ḳılın- : kılınmak
ḳ. -an 1266
ḳın : kın, kılıf

	ḳ. -ından 787
ḳınā[c]	:A örtü, başörtüsü, peçe
	ḳ. 3149
	ḳ. -ın 520
ḳırḳ	: kırk sayısı
	ḳ. 2477
	ḳ. -ı 2376
ḳırṭās	:A kağıt, kağıt tabakası, sahife
	ḳ. 950
ḳısmet	:A talih, nasip, kader
	ḳ. -i 1916
ḳıṣaṣ	:A öldüreni öldürme, yaralayanı yaralama
	ḳ. 2283
ḳıṣṣa	:A hikaye, rivayet, tenbih
	ḳ. 847, 1561, 1996
	ḳ. -dan 847, 1257, 2052, 2294
	ḳ. -nıñ 1996
	ḳ. -sın 620, 1561
	ḳ. -yı 1522
ḳış	: kış mevsimi
	ḳ. 2277
ḳışlat-	: kışlatmak, kış boyunca ağırlamak
	ḳ. -a 2551
ḳıtāl	:A vuruşma, birbirini öldürme
	ḳ. 2290
ḳıvrıl-	: kıvrılmak
	ḳ. -ır 2744
ḳıyan	:
	ḳ. 1069
ḳıyām	:A ayağa kalkmak, gayret etme, hürmet, ehemmiyet
	ḳ. 1, 70, 1249, 1252, 1455, 1557, 1691, 1909, 2107, 2120, 2427, 2645, 2891, 2901, 3110
	ḳ. -um 200
ḳıyāmet	:A dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman
	ḳ. 728, 1048, 3025, 3208
	ḳ. -dir 74
ḳıyāmü'l-[c]abidin	: A kulların ayağa kalkmaları, hürmet göstermeleri
	ḳ. 1930
ḳıyās	:A ölçü, kıyas, akla vurma, oran
	ḳ. 580, 2025, 2293, 2440
ḳıymet	:A kıymet, paha, değer
	ḳ. -i 711
	ḳ. -in 1151, 2415
ḳız	: kız, dişi
	ḳ. 576, 581
	ḳ. -ı 72, 578
ḳızıl	: kırmızıya çalan renk
	ḳ. 6
ḳızlıḳ	: kızlık
	ḳ. 72, 581, 581
	ḳ. -lar 581
ki	: ki, ki o, kim, ki onlar

k. 7, 18, 23, 91, 93, 97, 100, 125, 130, 134, 181, 203, 212, 275, 279, 335, 399, 405, 461, 514, 552, 629, 645, 665, 668, 698, 714, 716, 720, 798, 811, 860, 866, 886, 920, 927, 931, 948, 980, 990, 992, 1002, 1009, 1025, 1055, 1107, 1112, 1116, 1186, 1190, 1190, 1239, 1261, 1275, 1323, 1324, 1327, 1331, 1342, 1448, 1453, 1550, 1713, 1733, 1743, 1770, 1789, 1799, 1828, 1829, 1830, 1865, 1866, 1885, 1886, 1921, 1950, 1970, 1998, 2003, 2007, 2026, 2044, 2047, 2049, 2065, 2082, 2090, 2123, 2133, 2143, 2144, 2159, 2163, 2181, 2196, 2197, 2226, 2263, 2314, 2321, 2324, 2398, 2430, 2448, 2454, 2551, 2551, 2555, 2558, 2560, 2598, 2604, 2609, 2614, 2658, 2710, 2732, 2796, 2800, 2854, 2895, 2908, 2921, 2930, 2938, 2947, 2964, 3014, 3018, 30042, 3061, 3066, 3088, 3090, 3104, 3115, 3171, 3175, 3178, 3185

kibrüg : kiprik
k. -in 1322

kihterän :F çok küçükler
k. 765

ḳil :A kil, çamur
ḳ. 69, 1519, 1576, 1688, 1712, 1718, 1720, 1727, 1760, 1794, 2641

kilāb :A köpekler
k. 2688, 2698

kim : kim, ki, ki onun
k. 7, 24, 26, 41,52, 54, 55, 59, 61, 73, 76, 188, 193, 214, 230, 235, 278, 279, 287, 312, 381, 397, 472, 475, 510, 532, 551, 578, 592, 610, 617, 632, 672, 738, 743, 800, 805, 818, 824, 850, 871, 890, 904, 935, 940, 951, 967, 981, 987, 1047, 1048, 1138, 1161, 1169, 1172, 1192, 1259, 1298, 1299, 1319, 1342, 1386, 1391, 1395, 1401, 1437, 1439, 1454, 1508, 1512, 1516, 1527, 1552, 1568, 1602, 1627, 1650, 1657, 1676, 1690, 1694, 1718, 1735, 1759, 1776, 1777, 1778, 1789, 1803, 1821, 1861, 1932, 1935, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1960, 1965, 1969, 1975, 1976, 2000, 2001, 2004, 2014, 2015, 2028, 2032, 2062, 2064, 2111, 2114, 2129, 2134, 2139, 2141, 2142, 2177, 2179, 2181, 2182, 2182, 2184, 2197, 2227, 2266, 2307, 2308, 2310, 2316, 2326, 2328, 2334, 2338, 2347, 2384, 2390, 2397, 2408, 2430, 2438, 2453, 2463, 2471, 2492, 2493, 2496, 2514, 2543, 2583, 2587, 2588, 2595, 2604, 2643, 2663, 2670, 2694, 2695, 2719, 2728, 2731, 2772, 2788, 2790, 2793, 2796, 2801, 2831, 2863, 2863, 2887, 2889, 2900, 2908, 2922, 2938, 2940, 2942, 2955, 2956, 2956, 2982, 2984, 2984, 2993, 3006, 3007, 3009, 3010, 3027, 3041, 3077, 3092, 3144, 3155, 3158, 3160, 3170, 3188, 3191, 3211
k. -dir 1081
k. -dür 50
k. -e 1389, 1390, 2307, 2307, 2496
k. -i 37, 1074, 1075, 1076, 1078, 1148, 1276, 1276, 1277, 1508, 2656, 3037, 3112

	k. -isi 522, 523, 524, 1073, 1277, 1508, 2040, 2040, 2656, 3112
	k. -ler 52
	k. -se 25, 27, 158, 547, 801, 815, 1696, 1753, 1771, 1980, 1987, 2132, 2205, 2288, 2746, 2762, 3174
	k. -seler 597
	k. -seye 2812
	k. -sin 1435
kimesne	: kimse, kim ise k. 808, 3055
kīmiyā	:A kimya k. 637
kimyā	:A kimya k. -nıñ 893
k'in-	: ki inmek k. -er 1240
kine	:F gönülde gizlenen düşman k. 2588
k'ir-	: ki erişmek k. -e 699
kirām	:A soydan gelenler, soyu temiz olanlar k. 405, 3101
kird	:F k. 778
Kird-gār	:F Allah K. 778, 2426, 2441
kīs	:A para kesesi, torba k. 668
kise	:A kese, para kesesi k. 163,718
Kisr	:A Cabir-i Kisr K. 680
kist	:F nedir k. 217, 678, 1468, 2156, 2156
kisve, kisvet	:A elbise, özel kıyafet k. 586, 2703, 2704, 2710, 2815
kişi	: kişi, kimse, insandğlu, ferd, adam k. 85, 143, 282, 556, 578, 726, 802, 809, 1070, 1537, 1613, 1626, 1684, 1738, 2197, 2304, 2318, 2329, 2391, 2397, 2407, 2408, 2425, 2447, 2665, 2708, 2797, 2806, 2885, 2892, 2900, 2903, 3026, 3027, 3028, 3112, 3120, 3141, 3143 k. -de 3031 k. -den 2571 k. -ler 129 k. -niñ 2664 k. -niñ-ki 577 k. -ye 1908, 2572, 2671, 2676 k. -kim 2178
k'işit-	: ki işitmek k. -düm 22
kişt	:F ekin, tarla k. 1068

kişverā :F ey memleket
k. 368

kişver :F iklim, memleket, ülke
k. -i 700, 721
k. -ine 1552

k'it- : ki itmek
k. -e 710, 801, 2143, 2789
k. -ler 2904
k. -r 2935
k. -mez 1244

kitāb :A kitap
k. 471, 512, 869, 2933, 3178
k. -ıdır 2923

k'o : ki o
k. -dur 737

ḳo- : koymak
ḳ. 622, 1755, 2154
ḳ. -dı 1075, 1365, 2102, 2454, 2536, 2838
ḳ. -dılar 1236, 2089, 2833
ḳ. -duğı 261
ḳ. -ma 934
ḳ. -madı 27
ḳ. -r 2788, 2790
ḳ. -rdı 2076
ḳ. -yalar 2905
ḳ. -yayım 2083
ḳ. -yup 836, 1384, 1460

ḳoc : koyunun erkeği, koç
ḳ. 132

ḳoç : koyunun erkeği, koç
ḳ. -ı 1899

ḳoç : koç, erkek koyun
ḳ. 112
ḳ. -ı 1893
ḳ. -ıla 1892

ḳol : kol
ḳ. -da 2131
ḳ. -dadır 2736
ḳ. -ına 3112

k'ol : ki o
k. 1200, 2809, 3087
k. -dur 1964

k'ol- : ki olmak
k. -a 173, 590, 1251, 2046, 2650
k. -dı 138, 482, 1652, 1689, 1703, 2191, 2192
k. -dum 3192
k. -maya 1747
k. -muşdur 489
k. -sa 555, 1051
k. -ur 175

ḳollı : kollu
ḳ. 3112

ḳon- : konmak

k. -ar 1508
k. -dı 2117, 2536
k. -madı 1678
k. -mamışdı 2804
k. -mayan 824
k. -mayıp 3172
k. -mışdur 2497
k. -sa 2310
k. -sun 824

ķondur- : kondurmak
k. -dı 1364
k. -maya 3174
k. -mazlarıdı 1907

ķonşı : komşu
k. 1526

ķonuķ : konuk, misafir
k. 2551

ķonul- : konulmak, başkası tarafından konmak
k. -an 2113

ķop- : kopmak
k. -a 3025
k. -an 1131, 1131
k. -ar 2874
k. -dı 1048

ķopar- : koparmak
k. -dı-kim 1375

ķorķ- : korkmak
k. -a 1511
k. -aram 2316, 2847
k. -aram-kim 1863

ķorķu : korku
k. -ın 1864

ķoşul- : koşulmak
k. -up 1313

ķoy- : koymak
k. -an 235
k. -ar 1047
k. -dı 1376
k. -dım 3179
k. -duğudur 2826
k. -up 1387, 1418, 1759, 2017, 2407

ķoyun : elbise ile göğüs arası
k. unda 3178

ķoyun : koyun, kurban edilen hayvan
k. 1816, 1820
k. -ına 1859

körpe : körpe, taze
k. 1871

kū :F yer
k. 300, 330, 344, 350, 356, 434, 1910, 2555, 2959, 2999

ķubbe :A kubbe, yarım küre şeklinde yapılan bina damı
k. 502, 551, 723, 132, 1278, 3203

kū-be-kū :F yer yer

k. 447, 1309, 1062

ḳucış- : kucaklaşma
ḳ. -malar 141

ḳuç- : kucaklamak
ḳ. -dı 1315, 1558

kūçek ü būzürg :F küçük büyük
k. 1020, 2188

ḳuddūsiyān :A temiz, pak olan kimseler
ḳ. 110

ḳudret :A güç yeterliliği, iktidar, kuvvet
ḳ. 48, 695, 707, 760, 782, 785, 863, 945, 1302, 2313
ḳ. -den 2535
ḳ. -i 44, 802, 1028, 1761
ḳ. -ile 956
ḳ. -ın 1885
ḳ. -in 468, 1302
ḳ. -iñ 688, 690, 691
ḳ. -iñle 691
ḳ. -ki 3084
ḳ. -le 2103, 2314
ḳ. -üñ 497, 690
ḳ. -üñle 689

ḳudsī :A kutsal, Allah'la ilgili
ḳ. 218, 488

Ḳudūs :A Kudüs
Ḳ. 1528

ḳufl :A kilit, sürgü
ḳ. -ını 129

kūh :F dağ
k. 130, 2061, 2063, 2066, 2346, 2624, 2309, 2623, 2916
k. -lar 2063

kūh-veş :F dağ gibi
k. 2349

ḳul : kul, köle; tebaa
ḳ. 127, 2319
ḳ. -ına 635
ḳ. -ıñdan 635
ḳ. -ısın 2558
ḳ. -lar 2558
ḳ. -lara 133, 149
ḳ. -larıdı 2781
ḳ. -larıñ 598
ḳ. -larıñdır 127
ḳ. -larumı 2168
ḳ. -uñı 1614

ḳulaç : iki kol açıklığında olan ölçü birimi
ḳ. 3115
ḳ. -dır 2131, 2737

ḳulaḳ : kulak, işitme organı
ḳ. -larını 1336

ḳullan- : kullanmak, bir iş için faydalanmak
ḳ. 1968
ḳ. -ur 208

ḳulle :A dağ tepesi, doruk, kule
ḳ. 2586

ḳum : kum
ḳ. 2684, 2706

kūr :F kör
k. 385

Ḳur'ān :Hz. Muhammed'e inen kutsal kitap
Ḳ. 2932, 2983
Ḳ. -dır 919
Ḳ. -da 614
Ḳ. -ı 651, 653, 654

ḳurb :A yakın olma, yakınlık, yakın bulunma, yakın
ḳ. 2279, 2904

ḳurbān :A kurban
ḳ. 139, 154, 1138, 1608, 1615, 1628, 1635, 1648, 1769, 1810, 1815, 1816, 1859, 1871, 1872, 1899, 1899, 2613, 2652, 2819, 2938
ḳ. -dan 1690
ḳ. -ıla 1898

ḳurbet :A yakınlık, tâatı Allah için bilerek yapmak
ḳ. -e 387, 1181

ḳurd : kurt, canavar
ḳ. -a 1635

Ḳureyş :A Hz. Muhammed'in de mensubu olduğu bir kabile olup, Kabe'nin korunması bu kabileye aitti.
Ḳ. 2725, 2727, 2747, 2756, 2778, 2791, 2826, 2832
Ḳ. -e 2687
Ḳ. -iñ 2688, 2789

ḳurı : yaş olmayan, kuru
ḳ. 854, 932, 2055, 325

ḳurı- : kurumak
ḳ. -yınca 3176

ḳurıl- : kurulmak
ḳ. -up 788

ḳurreten :A parlaklık
ḳ. 1582

ḳurret-i ᶜayn :A göz nuru, parlak, nurlu
ḳ. 1842

ḳurul- : kurulmak
ḳ. -dı 783, 969, 1031, 1069, 1956

kūs :F kös, savaş davulu
k. 55, 765

Ḳuṣayyib :A Kusayyibn-i Kilāb
Ḳ. 2688, 2698

kūsī :F ki odur
k. 71, 177, 368, 750, 3073

ḳuş : kuş
ḳ. 367
ḳ. -a 1635
ḳ. -lar 1508

ḳuşaġ : kuşak
ḳ. -ın 166

küşure :?

k. 339

ḳut : saadet, mutluluk
ḳ. -dur 2099
ḳ. -ıdı 2444

ḳūt :A gıda, yiyecek
ḳ. 342, 596, 707, 933, 1008
ḳ. -ın 1007

kūtāh :F kısa, boysuz
k. 2105, 2309

ḳuṭb :A kutup, her devirde bir tane bulunan Allah adamı
ḳ. 743, 2548

kūte :A kısa, uzun olmayan
k. 347

kūteh :A kısa, uzun olmayan
k. -i 3192

ḳuvvet :A güç
ḳ. 707, 1945, 3090
ḳ. -ile 1869
ḳ. -le 212

kūy :F köy, mahalle ve işlek yol
k. 900
k. -ında 62
k. -ıñ 373, 522
k. -ıñda 276
k. -uñ 373
k. -uñda 139, 154, 380, 697
k. -uñı 192

ḳuyı : kuyu, su çıkarılan derin yer
ḳ. 2129

ḳuyu : kuyu, su çıkarılan derin yer
ḳ. -ları 104

ḳuzı : kuzu, koyun yavrusu
ḳ. 1871

kübrā :A daha büyük olan
k. 220, 302, 2303
k. ya 2296

kücā :F yer
k. 95, 107, 2303

küffār :A kâfirler
k. 354
k. -a 1136

küfr :A küfr, günâh, küfür
k. 272
k. -e 272
k. -i 1086, 1087
k. -üñ 349

küfür :A küfür, günâh
k. 640

kühsār :F dağlık, dağ tepesi
k. 983, 1478, 2623
k. -a 2239
k. -da 122, 1369
k. -ı 983

küḥl	:F süre
	k. 1288, 2580
kül	: kül
	k. 3040
küll	:A hep, bütün
	k. 161, 2169, 2630, 2630
	k. -ı 102, 2166
kün	:A ol, olsun
	k. 299, 338, 946, 947, 948, 2210, 2967, 2974, 3083
kün fe-kān	:A olan oldu
	k. 2967, 2974, 3083
künc	:F köşe, bucak, tekke, zâviye
	k. 227, 331, 259, 260, 445, 2955
künd	:F kör, keskin olmayan
	k. 1865, 1876, 1880
	k. -iken 134
küned	:F olur
	k. 645
küng	:?
	k. 725
kūr	:F. kör
	k. 643
küre	:yuvarlak, toparlak, dünya
	k. -sinde 958
küri	: küre
	k. 974
kürsī	:A kürsü, taht; arş-ıa'zam'ın altında bir düzlükte olan , levh-i mahfūz'un bulunduğu yer
	k. 218, 303, 2342
	k. -den 2631
küsūf	:A güneş tutulması
	k. 137

L

lā-büdd	:A lazım, gerekli
	l. 344
	l. -dür 538
lā-cerem	:A şüphesiz
	l. 191
lafẓ	:A söz
	l. 429, 614
	l. -a 54
	l. -ıla 556
	l. -un 430
	l. -uñ 735
lafẓuhu	:A o söz
	l. 430
lāġ	:F oyun
	l. -a 1532
lağmir	:?

	l. 399
lâhût	:A ulûhiyet âlemi
	l. -dan 1241
laḥẓa	:A göz ucu ile bakıncaya kadar geçen zaman
	l. 961, 2851
	l. -da 2668
	l. 364
la^cîn	:A şeytan, kovulmuş, nefret kazanmış, istenmeyen
	l. 347, 1695, 1708, 1721, 1728, 1763, 1767, 1780, 1798
	l. -i 1694, 1781
lâl	:A dilsiz
	l. 725
la^cl	:A kırmızı renkte kıymetli bir çeşit süs taşıdır. Bedahşan'da çıkarılır.
	l. 394, 1276, 2078
	l. -inden 2373
lâle	:F lale çiçeği
	l. 1792, 2510
lâ-mekân	:A mekansız
	l. -sın 124
lâmi^c	:A parlayan, parıldayan, parlak
	l. 1595
Lâmi^cî	:A Şair Lami^cî
	L. 470
lâne	:F yuva
	l. 1250
lâ-tenâm	:?
	l. 421
laṭîf	:A güzel, hoş, latif
	l. 234, 1247, 2446, 2446
lâ-vallâhi	:A vallahi hayır
	l. 1708, 1732
lâ-vuṣûl	:A vusûlsüz, kavuşması olmayan
	l. 817
lâyıġ	:A layık, uygun, yakışır
	l. 1501, 1973, 2266, 2308, 2716, 3022
	l. -ın 242, 1982
lâyıḳ	:A layık, uygun, yakışır
	l. 285, 343, 381, 656, 677, 1072, 1161, 2139, 2329, 2637
	l. -dır 98, 2503
	l. -dur 91
	l. -ların 1973, 1974
lâ-yezâl	:A zevalsiz, bitimsiz
	l. 618, 774, 866, 1200
lâ-yu^cad	:A sayılmaz, sayılamaz, pek çok
	l. 91, 111
lâzım	:A gerekli, ihtiyaç
	l. 980, 2030, 2256, 195, 2870
leb	:F dudak
	l. 1526
	l. -e 1439
	l. -inden 3140

lebān	:F dudaklar l. 1507
lebbeyk	:A "buyurunuz, emir sizindir efendim" anlamına geln kelime; hac sırasında edilen dualar bu kelime ile başlar. l. 2174, 2175, 2176, 2178, 2179, 2356 l. -i 2177 l. -ile 386
lebbeyk-gūyān	:A lebbeyk söyleyenler l. 138, 502
leben	:A süt l. 1495
lebet	:F senin dudağın l. 333
ledünnī	:A Allah bilgisine ve sırlarına âit, onunla ilgili l. -den 2337
le-evvāhun	:A gerçekten l. 236
lem-yezel	:A bâki, kalıcı l. 751, 1922, 2184
lemᶜa	:A parıltı, parlayış l. 469 l. -dır 490
lenā	:? l. 2128
leng	:F topal, aksak l. 1076
lenger	:F gemiyi bir yerde sabitleyen çapa l. 980, 981
leşker	:F asker l. 42, 354, 764, 786 l. -idi 762 l. -in 763, 785 l. -iñ 786
letāyif	:A güldürcü güzel sözler l. 451
leṭāfet	:A latiflik, hoşluk, güzellik l. 1530
lev	:A olsa bile l. 2253
levḥ	:A yassı, düz, üzerine resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne l. 683, 792, 794, 924, 950, 951, 1010, 2261 l. -iniñ 1165
levḥa	:A bir yere asılmak için yazılmış yazı yada resim l. 768, 771, 789, 790, 939
leyl	:A gece l. 8, 587, 1009, 1413, 1417, 2380, 2382, 2615, 2619, 3073, 3092, 3200 l. -i 1924
Leylā	:A Leyla ile Mecnun hikayesinin kahramanı L. -ya 519 L. -yı 521
leyle	:A bir gece

	l. 1652, 3086, 329, 3092
lezzet	:A tat, çeşni
	l. 593
	l. -ı 594
libās	:A giyecek, elbise
	l. 44, 516, 519, 1108, 2591
lik	:F lâkin. fakat, ama
	l. 16, 199, 401, 436, 605, 616, 635, 638, 699, 762, 829, 972, 976, 1162, 1267, 1555, 1737, 1777, 2136, 2806, 3085
likin	:F lâkin. fakat, ama
	l. 187, 190, 556, 1279, 1294, 1786, 2011, 2460
lisān	:A dil, lisân
	l. 63
	l. -ıñdır 61
livā	:A bayrak
	l. 929, 3036, 3048
li'ibrāhīme	:A İbrâwhim için
	l. 102
li'llāh	:A Allah için
	l. 1945
li'l-ᶜālemin	:A âlemler için
	2366
luᶜb	:A oyun, eğlence
	l. 1347, 1532
Lūt	:A Lut peygamber
	L. -a 845
lutf	:A iyilik, güzellik, ihsan, vergi
	l. 47, 114, 133, 331, 338, 618, 1184, 1353, 1439, 1530, 2127, 2157, 2372, 2623, 2802, 2828
	l. -a 2576, 3148
	l. -ı 1442, 2216
	l. -ıla 22, 213, 378, 405, 627, 630, 634, 719, 1012, 1163, 1201, 1614, 1627, 1890, 2042, 2257, 2426, 2441, 2676, 3133, 3204
	l. -ın 2054
	l. -ıñıla 1187
	l. -uñ 280, 688
	l. -uñdan 133
	l. -uñla 279, 2325, 3072
lutfest	:F lütuftur
	l. 134
Lübnān	:A Lübnan
	L. -dır 2061
lücce	:A engin su, kalabalık
	l. 661
lügāt	:A sözlük
	l. 456, 2513
lü'lü	:A inci
	l. 1283

M

mā'	:F biz m. 107, 2210 m. -da 2480
mā	:A su m. 1444 m. -dır 2480
ma^c	:A birlikte, ile, beraber m. 1051, 3003, 2532
mā-^{c}adā	:A -den başka m. 1031, 1053, 1452, 3003 m. -sı 987
ma^{c}ābid	:A ibâdet edecek yerler, tapınaklar m. 1223, 2525
ma^{c}āni	:A manalar, anlamlar m. -ye 5
ma^{c}āş	:A yaşayış, dirlik, geçinilecek şey m. 592, 990, 1008, 1542, 1572 m. -dan 592
ma^{c}bed	:A ibâdet edilecek yer m. 1105 m. -i 1105
mābeyn	:A iki şeyin arası, haremle selanlığın arası m. 3115 m. -im 599
ma^{c}būd	:A kendisine ibâdet edilen, Allah m. 97 m. -umuz 112, 116
mācerā	:A cereyân eden, geçen, olup geçen şey m. -mı 1838, 1840 m. -sın 170
mādām	:A mâdem, çünkü m.128, 2759
ma^{c}delet	:A adâlet, insafsızlık m. 418
ma^{c}den	:A maden m. -den 717, 1282, 2416 m. -i 54, 1282, 2003
māder	:F anne m. -den 796
ma^{c}din	:A maden m. 425
ma^{c}dūm	:A yok olan, mevcût olmayan m. 750 m. -dur 99
ma^{c}dūmiyyet	:A yokluk m. -i 99
mağfiret	:A Allah'ın kullarının günahlarını bağışlaması m. 2372
mağlūb	:A yenik, yenilmiş, alt edilmiş, mağlûb m. -udı 2602
mağrib	:A batı, batı tarafında bulunan memleketler

	m. -den 2512
	m. -ı 1640, 2827
mağrūr	:A kibirlenmiş, kibirli
	k. 1650, 2584
māh	:F ay; senenin on ikide biri
	m. 114, 329, 363, 1009, 2290, 2343, 2499, 2617, 3073, 3074
mahal	:A yer
	m. -de 67, 618, 961, 1935, 1977, 2843, 2918, 2934
	m. -den 1392, 2837, 2904
	m. -den-kim 2892
mā-ḥaṣal	:A sonra
	m. 192, 216, 271, 461, 596, 695, 966, 997, 1349, 1428, 1837, 2291, 2763, 2814, 2954
mahbūb	:A sevgili, sevilmiş
	m. 334
Mahbūbü'l-ḳulūb	:A bütün kalplerin sevgilisi, Hz. Muhammed
	M. 1986
mahbūs	:A hapsolunmuş, bir yere kapatılmış
	m. 2229, 2230
mahbūslıḳ	: bir yere kepatılmışlık
	m. 2231
mahcūb	:A kapalı, örtülü, utangaç
	m. -adur 1111
mahdūm	:A oğul, evlat
	m. 1082
mahfil	:A oturulacak, görüşülecek yer, toplantı yeri
	m. 3188
mahfūẓ	:A saklanmış, gizlenmiş
	m. 746, 1010
mahkeme	:A davaların görülüp hükme bağlandığı yer
	m. 1093
mahlūk	:A yaratılmış, hak edilmiş
	m. 2564
	m. -ı 944
mahlūḳāt	:A yaradılmışlar, canlılar, yaratıklar
	m. 1151
	m. -ıla 1058
	m. -ını 2248
	m. -ısa 1164
mahmil	:A mahmil, yük
	m. -i 2905
mahmūd	:A övülmüş, hamd edilmiş
	m. 213
	m. -ıdı 439
maḥmūm	:A sıtmaya tutulmuş, sıtmalı olan, saçmasapan konuşan
	m. 412
mahrem	:A haram, şeriatın yasakladığı şeyler
	m. 237, 1123, 2355, 2579
	m. -i 101, 2280
mahrūm	:A mahrum, uzak, nasipsiz, kısmetsiz, boş olarak
	m. 412, 1157, 2143, 2178
	m. -dur 698

mahşer :A toplanılacak yer, kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer
m. 2948, 2926, 3048
m. -de 2449, 2913, 2922, 2949, 3070
m. -deki 2920
mahv :A harap etme, yok etme
m. 1906
māh-veş :F ay gibi
m. 294
mahż :A su katılmamış, hâlis, katkısız
m. 206
mahzen :A içinde eşya saklanılacak yer, yer altı
m. -i 2130, 2130, 2332, 2730, 2730
Mahzen'ül-Esrār :A Mahzenü'l-Esrar
M. -dur 60
mahzūn :A hüzünlü, tasalı, kaygılı
m. 1295
mā'ide :A üzerinde yemek bulunan sofra; Ma'ide sûresi
m. 2480
mā-ittifak :A ittifakla
m. 823
makāl :A söz, lakırdı
m. 1742
m. -a 2184
makām :A makam, mevki, derece, yer
m. 56, 88, 106, 234, 978, 1344, 1363, 2435, 2442, 2452, 2453, 2531, 2561, 2905, 3073, 3110
m. -a 235, 2454
m. -da 2193, 2453
m. -ı 2438, 2529
m. -um 213
mākāmāt :A makamlar
m. 1147
makar :A karar edilen, durulan yer, oturulan yer
m. 5, 744
makbūl :A makbul, istenilene uygun, beğenilmiş, kabul edilmiş, lâyık
m. 864, 864, 1568, 1582, 3021
makdem :A gelme, dönüp gelme
m. 1528
maksim :A taksim edilecek, bölünecek, savak
m. 2970
maksūd :A kasıt, niyet, kasdedilmiş, istenilen
m. 106, 810, 861, 3196
m. -a 84, 87, 89, 495, 611, 810, 819
m. -ı 1694, 1707
m. -ıñ 885
m. -ını 146
m. -um 861, 1717
m. -umuz 112, 116
m. -uña 503
maksad :A kasdolunan, istenilen şey
m. 105, 2220

ma^{c}kūs :A aks olmuş, tersine çevrilmiş, baş aşağı olmuş
m. 1804

māl :A varlık, servet
m. 125, 126, 127, 725, 2198, 2223, 2642, 2644, 2733, 2733, 2760, 2761, 2763, 2778
m. -a 725
m. -ıla 2223
m. -ları 1415

mālik :A sahip, bir şeye sahip olan
m. 757, 1979, 1984, 1988, 2009, 2398

ma^{c}lā :?
m. -da 2905
m. -ya 2773

ma^{c}lūm :A bilinen, bilinmiş
m. 2455, 3099
m. -dur 99, 698, 2544

ma^{c}lūmātın :A bilinen şeyler
m. 102

ma^{c}mūr :A bayındır
m. 53, 219, 397, 400, 401, 403, 411, 413, 485, 728, 729, 734, 745, 938, 1104, 1186, 1194, 1196, 1198, 1231, 1247, 1250, 1254, 1257, 1268, 2026, 273, 2412, 2581, 2646, 2651, 2665, 2674, 2837, 3161, 3202
m. -dur 897, 1190
m. -ı 1255, 1258
m. -ıla 1194
m. -a 1104

ma^{c}nā :A mana, anlam
m. 1821, 3017
m. -ya 54

mānend :F benzer eş
m. 78, 17, 703, 735, 739, 740, 775, 936, 1732, 1783, 1804, 1873, 1914, 2012, 150, 2202, 2235, 2239, 2240, 2243, 2588, 343, 2740, 2771, 2992, 3101, 3162
m. -idür 2917

ma^{c}ni :A mana, ders, mefhum, anlayış, irâde etmek
m. 2233
m. -de 231, 367, 528, 862, 2771, 2853, 3166

ma^{c}nī :A bkz.ma^{c}nā
m. 1882, 3164
m. -ye 2937

manṣıb :A makam, büyük me'muriyet
m. 1111, 2199
m. -dan 1115

manṣūb :A nasbolunmuş, konmuş, dikilmiş, me'muriyete konulmuş
m. -adır 1111

manẓar :A nazar edilen, bakılan
m. 421, 2008

manẓūr :A bakılan bakılmış
m. 421

mār :F yılan
m. 1009, 1020, 1059

maraż :A hastalık
m. 2208

ma^{c}rifet :A bilme, tanıma, hüner, ehliyet
m. 425, 639, 1487

ma^{c}rūf :A belli, bilinen, övülen iş, meşru iş
m. 1659

marżiyye-ṣıfāt : rıza gösterilen, beğenilen
m. 2482

ma-sivā :A bir şeyden başka olan şeylerin hepsi, Allah'tan başka herşey
m. 99, 100
m. -dan 495
m. -dır 101
m. -yı 884

maṣnū^{c}āt :A sanatla yapılmış şeyler; uydurma, düzme şeyler
m. -ını 2248

maşrıḳ :A doğu, güneşin doğduğu taraf
m. -la 2827

maşrıḳeyn :A iki doğu
m. 318

maṭāf :A tavaf edilecek, etrafı dolaşılıp ziyâret edilecek yer
m. 228, 373

mātem :A yas, kederli bulunma
m. -in 349

maṭla^{c} :A tulu edecek, doğacak yer, yıldızların doğması
m. 2386
m. -un 60

maṭlab :A talebolunan, meram, istenilen şey, istek
m. 10, 2220, 2313

Maṭla^{c}-ı Envār:
M. -dan 913
M. -dur 492

maṭlūb :A istenilen, aranılan şey
m. 106, 334

māverā :A ard, geri, bir şeyin ötesinde, arkasında bulunan
m. 1244

māvi : mavi renk
m. 394

māye :F maya, asıl ve gerekli madde
m. -fi 1703

māyil :A bir yana eğilmiş, eğik, hevesli, istekli
m. 994, 1637, 1866
m. -dir 2845

mā-yubāli :A asl. ma^{c}yūb: ayıplanma, kusurlu
m. 604

māżāḳ :A darlık
m. -ıdur 3171

mażhar :A bir şeyin göründüğü, çıktığı yer; şereflenme
m. 101, 421, 756, 1065, 1082, 1130, 2211, 2536, 3158

mażlūm :A zulme uğramış, haksızlığa uğramış, zulüm görmüş
m. 422

me'āl :A meydene gelen şey, netice; mânâ, kavram
m. 1718

me^{c}ānī :A manalar, anlamlar
m. 3167
m. -de 61
m. -dür 915
m. -den 458
m. -ye 792

me^{c}āṣī :A asilikler, isyanlar, itaatsizlikler
m. -ler 2920 ?

mebde :A evvel, başlangıç, pirensip
m. 937

mebnā :A yapı yeri, bina yeri, yapı, bina
m. -sını 2298

mecāl :A güç, kuvvet, takât
m. 85, 567, 572, 1803, 2272, 2760, 3125
m. -ım 566

mecāz :A mecaz, gerçeğin zıddı
m. 123
m. -a 1117

mecāzāt :A mecazlar
m. 3023

mecbūr :A icbâl edilmiş, zor görmüş, zorla bir işe girişmiş
m. -ısa 2359

mechūl :A bilinmeyen
m. -i 3099

meclis :A oturulacak, toplanılacak yer, bir araya gelmişinsan topluluğu
m. 3108, 3188
m. -den 3108, 3110

mecmā^c :A kavuşulan yer
m. 2526

mecnūn :A delirmiş, aklını yitirmiş
m. -ı 520

Mecnūn :A Leyla vü Mecnûn hikayesinin erkek kahramanı Kays
M. -ı 519
M. -ları 521

mecrūḥ :A yaralanmış
m. 1336, 1826

Me^{c}cüc :A Ye'cüc ile birlikte Nuh peygamberin oğlu olan Yafes zürriyetinden iki kabilenin adıdır.
M. 1057

medār :A etrafında dönülen nokta
m. 963, 992, 3200

meded :A yardım, imdat
m. 378, 378, 2327

medhet :F senin methin, övgün
m. 368

medḥ :A övme
m. 27, 311, 2806

Medine :A Hz. Muhammed'in türbesinin bulunduğu şehir
M. 728, 734, 3011, 3039, 3076, 3162, 3201
M. -de 67

medine :A şehir
m. -sini 745

medyūn	:A borçlu, verecekli m. 597, 598
mefhūm	:A anlaşılmış, kavram m. 3099
mefḫar	:A övünme, övünmeyi gerektiren m. 416
meftūḥ	:A fetedilmiş, açılmış, açık, ele geçirilmiş m. -dur 2140
meftūn	:A fitneye düşmüş, sihirlenmiş, delicesine tutkun m. 90 m. -ları 521
meger	:F meğer, halbuki, şu kadar ki m. 123, 482, 1299, 1343, 1551, 2137, 2273, 2596, 2664, 3145, 3175
meh	:F ay m. 265, 319, 31, 444, 2619, 2681, 2682 m. -den 726 m. -lıñ 2621
mehbıṭ	:A inecek yer m. 2983
mehīb	:A heybetli, azametli, korkunç m. 2743
mehpāre	:F ay parçası m. 2344
mehterān	:A mehterler, yüksek dereceli hizmetkârlar m. 765
meh-menzil	:F ay menzili m. 2573
mekān	:A yer, ev, oturulan yer m. 124, 956, 960, 132, 1063, 1143, 1506, 1854 m. -dır 2952 m. -ı 860, 1280, 2719
mekāne'l-beyti	:A beyt mekânı m. 102
mekes	:F sinek m. 2678
Mekke	:A Hicâz'da Hz. Muhammed'in doğduğu ve Kabe'nin bulunduğu şehir M. 189, 190, 382, 507, 581, 1235, 1344, 1490, 2370, 2515, 2518, 2661, 2687, 3039, 3078 M. -de 178, 481, 550, 580, 846, 846, 1122, 1600, 2351, 2404, 2514, 2635, 2828, 3074 M. -den 312, 374, 848, 3075 M. -de-kim 411 M. -nıñ 187, 2693 M. -ye 1547 M. -yi 186, 309
Mekke-veş	: Mekke gibi M. 3168
meknūn	:A dizilmiş m. 617
mekremet	:A kerem, izzet, şeref, onur m. 425, 639, 2170, 1775, 1799

mekr	:A hile, düzen, aldatma m. 1715, 1740, 1770 m. -ile 1789, 1790, 1798
meksūr	:A kırılmış m. 1795
mektub	:A yazılım, mektup m. -ıla 2895
mel^cūn	:A lanetlenmiş, kovulmuş m.1778, 124, 1800 m. -a 1801
melāl	:A usanç, usanma, bıkma, sıkılma m. 1456, 1701, 144
melce	:A iltica edecek, sığınacak yer m. 422
melek	:A melek m. 353, 739, 1037, 1645, 1655, 1747, 1773, 1774, 1934, 2021, 2027, 2075, 2076, 2153, 2270, 2355, 2363, 2380, 2382, 2384, 2387, 2427 m. -le 141 m. -ler 221, 255, 1040, 1201, 1203, 1218, 1232, 1239, 1240, 1246, 1272, 1852, 1853, 2034, 2280, 3056 m. -lerden 1044 m. -lerle 1037
melik	:A hükümdar, sultan, padişah m. 757
mellāḥ	:A gemici, kaptan, denizci m. -ısın 48
melūl	:A kederli, meyl etme m. 604, 1192, 406
memāt	:A ölüm m. 2000 m. -ı 3017
memleket	:A memleket, ülke m. 419
memlūk	:A birinin malı olan m. 757
me'mūm	:A emin; beyne kadar işlemiş yaralı olan m. 1157
men	:F ben m. 2229, 2434
men^c	:A önleme, yasak etme, esirgeme m. 1717 m. -ı 285
menāfi^c	:A menfaatler, çıkarlar m. -a 2166
menāl	:A sahip olunan, ele geçirilen, yetiştirme m. 2198
menām	:A uyunacak yer, yatak odası, uyku, rüya m. 1811
menār	:A nur, ışık yeri, fener kulesi m. 2626
menāzil	:A menziller, duraklar m. 2254

menba[c] :A kaynak, pınar
m. 351, 359, 425, 483, 2965, 2970
menev :F kendine, kendi kendine, gerisin geriye
m. 1762, 1762, 1763, 1783, 1804
menfa[c]at :A fayda, kâr, çıkar, yarar
m. 2170, 2372
menkūs :A başaşağı çevrilmiş, tersine dönmüş, hastalığı nüksetmiş
m. 1804
menḳıbet :A tarihe malolmuş kimselerin hikâyeleri
m. 20, 1487
menşe :A bir şeyin ortaya çıktığı yer, esas, kök
m. 937
menzil :A durak
m. 1547, 1807
m. -i 439, 2464, 2905
m. -idir 743
m. -im 2165
m. -iñ 2255
m. -leri 2898
m. -üm 214
menzil-be-menzil :A menzilden menzile
m. 2897
menẓūr :A vadedilmiş adanmış
m. 755, 3204
merā :A aynalar
m. 1306, 2533
merammāt :A isktekler, arzular
m. -da 2664
merāḥil :A konaklar, menziller, mesafeler
m. 2897
merd :A adam, insan, erkek
m. 572, 610, 1119, 1138, 1139, 1150, 1384, 2269, 2644, 2995
m. -iseñ 497, 623, 666, 1120, 1326, 2718
merdān :A mertler, adamlar, yiğitler
m. 1384
m. -ısañ 2995
merdāne :F ere, erkeğe yakışacak yolda, mertçe, erkekçe
m. 666, 1120, 1150
m. -ler 404
merdūd :A reddedilmiş, kovulmuş
m. 1722, 1779
meremmāt :A onarmalar, tamirler
m. 2608
meremmet :A tamir, onarma, üstünkörü tamir
m. 2619, 2647
merġub :A rağbet edilmi, beğenilmiş, herkesce sevilip aranmış
m. -ıdı2602
merḥabā :A rahat oturun anlamında bir selamlama sözü, şiirde övülen kimseye hitap
m. 23, 301, 302, 1527, 1528, 1554, 2024, 2800
merīd :A başı sert, inatçı
m. 1793

merkez	:A merkez, orta, bir şeyin en işlek yeri m. -e 956 m. -in 984
merḳu^c	:F yamanmış m. -ı 386
mermer	:Asl. Yunanca: mermer, sert taş m. -e 2609, 2650 m. -ler 389
mertebe	:A derece, basamak, rütbe, pâye m. 3119
Merve	:A Mekke'de bir dağın adı olup, hacılar bununla Safâ ovasında sa'y ederler, yani yedi defa gidip gelirler ki hac farizasının rükünlerindendir. M. 1422, 1423, 2528 M. -de 245, 1474, 3187 M. -den 1421 M. -ye 1429
Merve-güdāz	:AF Merveyi eriten M. 1423
Meryem	:A Hz. İsâ'nın annesi M. -dir 917
mes^{c}ā	:A akşamı M. 2528 M. -da 246
Mes^{c}ūd	:A Mesud ? M. 2354
mes^{c}ūd	:A mutlu, bahtiyar, bahtlı m. 148, 423 m. -ıdı 439
mesā	:A akşam m. 1711
mesācid	:A mescidler, içinde cuma ve bayram namazı kılınması caiz olmayan küçük câmiler. m. 1222, 1223, 2525 m. -le 1224
mesāvī	:A fenalıklar, kötülükler m. 1229
mesā'il	:A meseleler m. 2970
mesbūk	:A sebk edilmiş, geçilmiş, başkalarından geri kalmış m. 1317
mescid	:A secde edilecek, namaz kılınacak yer m. 1105, 1226, 1230, 2288, 3203 m. -e 1225 m. -i 1105, 1226
mescūd	:A secde edilmiş, kendisine tapılmış, Allah m. 97
mesdūd	:A seddolunmuş, karanmış, kapalı m. -dur 2817
mesīl	:A suyun aktığı, geçtiği yer m. 2539
mesken	:A oturulacak yer, ev

m. 173, 260, 860, 989, 1173, 1410, 2390, 2401, 2402, 2952, 2953, 2955, 2956
m. -i 2003, 1133
m. -idür 2518
m. -iñ 2957, 2958
m. -üñ 2957

meskūk :A sikkeli, damgası vurulmuş, para haline getirilmiş
m. -ı 3099

meskūn :A içinde insan oturan yer
m. 746, 987, 987, 2264

mesrūr :A sürûrlu, memnun, sevinmiş, merâmına ermiş
m. 81, 269, 1400, 1650, 1650, 2412, 2477
m. -ıdı 1177

mess :A yapışma, değme, dokunma
m. 710

mest :A sarhoş
m. 137, 153, 292, 293, 302, 303, 304, 305, 306, 308, 1555, 2209

mestūr :A örtülü, kapalı, gizli
m. 2260, 2267, 3182, 3204
m. -dur 2133, 2731
m. -ı 3150
m. -ıdı 1549
m. -ımış 3145

meṡel :A örnek, misal
m. 35, 108
m. -dir 928, 1776

meşām :A burun, koku alan organ
m. 184

meşġul :A meşgûl, iş yapma, uğraşma, çabalama
m. 3080
m. -sın 845

meşhūr :A şöhrete ermiş, şöhretli
m. -ımış 3145
m. -ına 2249

meşkūr :A şükretmeye değer, makbul, beğenilmiş
m. 397

meşreb :A yaradılış, tabiât
m. 2482, 3148

meşrūbāt :A içecekler
m. 2216

meşrūḥ :A şerh olunmuş, açıklanmış
m. 1336

meşveret :A danışma, müşâverede bulunma
m. 418

metā :A satılacak mal, eşya
m. -sıñ 2523

mevāᶜid :A va'd olunmuş şeyler, belirli zamanlar
m. 2520

mevālid :A mevlitler, doğulan yerler
m. 1963, 1966, 2520

mevc :A dalga
m. 780, 976, 1066, 1372, 3016

mevcūdāt :Avarolan şeyler, varlıklar
m. -ısa 1164

mevcūd :A varolan, bulunan
m. -dur 375
m. -ı 2737

mevlā :A efendi, sâhip, Allah
m. 2560
m. -da 2146
m. ya 2221

mevlūd :A insanın doğduğu yer
m. -i 2519

mevt :A ölüm, ölü; tas. benliği öldürme
m. -den 808
m. -den 19, 1451
m. -i 2107
m. -ile 2108
m. -in 2867
m. -iñ 128

mevtā :A ölüler, ölmüşler
m. 2902

meydān :A meydan, alan
m. 900, 901, 909, 2727
m. -a 666, 901, 1120

meyl :A arzusuna göre bir tarafı kayırma, eğilme, yönelme
m. 162, 993, 1110, 2941
m. -iñ 130

meyyit :A ölmüş
m. 2852, 2865, 2875, 2877, 2891, 2893, 385, 2895, 2900

mezār :A ölünün gömüldüğü yer
m. 2251, 3020

mezbaḥ :A hayvan kesilen yer
m. 2531

mezra^{c}a, mezra^c :A ekilecek tarla
m. 1018
m. -ında 3009

Mışr : Mısr ülkesi, Mısır
m. 467, 2255

mışra^c :A mısra
m. -ıñ 60

micmer :A buhurdan, içinde tütsü yakılan kap
m. 1610

midād :A yazı mürekkebi
m. 548

midḥat :A övme, methetme
m. 1910

miftaḥ :A anahtar, şifre cetveli
m. 11
m. -ını 129

miftāḥü'l-ferec :A kederden kurtulmanın anahtarı
m. 612

mihmān :F misafir, konuk
m. 1122, 1591, 1949
m. -ını 2299

	m. -ıñam 276
	m. -uñı 278
mihr	:F güneş
	m. 245, 268, 268, 319, 328, 359, 31, 704, 337, 1102, 1953, 2621, 2681, 2682, 2810, 3172
	m. -e 704
	m. -i 3083
	m. -ile 2343
	m. -iñ 270, 272, 1875
	m. -iñden 267
	m. -iñle 269, 275
mihrubān	:F şevkatli, merhametli, güleryüzlü, yumuşak huylu
	m. 1875
mihterān	:F daha büyükler
	m. 784
mihterest	:F büyüktür
	m. 414
miḥnet	:A zahmet, eziyet, sıkıntı
	m. 1141, 1340, 2306
	m. -den 12
	m. -em (1) 565
miḥrāb	:A câmilerd, mescidlerde yönelinen taraftaki duvarda bulunan ve imamlık edene ayrılmış lan oyuk
	m. -adır 332
miḥrāb-veş	:A mihrâb gibi
	m. 375
miḳāt	:A bir iş belirtilen zaman yada yer
	m. 2898
miḳdār	:A parça, kısım, bölüm, tutar, eder
	m. 1365, 2079, 3136
	m. -ımız 2639
miḳyās	:A kıyas edecek âlet, ölçek, ölçü âleti
	m. 1926
mil	:A göze sürme çekmeye yarayan âlet, yollarda mesâfeyi tayin için kullanılan işâret
	m. 178, 1791, 1794, 1797
	m. -sin 12
milk	:A mülk, birinin tasarrufu altında olan şey
	m. 303, 753, 759, 774, 774, 781, 1019, 2539, 2547, 3152
	m. -i 125, 127, 1085
	m. -in 797, 1074
	m. -ini 763, 1073
	m. -iñ 160
	m. -üñ 126
miᶜmār	:A inşaat planları yapan ve bunların kurulmasına bakan sanatkâr
	m. 402, 402, 1188, 1911, 1964
	m. -ını 2787
miᶜmārā	:A ey mimâr
	m. 1910
min	:A -den, -den beri

m. 161, 35, 40, 1040, 1394, 1395, 2038, 2144, 2166, 2169, 2278, 2927, 3003, 3017

Minā :A Mekke'de bulunan bir yer
M. 1690, 1790, 2527, 2938
M. -da 1605, 2527

minhā :A şundan, bundan
m. 102, 2038

minnet :A bbir iyilik yapana karşı kendini borçlu hissetme
m. -i 1568
m. -in 1539

min-bābi's-selām :A selam kapısında
m. 2796

mīr :A âmir, baş, kumandan, bey, vali
m. 46, 306, 2320

mi^crāc :A göğe çıkma, mirâc
m. 215, 3073, 3086
m. -ıdı 3092
m. -ını 1045, 2805, 2997, 3087, 3180

mi'rāt :A ayna
m. 30, 766, 787, 1399, 3187
m. -a 528
m. -dur 396
m. -ı 100
m. -ına 756

mīrü'l-mü'minīn :A müminlerin başı
m. 345

misāfir :A konuk
m. 1359

miskīn :A aciz, zavallı
m. 1111
m. -e 2613, 2819, 2938
m. -lerin 1498

misk :A misk, ceylan göbeğinden çıkarılan güzel kokulu bir madde
m. 1925

mismār :A çivi, mıh, kazık
m. 402, 983

miṣāl :A örnek
m. 701, 1014, 1086, 1411, 2090, 2184, 3189, 3147
m. -dür 299
m. -iñ 3152

miṣl :A benzer, eş
m. 430, 432, 2063
m. -i 187
m. -idir 2910

mive :F meyve
m. 3099
m. -ler 157
m. -si 616
m. -sidir 659

miyān :F orta, ara, aralık
m. 18, 740, 740, 772, 1369, 22972999

miydān :A medan, yer

m. 650
mīzāb :A su yolu, oluk
m. 16, 223, 483, 1484, 1903, 2533, 2534, 2535, 2536, 2541, 2542, 2836, 2844, 3167
m. -dan 2833
m. -ını 2701
mizāc :A huy, tabîât
m. 494, 795
mīzān :A terâzi, ölçü âleti
m. 2921
m. -dan 2846
m. -ı 1637, 2456
m. -ını 57
mized :?
m. 1291
mizened :F çalar
m.335
mollā :A büyük kadı, büyük âlim
m. 636, 1152, 1260
mū :F kıl
m. 772, 1885
m. -da 896
mu^{c}āf :A affolunmuş, bağışlanmı
m 130, 236, 2361, 2430, 2915, 2943
mu^{c}allaḳ :A havada, boşta duran
m. 489
mu^{c}arrā :A çıplak, soyulmuş
m. 1333
mu^{c}azzam :A kocaman, koca, ulu
m. 1444, 2212, 2530
mu^{c}īn :A yardımcı
m. 1502
mūceb :A icap etmiş, lazım gelmiş, netice
m. 496
mucid :A icad eden
m. 2263
mu^{c}ciz :A acze düşüren, şaşırtan
m. 917
mu^{c}cizāt :A mucizeler
m. 20, 314
m. -ı 314
mu^{c}cize-gūyān : mucize söyleyenler
m. 505
mu^{c}ciz-kelām :A mucize sözü
m. 481
mufażżal :A tafdil edilmiş, başkalarından üstün tutulmuş
m. 2357, 2564
muġber :A tozlu, tozlanmış, gücenmiş, küskün
m. 561, 2554, 3173
muġlāḳ :A kilitli, belirsiz, karışık, anlaşılmaz
m. 736
muġtenem :A ganimek olarak alınmış
m. 1009, 2218

muhâcir	:A göçmen, göç eden m. 1359, 3038
muḥabbet	:A sevgi, muhabbet m. 281, 849, 2448 m. -ler 1534
müḥâkim	:A hâkim olan m. 2601
muḥakkak	:A doğru, hakikati belli olmuş m. 991
Muḥammed	:A Hz. Muhammed aleyhisselâm. Allahu taâla'nın resûlüdür. Peygamberlerin en üstünü ve sonuncusudur. Babası Abdullah'tır. Annesinin adı Amine'dir. M. 571 yılı nisan ayının irmisine rastlayan Rebiülevvel ayının o ikinci pazartesi gecesi, sabaha karşı Mekke'de doğdu. Babası doğudan önce vefât etmişti. Altı yaşında annesini sekiz yaşında dedesi Abdülmuttalib'i kaybetti. Amcası Ebû Tâlib'in yanında büyüdü. Yirmi beş yaşında iken Hz. Hatice ile evlendi. Bundan dört kızı ve iki oğlu oldu. İlk oğlunun adı Kasım idi. Bundan dolayı kendisine Ebulkâsım da denir. Kırk yaşında iken bütün isanlara ve cinne peygamber gönderildi. Üç sene sonra herkesi imâna davet etmeye başladı. Elli yaşında iken Mekke'den Kudüs'e ve oradan da göklere götürülüp getirildi. Bu yolculuğa Mirâc denir. 622 yılında Mekke'de Medine'ye hicret eyledi. H. 11/ M. 632 yılında Rebiülevel ayının ikinci pazartesi günü öğleden sonra vefât etti. Ölümünde kamerî 63, semsî seneye göre 61 yaşında idi. M. 652, 652, 2184, 168, 2390, 2567, 2800, 2925, 3082 M. -den 2967 M. -den-durur 2967 M. -dir 2965
muḥâl	:A mümkün olmayan, gerçekleşmesi mümkün olmayan m. 12, 536, 2404
muḥiṭ	:A ihâta eden, etrafını çeviren, kuşatan m. 1029, 2346
muḥkem	:A sağlam kılınmış, sağlam m. 507, 562, 1829, 2404, 3168
muḥrim	:? m. 1131
muḥtâc	:A ihtiyacı olan m. 125, 126, 127, 40, 2166 m. -dur 379, 384
muḥterem	:A sayılır, hürmete değer, kıymetli, sözü geçer m. 173, 237, 436, 1123, 1205, 1217, 1457, 1545, 1591, 1925, 2179, 2268, 2386, 2566, 3163
muḥtasar	:A ihtisar edilmi,kısaltılmış, kısaltma m. 737, 2293
muin	:A yardımcı m. 1502
muḳaddes	:A kutsal m. 3018
muḳarra	:A ad çekişme, çekişme, vuruşma m. 2433

mukarrer :A kararlaşmış, şüphesiz, sağlam
m. 172
m. -dır 2001
mukbilān :A kutlular, mutlular
m. 372
mukīm :A ikâmet eden, oturan
m. 2286
muktebes :A iktibâs edilmiş, alıntı yapılmış
m. 133
muktedā :A uyulan, örnek tutulan
m. 321, 1964, 2317
muktedir :A gücü yeten, becerebilen, iktidarlı
m. 1239
mukteżā :A iktiza etmiş, lâzım gelmiş, kanun icabına göre yazılan yazı
m. 770, 793, 992, 1195, 1579, 2263
mūm :F mum
m. 1157, 2455
muntaẓır :A inhtizar eden, gözleyen, bekleyen
m. 1239
mūr :F karınca
m. 740, 741, 742, 743, 1009, 1020, 1059
m. -a 744
m. -dan 740
murabbaᶜ :A terbiye edilmiş
m. 1954
murād :A arzu, istek, dilek
m. 381, 2465, 2760
m. -a 1119
m. -ım 1891
m. -ın 89, 1294
murādāt :A arzular, istekler
m. -ı 3021
murdār :A mundar, kirli, pis, şerate uygun kesilmemiş hayvan
m. 1156
murġ :A kuş
m. 639, 1009, 1856, 2269
m. -dan 1856
murġān :A kuşlar
m. 1855
mūr-nāme :?
m. 741
Mūsā :A Musa peygamber
M. 40
M. -dır 916
M. -nıñ 2060
M. -ya 1476
musaḫḫār :A ele geçirilmiş
m. 2214
musakkaf :A çatılı, çatısı olan
m. 2702
Mūsī :A Musa peygamber
M. 20

muṣîbet	:A felâket, ansızın gelen belâ m. 2726
muṣliḥ	:A ıslah eden, iyileştiren, düzeltici m. -i2759 m. -iñ 2759
Muṣṭafā	:A bkz. Hz. Muḥammed M. 184, 288, 301, 311, 315, 324, 339, 359, 2317, 3007, 3014, 3057, 3097, 412, 3155 M. -dır 2966, 2969 M. -nıñ 2960, 3156
muṭahhar	:A temizlenmiş, temiz m. 3018 m. -dan 1277
mustaṭîl	:A uzunca, boyuna m. 1954
muttaṣıl	:A ulaşan, kavuşan, kavuşan; aralıksız m. 589, 1472, 1481
muṭāf	:? m. 395, 735, 2352, 2705, 2825, 3166 m. -a 394, 2825
mu^cteber	:A itibarlı, sözü geçer, hatırı sayılır m. 345, 482, 663, 665, 674, 2099, 2416, 2418, 2444, 2484, 2608, 2829
mu'temen	:A emin olunan m. 2694
muṭlaḳ	:A mutlak, gerçek m. -dır 1825
muvāfıḳ	:A başarılı, başarmış m. 2019
muvāneset	:A birbirine alışıp beraber yaşama m. -lerin 61
mużāf	:A izafe olunmuş, katılmış, bağlanmış m. 96, 119
mübāḥ	:A mübah yapılmasında sakınca olmayan m. 1689
mübārek	:A mübarek, uğurlu, feyizli. sereketli m. 1005, 1006, 1477, 1846, 1848, 2094, 2409, 2410, 2809, 3085, 3138, 3186, 3203 m. -dir 2478, 2481
mübāşeret	:A bir işe başlama, girişme m. 1963
müberrā	:A beri kılınmış, temize çıkmış, aklanmış m. 87, 1333
mübtelā	:A düşkün, tutkun, tutulmuş m. 1599
mücāhid	:A cihad eden, din uğruna savaşan m.1096
mücerreb	:A tecrübe olunmuş, denenmiş m. -dir2404
mücrim	:A cürüm işlemiş, suçlu m. 1131, 2920
mücteba	:A seçilmiş, seçkin m. 1123, 2317, 2800

müdām	:A devam eden, süren, sürekli m. 1209, 1296, 1884, 3156, 3169
müddet	:A süre, zaman m. 281 M. i 829
müderris	:A medrese hocası m. 1094
müdevver	:A döndürülmüş, yuvarlak m. 974
müflisi	:A iflas etmiş, parasız m. 708
müftü	:A fetva veren, vilayet yada kazalarda din işlerine bakan kimse m. -ler 1092
mühendis	:A hendese bilen, mühendis m. -sin 1921
mühimmāt	:A lüzumlu şeyler m. 1965
mühlik	:A helak eden, öldüren m. -dir 2208
müjğān	:F kirpikler, kirpik k. -ıla 2937
mükedder	:A kederli, üzgün m. 2554, 3173
mükerrem	:A muhterem, aziz, sayın, saygıdeğer m. 748, 1044, 2565
mükerrer	:A tekrar edilmiş m. 172
mülhim	:A ilham eden m. -üñ 634
mülk	:A mülk, ev, arazi vs. m. 303 m. -i 3147 m. -iñ 159
mülket	:A ülke m. 22
mültezim	:A iltizam eden, bir şeyi yada kimseyigerekli sayıp taraflık gösteren m. 141 m. -de 2944, 2950
mülūk	:A hükümdarlar, padişahlar m. 370
mümkin	:A mümkün, olabilir m. 567
mümkināt	:A olabilen, olabilir şeyler m. 109, 115, 322, 684 m. -ıñ 797
mümtāz	:A imtiyazlı, ayrı tutulmuş, seçkin m. 2563 m. -sın 2562
mümted	:A uzanan, uzayan, süren, sürekli m. 388
Mün^cim	:A nimet veren, Allah

	M. -ūñ 634
münācāt	:A Allah'a dua etme, yakarma m. 217, 678, 1174, 1175, 1443, 1468, 2060, 2156, 3068, 3198 m. -ım 3069
münādī	:A nidâ eden, tellal m. -ler 799
münāfık	:A nifak sokan, iki yüzlülük eden m. 2182
münāsib	:A uygun, yerinde, yakışık m. 2068, 2606, 2606
münevver	:A nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış m. 115, 2503, 3018
münfa^cil	:A infiâl eden, gücenmiş m. 1317, 1783
münharif	:A sapan, doğru gitmeyen m. 78
münir	:A nurlandıran, ışık veren m. 3103, 3164
münif	:A yükse, ulu, büyük m. 1247, 1410
münifeyn	:A iki ulu m. 364
münker	:A inkar edilen, reddedilen, kabul edilmeyen m. 2888
münkir	:A inkâr eden, kabul etmeyen m. -lere20
münkatı^c	:A kesilen, kesilmiş m. 3, 633
münşi	:A asl. münşi: inşa eden, yapan m. 686
müntehā	:A nihâyet bulmuş, bir şeyin arabileceği en uzak şey m. 1007, 2739
müntavi	:A bükülen, sarılaneğilen, eğrilmiş m. 3107
mürd	:F ölmüş m. 2936
mürde	:F ölü m. 41, 250, 2852 m. -dir 2887 m. -ler 137, 153
mürde-dil	:F gönlü ölmüş, katı yürekli m. 249
mürde-gān	:A ölüler, ölmüşler m. 2896
mürsel	:A gönderilmiş, yollanmış, peygaber m. 256
Mürsel-i Ahyâr	:A peygamberler için kullanılan bir sıfattır. M. 256
mürşid	:A irşâd eden, doğru yolu gösteren m. 422
mürtefi^c	:A irtifa eden, yükselen, yükselmiş m. 1286

mürür :A geçme, bir yandan girip öbüryandan çıkma
m. 1946

müsävi :A eşit, denk
m.1229

müsebbeb :A sebeb olan
m. 1189

müsellem :A teslim edilmiş, verilmiş, doğruluğu herkesce kabul edilmiş
m. -dir 481

müselsel :A zincir gibi birbirine bağlı olan
m. 1481

Müslimātin :A İslam dininde olanlar
m. 241

müsta^ccil :A açele eden, çabuk , tez olmasının isteyen, acele giden
m. 3175

müstağrak :A dalmış, daldırmış, batmış
m. 2501

müstaḥkem :A sağlamlaştırılmı
m. -e1093

müstakim :A sağlmlaştıran
m. 37, 428, 52, 1918

müstecāb :A kabul olunmuş
m. 1395, 2160, 175, 2493, 2779

müstefīd :A istifade eden, faydalanılan
m. 737

müstefīṣ :A feyz kazanan, feyizlenen
m. 2509

müstefīż :A feyiz alan, feyizlenen
m. 2509

müstegis :A yardım dileyen
m. 1431

müsteḥāb :A sevilen, beğenilen
m. 1395, 335

müstekar :?
m. 1271

müstemend :F çarsiz, zavallı, kederli
m. 571

müsteşār :A kendisine iş danışılan
m. 2694

müsteṭāb :A hoş, güzel bulunan
m. 59, 869, 1201, 1242, 2486, 2490, 2497

müstevli :A istila eden, ele geçiren, yayılan, her tarafı kaplayan
m. 1328

müşerref :A şereflendirilmiş, şerefli
m. 1204, 137, 2702

müşg :F misk
m. 8, 930, 3063, 3165, 3177
m. -in 434, 1622, 2996, 3086, 3206

müg-bū :F misk kokusu
m. 3065

müşkil :A güç, zor, çetin, güçlük, zorluk
m. 232
m. -e 550

	m. -i 1949
müşkilât	:A güçlükler, zorluklar m. 456, 684, 2513
müşkül	:A güç, zor, çetin, güçlük, zorluk m. 630
müştâḳ	:A iştiyaklı, göreceği gelen, özleyen m. -a 2963 m. -dır 157 m. -ı 2973
müşteri	:A satın alan, alıcı m. 671, 2415 m. -dür 673
mütâbât	:? m. 3023
müttaḳî	:A sakınan, çekinen, Allah'dan korkan m. 2569 m. -ler 2569
müttesa^{c}	:A genişleyen m. 1051
mü'essis	:A tesis eden, kuran,temel atan, kurucu m. -sin 1921
mü'min	:A İslam dinine inanmış, imân etmiş m. 138, 2264
mü'minâtin	:A müminler m. 241

N

nâ	:F -sız, -siz n. 186
nâ-dân	:F mutsuz n. 2889
nâf	:F göbek n. 2348
nâfe	:F misk, koku n. 930, 3177
nafḳa	:A nafaka, yiyecek parası, geçimlik n. 587
nâ-gâh	:F ansızın n. 1505
nağam	:A ahenkler, ezgiler, güzel sesler n. 676
nâgeh	:F ansızın n. 435, 738, 962, 1310, 1549, 1584, 16523095
nâ-gehân	:F birden bire n. 444, 779, 821, 1415, 1499, 1606, 1613, 2126, 2185, 2660, 2690, 2708, 2739, 2768, 2776, 2782, 2810, 2898, 3086, 3120
nâ-güfte	:F güftesiz, sözsüz n. 719
nâ-ḫ^{v}âh	:F isteksiz

nahîf

nahl

nahr n
:A
n

nahs :A
n

nâka :A
n

nakd :A
n
n

nakış-bend :A
n.

Nakış-bende :/
n

nakî :A
n
n

nakkâş :A
n
n
n
n

nakkaşân :A nakkaşlar
n. 35

nakl :A iletme, getirme, akıtma
n. 165, 1292, 1344, 3043

nakş :A resim, duvarlara yağlı boya ile yapılan resim
n. 542, 770, 782, 793, 902, 903, 906, 926, 1144, 1145, 2581
n. -a 902
n. -ıñıñ 35

Nakş-bendâna :A Nakşibendî gibi
N. 901

nakş-pây :A ayak izi
n. -ıñla 34

nâle :F inleme, inilti
n. 502, 679, 856, 1423
n. -ler 1375
n. -m 2188, 2193, 2197
n. -mı 2188

nâl :F inleyen, inleyici
n. -iñ 42

nâm :F isim, ad, ün, şöhret
n. 24, 83, 84, 87, 298, 442, 514, 524, 713, 1075, 1215, 1799, 2012, 2167, 2639, 3162, 3183
n. -ı 1152, 2616
n. -ıla 3184
n. -ın 2036
n. -ına 524

	n. -um 3184
	n. -uñ 515
	n. -uñı 509
namāz	:F namaz. Hadiste dinin direği denmiştir.
	n. 500, 583, 1264, 1264, 1265, 1266, 1939, 1939, 2289, 2369, 2376, 2452, 2866
	n. -a 2161
	n. -lar 243
nām-dār	:F namlı, ünlü
	n. 515, 713, 3184
nāme	:F F mektup, kitap, mecmua
	n. 15, 33, 225, 924, 946, 1586, 1587
	n. -m 3176, 3189
	n. -me 3177
	n. -ñi 1121
	n. -sin 1114, 2597
	n. -yi 833, 1587
nāme-veş	:F name gibi
	n. 3
nā-murād	:A isteksiz
	n. 2202
nāmūs	:A edep, haya, ırz, temizlik
	n. -335, 2200, 2639
nān	:F ekmek
	n. 593, 850, 862, 2475
	n. -dan 861
nane	:A nane
	n. 857
nā-pāk	:F temiz olmayan
	n. 1155, 1156
nār	:F ateş, od
	n. 37, 291, 348, 958, 1380, 1382, 1386, 1541, 1546, 1585, 1785, 1787, 2053, 2719, 2880, 3064, 3082
	n. -dan 815, 1440, 2723, 2944
	n. -ıdı 1505
	n. -ıla 814
	n. -lar 185
na^{c}ra	:A nâra, yüksek sesle bağırma
	n. 386
nāran	:A ateşler
	n. 815
nāri's-semūn	:A dumansız ateş
	n. 1040
nār-veş	:F ateş gibi
	n. 1785
nās	:A insalar, halk, herşey
	n. 44, 190, 519, 1290, 1926, 313, 316
	n. -a 1213, 1903
	n. -dan 1199, 1292, 1492
	n. -ı 2050, 2166
naṣb	:A dikme, saplama, bir memurluğa tayin
	n. 1051, 1675
	n. -ı 1052

naṣiḥat :A öğüt
n. 1569, 1823, 1843, 1844, 2144
n. -dir 1717
naṣib :A nasib, kısmet
n. 1454, 2450, 2572
n. -im 569
Nāṣranî :A hıristiyan
N. 2319
naṣṣ :A sarihlik, açıklık, kesinlik
n. 1656
nā-sufte :F deliksiz
n. 719
nā-sūde :F sürülmemiş
n. -de 1999
nā^c ş :A kefene sarılıp tabuta konmuş ölü
n. ıyam 533
nāşî :A ileri gelen
n. 2269
na^c t :A bir şeyi överek anlatma
n. 311, 324
n. -ıñ 309
naṭ^c :A sofra bezi, meşinden yapılmış döşek
n. -ı 934
nātüvān :F zayıf, kuvvetsiz
n. 194
n. -em 696, 707
n. -ımdır 3190
nā-yāb :F bulunmaz, bulunmayan
n. -dır 2437
n. -dur 549, 2460
nāz :F kendini beğendirmek için yapılan yapmacıklık
n. 142, 243, 1433, 100, 2189, 2562
n. -ıñ 1436
n. -sın 2562
n. -uñ 3177
naẓar :A bakış, nazar, teveccüh
n. 385, 528, 531, 665, 727, 741, 744, 776, 894, 906, 911, 955, 959, 1420, 1833, 1945, 2245, 2249, 2295, 2297, 2337, 2367, 2378, 2484
n. -dan 1786, 2372
n. -lardan 510
naẓargāh :A nazar edilen, bakılan veya bakılacak yer
n. -ı 1262
nāzenin :F cilveli, oynak, çok nazlı yetiştirilmiş
n. 517, 2202
n. -ler 2562
naẓım :A nazım, şiir
n. 467, 467
nāzil :A yukarıdan aşağı inici
n. 1897, 1931, 1975, 2093, 2126, 2167
nāẓır :A bakan, bakıcı, hayretle seyreden
n. 755, 756, 1129, 1327
n. -lara 2377

nāẓırān :A bakanlar
n. 79

naẓm :A nazm, şiir
n. 22, 480, 481, 557, 720, 741, 742, 927, 1488, 2599
n. -a 22, 720
n. -ı 463, 710
n. -ıñ 487, 491
n. -ıña 489
n. -ıñı 488

naẓmü'l-kitāb :A kitabın nazmı
n. 434

ne : ne
n. 26, 82, 136, 163, 200, 201, 210, 323, 555, 579, 580, 670, 818, 847, 858, 863, 884, 913, 962, 968, 998, 1051, 1158, 1159, 1197, 1328, 1342, 1397, 1401, 1427, 1512, 1649, 1651, 1665, 1683, 1687, 1694, 1733, 1742, 1749, 1814, 1843, 1853, 1902, 1929, 2019, 2028, 2031, 2032, 2082, 2104, 2114, 2123, 2161, 2187, 2225, 2325, 2359, 2416, 2465, 2472, 2516, 2525, 2540, 2583, 2587, 2606, 2624, 2626, 2643, 2703, 2703, 2730, 2749, 2749, 2762, 2786, 2930, 2997, 3055, 3071
n. -dir 56, 621, 61, 1631, 1677, 117, 1682, 119, 1811, 1811, 2042, 2694
n. -dür 847, 1602, 2002, 2097
n. -kim 669, 669, 810, 1195
n. -ler 574, 574, 913
n. -yem 532, 697
n. -yledi 1222
n. -ylesün 1111

neᶜam :A evet, pek güzel, öyledir
n. 1397, 2216, 2218, 3133
n. -la 2218, 414

nebāt :A topraktan biten, bitki,
n. 1018, 1207
n. -ı 1019

nebātāt :A bitkiler
n. 1018

nebī :A peygamber
n. 1457, 3073, 3123
n. -dir 1735
n. -niñ 144
n. -ye 1631

necāt :A kurtuluş, selâmet, kurtulma
n. 19, 41, 808, 1451, 2326, 3006

necmeyn :A iki yıldız
n. 365

necm :A yıldız, Kuran-ı Kerim
n. 319, 682, 2386

neczī'l-muḥsine :?
n. 1898

nedāmet :A pişmanlık
n. 1330, 1716, 1723, 1775
n. -dir 155, 1777

n. -ler 2323

neden : niçin, neden
n. 85, 1678, 1680, 1733, 1746, 360

nefes :A nefes, soluk
n. 335, 629, 815, 907, 931, 1680, 1725, 2316, 2379, 3039
n. -de 1001, 1830, 2163, 2576
n. -kim 929, 930

nefis :A nefs, istek. nefis
n. -im 441
n. -ün 426

nefret :A tiksinme, iğrenme
n. 1324

nefs :A nefs, istek, arzu
n. 155, 2201
n. -e 164, 816, 820, 1414, 1632, 2323, 2933, 3013, 3033
n. -ile 1472
n. -im 1474
n. -in 250
n. -inden 2939, 3028
n. -ine 197
n. -ini 3027, 3029
n. -iñi 1325, 2209
n. -ün 426

nefsi :A nefisle ilgili
n. 335, 3028

nefsānī :A nefislerle ilgili
n. -dir 2940

nefsāniyyet :A gizli düşmanlık, kin, garaz
n. -iñi 3013

nefsekūm :A senin nefsin
n. 2934

nefsihū :A onun nefsi
n. 426

nefy :A sürme, sürgün etme
n. -üñi 840

nehār :A gündüz
n. 8, 587, 1009, 1413, 1417, 2380, 2382, 2615, 2619, 3200

neheng :F timsah
n. 73

nekbet :A talihsizlik. bahtsızlık, düşkünlük
n. 2206

Nekīr :A mezarda ölüleri sorguya çekecek olan iki melekten biri
N. 2888

nemek :F tuz
n. 850, 862

nemnāk :F nemli, yaş
n. -ile 1408

ner :F erkek, er
n. 740

nerges :F nergis çiçeği
n. -leri 159

nergis	:F nergis çiçeği
	n. 1624
nesḫ	:A fesetme, kaldırma, hükümsüz bırakma
	n. 21
nesibeyn	:A soylu, soyu temiz olan
	n. 363
nesīm	:A hafif rüzgar
	n. 330, 948
nesl	:A nesil, kuşak, soy
	n. -inden 3144
nesne	: nesne, şey
	n. 698
	n. -m 695
nesren	:A akbaba, Nuh kavmının putlarından biri
	n. 2050
neşr	:A yayma saçma, manzum olmayan
	n. 723
neşr	:A yayma, saçma, dağıtma, herkese duyurma
	n. 3025
	n. -iñi 2917
neş'e	:A neşe, keyif, sevinç
	n. -sidir 2540
netāḳ	:F kuşak
	n. 518
nev^{c}	:A çeşit, tür, cins
	n. 921, 922
	n. -iñden 2564
nevā	:F ses; refah, zenginlik, nasīb
	n. 2148
	n. -m 2192
	n. -ı 2190
nevādir	:A nadir olan, az bulunan şeyler
	n. -den 451
nevbet	:A nöbet, sıra, keşik, nevbet
	n. 3127
	n. -i 3131
	n. -ile 3127
nevm	:A uyku, rüyâ
	n. 1771, 2206
	n. -e 286
	n. -ine 2370
nevrūz	:F yeni gün, Celâlî takviminin başlangıcı
	n. 2196
neyistān	:F ney-sitân: kamışlık, sazlık
	n. -i 948
n'ey-	: ne eylemek
	n. -ler 1647
neżr	:A adak, adama
	n. -ini 1819
nıḳmet	:A asl. naḳmet: intikam, öc alma
	n. 2306
nıṣf	:A yarım, yarı
	n. -ı 978

nıṭāḳ :F kuşak
n. 685

ni : ne
n. 395

niᶜam :A nimetler
n. 273

nice : nasıl, ne şekilde, nice
n. 7, 68, 103, 123, 402, 550, 832, 842, 853, 858, 863, 865, 1042, 1198, 1337, 1352, 1390, 1485, 1490, 1564, 1668, 1668, 1669, 1742, 1797, 1870, 1885, 1963, 1963, 2047, 2101, 2278, 2340, 2416, 2563, 2661, 2997, 2998, 2998, 3031, 3046, 3116
n. -si 968
n. -olur 3046

niçe : sayısız, birçok, nasıl, nice
n. 29, 41, 53, 935, 961, 1079, 1080, 1084, 1183, 1413, 1487, 1508, 1578, 1584, 1699, 1788, 2012, 2133, 2206, 2207, 2255, 2295, 2571, 2613, 2619, 2654, 2732, 2753, 2855, 2918, 3012, 3209

niçin : niçin, neden
n. 2226

niçün : niçin, neden
n. 403, 493, 496, 496, 497, 1724, 1747, 2636, 2638, 2929
n. -sin 1679

nidā :A çağırma,bağırma, sûret
n. 799, 1291, 1461, 1634, 1772, 1890, 2145, 2172, 2856
n. -yı 1892

nigāh :F bakış bakma, göz
n. 405

nigār :F sevgili
n. 542

niger :bkz. nigār
n. 2367

nigūn :F tersine dönmüş, altüt olmuş, ters
n. 1606, 1783, 2112

nihāl :F taze düzgün fidan, sürgün
n. 38, 1581

nihān :F gizli, saklı, bulunmayan, görünmeyen
n. 262, 473, 2824, 3083, 3182

nihān-ender-nihān :F görünmeyen içinde görünmeyen
n. 755

nihāyet :A son, sonunda, bitim
n. 286, 2292

nikbet :F belâ, düşkünlük
n.-i 1112

niḳāb :A peçe, yüz örtüsü
n. 434, 1622, 1625, 1640

nik-ḫū :F iyi huylu, huyu güzel
n. 3114

nīm :F yarı, yarım, buçuk
n, 1918

niᶜmet :A nimet, iyilik, lütuf, azık, yiyeceğe içeceğe dair şeyler

n. 310, 808, 865, 866, 1406, 2231, 3107
n. -de 878
n. -den 2221
n. -dir 859
n. -durur 591
n. -e 806, 1019, 2574
n. -i 830
n. -ile 123
n. -in 807, 1539
n. -iñ 829, 887, 2612, 2651
n. -le 2672
n. -ler 1011
n. -leri 826, 1567
n. -lerin 873

nisā :A kadınlar
n. 1711

nisbet :A bağlılık, ilgi, kıyaslama, ölçü
n. 99, 438, 489, 651, 2471, 3094

nist :F yoktur, değildir
n. 645

nisvān :A kadınlar
n. 2763

niṣār :A sepme, saçma
n. 718, 722, 2426, 2441, 2963, 2963

nişān :F iz belirti, işâret
n. 24, 27, 32, 124, 943, 1075, 1441
n. -a 29
n. -ıñdır 31

nite : nite, hangi, nasıl, ne gibi
n. 610, 723

niteki : nitekim
n. 846

nitekim : nitekim
n. 1051, 1098, 1224, 1449, 1859, 2066, 2171, 2205, 2236, 2257, 2317, 2928

n'it- : ne etmek
n. -tiler 1246
n. -ersin 121, 151, 152, 153, 154, 155, 156

niyāz :F yalvarma, dilekte bulınma, yana yakıla isteme
n. 142, 217, 500, 625, 678, 1175, 1191, 1264, 1423, 1433, 1468, 1939, 1939, 2156, 2369, 2376, 2866, 2945, 3036, 3139
n. -a 2161
n. -ım 2160
n. -lar 39

niyāz-mend :F yalvaran, yakaran
n. -em 2161

niyyet :A niyet, maksat, gâye, merâm
m. 501, 2399, 2465, 2835, 2868
n. -i 2315
n. -ile 1908, 1946, 1950
n. -im 1393

nizā^c :A çekişme, kavga

n. 801

nizām :A düzen, usûl, tertip, yol, kaide
n. 22, 481, 38, 720, 720

noksān :A eksiklik, noksan, kuur, düşüklük, halel
n. 160, 1095, 2832
n. -ı 2648

nokta :A nokta, benek, leke
n. 632, 884, 896, 934, 1661, 1916, 1918, 2548

n'ol- : ne olmak
n. -a 285, 392, 473, 485, 843, 851, 879, 1186, 1913, 2190, 2546
n. -dı 1319, 1676

nüfūs :A ruhlar, canlar, insanlar
n. 3116

Nūḥ : Nûh peygamber: İdris aleyhisselâm'ın göğe çıkarılmasından sonra insanlar azdı. Putlara tapmaya başladılar. Allahu taala bunlara Hz. Nûh'u gönderdi. O zaman elli yaşında idi. Nice yıl insanları dine davet etti. Sadece oğulları Hâm, Sâm ve Yâfes'le pek az kimse imân etti. Alay ve işkence ettiler. İmân etmeyenlere beddua etti ve 500 yaşında gemi yapması emredildi. Gemi tamamlanınca tûfân oldu. Müminlerle gemiye bindi. Her hayvandan gemiye bir çift aldı. Geminin dışında bütün hayvanlar ve insanlar öldüler. Altı ay sonra yağmur durdu. Gemi Irak'ta Cudi dağına oturdu. İnsanlar Hâm, Sâm e Yafes'ten türedi. Nûh aleyhisselâm'a ikinci Âdem denildi. Türkler Yâfes neslindendir. Nûh aleyhisselâm 1000 yaşında vefât etti.
N 2243, 2661
N. -uñ 2062

nuḫl :A asl naḫl: hurma ağacı
n. 2235

nuḳl :A meze, çerez; düzen, kuruluş
n. 290

nu^cmān :A kan
n. 2510

Nu^cmān :A İmâm-ı Azâm'ın adı
N. 429, 430, 1267.

nūn :A Osmanlı alfabesinin yirmi sekizinci harfi
n. 1925

nūr :A aydınlık, parıltı, prlayış
n. 8, 13, 115, 133, 218, 271, 317, 318, 319, 344, 352, 396, 400, 420, 421, 436, 469, 528, 530, 743, 911, 1032, 1065, 1104, 1129, 1130, 1178, 1219, 1353, 1354, 1400, 1437, 1486, 1582, 1626, 1782, 1844, 1946, 2016, 2096, 2245, 2366, 2419, 2476, 2505, 2566, 2984, 2990, 3035, 3097, 3097, 3098, 3151, 3158, 3162, 3170
n. -a 1178
n. -dan 348, 1040, 2445
n. -ı 1945, 2099, 2498
n. -ıdur 656
n. -ıñı 1179
n. -umıla 1194

nūrāniyyet :A nurluluk, parlaklık, nurlu olanın hâli
n. -iñi 2990
nūrānī :A nurlu, ışıklı
n. 1954
nūrān :A nurlular, parıldayanlar
n. 2096
nūrī :A nurlu, parıltılı
n. 94, 95
nūru'llāh :A Allah'ın nūru
n. 420
nūr-bahş :A nur veren, etrafı aydınlatan
n. 681
nūş :F içki, tad, lezzet, şerbet
n. 292, 296, 297, 298, 308, 873, 875, 912, 1075, 1483, 1629, 1997, 2197, 2334, 2335, 2448, 2477, 2483, 2485, 2490, 2535, 2971, 2972, 2979, 3016
nūşān :F içkiler
n. 251
nuṣret :A zafer
n. -e 2574
nuṭk :A söz, lakırdı, nutuk, söylev, söyleyiş
n. 921
nübüvvet :A nebîlik, peygamberlik
n. 651, 2805
nücūm :A yıldızlar
n. 461, 1033, 1624, 2504
nüfūr :A ürküp kaçma, dağılma, hacıların Mina'dan Mekke'ye doğru hızlıca yola çıkmaları
n. 1348
nüh :F dokuz
n. 518, 761, 783, 1469, 2628
nümā :F gösteren, bildiren anlamlarıyla kelimelere katılır.
n. 152
nümūden :F göstermek, görünmek
n. 1306
nüvāz :F asl. nevāz ;okşayan, okşayıcı
n. 329
nüzūl :A aşağı inme, konaklama
n. 1231, 1548, 2110, 2885
n. -ın 60

O

o : o
o. 94, 237, 293, 354, 591, 636, 638, 711, 732, 742, 779, 789, 833, 943, 947, 960, 962, 973, 979, 980, 981, 1047, 1205, 1222, 1253, 1299, 1303, 1315, 1317, 1318, 1328, 1421, 1526, 1529, 1550, 1561, 1621, 1652, 1689, 1702, 1812, 1818, 1822, 1991, 1991, 2083, 2110, 2131, 2178, 2179, 2224, 2319, 2320, 2379, 2403, 2449, 2450, 2492,

2497, 2652, 2652, 2722, 2733, 2775, 2784, 2877, 2892, 2899, 2996, 3010, 3029, 3039, 3054, 3087, 3126
o. -dur 54, 97, 234, 341, 352, 610, 630, 935, 967, 1138, 1139, 2438

od : ateş
o. -a 1719
o. -ı 1675
o. -ına 1694

odun : odun, yakacak
o. 1731

oğlan : oğlan, erkek
o. 1496, 1513, 2284
o. -ıla 1373
o. -ına 831
o. -ını 822

oğul : oğul, erkek evlat
o. 2085
o. -ı 1295, 1357, 1714, 1739
o. -ıma 1320
o. -ın 1540, 1810
o. -ına 1320
o. -ından 1403
o. -ını 1604
o. -ıñ 1457
o. -um 1440, 1726, 3155
o. -uma 193
o. -unı 1404
o. -uñ 1605, 1769, 1894

oķu- : okumak
o. -duğun 197
o. -r 2630, 2922
o. -rdı 940
o. -rlar 586
o. -sın 2407, 2408
o. -yup 287

ol : o
o. 16, 24, 27, 45, 46, 47, 49, 52, 53, 58, 66, 70, 76, 89, 93, 100, 105, 106, 122, 123, 125, 128, 141, 168, 170, 171, 176, 181, 187, 189, 190, 210, 227, 228, 229, 230, 233, 234, 235, 259, 260, 287, 288, 307, 308, 312, 322, 341, 342, 343, 345, 346, 349, 355, 363, 387, 389, 396, 439, 440, 444, 450, 455, 467, 469, 499, 503, 507, 517, 519, 526, 535, 554, 556, 557, 574, 577, 580, 584, 585, 590, 592, 610, 613, 634, 654, 677, 677, 731, 743, 752, 755, 759, 774, 780, 781, 784, 792, 803, 808, 809, 810, 815, 824, 831, 836, 837, 838, 842, 858, 865, 866, 868, 869, 889, 894, 903, 927, 931, 932, 933, 935, 947, 955, 958, 961, 962, 965, 972, 973, 974, 980, 982, 983, 984, 996, 999, 1001, 1002, 1006, 1021, 1038, 1044, 1045, 1047, 1048, 1063, 1074, 1081, 1112, 1146, 1156, 1157, 1158, 1161, 1172, 1178, 1186, 1190, 1191, 1192, 1206, 1217, 1218, 1221, 1224, 1234, 1245, 1246, 1247, 1247, 1247, 1248, 1254, 1255, 1257, 1265, 1266, 1271,

1271, 1272, 1273, 1285, 1286, 1287, 1290, 1293, 1298, 1304, 1305, 1313, 1321, 1322, 1323, 1333, 1334, 1337, 1338, 1340, 1345, 1356, 1358, 1366, 1367, 1368, 1394, 1395, 1396, 1397, 1398, 1401, 1403, 1408, 1419, 1425, 1427, 1428, 1430, 1434, 1441, 1444, 1445, 1447, 1448, 1455, 1457, 1467, 1483, 1485, 1486, 1487, 1488, 1490, 1493, 1502, 1503, 1505, 1510, 1511, 1520, 1524, 1525, 1544, 1545, 1549, 1552, 1453, 1564, 1566, 1467, 1573, 1580, 1581, 1610, 1618, 1647, 1660, 1665, 1667, 1671, 1688, 1691, 1694, 1695, 1701, 1703, 1710, 1715, 1716, 1719, 1725, 1728, 1732, 1740, 1741, 1743, 1746, 1747, 1749, 1750, 1753, 1763, 1770, 1778, 1781, 1783, 1791, 1793, 1799, 1801, 1820, 1821, 1825, 1827, 1833, 1845, 1850, 1852, 1854, 1858, 1864, 1868, 1869, 1872, 1873, 1874, 1875, 1890, 1895, 1897, 1898, 1900, 1902, 1903, 1905, 1908, 1925, 1926, 1928, 1937, 1939, 1952, 1955, 1957, 1968, 1970, 1975, 1988, 1990, 2001, 2006, 2021, 2022, 2026, 2027, 2035, 2038, 2046, 2052, 2057, 2058, 2059, 2062, 2072, 2081, 2093, 2094, 2101, 2104, 2107, 2111, 2117, 2118, 2129, 2130, 2133, 2138, 2171, 2172, 2174, 2178, 2181, 2191, 2194, 2197, 2223, 2239, 2242, 2243, 2257, 2258, 2264, 2267, 2276, 2277, 2283, 2294, 2312, 2316, 2319, 2355, 2356, 2360, 2362, 2366, 2369, 2384, 2395, 2396, 2407, 2409, 2410, 2412, 2416, 2417, 2418, 2420, 2421, 2423, 2425, 2441, 2450, 2452, 2460, 2460, 2463, 2466, 2467, 2472, 2474, 2475, 2482, 2484, 2493, 2497, 2519, 2527, 2529, 2532, 2539, 2548, 2550, 2551, 2557, 2559, 2596, 2600, 2601, 2602, 2604, 2608, 2613, 2635, 2645, 2647, 2655, 2661, 2663, 2665, 2671, 2674, 2687, 2688, 2689, 2703, 2705, 2711, 2729, 2731, 2732, 2736, 2738, 2740, 2743, 2745, 2746, 2747, 2749, 2753, 2767, 2772, 2774, 2775, 2776, 2777, 2778, 2779, 2782, 2783, 2786, 2797, 2802, 2804, 2805, 2807, 2808, 2809, 2810, 2811, 2812, 2817, 2820, 2824, 2837, 2838, 2843, 2845, 2846, 2854, 2866, 2869, 2874, 2875, 2876, 2880, 2885, 2886, 2891, 2892, 2893, 2894, 2898, 2904, 2906, 2907, 2908, 2909, 2910, 2918, 2926, 2935, 2940, 2952, 2956, 2970, 2970, 2984, 2990, 2995, 2996, 3009, 3015, 3018, 3035, 3040, 3044, 3045, 30463047, 3053, 3055, 3056, 3065, 3071, 3076, 3085, 3087, 3088, 3090, 3092, 3098, 3103, 3109, 3111, 3114, 3122, 3124, 3130, 3141, 3143, 3144, 3153, 3155, 3160, 3168, 3168, 3175, 3186, 3193, 3195, 3208, 3211

o. -durur 93, 106, 229, 654, 2551

o. -ki 2081, 3153

o. -kim 613, 1006, 1743

ol- : olmak

o. -a 91, 100, 123, 125, 263, 381, 388, 408, 409, 410, 411, 411, 507, 510, 519, 554, 577, 579, 580, 591, 592, 701, 703, 711, 713, 714, 720, 721, 723, 724, 726, 728, 729, 731, 776, 802, 804, 810, 864, 865, 866, 880, 908, 927, 931, 935, 936, 990, 992, 1009, 1139, 1183, 1239, 1324, 1333, 1400, 1484, 1485, 1486, 1487, 1488, 1489,

1490, 1685, 1836, 1867, 1904, 1943, 1944, 1949, 1950, 1969, 2019, 2028, 2064, 2090, 2116, 2139, 2160, 2224, 2226, 2263, 2264, 2267, 2273, 2319, 2326, 2361, 2396, 2402, 2403, 2406, 2461, 2496, 2583, 2609, 2637, 2759, 2905, 2915, 2956, 2964, 3013, 3021, 3022, 3025, 3026, 3027, 3031, 3036, 3047, 3061, 3062, 3063, 3064, 3067, 3069, 3172, 3175, 3182, 3185, 3191
o. -acak 952
o. -alar 381, 351, 2943
o. -alı 2541
o. -alım 2643
o. -am 173, 176, 262, 716
o. -ammı 2398
o. -an 127, 131, 142, 222, 223, 225, 238, 240, 242, 243, 247, 248, 249, 253, 254, 910, 1092, 1122, 1125, 1142, 1249, 1722, 1940, 2145, 2200, 2230, 2256, 2284, 2304, 2377, 2870, 3166
o. -ana 72
o. -andan 964
o. -anı 1072, 289
o. -anlar 2411
o. -anları 471, 471
o. -asın 1006, 1876, 218, 2007
o. -avuz 2023
o. -ayım 309, 1969, 2040
o. -dı 5, 53, 58, 102, 168, 170, 178, 185, 302, 323, 354, 387, 390, 398, 401, 403, 450, 496, 575, 581, 603, 663, 689, 744, 786, 791, 792, 846, 847, 926, 946, 947, 955, 956, 957, 958, 962, 964, 965, 966, 968, 969, 971, 972, 974, 975, 977, 978, 980, 984, 986, 997, 1003, 1019, 1025, 1027, 1028, 1029, 1040, 1043, 1044, 1051, 1057, 1058, 1060, 1065, 1075, 1076, 1078, 1079, 1092, 1093, 1098, 1099, 1119, 1142, 1145, 1146, 1148, 1149, 1152, 1153, 1154, 1156, 1157, 1170, 1173, 1178, 1179, 1180, 1182, 1191, 1195, 1204, 1205, 1206, 1209, 1215, 1217, 1219, 1232, 1233, 1237, 1253, 1254, 1270, 1271, 1284, 1303, 1304, 1305, 1317, 1318, 1338, 1339, 1340, 1348, 1361, 1383, 1395, 1399, 1403, 1407, 1408, 1410, 1411, 1436, 1436, 1445, 1451, 1452, 1477, 1514, 1531, 1533, 1534, 1538, 1540, 1541, 1543, 1544, 1546, 1547, 1557, 1560, 1584, 1590, 1591, 1598, 1599, 1610, 1612, 1613, 1616, 1621, 1622, 1623, 1639, 1641, 1642, 1643, 1644, 1653, 1656, 1658, 1659, 1662, 1663, 1664, 1665, 1688, 1689, 1760, 1783, 1785, 1786, 1793, 1797, 1803, 1805, 1807, 1817, 1847, 1856, 1872, 1889, 1897, 1898, 1931, 1951, 1953, 1955, 1956, 1961, 1961, 1975, 1990, 1991, 2015, 2025, 2038, 2064, 2066, 2079, 2088, 2093, 2114, 2125, 2126, 2127, 2135, 2149, 2167, 2178, 2179, 2180, 2181, 2191, 2192, 2193, 2195, 2209, 2224, 2294, 2301, 2321, 2328, 2331, 2416, 2418, 2446, 2483, 2487, 2501, 2504, 2509, 2536, 2538, 2539, 2550, 2592, 2594, 2599, 2608, 2612, 2616, 2634, 2648, 2649, 2651, 2655, 2660, 2683, 2684, 2685, 2686, 2696, 2726, 2739, 2750, 2774,

2779, 2811, 2818, 2820, 2822, 2824, 2826, 2828, 2832, 2900, 2901, 3076, 3080, 3095, 3106, 3107, 3113, 3119, 3120, 3151, 3161, 3168, 3178, 3183, 3184, 3212, 3213
o. -dığ 3106
o. -dığı 1211
o. -dığıçun 96, 1206, 1209, 1215, 1225, 1284
o. -dığına 1211
o. -dıkları 2949
o. -dılar 1060, 1095, 1096, 1096, 1097, 1106, 1137, 1239, 1416, 1500, 1501, 1535, 1611, 1618, 2506, 2512, 2611, 2640, 2781, 2798
o. -dılarsa 473
o. -dıki 1321
o. -dı-kim 1809
o. -duğı 2543, 2544
o. -duğıçun 383, 1110
o. -duğıdır 2134, 2184
o. -duğına 2592
o. -duk 1516
o. -dukca 3169
o. -dukdan 2166, 2778
o. -duklarıdır 1490, 2377
o. -dukların 1565
o. -dum 162, 167, 764, 1179, 1720, 1993
o. -duñ 3, 1192, 1248, 2052, 2202, 2218, 2576
o. -dur 100, 237, 343, 381, 866, 1327, 1864, 1884, 2026, 2956, 2956, 2970, 2970, 3007
o. -ğıl 2007, 2126, 2259, 2723
o. -ımaz 1923, 1979
o. -ınca 1969, 2155
o. -ısar 674, 1195, 1197, 1390, 2410, 2777
o. -ısardır 1457
o. -ısardur 2936
o. -ma 604, 733, 154, 2008, 2155, 159, 2433, 2575, 2584
o. -madan 126, 1871
o. -madı 972, 976, 1074, 1314, 1631, 1637, 1638, 1639, 1686, 1727, 2136, 2678, 2792, 3113
o. -maduğına 1295
o. -mağıl 903
o. -malar 136, 137, 139
o. -man 78
o. -mamışdı 760, 761
o. -masa 84, 322, 541, 545, 548, 587, 632, 690, 691, 921, 923, 924, 939, 1510, 1725, 2001, 2421, 2499
o. -masañ 67
o. -masın 289, 718
o. -masun 289, 516, 517, 597, 736
o. -maya 90, 265, 403, 864, 933, 1002, 1747, 1832, 1832, 1866, 3173
o. -mayam 262.1830
o. -mayan 671
o. -mayanları 244
o. -mayısar 1456

o. -maz 69, 103, 131, 159, 160, 190, 322, 374, 559, 594, 596, 671, 815, 1207, 1349, 1350, 1684, 1734, 1977, 1992, 1994, 2001, 2350, 2351, 2449, 2937, 2980, 2988, 3002
o. -mazdı 33, 923, 924, 1510
o. -mazıdı 2288, 2513
o. -mış 952, 1036, 1568, 1592, 3100
o. -mışam 1682, 2962
o. -mışdı 386, 1670, 2137, 2138
o. -mışdır 2047, 2348, 2720
o. -mışdur 1780, 2197
o. -mışıdı 342, 1674, 2932
o. -mışıdı 435
o. -mışiken 1860
o. -muş 395, 1467

o. -sa 69, 159, 485, 556, 557, 559, 560, 585, 633, 654, 656, 677, 1328, 1350, 2012, 2278, 2283, 2290, 2315, 2355, 2365, 2391, 2626, 2626, 2627, 2627, 2629, 2743
o. -salar 1464
o. -sam 553, 1880
o. -sañ 2742
o. -saydı 1773
o. -sın 131, 665, 2795
o. -sun 115, 116, 130, 260, 260, 261, 270, 288, 289, 290, 291, 294, 507, 508, 509, 510, 515, 520, 524, 524, 737, 829, 907, 1046, 1090, 1844, 1925, 1926, 1928, 1930, 1937, 1940, 1950, 1981, 2033, 2080, 2112, 2130, 2797, 3065, 3207, 3208, 3209, 3211
o. -sunlar 737
o. -ub 1382
o. -uban 1253, 1856, 2027, 2287, 2756, 3032, 3047
o. -unca 2023, 2106, 2855
o. -uñ 800
o. -up 114, 259, 292, 293, 308, 476, 477, 713, 837, 956, 978, 1150, 1172, 1286, 1346, 1360, 1402, 1441, 1490, 1507, 1514, 1616, 1650, 1650, 1706, 1763, 1804, 1804, 1875, 1894, 1906, 2037, 2105, 2134, 2201, 2285, 2318, 309, 2427, 2580, 2604, 2727, 2755, 2781, 2801, 2880, 2883, 2907, 3037, 3038
o. -updur 216, 614, 692, 899, 2846
o. -uptur 2733
o. -ur 6, 81, 12, 86, 87, 88, 89, 123, 147, 148, 209, 211, 213, 214, 215, 232, 476, 486, 505, 540, 572, 590, 592, 595, 596, 612, 633, 705, 725, 725, 814, 894, 913, 931, 1355, 1447, 1690, 1751, 1977, 1994, 2005, 2006, 2142, 2190, 2292, 2309, 2310, 2335, 2341, 2350, 2355, 2409, 2411, 2412, 2425, 2452, 2453, 2455, 2456, 2464, 2474, 2477, 2477, 2491, 2493, 2545, 2572, 2589, 2719, 2777, 2848, 2876, 2894, 2898, 2904, 2907, 2918, 2921, 3010, 3046
o. -uram 554

o. -urdı 385, 691, 921, 1448, 1449, 1908, 2104, 2105, 2286, 2286, 2287, 2290, 2291, 2421
o. -urıdı 1574
o. -urlar 2411, 2878
o. -urlarıdı 168, 2285
o. -ursa 392, 2271, 305, 2546, 2587, 2624, 3146
o. -ursın 840, 841, 2378
o. -ursın-ki 838
o. -usar 348, 2005

olar : onlar
o. 1054
o. -ıñ 534, 619
o. -uñ 1287

ol-dem : o zaman
o. -837, 842, 1763, 1868, 1990, 2804
o. -de 1234, 1322, 1398, 1845, 1872, 2035

ol-deñlü : o denli
o. 2104

olın- : olunmak, başkası tarafından gerçekleştirilmek
o. 461, 782, 793, 793, 794, 997, 1031, 1032, 1033, 1037, 1039, 1040, 1162, 1169, 1237, 1271, 2328, 3144
o. -dı-kim 1144
o. -dıkca 2825

ol-ḳadar : o kadar
o. 1321, 2178, 2550
o. -dur 2384

ol-ḳapu : o kapı
o. 2817

olmağ : olmak
o. 1335
o. -a 1526, 2280
o. -ı 152, 153, 154
o. -ıçun 1642

olmaḳ : olmak
o. 558, 2010, 2398

ol-mübārek : o mübârek
o. 2058

ol-niyāz : o yalvarma, o niyâz
o.-ı 1191

oluḳ : oluk, su yolu
o. 392, 2546, 2547, 2551
o. -ın 2550
o. -ında 1929

olun- : olunmak, başkası tarafından gerçekleştirilmek
o. -dı 996, 1205
o. -dı-kim 2185
o. -duğı 1233
o. -duğıdır 2372
o. -duğıdur 2166
o. -mamışdı 770, 771
o. -maz 84, 1207, 1734
o. -mazdı 161
o. -mışdur 1274

	o. -mıştur 315
	o. -up 112, 2184
	o. -ur 165
ol-zamān	: o zaman
	o. 170, 1254, 1505, 1573, 1975, 2021, 2688, 2703
	o. -da 3035
on	: on sayısı
	o. 18, 1476, 1578, 1583, 2345, 2822, 2839
onbeş	: onbeş sayısı
	o. -inci 3075
onsekiz	: onsekiz sayısı
	o.797
orta	: orta, ara
	o. -da 695
ᶜOs̱mān	:A İslâm'ın üçüncü halifesi
	ᶜO. 350, 351
	ᶜO. -ıñ 2547
ᶜOs̱māniyān	:A Osmanlı ülkes, Osmanlılar
	ᶜO. 371
oṭağ	: otağ, hükümdar çadırı
	o. 761, 783
otır-	: oturmak
	o. -a 981
otur-	: oturmak
	o. 3104
	o. -dı 795, 1281, 3111, 3111, 3112, 3114
	o. -dılar 3116
	o. -dım 3105, 3118
	o. -madır 2349
	o. -maya 3176
	o. -up 446, 3109
	o. -ur 1513, 3100, 3103
	o. -urdı 3141
	o. -urken 1507
otuz	: otuz sayısı
	o. 2018, 2804
oyna-	: oynamak
	o. -madan 1555
	o. -mağa 1408, 1532
	o. -rdı 1310

Ö

ökçe	: ökçe
	ö. -siyle 1444
Öklid	: Ünlü Yunanlı matamatikçi
	Ö. 1913
öl-	: ölmek, vefât etmek
	ö. -dügi 2319
	ö. -dügün 1050
	ö. -medin 2322

ö. -mezden 2853

öldür- : öldürmek
ö. -megil 2324
ö. -miş 250

ölmek : ölmek
ö. 2853

ölümli : ölümlü
ö. 2854

^{c}Ömer :A Hz. Ömer: Peygamberimizin ikinci halifesidir. Bisetin altıncı yılında kırkıncı olarak İslâm'a gelmiştir. Müslümânlar bu duruda çok kuvvetlendiler ve açıkça ibâdete başladılar. Silahlı olarak açıkça hicret etti ve Hz. Peygamber'in medine'ye gelmekte olduğunu müjdeledi. Bu zamanda kırk yaşında idi. Bütün savaşlarda bulundu. Çok kahramanlık gösterdi. Fârûk adını aldı. Hz. Ebûbekr'i halife yaptı ve karışıklıklara mâni oldu. 13. hicri yılın28. Cemaziyel ayında salı günü halife seçildi. Zamanında pek çok fütûhât yapıldı. Mugîre bin Şube'nin klesi olan Ebû Lü'lü Firûz adlı kâfirin karnından bıçaklaması sonucu vefât etti. Hz Peygamber'in yanına def edildi. Hz. Peygamber'in kayınpederi ve Hz. Ali'nin dâmâdıdır.
Ö. 344, 345, 344, 2354, 2431, 2433, 2813

^{c}ömr :A ömür, hayat
^{c}ö. 2, 875, 1884, 2018, 2202
^{c}ö. -i 929, 2018
^{c}ö. -üm 2327
^{c}ö. -ümde 76
^{c}ö. -üñ 1050
^{c}ö. -üñden 2202

öñ : ön, yan, huzur, evvel, önce, başlangıç
ö. 2853, 3123
ö. -i 1331, 1777
ö. -in 1446, 1447, 1743
ö. -inde 1512, 2747
ö. -ümde 3129

öp- : öpmek
ö. -di 1315, 1847
ö. -üp 833

öpüş- : öpüşmek
ö. -meler 141

ört- : örtmek
ö. -di 2700
ö. -üp 2815

öt- : ötmek
ö. -di 1061
ö. -sün 502

öz : öz, kendi
ö. 3029
ö. -i 495, 1594, 2478
ö. -iin 1138
ö. -iinden 204
ö. -iiyle 1618
ö. -ileri 857

ö. -lüm 303
ö. -lüñ 498

özge : başka, özge
ö. 764, 1881, 2907, 3028

ᶜözr :A özür, bağışlanma isteği
ᶜö. -e 605
ᶜö. -ini 1651, 1655
ᶜö, -ile 1174
ᶜö. -üm 603
ᶜö. -üñi 604

P

pā :F ayak
p. 664, 235, 1347, 1795, 2271, 2439

pā-bürehne :F yalın ayak
p. 136, 152, 503

pādişāh :F asl. pâd-şâh: pâdişâh, sultan, melik
p. 800, 805, 836, 868, 1079, 1153, 1230, 2149, 2266, 2343, 2547, 2559, 2573, 3213
p. -ım 939

pādişāhī :F pâdişâha ait
p. -dir 631

pāk :F temiz, günâhsız, masûm
p. 301, 395, 407, 626, 735, 743, 885, 950, 1029, 1125, 1232, 1233, 1253, 1286, 1288, 1488, 1874, 1891, 1995, 2442, 2464, 2469, 2482, 2724, 2724, 2759, 2859, 2865, 3066, 3097, 3172
p. -dan 733
p. -den 954, 2380
p. -e 1427, 2379, 2775, 2841
p. -ı 3154
p. -ıken 1156
p. -ıla 2483
p. -i 1953, 3173
p. -idi 954
p. -ile 119, 1217, 2399, 2700, 2835
p. -in 2252
p. -ine 3156
p. -ini 1155, 3148
p. -iñ 110, 2336, 172
p. -iñde 3067
p. -üñ 310, 482, 646, 867
p. -üñdür 112

pākize :F temiz, lekesiz, halis, saf
p. 499, 2271, 2379, 2445, 3039, 3164

pākize-güher :F temiz gevher
p. 2438

pākize-ter :F en temiz
p. -dir 733, 2380

pāk-pākān :F temiz, temiz ayaklar

p. 499

pāk-rā :F temize
p. 1216

pāmāl :F ayak altında kalmış, çiğnenmiş
p. -ıñ 42

pāre :F parça
p. 396, 593, 600, 211, 1952, 2038, 3090, 3109
p. -lerle 2038
p. -yi 680

pārelen- : parçalanmak
p. -di 2623

pas : pas, kir pas
p. 560

pās :F gecenin sekizde biri; bekleme; gam, keder
p. -dan 87

pāy :F ayak
p. 10, 264, 662, 663, 722, 742, 760, 782, 2993
p. -ı 384, 80
p. -ıñ 372
p. -ıña 33
p. -ımdan 16
p. -ımu 570
p. -uñda 26

pāye :F rütbe, derece
p. -m 2986
p. -si 965, 1284

pāyimāl :F ayak altında kalmış, çiğnenmiş
p. 6, 532, 1088, 1114
p. 78

peder :F baba
p. 204

penāh :F sığınma, sığınacak yer
p. 510, 298, 2573

penc :F seş sayısı
p. 1067

pençe :F pençe, yırtıcı hayvanların ön ayakylarının parmakları ile tırnakları
p. 2772
p. ler 2769
p. -sinden 2774, 2775

penç-gāh :F Klasik Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarından.
p. 2190, 2191, 2191
p. -dan2190

pend :F öğüt
p. 1828

pendāştend :F sanmak, tasavvur etmek; böbürlenmek
p. 644

penhān :F asl. pinhān: gizli
p. 113

per :F kanat; yelek, kuşun büyük tüyleri
p. 1934, 2383
p. -dir 2993

perde :F kapı pencere gibi yerlere asılan örtü
p. 335, 2268
p. -de 2193
p. -den 100, 1438, 1579
p. -sin 3096
p. -sini 3150

perde-dār :F perdeci; büyük kimselrin kapısında bekleyip içeri girecek kiselere perdeyi açan kimse
p. 681

perdeder :F perde yırtan
p. 1541

perde-sāz :F perde yapan
p. 411

pergār :F pergel
p. -am 79
p. -da 1920
p. -dır 1920

perişān :F dağınık, karışık; kederli, kaygılı
p. 1635

perr :F bkz. per
p. 2383

perrende :F uçucu, uçan
p. -ler 1060

pertev :F ışık, parlaklık, yalım
p. 389, 1085, 1544, 2498, 2505, 3083
p. -i 2508
p. -inden 270, 1090

pervāne :F geceleri ışığın etrafında dönen böcek; fırıldak
p. 2989, 2990
p. -si 1685

perverdigār :F Rezzak olan Allah, bütün canlıların rızkını ver Allah
p. 992, 1021, 1056, 2070

per-tāb :F sıçrama, atılma; geridenkoşarak hız alıp atılma
p. 3150

pes :F sonra, şimdi, öyle ise, işte, pes
p. 94, 96, 97, 98, 100, 112, 128, 132, 133, 205, 282, 348, 481, 549, 636, 697, 755, 863, 864, 907, 957, 958, 965, 973, 980, 986, 987, 1049, 1160, 1205, 1237, 1331, 1339, 1389, 1397, 1454, 1718, 1724, 1757, 1905, 1961, 2085, 2101, 2116, 2313, 2338, 2363, 2418, 2578, 2589, 2601, 2602, 2636, 2688, 2797, 2937, 3017, 3039, 3049, 3125, 3196
p. -durur 1212

pesend :F beğenme, seçme; bir çeşit yazma işi
p. 265

pest :F alçak, aşağı; hafif sesle söylenen
p. 336, 386, 687, 1005, 2594, 2627, 2625, 2685, 2848

pester :F bkz. pister
p. 259

peydā :F meydanda, açıkta;hazır, mevcut
p. 325, 683, 913, 958, 1068, 2512
p. -dır 920

peyġamber :F nebi, resul, Allah'ın elçisi

p. 354, 383, 1293, 1448, 2931, 3114, 3137
p. -iñ 2519

peyk :F haber ve mektup getirip götüren
p. 136, 152, 1428, 1975, 2126, 2176

peymāne :F büyük kadeh, şarap bardağı
p. 297
p. -dir 325

peyvest :F bitişik
p. -iñdedir 226

pezir :F abul eden, kabul edici
p. 160, 1826, 1826, 1867, 250, 2019, 2215

pinhān :F gizli
p. 2871
p. -dur 660

pir :F ihtiyar, yaşlanmış, çok yaşlı, bilge
p. 240, 2604, 2881

piser :F oğul
p. 71, 928, 1350, 1520, 1844, 2293, 2378, 2380

pister :F atak, döşek
p. 2627

piyāz :F soğan
p. 41

pīç :F büklüm, kıvrım, dolaşık
p. 970

pirāhenin :F gömlek
p. 264

pirāste :F tertiplenmiş, düzenlenmiş, süslü
p. 763, 785

pirehen :F gömlek
p. 307

pīş :F ön, ileri, ön taraf
p. 205, 3039, 3114

pīşe :F meslek
p. -si 927
p. -dir 925
p. -niñ 661

pīşvā :F başkan, reis
p. 321

pul :F akça, para
p. -a 584

put :F asl. büt: insanların kendilerinin yaptığı ve sonra taptıkları heykeller
p. 2724
p. -lardan 2713

putperest :F putlara inanan, Allah'ı tanımayan
p. 138, 2200

pūte :F içinde maden eriyen tava; nişan tahtası
p. 712

pūyān :F koşan
p. 136, 152, 212

pūyende :F seğirtici, koşucu
p. 503

pūr :F dolu, fazlasıyla, çok

p. 290, 324, 325, 330, 435, 614, 1465, 1889, 2165, 2234, 2744, 2851 3101

pür-āteş :F ateş dolu
p. 2721, 2721

pür-bigār : bigâr dolu
p. 1478

pür-dürūġ :F yalan dolu
p. 267

pür-edeb :F edep dolu, fazlasıyla edepli
p. 1597

pür-envāᶜ :F fazlasıyla çeşitli
p. 2216

pür-envār :F aydınlıklarla dolu, ziyalarla dolu
p. -ıdı 436

pür-fürūġ :F ışık dolu
p. 3154

pür-ġam :F gam dolu, çok gamlı
p. -arn 202
p. -iken 188

pür-ġayret :F çok gayretli
p. -in 1603

pür-ġażab :F gaza dolu
p. 1802

pür-genc :F define dolu
p. 40

pür-ġuṣṣa :F keder dolu
p. -mı 1185
p. -sın 1561

pür-güher :F cevher dolu
p. 2241

pür-gümān :F şüphe dolu
p. 1639

pür-günāh :F çok günahı olan
p. 1641

pür-ḥikmet :F hikmet dolu
p. 1302, 1603
p. -in 945

pür-ḥiṣṣe :F nhisse dolu
p. -niñ 1996

pür-ḥużūᶜ :Falçak gönüllülük dolu
p. 967

pür-hücūm :F sataşma dolu
p. 2684

pür-ᶜibretin :F ibret dolu
p. 988, 1221, 1302, 1603, 1962, 2265

pür-iḥsān :F ihsan dolu
p. -da 3188

pür-ᶜiṭāb :F paylama, azarlama dolu
p. 1653

pür-ḳān :F maden dolu
p. 1608

pür-kār :F iş, güç dolu
p. -dır 1920

pür-keder :F çok kederli
p. 2795
pür-ḳuṣūr :F çok kusurlu
p. 540, 3160
pür-mehābet :F çok azâmetli
p. 2739
pür-nār :F çok ateş olan yer
p. -da 122, 1369
p. -ıdı 1551
pür-neᶜam :F çok güzel
p. 3106
pür-nūr :F nur dolu
p. 53, 81, 219, 269, 400, 728, 734, 745, 938, 1194, 1250, 1254, 1400, 2477, 3202
p. -dur 897
p. -ıdı 1177
pür-ṣafā :F safâ dolu
p. 261, 311, 2474
pür-ṣalābet :F çok sağlam
p. 2624
pür-ṣanem :F put dolu
p. 2720
pür-ṡemer :F meyve dolu
p. 1019
pür-siyāhī :F siyâhî dolu
p. -dür 552
pür-sūz :F çok sıcak
p. 2196
pür-şehr :F şehir dolu
p. 1058
pür-şeref :F şeref dolu
p. 1910, 1911, 3186
pür-şevḳ :F şevk dolu, çok şevkli
p. 1503, 1521
pür-şūr :F çok tuzlu
p. 1732
pür-şükūh :F çok azâmetli
p. 2624
pür-teraḥ :F tasa dolu
p. 3047
pür-tāb :F ışık dolu
p. 233, 1802, 3150
pür-uṣūl :F usûlüne uygun
p. 3000, 3130
pür-vaḳār :F çok vakarlı
p. 2624
pür-vefā :F çok vefâlı
p. 1428
püştibān :F destek, dayanak, payanda; yardımcı
p. 419
püşt :F arka, sırt
p. 419

R

rā	:A fikir
	r. 638, 1306, 1306
	r. -dan 363
ra^{c}	:?
	r. 199
Rab	:A Allahu taâlâ, rab, sahip
	R. 121, 1291, 1296, 1430, 1630
Rabbānī	:A ilâhî, ilâhe mensûb
	R. 484
Rabbenā	:A ey Allah'ım, ey Rabbim
	1394, 1395, 1395, 2092, 2788
Rabbi'l-^{c}alemin	:A âlemlerin Rabbi
	R. 1026, 1055, 3053
rabi^{c}	:A dördüncü
	r. 357
raḍuallahu	:A Allah razı olsun
	r. 1694, 2826, 2826
rāfi^{c}	:A kaldıran, yükselten, Allah adlarındandır
	r. 431
rāġ	:F dağ eteği, çayırlık, çimenlik, bağlık, bahçelik
	r. 123, 2051
	r. -lar 2038
raġbet	:A itibâr, değer, üstün tutma, beğenme
	r. 676, 732, 835, 882, 2225, 3121
	r. -i 58, 60, 1412, 2933
	r. -ler 675
rāġıb	:A istekli, isteyen, rağbet eden
	r. 2435
	r. -ı 887
rāh	:F yol
	r. 84, 532, 1070, 1076, 1117, 1126, 1126, 1127, 1127, 1135, 1148, 2149, 2190, 2198
	r. -a 5, 406
	r. -dan 195, 1782
	r. -ın 3084
	r. -ıla 2308
rāḥatü'l-ervāh	:A ruhların rahatı, müzik makamı
	r. 2192
rahmānī	:A Allahu taâlâya ait ve ondan gelen, hayra dayanan
	r. 484, 1620, 1657, 1747, 2929
	r. -dir 1715
	r. -dür 1770
	r. -dür 1740
raḥim	:A hafif sesli, lâtif sözlü kız
	l. 1970
raḥm	:A acıma, esirgeme, koruma
	r. 768
raḥım	:A acıma, merhamet
	r. 509

raḫmān	:A dünyada her canlıya, mümin, kafir ayıt etmeksizin herkese merhamet eden Allah r. 317, 2366, 2374, 2930, 3035 r. -dan 3192
raḫmet	:A acıma, esirgeme, koruma, yarlıgama; Hz. Muhammed; Ku'rân-ı Kerim; yağmur r. 223, 2279, 2372, 2372, 2374, 2543, 2537, 2947, 3049 r. -den 2327, 2535 r. -dir 1517, 2541 r. -dür 2542 r. -e 1501, 2916, 3042 r. -durur 149
raḫmete'n	:A rahmet olarak r. 2366
raḫmete'l-ᶜālemin	:A Âlemlerin rahmeti r. 317, 3035
Raḫmetu'llāh-ı aleyh	:A Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun r. 3158
raḫne	:F gedik, yarık, yırtık ve bozuk yer; zarar, ziyân r. 342, 2633
rāh-rev	:F yolcu r. 1070
raḫşān	:F parlak r. 114, 705, 828
raḫt	:F at takımı; yol levâzımı; döşeme ve ev takımı r. 638, 2150, 2905 r. -e 266 r. -ını 1088
raḳam	:A yazı yazma; yazı ile işâret; sayıları göstermek kullanılan işâretlerden her biri r. 69, 924, 951, 1757
raḳḳāṣ	:A oynayan, danseden, köçek r. 2242
raḳṣ	:A dans, oynama r. 837, 970
rām	:F boyun eğen, itât eden r. 1981
rāsitān	:F asl. râstân: doğru olanlar, haklılar r. 1930, 2040
rāst	:F doğru, gerçek; Türk müziğinin en eski makamlarındandır r. 1171, 1274, 2071, 2188 r. -em 78 r. -dır 3115
rāst-bin	:F her şeyin doğrusunu gören r. 692
Rasūlu'llah	:A Allah'ın peygamberi olan Hz. Muhammed r. 877, 880
raᶜşe	:A titreme r. 328
raṭb	:A taze, yeşil, yaş; mülayim, yumuşak r. 39
raṭbin	:?

r. 952

rāvī :A rivâyet eden, söyleyen
r. 1491, 2381
r. -dür 2379

ravża :A ağacı, çayırı, çimeni bol olan yer, bahçe
r. 407, 658, 2983, 3066, 3067, 3202
r. -nıñ 3018
r. -ya 3079
r. -yı 3077

rāy :A fikir
r. 418, 1811, 2725
r. -ı 2762

rāz :F sır, gizlenilen şey
r. 1433, 1686, 411

rāżı :A rıza gösteren, kabul eden, boyun eğen
r. 1847, 2792, 2798, 2862

rāzıḳ :A rızık veren, Allah
r. -ı 619

re^c^āyā :A bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk, bütün halk; hıristiyan tebaa
r. 800

re^c^y :A fikir, düşünce, oy
r. -ile 2795

rec^c^at :A asl. ric^c^at: geri dönme, gerileme, geri kaçma
r. 1393
r. -ım 1393

recā :A ümit; umma, yalvarma; istek, dilek
r. 2054, 2331, 2393, 2913, 3191

receb :A heybetli, gösterişli, Arâbî ayların yedincisi ve kutsal sayılan üç ayların birincisi
r. 3073, 3074

red :A geri çevirme, döndürme, kabul etmeme
r. 1230, 1446, 1781, 2115, 2816, 199

ref^c^ :A kaltındırma, yüceltme, kaldırma
r. 406, 1086, 1271, 1612, 1644, 1653, 2125, 2811, 2925, 3096, 3194
r. -ine 1270

refīḳ :A arkadaş, yoldaş
r. 339, 2257

reftār :F gidiş, yürüyüş, hareket, salınarak edâlı yürüyüş
r. 9, 547, 1077
r. -a 169

refte :F gitmiş, geçmiş
r. 2254

rehber :F yol gösterici, kılavuz
r. 915, 1127
r. -i 890, 893, 1361, 2050

reh-nümā :F yol gösteren, kılavuz
r. 46, 47, 682, 876, 916, 1428, 1955

reh-revān :F yolcu, yola giden
r. 1126

reh-rev :F yolcu, yola giden
r. 2198

rekᶜat :A namazda bir kıyam, bir rükû ve iki sücûddan ibaret hareket
r. 500, 2289, 2866

remz :A işaretle anlatma, gizli ve kapalı bir şekilde söyleme
r. 171

rencide :F incinmiş, kırılmış
r. 2678

rengārenk :F çeşit çeşit renkli
r. 390

rengin :F renkli, parlak renkli, boyalı; süslü
r. 555, 2184

rengîn-raķām :F güzel, hoş yazı
r. 71

resen :F ip, urgan, halat
r. 2740

resil :A elçi, rusül
r. 1082

resm :A yazma, çizme, desen, resim
r. 770, 793, 1275, 1927, 1960
r. -e 2753
r. -i 375, 1952
r. -inde 1241, 2391
r. -iñ 1921

Resūl :A bkz. Hz. Muhammed
R. 26, 320, 360, 610, 803, 817, 1129, 1129, 1666, 1750, 1858, 2317, 2382, 2426, 2431, 2441, 2578, 2671, 2799, 2808, 2959, 3000, 3109, 3117, 3124, 3130, 3134, 3144, 3199
R. -ıla 1751
R. -i 2469, 416
R. -inden 2830
R. -üñ 804, 817, 2578

Resūlu'llāh :A Allah'ın peygamberi olan Hz. Muhammed
R. 2424, 2831, 3049, 3133

reşk :F kıskanma, hased, kıskanılmış
r. 390, 394, 440, 518, 925, 930, 1645, 2075, 2078, 3048, 3165

revāc :A sürüm, geçerlik, kıymet, değer
r. 90, 714

revāķ :A üstü örtülü, önü açık yer
r. 518, 2628

revān :F yürüyen, giden, su gibi akıp giden
r. 70, 163, 183, 780, 787, 839, 931, 949, 956, 957,
1011, 1014, 1038, 1075, 1252, 1313, 1314, 1332, 1385, 1403, 1417, 1445, 1448, 1511, 1521, 1546, 1605, 1630, 1717, 1744, 1801, 1951, 2017, 2033, 2239, 2538, 2774, 2782,.2881, 2949, 3076, 3130, 3135
r. -ına 2311

revāsī :A büyük dağlar
r. -ye 40

reviş :F gidiş, yürüyüş, üslûp, tutum, yol
r. 9

revnaķ :A parlaklık, güzellik, tazelik, süs

r. 329

reyb
:A şüphe
r. 326, 327, 1747, 1774

rèzm
:F kavga, savaş, cenk
r. -ile 2985

rıḥlet
:A göç, göçme; ölme
r. 765, 55
r. -dir 2951

rıżā
:A râzı olma, gönülden istekli boyun eğme, kabul etme
r. 1756, 1804, 2765

rıżāen
:A razı olarak
r. 1339

Rıżau'llāh
:A rıza eden, Allah
r. -dur 2912

rızḳ
:A yiyecek, rızık
r. -ın 1010
r. -ını 2860

rıżvān
:A razı olma, hoşnutluk
r. 46, 2983

riᶜāyet
:A gütme, gözetme; sayma, saygı
r. 284, 872, 1078, 1320, 1537, 2447, 2653, 3019, 3044, 3046

ricāl
:A erkkler; yayan, yaya olanlar
r. 2763

ridā
:A belden yukarı örtülen örtü
r. 147, 2925

rifᶜat
:A yükseklik, yücelik, büyük
r. 85, 1285, 2153, 2735, 2825
r. -i 1941

rīhten
:F dökmek
r. 1216

riḳḳat
:A yufkalık, incelik; merhamet
r. 1848

rimāl
:A kumlar
r. 2622

risāle
:A mektup; kısa yazılmış küçük kitap
r. 2184

risālet
:A elçilik, sefâret; peygamberlik
r. 1552

rismān
:F ip halat
r. -a 1744

risumān
:F bkz. rismān
r. 1744

riş
:F yara; yaralı
r. 3173

rişte
:F iplik, tire; ilgi bağ
r. 1884

rivāyet
:A söylenti, bir haber yada olayın hikayesi
r. 448, 1492, 2830, 2831
r. -dir 1199

riyāż
:A bahçler; ağaçlık, çimenlik yerler
r. 630, 686
r. -ıdı 2419

riyāżet :A nefs kırma, dünya isteklerinden sakınma
r. -ler 3012

rizān :F dökülen, akan
r. 87

rīze :F kırıntı, döküntü, ufak parça
r. 2625

Rodos : bugün Yunanistan'a ait olan ada
R. 1083

rū :F yüz, çehre
r. 14, 214, 1023, 1204, 1214, 1216, 1219, 1256, 1281, 1424, 1675, 1701, 1891, 1915, 2149, 2285, 2453, 2537, 2482, 2554

rub^{c} :A dörte bir, çeyrek
r. 746, 987, 989, 2264
r. -ı 975, 986

rū-be-rū :F yüz yüze
r. 218, 3114

rū-güşāde :F yüzü açılmış
r. 444

rūḥ :A can, nefes; canlılık, his, duygu
r. 218, 488, 914, 917, 918, 2253, 2311, 2895, 3013, 3126, 3156
r. -a 931, 2099, 2444, 2890
r. -dur 2476
r. -ı 476, 509, 2252
r. -ından 2252
r. -ını 466
r. -una 342
r. -uñ 2003

rūḥānī :A ruha ait, ruhla ilgili; gözle görünmeyen, cismi olmayan
r. 935
r. -dir 2940

rūḥāniyyet :A rûhânilik; ölmüş kimsenin devam etmekte olan rûhunun hali
r. -i 1212
r. -iñ 3013

rūḥī :A ruha ait
r. 1826

ruḫsār :F yana; yüz, çehre
r. 3065
r. -ınıñ 1299

Rūm :A Anadolu, Romalı; Arap ilinden başka ilden olan
r. 636, 1152, 2162, 2539, 2543, 2544
R. -a 174, 392, 393, 2538, 2542, 2546, 2701, 2782
R. -da 3922538, 2546
R. -dan 170, 195, 2163
R. -dur 746, 747, 748, 749, 2544
R. -ı 745
R. -uñ 2545

Rūmī :A Anadolulu
R. 519

Rūmiyān :A Anadolulular
R. 465

rūşen :F aydın, parlak; belli, meydanda
r. 331, 437, 443, 726, 1090, 1212, 1658, 1658, 1712, 1719, 2303, 3151
r. -dir 18

rūşen-żamir :F gönlü aydınlık, gerçekleri bilen
r. 443

rū-şinā :F bilen, tanıyan
r. 848, 1533

rūy :F yüz, 1283, 1643, çehre
r. 1055, 3096
r. -ını 3180

rūz :F gün, gündüz
r. 2, 48, 65, 74, 148, 178, 207, 335, 374, 676, 703, 728, 754, 820, 868, 927, 1046, 1142, 1249, 1289, 1297, 1534, 1537, 1597, 1622, 1639, 1658, 1924, 2004, 2023, 2113, 2124, 2140, 2164, 2184, 2201, 2238, 2339, 2340, 2346, 2384, 2389, 2420, 2427, 2492, 2549, 2600, 2619, 2660, 2890, 2897, 2900, 2910, 2917, 2920, 2923, 2938, 2948, 2949, 3070, 3093
r. -a 1640
r. -ıdı 437

rūzigār :F asl. rüzgār: zaman, devir; dünya
r. 207, 475, 546, 1490, 1512, 1578, 2595, 2617, 2619, 2682, 3209
r. -ına 2619

rūzi :F gündüze ait, gündüzle ilgili
r. 1606

rübbet :?
r. -iñi 2561

rüchān :A üstünlük, üstün olma
r. 177

rücū^c :A dönme, geri dönme; cayma, vazgeçme
r. 2325

rücūm :A taşlamlar, taşa tutmalar
r. 1792

rükn :A bir şeyin en sağlam tarafı, temel ireği; kolon, Kabe'nin her bir köşesine Rükn adı verilir.
r. 55, 141, 315, 416, 2088, 88, 2100, 2102, 2117, 2194, 2195, 2196, 2300, 2530, 2645
r. -e 2113
r. -üni 1252

rükū^c :A öne doğru eğilme; namazda dizlere tutunarakvücüdun belden yukarısı yere paralel gelecek şekilde eğilme hareketi
r. 98, 201

rükün :A bkz. rükn
r. -de 168, 2387

rüstehiz :F bkz. ret-â-hiz
r. 820

Rüstem :F İran'ın ünlü pehlivanı ve savaşçısı
R. 415, 418

rüsül :A peygamberler

r. 316, 798, 3040

rütbe :A rütbe, derece, mevki
r. 649

rü'yā :A düş
r. 1617, 1620, 1621
r. -dan 114

rü'ye :A bkz. rü'yā
r. -nüñ 1619

S

sa^{c}ādet :A mutluluk
s. 229, 238, 355, 807, 874, 1066, 1114, 1943, 2081, 2184, 2362, 2410, 2636, 2697, 2999, 3087, 3155, 3181
s. -de 101
s. -den 145, 2575
s. -e 2166
s. -ler 2998
s. -kim 2575

sa^{c}ādet-mend :F mutlu
s. 2118

sā^{c}at :A saat
s. 865, 865, 1047, 2358, 2388
s. -de 1047, 1591
s. -dir 1049
s. -i 1043

ṣabā :A gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar
ṣ. 1731

ṣabāḥ :A sabah
ṣ. 1689

sābıḳa :A geçmiş şey, geçmiş hal, vaka
s. 404, 939

ṣabī :A henüz memeden kesilmemiş erkek çocuk
ṣ. 118, 2271

Ṣabir :A İbn-i Ṣabir
Ṣ. -e 1806

ṣābit :A hareketsiz. kımıldamayan
ṣ. 103, 176, 1090

ṣābitāt :A seyyar olmayan, yerinde durur gibi görünen yıldızlar
ṣ. 1034, 1090
ṣ. -ıla 2344

ṣabr :A sabır, kendine hakim olma
ṣ. 612, 613, 1148, 1154, 1823, 2794, 2889, 3176
ṣ. -ı 617
ṣ. -ıla 612
ṣ. -ıñ 614, 615, 616
ṣ. -uñ 614

ṣabt :A yazılma
ṣ. 794

sac ağacı : Arabistanda yetişen bir çeşit ağaç
s. -ndan 2701

sācidīn	:A secde eden s. 1223
şaç-	: saçmak ş. 8 ş. -ar 362
ṣad	:F yüz sayısı ṣ. 20, 29, 30, 35, 41, 76, 184, 253, 281, 335, 447, 600, 661, 680, 700, 741, 742, 896, 925, 970, 1084, 1088, 1102, 1125, 1174, 1423, 1524, 1622, 1660, 1701, 1754, 2124, 2160, 2163, 2193, 2243, 2573, 2576, 2594, 2685, 2890, 2893, 2893, 3061, 3062, 3068, 3076, 3156, 3165
sa^cd	:A kutluluk, uğur s. 1033, 3103
ṣadā	:A ses ṣ. 56, 165, 2172
ṣadaḳ	:A asl. māṣadaḳ : uygun, tıpkı ṣ. 365
ṣadāḳat	:A bağlılık, dostluk ṣ. 1891
sādāt	:A seyyitler, ulular s. -dan 3116
sāde	:F düz, basit, yalın; süssüz s. 557
ṣadef	:A sedef, inci kabuğu ṣ. 325, 752, 1036, 1702, 241
ṣadef-ġarḳ	:A sedefe boğulmak ṣ. 2489
sa^cdeyk	:? s. 2175, 2356
sa^cdeyn	:A iki uğurlular, Venüs ve Jüpiter gezegeni s. 440
ṣādıḳ	:A içten bağlı ṣ. 380, 1097, 2182, 2209, 3050 ṣ. -a 2245 ṣ. -dan 2371 ṣ. -ısañ 2987
ṣādıḳān	:A içten bağlı olanlar ṣ. 1097
ṣādir	:A asl. sādir: hayrete kalan, şaşan ṣ. 947
ṣadr	:A göğüs, yürek; baş, başkan ṣ. 417, 789, 1230, 2469, 3102, 3103 ṣ. a 3111
ṣad-bār	:F yüz kere ṣ. 2176
ṣāf	:A saf, katıksız ṣ. 395, 63, 735, 1118, 1251, 1253, 149, 2226, 2368, 2375, 2479, 2556, 408, 3185 ṣ. -ı-kim 2936
ṣafā	:A saflık, berraklık; gönül şenliği ṣ. 138, 184, 288, 315, 359, 174, 3014, 3097, 3102, 3155, 3187 ṣ. -dır 2966

ṣ. -lar 245
ṣ. -ya 1490, 3209

Ṣafā :A Mekke civarında bir yer olup hacılar, burası ile Merve denilen yer arasında Hz. Hacer'in gidiş geliş hareketini remzederek dört defa gidip, üç defa gelirler.
Ṣ. 245, 1428, 2528
Ṣ. -da 3187
Ṣ. -dan 2778
Ṣ. -nıñ 1419
Ṣ. -ya 1418, 1424, 1425

ṣaf-be-ṣaf :A saftan safa
ṣ. 218

ṣaff :A dizi, sıra; camide cemaâtin sırası
ṣ. 1346, 2483, 2607, 3102, 3113, 3117, 3119, 3122
ṣ. -a 3121
ṣ. -ın 3120
ṣ. -ına 3121
ṣ. -ıñ 3118

ṣafḥa :A bir şeyin düz yüzü; bir cismin görünen tarafları
ṣ. 8, 529, 884, 3180, 3190
ṣ. -da 3163
ṣ. -ında 1886
ṣ. -sı 3185
ṣ. -sıdur 3163
ṣ. -sına 3172

ṣāfī :A temiz, hâlis, katıksız
ṣ. 393, 1243, 3064

sāfilāt :A alçaklar, aşağı bulunanlar
s. 1029

ṣaġ : sağ, sağ taraf
ṣ. 747, 1884, 2131, 2736, 3117, 3141
ṣ. -dan 3126
ṣ. -ım 210
ṣ. -ına 3112
ṣ. -larını 1499

ṣaġīr :A küçük, ufak, erginlik çağına gelmemiş çocuk
ṣ. 2072

ṣaḥābe :A sâhipler, sâhip çıkanlar, tutanlar
s. 1956

ṣāḥib :A sahip
ṣ. 317, 372, 471
ṣ. -i 880
ṣ. -ine 2403

ṣāḥib-genc :F hazin sahibi
ṣ. 716
ṣ. -sin 667

ṣaḥibü'l-temkin : temkinli, temkin sahibi
s. 340

ṣaḥib'ül-ḫayrāt :A hayır sahibi, hayırlar yapan
ṣ433

ṣaḥib-güher :A gevher sahibi
s. 2802

ṣaḥib-külāh :A külahlı

ṣ. 76
ṣaḥīḥ, ṣaḥīḥ :A gerçek, doğru; kusursuz, ayıpsız
s. 429, 430, 1199, 1292, 1773
sāḥir :A büyücü; büyüleyici, güzel
s. -den 648, 661, 925
s. -dir 652
s. -lerin 464
s. -leriñ 21
ṣaḥn :A avlu, evin ortasındaki açıklık
ṣ. 436, 127
ṣ. -ına 182
ṣaḥrā :A kır, ova, çöl
ṣ. 2309, 3203
ṣ. -da 158, 2201, 2239
ṣaḥrā-be-ṣaḥrā :A çöl çöl, ova ova
ṣ. 211
saḫt :F katı, sert, çetin,; kuvvetli, güçlü, sağlam
s. 122, 638, 1369, 2583, 2626
saᶜīd :A yüksek, yukarı çıkan
s. 148, 272, 2181
sā'il :A soru soran; dilenci
s. 3125
s. -e 3124
saᶜīr :A ateş, alevli ateş
s. 350, 648
Saiḥūne'r-rakiᶜūne's-sācidūn :?
s. 239
sāᶜiyān :F çalışanlar; haberciler, haber götürenler
s. 163, 1428
sāᶜiyye :A çalışan, haber götüren
s. -ler 246
saḳf :A tavan, çatı, dam
s. 219, 386, 387, 1958, 2136, 2702, 2712, 2786
s. -ı 385, 1954, 2703
s. -ıla 2702
s. -ıñ 2711
saḳfī :A tavana ait
s. 2596
saḳf-ber-saḳf :A tavandan tavana
s. 388
ṣaḳın- : sakınmak, uzak durmak
ṣ. 629, 903, 905, 1258, 2008, 2297, 2575
sāḳī :A su veren, su dağıtan; kadeh içki sunan
s. 288, 289, 300, 302, 306, 3128, 3132, 3135
s. -de 3130
s. -ye 3130, 3134
sākin :A sakin, hareketsiz; bir yerde oturan
s. 976, 1173, 1326, 1490, 2398, 2411, 2600
s. -idi 1293
s. -iken 1931
ṣaḳīl :A ağır, sıkıcı, can sıkan
ṣ. 975
sākit :A susan, ses çıkarmayan

s. 445, 477

ṣaḳla- : saklamak, gizlemek
ṣ. 297, 2577, 3205
ṣ. -sın 1391
ṣ. -yup 133

sāl :F yıl
s. 2290, 2580, 2593, 2617, 2619, 2682, 2827

ṣal- : salmak, yaymak
ṣ. -an 1470
ṣ. -dı 13, 73, 389, 1085, 2498
ṣ. -ṣın 2228, 2240
ṣ. -ıñ 2039

ṣalāt :A namaz
ṣ. 200, 1046, 1158, 3156
ṣ. -ile 3079

ṣalāvāt :A Hz. Muhammed'e edilen dualar
ṣ. 269

ṣāliḥ :A yarar, elverişli, uygun
ṣ. 1287, 1296

ṣāliḥān :A elverişliler, yarayanlar
ṣ. 1291, 1296

sālik :A bir yola giren, bir yolda giden; bir tarikate giren
s. 1984

sālikān :A sâlikler
s. 1260

sālim :A sağ, sâlim
s. 52, 2396

sālimin :A sağ ve sâlim olanlar
s. 2411

s̱ālis̱ :A üçüncü
s̱. 355, 1652
s̱. -i 351

s̱ālis̱e :A üçüncü, saniyenin altmışda biri
s̱. 1797

salṭanat :A sultanlık, saltanat, padişahlık
s. 419
s. -dan 1074

ṣamed :A pek yüksek, ulu, daim; kimseye muhtac olmayan
ṣ. 1294, 1301

ṣamt :A susma
ṣ. 933

ṣan- : sanmak, zannetmek
ṣ. 552, 969, 1016, 1321, 1608, 2896, 2895, 2925
ṣ. -a 3029
ṣ. -asın 1505, 1535, 1955, 2068, 2875, 2887, 2908
ṣ. -asın-kim 2867, 2882
ṣ. -dı 1112, 1660
ṣ. -dı 1447, 1638, 1694, 198, 1861
ṣ. -dılar 1108, 1220
ṣ. -dıñ 1770
ṣ. -dı-kim 1716
ṣ. -ma 920, 932, 1226, 1813, 2219, 2404, 2964, 3115

ş. -ma 393, 920, 932, 1226, 1228, 1282, 1712, 1813, 2219, 2338, 2347, 2404, 2492, 2512, 2589, 2940, 2953, 2957, 2964, 2968, 3115, 3154
ş. -mañız 1275, 3092
ş. -ma-kim 1822
ş. -ma-kim 1229
ş. -mışıdı 1663
ş. -ur 2741
ş. -ursın 2204

ṣan^{c}at :A sanat, hüner
ş. 25, 1221, 1920
ş. -ı 23
ş. -ıñ 25
s. -ında 2785
ş. -ıñdur 26

saña : sana
s. 123, 124, 198, 285, 481, 484, 527, 531, 822, 859, 860, 869, 872, 879, 904, 908, 1301, 1396, 1406, 1430, 1614, 1634, 1676, 1717, 1739, 1768, 1773, 1774, 1809, 1823, 1828, 1893, 1923, 1932, 1976, 2022, 2098, 2116, 2213, 2215, 2223, 2304, 2557, 2575, 2831, 2850, 2953, 3052, 3155
s. -dır 2338
s. -dur 111

ṣānehu'llahū :?
ş. 749

ṣanem :A put
ş. 1145, 2047
ş. -le 1146
ş. -ler 2722

ṡānī :A ikinci
ṡ. 341, 345, 349
ş. -ye 1794

ṣāni^c :A yapan, işleyen, yaratan, sanı eseri olarak ortaya koyan; Allah
ş. 982, 1055
ş. -i 1063
ş. -iñ 1221, 2248

sānin :?
s. -de 361

ṣanki : sanki
ş. 1956, 2117, 2781, 2891, 2892, 2901, 2902, 2921

ṣankim : sankim
ş. 2072

Sāra :A Hz. İbrahim'in ilk eşi
S. 1297, 1303, 1318, 1321, 1337, 1341, 1348
S. -dan 1329, 1356
S. -nıñ 1299
S. -ya 1334

sarāy :F saray
s. 760, 2266

ṣarf :A harcama, gider
ş. 2327, 2388

ṣ. -ına 27

ṣarı : sarı
ṣ. 617

ṣarīḥ :A açık, belli, meydanda
ṣ. 1199, 1292

ṣarmaş- : sarmaşmak, dolanmak
ṣ. -dı 368

ṣarṣar :A şiddetli, gürültülü rüzgar
ṣ. 263, 1383
ṣ. dan 258

ṣaru : sarı
s. 2770

ṣat- : satmak
ṣ. -ar 1915
ṣ. -dum 15

sat- : satmak
s. -arsañ 3204

ṣatḥ :A ev damı; bir şeyin dış yüzü
ṣ. 2536
ṣ. -ı 2541

ṣavāb :A doğruluk, doğru hareket, doğru düşünce
ṣ. 2350, 2365
ṣ. -ım 605

ṣavb :A taraf, yön, cihet
ṣ. 2892

ṣavm :A oruç
ṣ. 1158

ṣavt :A av
ṣ. 1207, 1556
ṣ. -ı 1207

ṣay- : saymak
ṣ. -dılar 129

sa^c^y :A çalışma, çabalama, gayret etme
s. 138, 874, 1424, 2697, 2763, 2949
s. -ı 151, 397
s. -ıla 1419
s. -ıla 2169, 3011
s. -ıñla 387

sāye-bān :F gölgelik
s. 135, 1506, 1548, 1953

sāye :F gölge
s. 13
s. -ñ 39, 705
s. -ñde 702
s. -sin 347, 1506
s. -sinde 1953

ṣayf :A yaz mevsimi
ṣ. 586

ṣayinat :?
ṣ. 2704

sāyir :A bir şeyden kalan başka şey
s. 2371

sāz-kār :F uygun

s. 2193
seb[c]a :F yedi
s. 489, 490, 650, 997, 1031
s. -dır 490
sebak :A ders
s. 939, 3098
s. -da 1312
şebāt :A yernde durma, kımıldamama, sözünden vazgeçmeme
ş. 101, 104, 388
sebeb :A sebep, bahâne
s. 1189, 1659, 1883
sebil :A sebil, su dağıtılan yer
s. 701, 1449, 1485, 1842, 173, 3122, 3206
s. -e 1485
sebkat :A koşuda kazanan
s. 1312
sebk :A ileri geçme, yarış
s. 1306
şebāt :A yernde durma, kımıldamama, sözünden vazgeçmeme
ş. 101, 104, 388
şebt :A yazma, kaydetme
ş. 771
seccāde-misāl :A seccâde benzeri
s. 1553
secde :A namazda yere kapanma
s. 97
sedd :A kapama, tıkama, engel
s. 1446, 2328, 2816, 2834, 2844
sedid :A doğru, hak
s. 1927
sefer :Arabî ayların ikincisi, yolculuk
s. 899, 908, 1360, 1589, 1933, 2238, 2241, 2276, 2992
s. -de 2276
sefin :A gemi
s. 886
seg :F köpek, it
s. 1783, 1793
segriş- : koşuşmak
s. -iñ 1311
s. -irlerdi 1309
s. -tiler 1313
sehā :A beyin zarı
s. 425, 545
sehāb :A bulut; karanlık
s. 1935, 19521957, 2239
seher :A uykusuzluk
s. 274, 2079, 2363, 3151
s. -den 3151
sehlā :A hoş geldiniz anlamına kullanılır.
s. 1527, 2800
sehlen :A hoş geldiniz
s. 1554
seher :A tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit

	s. 623, 1933, 2372, 2374
	s. -den 848
seḥā	:A beyin zarı
	s. 353
seḫun	:F asl. sūḫan: söz. lakırdı
	s. 650, 719, 915, 916, 917, 919, 920, 922, 946
	s. -dan 933
	s. -la 926
	s. -kim 933
sekbān	:A koşucu, yarışan
	s. 822
	s. -ını 822
sekiz	: sekiz sayısı
	s. 56, 2822, 2839
sekrān	:A sarhoş
	s. 1107, 2335, 2973, 3026
selām	:A selam, barış, sonu iyi ve hayırlı çıkma
	s. 446, 1046, 1515, 1698, 1764, 1838, 1893, 1909, 1932, 1976, 2893, 3079, 3156
	s. -um 200
s̱elās̱, s̱elās̱e	:A üç
	s̱. 1007, 1966
selāṭin	:A sultanlar
	s. 2150
selef	:A bir yerde, bir işte, bir görevdebaşka birinden önce bulunmuş olan kimse
	s. 1298
selīm	:A sağlam, kusursuz, doğru
	s. 37, 739, 311
selimūn	:?
	s. 428
selsebīl	:A tatlı ve hafif su, cennetde bir çeşmenin adı
	s. 47, 701, 1449, 1481, 1485, 2451
semᶜ	:A işitme, işitiş,: dinleme, kulak verme
	s. 2640
	s. -a 1772
	s. -ine 1409
semā	:A gökyüzü
	s. 88, 775, 998, 1027, 1031
	s. -dan 2768
	s. -ya 2364
semāᶜ	:A işitme, duyma
	s. 2173
semāvāt	:A gökler
	s. 2628
semāvātin	:
	s. 997, 1031
semīᶜ	:A işiten, işitme kuvveti olan
	s. 679
semt	:A taraf, cihet, yön
	s. -e 1503, 2701
	s. -inde 1596
	s. -ine 497, 1503, 1507, 3076

sen : sen
s. 40, 44, 67, 108, 121, 124, 126, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 158, 277, 285, 480, 493, 496, 563, 620, 622, 626, 628, 629, 667, 878, 879, 988, 1176, 1721, 1722, 1746, 1748, 1749, 1770, 1917, 1972, 1993, 2055, 2085, 2203, 2204, 2225, 2331, 2440, 2723, 2266, 2801, 2964, 2979, 3104, 3199
s. -ce 1724
s. -de 9, 512, 911, 1006
s. -den 27, 32, 278, 36, 1431, 1632, 1634, 1839, 2393, 3198
s. -i 43, 158, 821, 860, 870, 877, 877, 1730, 1865, 1968, 2211, 2465, 2559, 2560, 2560, 2563
s. -iñ 28, 31, 42, 490, 491, 530, 698, 867, 1186, 1920, 2306, 2336, 2436, 2589
s. sin 11, 16, 24, 27, 63, 64, 66, 112, 481, 627, 1476, 1911, 2800
s. -üñ 11, 489, 491, 646, 867, 2147
s. -üñde 1811
s. -üñdir 695
s. -nüñdür 24, 696
s. -daḫı 506, 647, 1120, 1257, 1926, 1927, 2010, 2485, 2561, 2979
s. -ki 664, 1922
s. -kim 2957

s̱enā :A övme, övüş
s̱. 90, 91, 111, 1459, 1568, 2576
s̱. -lar 244, 1466, 2680, 3195

seng :F taş
s. 18, 54, 234, 259, 342, 1076, 1476, 1793, 1874, 1876, 2097, 2443, 2455, 2623, 2918

sengin :F taştan, taştan yapılmış
s. 2583

ser :F baş
s. 33, 76, 100, 266, 356, 371, 384, 634, 657, 663, 946, 1067, 1115, 1137, 1162, 1285, 1347, 1480, 1583, 1606, 1783, 1813, 2076, 2112, 2276, 2370, 2381, 2417, 2521, 2598, 2968, 2982, 3026, 3036, 3058, 3203
s. -den 73, 29
s. -dir 1115, 2993
s. -i 1804, 1905, 2058
s. -ımdür 1756
s. -in 1088
s. -iñ 1088

serā :F saray, büyük konak
s. 2803, 2957

serāb :A ılgım, öteki dünya
s. 1372

serāy :F saray, büyük konak
s. 419, 782, 419, 2583

serd :F soğuk
s. 1119
s. -ile 2887

serdār :F asker başı, komutan
s. 3040

ser-efrāz :F baş yükselten, büyük, meşhur
s. 371

ser-gerdān :F başı dönen, sersem, şaşkın
s. 212, 268

ser-geşte :F bkz. ser-gerdān
s. 2534

ser-güzeşt :F serüven, birinin başından gelip geçen şey
s. -in 1520

seri[c] :A çabuk, hızlı
s. 61

sermā :F kış, soğuk
s. -den 2903

sermāye :F ana mal, ana para
s. -si 965

serpā :F ayak başı
s. 2903

serseri :F serseri, ötede beride başı boş gezen
s. 211, 879

serv :F servi, selvi; sevgilinin boyu
s. 2, 38, 174, 896, 1557, 1583, 2240, 3207

server :F baş, başkan
s. 30, 318, 320, 1132, 1137, 2803, 3040, 3102
s. -i 5
s. -iñ 1088, 2519

serverān :F başlar, başkanlar
s. 738, 2563

serv-ḳad :F selvi boylu
s. 1592
s. -ler 78

serv-vār :F selvi gib
s. 1168

serzed :F baş göstermi, uç vermiş
s. 948

e-ā-ser :F baştan başa
s. 34, 620, 1232, 1386, 1505, 1643, 1661

e-be-ser :F başbaşa, baştan başa, büsbütün
s. 72, 134, 149, 157, 313, 442, 529, 653, 794, 952, 1023, 1037, 1144, 1167, 1195, 1327, 1478, 1520, 2233, 2312, 2371, 2383, 2419, 2438, 2516, 2525, 2549, 2629, 2712, 2789, 3162

-efrāz :F başını yukarı kaldıran
s. 2563

-firāz :F bkz. ser-efrāz
s. 2452

-fürū :F baş eğme, söz dinleme
s. 76, 2453

-gerdān :F başı dönen, şaşkın
s. 113, 222, 249, 1473, 3026
s. -ıñam 276

-geşte :F bkz. ser-gerdān
s. 17

ser-ḫayl :F kervan ve kafile başı
s. 3040
ser-ḫayme :F çadırın tepesi
s. 761, 783
ser-ḳubbe :F kubbenin başı
s. 1278
ser-mest :F sarhoş
s. 1382
ser-nāme :F mektup başlığı
s. -ñi 504
ser-nüvişt :F başa yazılan, alın yazısı
s. -imdir 73
ser-tā-ser :F baştan başa, hep
s. 585, 2932
ser-te-ser :F bkz. ser-tā-ser
s. 39
setr :A örtme, kapama, gizleme
s. 2812
sevā :A beraber olma, beraberlik
s. 972
sevād :A karanlık, siyahlık, karartı; yazı, karalama
s. 504, 507, 3168
sevdā :F aşk, sevgi
s. 2300
s. -dan 552
s. -lar 77
s. -yıla 1141
sev- : sevmek
s. -di 3044
s. -diler 1411
s. -dügine 282
s. -erdi 2806
s. -meseydi 2559
sevgülü : sevgili
s. 2558
sevindir- : sevindirmek, birini mutlu etmek
s. 413
sevḳ :A önüne katıp sürükleme, ileri sürme; yollama, gönderme
s. 210, 1503, 1973, 1982
seyf :A kılıç
s. 766, 787
seyl-āb :A sel suyu
s. -ıçun 233
seyr :A yürüme, yürüyüş; eğlenmek üzere bakma
s. 157, 66, 724, 879, 2240, 2246, 2247, 2248, 2249, 2277, 3152, 3154
s. -in 2244, 158
s. -ini 3152
seyrāb :?
s. 1469
seyrān :A gezinme; bakıp seyretme
s. 1167, 2269, 2295, 2773

s. -dan 2231
seyrān-gāh :A eğlence yeri, gezme yeri
s. 2309
seyr-gāh :A seyir yeri
s. -um 215
seyyāh :A yolcu, gezici
s. -ı 6
s. -dan 2267
seyyāre :A gezegen
s. 1034, 2344
seyyi'āt :A kötülükler, fenalıklar, suçlar
s. 1207, 3032
ṣıçra- : sıçramak
ṣ. -yup 1616, 1796
ṣıddıḳān :A sözünün eri olanlar
ṣ. 1491
ṣıddīḳ :A pek doğru, sözünün eri
ṣ. 339, 340, 359, 2183
ṣ. -dır 2183
ṣıdḳ :A doğruluk, gerçeklik
ṣ. 137
ṣ. -ıla 852, 1097, 2122, 2141, 2143
ṣıfat :A hal, keyfiyet, sûret
ṣ. 101, 102, 756, 840
ṣ. -da 113
ṣ. -dan 777
ṣıfāt :A sıfatlar
ṣ. 2458, 3016
ṣıffet :A saflık
s. 2152
ṣıġ- : sığmak
ṣ. -a 1831
ṣ. -ar 1352
ṣ. -madı 1352
ṣıḥḥat :A sağlamlık, sağlık
ṣ. -i 855
ṣıḳlet :A ağırlık, yük; sıkıntı
ṣ. -i 985
ṣ. -ile 971
ṣ. -le 986
ṣırāṭ :A yol; sırat körüsü
ṣ. 3055, 3071
ṣırça : cam
ṣ. 760, 782
sırr :A sır, gizli tutulan şey
s. 54, 117, 144, 223, 288, 301, 326, 358, 383, 488, 660, 918, 919, 1570, 1990, 1991, 1995, 2210, 2300, 2390, 2392, 2396, 2404, 2412, 2455, 2477, 2871, 2490, 2714, 2714
s. -ı 1997, 2409
s. -ıla 144
s. -ın 269
s. -ından 2400

	s. -ını 1996
	s. -ıñ 988, 2265, 2935
	s. -ıñı 2394
	s. -ıñıla 2394
	s. -ıyla 2407
sırru'llah	:A Allah'ın sırrı
	s. 1400
ṣıyām	:A oruç
	ṣ. 200
ṣīğa	:A kip, fiilin çekiminden meydana gelen türlü şekillerden her biri
	ṣ. 3099
si^cr	:A yiyecek, içecek artığı
	s. -den 648
sīb	:F elma
	s. 333
sibā^c	:A yırtıcı hayvanlar
	s. 1059
sidre	:A Arabistan kirazları
	s. 38, 1975
siḥr	:A büyü
	s. 648, 653, 935
	s. -ile 511
	s. -in 21
siḥr-āmiz	:A büyü gibi etkili olan, büyüleyici
	s. 505
Sikender	:A bkz. İskender
	s 2246, 2458
sikke	:A para, madenî para
	s. 712, 714
sikke-dār	:A sikkesi olan
	s. 14, 926
sil	: sel
	s. 2588, 2660, 2661, 2669, 2706
	s. -e 2549, 2666
sil-	: silmek
	s. -ip 3141
silāb	: sel suyu
	s. -ı 2533, 2550
silāb	:F sel suyu
	s. 2489, 2534, 2535
silsile	:A zincir, zincirleme olan şey
	s. -dir 588
silsile-bend	:AF zincir bağı
	s. 684
Sımā^cil	:A bkz. İsmā^cil
	S. -e 1702
simāṭ-ārā	:F sofra süsleyen
	s. 274
simin	:A gümüşten, gümüş gibi, gümüşe benzer
	s. 9, 391
sin	: sen
	s. -i 62, 868

sipāh	:F asker, ordu
	s. 800
sipehsālār	:F askerlerin en büyüğü
	s. 3040
sipend	:F üzerlik tohumu (tütsü olarak kullanılır)
	s. 1610
siper	:A arkasına saklanılacak şey
	s. 1136
sipihr	:F gökyüzü; talih, baht
	s. 2386
	s. -iñ 389, 2584
sitān	:F yer adı yapar
	s. 658
sitāre	:F örtünülecek şey
	s. -m 1034
sitem	:F zulüm; eziyet; çakışma
	s. 1401
sitt	:A hanım; altı sayısı
	s. 251, 2522
sivri	: sivri
	s. 2626
siyāh	:F kara
	s. 435, 510, 894, 1641, 2113, 2285, 2420
	s. -a 894
siz	: siz
	s. 397, 2930
	s. -de 383
	s. -den 382
	s. -e 383, 384, 2030, 2931, 3207
	s. -i 1391
sim	:F gümüş, gümüş para
	s. 165, 1142, 1143
simyā	:F simya, altın olmayan madenleri altın yapma sanatı
	s. -nıñ 893
sine	:F göğüs, yürek
	s. 233, 248, 1136
	s. -si 1125, 2770
	s. -sine 1559
sine-çāk	:F göğsü, yüreği yaralı
	s. 523
sine-sūzān	:F yürek yakanlar
	s. 1426
siret	:A bir kimsenin içi, ahlakı; hal tercümesi
	s. -leri 897
sir-āb	:F suya kanmış; taze, körpe
	s. 700, 706, 1030, 1484, 1484, 2489, 2980, 3057, 3060, 3148
sofra	:A sofra
	s. sın 22
ṣohbet	:A görüşüp, konuşma, arkadaşlık
	ṣ. 1159, 2889
	ṣ. -i 1597
	ṣ. in 15

şol : sol
ş. 1820, 3117
ş. -ına 3112
ş. -larımı 1499
ş. -um 210

şol- : solmak, sararmak
ş. -masın 3206

şoñra : sonra
ş. 70, 464, 953, 954, 958, 962, 978, 997, 1004, 1008, 1021, 1039, 1043, 1131, 1169, 1174, 1329, 1330, 1716, 1723, 1775, 1824, 1829, 1896, 1902, 1909, 2122, 2126, 2359, 2752, 2764, 2842, 2916, 2941, 2948, 2949, 3040, 3090, 3106, 3114, 3137, 3144

şoñ : son, nihāyet
ş. -ı 155, 591, 1043, 1777, 1830

şor- : sormak, emmek
ş. -a 3139

şor- : sormak, soru yöneltmek
ş. -arsañ 953, 988, 1081, 1115, 1996, 2058, 2372, 2385, 2736, 2823
ş. -dı 1561, 1699
ş. -dılar 1519

şorı : soru
ş. 3055, 3071

şoy- : soymak
ş. -dum 222

şoyla- : soylamak
ş. -dı 1699
ş. -maz 1743

söyle- : söylemek
s. 1678
s. -di 451, 458, 459, 460, 1570, 1699, 1713
s. -dikce 554
s. -mez 1743
s. -r 553, 1743

söz : söz, lakırdı
s. 642, 823, 844, 928, 935, 1699, 1725, 3146
s. -den 9
s. -dür 1742
s. -e 994, 1709
s. -i 1594, 1743, 2034, 2602, 2605
s. -ile 143, 156
s. -in 193, 1868, 2930, 2930
s. -ine 1847
s. -le 1700
s. -leri 857, 1745
s. -leri 1741, 1746
s. -lerim 3115
s. -lerin 1570, 1570, 1725, 1841
s. -üm 711, 1822, 1877, 2304
s. -ümi 1711, 2306, 2437
s. -ünde 1747
s. -üñ 8, 733, 2017

	s. -ki 90
su	: su
	s. 10, 1069, 1365, 1455
	s. -ya 210, 2472
ṣu	: su
	ṣ. 393, 595, 955, 957, 996, 1417, 1418, 1420, 1422, 1424, 1427, 1456, 1509, 1510, 1512, 1516, 1885, 3122, 3123
	ṣ. -da 978
	ṣ. -dan 954, 986, 99, 1464, 1518, 1518, 2467
	ṣ. -dur 987
	ṣ. -ları 1494
	ṣ. -ya 968, 975, 1456, 2896
	ṣ. -yı 957, 1510, 279, 3127, 3128, 3136, 3139
	ṣ. -yın 1495
	ṣ. -yına 3199
	ṣ. -yıyla 3066
sū	:F taraf, yön
	s. 104, 117, 266, 1016, 1069, 1418
	s. -ya 1426
su'āl	:A soru, sorma
	s. 21, 399, 1877, 2265, 3055, 3071, 3125, 3144
	s. -e 3125
	s. -ine 1683
ṣuʿbān	:A büyük yılan, ejderha; yıldız
	ṣ. 2749, 193, 2753, 2778
	ṣ. -ı 2766
sū-be-sū	:F taraf taraf, her tarafa
	s. 74, 447, 724, 1011, 1062, 1069, 1309, 1420, 1422, 1498, 2023, 2588
ṣubḥ	:A sabah
	ṣ. 410, 421, 1711, 1981, 2086, 2209, 2245, 2254, 2275, 2475, 2893, 3169
Subḥatü'l-ebrār	:
	S. dur 491
ṣubḥ-dem	:A sabah vakti
	ṣ. 169
ṣuç	: suç, kabahat
	ṣ. 1733, 1735
	ṣ. -ı 236
	ṣ. -ıla 1734
	ṣ. -um 2934
sūd	:F sevdaler; fayda kazanç
	s. 1140, 1535, 2300
	s. -a 210
	s. -ını 146
	s. -uñ 2443
ṣūf	:A sof, yün, yapağı
	ṣ. 609
ṣuffe	:A sofa
	ṣ. 3102
ṣuġrā	:A daha küçük, en küçük
	ṣ. 220, 302, 2303

sūḳ :A çarşı, pazar
s. 639

ṣulḥ :A barış, barışma
ṣ. 599

sulṭān :A sultan, hükümdar
s. 107, 188, 316, 368, 369, 417, 537, 673, 821, 1081, 1082, 1215, 1816, 2547, 2548
a 714
s. -dan 2552
s. -ı 43
s. -ıla 298, 713
s. -ım 831

sulṭānī :A sultana dair
s. 1657

sumāṭ :F asl. simāt : sofra
s. 290, 3107, 3106

ṣun- : sunmak, yerleştirmek
ṣ. 2085
ṣ. -dı 3137
ṣ. -dı 1847, 2087, 2091
ṣ. -duğı 472
ṣ. -sa 2472

ṣun^{c} :A yapış, yapma
ṣ. -a 946
ṣ. -ı 1273
ṣ. -ıla 999

ṣun^{c}ī :A yapma
ṣ. 1026

ṣūr :A boynuzdan yapılmış büyük boru
ṣ. 918

sūr :A kale duvarı, sur
s. 507, 2268, 3168
s. -unı 2902

sūre :A Kuran'daki 114 bölümden her biri
s. -yi 1925

ṣūret :A biçim, görünüş, kılık
ṣ. 560, 897, 1699, 2749
ṣ. -ki 1636
ṣ. -de 2771
ṣ. -em 1882
ṣ. -i 2021, 2928

ṣūretā :A görünüşte
ṣ. 2917

ṣūrī :A görünürde olan, hakiki ve içten olmayan
ṣ. 94, 95

susuzlıḳ : susuzluk
ṣ. -dan 1439

ṣuṭūḥ :A yüzeyler
ṣ. 2661

ṣu^{c}ūd :A yukarı çıkma, yükselme
ṣ. 1268

sūz :F yanma, tutuşma
s. 861, 862

süzān :F yananlar tutuşanlar
s. 248, 1500
sübül :A sebiller, yollar, caddeler
s. 24, 798
sücūd :A secde etme
s. 98, 1166
s. -um 201
süfre :A sofra
s. 2216
süften :F delinmek
s. 311, 919
süḫan :F söz, lakırdı
s. 909, 909, 927
s. -dan 923
sükkān :A oturanlar, sakinler
s. 255
sükkerī :A şekerle ilgili
s. 826
sükūn :A durma, kımıldamama; hareketsizlik
s. 961, 1332
sükūnet :A durgunluk, hareketsizlik
s. 976
sükūt :A susma, söz söylememe
s. 342, 342, 933
Süleymān :A Kanunî Sutan Süleyman
S. 34, 297, 368, 369, 398, 417, 537, 673, 821, 1081, 2151
S. -a 744
S. -ı 296
S. -ıñ-durur 2547
süleymānī :A kemer tokası yapmakta kullanılan kıymetli bir taş
s. 36, 738
sülūk :A bir yola girme, bir yol tutma
s. -ümde 3154
ṣümme's-şebil :A sebilden sonra
ṣ. 2258
ṣümme'ṭ-ṭarīḳ :A yoldan sonra
ṣ. 2257
sünbül :F sünbül
s. -ler 6
sünen :A sünnetler
s. 1339, 3009
s. -dür 3007
sünnet :A Hz. Muhammed'in sözleri, işleri, tasvibleri
s. 1266, 1267, 1336, 1338, 1339, 1338, 335, 3007, 3010
s. -dür 843, 851
s. -i 2933, 3008
sür- : sürmek
s. 2056
s. -di 1847, 2432, 3186
s. -di 1553
s. -düler 1052
s. -düm 3180

s. -e 193
s. -en 317, 2996
s. -er 205, 209, 209, 2141, 2357
s. -erem 2116
s. -meden 2113, 2420
s. -mese 33
s. -üben 2425
s. -üp 833, 1289, 2446

sür^c^at :A hız, sürat
s. 1312, 1367

S̱üreyyā :A Süreyyâ yıldızı
S̱. -yı 892

sürḫ :F kırmızı, kızıl
s. 1088, 1580

sürme : sürme, göze çekilen boya
s. 3084, 3171

sürūr :A sevinç
s. 204

süst :F gevşek, sölpük
s. 557

süvā^c^an :?
s. 2050

süvār :F ata binmiş, binici
s. 1060, 1543, 1590, 2201

süveydā :A kalbin ortasında bulunduğu sanılan kara benek
s. 2300

Ş

Şa^c^be :?
Ş. -de 489

şād :F sevinçli
ş. 33, 466, 476, 509, 837, 838, 1172, 1185, 1192, 1248, 1304, 1407, 1465, 2037, 2611, 2781, 2895

şādılıḳ : sevinçlilik
ş. -dan 1560

şād-kām :F çok sevinçli
ş. 1557, 2192, 2254

şādmān :F sevinçli
ş. -dur 1190

şādumān :F sevinçli
ş. 444, 838, 1521, 1560, 1898, 2611, 2655

şāh :F padişah, sultan
ş. 277, 363, 368, 405, 410, 750, 753, 764, 864, 943, 1071, 1078, 1081, 1345, 1351, 1998, 2137, 2601, 2807, 3111
ş. -a 409, 801, 811
ş. -dan 1080
ş. -dır 1552
ş. -ı 765, 835
ş. -ıdı 442

ş. -ıla 38, 712
ş. -um 2823

şāḫ :F dal, budak
ş. 3062

şāhāne :F hükümdara yakışır, çok güzel
ş. 1345

şāhī :F şaha, şah ile ilgili
ş. 784

şāhid :A tanık
ş. 753, 774

şāhidān :A tanıklar
ş. 48

şāhīn :F doğan kuşu
ş. 2771

şāhinşeh :F en büyük şah, şah, pâdişahlar pâdişahı, şahlar şahı
ş. 759, 781

şaḫṣ :A kişi, kimse, şahıs
ş. 1750, 2012, 2177, 2854, 3029
ş. -a 1229, 1772, 2450
ş. -ıñ 173, 577, 2678

şā^{c}ir :A şiir yazan
ş. -den 640, 648
ş. -dir 652
ş. -i 648
ş. -ler 533
ş. -lerin 464, 534
ş. -leriñ 21, 533

şā^{c}irān :A şairler, şiir yazanlar
ş. 505

şaḳ : parça
ş. 962, 1036, 2846

şaḳī :A şikayetçi, şikayet eden
ş. 1864

şakird :F öğrenci; çırak
ş. 1923

Şām :A Şam, bugünkü Suriye sınırları içinde bulunan şehir
Ş. -a 1366, 1600
Ş. -da 1293, 1931
Ş. -dan 1360, 1539, 1574, 1589
Ş. -ı 2196

şām :F akşam
ş. 274, 410, 421, 437, 623, 1363, 1981, 2254, 2255, 2275, 2475, 2893, 3169, 3169

Şāmī :A Şamlı
ş. -de 2196

şāmil :A içine alan, kaplayan, çevreleyen
ş. 3005

Şāmī-vār :A Şamlı gibi
ş. 1544

Şāmī-veş :A Şamlı gibi
ş. 1951

şān :A şöhret, ün; gösteriş
ş. 29, 31

ş. -ı 2965
ş. -ıñ 37
ş. -ıñdadır 11
ş. -ıñdır 31

şānsız : şöhretsiz, ünü olmayan
ş. -a 31

şānrā :A şöhrete, üne
ş. 1140

şarāb :A İçilecek şey, şarap
ş. 291

şarḳ :A doğu
ş. 2501, 2501, 2503, 2513, 2517
ş. -a 13, 81, 209, 2497, 2498, 2499, 2500, 2503, 2514, 2516, 2521, 2522, 2523
ş. -da 2502
ş. -dan 2499, 2502, 2504, 2504, 2506, 2506, 2507, 2508, 2512

şarḳī :A şarkla, doğu ile ilgili
ş. 1242

şarṭ :A şart; yemin
ş. 2422, 2999, 3006, 3019
ş. -ı 3001, 3004
ş. -ını 3005

şa^c şe :A parlaklık, parlama
ş. 328

şāyed :F eğer, olaki, olabilir ki, olur ki
ş. 1301, 1355, 1840

şāyeste :F yakışır, yaraşır, uygun
ş. 104

şe^c ab :A topluluk, cemaat
ş. 1807

şeb :F gece
ş. 2, 48, 65, 74, 207, 374, 437, 676, 703, 728, 868, 927, 1046, 1142, 1249, 1289, 1297, 1483, 1534, 1537, 1549, 1597, 1652, 2004, 2023, 2113, 2140, 2164, 2185, 2201, 2238, 2339, 2340, 2346, 2352, 2384, 2389, 2420, 2440, 2492, 2549, 2600, 2890, 2897, 3093
ş. -de 726
ş. -i 1640, 3073

şebbere :F asl. şeppere : yarasa
ş. 347

şeb-çerāġ :F gece parlayan yakut
ş. 726

şeb-çıraġ :F gece parlayan yakut
ş. -ı 437

şeb-ṣıfat :geceye benzeyen, karalık olan
ş. 1658

şecer :F ağaç
ş. 1015

şedd :A sıkı bağlama, sıkı bağlanma, sıkma
2681

şefā^c at :A birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık

	ş. 338, 2429, 2947, 3052, 3070, 3077
	ş. -ler 3054
Şefi^c^ü'l-müznibin	:A Hz. Muhammed
	Ş. 3035, 3053
şefîk	:A şefkatli, merhametli, acıyıcı, esirgeyici
	ş. 2257
şefkat	:A acıma, merhamet
	ş. 3049
	ş. -i 1394, 1540
şeġab	:A fitne uyandıran
	ş. 1524
şeh	:F bkz. şâh
	ş. 296, 297, 636, 774, 842, 1072, 1352
	ş. -den-ki 412
	ş. -i 538
şehâdet	:A şahitlik, tanıklık; bir şeyin doğruluğuna inanma
	ş. 2429, 3052, 3152
şehbâz	:F bir cins iri ve beyaz doğan; yiğit şanlı, gösterişli
	ş. 2771
şehînşâh	:F pâdişahların pâdişahı, şahların şahı
	ş. 369
şehir	:F şehir, büyük belde, büyük kent
	ş. 350, 539, 728
	ş. -den 1052
şehîr	:A namlı, ünlü
	ş. 350
şehnâz	:F Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarındandır.
	ş. 2189
şehr	:F şehir, büyük belde, büyük kent
	ş. 190, 474, 506, 538, 539, 727, 732, 915, 1056, 1084, 1912, 2286, 2527, 3160
	ş. -e 727, 2250, 2263
	ş. -i 537, 729, 2286
	ş. -in 189
	ş. -inden 2881
	ş. -ine 190, 394, 3011
	ş. 2249
	ş. -ini 734
şehr-engiz	:F şehir karıştıran
	ş. 505, 1912
şehristân	:F büyük şehir
	ş. 2249
şehriyâr	:F pâdişah, hükümdar
	ş. 722, 727
şehvâr	:F şaha, hükümdara yakışacak sûrette, iri cins inci
	ş. -ıla 1702
şekâvet	:A bedbahtlık, bahtıkaralık, kutsuzluk; haydutluk
	ş. 1066
şeker	:F şeker
	ş. 14, 3146
	ş. -den 850
	ş. -ile 594
şekk	:A şüphe, şek

ş. 1231, 1268, 1269, 1617, 1661, 1747, 1774, 2132, 2340, 2355, 2363
ş. -i 1637, 1661

şekkerî :F şekerle ilgili
ş. 826

şekker :F şeker
ş. -ler 172, 642

şekker-âmîz :F şekerli
ş. 1700

şekl :A şekil, biçim, kılık
ş. 28, 250, 770, 793, 1023, 1441, 1645, 1697, 2743
ş. -inde 2427

şekr :
ş. 172

şem^c :A balmumu, mum
ş. 315, 344, 415, 726, 1685, 2510, 2918

şem^{c}a :A mumlu fitil, muma batırılmış fitil
ş. 469, 2510

şem^{c}et :A mudur
ş. 331

şems :A güneş
ş. 771, 790, 1032, 1035, 1036, 1089, 1245, 1623, 1645, 2021, 2596
ş. -e 1100
ş. -idi 312
ş. -ile 2593, 2632

şemşîr :F kılıç
ş. 1817

şem^c-veş :F mum gibi
ş. 1675, 2304

şenbih :F gün
ş. 2086, 313

şer :A fena, fenalık, kötülük
ş. 431, 1175, 1350, 1732, 1800, 1872, 2049, 2931
ş. -i 1724

şer^c :A Allah'ın emri, âyet, hadis
ş. 315, 641, 665, 2511, 2532

şer^{c}î :A şeriata âit, şerâtle ilgili
ş. 662

şerbet :A içilecek tatlı şey, şerbet
ş. -leri 595, 826
ş. -lerin 109

şeref :A büyüklük, ululuk; övünme
ş. 96, 319, 325, 365, 730, 966, 1169, 1170, 1298, 1702, 1963, 1969, 3205
ş. -de 32, 3094, 3103
ş. -le 2479

şeref-bünyâd :A ulu yapı
ş. 2094

şerer :A kıvılcımlar
ş. 2710

şerif :A şerefli, mübârek, kutsal
ş. 190, 234, 237, 1247, 1410, 137, 88, 2618

ş. -ı 2826
ş. -le 665
şerifeyn :A iki ulu
ş. 364
şerm :F utanma
ş. 353
şeş :F altı sayısı
ş. 314, 575, 582, 583, 584, 585, 587, 633, 1000, 1067, 1090
ş. -diler 1313
ş. -iñ 576
şevket :A büyüklük, heybet
ş. 785
ş. -ile 781, 1346
şevḳ :A şiddetli arzu; keyif, neşe
ş. 1524, 2041
ş. -ıla 138, 140, 155, 185, 251, 275, 307, 1177, 1543, 1545, 1398, 2352, 3075, 3076, 3082
ş. -ıñ 309
ş. -inden 2173
şey :A şey, nesne
ş. 549, 994, 1452, 239, 2630
ş. -e 1100, 1101
ş. -i 708
şeyḫ :A yaşlı adam, ihtiyar; tekkede reislik eden
ş. 465, 1765, 1771
Şeyḫī :A Divan şairi
Ş. 466
şeyi'n-ḫālik :A "yaradan için bir şey" anlamına gelen dua.
ş. 2630
şeyli'llah :A "Allah için bir şey" anlamında bir dua
ş. 2159, 2146, 2163, 2164
şeytān :A şeytan
ş. 347, 1694, 1695, 1708, 1711, 1713, 1736, 1758, 1767, 1768, 1790, 1802, 2930
ş. -dan 1632, 1805, 2872
ş. -dır 1778
ş. -ıla 1775, 391, 2928
ş. -sın 1721
şeyṭānī :A şeytana ait, şeytanla ilgili
ş. 1620
ş. -dir 1715, 1740
ş. -dür 1770
şeyü'n-ᶜacib :A acâyip şeyler
ş. 312
Şiᶜab ibn-i Ṣabir :A Şiᶜab ibn-i Ṣabir
ş. 1804, 1806
şiᶜār :A alâmet, işaret, iz, ayırıcı işaret
ş. 2900
şiddet :A sertlik, katılık
ş. -i 2044
ş. -ile 1848
şifā :A hastalıktan kurtulma, iyi olma

ş. 1908, 2421, 2474

şikāf :F yarık, yırtık, çatlak
ş. 896

şikāyet :A sızlanma, yakınma
ş. 449
ş. -ler 2323

şikest :F kırılmış, kırık; kırma, kırılma
ş. 354, 386, 399, 691, 2200, 2594, 2627, 2685, 2848, 2855

şikeste :F kırılmış, kırık
ş. 504

şimāl :A sol, sol taraf; kuzey
ş. 2272

şimden : şimdiden, bu andan itibaren
ş. 1349

şimdi : şimdi
ş. 44, 63, 64, 191, 476, 569, 1178, 1266, 1863, 1874, 2517, 2638, 2796, 2817, 2823, 2845
ş. -ye 2329

şimşir :F kılıç
ş. -i 1085

şināş :F anlayan, tanıyan manalarında birleşik kelimeler yapar
ş. 316

şiniden :F işitmek, duymak
ş. 645

ıi^{c}ir :A edebi değeri olan nazımlı söz
ş. 644, 645, 658, 659

ir :F aslan
ş. 359, 642, 2995

i^{c}r :A şiir, edebi değeri olan nazımlı söz
ş. 631, 641, 644, 645, 648, 653, 655, 658, 659, 660, 663
ş. -den 648, 654
ş. -i 649, 85
ş. -ile 505
ş. -ini 21
ş. -iñ 657
ş. -iñe 488

rb :A su hissesi, suya ait hak; ekin ve hayvan sulama nöbeti
ş. 1572
ş. -iñiz 1454

^{c}rest : şiirdir
ş. 637

rin :F talı, sevimli, cana yakın, sempatik
ş. 37, 595, 2034
ş. -dir 616

'in-zübān :F tatlı dilli, dili tatlı
ş. 465

ā :A kış
ş. 586

ābān :F acele eden, çabuk olan, koşan
ş. 1544

'e :F naz, eda; söyleyiş farklılığı
ş. -ler 157

ş. -sı 616
ş. -sıdır 659

şod :F olmak
ş. 638, 948, 1268

şode :F oldu
ş. 350, 356, 434, 967, 1055, 1910

şodend :Oldu
ş. 133, 1107, 1116

şol : şu, şol
ş. 224, 471, 577, 578, 672, 710, 1331, 1935, 2047, 2049, 2178, 2197, 2398, 2926, 3009, 3041
ş. -ki 3153
ş. -kim 2720

şöhret :A ün, ad yapma, san
ş. -i 729

şöyle : şöyle, şu şekilde, şunun gibi
ş. 632, 2137, 2379
ş. -dir 1492

şu : şu
ş. -kim 2004
ş. -nda 1779
ş. -dan 120

şūm :F şom, uğursuz
ş. 816, 820, 1033, 1738, 1741, 1791, 1799
ş. -ından 2323

şūr :F şamata, gürültü
ş. 1175, 1350, 2049
ş. -uñ 1800

şurb :A içecek
ş. 1365

şübhesiz :A kuşkusuz
ş. 621, 2466, 2780

şühūr :A aylar
ş. 1602

şükr :A görülen iyiliğe karşı gösterilen memnunluk, minnettarlık
ş. 43, 860, 1539
ş. -idi 1265, 88

şükrāne :A şükran alâketi, iyilik bilme nişânesi
ş. 2655, 2818
ş. -ler 404
ş. -si 403, 405, 2612, 2651
ş. -sin 2614, 2679

şürū^{c} :A başlama
ş. 1961, 1965, 2122

şürūr :A şerler, kötülükler
ş. 431

şü'ūn :A işler, yeni işler
ş. 771, 790

şüyūḫ :A şeyhler
ş. 465

T

tā	:A tâ, sonunda, neticede, bunun üzerine t. 18, 74, 173, 176, 180, 181, 262, 267, 410, 507, 510, 514, 517, 518, 519, 698, 703, 711, 716, 720, 728, 803, 804, 813, 908, 980, 981, 990, 1002, 1009, 1239, 1272, 1290, 1323, 1324, 1333, 1342, 1356, 1453, 1455, 1550, 1717, 1789, 1829, 1830, 1832, 1866, 1867, 1894, 1904, 1970, 1974, 2015, 2044, 2064, 2090, 2106, 2166, 2222, 2226, 2356, 2515, 2614, 2658, 2703, 2710, 2732, 2855, 2908, 2911, 2915, 2943, 2947, 3013, 3014, 3061, 3066, 3071, 3077, 3088, 3090, 3185, 3208 t. -ki 388 t. -kim 3182
ta^{c}ab	:A yorgunluk; sıkıntı, zahmet, eziyet t. 629, 1380, 2449
ṭā^{c}at	:A Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibâdet ṭ. 242 ṭ. -de 802 ṭ. -dir 1671, 1777 ṭ. -e 2327, 2360
tāb	:F güç, kuvvet, tâkat; ışık, parlaklık t. 513, 702, 895, 1086, 1439, 3064 t. -ıla 736, 970
ṭab^c	:A tabiat, huy, yaradılış ṭ. 739, 742, 983
tābān	:F ışıklı, parlak t. 25, 1544, 2506
tāb-dār	:F parlak, ışıklı t. 954, 1399
tābende	:F parlayan, ışık veren t. 270
tābi^c	:A birinin arkası sıra giden, ona uyan t. 2001, 2603
ṭabī^{c}ī	:A tabîatla ilgili; olağan ṭ. -ne 3157
ta^{c}bīr	:A ifade, anlatma, rüya yorumlama t. 1636 t. -ile 1758 t. -iñ 1811 t. -ini 1619, 1749
tābiş	:F parlayış, parıldayış t. 270
ṭabl	:A davul; kulak zarı ṭ. 765, 784
tāb-nāk	:F parlak, ışıklı t. 558, 950, 1995, 2865
tabsıra	:? t. 1904
tāc	:A hükümdarların başına giydiği cevahirli başlık, başlık t. 33, 370, 662, 663, 1080, 1285, 1293, 1711, 1767, 2058, 2150, 2170, 2597, 2804

t. -a 677
t. -dur 384
t. -ı 80, 1149, 2570
t. -ıla 90
t. -ındır 1756
t. -ını 1045, 2805, 2997, 3087

tāc-dār :AF taçlı, taç giyen
t. 722

tācir :A ticaretle uğraşan
t. 2782

tācirān :A tacirler
t. 1140, 1141

tacr :A tācir idi
t. -idi 167

ṭaġ : dağ
ṭ. 1012, 1012, 1673, 2051, 2310
ṭ. -ca 268
ṭ. -da 1005
ṭ. -dan 51, 2056, 263, 270, 2076
ṭ. -ı 2668
ṭ. -ıdır 2059, 2060, 2062
ṭ. -ıñ 2031
ṭ. -lar 981, 1004, 1013, 2033, 2035, 2038
ṭ. -lara 523, 2042
ṭ. -lardan 984, 985, 1006
ṭ. -ları 2058
ṭ. -larıñ 2058

ṭaġla- : dağlamak
ṭ. -ma 98
ṭ. -yayım 1846

ṭaġıl- : dağılmak
ṭ. -ır 2884

ṭaġıt- : dağıtmak
ṭ. -ır 2668

taġyir :A başkalaştırma, değiştirme; bozma
t. 44, 1323, 2589
t. -den 2590
t. -ile 1323
t. -ine 1824
t. -ini 1619, 2621

ṭāhir :A temiz, pak
ṭ. 2761

ṭāhirlik : temizlik
ṭ. -i 2761

taḥḳiḳ :A doğru olup olmadığını araştırma
t. 346, 456, 2371, 2441, 2443, 2509, 2513, 2808, 3017

taḥrik :A kışkırtma, tahrik
t. 1300

aḥrir :A yazma, yazılma
t. 68, 512, 1010
t. -ini 65

aḥṣil :A hasıl etme, ele geçme, geçirilme; vergi toplama; ilim öğrenme

	t. 1152, 3181
taḫsin	:A güzel bulup takdir etme, beğenip alkışlama; güzelleştirme t. 453, 488, 1316, 1316, 2553 t. -den 3197 t. -ile 3197
taḫt	:F hükümdarların oturduğu koltuk, hükümdarlık makamı t. 370, 760, 782, 1088, 1089, 2150 t. -ıla 1080 t. -ına 1072
tahtehe'l-enhār	:? t. -dur 1016
ṭā'ife	:A bölük, takım, fırka ṭ. 2365, 2365
ṭāḳ	:A bina kemeri, kubbe, yarım dair şeklinde kapı ve pencere üstü; dokuz kat gök ṭ. 1504, 1306
ṭaḳ-	: takmak ṭ. -ıp 812
ṭāḳat	:A güç, kuvvet ṭ. 1504
taḳdir	:A beğenme, değer verme t. 1010
taḳrir	:A yerleştirme,yerleştirilme; sağlamlaştırma t. 68, 452 t. -ini 65
taḳsim	:A bölme, parçalama, ayırma t. 2372, 2860
taḳṣir	:A kısaltma, bir işi eksik yapma; kabahat, suç t. 1636, 2670
taḳṭiᶜ	:A kesme, kesilme, parça parça etme, parçalara bölme t. 1917
taḳvā	:A Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dinin yasakladığı şeylerden uzak durma t. 353 t. -dan 1092 t. -yıla 1092
ṭaleb	:A isteme, dileme, istek ṭ. 300, 374, 629, 1297, 1332, 1380, 1426, 1471, 1516, 1526, 1883, 2232, 2401, 3057, 3159
ṭalebi'l-mesken	:A mesken isteği ṭ. 2396
ṭalep	:A bkz. ṭaleb ṭ. 137
ṭaliᶜ	:A nişangahın arkasına düşen ok ṭ. 148, 439, 1595
ṭālib	:A isteyen, istekli ṭ. 309, 334, 709, 2435, 2458, 2901, 2991 ṭ. -i 325, 709, 887 ṭ. -iscñ 901
ṭāliᶜeş	:? ṭ. 423
taᶜlim	:A öğrenme, öğretme, öğretim, öğretilme; askerlik idmanı

t. 1002, 1334, 1913, 3098

tam : tam
t. 259, 2911

ṭam : dam
ṭ. -ına 389

ṭama^c :A doymazlık, çok isteme, açgözlülük
ṭ. 199

tamām :A tamam, eksiksiz, büsbütün
t. 69, 70, 297, 398, 526, 654, 729, 952, 978, 1028, 1305, 1564, 1838, 2005, 2005, 2023, 2034, 2106, 2127, 2134, 2135, 2136, 2166, 2167, 2328, 2425, 2427, 2612, 2649, 2818, 2836, 2844, 2910, 3161, 3212
t. -ı 2341

ta^{c}mīr :A onarma, düzeltme, bozuk şeyi düzeltme
t. 186, 402, 404, 2580, 2607, 2679, 2698, 2725, 2728, 2758
t. -dir 1189
t. -e 2760
t. -i 2606, 2634, 2649, 2686, 2696, 194
t. -in 2638
t. -inde 1964, 2605

ṭa^{c}n :A sövme, yerme, ayıplama
ṭ. 3015

tap- : tapmak
t. -mış-durur 2047

ṭapu : hizmet, taat
ṭ. 2494
ṭ. -ña 193

tār F karanlık; saç teli
t. 177, 633, 3082
t. -ın 84
t. -ını 1250

tārāc :F yağma, çapul, talan
t. 125, 126, 127

ṭaraf :A yan, yön; memleket, ülke, kıta
ṭ. 730, 1346, 1638, 2539, 3113
ṭ. -dan 447, 1347, 1372, 1533, 1534, 1560, 2089, 2711
ṭ. -ından 2134

ṭārān :F karanlık
ṭ. 2662

ārek :F tepe, başın tepesi
t. 1005

ārem :F kubbe, kümbet, dam
ṭ. 320

arḫ :A atma, koma, bırakma; dağıtma, bölme, ta'yin
t. 1927

arḫūñ :A hekimlikte kullanılan ıtırlı bir bitki
ṭ. 1921

ir :?
ṭ. -ım 2507, 2803

^{c}rīf :A etrafıyla anatma, anlatılma
t. 468
t. -dir 120

tārīḫ :A tarih
t. 53, 398, 2840, 3213
t. -in 2609, 2650

ṭarīḳ :A yol
ṭ. 602, 2278, 3002
ṭ. -īñ 462, 890, 3001

tārumār :F karmakarışık, dağınık, perişân
t. 28, 2625

ṭarz :A şekil, biçim, sûret, tılık
ṭ. 1927

ṭas :F tas, su kabı
ṭ. -ına 2461
ṭ. -larla 1136

taṣdīk :A doğrulama, gerçek olduğunu söyleme, onaylama
t. 2183, 2183

taṣḥīḥ :A düzeltme
t. -i 66

ṭaş : taş
ṭ. 1673, 1801, 2029, 2032, 2039, 2048, 2052, 2055, 2072, 2083, 2107, 2807, 2808, 2809, 2810, 2848
ṭ. -a 1861, 2041, 2440, 3186
ṭ. -da 2109, 2110
ṭ. -dan 1936, 2110, 2440
ṭ. -dur 2046
ṭ. -ı 1236, 1873, 2037, 2073, 2085, 2111, 2113, 2120, 2407, 2440, 2668, 2848
ṭ. -ıdır 2443
ṭ. -ıla 1234, 1792, 1795
ṭ. -ın 2607, 2607
ṭ. -ındaki 18
ṭ. -ıñ 1235
ṭ. -ı-kim 2075
ṭ. -la 2646
ṭ. -lar 2047, 2049
ṭ. -lara 1873
ṭ. -ları 270, 2068
ṭ. -ların 1235, 2646, 2662

ṭaş : dış
ṭ. -ı 230, 2037, 2391,

ṭaş- : taşmak
ṭ. -ıp 1541
ṭ. -ması 1480

ṭaşı - : taşımak
ṭ. -dı 2807

ṭaşra : dışarı
ṭ. 760, 782, 986, 2833, 2843
ṭ. -da 1214
ṭ. -dan 3123
ṭ. -ya 787, 2845

Tātār :F Tatar
T. 3177
T. -dur 930

taṭbīḳ :A uydurma; benzetme; uygulama

	t. 2296
ta^c^ṭīl	:A çalışmaya ara verme, çalışmayı durdurma t. 2291
ta^c^ūn	:A veba hastalığı t. 2396
ṭavāf	:A etrafını dolaşmak; Kabe'nin etrafını dolaşmak ṭ. 130, 151, 181, 228, 373, 584, 995, 1118, 1251, 1253, 1263, 1264, 1272, 1287, 2092, 2121, 2166, 2226, 2282, 2288, 2340, 2341, 2343, 2345, 2346, 2352, 2358, 2361, 2364, 2368, 2375, 2430, 2431, 2556, 2689, 2690, 2915, 2942, 2943, 3088, 3166, 3185 ṭ. -ı 2385, 311 ṭ. -ıla 149
ṭavf	:A bkz. ṭavāf ṭ. ıla 140, 2375, 2950 ṭ. -ıla 2368 ṭ. -ını 2365
ṭavīl	:A uzun, çok süren ṭ. 1584
ṭavr	:A tavır, hal, eda ṭ. -ında 1596
ṭāvus	:A tavus kuşu ṭ. 1975 ṭ. -ıdır 28
tavżīḥ	:A açıklama, açık anlatma t. 66, 455 t. -i 455
Taybe	:A Medine-i Münevvere T. 1275 T. -de 3085
ta^c^yīn	:A ayırma, belli etme; bir memuriyete koyma t. 2657
ṭayrān	:A kuşlar ṭ. 2269
ṭayy	:A dürüp bükme, katlama, sarma, atlama ṭ. 3107
ṭayyib	:A iyi, güzel, hoş ṭ. 2761
tāze	:F taze, sulu, körpe t. 6, 9, 59, 516, 825, 924, 1581, 2837
tażᶜīf	:A iki kat etme, bir o kadar arttırma; zayıflandırma t. 2394 t. -den 3196
ta^c^żīm	:A büyükleme, ululama, büyük sayma t. 832, 1163, 1289, 1536, 1765 t. -dir 11 t. -ile 1245, 1515, 2270, 2802
tāziyāne	:F kırbaç, kamçı; tezene t. 1546
Te^c^ālā	:A yüksek olsun anlamına gelen bir kelime olup Allah adıyla birlikte kullanılır. T. 35, 745, 803, 815, 951, 952, 981, 996, 997, 1007, 1031, 1040, 1163, 1192, 1222, 1391, 1395, 1407, 1809,

1811, 1819, 1877, 1898, 1899, 1967, 2038, 2042, 2045, 2047, 2050, 2166, 2166, 2223, 2365, 2759, 2947
T. -dan 1297
T. -nıñ 1302, 1539, 2035, 2054

ʿāmmül :A bkz. te'emmül
t. 2794

'ānnī :A zahmet çekme
t. 1002

ʿaṭṭaş :
1432

b :F hararet; sıtma
t. 142, 1802

bāh :F bozuk, çürük, harap; yıkılmış, yıkıntı
t. 1623, 1662, 116, 1703

odīl :A değiştirme, değiştirilme, başka bir hale getirilme
t. 2589, 2590

oeh :F bozuk, çürük, harap; yıkılmış, yıkıntı
t. 2681

oyin :A meydana çıkarma, belli etme, açıktan açığa anlatma
t. 9

dīd :A yenileme, yenilenme, tazelenme
t. 2734, 2825

elli :A görünme, belirme; kader; Hak nurunun tesiriyle makbul kulların kalbinde ilâhî sırların ayân olması
t. 777, 876, 944, 1570

riʿ :Yudum yudum içirme, içirilme
t. 1016

id :A soyma, soyulma; ayırma, bir tarafta tutma
t. 61

oīr :A tedbir, çare
t. 1004, 1667, 1761, 1762, 1788, 2605, 2670, 2725, 2728
t. -i 2686, 2696
t. -ine 1762
t. -iñ 1811

iḳ :A dikkatle araştırma, araştırılma; inceden inceye yoklama, inceleme
t. 3017

mmül :A iyice, etraflıca düşünme
t. 1697

şür :A kederli ve üzüntülü olarak hislenme, içlenme; acı keder duyma
t. -den 2590

ḳud :A arayıp sorma, arayıp orulma
t. 1575

nüc :A açılma
t. 544

üc :A açılma, ferahlama; gezinti; gezintiye çıkıp gam dağıtma
t. 871

üc-gāh : ferahlanacak yer
t. -dur 188

n :A büyük sayma
t. 1163

:A dünyadan geçip yalnız Allah'la meşgul olma

t. 498

tefsîr :A yorum, Kuran-ı Kerim'in mana bakımından yorumu
t. 452, 77, 2509
t. -ini 1749

teğafül :A anlamamazlıktan gelme
t. 878

tehâvün :A önem vermeme, önemsememe
t. 2197

tehî :F boş, boşuna
t. 325
t. -dir 693

te'ḫîr :A sonraya, geriye bırakma, gecikme
t. 1667
t. -i 2634

tehlîlât :A "lâilâhe-ill-Allah" sözlerini söylemeler
t. -ıla 2077, 2091

teḫallüf :A ugunsuzluk
t. 3129, 3131

tek : tek, yalnız
t. 255

tekâsül :A üşenme, tenbellik, ilgisizlik
t. 878

tekbîr :A Allahu ekber deme
t. 1895, 1896, 1896
t. -i 132

tekbîrât :A tekbirler
t. 2077
t. -ıla 1236, 2091

tekke : tekke
t. 188
t. -nüñ 187
t. -yi 23

teklîf :A birinden eziyetli fakat başkası için faydalı bir iş isteme
t. 2028, 2338, 3128
t. -ini 526

teklîm :A söyleme, kelâm
t. -ini 1758

tekmîl :A kemale erdirme, bitirme, bitirilme
t. 2524, 2614, 2524, 3007

ekrär :A tekrar, yeniden yapma
t. 1787

ekrîm :A saygı gösterme, ululama
t. 1163, 1289, 1536

ekrîr :A tekrarlama, tekrar etme
t. 132

ķabbel :A kabul
t. 2092

ķaddüm :A asl. taḳadüm: geçmiş bulunma
t. 1041

lbîs :A ayıbını, kusurunu örterek bir şeyi sahtelendirme, hile
t. 1741, 1788
t. -dür 1746
t. -i 1780, 1803

telef :A yok etme, öldürmü
t. 1969
te'lif :A uzlaştırma, barıştırma; kitap yada eser yazma
t. -den 3196
telvîḥ :A açıklama
t. 455
t. -i 66, 455
temāşā :A bakıp seyretme
t. 628, 2238, 2247
temennā :A dileme, dilek, istek
t. -mı 70
temeṣṣül :A birşekil ve sûrete girme
t. 1697
temevvüc :A dalgalanma, dalgalı olma
t. 544, 751
temīz :A temiz
t. 1977
temlik :A mülk olarak verme
t. 1300
ten :F ten, vücud
t. 1411, 1411, 2162, 2297, 2903, 3090
t. -de 2890
t. -e 1439
t. -i 813, 2296
t. -im 81, 695
t. -iñ 498
tenāvül :A alıp yeme
t. 873
tenbīh :A uyandırma, uyarma
t. 86, 1654, 2320
t. -dür 2197
tenbihāt :A tenbihler
t. 2210
tenfîr :A nefret ettirme; iğrendirme
t. 1323
teng :F dar, sıkıntılı0 denk, eşya yükü
t. 259
tenhā :F yalnız, ıssız
t. 1024, 1171, 1373, 384
tenkīḥ :A arıtma, ayıklama
t. 66
ter :F daha, pek, en
t. 37, 1283, 1283, 159, 380, 3063, 3063, 3063, 3064, 3165, 3165
teraḥ :A gam, tasa, acı, keder
t. 1318
terāzı :F asl. terâzû: terazi
t. 2792
tercīᶜ :A geri döndürme, çevirme
t. 1917
tercīᶜ-bend :A kafieleri başka başka olan, bir kaç kısımdan oluşan ve her parçanın sonunda tekrarlanan kafiyeli bir beyti bulunan nazım şekli

t. 742

tercümān :A asl. tercemân: dilmaç, çevirmen
t. 49, 64

terk :A bırakma, terk
t. 2, 181, 189, 192, 554, 555, 883, 985, 1077, 1134, 1135, 1328, 1342, 1363, 1392, 1584, 1728, 1756, 1780, 1800, 1813, 2048, 2276, 2314, 2318, 2459, 2902, 2929, 2930, 2933, 3042, 3108, 3143
t. -in 2314

terkīb :A birkaç şeyi birleştirerek karışık bir şey meydana getirme; birleştirme
t. 1924, 1925

tertīb :A düzn, düzene koyma
t. 287

terviye :A derin derin düşünme, suya kandırma
t. 1618, 1636

ter-dīde :F gözyaşı
t. 86

ter-minkār :A en yırtıcı kuş gagası, en iyi taşçı kalemi
t. -sın 14

ter-zübān :F yaş dili; hazı cevap, kalem
t. 64

tesbīḥāt :A sübhânallah diyerek Allah'ı kutsallaştırmalar
t. -ıla 1236, 2077

tesbīḥ :A sübhânallah diyerek Allah'a ta'zîm etme, tesbih
t. 2161

tesellī :A avutma, avundurma
t. 777, 876, 944, 1402, 1570

te'ṣīr :A alâmet, nişan bırakma; işleme, dokunma
t. 1358, 1759, 1870, 1870, 2109
t. -den 2590
t. -ini 2621

te'ṣīrāt :A tesirler
t. 2681

teskīn :A sâkin kılma, kılınma, yatıştırma, yatıştırılma
t. 211, 2553

tesḳīf :A birini Hıristiyan papazı yapma; binaya tavan yapma
t. 2815

teslīm :A bir emâti yerine verme, bir şeyi sahibine verme
t. 128, 83
t. -ini 1758

tesmiye :A ad koyma, adlandırma, isim verme; besmele çekme
t. 55

teşdīd :A şiddetlendirme, şiddet ve kuvvet verme
ş. 2734

teşevvüş :A karışma, karmakarışık olma, karışıklık
t. 1432

teşhīr :A şöhretlendirme, gösterme, sergiye koyup herkese gösterme
t. -ler 812

teşhīṣ :A ayırma, seçme, farketme, tanıma
t. 1977

teşne :F susamış; çok istekli

t. 1474, 1485, 1485, 1507, 1526, 2489, 2534, 2975, 2980, 2991, 3060
t. -dir 56
t. -dür 1440
t. -siyem 1482

teşne-leb :F dudağı kurumuş, çok susamış
t. 17, 86, 1426, 1471, 1500, 1516, 2449, 2975, 2980, 3059

teşne-lebān :F dudağı kuruyanlar, çok susayanlar
t. 333, 1511

teşnelik : susuzluk
t. -den 1473, 1562

teşni^c :A çok ayıp, çok çirkin bulma, ayıplama
t. 45

teşrif :A şereflendirme, şeref verme; gelmesiyle bir yere şeref verme, gelme, gitme
t. 1217, 2028, 2394, 2815, 3128
t. -dir 11

teşviş :A karıştırma, karmakarışık etme
t. 1432

tetmīm :A tamalama, bitirme; bir şiiri , ifadeyi tamamlama
t. 2860

tev :F işit
t. 1640

tevakkuf :A durma, bekleme, eğlenme; bağlı olma
t. 1366, 3129, 3130, 3131

tevārīḫ :A tarihler
t. -den 448

tevbe :A tövbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir daha işlenmeyeceğine dair verilen söz
t. 2320
t. -ler 2859

tevcih :A çevirme, yöneltme, döndürme; söz atma, bakma; mana verme
t. 624

teveccüh :A çevrilme, yönelme, doğrulama; bir yere doğru hareket etme
t. 174, 478, 1601

tevḥid :A bir kılma, bir etme, birleştirme; bir sayma, bir olarak bakma
t. 459, 626

tevķi^c :A padişah buyruklarına nişan işaretini yapan memur
t. 28

tezdik :
t. 2360

tezkire :A tezkere, pusula, hükümetten alınan izin kağıdı; biyografi
t. 1904, 2050, 2050, 2603, 2609, 2650

tezvir :A yalan dolan, ara bozmak için yapılan kovuculuk
t. 1741, 1761, 1762, 1788
t. -dir 1746
t. -ine 1762

tezyin :A süleme, süslenme

	t. 488, 1300, 1316
	t. -den 3197
tez-rev	:F çabuk giden
	t. 2240
ṭīb	:A güzel koku, güzel kokulu nesne
	ṭ. 358
ṭıbāḳ	:A uygunluk, uyma; kat, tabaka
	ṭ. 2628
ṭıfl	:A çocuk, küçük çocuk
	ṭ. 240, 3098
ṭılsım	:A asl. ṭılısım: esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan şey, tılsım
	ṭ. 2212
ṭınāb	:A kazığa bağlanan çadır ipi
	ṭ. 97
tırāş	:A tıraş
	t. 62, 768, 789, 2069, 2072, 2935, 2937
	t. -ıñ 2935
ṭırnaḳ	: tırnak
	ṭ. -ları 2770
ticāret	:A alım ssatım
	1141
Timur	: Timur, Timurleng lakablı Moğol sultanı
	T. 1076
tīz	:F çabuk, hemen, süratle, derhal, anında
	t. 1837, 1864, 3175
tīġ	:F kılıç
	t. 115, 1005, 1661, 1668, 1860
	t. -ı 1874, 1886
	t. -ıla 1757, 2609, 2650
	t. -uñ 1918
tīh	:A çöl
	t. 682
tīr	:F ok
	t. 27, 1136, 1660
	t. -i 1085
tīşe	:F balta, nacak, külüng, keser
	t. 2069
toḫım	:F asl. toḫm: tohum
	t. -ı 966
toḫum	:F asl. toḫm: tohum
	t. -dan 966
oġ-	: doğmak
	ṭ. -ar 574, 574, 913
	ṭ. -dı 312, 790, 2209, 2504, 2507
	ṭ. -dı 791, 796, 1305
	ṭ. -ma 2377, 2378
	ṭ. -mamışdı 771
	ṭ. -mazdı 2499
oġrı	: doğru
	ṭ. 769, 1077, 1759, 2357, 2578
oḳuz	: dokuz sayısı

ṭol-
ṭ. 782, 2125, 2699, 2821, 2822, 2824, 2839
: dolmak
ṭ. -a 1487, 1946
ṭ. -alı 2515
ṭ. -ar 230
ṭ. -dı 127, 314, 1023, 1037, 1056, 1057, 1058, 1061, 1318, 1398, 1550, 1854, 1857, 1889, 2038, 2187, 2539, 2692, 2727, 2735, 2756, 3097, 3162
ṭ. -ısar 2410
ṭ. -madın 297
ṭ. -mağıl 903
ṭ. -masun 736
ṭ. -mışdır 552
ṭ. -sun 291

ṭolab
: dolap
ṭ. 969

ṭoldur-
: doldurmak
ṭ. -dı 2508
ṭ. -mağıl 2324
ṭ. -mışdı 2706

ṭolı
: dolu
ṭ. -dır 2384

ṭomar
: tomar
ṭ. -sın 15

ṭonlu
: elbiseli
ṭ. 186

ṭop
: bütün, büsbütün, küme, topluluk
ṭ. 2585, 2586
ṭ. -a 2587
ṭ. -larını 2081

ṭopraḳ
: toprak
ṭ. ıken 1044
ṭ. -ıla 1447
ṭ. -ın 1203
ṭ. -ına 1553
ṭ. -lar 158

ṭopṭolı
: dopdolu, ağzına kadar dolu
ṭ. 2234

ṭoz
: toz
t. 824, 850, 1375, 3172, 3174
t. -a 833, 833
t. -ıyam 534

tū
:F kat, katmer
t. 325, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 334, 337

Ṭūbā
:A Cennetde Sidre'de bulunan ve dalları bütün Cenneti gölgeleyenilâhî ağaç
ṭ. 38, 974

ṭūfān
:A Hz. Nuh zamanında yoldan çıkmışları tedib etmek için Allah tarafından hem gökten yağdırılan hem de yerden kaynayarak bütün dünyayı kaplayan su.
ṭ. 1268, 1270, 1286, 2661
ṭ. -a 1269

ufeyl
:A dalkavuk zümresinin piri sayılan kişinin adı

	ṭ. 167, 2259
tuḥfe	:A armağan, hediye
	t. 434, 1241, 1575, 1839, 2098, 2130, 2730
	t. -dir 677
	t. -ler 377
Tuhfetü'l-aḥrār	:
	T. -dur 491
ṭūl	:A uzunluk, boy
	t. 199, 964, 1204, 1686, 1961, 2740, 2752
ṭulū	:A doğma, doğuş
	ṭ. 1486
Ṭūr	:A Sînâ dağı: Sînâ yarımadasında bulunan, Allah'ın tecelli ve Hz. Mûsâ ile tekellüm ettiği dağ.
	Ṭ. 2060
ṭur-	: durmak
	ṭ. 2081
	ṭ. -a 135, 212
	ṭ. -dı 786, 1038, 1269, 2751, 2752, 3129
	ṭ. -maya 3176
	ṭ. -sun 3206
	ṭ. -up 949, 2764, 2944
ṭurāġ	: yerleşilen yer, yurt
	ṭ. -ıdır 2062
tūrast	:F sanadır
	t. 336
ṭurfe	:A görülmemiş, yeni, tuhaf, şaşılacak şey
	ṭ. 589, 743, 1742
ṭurre	:A alın saçı; kıvırcık saç lülesi
	ṭ. 3086
tūşe	:A ölmeyecek kadar yenecek şey
	t. -sin 1113
	t. -sini 1559
ṭut-	: tutmak
	ṭ. 624
	ṭ. -dı 39, 313, 787, 1059, 1059, 1070, 1117, 1143, 447
	ṭ. -madı 1113
	ṭ. -mayan 197
	ṭ. -up 1322
ṭūṭī	:F papağan
	ṭ. 14, 71
ṭutuş-	: tutuşmak; yanmak
	ṭ. -up 1386
ṭuy-	: duymak
	ṭ. -madıñ 2204
	ṭ. -masın 287
	ṭ. -maz 2205
tūy	:F kat, katmer
	t. -i 326
ṭuyur-	: duyurmak
	ṭ. 1510
ṭuyūr	:A kuşlar
	ṭ. 1020, 1059, 1510
ṭuz	: tuz

t. -dan 861

tünd :F sert, şiddetli, haşin
t. 1876

türābe :F türbeler
t. 1206

türbet, türbe :F türbe
t. -e 2996
t. -i 1287
t. -im 3050

U

u : ve, ile, ayrıca, sonra
u. 2, 9, 4, 24, 29, 48, 65, 69, 74, 88, 91, 107, 108, 113, 117, 125, 126, 127, 133, 134, 136, 138, 142, 142, 142, 146, 148, 151, 152, 160, 175, 192, 195, 199, 200, 201, 206, 207, 217, 218, 223, 240, 243, 244, 246, 249, 259, 262, 265, 274, 277, 298, 319, 331, 335, 338, 340, 344, 351, 352, 356, 358, 362, 370, 374, 410, 418, 420, 421, 422, 425, 443, 454, 465, 467, 473, 481, 505, 514, 524, 527, 539, 540, 553, 565, 586, 588, 612, 618, 623, 626, 633, 638, 639, 641, 665, 674, 676, 678, 680, 681, 687, 689, 694, 695, 696, 707, 709, 719, 720, 725, 728, 732, 735, 736, 737, 746, 750, 755, 756, 757, 764, 765, 768, 771, 772, 790, 791, 794, 794, 813, 816, 835, 838, 840, 850, 855, 857, 861, 862, 864, 867, 868, 882, 889, 914, 918, 918, 921, 926, 927, 933, 950, 959, 964, 967, 998, 1005, 1008, 1009, 1017, 1019, 1020, 1032, 1033, 1046, 1046, 1058, 1059, 1063, 1065, 1067, 1075, 1080, 1082, 1083, 1084, 1088, 1091, 1099, 1107, 1110, 1135, 1140, 1142, 1151, 1153, 1157, 1158, 1175, 1177, 1180, 1204, 1249, 1277, 1289, 1297, 1305, 1347, 1350, 1359, 1383, 1411, 1426, 1431, 1433, 1439, 1443, 1454, 1459, 1463, 1466, 1468, 1473, 1478, 1479, 1481, 1483, 1500, 1509, 1521, 1530, 1532, 1534, 1537, 1542, 1565, 1572, 1594, 1596, 1597, 1599, 1630, 1637, 1649, 1653, 1666, 1673, 1674, 1679, 1703, 1705, 1711, 1718, 1720, 1732, 1750, 1791, 1794, 1797, 1802, 1804, 1813, 1855, 1867, 1954, 1955, 1961, 1963, 1965, 1981, 2004, 2005, 2023, 2036, 2049, 2051, 2055, 2069, 2071, 2077, 2094, 2096, 2108, 2113, 2122, 2124, 2134, 2139, 2140, 2146, 2150, 2156, 2162, 2164, 2172, 2184, 2186, 2187, 2189, 2198, 2199, 2201, 2213, 2216, 2238, 2255, 2257, 2261, 2264, 2268, 2275, 2276, 2277, 2278, 2282, 2287, 2290, 2295, 2296, 2300, 2305, 2308, 2309, 2311, 2313, 2314, 2321, 2325, 2339, 2340, 2342, 2346, 2346, 2354, 2372, 2376, 2384, 2386, 2389, 2395, 2399, 2420, 2436, 2458, 2475, 2488, 2489, 2490, 2492, 2504, 2505, 2517, 2524, 2526, 2549, 2561, 2576, 2583, 2597, 2600, 2611, 2617, 2619, 2623, 2628, 2632, 2639, 2641, 2644, 2649, 2662, 2673, 2680, 2681, 2682, 2685, 2694, 2725, 2726, 2733, 2736, 2740,

2758, 2761, 2771, 2786, 2791, 2795, 2796, 2807, 2818, 2827, 2836, 2859, 2860, 2862, 2865, 2885, 2887, 2888, 2890, 2893, 2896, 2897, 2899, 2905, 2907, 2913, 2931, 2933, 2945, 2955, 2982, 2990, 2999, 3006, 3013, 3019, 3025, 3026, 3031, 3043, 3068, 3071, 3086, 3101, 3102, 3117, 3162, 3168, 3170, 3176, 3177

^{c}ubūdiyyet :A kulluk, kölelik
^{c}u. 2220
^{c}u. -durur 2220

^{c}ubūr :A bir suyun öte yakasına geçme
^{c}u. 358

uc : uç
u. -ına 3120
u. -unda 3118

ucuzluḳ : ucuzluk, pahalı olmayan
u. 579

uç- : uçmak
u. -amaz 548
u. -ar 152, 1508
u. -ardın 833
u. -ardıñ 837

^{c}udūl :A sapma, yoldan çıkma; dönme, vazgeçme
^{c}u. 363

^{c}udvān :A düşmanlık
^{c}u. -ıla 2928

^{c}uḳāb :A toz, duman
^{c}u. 2771, 2779

^{c}uḳbā :A ceza, âhiret, öbür dünya
^{c}u. -ya 883

^{c}uḳde :A düğüm, istenip de ulaşılamadığından dolayı içe dert olan şey
^{c}u. 232

^{c}uḳde-güşā :AF zorluğu yenen
^{c}u. 684

^{c}uḳūl :A akıllar, zihinler, uslar
^{c}u. 454, 134

ulu : ulu, bilge, yaşlı kişi
u. 86, 1960, 2119, 2631, 3075
u. -lar 611
u. -lardan 2793
u. -sı 2688
u. -sın 2558
u. -su 3156

ulūl :A sahip
u. 1904

ulūl-ebṣār :A görüp anlayanlar
u. -a 1904

^{c}ulūm :A ilimler, bilgiler
^{c}u. 11, 461, 627, 84, 1152, 2539

^{c}ulyā :A pek yüce
^{c}u. -ya 1934

	ᶜu. -yı 134
um-	: ummak, beklenti içinde olmak
	u. -aram 2552
	u. -aram 3169, 3192
	u. -aram-kim 1482
	u. -duğuñ 2147
	u. -ma 2331
umagel-	: devamlı ummak
	u. -mişem 280
ᶜumde	:A dayanılacak, güvenilecek şey, kimse
	ᶜu. 1128
ᶜummān	:A ulu, büyük, engin deniz
	ᶜu. 87, 705, 722, 752, 909, 1098, 1102, 1491, 2975, 2984, 3034
	ᶜu. -ı 2965
	ᶜu. -ını 715
ᶜummānī	:A okyonusla ilgili
	ᶜu. 2964
ᶜumre	:A hac mevsimi dışında Kaᶜbe'yi ve mübârek yerleri ziyâret etme
	ᶜu. 134
	ᶜu. -ler 138, 2524
	ᶜu. -yi 151
	ᶜu. -yle 1463
ᶜumūr	:A işler, hsuslar, maddeler, şeyler
	ᶜu. 2532
ᶜunf	:A şiddet, sertlik, kabalık
	ᶜu. -ıla 2790
ᶜunṣur	:A mrekkep cisimleri oluşturan basit cisimlerin her biri, madde, esas, kök
	ᶜu. 1963, 1966
unut-	: unutmak, aklından çıkmak
	u. -ırsın 840
	u. -mış 855
unutdur-	: başkasının unutmasına sebep olmak
	u. -dı 1412
ᶜūr	:A silahsız, mühimmatsız
	ᶜū. 136, 152, 2162
ur-	: vurmak, çarpmak, basmak, etmek, demek
	u. 18, 1926
	u. -a 2588, 3014
	u. -am 550
	u. -dı 779, 780, 1466, 1590, 1861, 2508, 2669, 2783, 3082, 3083, 3097
	u. -dılar 1100
	u. -dum 193
	u. -up 1661, 1858, 2880, 3016
	u. -ur 1372, 1626
	u. -urdı 1178
urmaġ	: vurmak, çarpmak
	u. 2405
ᶜurūc	:A yukarı çıkma, yükselme
	ᶜu. 2362, 2892, 2711

urul- : çarpılmak, vurulmak
u. -dı 2086

^{c}urve :A testi, kova ve benzerleri gibi şeylerin kulpu, kulp
^{c}u. -de 103
^{c}u. -ye 1429

^{c}uryān :A çıplaklık, çıplak
^{c}u. 136, 152, 249, 2162

^{c}uṣāt :A asîler, itâat etmeyenler, günahkârlar
^{c}u. 2926, 3032

^{c}uṣātü'l-müslimin :A Müslümanların itaät etmeyenleri, günâhkârları
^{c}u. 2914

^{c}usr :A güçlük, zorluk, sıkıntı, darlık
^{c}u. -uñ 608

usṭurlab :A yıldızların arza olan uzaklığını ölçmeye yarayan alet
u. 88

uṣan- :usanmak, bıkmak
u. -ur 2741

uṣūl :A asıllar, kökler, yol, yöntem
u. 346, 454, 2959

uş : işte, uş
u. 74, 75, 193, 1406

^{c}uşşāḳ :A aşıklar
^{c}u. 285, 2195
^{c}u. -a 2190, 2963
^{c}u. -adır 157
^{c}u. -ı 777, 2973

uyan- : uyanmak
u. -up 2208

uy- :uymak, tâbi olmak
u. -duġuñı 2204
u. -duñ 2204
u. -madıñ 2204
u. -up 3033

uyumaḳ : uyumak
u. 1160

uyu- : uyumak
u. -mazdı 1551

^{c}uyūb :A ayıplar
^{c}u. 1986

uzaḳ : uzak
u. 601

^{c}uzlet :A bir yana çekilip kendi kendine tenhada yaşama, yalnızlık köşesine çekilme
^{c}u. -ler 3012

uzun : uzun
u. 601, 3145

użv :A organ, vücudun müstakil parçası
^{c}u. -unı 1324
^{c}u. -uñ 200[illegible]

Ü

ü : ve, ile, ayrıca, sonra
ü. 14, 4, 26, 37, 38, 48, 50, 90, 98, 108, 136, 137, 143, 152, 155, 156, 161, 171, 194, 195, 199, 199, 202, 203, 205, 216, 223, 227, 245, 254, 256, 259, 272, 303, 304, 306, 315, 316, 318, 319, 320, 323, 327, 333, 344, 350, 351, 358, 359, 360, 362, 363, 364, 366, 368, 369, 379, 385, 387, 394, 415, 424, 425, 430, 435, 443, 447, 452, 465, 467, 474, 480, 506, 542, 565, 570, 587, 593, 602, 618, 625, 630, 637, 638, 641, 642, 645, 659, 668, 679, 680, 683, 686, 687, 688, 695, 725, 746, 757, 767, 770, 771, 787, 788, 864, 897, 907, 919, 924, 930, 932, 934, 935, 970, 982, 1002, 1007, 1008, 1009, 1019, 1027, 1028, 1029, 1032, 1036, 1040, 1043, 1050, 1056, 1057, 1061, 1063, 1067, 1071, 1075, 1076, 1082, 1083, 1084, 1086, 1119, 1123, 1134, 1136, 1142, 1143, 1163, 1200, 1224, 1225, 1247, 1263, 1267, 1268, 1269, 1274, 1276, 1339, 1349, 1365, 1382, 1417, 1432, 1454, 1458, 1472, 1478, 1480, 1483, 1489, 1519, 1524, 1554, 1564, 1572, 1576, 1583, 1603, 1615, 1628, 1634, 1647, 1648, 1686, 1688, 1712, 1727, 1745, 1747, 1760, 1768, 1769, 1774, 1779, 1785, 1788, 1810, 1818, 1825, 1854, 1880, 1912, 1934, 1936, 1966, 1977, 1980, 1986, 2003, 2019, 2041, 2069, 2071, 2072, 2078, 2097, 2118, 2124, 2125, 2130, 2132, 2135, 2140, 2161, 2175, 2213, 2246, 2258, 2259, 2284, 2296, 2299, 2306, 2309, 2310, 2320, 2323, 2339, 2352, 2355, 2356, 2360, 2363, 2380, 2382, 2383, 2403, 2409, 2411, 2439, 2476, 2505, 2509, 2511, 2517, 2530, 2532, 2573, 2583, 2589, 2590, 2596, 2603, 2604, 2607, 2615, 2619, 2621, 2622, 2624, 2630, 2639, 2641, 2644, 2660, 2664, 2667, 2671, 2682, 2712, 2730, 2742, 2785, 2803, 2881, 2888, 2903, 2920, 2936, 2956, 2983, 2993, 3008, 3028, 3039, 3053, 3071, 3096, 3113, 3122, 3154, 3175, 3200, 3210

üç : üç
ü. 1339, 1360, 1578, 1583, 1605, 1870
ü. -den 1339
ü. -ünden 306, 1784

üftāde :F düşmüş, düşkün, çaresiz
6, 250, 337

üftādegān :F düşmüşlür, düşkünler, çaresizler
ü. 424

üfür- : üfürmek
ü. -di 2902

ülü'l-emr :A pâdişah; Müslümanların yetkili olan amirleri
ü. -iñ 2695

ümem :A ümmetler; Müslümanlar
ü. 2047

ümmet :A bir peygambere inanıp bağlanan cemât, taife
ü. 2568
ü. -i 1287, 2184, 2390, 2567, 2960
ü. -im 3041, 3050

ü. -iseñ 2960
ümmeti'r-Resūlen :A Hz. Muhammed'in ümmeti
ü. 803
ümmü'l-ḳura :A Mekke şehri
ü. 967
ümm-i ġaylan :A Arap zamkı, akasya, sakız ağacı
ü. -dan 85
üns :A alışıklık, alışkanlıkalışma
ü. 1409, 1528, 1531
ᶜünvān :A ünvan
ᶜü. 29
ü. -um 1181
üslūb :A tarz, yol, biçim
ü. 1579
üslūp :A tarz, yol, biçim
ü. 2363
üst : üst, üzer, baş
ü. -i 2594, 2684
ü. -inde 1957, 2383, 2485, 2752
ü. -ine 8, 10, 25, 72, 221, 951, 960, 969, 1004, 1004, 1419, 1469, 1511, 1856, 1956, 1961, 2017, 2032, 2083, 2171, 2342, 2751, 2811
ü. -lerine 1364
ü. -ü 2310
ü. -üme 1731
ü. -ünde 1274
ü. -üne 8, 836, 1246
ü. -üni 1012, 2700
üstād :A öğretmen, usta, bir bilim yada sanat dalında uzmanlaşmış olan
ü. 636, 1922, 2785
ü. -ıñdır 1922
ü. -lar 228
ü. -sın 1912
üstüḫān :F kemik
ü. -ım 2084
üstüvār :F sağlam, kuvvetli, dayanıklı; güvenilir
ü. 175, 508, 2587
üş- :üşüşmek, çullanmak (içmek?)
ü. -dükleri 2948
üştür :F deve
ü. -i 1382
Üveys :A Veysel Karânî
Ü. 2063
üzer : üst, üzer, mesûliyet, yan, için
ü. -e 2810
ü. -inde 2380
ü. -ine 88
üzre : üst, üzre
ü. 10, 15, 25, 176, 176, 231, 245, 446, 742, 759, 780, 781, 792, 794, 808, 983, 1010, 1018, 1030, 1047, 1077, 1307, 1422, 1423, 1460, 1543, 1590, 1593, 1602, 1624, 1756, 1820, 1825, 1844, 1865, 1914, 1952, 1953, 2023,

2078, 2092, 2107, 2123, 2363, 2369, 2465, 2619, 2623, 2643, 2740, 2751, 2752, 2767, 2822, 2839, 2926, 3062, 3062, 3206
ü. -dir 1393, 2339
ü. -dür 1275, 1275
ü. -yem 77

V

vācib :A terkedilmesi caiz olmayan, yapılması gerekli; yapılması şer'an gerekli olan
v. 1206, 1267, 1809, 2030, 2224, 2311, 2606, 2634, 2686, 2696
v. -dir 2855
v. -dür 3006

vācibāt :A vacipler, yapılması zorunlu olan şeyler
v. 1158, 3006

vācibü't-ta^czīm :A ağırlanması gerekli olan
v. 2439

Vācibü't-taṣḥīḥ :A düzeltilmesi gerekli olan
v. 2599

va^cde :A bir iş önde belirtilen zaman
v. 2520

vādi :A bkz. vādī
v. 118, 1369, 1373, 1377
v. -leri 1498

vādī :A iki dağ arasında kalan uzun çukur, dere; nehir yatağı
v. 122, 1473, 1504, 1505, 1706, 2011
v. -lerde 2240
v. -ye 1669

vāh :A vah, yazık, ay
v. 142, 1703

vāḥ :A çöl ortasında suyu ve yeşilliği olan yer
v. -dan 2138

vaḥdet :A yalnızlık, teklik, birlik; Allah'a yakınlık, Allah'a ulaşma
v. 252, 254, 288, 290, 568, 750, 753, 773, 779, 898, 943
v. -dedür 898
v. -den 251, 291, 292, 569
v. -e 806, 78, 3043
v. -i 1108

vaḥdet-nişīn :AF vahdete oturan
v. 750, 753

vaḥī :A boş, mânâsız, anlamsız
v. 1356

vaḥş :A yabani, ürkek, insandan kaçan
v. 1020, 1565

vaḥşet :A yalnızlı, tenhâlık, ıssız
v. 1377, 1409, 1529, 1531
v. -den 1565
v. -i 217

	v. -im 1180
vahşî	:A yabânî, ehlileştirilmemiş
	v. 2269
	v. -lerle 1857
vahy	:A Allahu taâla'nınCebrâil aleyhisselam tarafından peygamberlerine gönderdiği şeylerin hepsi.
	v. 918
vakār	:A ağırbaşlılık, temkinlilik
	v. 3101
vakd	:A asl. vakt: vakit, zaman
	v. -ümden 163
vakf	:A Allah için İslâmiyet'in şartlarını gözeterek hayır ve hasenâtda bulunmak, mal ve mülkü ammenin yararına ebedî olarak bağışlamak
	v. 408, 2614, 2656
	v. -a 12
	v. -ı 2703
vakfe	:A hacıların Arafat'da durmaları
	v. -de 247, 377, 1122, 2922, 2924
	v. -ler 2524
vakı^{c}	:A vuku bulan, olan, düşen; olagelen, rastlayan
	v. 1631, 2015, 2832
	v. -am 3146
vākı^{c}a	:A vuku bulmuş, olmuş bir şi, gerçek
	v. -nı 410
vākıf	:A duran, ayakta duran; Arafat'da vakfeye duran; bir şeyi elde eden
	v. 162, 247, 358, 1720, 1990
vakit	:A vakit, zaman
	v. 583
	v. -ki 1047
vakt	:A vakit, zaman
	v. 266 1326, 1823
	v. -e 2132
	v. -i 1051
	v. -in 2319, 2866, 2871
	v. -inde 1325
vālideyn	:A iki anne, anneler
	v. 91
var	: var, mevcut, bulunur, gelir
	v. 26, 75, 135, 199, 200, 201, 203, 497, 507, 580, 605, 804, 856, 868, 910, 945, 999, 1512, 1712, 1779, 1822, 1853, 2211, 2228, 2293, 2331, 2494, 2525, 2540, 2733, 2986, 2986, 3001
	v. -dan 1054
	v. -dır 1509, 1766, 2462
	v. -dır 2527
	v. -ıdı 441, 1371, 2785, 3115
	v. -ıken 618, 1181
	v. -ısa 163, 483, 646, 670, 911, 998, 1438, 1509, 1510, 2055, 2154, 2251, 2336, 2436, 2463, 2516, 2604, 2765, 2786, 2856, 2863
var-	: varmak

v. 1257, 1335, 1778, 1780, 2010
v. -a 975, 290
v. -alım (1) 851
v. -dı 1429, 1442, 1698, 1764, 1794, 2661, 2692, 2708
v. -dık 853
v. -dıkda 2116
v. -dıkları 2916
v. -dılar 364
v. -dım 3105, 3118
v. -duın 204
v. -ınca 1202
v. -ıp 1909, 2645, 2996, 3011, 3018
v. -ırsın 843
v. -madı 2746
v. -mağıçun 129, 1805
v. -mayan-durur 1131
v. -maz 844
v. -mış 2406
v. -sa 1908, 2858
v. -up 803, 1717, 1935, 1949, 2250, 2393, 2908, 2948, 3066, 3110

varmaḳ : varmak, ulaşmak
v. 843, 851, 1812

varaḳ :A yaprak
v. 67, 823, 2234

vāridāt :A gelir; hatıra gelen, içe doğan şeyler
v. 633
v. -ı 631

vaṣf :A nitelik, bir kimsenin yada şeyin taşıdığı hal, sıfat
v. 362, 415, 750, 1107, 1116, 1134, 1140, 1147
v. -ıñda 69

vāṣıl :A ulaşma, yetişme
v. 89, 520, 709, 810, 1956

vaṣi :A bir ölünün vasiyetini yerine getirmeye memur kimse, bir yetimin malını idâre eden kimse
v. 2861

vāsi[c] :A geniş, açık, enli, bol
2770

vaṣiyyet :A vasiyet, tenbih, buyruk
v. 1569, 1823, 1827, 1843, 1844, 2315

vaṣiyyet-nāme :A bir kimsenin vasiyetini yazmış olduğu kağıt, yazılı vasiyet
v. -ler 2855

vaṣl :A ulaştırma, birleştirme; kavuşma; ulama
v. -ı 106
v. -ında 524

vaṭan :A yurt, vatan
v. 908, 1411, 2276, 2952, 2953
v. -dan 2951

vāy :F yazık, vay, eyvah
v. 592

vazgeç- : vazgeçmek, bırakmak
v. -di 1106

vaż^{c}	:A koyma, konulma, tâyin etme, kurma, câd etme v. 55, 72, 1246, 1256, 1273, 1274, 2100, 2391, 2789, 2795, 2801, 2802 v. -ı 1275
ve	:A ve, hem, ile, ayrıca, bir de v. 40, 102, 654, 815, 952, 996, 1007, 1020, 1025, 1490, 1490, 1539, 1898, 1963, 2024, 2038, 2050, 2134, 2166, 2377, 2408, 2524, 2916
vebā	:A vebâ hastalığı v. 168
vech	:A sebep, münâsebet v. 177, 748, 1804, 2123 v. -i 2096 v. -ile 968, 1191, 1598, 1772, 1887, 1963, 3147 v. -ine 2453 v. -ün 427 v. -ile 1574, 1578
vechhuhū	:A onun vechi v. 427
vecidun	:? v. 427
vedā^{c}	:A ayrılma, ayrılış, Allah'a ısmarladık v. 168, 201, 2883, 220
vefā	:A sözünde durma, sözünü yerine getirme; dostluğu devam ettirme v. 359, 174, 337 v. -lar 245 v. -nıñ 1419
vefāt	:A ölüm v. 2321, 3143
vekil	:A temsilci, vekil v. 2801 v. -i 2797
velā	:A yakınlık, sahiplik; efendisinin kölesi üzerindeki hakkı v. 952, 2050, 2050, 2050
ve'l-Celil	:A Celîl ile v. 1647
veled	:A çocuk, erkek evlat, oğul v. 1294, 1301
velī	:A fakat, lâkin v. 62, 356, 1318, 3145, 3146
velid	:A yeni doğmuş çocuk v. 2757
velikin	:F lâkin, fakat, ama v. 845
ve'l-ķalem	:A kalem ile v. 1925
ve'l-me'men	:A memen ile v. 2396
velvele	:A şaşkınlık; gürültü, patırtı, yaygara v. 143
ver-	: vermek v. -di 1643

verd :A gül, gül suyu
v. 418

ve'rrefîk :A refîk ile
v. 2257

veṣāyā :A vasiyetler, bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şeyler
v. 2130, 2730

vesīle :A yol, vâsıta; bahâne, sebep
v. 376

ve's-selām :A selâm ile
v. 398,

ve't-tekrīm :A tekrîm ile
v. -dür2439

vezāret :A vezirlik, paşalık; baş vezirlik
v. 417

vidā^c :A bkz. vedā^c
v. 1556, 2950
v. -ı 1573

vir : vermek
v. 258, 267, 307, 707, 710, 715, 717, 719, 904, 1633, 1846, 1927, 3131, 3205
v. -di 184, 848, 973, 1021, 1035, 1080, 1086, 1166, 1170, 1377, 1380, 1407, 1533, 1572, 1617, 1698, 1764, 1767, 1887, 2022, 2098, 2223, 2308, 2384, 2549, 2575, 2656, 2666, 2699, 2775, 2829, 2839, 2998, 3126, 3135, 3167
v. -diler 2825
v. -dim 3138
v. -diñ 41, 129, 1475
v. -e 1138, 1298, 1301, 2274, 2276, 3021
v. -elim 2735
v. -em 76, 720
v. -en 31
v. -eyim 2326
v. -ip 3124
v. -ir 2311, 2351, 2890
v. -irken 1710
v. -irsin 63
v. -me 31
v. -medi 1424, 1683, 1687, 1786, 1880
v. -megil 902
v. -mekde 3129
v. -memişdi 1294
v. -mez 560, 1725
v. -miş 1593
v. -mişdi 1294, 1531
v. -mişidi 2931
v. -se 823
v. -üp22, 29, 29, 28, 446, 1137, 1515, 1654, 1804, 1877, 3064
v. -ür 674

vīrān :F yıkık, yıkılmış

v. 58, 121, 1193, 1249, 1257, 1258, 1753, 2636, 2637, 2662, 2955
v. -da 667, 1193
v. -ı 1250, 2674
v. -ın 1185

virāne :F yıkılmış veya pek harâb olmuş yapı, ev
v. 399, 1388, 2397
v. -de 2665
v. -den 2232
v. -dir 1187
v. -m 411
v. -mi 181, 413
v. -ñdir 1186, 1190
v. -si 401, 1254
v. -sin 2013, 2581
v. -yi 121, 1188, 2014
v. -ye 853

vird :A belli zamanlarda okunması gereken Kuran cüzleri, duaları
v. 1140

viril- : verilmek
v. -di 2184, 2218

viṣāl :A ulaşma, sevgiliye kavuşma
v. 114, 520
v. -ile 1577

vuḳūf :A durma, duruş, bir halde olduğu gibi kalıp ileriye yada geriye gitmeme; anlama. bilme
v. 1958

vus^{c}at :A genişlik, bolluk, para bakımından durum, boş meydan, fırsat
v. -le 973

vuṣlat :A bir şeye ulaşma, yetişme; kavuşma
v. 536, 888
v. -a 1601, 2994
v. -da 1138
v. -dadur 898
v. -dan 1354
v. -durur 608

vuṣūl :A ulaşma, gelme, varma, erişme, yetişme
v. 260, 819

vużı^{c}a :A vaz olundu
v. 69, 2408

vużū :A abdest alma
v. 494, 1158, 1214, 1365

vü : ve, hem, ayrıca, bir de, sonra
v. 13, 37, 255, 256, 257, 274, 321, 321, 351, 424, 425, 443, 447, 517, 686, 687, 800, 829, 856, 1009, 1032, 1034, 1123, 1260, 1315, 1402, 1458, 1480, 1527, 1568, 1575, 1635, 1681, 1768, 1853, 1900, 1941, 2124, 2130, 2130, 2284, 2317, 2317, 2320, 2443, 2483, 2528, 2700, 2730, 2742, 2769, 2800, 2861, 2863, 2881, 2884, 2893, 3039, 3078

vücūd :A varlık, vücud

Yāhūdī :A Mūsevî
Y. 2319

yaḳ- : yakmak
y. -dı 158, 1585, 1785, 2044, 2596
y. -madı 2722

yaḳın : yakın, uzak olmayan
y. 2281, 2283, 2989

yaḳīn :A şüpheden uzak olarak bilme
y. 43, 1293, 1491, 1633, 1661, 2008, 2158, 2347, 2521, 2532, 2914, 3158

Ya^{c}ḳub-vār : Yakup gibi
Y. 1599

yāḳūt :A değerli süs taşı
y. 1277, 2444
y. -dan 1241
y. -dur 2099

yala- : yalamak
y. -dı 3142

yalan : yalan, asılsız
y. 2180

yalvar- : yalvarmak
y. -an 247
y. -dıḳları 2916
y. 365
y. -mış 2406

yemānī :A Ka^{c}be'nin dört
y. 36

yan : yan, taraf, yön
y. -ı 1820
y. -ına 169, 354, 2880, 3036, 3111
y. -ında 187, 490, 1242, 2073, 3037, 3116, 3141
y. -ıña 1335

yañ : yan, taraf, yön
y. -a 1, 832, 60, 911, 980, 1403, 1421, 1637, 1765, 1939, 2238, 2951, 3038, 3038, 3137

yan- : yanmak
y. 1719
y. -a 1387, 1518, 2352
y. -ar 813, 2304
y. -ardı 1675
y. -arıdı 1386
y. -dı 587, 1610, 2510, 2710
y. -sa 191
y. -up 2712

ya^{c}nī :A yani, kısaca, doğrusu, demek gerekirse
y. 119, 235, 324, 345, 375, 386, 418, 441, 466, 468, 504, 512, 647, 652, 759, 781, 791, 849, 901, 1032, 1047, 1172, 1218, 1324, 1376, 1395, 1419, 1444, 1458, 1497, 1503, 1516, 1582, 1738, 1965, 1966, 1975, 2060, 2238, 2336, 2377, 2393, 2510, 2571, 2595, 2627, 2670, 2707, 2717, 2726, 2728, 2749, 2780, 2793, 2813, 2873, 3070, 3100, 3102
y. -ki 23

y. -kim 529, 2094

yap- : yapmak
y. 2010
y. -alım 2081
y. -amazlar 2013
y. -ar 1188, 2011, 2014
y. -arlar 2013
y. -ayım 2085
y. -dı 1902, 2009, 2093, 2808
y. -dı 1988, 2091, 2124, 2837, 2843
y. -dığın 2842
y. -dığıñ 1187
y. -dıḳ 2615
y. -dıḳda 2832
y. -dılar 1223, 2787, 2822
y. -dıñ 128
y. -duġuñ 2119
y. -ıp 1983
y. -ma 207
y. -maġa 141, 2057, 2120, 2642, 369
y. -maġıçun 1255
y. -mayavuz 2638
y. -mışdı 2663
y. -sa 2391
y. -tı 1790
y. -up 59, 2647, 2839

yapıl- : yapılmak
y. -dı 2814
y. -ırken 2807
y. -mış 2014

yapış- : yapışmak
y. -dı 1429

yār :F dost, sevgili
y. 289, 341, 441, 539, 1110, 1148, 1943, 1944, 2081, 2087, 2213, 2434, 2676, 2719, 2979, 3037, 3176
y. -dan 164
y. -ı 2443
y. -ısa 1509, 2863

yārabb, yārabbı :A ey Rabbim
y. 283, 284, 294, 598, 1668, 1972, 2401, 2324, 2430, 2043, 2765

yarat- : yaratmak, yoktan var etmek
y. -an 1476
y. -dı 954, 1011

yaraġ : silah
y. 216

yārān :F dostlar, sevgililer
y. 15, 2551, 3188
y. -ı 202

yardım : yardım
y. 250

yarıl- : yarılmak
y. -dı 2776

yarın	: yarın, ertesi gün
	y. 146, 1933, 2427, 2449, 2449, 2748, 2928
yarlık/ğ	: ferman, buyruk
	y. -a 2385
yāsemen	:F yasemin çiçeği
	y. 3009
yaş	: yaş, göz yaşı
	y. 1673, 2154, 3140
	y. -ı 230, 2666, 2666, 2668, 3141
	y. -ım 77
	y. -ına 1307, 1578, 1583, 2018, 2804
	y. -ından 1372, 1422
	y. -ını 3034
	y. -lar 2876
yat-	: yatmak
	y. -dıñ 1
	y. -duğı 137
	y. -ır 855, 1283, 2732, 2886
	y. -ırsın 496
	y. -ur 1283
	y. -ursın 493
yatak	: yatak
	y. -ıdır 264
yatır-	: yatırmak
	y. -dı 1820, 1868
	y. -ğıl 1865
yavı	:: zayi, yitik, başıboş
	y. 293, 839
yavuz	: kötü, fena; güçlü, çetin, yaman
	y. 1862
yaz-	: yazmak
	y. 2, 504, 627, 951, 2277, 2659
	y. -an 225
	y. -ar 1886
	y. -dı 792, 952
	y. -dılar 2609, 2650
	y. -maz 548
	y. -mışıdı 2597
	y. -sa 823
	y. -sam 2292, 2413
yazı	: yazı
	y. 548, 884
yazıl-	: yazılmak
	y. -a 1864
	y. -dı 790
	y. -masa 939
	y. -mışdır 198
yedi	: yedi sayısı
	y. 141, 2687
yeg	: daha iyi, üstün
	y. -durur 933
yek	:F bir sayısı
	y. 396, 414, 1068, 1261, 2144

yeksān :F düz, toprakla bir
y. 58, 814, 1193, 1258
yekşebe :F bir gece
y. 2344
yektā :F tek, eşsiz, benzersiz
y. 325, 360
yemīn :A and
y. 1322, 3037, 3111
y. -īnden 1333
y. -īnden 1335
yemīnu'llāh :A Allah'ın yemini
Y. 55
Y. -dur 2119
yemm :A deniz
y. 925
yer : yer
y. -in 1131, 2939
yerżā :
y. 367
yesār :A zenginlik, varlık
y. 3037, 3118
Yeslikūne'ṭ-ṭarīḳe :?
y. 3003
yet- : yetmek
y. -di 1290
y. -dikçe 1761
yetīm :A babası ölmüş çocuk; Hz. Muhammed
y. 715
yetmiş : yetmiş sayısı
y S168 a (Başlık)
yevm :A gün
y. 119, 141, 1003, 1007, 1031, 1043, 1659, 1664
yevmü'l-ḳıyām :A kıyâm günü
y. 410, 749, 952, 1046
yevmü'l-ḫamis :A beşinci gün
y. 1027
yezāl :A zeval, bitim
y. 774
Yezdān :F Allah, Yaratıcı
Y. 359, 666, 2984
Y. -dır 658
Y. -ısañ 2995
yezel :A bkz. yezāl
y. 1922, 2184
Ye'cüc :A kısa boylu kavim, Çinli'ler
Y. 1057
yığ- : yığmak
y. -alım 2032
yıḳ- : yıkmak
y. -an 2668
y. -arlar 2014
y. -dı 2662, 2666, 2667, 2842
y. -dığı 1188

y. -dığıñ 1187
y. -dılar 1042
y. -ma 1259
y. -sa 1188
y. -up 2619

yıkıl- : yıkılmak
y. -dıḳda 59
y. -mış 2011
y. -up 58, 376

yıl : yıl, üçyüz altmış beş günlük zaman dilimi
y. 588
y. -dır 2133
y. -lar 1578, 2992
y. -lardur 275, 2731

yıldır- : yıldırmak, korkutmak
y. -an 2201

yıldız : yıldız
y. -ı 578

yid- : itmek
y. -er 205

yidi : yedi sayısı
y. 490, 584, 642, 1202, 1028, 1029, 1792, 1795, 1801, 1855, 2021, 2027, 2341, 2341, 2400, 2407, 2826, 2833, 2838, 2840, 2843, 3179, 3185
y. -kez 2121
y. -nci 1271

yidir- : yedirmek
y. -e 807

yig : daha iyi, üstün
y. -dir 3197

yigirek : daha iyi, üstün, baskın, tercih edilir
y. 850

yigirmi : yirmi sayısı
y. 2372, 2374

yik :F bk. yek
y. 80, 654, 1071, 2557

yil : yel, hafif rüzgar
y. 1862
y. -e 2351
y. -lerile 2272

yil- : esmek
y. -se 2272

yi- : yemek
y. -me 1455, 1457
y. -mesin 1976

yimek : yemek
y. 1160

yine :yine, tekrar
y. 9, 17, 619, 979, 1185, 1194, 1310, 1345, 1396, 1406, 1424, 1425, 1426, 1427, 1566, 1588, 1626, 1629, 1639, 1640, 1641, 1644, 1711, 1776, 1788, 1791, 1792, 1795, 1798, 1799, 1794, 1801, 1869, 2045, 2088, 2361, 2362, 2373, 2487, 2488, 2620, 2621, 2632, 2634, 2675, 2679,

2682, 2683, 2685, 2686, 2690, 2690, 2748, 2750, 2753, 2753, 2756, 2767, 2815, 2818, 2819, 2843, 2952

yiñi : yeni
y. 2646

yiñ : elbise kolunun el üstüne gelen kısmı
y. -üñle 1832

yir : yer
y. 606, 723, 854, 966, 1004, 1030, 1042, 1057, 1059, 1237, 1445, 1449, 1615, 1628, 1648, 1745, 1769, 1810, 1870, 1937, 2084, 2109, 2213, 2776, 2823
y. -de 1178, 148, 255, 257, 1350, 1853, 1883, 2432, 2600, 2643, 2648, 3110
y. -den 828, 1467, 1801
y. -dir 1392
y. -e 174, 581, 1202, 1233, 1392, 1412, 1453, 1466, 1821, 2012, 2355, 2356, 2367, 2684, 2727, 2776, 2824
y. -i 1232
y. -idür 1229
y. -in 1202, 1203, 1222, 1232, 2322
y. -inde 960, 963, 964, 1233, 1286
y. -inden 1691, 2112
y. -ine 642, 786, 981, 1236, 1442, 1805, 1812, 1824, 1864, 2788, 2790, 2838
y. -ini 1444, 2025
y. -iñ 841, 965
y. -lere 562

yirlü : yerli, yeri olan
y. 786, 2838

yi- : yemek
y. -sin 826
y. -yelüm 850
y. -yen 596

yit- : yetmek, kafi gelmek
y. -dikçe 802
y. -er 1, 3, 1192, 1211, 1248, 2126

yitir- : yitirmek, taybetmek
y. -di 1496
y. -diler 1499
y. -dim 445
y. -diñ 1681

yitmiş : yetmiş sayısı
y. 2363, 2382, 2387
y. -iken 3043

yoḫsa : yoksa,
y. 121

yoḳ : yok, bulunmaz, mevcut olmayan
y. 104, 199, 402, 497, 535, 566, 569, 695, 854, 1372, 1388, 1803, 2011, 2070, 2207, 2237, 2315, 2639, 2934, 2936, 2990
y. -dan 868
y. -dur 101, 124, 124, 187, 196, 564, 567, 577, 1824, 1885, 3002
y. -durur 2292, 2462, 2473, 2754, 2754

y. -ı 1054
y. -ıdı, 756, 757, 761, 762, 767, 1498
y. -ıken 910, 1875, 2211
y. -sa 36
y. -udı 967, 1494, 2596, 2703, 2705, 3084
yol : yol, tarîkk, usûl
y. 1778, 2578, 2736, 3033, 406
y. -a 503, 2225, 2277
y. -da 46, 73, 1137, 2987, 2987
y. -dan 2050
y. -durur 16
y. -ı 1077, 1759
y. -ına 1141, 1141, 1813, 2854
y. -ında 1135, 1138, 2176
y. -larını 1499
y. -um 2988
y. -una 1842
yoldaş : yol arkadaşı, yoldaş
y. 45, 1110, 2256
y. -ıdır 2443
y. -ım 2074
y. -ına 144
y. -ların 1235
yolṭaş : bkz. yoldaş
y. 2029
y. -ı 271
yu- : yıkamak
y. -dı 300
y. -madı 2470
yuḥibbü'ṣ-ṣâbirîn :?
yl. 613
yuḥibbü'ş-şâkirîn :?
y. 613
yuḳarı : yukarı, üst
y. 666
yular : hayvanların boynuna takılan tasma
y. 1496
yum- : yummak, kapamak
y. -dı 1850
y. -up 179, 1798, 2745
yummaḳ : yummak, kapamak
y. -dur 191
Yûsuf :A Yûsuf peygamber: güzelliğiyle ünlüdür.
Y. 467, 2842
yuṭ- : yutmak
y. -dı 2776
yüce : yüce, ulu, yüksek, büyük
y. 1006
yügriş- : koşuşmak
y. -üñ 1311
yügrüş- : koşuşmak
y. -dikleri 2948
y. -irlerdi 1309

yük : yük
y. 146
y. -in 145

yümn : A uğur, bereket
y. 2488

yüri- : yürümek
y. 622, 1721, 1752, 1778, 1780
y. -yüp 1418

yürü- : yürümek
y. -rken 1446

yürüyüş : yüryüş, yürüme
y. 9

yüsret : A kolaylık, rahat
y. -durur 608

yüz : yüz, çehre; yüz sayısı; sebep, -den dolayı
y. 3, 33, 179, 193, 787, 1001, 1001, 1117, 1289, 1366, 1427, 1427, 1443, 1761, 1763, 1466, 1782, 1788, 2018, 2113, 2141, 2275, 2357, 2372, 2374, 2420, 2425, 2432, 2446, 2571, 2571, 2613, 2652, 2918, 2945, 2996, 3066
y. -den 776, 847, 876, 877, 1021, 1197, 1433, 1687, 1788, 2416, 2421, 2611, 2997
y. -dendir 580
y. -e 833
y. -i 1871, 2114, 150, 2142, 2810, 3172, 3199
y. -in 1059, 1553, 1868, 317, 3186
y. -inde 1042, 1449, 1937
y. -ine 1057, 1237, 1445, 1640, 1847
y. -ini 1850
y. -üm 170, 747, 1865, 2115, 2116, 3067
y. -ümden 2114
y. -üme 1865
y. -üni 2388
y. -üñ 294, 624, 2117
y. -üñi 2056

Z

zād : F doğma, doğuş mânâlarıyla birleşik isim yapar
z. 524, 1388

zāġ : F karga
z. 548, 552

zāhid : A çok aşırı sofu, kaba sofu
z. 1096

zāhidān : A sofular
z. 1096

ẓāhir : A görünen, görünücü, açık, belli, meydanda
ẓ. 1995

ẓāhir : A görünen, açık, belli, meydanda
ẓ. , 116, 198, 314, 947, 969, 1065, 1239, 1270, 1445, 1538, 1663, 1664, 1780, 1948, 1961, 1995, 2025, 2502, 2517, 2540, 2739, 2761

ẓ. -dir 2514
ẓ. -i 1402, 3153
ẓ. -idi 2931

ẓāhirā :A ey zâhir olan
ẓ. 196, 2771

zaḫm :F yara
z. 768, 789, 2069, 2069
z. -ından 1793

ẓālim :A zulmeden, haksızlık eden
ẓ. 197

żaᶜīf :A zayıf, güçsüz, kuvvetsiz
ż. 194, 202, 696, 2618

ẓalūm :A çok zalim olan
ẓ. 1750

zamān :A zaman, çağ, devir, vakit, müddet
z. 63, 181, 189, 368, 415, 417, 502, 551, 738, 821, 947, 984, 1048, 1050, 1081, 1173, 1322, 1434, 1445, 1445, 1448, 1505, 1525, 1639, 1660, 1776, 1786, 1820, 1852, 1875, 1895, 1998, 2111, 2334, 2362, 2515, 2600, 2601, 2602, 2604, 2635, 2655, 2705, 2751, 2767, 2767, 2772, 2773, 2774, 2776, 2777, 2778, 2782, 2807, 2812, 2824, 2825, 2898, 2909, 2926, 3182, 3207
z. -da 1994, 2093, 2596, 195
z. -dan 1338, 2732
z. -ıdır 2974
z. -kim 2779

zamānen :A zaman...
z.2253

żamīr :A iç, içyüz; kalp, vicdan
ż. 221

zan :F ondan
z. 638

zanbaḳ-veş :F zanbak gibi
z. 29

zār :F ağlayan, inleyen; zayıf, dermansız
z. 1473, 188, 214, 214, 2193, 2945
z. -e 3017
z. -ı 3078
z. -ıla 2881
z. -ına 3049
z. -ıñ 1678

ẓarāfet :A zariflik, naziklik, incelik
ẓ. 1113

żarar :A ziyân, eksiklik; bir menfaatin bozulması yada koybolması
341, 2608, 2710, 2712, 3170

ẓarāyif :A asl. ẓarâ'if: zarif, ince şeyler
ẓ. 451

ẓarf :A kap, muhâfaza, kılıf
ẓ. -ına 766, 3174

zārī :F ağlayıp sızlama
z. 679

ẓarīfeyn :A ince, narin

ẓ. 364

żarūrī :A zorunlu
ż. 1782

ẕāt :A kendi; asıl, öz
ẕ. -ı 100, 112, 148, 3154
ẕ. -ıñ 2567
ẕ. -ına 756

ẕātuhū :A o ẕāt
ẕ. 426

ẓayf :A bkz. zaʿīf
ẓ. -ıñam 284

żāyiʿ :A elden çıkan, kaybolan, yitik, zarar
ż. 1447

zāyil :A asl. zā'il: sona eren, devamlı olmayan; geçen, geçmiş olan
z. 1129, 1633, 1637, 1639, 1658, 3000
z. -iñ 3005

zebānī :A cehennemlikleri cehenneme atmaya memur olan melek
z. -ler 813

zeber :F üst
z. 385, 2632, 2664

ẓebed :?
z. 813, 2396

ẕebḥ :A boğazlama
ẕ. 1605, 1627, 1628, 1635, 1646, 1648, 1649, 1656, 1668, 1669, 1671, 1689, 1708, 1710, 1714, 1732, 1733, §1734, 1739, 1753, 1804, 1815, 1876
ż. -e 1655
ẕ. -i 1667
ẕ. -ile 1605, 1670, 1726, 1754

zebilhān :A zebiller
z. 643

zebūn :F zayıf, güçsüz, aciz
z. 195

zeġal :?
z. 676

zehir :F asl. zehr: zehir, ağu
z. 1629

zehr :F zehir, ağu
z. 362, 596, 1700

zehr-āb :F acı su
z. 595

zekāt :A İslâm'ın beş şartından biri olan, mal ve paranın, paklığını ve helallığını sağlamak üzere, kırkta birinin her yıl sadaka olarak dağıtılması
z. 99, 2321, 2326

zelel :A eksiklik
z. 94

zelīl :A sürçüp düşen; yanılan
z. 1387, 1467, 1791, 1872

zelzele :A ırgalama, sarsma; deprem
z. 2041, 2351, 2775

zemīn :F yer, yeryüzü

z. 323, 358, 982, 984, 986, 1023, 1026, 1027, 1055, 1061, 1216, 1224, 1414, 179, 1854, 2332, 2339, 3060
z. -de 1610
z. -e 1219
z. -i 1062

Zemzem :A Kâbe civarındaki ünlü kuyu
Z. 223, 1414, 1442, 1444, 1445, 1451, 1452, 1471, 1472, 1475, 1483, 1484, 1535, 1929, 2448, 2457, 2469, 2530, 2747
Z. -den 499
Z. -dür 482, 1454, 2463
Z. -e 183, 1062, 1470, 2485, 2485
Z. -i 1448, 1483, 1450, 1470, 1522, 2112, 2197, 2948
Z. -ile 1125
Z. -le 494, 1451, 1530
Z. -in 56
Z. -üñ 1490

Zemzem-āsā :A Zemzem gibi
Z. 735

zemzemest : Zemzemdir
Z. 2457

zen :F kadın
z. 1120
z. -den 2644

zencīr :F zincir
z. -ler 812

zer :F altın
z. 714, 926, 1143, 1144
z. -den 507
z. -düm 14
z. -e 1142

zerr :A karınca yumurtası
z. 14, 708

żerrāt :A zerreler
ż. -ı 159

zerre :A pek ufak parça
z. 828, 834, 1113, 1233, 1244, 1399, 2315, 3172
z. -ce 564
z. -de 1102
z. -i 300

żerre :A pek ufak parça, molekül
ż. 263, 267, 272, 545, 593, 646, 710, 2070
ż. -ce 159, 160, 546, 559, 2513
ż. -de 885, 895
ż. -den 697, 698, 1100
ż. -mi 258
ż. -sin 2335
ż. -ye 705
ż. -yem 206, 262, 262, 532, 697

żerre-vār :AF zerreye benzer, zerre gibi
ż. 262, 275

zerrīn :F altından yapılmış, altın; altın gibi sarı
z. 518, 783, 1145, 1886, 3168

zevāl :A zail olma, sona erme, yerinden ayrılıp gitme
z. 704, 1089, 1456, 2617

zevc :A çift; bir çiftten her biri
z. 360, 1462, 1462

zevḳ :A tadım, tatma, tat, hoşa giden hal
z. -ıla 138, 1398, 1521, 1524, 1567, 2312
z. -ıñ 309

zeyb :?
z. 1489

Zeyd :A Zeyd?
Z. -iñ 2695

zeyn :A süs, bezek
z. 721, 724, 1093, 1316, 2582, 2693

ẓıll :A gölge; koruma
ẓ. 383, 420, 1954, 1955, 2944
ẓ. -ıdı 1955
ẓ. -ında 1089
ẓ. -ıñ 1960

ẓıllu'llāh :A Allah'ın gölgesi, hükümdarlar, halifeler için kullanılan büyüklenme sözleridir.
ẓ. 420

zındiḳ :A zındık
z. -dır 2183

zī :A sâhip mânâsına kelimelerin başına gelerek birleşik kelime yapar
z. 300, 1026, 2362, 2362, 3155, 3155, 3213

zīb :A süs, bezek
z. 327, 738

zībā :F süslü, yakışıklı, güzel
z. 188, 327, 517, 686

zīb-naḳş :A nakış süsü
z. 924

zi-feyż :A feyz sahibi
z. 3057

zi-ḫalḳ :A halkın sahibi
z. 2260, 2260

zihnuhū :A onun zihn
z. 428

zihnün :?
z.428

ẕikr :A anma, anılma; bildirme
ẕ. 83, 462, 464, 477, 1159, 1656, 2298, 2691, 2857
ẕ. 84, 87, 415, 461, 3033
ẕ. -i 907, 410
ẕ. -ile 2877
ẕ. -ün 654

zilḥicce :A Arap aylarındandır
z. de 1689

zillet :A hakirlik, horluk, alçaklık, aşağılık
z. -i 1112
z. -in 1325

zimmet :A sahip çıkma, koruma, zorunda kalma, üst, üstte olan şey

z. 1267
z. -inde 1819
z. -iñ 2228

zindānet :F karanlık yer
z. -i 2582

zinde :F diri, yaşayan, canlı; dinç
z. -dir 689

zindegi :F zindelik, dirilik
z. 333

zinet :A süs, bezek
z. 1035, 1224, 1340

zinhār :F sakın, asla, olmaya, aman
z. 131

zir :F alt, aşağı
z. 34, 264, 385, 460, 722, 934, 2632, 2664

zirā :F çünkü, şundan dolayı ki
z. 2003

zirā^{c} :A ziraat
z. 2125, 2699, 2707, 2833, 2839, 2843
z. -ı 2838
z. -ıdı 2821
z. -idi 2824

zirve :A doruk, bir şeyin en yüksek noktası
z. 460, 1256, 89, 1281

zī-Şām :A Şam'a sahip
z. 1344

zişt :F çirkin
z. 686

zīver :A süs, bezek
z. 417, 467, 1489, 3197
z. -ile 2582

żiyā :A ışık, aydınlık
ż. 469, 1032
ż. -sı 313

ziyād, ziyāde :A artma, çoğalma; artan, fazla kalan
z. 159, 971, 1180, 1534, 1540, 2699

ziyād-ender-ziyād :A çok çok
z. 381

żiyāf :A ziyâfet
ż. -ına 277

żiyāfet :A misâfir kabul etme
ż. 273, 284, 285, 286, 805, 872, 1530, 2653, 2654, 2672
ż. -de 295
ż. -dir 859
ż. -dür 858
ż. -ler 825

ziyān :F zarar, kayıp
z. 146, 65, 1140

ziyāret :A görmeye gitme, gidilme
z. 51, 1463, 2250, 2251, 2274, 2447, 2959, 2999, 3019, 3020, 3023, 3024, 3044, 3045, 3046, 3050, 3077, 3181

zī-zer^{c}in :A zer^{c}in sahibi

	z. 1395
zor	: zor, güç
	z. -ıla 1859
żuᶜāf	:A zayıflar
	ż. 571
zub	:?
	z. 2586
zūd	:F çabuk, tez, acele
	z. 1306
zūdger	:F çabuk olan
	3175
ẓuhūr	:A görünme, meydana çıkma, başgösterme
	ẓ. 1414, 1437, 1626, 301, 3140
	ẓ. -uñdan 1437
ẓulm	:A zulüm, haksızlık; bir şeyi kendi yerinden başka bir yere koyma
	ż. 197, 1641, 1642
	ẓ. -ile 1074
ẓulmet	:A karanlık
	ẓ. 82, 660, 1086
	ẓ. -den 19, 313, 1641
	ẓ. -i 223
zuᶜm	:A bâtıl zan, sanı, şüphe
	z. 1715, 1737, 1740
	z. -ıla 1723, 1752, 1753
zūr-kār	:F zorlayan
	z. 207, 2595
ẓurūf	:A zarflar, kablar
	ẓ. 792
zübān	:F dil, lisân
	z. 324, 639, 690, 934, 1140
zübānī	:A cehennemlikleri cehenneme atmaya memur olan melek
	z. 2384
Zübeyr	:A İbn-i Zübeyr
	Z. 2826, 2828, 2835
	Z. -iñ 2842
zühd	:A her türlü zevke karşı koyarak kendini ibâdete verme
	z. 199
	z. -ile 1096
zülāl	:A saf, hafif, soğuk, güzel, tatlı su
	z. 1014
zümre	:A bölük, takım, cemaât, topluluk, sınıf, cins, grup
	z. 81, 1128, 2972, 2973
	z. -siniñ 890
zümürrüd	:A zümrüt
	z. 1242
zürriyyet	:A nesil, kuşak; soy, döl
	z. -i 1394

1B

دبیرنڭ قیام ایتدی قلم / کمیدن یالکه خرام ایتدی قلم

کابرو ترکتاز قلملنی بکون / سالن ایسروی خرامانی بکون

بیتر اولدی منقطع اصحابدن / یوز چورمه نامه وش اصحابدن

بولمغ استرسن اکر عمری دراز / روز و شب عاشقلرك کورکلینی یاز

العصا کی دستده یاصر راه قدم / بغلادی بر اراءات عزم حرم

قند بخشك تا زین سنبل الرتبه / کاه اولدی تازه تنزل کل الرتبه

2A

شکل توقیع همایونك سنك / نی المثل طاوس سدربر کلشنك

نیچه بی نام نشانه شان ویرب / نیچه بی عنوانه صد عنوان ویرب

سرور اتدك صد هزاران بی سری / بی سر اتدك صد هزاران سروری

شاز ورن حکمه نشانکدر سنك / شانیه شان ویرمه شانکدر سنك

بولمسندن نشان هر بر برات / جسم بی جاندر انی یا بانه ات

نامه اولمزدی دمادم تاج سر / یالکه یوز سورمسه کرای کهر

نقش یالکزه سلیمان خاتمی / زیر دست ایتدی سراسر عالمی

نقشکه حیران تماشا زحین / دیر کورنلر صد هزاران آفرین

دوشردی ارزنك یا مانیسن / بو قدر نقاش سلیمانی سن

تا ملك بالا و شانك مستقیم / جنبشك شیرین تر جبلك سلیم

سرو یا نخل جهان آراسن / یا نهال سدره یا طوبا مسن

2B

بوجهانی طوتدی سایك سرتسر | اولدی جبریل معانیه مقر
سن عصا میسن ویا موسی میسن | یا خضرمیسن ویا عیسی میسن
کیم نیجه مرده دله ویردك حیات | صد کرّ بتاردغمه وردك نجات
لشکر فرعون پامالك سنك | اژدهالر درهمه نالك سنك
جنبشلردن بن سنی بلدم یقین | کزلمه کندوکی بندن ای امین
سن حضردی ما عیجون بونا سن | الخن سن تمد تغییر لباس
ای خضر بالله یولداش اولکن | یا ایمال فناده یوز باش اولکن
بیز اول بویله سیرو قافله | رهنمای کعبه اول بز غافله
لطف ایدوب بیز دلیل اول ایکم | رهنمای سلسبیل اول ای خضر
بر و بحرك روز و شب ملاحسن | بلکه هم سیاحی هم ملاحسن
هم بزه احسان ادب اول ترجمان | بیز اصل کعبه ایله بیان

اولا

3A

اولا کمیدز ای بنیاد ایدن | هم درودیواریی اباد ایدن
قنقی طاغدن النوبدرم حجر | نیجه کانك گوهر پیدا اولدی
کلدی اوب کلدی اول گوهرلری | قنغی تاریخ ایچون معمور اولدی
نیجه ایام ایچره بو نور اولدی اول | هم دخی کیم دزد اولدی جوهرلری
سنك اسودکم اودرسر معدنی | کیم کتردی باغ جنتدن انی
انی کیم وضع ایتدی رکن اوزره | تسمیه ایدوب یمین الله ایله
هم مقامی زمزمدن اصلی ندر | ترزبانك کم اگر دللر ترشنددر
هم بیان ایت کعبه نك میزابنی | داخی تبیین ایله سمین بابنی
هم دخی هم دنعم و زیران اولداو | بیقلبیخا کیله یکسان اولدی
هر بیلدقده کیم آباد ایلدی | کیم بیوب کیم تازه بنیاد ایلدی
بیت معمورك نزولن قیل بیان | هم عروجن اسماندن ایت عیان

3B

کرمعانیده بیانکدر بدیع	هر بیانکده لسانکدر سریع
کرچه نقاش ایلمش بار واسینی	خوش تراش ایتمش ولی باری سنی
ثمه سنسن کعب الاخبار زمان	بلکه سنسن جمله اخباره لسان
ثمه اخبار ایچره سنسن ترزبان	ثمه ابرار ایچره سنسن ترجمان
روز وشب تحریرینی فاضلر	حرف حرف تقریرینی کاملر
سنسن اول تلویح توضیح ایلین	سنسن اول تصحیح تنقیح ایلین
اولمسك سن اکمل فیض حق	هیچ چقمزدی بیاضه بر ورق
فضلکی بن نیجه تحریر ایلیم	یا کمالك نیجه تقریر ایلیم
قاره دکز حبر و قاتمشلر قلم	اولسه وصفکدن تمام اولمز رقم
چونکه بن ایتدم تمنای تمام	اول الف قامت روان ایدب قیام
درجواب خامه رنکین رقم	کوست کویا طوطی باغ ارم

4A

وضع ادب ایکدیکی قاش اوستنه	دیدی امرک سر بسر باش اوزره
سر نوشتمدر بنم اول قلم	کیرایدم بو یولدن بن سر بر قدم
روز وشب خدمتده یم اوش بوسو	تا انجه ایغونه قاره صو
خدمته بل بغلادم اوش بنده وار	هر سوزک باش اوستنه لیزم وار
عهده مرا اولکیم خدمتکده رمز	اخری عمریمک صدکو هر روز
دونمزم بو عهددن کسلسه باشم	خدمت ایدرم دوکنجه نفسم
راستم عهدمده مانند الف	سرو قدلر کبی اولمم منحرف
دایرك دورنده دوارم بولکون	خدمتکده نکده برکار مر بکون
برمه عشقاتیك اشارت ایت بکا	خدمتك برله بشارت ایت بکا
شرقه کوندرسك دلو پرنور اولور	غربه کوندرسك ایتم مسرور اولور
صرنه خدمت امر ایدرسك ایده رمز	ظلمت اقلیمنه درسك کیدرز

4B

در بیان ذکر نام آن رحیم	[illegible]
ابتدا ذکر اولمق نام اله	فتح اولنمز کعبهٔ مقصوده راه
امر علا ندن کیبی بو مرامها	رنک خستندن اولور لحمدکه
دشت حیرتده قلوب کمراه اولور	تشنه لب تردیده ایشی آه اولور
ذکرادن نام خدای ابتدا	کعبهٔ مقصوده اولور رهنما
کوزلری اولر انوک قبله نما	اکه اضطرلاب اولور ارض وسما
کعبهٔ مقصوده اولور واصل	بی قصور اولور مرادن حاصل
سوزکه اندن اولمیه حمد ثنا	ارمز اولمزدن دله حمد و ثنا
حمدینه حد و ثنای لایعد	اکه لا یقدر ذکر اولمی عدد
انما الله اله واحد	انما الله اله واحد
حمد اکا که قبلهٔ جان اولدر	اکه بو قبله عیان بر بولدر

اشبو

5A

اشبو قبله قبلهٔ صوری دکل	بن او قبله قبلهٔ نوریدر
قبلهٔ نوری کجا صوری کجا	فرق در و شندر میان هر دو جا
اولدیغیچون اکه بو قبله مضاف	بولدی بونله شرفنی بی خلاف
بوجهتدن قبلهٔ مسجود اولدی	سجده اکا در که بن معبود اولور
اکه لایقدر رکوع هم سجود	انوک ایچونکم انوکدر بر وجود
اکه نسبت ماسوا معدومدر	ذاتی معدومیتی معلومدر
بن وجود اولدر که اولدر ذاتی اولم	ماسوا سن جمله مرآتی اوله
ماسوادن مظهری جمله صفات	بر حق خالقدر اکا بو قدرتی (?)
کوردی نور آینه ده کامی صفات	اولدی آینه صفاته کائنات
ثابت المز انعکاس آینه ده	بلکه نیجه انعکاس آینه ده
عکسله آینه ده جون بوز نبات (?)	باقمه مرکز اندن باق سوی ذات

5B

593

مقصد اقصا همان اولذاتدر	مطلب اعلی همان اول ذاتدر
کعبهٔ مقصود اصلی اولدر	قبلهٔ مطلوب وصلی اولدر
درنجا یا بیم ما سلت نیا	جان ما و قبلهٔ جانان ما
قنده سن سن ای دل و جان قبله‌ی	قنده سن ای جان جانان قبله‌ی
قنده سن ای قبله کاهی ممکنات	قنده سن ای قبله کاهی ممکنات
قنده سن ای قبلهٔ قدوسیان	قنده سن ای قبلهٔ فردوسیان
بیلکه ذکر چه استقبالدر	فی الحقیقه ساکدر اقبالدر
ذات پاکوکدر همان مقصود من	بن همان سنسن بنم معبود من
ای صفتده ذاتنی پنهان ایدن	عالمی حیرانه سرکردان ایدن
لطفا دور قاپوکدن عرض جمال	کون کبی رخشان اولوب ماه تمام
برطرف اولسون حجابی ممکنات	عالمی قیلسون منور نور ذات

6A

ظاهر اولسون کعبهٔ مقصودمز	باهر اولسون هم دخی معبودمز
در بیان سر بیت الله	قبله کاه عاشقان آستانه‌ده
یا الهی کعبهٔ ایجاد ایدوب	وادی غیر ذرعده آباد ایدوب
آنی ذاتک پاکله ایدوب مضاف	یعنی بیتم دیدک آکا بی خلاف
بو اضافتدن غرض تعظیمدر	هم دخی تعظیمه تشریفدر
یوخسه یا رب سن نیدن سن منزه	خانه ویران ایچره بو ویرانه‌یه
اولدی بر وادی بر نشانه‌ده	درمیان تخت چند کنارده
نجه بیت اولور سکا بیت حجاز	اولمکز او لحقیقتده مجاز
لامکانسن سن سکا یوقدر نشان	بی نشانسن سن سکا یوقدر نشان
خانه اکمه کر اولور محتاج اوله	مال و ملکی خانه سز تاراج اوله
سن غنی سن بنده محتاج اولمدن	مال و ملکوک داخی تاراج اولمدن

هذا كتاب كعبه نامهٔ شریف عبد الرحمن الغباری

دور ییتر باندك قیام ایت ای قلم —
— كعبدن یاكه خرام ایت ای قلم

كل بر ترك ایت قاپلانی بكون —
— صالین ای سر خرامانی بكون

یتی اولدك منقطع اصحابدن —
— بو زچیدمه نامه وش احبابدن

بولمق استرسك اگر جرداں —
— روز شب عاشقلك تركین یاف

ال عصاكی دستر باص راهه قدم —
— بغلنوب احرام وایت عزم حرم

تنه بصسك تازه سنبللر بتر —
— كاه اولور تازه قزل كللر بتر

خضر وش هر قنده كم بصسك قدم —
— ایركه باش الله ودراهل حكم

ك

كل قدم باص صفحهٔ نور اوستنه —
— مشك وعنبر صاچ كافور اوستنه

ینركوستر تازه رفتار وروش —
— سنده چوقدر درلو درلو پوزیش

كاه پای اوزره كهی باش اوستنه —
— كاه عین اوزره كهی قاش اوستنه

چون سنك شانكده درن والقلم —
— سنسین اخبار علوم اجره علم

چون الف قلسك دوات اجره قرار —
— میلسین قبله نماده آشكار

ایزدی فیضك غربدر وشرقه چوهور —
— سایه صالدی قامتك بالای نور

طوطی كویای ترمنقارسین —
— كفت وكواتسك شكر كفتارسین

بشلر اوزره نامهٔ طومارسین —

217

کامران و کاشف اسرار سین
سنسین اول میزاب فیض کارساز
یا خود انکشت کف عالم نوال
تینزه‌ین تدیه بکون عطشانلر ز
تشنه لب سرکشته دلسوزانلر ز
فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ
فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا
عین ظلتدن کتور آب حیات
موتدن بولسون حضروش دل نجات
معجزات موسی عمران صفت
عرض ایدوب منکرلره صد منقبت
سحرین ابطال ایلدکل ساحرلرك
شعرنی نسخ ایلدکل شاعرلرك
ملکت نظم ورب نظم نظام
لطفلر کوستر کمال انتظام

ص

اورته صالی تاکه سنك دلسباده
اورتالی عین اوده‌ده اشتباه

26

صنعتی درلکه چوب التنده در
کزلدر یعنیکه چوب التنده در
سنسین اول عالمك چوب درفشان
کم سنوکدر بنی قوی نام و نشان
حرفك اوزره کسه بارموغ بصمه‌لق
صنعتك اوستینه صنعت اصمه‌لق
صنعتکر و دایلر بو دم آشکار
کوره لر کم دست و بایکه فرواد
سنسین اول تیر کمان عارفان
سندن ارتوغ قومدی کمسه نشان
شکل توقع همایونك سنك
فی المثل طاوسیدر بو کلشنك
نیجه بی نام و نشانه نشان ورب
نیجه بی عنوانه صد عنوان ورب
سرور اتدك صد هزاران بی سری

595

بی سزادر حمد ذوالجلالك سن ویرك
شان ویرن حکمنه شانکلدر سنك
شانسز شان ویرمه شانکلدر سنك
بولسه سندن نشان هر بی‌نشان
جسم بی جانه روانی یا بانذات
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ذره رحمت ایتدك سراسر عالمی
نقش‌کاری حیرانی نقاشان چین
دیرکورنلر صد هزاران آفرین
دوغری دی ارژنك پامانی مسین
یعنی نقاش سلیمانی مسین
قامتك بالاو شانك مستقیم
خلقك شرین و ترطبعك سلیم

ارادن زائل ایدن آل امیسن
دانهال سندن یا طوبا میسین
کم جهانی طوتدی سایك سربسر
اولدی جبریل معانیده مقر
سن عصا میسین ویا موسی میسین
یا خضر میسین ویا عیسی میسین
کم نجه مرده دلر وردك حیات
صد گرفتار غمه وردك نجات
لشکر فرعون پامالك سنك
اژدهالر درهم نالك سنك
جنبشکدن بر نسنی بلدم یقین
کزلی کندوکی بیلدن ای امین
سن خضرسن طو یمها غیچون یوناس
ایلشن سن شملك تغییر لباس
ای خفی بالله تعاللهك اولدن

6a

پایمال افتاده بوز باش اول بزه
بزه اول بو یولده مین قافله
رهنمای کعبه اول بزه غافله
لطف ایدوب بزه دلیل اول ای خضر
رهنمای سلسبیل اول ای خضر
بر و بحرك روز شب سیاحی‌یین
بلکه هم سیاحی هم ملاحی‌یین
هم دخی احسان ایدوب اول ترجمان
بزه اصل کعبهٔ ایله بیان
اول که کندن انی بنیاد ایدن
هم در و دیوارنی آباد ایدن
قانقی طاغدن اندلر هر حجر
نجه کانك کوهریدر اول کهر
کلر اولوب کلری اول کوهرلری
هم دخی کمدر ذکی اول جوهرلری

ق

قانقی تاریخ اچره معمور اولدی اول
نجه ایام اچره پر نور اولدی اول
سنك اسود کم اودر بس معدنی
کم کتوردی باغ جنتدن انی
انی کم وضع اندی رکنه اول
تسمیه ایدوب یمین الله ایله
هم مقام و زمزمك اصلی ندر
قل بیان کم اکه دللر تشنه‌در
هم بیان ایت کعبه‌نك میزابنی
دخی تبیین ایله سیمین بابنی
هم دخی نجه دفعه ویران اولدی اول
یقلب خاکیله یکسان اولدی اول
هر یقلدقده کم آباد ایلدی
کم یوب کم تازه بنیاد ایلدی
بیت معمورك نزولن قل بیان

597

7a

هر عروجن اسماندر ایت عیان
کم معانیده بیانکدر بدیع
هر بیانکده لسانکدر سریع
گرچه نقاش ایلمش باری سنی
خوش تراش ایتمش ولی باری سنی
شمدی سنسین کعب الاحبار زمان
بلکه سنسین جمله احبار لسان
شمدی احبار اچره سنسین ترزبان
شمدی ابرار اچره سنسین ترجمان
روز شب تحریرنی فاضللرک
حرف حرف تقریرنی کاملرک
سنسین اول تلویح و توضیح ایلین
سنسین اول تصحیح و تنقیح ایلین
اولمسک سن ای محل فیض حق
هیچ چقمزدی بیاضدن ورق

ف

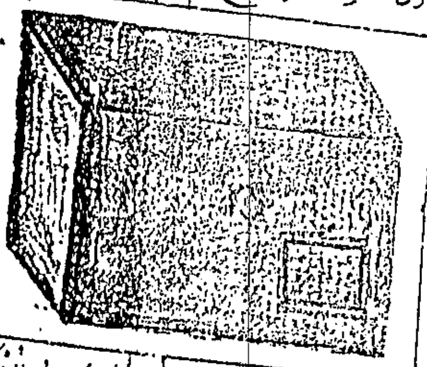
فضلکی بن نیجه تحریر ایلیم
یا کمالک نیجه تقریر ایلیم
قادر دکل حیرن و قامشلر قلم
اولسه وصفک تمام اولمز رقم
چونکه بن اندم تمنامی تمام
اول الف قامت روان ایدی قیام
در جواب خامهٔ رنکین رقم
کوسترر کویا طوطی باغ ارم
وضع ایدب انکشتنی فاش اوستنه
دیدی امرک سر بسر باش اوستنه
سر نوشتمدر بنم اول قلم
کم ایدم بو یولده باش سردن قدم
روز شب خدمتنده بر اویش سو بسو
تا انجه ایغومه قامه صع
خدمتلر بلی بغلدم اوش بنده وار

598

قلدی کعبه‌یی یزدان زر خاک	امر اولندی یره دک اولدی پاک
کعبه اولدقده بنیاد ایتدیلر	طاشله بنیادن آباد ایتدیلر
مکه‌لیلر اقتدن آلوب طاشلرین	جمع ایدوب هر بر طاشک یولداشین
کوتروب هر طاشی تسبیح ایله	قودیلر بیربیرنه تکبیر ایله
یریوزینه چون قریب اولدی اساس	امر اولندی جانبی حقدن که پس
جانله امره اطاعت ایتدیلر	اشکدن هب فراغت ایتدیلر
اولدیلر جمله ملکلر منتظر	تا که ظاهر اوله امر مستتر
کوردیلر که نه ملکلر بی حساب	هر بیرینک جمالی آفتاب
ارض عنبر عالم لاهوتدن	کعبه رسمنده بر او یاقوتدن
ایکی یانده زمرد ایکی باب	بیر شرقی بیر غربی مستطاب
کوشه‌لر صافی بیاض الماسدن	قلب عاشق وش منبرا پاسدن

ایله الطف

ایله الطف ایلمش آنی خدا	کیم ایتمز اصلا ذره حجب ما ورا
اندر بن تعظیمله اول جوهری	خاک ایکن کیبی شمس خاوری
اول اساسک اوستنه وضع ایتدیلر	بعده کوکه اول ملکلر ایتدیلر

بیت معمور ایدی اول بیت لطیف	اول لطیف الشریف المنیف
آدمه اولدم دیدیلر ای حزین	بعده زین شاد اول بیتی اولدک
دور قیامات آیی دلی ویران اوله	روز شب فرقانک حزنات اولدین
خانه ویران معمور استین	لازم ناری بر نور استین

آنین

یمنکم ایندی مبارك باد ایچون | اول شرف بنیاد خیراباد ایچون

باغ جنتدن کتردی ایکی طاش | هر بریسی کورمامش زخم تراش

اصفیا وجهی کبی هر بیر اغ | هر بری بر نور نورانی چراغ

دیدی جنتدن کتردم ای خلیل | تحفه ویردی بونلری سکا جلیل

دید ابراهیم ندر بو ایکی سنك | هر بری آیینه وش نه رنك رنك

هر بری بر معتبر یاقوتدر | هر برینك نوری روحه قوتدر

بیرینی وضع ایله رکن اوله | بیرینی ایله بنایه اشکله

بر نیجه کوستردی اپسه جبرئیل | اینی ایله ایلدی اولدم خلیل

بیرسین قودی رکنی اوله | بیرسینی داخی ایندی اشکله

چونکه آنی اشکله ایندی خلیل | ایندعالی آنی تدرنلو جلیل

نه تدرر درسه خلیلی ارجمند | اشکله اولردی اولد کلو بلند

ادب رعایت ادب دیو تشریف اولندی چوق یوب امر باده
عاجز اولدقده حضرت جبرائیل علیه السلام نازل اولوب
مبارك باد ایدوب [illegible] مقام ابراهیم [illegible]
[illegible]

ایلر دردی [illegible]

کعبه‌یی چون آربوی بیلدی خلیل | اولدزماندن نازل اولدی جبرئیل

83B

1805 استنه كوتاه اولوب اولردي بست | كاه آياغن قوردي آكا كاه دست

تا بناء كعبه اولنجه تمام | اولدي ابراهيمه اول عالي مقام

بر كون اول طاش اوزره ايتشيله قيام | فكر ادوب احوال موتي اول همام

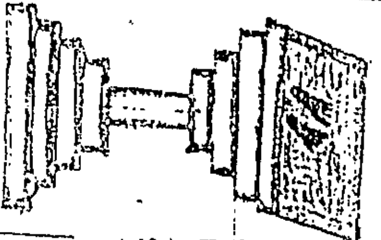
جان اودلدن دردله آه ايلدي | حالتي موتيله الله ايلدي

اسم الله انده تاثير ايلدي | طشدن ايكي اياغي بير ايلدي

چونكه اندي اياغي طشده دخول | طاشده في الحال اولدم انده نزول

ديدلركم انسه گر اول زمان | اياغي طاشده لردي بي گمان

1812 اياغي بيرندن ايجوب زمزمي | جمي اسرنكون اولسون ايجن خاتم

80A

1813 ركنه قونولن طشي اهل كناه | روز وشب يوز سوره مذنب سياه اتدي

كورديوزي قاره كم اول كهي | قارلقده اولدي بوز نهدن بتري

يا الهي ياكه ردائمه ديكلر | چون بوزم قاره سيني اولدي جرم

بن انونچون سوردم بوزم آكا | كون كبي آغ اوله وزرده قده سكا

اولكه قوندي چوركن اكدمه | صكره بوزنك قاتي قوندي خاتمه

ديدي ابراهيم اولدم جبرائل | اي سعادت منده اي قدر خليل

بيدغوك غايت اولور كاه در | بو كهر بو نده يمين الله در

مرتجنكم بينغه انسك قيام | كل بو طاشي اول ايله استلام

بعده بيتي يديكز ايت طواف | اول طوافيله درونك ايله صاف

صكره صدنيله بنايه ايت رجوع | باتوضع باخشوع باخضوع

1823 درزوجه اوزركه ديدي جبرئيل | ايله اتدي جانايله آني خليل

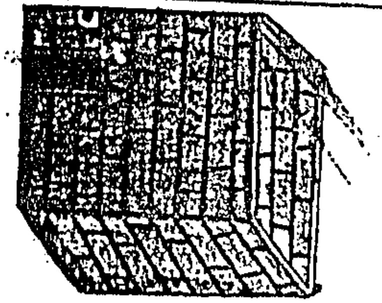
1826 يدر روز دهقت وايا مله | صدهزار اعزتوا كرامله

قامت بيت اولدچون طوغرز | غايته ايرشدرفع ارتفاع

نازل اولدى ناگهان بك جليل | ديدي يتر فارغ اولغل اي خليل

لطف حقيله بكون بيت الحرام | غايتنه ايرشوب اولدي تمام

1828 بارك الله لنا ما دامه | بارك الله لكم ما قامه

ديدهم بيت اجره تاركيه برو | اولدقدركم جقمسون انكرى

1830 اولسون لمولهدي بزهدا يا عزيز | تحفه و نذر و وصا يا عزيزي

1831 قاپدن كردكن صاغ قولدا | برقوجه ادي سيني اشتباه

عهد ابراهيمدن بو وقته دك | آنى كبه احمدي نى زينتك

كنج قارون كبي برگنجور در | نيچه بيك يلدركه اول مستور در

هركرا نوك فتحه اتدي هوس | دزدارب بولمادا اكا دست رس

كعبة الله ك شرفها الله چهار ديوارى تمام اولوب سقف

وپنه ميچه اولوب قرا الطرفدن ... داخل ...

تشاره اولدو غندن

كعبه يچون نكم تمام اتدي خليل | اولدقدر و عرفيتي انوك جليل

كرچه اتدي چاردېوارن تمام | ليك سقف اولمادي اكا اي همام

قلدي شويله همچو شاهي بي كلاه | ايله اولمشدي مكرامرى الله

داخلى خالي ايكه باب الواحد | ايله امر اولمشد اولقناحد

1838

خانه‌سی هم انده در پیغمبرک	مولدی هم انده در اول سرورک
بلکه هم جمله موالید انده در	وعده جمله مواعید انده در

خانهٔ سر جمله اصحاب کوزین	جانب شرقه دشبدر بل یقین

خانهٔ ستی خدیجه هم دخی	جانب شرقه دشبدر ای اخی

شرقه دشمندر مناسک جمله	فرض واجب سنتو هم مستحب
انده در مذهب وفقه لر وحجه لر	انده در تکمیل حج عمره لر
سر بسر جمله مساجد انده در	هر نه وار جمله معابد انده در

108B

مقام ابراهیم

مائده در سك بو ماده مائده — فائده در سك بو ماده فائده

آب كوثردن مباركدر بو آب — كه اولر استنده دعالر مستجاب

آب روی كاینات اول پاك ذات — پاك مشرب صاف مرضی صفات

دست پاكیله چكوب نوش ایلدی — بحر عرفان اولدی جوش ایلدی

چاه اچنده هم دخی ایدوب نظر — ابدی اولدم دعای معتبر

كل بری سنده ایچ چاه زمزمه — نوش ادوب وستنده ایلد زمزمه

در فضیلتهای

105

در فضلتهای باب كعبه نعت — تعریف باب مستطاب كعبه نعت

بینه فیض كعبه‌دن فتح اولدی باب — عالم اسراردن اردی خطاب

بینه بحر فیض فیاض ایتدی جوش — یم اسرار ایلدی جوش و خروش

تشنه ایسك كل كه سیراب ایدیم — چون صدف غرق آب سیلاب ایدیم

نوش جان ایت فیض باب كعبه — اكله سیر مستطاب كعبه

كعبه باینددن اولور هر فتح باب — اندن اولور خلق عالم كامیاب

التجا مهر روز شب او بابه در — صنمكر كم مسجد و محرابه در

بیره هب اولیا بدندر فتح باب — كم اولر اندن دعالر مستجاب

قندر زداخی بنوك كبی قپو — كاكه جمله كاینات ایلر طپو

بو قپونك بنده سیدر انبیا — هب بونده افكند سیدر اولیا

هر كیمه كم فتح اوله بردم بو باب — ایكی عالمده اولور اول كامیاب

هر بری بر معتبر یاقوت ایدی | روحه انواری بولارک توتدی
ابیض ایدی هر بری بلوردن | جوهری پاک ایدی نوردن
هر بری غایت لطیف ایدی لطیف | اهل عصیان یوزسو قرا اولدی کسیف
بر کشی بونی زیارت ایلسه | حسبة لله رعایت ایلسه
بو حجردن هر کیم زمزم نوش ادر | اندن دریای محبت جوش ادر
هم یارن محشرده اولمز تشنه لب | اوحرارتدن برنجلمز تعب
حق نصیب ایلر او شخصه جنتی | جنت ایچنده بولور اول لذتی
آب کوثردانچی آب سلسبیل | جنتنده اولور اول شخصه سبیل
بو مقام اوزرنده کیم ایلر نماز | اولور اول ایکی جهانده سرفراز
بو مقامده هر کیم ایلر سر فرو | وجهنده اولور غباری آب رو

مقام ابراهیم علیه السلام

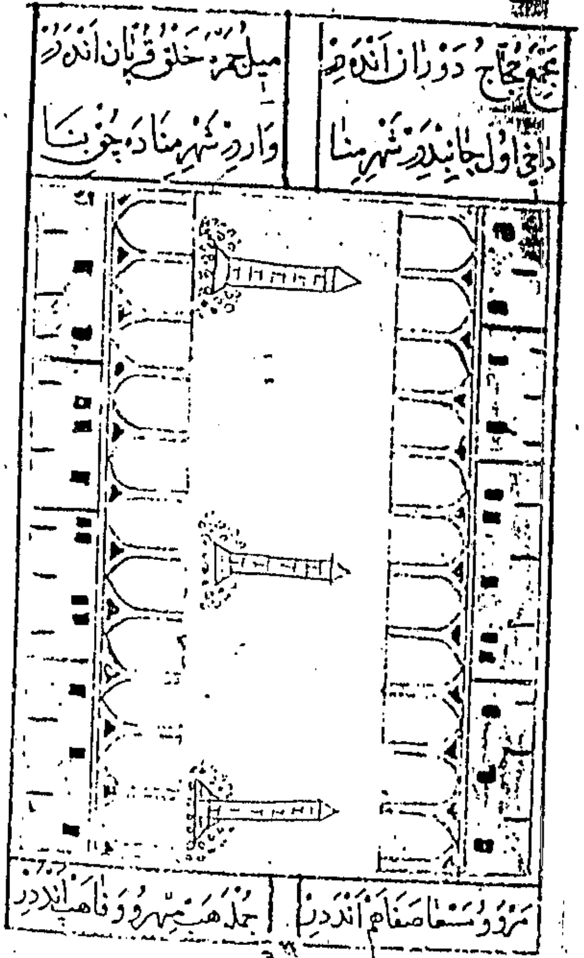
مقام ابراهیم علیه السلام

بو مقامه هر کیم قودی دستنی | دست بالا ایتدی دستی پستنی
سنک خارا الندده موم اولور | سر کونین اکا هب معلوم اولور
کف مبارکی انوک اولور تقبیل | هر نه دیلرسه اعطا اولور تحصیل

در فضیلتهای آب زمزم | آب زمزم کاب بروی ...

کل بری ای طالب آب حیات | وز سکندر ذاتو افلاطون صفات
ترک ایدا آب کیم قوری نسانک | طالبی آنک تهی پیمانه درر

111B

Der beyan-ı hikmet-i mizâb-ı feyz

کوروی اندرو را میلا فیض

115B

اول زمانده یوغیدی سقفی مکر | یقدی آنی چون آتش قسر
کیم مشیدی داغی تاج جامه سن | بز مشید کرچکچ نامه سن
سرکشی تاج اوله لا یذکرم سرد | ایلیوب تأثیر ایرشیر اکدرد
نظم بیته چونکم ایرشدی خلل | واجب التصحیح اولدی چدل

اول زمان اولاد اسماعیل | غیر یرده ساکن ایدی روز و شب
خادم و حاکم حرمده اول زمان | پس عمالیق ایدی اول شاه جهان

116A

قوم جرهم اول زمان مغلوب ایدی | پس عمالیقك سوزینه عزیدی
تابع ایدی قوم جرهم اول زمان | ایده مزلردی تمام اذن
جمع اولوب قوم عمالیق اول زمان | کیم نك وار ایسه همه پیر و جوان
بیت تعمیرنده تدبیر ایتدیلر | اتفاقیله سوزی بیر ایتدیلر
جمله تعمیری مناسب کوردیلر | نه مناسب بلکه واجب کوردیلر
اندرب خوش ایلیك صفا طاشن انك | ایتدیلر تعمیر ایچون طاشن انوك
اولمه مات اولدی غایت معتبر | قلمدی بر یرده قلد کلو ضرر
یازدیلر تاریخین آنوك مرمه | قازدیلر تبغیله کم اوله تذکره
چون عمالیق ایلدی بو خدمتی | بولدیلر بو خدمتیله عزتی
چونکه اولدیلر بو یوزدن کامران | اولدیلر غایتده شاد و شادمان
چون تمام اولدی خدانك خانه سی | حمد ایدوب بو نعمتك شکرانه سی

116B

یوزدوه اول کوندن قرباناندر — نیجه ییل مسکین احساناندر

هر بری وقفاتن بیته خانه‌سن — تا که تکمیل ایلیه شکرانه‌سن

کعبه‌یی بکلردی بو لیل و نهار — هر بریسی ایلردی افتخار

خادم البیت اولدیلر نامی اندرك — اولدی کامل اختتامی اندرك

بعد چندین روزکار ماه و سال — ازدعیانی عمالقه زوال

بونلر ایکن جمله قوم جرهمیه — اولدیلر کوندن کونه غایت ضعیف

117A

نیجه بو حال اوزره نیجه روزکار — نیجه سال عمر نیجه لیل و نهار

روزکار رونقنا بینه کعبة اللهی ایدی بوارده یعقوبجه هم درات

دکله بنه دهر دوننك کارینی — روزکارك کور بنه اضرارینی

کور بنه مهر مهك تأثیرینی — کور بو افلاکك بنه تغییرینی

ازمشیکن اوج افلاکه جبال — آسیابی دهر ایدی رمال

کوه کهسار اوزره سنکین خانه‌لر — یارکندی جوزدی غمخوارلر

هر نه دکلیکم بلند اولسه کوه — پرده‌دار و پر صلابت پرشکوه

پست ایدوب دهر آنی ایلر خاکسار — ریزه ریزه ایدوب ایلر تارمار

هر نه دکلیکم بلند اولسه منار — بلك اولسه سخت چون سوزی

عاقبت بر کون شکسته اولسه کرك — یعنی بیتر کبی پست اولسه کرك

بلکه بو ارض سما و اطباق — کارکاه کائنات نه رواق

اتدکلر

608

اولدي هب ديوار اركاني انوك | قالمدي بر يرده نقصاني انوك
چونكه بيتك اولدي تعميري تمام | بارك الله ديدي جمله خاص وعام

صورت كعبه

يزدلر تاريخن انوك هر هنر | قزدلر نيغيله كا وله تذكره
چونكه معمور اولدي حقك خانه سي | اولدي فرض بو نعمتك شكرانه سي
ايتدي جرهم عالمه احسان اوكون | ايتدي يوز اللي دوه قربان اوكون
قومني جمله ضيافت ايلدي | هب عمالقه رعايت ايلدي
نيجه قومي داخي دعوت ايلدي | انده هر قومي ضيافت ايلدي

قوم جرهم جمله اولدي شادمان | هر بري شكرانه ايتدي اول زمان
كيمسي وقف ايتدي بيته خانه سن | ويردي بانيه كيمي كاشانه سين
بعضلر خدام ايدروب اولادني | بيته تعيين ايتدي هم احفادني
تا كه بونلر خادم بيت اوله لر | بيته خدمتله سعادت بوله لر
خادم البيت يزديوبن العرب | افتخار ايلرلر ايدي روز وشب
بعد چندين روز بر كون ناكهان | اولدي باران كلدي سيل وبي امان
نيجه سيل اولدي كه چون طوفان نوح | غرقه ويردي مكه يا جمله صطوح
كعبه يي هب يقدي ويران ايلدي | طشلرين الان تالان ايلدي
اول بنا كيم اني يابشدي خليل | اولمبادن قلمدي الا قليل
جرهم ايتدي مرمت بو كره | بر كشينك قلبني يرزبسا
كعبه معمور اولدي كوكلر ويرانده | نيجه كوندر اول كيشي كريانده

بنا آتوك كوزى باشى كعبه‌ سيله ويردى بغر باشى كعبه‌

كوردى جرهم جرمنك آثارينى كعبه‌نك ييقدى در و ديوارينى

ديدى بيت الله ييقن كوزتشى طاغدر بر لحظه طاغى طشى

بو سيل آنوك آتشن اوردى جا بلدى قلمز اندكى اش يانـه

اهل تدبير ايدى تدبير ايلدى يعنى كم تدبير تقصير ايلدى

اولى كشيه اندى ارسال الرسول جانله عرض اتدى اقبال و قبول

خانه‌سينه

خانه‌سينه آنجه دعوت ايلدى درلو نعمتله ضيافت ايلدى

لطفله يدوب كيدرز خلعتلر اكا جانو دلدن اتدى عزت اكا

اولدى ويران معمور ايلدى بر زمانكن ان مسرور ايلدى

بعده اتدى بنه بيته شروع با تواضع با خشوع با خضوع

هر كشيه حسن خلق اظهار ادوب لطفله دشمنلرينى يار ادوب

غاتيله عدل ايدوب داد ايلدى كعبه‌يى دادبله آباد ايلدى

اولمدى رنجيده اندن هيچ كس قوتمدى باليله بر شخصك مكس

ايليوب تعمير حقك خانه‌سين اندر ايلر جمله‌سنه شكرانه‌سين

حقه چوق حمد و ثنالر اندلر هم قبول ايچون دعالر اتدلر